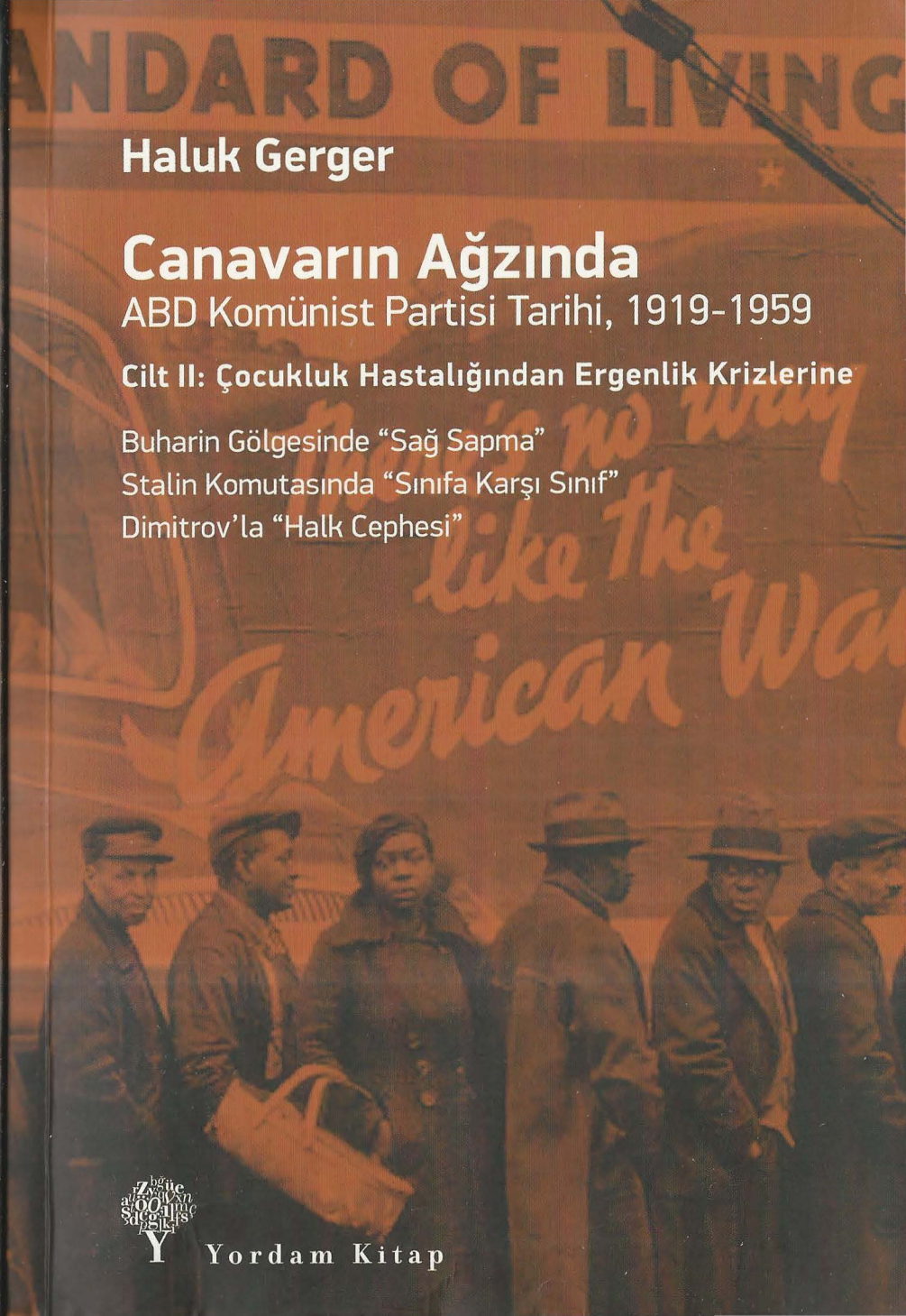
CİLT: 2

HALUK GERGER • CANAVARIN AĞZINDA

Y

Haluk Gerger

Canavarın Ağzında

ABD Komünist Partisi Tarihi, 1919-1959

Cilt II: Çocukluk Hastalığından Ergenlik Krizlerine

Buharin Gölgesinde "Sağ Sapma"
Stalin Komutasında "Sınıfa Karşı Sınıf"
Dimitrov'la "Halk Cephesi"

Y Yordam Kitap

Haluk Gerger (1948, Ankara)

1971 yılında Beyrut Amerikan Üniversitesinden mezun oldu. ABD John Hopkins Üniversitesinde uluslararası ilişkiler dalında yüksek lisans yaptı, Stockholm Üniversitesi ve Oxford Üniversitesinde lisans üstü eğitim gördü. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde doktora yaptı. Aynı fakültenin Uluslararası İlişkiler kürsüsünde öğretim üyesiyken, 6 Kasım 1982'de görevine son verildi.

Aydınlar Dilekçesi'nin (1984) Yazmanlar Kurulu üyesiydi; "Dilekçe Davası"nda Ankara Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde yargılandı ve aklandı. İnsan Hakları Derneği kurucularındandır. Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı, dergilerde yazdı. *Özgür Gündem* gazetesinde yayın kurulu başkanlığında bulundu. 1986-94 yılları arasında, merkezi Cenevre'de bulunan BM Dernekleri Dünya Federasyonu Yönetim Kurulu ve 1993 New York Körfez Savaşı Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi üyeliğinde bulundu. 1996 yılında Darmstadt Teknik Üniversitesinde, 2002 yaz sömestrinde de Darmstadt Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde misafir profesör olarak ders verdi. Deniz Gezmiş anısına düzenlenen bir toplantıya yolladığı yazılı mesaj nedeniyle 26 Ekim 1994'te tutuklandı, 16 ay hapis yattı. 1998 yılını da Güdül Cezaevi'nde geçirdi.

Yayınlanmış kitapları şunlardır: *Soğuk Savaş'tan Yumuşamaya* (1980, Işık Yayıncılık); *Mayınlı Tarlada Dış Politika* (1982, Hil Yayınları); *Nükleer Tehlike* (1983, Bilim ve Sanat Yayınları); *Yıldız Savaşları: Teknolojisi, Sorunları, Tehlikeleri* (1985, Kalem Yayıncılık); Barış Seçkisi (der.) (1986, Bilim ve Sanat Yayınları); *O Yıllar* (1987, Dost Kitabevi); *Emekçiye Mektuplar-1: Yeni Dünya Düzeni, Türkiye ve Sosyalizm* (1994, Belge Yayınları); *Emekçiye Mektuplar-2: Türkiye'nin Düzeni ve Kürt Sorunu* (1995, Belge Yayınları); *Türk Dış Politikasının Ekonomi Politiği: "Soğuk Savaş"tan "Yeni Dünya Düzeni"ne* (1. basım: 1998, Belge Yayınları; Genişletilmiş ve güncelleştirilmiş 3. basım: 2012, Yordam Kitap; Almancası: *Die türkische Außenpolitik nach 1945*, Neuer ISP Verlag, 2004); *Kan Tadı: Belgelerle ABD'nin Kara Kitabı* (1. basım: 2003, Ceylan Yayınları; 6. basım: 2012, Yordam Kitap); *ABD, Ortadoğu, Türkiye* (1. basım: 2006, Ceylan Yayınları; Genişletilmiş ve güncelleştirilmiş 5. basım: 2012, Yordam Kitap; Almancası: *Widerstand im Nahem Osten: Die Politik der USA, der westmächte und der Túrkei gegen die arabischen Länder von 1945 bis in die Gegenwart*, Frankfurt, Zambon Verlag, 2013); *Sık Sorulan Sorular* (2007, Ceylan Yayınları), *Canavarın Ağzında: ABD Komünist Partisi Tarihi, 1919-1959 Cilt I: Kuruluş ve Çocukluk Dönemi* (Yordam Kitap, 2015).

Devrimci politik mücadeleye katkısı ve ödün vermez politik duruşuyla öne çıkan yazar, çok sayıda ödüle değer görülmüştür. Aldığı ödüllerden bazıları şunlardır:

Türkiye Yayıncılar Birliği Düşünce Özgürlüğü Ödülü (1995); Çağdaş Gazeteciler Derneği İnsan Hakları Ödülü (1994, 1998); Hellman-Hammett Düşünce Özgürlüğüne Katkı Ödülü (1996); Çağdaş Gazeteciler Derneği Yılın Araştırması Ödülü (2006, *ABD, Ortadoğu, Türkiye* kitabıyla).

Yordam Kitap: 305 • Canavarın Ağzında: **ABD Komünist Partisi Tarihi, Cilt: II**
Haluk Gerger • ISBN 978-605-172-216-0 • *Redaksiyon:* Volkan Alıcı
Düzeltme: Günnur Aksakal • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Ekim 2017
Haluk Gerger, 2017; © Yordam Kitap, 2017

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap. com
www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

CANAVARIN AĞZINDA

ABD KOMÜNİST PARTİSİ TARİHİ, 1919-1959

Cilt II:
Çocukluk Hastalığından Ergenlik Krizlerine

Buharin Gölgesinde "Sağ Sapma", Stalin Komutasında "Sınıfa Karşı Sınıf", Dimitrov'la "Halk Cephesi."

Haluk Gerger

İçindekiler

Teşekkür ve Kaynaklar İçin Bir Not 9

Birinci Kısım
YENİ YÖNETİM, "SAĞ TEHLİKE" 11

I
Yeni Yönetim: Jay Lovestone ile Yeni Başlangıç 13

A. Lovestone: Acımasız Entrikacı 18
B. Yeni Dönem 22
C. Toplumla Bağ Kurma: Amerikalılaşma 24
D. Parti İçinde Yeni Saflaşma 29
E. 1920'Lerin Sonunda Kapitalizm: ABD ve Avrupa 30

II
Amerikan Biricikliği 32

A. Amerikan Biricikliği 33
B. Sınavlar İçinde Küçük Sınav: 1928 Seçimleri 45

III
Komintern 6. Dünya Kongresi 47

A. Sovyet Rusya'daki Gelişmeler 49
B. Moskova, 17 Temmuz 1928, 6. Dünya Kongresi:
Komünist Harekette Yeni Dönem 51
C. Büyük Çekişme: Sosyalist İnşa Dönemecinde
Stalin-Buharin Hesaplaşması 56
D. 6. Kongre Tezleri 89
E. 6. Kongre'de Amerikalılar:
Stalin-Buharin Kıskacında İktidar Kavgası 60

IV
6. Kongre'den 6. Parti Kurultayı'na:
Moskova'dan New York'a Taşınan Kavga 70

A. Kurultay'a Doğru: Aralık 1928 Parti Plenumu 73
B. Moskova Devrede: Keyk'ten Partiye Açık Mektup 77
C. 6. Kurultay: Nihai Hesaplaşma Forumu 83

V
YİNE MOSKOVA, YİNE AMERİKAN KOMİSYONU:
ESKİ SAHNEDE YENİ DRAMA 97
A. Stalin'le Görüşmeler ... 100
B. Lovestone Savunmasını Yapıyor 101
C. Stalin Devrede 111
D. Buharin Soruşturması ... 117
E. Lovestone Ekibinin 9 Mayıs İtiraz Dilekçesi 120
F. Keyk Kararı 121
G. Karara İtiraz ... 124
H. Masaya İnen Stalin Yumruğu 126
İ. Büyük Sorgu ... 130
J. Nihai Darbe: Ek Kararlar 139

VI
TRAJİK SONA DOĞRU ... 141
A. Lovestone Telgrafı 142
B. Moskova'dan Kaçış ... 144
C. İhraçlar ... 147
D. Lovestone'dan İhraca İtiraz 149
E. Pepper'ın Hazin Sonu 151

VII
TRAJEDİ Mİ, FARS MI? 163

İKİNCİ KISIM
ÜÇÜNCÜ PERİYOT: BÜYÜK BUNALIM
VE STALİN KOMUTASINDA "SINIFA KARŞI SINIF" 183

I
YENİ LİDER: EARL BROWDER 185
Yeni Lider: Earl Browder 185

II
BÜYÜK BUNALIM 188
A. Borsada Deprem: İşaret Fişeği 190
B. Korkunç Sefalet 191
C. İşveren Şiddeti 192

III
Üçüncü Periyot'ta Parti Politikası 194
A. İlk Eylemlilikler 194
B. Sendikal Çalışmalar, Direniş, Mücadele, Grev 201
C. Roosevelt ve New Deal (Yeni Anlaşma) 227
D. Parti ve New Deal 231
E. Sosyal Faşizm 234
F. Milli Mesele 240

IV
Üçüncü Periyot: Sorunlar, Çıkmazlar, Tıkanma 254
A. İşsizleri Örgütlemede Sorunlar 258
B. İkili Sendikacılık Çıkmazı 259
C. Sosyal Faşizm Bağnazlığından Geri Adım 264
D. Siyahlar, Milli Mesele, Açmazlar 270
E. Üçüncü Periyot: Değerlendirme, Bilanço 275

V
Çıkış Arayışları – Çarka Doğru 282
A. Sosyalistlere Mahcup İlk Adım 283
B. Keyk'in İşçi Örgütlerine ve
Sosyal Demokrat Partilere Birleşik Cephe Çağrısı 284
C. Çağrıya Parti Uyumu 285
D. Moskova'da Dönüşe Geçiş 290
E. İkinci New Deal 295
F. Yeniden Üçüncü Parti Arayışları 296
G. Tuul'un Feshi, Ulusal İşsizler Konseyi'nin Devri 300
H. Komintern 7. Dünya Kongresi: Dönüşümde Stratejik Aşama . 300
I. Sendikal Düzende Devrim: Sanayi Örgütleri Komitesi (CIO) . 303
J. Dönüşümün Köşe Taşı: 9. Kurultay 312
K. 1936 Seçimi 316
L. Sosyalistlerle Birleşik Cephe Israrı 319

VI
Üçüncü Periyot'ta Parti Yapısı: Örgüt ve Kadrolar 322
A. Örgüt El Kitabı 323
B. Üyelik, Sosyal Kompozisyon 328
C. Bunalım'ın Getirdiği Yeni Üyeler 331

VII
Yeni Yönelime İlk İtirazlar 352
A. Foster Muhalefeti ... 352
B. Sosyalist Parti'den Eleştiri 358
C. Lovestone Çevresinden Kınama ... 359

ÜÇÜNCÜ KISIM
BURJUVAZİNİN PEŞİNDE HALK CEPHESİ ... 363

I
Cephe'ye Doğru: 10. Kurultay Hazırlık Çalışmaları 371

II
10. Kurultay: Browder Cephe Politikasını İlan Ediyor ... 376
10. Kurultay Bildirgesi ... 383

III
Demokratik Cephe ... 384
A. Eugene Dennis: Halk Cephesi'nin
Amerikan Versiyonu Demokratik Cephe ... 384
B. Browder İnşa Ediyor ... 388
C. Özel Bir Kaldıraç: İspanya İç Savaşı 391
D. Cephe Açılımları ... 393

IV
Örgüt Yapısı ... 397

V
Üye Bileşimi ... 404
A. George Charney'in Serüveni ... 406
B. Junius Scales'in Trajedisi ... 409
C. Partili Komünist Olmak 412

VI
Sonsöz 416

Dizin ... 428

Teşekkür ve Kaynaklar İçin Bir Not

Bu cildin de redaksiyonunu yapan Volkan Alıcı'ya çok önemli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca, kitabı yayına hazırlarken çok emek harcayan Günnur Aksakal ve Gönül Göner'e, kapak tasarımını yapan Savaş Çekiç'e de içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Dijital yayıncılığın gelişmesi ve yayın hakkına ilişkin yasal sürelerin dolmasıyla pek çok kitap ve özellikle Parti yayınları sürekli olarak web sitelerine ekleniyor. Bu çalışmamda örneğin Michigan, Pittsburgh, Central Florida üniversiteleriyle archive.org, UNZ.org gibi kamuya açık kaynaklardan da çok yararlandım. Bu arada bazı belgeleri de belirli ücret karşılığında çeşitli üniversitelerden getirmenin mümkün olduğunu ilgili okura belirtmek isterim.

Komintern elektronik arşiviyle ilgili olarak da önemli bir gelişme ortaya çıktı. Eskiden bu arşive ancak sınırlı sayıda üniversite kütüphanelerinde ulaşmak mümkündü. 2015'in ikinci yarısından başlayarak Rusya Cumhuriyeti Sosyo-Politik Tarih Devlet Arşivi kurumu Komintern belgelerinin bir bölümünü web sitesine yükleyerek kamuya açtı. Bugün 1 buçuk milyondan fazla belgenin dijital fotokopisine bu siteden ulaşmak mümkün. Yüz binlerce sayfanın milyonlara doğru genişlemesiyle bir bilgi hazinesi böylece artık her araştırmacı tarafından kullanılabilmekte. Sitenin (http://sovdoc.rusarchives.ru/#main) arayüzü Rusça. Kiril alfabesiyle Rus arşivleme sistemini öğrenen okur, (komünizm, komisyon, enternasyonal gibi) pek çok dilde ortak olarak kullanılan sözcükleri de seçerek ve sitenin "Komintern Belgeleri" sekmesine (http://sovdoc.rusarchives.ru/#search), oradan da doğrudan arşive (http://sovdoc.rusarchives.ru/#!tematicsection&sectionId=233826) giderek Rusça, İngilizce, Almanca, Fransızca ve başka pek çok dildeki belgelere ulaşabilir.

BİRİNCİ KISIM

YENİ YÖNETİM, "SAĞ TEHLİKE"

I

Yeni Yönetim: Jay Lovestone ile Yeni Başlangıç

Sekreter Emil Ruthenberg'in 1 Mart 1927'de ölümü sonrasında İşçi (Komünist) Partisi'nde şiddetli bir iktidar mücadelesi ortaya çıkmıştı. Jay Lovestone, John Pepper (Pogany), Bertram Wolfe ve Benjamin Gitlow gibi aydınların öncülüğündeki hizip ile işçi-sendikacı kökenli (James Cannon ve arkadaşlarınca da desteklenen) William Zebulon Foster önderliğindeki grup arasındaki çatışmada taraflar tezlerini ve kozlarını Moskova'ya da taşımışlardı. Böylece parti içi iktidar mücadelesine, her zaman olduğu gibi, Komintern de müdahil olmuştu.

O dönemde Rus Partisi (SBKP) içinde de ciddi mücadeleler söz konusuydu. Troçki'nin ihracından sonra Kamenev-Zinovyev çevresinin de katılımıyla oluşan "Sol Muhalefet"e karşı Stalin-Buharin ittifakı kurulmuş ve bu grup parti yönetiminde üstünlük sağlamıştı. Bu gelişmeler elbette Komintern'de de yankısını bulmuştu. Kasım 1925'teki 15. Parti Konferansı'nda muhalifler Menşeviklikle suçlanıp kınandılar ve aynı yılın 22 Kasım-10 Aralık tarihleri arasında toplanan Komünist Enternasyonal Yönetim Kurulu (KEYK) 7. Genişletilmiş Plenumu da bu kınamaya katıldı. Böylece Zinovyev'in Komintern'deki görevi de sona ermiş oldu. Bir yıl sonra da, 14 Kasım 1927'de Rus Partisi Merkez Komite ve Merkez Kontrol Komisyonu'nun ortak toplantısında

Troçki ile Zinovyev partiden atıldı. Böylece Komintern yönetiminde Zinovyev'in yerine Stalin'le ittifak içindeki Buharin daha etkin bir konuma yükselmiş oldu.

Moskova'daki kulis faaliyetlerinde ve görüşmelerde Lovestone ekibi Stalin-Buharin ittifakından destek görmüştü. Daha 1926 yılının 24 Aralık'ında Kremlin'de Zinovyev'in Sekreterlik ofisinde Komintern nezdindeki Amerikan ve Rus delegelerinin yaptıkları toplantıda Stalin, Buharin'in, "Amerikan Partisi'ne (ABDKP) bir mektupla yeni bir müdahalede bulunulmaması" önerisine katıldığını açıklarken bunu esas olarak, partinin "doğru yolda" olduğu inancına dayandırmıştı.[1]

Ruthenberg'in ölümünden sonra muhalefet (Foster-Cannon), William Weinstone'u sekreter olarak önerdi; diğer grup ise çoğunlukta oldukları Politik Komite toplantısında Lovestone'u geçici sekreter olarak önermişti. Yapılan oylamanın sonucunda Lovestone geçici sekreterlik görevine seçildi ve asıl seçimi yapacak olan Parti Plenumu da ileri bir tarihe bırakıldı. Aslında bu bir tür iç darbeydi ve muhalefet şikâyetlerini hemen Moskova'ya bildirdi. Ne var ki, Komintern yönetimi Plenuma kadar liderlik yarışı yapılmamasını, yani hâlihazırdaki durumun kabullenilmesini istedi, tarafların Moskova'ya gelmelerine de onay vermedi. Böylece, Lovestone sadece Ruthenberg'in yerine fiilen sekreter seçilmekle kalmadı, aynı zamanda parti aygıtını da tarihi belirsiz yeni kongreye kadar ele geçirmiş ve muhalefete karşı stratejik güç elde etmiş oldu.

Taraflar Mayıs 1927'de başlayan 8. Komintern Plenumu'na gittiklerinde kulis faaliyetleri ve liderlik yarışı yeniden başladı. Moskova'da Stalin, Lovestone'u kabul ederek onunla bir süre görüştü ve hiziplere ilişkin açık bir tavır almasa da Lovestone'a ek bir avantaj sağlamış oldu; ondan yana bir eğilim gösterdiği gö-

1 "Meeting Between Russian and American Delegates to the VII. Enlarged Plenum ECCI" (December 24, 1926, in Zinovyev's Secretariat, Kremlin, Moscow), Records of the Communist Party of the United States, microfilm reels, Leiden, the Netherlanda, 515.1.584/55 (tutanağın 5. sayfası). (Bundan böyle Parti Arşivi).

rüntüsü psikolojik bakımdan karşı tarafı zor durumda bıraktı. Buharin'in ise açık desteği, kişisel ve ideolojik yakınlık duyduğu Lovestone'dan yanaydı zaten.

KEYK 1 Haziran'da "Amerikan Sorunu" hakkındaki kararını açıkladı. Buna göre, parti kongresi Ağustos ayında yapılacaktı ve bu zamana kadar da Lovestone ile Foster sekreterlik görevini ortaklaşa yürüteceklerdi. Sendikal çalışma alanında da Foster ile Gitlow eşbaşkan olarak görev yapacaklardı. Aslında bu bile yönetimde Lovestone lehindeki statükonun devamı demekti çünkü böylece Lovestone Birinci Sekreter, Foster da sendika komitesi başkanı görüntüsü veren bir tabloya yerleştirilmiş olmaktaydılar. Nitekim Lovestone ekibi kararı böyle yorumladı ve Lovestone'un sekreterliği fiilî geçerliliğini korudu. KEYK kararında ayrıca, Lovestone ile Foster'ın eşbaşkanlığında ve bir "tarafsız yoldaş"ın da KEYK adına görevlendirileceği kongre hazırlık komisyonu kuruldu. Yapılacak kongrede muhalefetten 13, çoğunluktan da 22 üyenin yönetime girmesi kararlaştırılmıştı. Lovestone ekibi lehine iki ayrı karar daha söz konusuydu: Birincisi, parti merkezinin Foster grubunun güçlü olduğu Chicago'dan, partili aydınların, yani Lovestone ve arkadaşlarının güçlü olduğu New York'a taşınmasına izin çıkmıştı. İkinci olarak da, Lovestone hizbinin en etkin üyesi ve muhalefetin parti işlerinden uzaklaşması için uzun zamandır çaba sarf ettiği John Pepper'ın yenisi atanıncaya kadar Moskova'da parti temsilcisi olarak kalmasına izin verilmişti.[2] Ayrıca, KEYK talimatıyla –yayınlanmaması koşuluyla–, taraflar arasında KEYK kararı çerçevesinde bir anlaşma da imzalanmıştı. Bu anlaşmayı KEYK adına ("tarafsız yoldaş") A. Braun (Alman temsilci Arthur Ewert); Polkom çoğunluğu adına Lovestone, Gitlow ve Pepper; muhalefet adına da Cannon, Foster, Weinstone imzalamışlardı.[3]

2 "Resolution on the American Question", Parti Arşivi, 515.1.927/5-12.

3 Metin için bkz. "Agreement for the Carrying Out of the Resolution on the American Question Adopted by the Presidium of the Executive Committee of the Comintern" ("Amerikan Sorunu Üzerine Komintern Yönetim Kurulu Prezidyumu'nun Kabul Ettiği Kararın Uygulanması Anlaşması"), Parti Arşivi, 515.1.991/192 (iki sayfa).

Bu arada muhalefet grubu Amerika'da bir "Ulusal Muhalefet Bloku" kurarak faaliyetlerini bu yapı içinde sürdürme kararı almıştı. Blok'a göre, Moskova'daki Foster, Cannon ve Weinstone'dan gelen telgrafta bildirildiği üzere Komintern kararları parti içi muhalefeti desteklemekteydi ve dolayısıyla Ağustos ayındaki kongrede yönetimi ele almak üzere örgütlü bir çalışmanın yolu açılmalıydı.[4] Ne var ki bu girişim Moskova'da sert bir tepkiyle karşılandı. Lovestone ekibinden Max Bedacht –mesleği berberlik olduğu için– "Berber" imzasıyla Komintern'e bu konuda şikâyette bulunmuştu. Bedacht, Blok'un yayınladığı bildirgede parti içi muhalefetin Komintern tarafından desteklendiği yönündeki iddiaya da yer vermişti. 7 Haziran'da yapılan Politik Komite toplantısında Bedacht, göndermiş olduğu telgrafa yanıt geldiğini bildirdi ve metni okudu. "Parti basınında yayınlanması" talimatıyla KEYK'ten gelen bu telgrafta Blok girişimi sert bir biçimde kınanmaktaydı. Komite'deki tartışmada, Blok'un önde gelen isimlerinden Aleksander Bittelman, kuruluşunun "yanlış anlaşılması" ve karşıt grupça "hizipsel amaçlarla kullanılması" gerekçeleriyle Blok'un feshedildiğini bildirerek KEYK telgrafının hiçbir açıklama ya da not konulmadan olduğu gibi yayınlanmasını önerdi.[5] Ertesi gün de telgraf parti yayın organı *Daily Worker* gazetesinin birinci sayfasında, "Komintern Ulusal Muhalefet Bloku Komitesi'nin Derhal Tasfiyesini Talep Etmektedir" başlığıyla yayınlandı. Telgrafta, Komintern'in "hizipsel mücadelenin keskinleştirilmesine kategorik olarak karşı olduğu" ve Blok'un yaptığı açıklamanın "hiçbir koşulda desteklenmediği" belirtilerek ayrıca şöyle denilmekteydi: "Komintern, geçmişteki birçok politik meselede Ruthenberg grubunun, Foster grubuna nazaran daha doğru bir hat izlemiş olduğunu belirlemektedir [*recognizes*]." Telgrafta Ruthenberg grubu da (şimdi artık Lovestone ekibi) sendikal çalışma alanında yeterli özeni göstermemekle suçlanıyor ve Foster hiz-

4 Moskova'dan 30 Haziran'da gelen telgraf (imzalar: Bill, Jim, Will) ve 1 Temmuz 1927 tarihli yönerge, Parti Arşivi, 515.1.988/18-19, 23-24.

5 7 Haziran Politik Komite toplantısı tutanağı, Parti Arşivi, 515.1.983/72-73.

binin bu konuda "daha doğru" bir tavır içinde olduğu belirtiliyordu; ama aynı zamanda "artık önceki siyasi ve sendikal farklılıkların büyük oranda ortadan kalktığı"ndan hareketle hizipçiliğin son bulması isteniyordu. Zaten Komintern'in hep "Ruthenberg grubuna politik destek verdiği" ve Foster ekibini bu doğru çizgiye çekmek istediği ayrıca belirtilmekteydi. Ruthenberg grubunun sadece "sendikal taktik" konusunda "Foster çizgisi"ne uygun biçimde "düzeltilmesi"nden söz edilmekteydi. Açıktı ki bu telgraf, Komintern'e bütünüyle bağlı parti kamuoyunda Lovestone'a liderlik yarışında büyük avantaj sağlamaktaydı.[6]

Amerikan delegasyonu ülkeye döndükten sonra Lovestone kendisini "Birinci Sekreter" olarak atayan bir karar aldırdı ve bunu Moskova'ya da bildirdi. Moskova'daki bir basın toplantısında Kuusinen de Lovestone'u "Birinci Sekreter" olarak tanımladı.[7] Bu daha önce alınmış bir karara da uygundu: 14 Mayıs'ta Stalin'in ofisinde Stalin, Molotov, Lozovski, Gusev, Kitarov, Knorin ve Popov'un oluşturduğu Komintern Rus delegasyonunun bir toplantısında, Amerikan Partisi'nde genel sekreterlik makamının kaldırılması, ikisi çoğunluktan olmak üzere azınlıktan Foster ile Weinstein'e ek olarak Komintern temsilcisinin yer alacağı beş kişilik sekretarya oluşturulması yönünde bir karar alınmıştı. Şayet Politik Büro'dan aykırı kararlar çıkarsa, KEYK temsilcisinin veto yetkisini kullanması da belirlenmişti.[8]

Sonunda, bütün bu süreçte partideki hâkimiyetini pekiştiren Lovestone, partinin A. Braun'un (Ewert/bu toplantıda Grey) denetim ve gözetiminde New York'ta 31 Ağustos-7 Eylül 1927'de toplanan 5. Kongresi'nde, kendisine verilen oyların aynı zamanda

---

6 Telgrafın yayınlandığı *Daily Worker* nüshası için bkz. https://archive.org/stream/Reel11/Reel%2011#page/n427/mode/2up. Telgrafın tam metni için ayrıca bkz. Theodore Draper, *American Communism and Soviet Russia: The Formative Period*, New York, The Viking Press, 1960, s. 262-263.

7 *Agy.*, s. 264.

8 Komintern arşivinden (508.1.83) William J. *Chase, Enemies Within the Gates?*; *The Comintern and the Stalinist Repression, 1934-1939*, (Belgeleri Rusçadan çeviren Vadim A. Staklo), New Haven, Yale University Press, 2001, s. 427 dn.15.

Komintern'e verilmiş sayılacağı propagandasının da büyük etkisiyle, seçimi kazanarak tam iktidarını tesis etti.[9] Kongreden sonra, Ewert'in önerisiyle "Yürütme Sekreteri" [*Executive Secretary*] unvanını kullanmaya başladı.[10] Böylece işler kitaba da uydurulmuş ve parti Lovestone'a emanet edilmiş oldu.

Lovestone mezuniyet resmi

A. LOVESTONE: ACIMASIZ ENTRİKACI

29 yaşında İşçi (Komünist) Partisi'nin başına geçen Jay Lovestone, 1898 yılında, o zamanlar Rusya'ya bağlı, bugün ise Belarus sınırları içinde olan küçük bir Yahudi yerleşim merkezi olan Molçad ilçesinde doğdu. Asıl adı Jacob Liebstein idi. Ailesiyle birlikte 1907'de Amerika'ya göçtü. Jacob, New York City College'dan mezun olduktan sonra 1919'da New York Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne yazıldı ve bu arada adını da Jay Lovestone ola-

9 Bütün bu sürecin ayrıntıları için kitabın birinci cildine bakılabilir: Haluk Gerger, *Canavarın Ağzında: ABD Komünist Partisi Tarihi*, cilt I: Kuruluş ve Çocukluk Dönemi, Yordam Kitap, İstanbul 2015, s. 415-424. Ayrıca Draper, *American Communism... age.*, s. 248-267.

10 *Agy*, s. 267.

rak değiştirdi. Ardından, sıkı bir Bolşevik olarak okuldan ayrıldı ve profesyonel devrimci olmayı seçti.[11]

Parti içinde Ruthenberg ekibinin önde gelen isimlerinden olan Lovestone'un partili yaşamına hizipçilik damga vurdu, politik kişiliği bir "hizip başı" olarak biçimlendi. Entrikacılık, karakterinin ayrılmaz bir parçasına dönüşmüştü. Dar hesaplar ve çıkarlar uğruna her yol ve yöntemi mübah gören bir anlayışa sahip olan Lovestone, ahlaki/moral ilkelere değer vermeyen biriydi. Müthiş bir etkileme yeteneğine sahip olmasının yanı sıra, güç ve çıkar mücadelesinde acımasızdı; rakiplerine karşı denemeyeceği yol, başvurmayacağı yöntem yoktu. İlkesizliği ve manipülasyon gücü, insanları birbirine düşürerek dedikodularla, iftiralarla, yalanla siyaset yapma tarzı, rakiplerinin kişisel mektuplarını ele geçirmekten odalarına gizlice girmeye uzanan gangstervari metotlarıyla sonunda parti mekanizmasının ve aygıtının en tepesine yerleşmişti.

Böylesi bir kişiliğin komünist saflarda ve bir komünist parti içinde siyaset yapabilmesi, üstelik üst düzey yönetici olabilmesi şaşırtıcıdır ve elbette üzerinde durulması gereken bir olgudur. Kuşkusuz, Lovestone bir Marksist-Leninist'ti. partinin üst düzey yöneticiliğine tırmandığı ilk dönemde Stalinist saflarda yer tutmuştu. Ne var ki, hareket ve partinin ilk günlerden itibaren önde gelen mensuplarından James Cannon, sınıf mücadelesinin, işçi sınıfının insani kurtuluştaki stratejik misyonunun, Marksizmin yeni bir toplum/insan yaratma projesinin ve benzeri yüksek ideallerin Lovestone için "en fazla bir entelektüel kavram" olduğunu yazıyor. "Onun için," diyor Cannon, "partinin kontrolü" her şeyden önemliydi ve "baş düşmanı, kapitalist sınıf ya da onların temsil ettiği sömürü düzeni değil, her zaman için partideki hizipsel rakipleriydi". Salt bir zihinsel kavrama, güç ve iktidar arayışına indirgenmiş bir Marksizmin her şeyden önce ete kemiğe bürünmüş trajedisiydi Lovestone. Bu trajedi, onun

11 Lovestone'un "resmî" biyografisi için bkz. Ted Morgan, *A Covert Life: Jay Lovestone, Communist, Anti-Communist, and Spymaster*, New York, Random House, 1999.

kötülüklerinden ve verdiği zararlardan belki de daha hazin ve derindi. Cannon, Lovestone'un kişiliğinin belirgin yanlarını şöyle anlatıyor:

> Herkes hiç durmaksızın sürdürdüğü entrika ve dalaveralarında Lovestone'un ahlaksızlığını kabul ederdi ama bana göre onun davranışlarını tanımlamada "ahlaksız" sözcüğü çok zayıf kalır. ... içimizdeki bu uğursuz [*sinister*] yabancı, sanki habisçe bir düzenbazlığı kendi başına amaç edinmişti. İnsan ilişkilerinin en soylu idealine, hizmete adanmış bir hareketin içine böylesi sapkın bir karakteri sokan kaderin garip bir cilvesiydi. Hiçbir insan, içinde kariyer aradığı bir davaya bu denli yıkıcı biçimde yabancı olamazdı; parti bünyesi içinde çılgınca koşturan bir anarşik kanserli hücre gibiydi. ... insan ilişkilerinde kabul edilmiş herhangi bir davranış normuyla sınırlanmamıştı...[12]

Lovestone'un karakterine ve davranış biçimine ilişkin ibretlik bir olayı yakın çalışma arkadaşlarından Benjamin Gitlow, hareketten ayrıldıktan sonra yazdığı bir kitapta şöyle anlatıyor:

> Lovestone, gerçek Bolşevik tarzıyla, [bir toplantıda çatışma içinde olduğu] John Reed için, "işsiz güçsüz zenginlerin yaşadığı [New York'a bağlı] Westchester'da şatafatlı malikânede oturan sözde proleter" demişti. [Oysa], şık giysiler içindeki Lovestone, hâlâ eski, tel tel dökülen yün ceketini giymekte olan Reed'in toplantıdan sonra bir kahve ve sandviç için yirmi beş sent borç almak zorunda olduğunu biliyordu. Yine de bu onu, Reed'i, ülkenin toprak sahibi seçkinlerden biri diye karalamaktan alıkoymamıştı.[13]

Parti içindeki rakiplerinden Foster ekibinin teorisyeni Alexander Bittelman'ın, "çok acımasız, vicdansız ve baskıcı"

12 Cannon'un tarihçi Draper'ın sorularına verdiği yazılı yanıtlardan. James P. Cannon, *The First Ten Years of American Communism: Report of a Participant*, New York, Pathfinder Press, 1973, s. 155-56. Aynı baskının 2010 tarihli sekizinci basımında s. 169.

13 Benjamin Gitlow, *The Whole of Their Lives: Communism in America, a Personal History and Intimate Portrayal of its Leaders*, New York, Charles Scribner's Sons, 1948, s. 27-28.

diye anımsadığı[14] Lovestone'un temel özelliklerinden biri olan kural tanımaz hizipçiliğini ve şantajcı kişiliğini Gitlow şöyle anlatıyor:

> Bilindiği kadarıyla bekârdı ama bundan ötesini parti içinde bilen yoktu. Ama Lovestone parti içindeki herkes hakkında her şeyi bilirdi... Pek çok partili yoldaş ona en derindeki sırlarını açarlar ama o, kimseye hiçbir şey anlatmazdı. Çok şey bildiği için parti liderleri herkesten çok ondan korkar ve nefret ederlerdi. Kişisel belgeleri partinin dilindeydi. [Partili bir yönetici hakkında edindiği her bilgi] dosyasına girerdi ve hiç beklenmedik bir anda, birinin kişiliğini yaralayacak aptalca yazılmış bir mektup, söylenmiş bir söz, gerek duyulduğu zaman açıkça kullanılırdı... Sanki [kendi yandaşı da olsa] dürüst, açık sözlü insanlardan korkardı.[15]

Sonraları Cannon'la birlikte partiden atılan ve ABD'de Troçkist hareketi başlatanlardan olan Max Shachtman da, "entelektüel ve politik bakımlardan çok uyanık [*alert*] ... ve ... Ruthenberg'den çok üstün" olarak nitelendirdiği Lovestone'u, aynı zamanda, "hizipsel kavgada sınırı olmayan", bu yolda "hiçbir yol ya da yöntemi kabul edilmez bulmayan" biri olarak tanımlamaktaydı.[16]

Lovestone'un olumsuz karakteri konusunda daha pek çok şey söylenebilir ama herhalde ona ilişkin en doğru teşhisi William Foster koymuş olmalı. Cannon'un anlattığına göre, kendi aralarındaki konuşmalarda Foster birkaç kez Lovestone için, "Yahudi olmasaydı bir faşist hareketin başına geçecek en uygun aday" demişti.[17]

---

14 Bittelman'ın yayınlanmamış anılarından aktaran, "Introduction", içinde *James P. Cannon and the Early Years of American Communism: Selected Writings and Speeches, 1920-1928*, New York, Pathfinder Research Library Books, 1992, s. 31.

15 Benjamin Gitlow, *I Confess: The Truth about American Communism*, New York, E. P. Dutton & Co. Inc., 1940, s. 325-326.

16 Aktaran Robert J. Alexander, *The Right Opposition: The Lovestoneites and the International Communist Opposition of the 1930's*, Westport, Connecticut, Greenwood Press, 1981, s. 15.

17 James P. Cannon, *The First Ten Years...*, *age.*, s. 156. (Sekizinci basım, 2010, s. 170.)

İşte şimdi böyle bir kişilik İşçi (Komünist) Partisi'nin başına geçmişti.

Parti için de artık çocukluktan ergenliğe geçişin sancılı ara dönemi başlamıştı...

B. YENİ DÖNEM

Amerikan komünist hareketinin ve partileşme sürecinin kuruluş ve çocukluk evresindeki sorunlarını birinci ciltte incelemiştik. Bu sorunlar; a) şiddete ve illegaliteye tapınma, b) abartılmış devrimci beklentiler ve buna uygun keskin tavırlar fetişizmi, c) ittifakları, kısmi talepler için mücadeleyi reddeden apolitik bağnazlık-sekterlik, ve d) Amerikan toplumundan, tarih ve geleneklerinden kopukluk, hatta özel bir karşıtlığın öne çıkartılması, harekete ve örgüte göçmen damgasının vurulması olarak özetlenebilir.

Lenin'in "çocukluk hastalıkları"na karşı giriştiği mücadele, müdahale ve eğitimle birlikte kapitalist stabilizasyonun Kominternce kabulüyle ortaya çıkan genel geri çekilme, etkilerini İşçi Partisi üzerinde de göstermişti. Parti, eski keskinliklerin törpülenmesi, daha normal beklentilere geçilmesi yolunda mesafe kat etmişti. Uzun vadeli politika yapma, Amerikan toplumuyla daha sıkı bağlar kurma, ittifak taktiklerinin geliştirilmesi, reform ve kısmi taleplere daha ılımlı yaklaşım konularında bir olgunlaşma söz konusuydu. Parti yavaş yavaş tecritten çıkmaya çaba gösterirken işçi sınıfıyla ve onun gündelik çıkarlarıyla daha fazla ilgilenmeye, sendikalar içinde daha aktif çalışmaya, grevler ve öteki mücadelelerde militanca yer almaya başladı. Partide göçmen federasyonlarının etkisinde de bir kırılma yaşanmaktaydı. En azından parti vitrini "Amerikalılaşma" politikasını yansıtmaya başlamıştı. Amerikan toplumuna ilişkin bir asimilasyon-entegrasyon süreci yavaş da olsa ilerlemekteydi. Her alanda görece gerçekçi bir perspektif ortaya çıkmaya başlamıştı.

Lovestone ve ekibi bu süreci geliştirme kararlılığıyla mücehhez biçimde işe koyuldular. Zaten bu konularda parti içinde bir oydaşma artık sağlanmıştı.

Ne var ki, 1923-24'ten itibaren sürdürülen çabalara karşın parti içindeki ciddi zaaflar henüz tümüyle ortadan kaldırılamamıştı ve çocukluktan ergenliğe geçişin sancıları yeni dönemde de sürmekteydi. Üstelik hafiflemiş olsalar da, sürmekte olan eski zaaf ve sorunlara içeriden ve dışarıdan etkilerle yenileri eklenmekteydi.

Eskiden kalma retorikteki solcu keskinlik, özü boş ve anlamsız bir hayat tarzına, kendi başına bir değere dönüşmüş, yapısal bir özellik kazanmıştı. Hizipleşme ve hizipler arasındaki mücadele de bütün yıkıcılığıyla sürmekteydi. Politik ve ideolojik pozisyonları aşan kişisel ya da grupsal kaprislerle, parti hukukunu, yoldaşlık ilişkilerini, dayanışmayı, hatta sıradan ahlaki norm ve değerleri yok sayan, yer yer salt güç ve iktidar mücadelesine indirgenmiş bu hizipçilik virüsü artık kangrenleşmiş, bünyeyi sarmıştı. Komintern'in ve ilk devrimi gerçekleştirmiş Rus Partisi'nin yol gösterici, ufuk açıcı, eğitici rolü giderek hizipler arası mücadelede araçsallaşmış, kullanım değerine indirgenmiş, ihbarcı kulis faaliyetlerinin mevzi kazanma alanına dönüştürülerek dejenerasyona uğratılmıştı. Ergenliğe geçiş bütün ilerlemelere ve kazanımlara karşın aynı zamanda böylesi sağlıksız ve çürütücü bir ortam içinde gelişmekteydi. Hastalığın kökeninde kuşkusuz toplumdan, sınıftan kopukluk yatmaktaydı. Yapacak anlamlı iş olmayınca profesyonel lafazanlık ve iç didişme, "devrimcilik oyunu"nun özü olmuştu.

Bu çürütücü ortam içinde iktidar tek başına bir amaca dönüşürken, sol çocukluktan ergenliğe geçiş ne yazık ki sağa savrulmayı da içeriyordu. Üstelik bu, Komintern'deki Buharin'le ilgili (ileride değineceğimiz) gelişmelerle koşut yürüyor, bir güce dönüşüyor, buradan da besleniyor, içsel bir dinamik olarak yıkıcı etki yapıyordu. Ergenliğe geçiş böylesi sağlıksız ortamda hayat buluyordu.

Komintern'in, Lovestone önderliğinde her tür hizipçiliğe son verilerek parti bütünlüğünün sağlanması yönündeki talimatına karşın başka sorun ve gelişmeler parti içindeki sorunlara yansıyor, çalkantıların durulmasını olanaksızlaştırıyordu.

C. TOPLUMLA BAĞ KURMA: AMERİKALILAŞMA

Parti çocukluktan ergenliğe geçerken o dönemin "sol" hastalıklarından kurtulma çabasındaydı. Bolşevikleşmeyle birlikte göçmen federasyonlarının etkisi kırıldıkça Amerikalılaşma, yani toplumla bağlar kurma imkânları da artmaktaydı. Bu noktada temel amaçlardan biri, partinin göçmen karakterinden kurtulmasıydı. Lovestone yönetimiyle birlikte aslında bütün parti önder ve ileri kadrolarının ve Lenin'den başlayarak Komünist Enternasyonal yöneticilerinin de istekleri bu yöndeydi. Bu konudaki Komintern kaynaklı telkinleri birinci ciltte görmüştük. Komintern kaynaklı Bolşevikleşme hamlesi, göçmen federasyonlarının etkisini kırmış, sanayi bazlı örgütlenme modeline geçişi hazırlamış ama aynı zamanda partinin önemli ölçüde, (yaklaşık 15.000'den 7.000'lere) üye kaybetmesine neden olmuştu.[18] Yine de partinin geleceği bakımından bu olumlu bir gelişmeydi.

Parti saflarında egemen olan göçmenlerin Amerika'ya, Amerikalılara, hatta Amerikalı işçilere olan karşıtlığı, güvensizliği, uzaklığı, kendi gettolarındaki izole yaşamları, asimilasyonu reddetmeleri yaygın bir sorundu yönetim bakımından. Aynı biçimde, Amerikan tarihine ve ülkenin kurucularına ilişkin oldukça olumsuz görüşler de parti tabanında revaçtaydı. Pek çok göçmen partilinin gözünde Amerika'nın "kurucu atalar"ı, "korsan", "toprak ağası", "köle sahibi" gibi sıfatlarla tanımlanmaktaydı. Olumsuz bakış o denli yaygındı ki, Birinci Enternasyonal'in ön-

18 Bkz. Nathan Glazer, *The Social Bases of American Communism*, Westport, CT, Greenwood Press, Inc., 1974, s. 51 ve genel bir çözümleme için ayrıca Harvey Klehr, *The Communist Experience in America: A Political and Social History*, New Jersey, Transaction Publishers, 2010, s. 68, 65-80.

derleri Marx ve Engels'in Amerikan İç Savaşı'ndaki pozisyonuna hayranlıkla destek verdikleri Lincoln bile eleştirilerin hedefindeydi; Amerikalıların pek övündükleri anayasa da "karşı-devrim" yasası olarak nitelendirilebilmekteydi.[19]

Lovestone yönetimine göre, partinin Amerikan toplumuyla daha sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, tabanın ve kimi üst kadroların Amerikan tarihine ve ülkesine bakışının değiştirilmesine, dönüştürülmesine bağlıydı. Bunun için de, parti tarihiyle ilgili hemen her çalışmada Amerikan Devrimi'ne, ülkenin "kurucu ataları"na ilişkin yeni ve olumlu bakış açısının oluşturulmasına yönelik bir söyleme yer verilmekteydi. Lovestone yönetiminin, "ayakların bu topraklara basılması" diye özetlenebilecek görüşüne atıfla denebilir ki, bu yöndeki çabalar aynı zamanda Lovestone ekibinin –ileride ayrıntılı biçimde tartışacağımız– "Amerikan biricikliği" düşüncesiyle de örtüşen bir özellik gösteriyordu. Sonuçta bu Amerikan karakterini kazanma çabası, olumlu asimilasyon süreci, aynı zamanda, Amerika'nın kendine özgü özelliklerini ve farklılıklarını da içselleştirmek demekti. Parti yönetiminin önemli isimlerinden Bertram Wolfe daha sonra bu tavrı şöyle gerekçelendirecekti:

> Komünist hareketin temel amacı her yerde aynıdır: kapitalizmin yıkılması, Sovyet gücünün tesisi, sosyalist bir toplum inşa etmek. Ama bu hedefe ulaşmanın yöntemleri, belirli bir momentte uygulanacak taktikler her ülkede, hatta ülkedeki mücadelenin her aşamasında bile farklıdır. Dünyadaki ülkeler eşit gelişmezler ... farklı tarihlere, geleneklere, sınıf güçlerinin ilişkilerine, gelişmişlik derecesine sahiptirler; farklı aşamadadırlar. ... Herhangi bir ülkede komünist hareket inşa etmek isteyenler o ülkeyi tanımak zorundadırlar. Taktiklerini o ülkenin özel koşullarına göre oluşturmalıdırlar... Amerika toprağına kök salmak isteyen bir parti, Amerika'nın politik ve ekonomik koşullarını anlamak zorundadır. Amerikan işçilerini etkilemek ve ona önderlik etmek istiyorsa, onların dilini konuşmalı, sorunlarını çözmeyi öğren-

19 Örneğin bkz. Draper, *age.*, s. 273.

meli, gelişimleri ve kavrayışlarına uyarlanmış sloganlarda onların ihtiyaçlarına yanıt verecek öneriler geliştirmelidir.[20]

Bu konudaki çabalarla ilgili, konuyu inceleyen hemen her çalışmada atıfta bulunulan bir örnek, Lovestone ekibinin Amerikan tarihine yeni bir yorum getirmelerinde görülebilir: Daha 1926 yılında *The Workers Monthly* dergisinde Bertram Wolfe "Kimin Devrimi?" diye bir yazı yayınladı. Wolfe yazısına "Çocuk büyüyünce miras hakkı doğar" diye başlıyor ve, "işçi sınıfı da olgunlaştıkça geçmiş devrimlerin mirasına sahip çıkar," diye devam ediyordu. Wolfe, Amerikan işçi sınıfının henüz "çocukluk dönemi"nde olduğunu belirterek onun yerine partinin öz "mirasına sahip çıktığını" yazıyordu. Wolfe devamla, artık "bizim sınıfımızın ... olgunlaştığı" tespitini yapıyor, "[o da şimdi kendi] mirasına sahip çıktığını ilan etmek istiyor," diyordu. Amerikan Devrimi'nin 150. yılına denk gelen bu yazısında Wolfe, "Geçen yıl Rusya işçi sınıfı ... bir avuç asilin ve generalin 1825'teki ayaklanmasını, Dekabrist isyanını kutladı," diyor ve ekliyordu: "1776 Amerikan Devrimi'ni kutlayanları kınayacak olan işçiler Dekabrist ayaklanmasının kutlanmasını doğru ve uygun buldular." Amerikan Devrimi'ni Rus ve Fransız devrimleriyle karşılaştıran, meşru nedenlerini, içindeki Sol Kanadın katkılarını ve kazanımlarını sıralayan Wolfe, Amerikan Devrimi'ni kötüleyen sosyalist geleneği eleştirip sonunda, "Amerikan işçi sınıfının Amerika'yı ve yerli devrimci geleneklerini 'keşfetmesi'nin zamanı gelmiştir. Büyümemizin ve genç Lenin gibi mirasımız için burjuvaziyle çatışmamızın zamanı gelmiştir," diye yazıyordu. Wolfe'un son cümlesiyse şöyleydi: "Nihayet [1776 Devrimi] ilk Amerikan devrimidir..."[21]

---

20 Bertram D. Wolfe, *What is the Communist Opposition,* genişletilmiş 2. Baskı, New York, Communist Party of the USA (Opposition), ty, s. 14-16; https://ia600501.us.archive.org/19/items/WhatIsTheCommunistOpposition2ndEdition/3312-wolfe-commop.pdf.

21 Bertram D. Wolfe, "Whose Revolution is It?", *The Workers Monthly*, c. V, No. 9, Temmuz 1926, s. 387-392.

Aynı derginin Ocak 1927 nüshasındaysa Wolfe, partili göçmen kökenli işçilerin sadece "Amerikalı kardeşlerinin hayatını ve sınıf mücadelelerini" öğrenmelerini mümkün kılacak İngilizceyi değil, "Amerikan kurumlarını, tarihini ve geleneklerini" de bilmediklerini belirterek "Amerikan tarihinin materyalist" bir analizinin geliştirilmesini, Amerikan kapitalizminin öğrenilmesini, onun farklılıklarının ayırdına varılmasını istiyor, bunları "Amerikalılaşma"nın temel gerekleri olarak sayıyordu. Wolfe bu türden çabaları Leninizmde yetkinleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak ifade ediyor, yazısının sonuna Lenin'den şu alıntıyı ekliyordu: "Amerikan işçileri burjuvaziyi izlemeyecektir. Onlar burjuvaziye karşı iç savaşta bizimle birlikte olacaklardır. Bu inancımda bütün dünya tarihi ve Amerikan işçi hareketince desteklenmekteyim." Buna Wolfe şu eklemeyi yapmaktaydı: "Lenin bunu 1918'de yazdı. Şayet 1926'da yazsaydı, kuşkusuz şunu da eklerdi: "Ve genç Amerikan Komünist Partisi'ndeki gelişmelerce."[22]

Aynı nüshada, Margaret Wheeler adındaki bir yazarın Amerikan Devrimi sürecinde yazılmış mektuplardan derlediği kitabıyla ilgili yazdığı yazıda Lovestone da, kitabın "Amerikan işçilerine, Fransız, Alman, Rus, İngiliz ve öteki işçiler gibi kendilerinin de bir devrimci geleneğe sahip olduklarını ve devrimciler gibi savaşmayı bildikleri" mesajını verdiğini belirtiyor, ayrıca, bu devrimci gelenekten hareketle, burjuvazinin propagandasını yaptığı "evrimci ve barışçıl, burjuva legalitesi içinde" bir Anglosakson ilerleme geleneğinin olmadığını gösterdiğini öne sürerek yazarı övüyordu.[23]

Daha sonra Wolfe'un andığımız makalesiyle birlikte Lovestone ile William Dunne'nin bu konuyla ilgili parti yayın organı *Daily Worker* gazetesinde yayınlanmış makalelerini içeren bir kitapçık da *1776'dan Gelen Mirasımız: İlk Amerikan Devrimi'ne İşçi Sınıfı Bakışı* başlığıyla yayınlandı. Dunne'nin makalesinin baş-

22 Bertram D. Wolfe, "Towards Leninism", *The Workers Monthly*, c. VI, No. 1, Ocak 1927, s.675-680 ve 697.

23 Jay Lovestone, "More About the First American Revolution", *Agy.*, s. 714-715.

lığı, "Devrimci Geleneğe Sahip Çık" ("*Uphold the Revolutionary Tradition*") idi. Dunne yazısında, aristokrat "kurucu ataların devrimci mücadelenin meyvelerini kendileri ve toprak sahipleriyle tüccarlar"ın çıkarları için kullandıklarını, buna karşın "bağımsızlık mücadelesi"nden işçi ve çiftçilerin herhangi bir kazanım elde edemediklerini belirtiyordu. Dunne, yine de, ABD'nin öteki kapitalist ülkeler gibi işçi ve köylülerce kurulduğunu, dolayısıyla da onlarca sahiplenilmesini, onların Amerikan Devrimi'nden gurur duymaları gerektiğini savunuyordu. Lovestone ise, "burjuva manada Amerikalılaşmanın çok tehlikeli" olduğunu belirterek "devasa bir sınıf mücadelesi" olarak nitelediği Amerikan Devrimi'ne sahip çıkılmasını, dönemin devrimcilerinin yolundan gururla yürünmesini öneriyordu.[24]

Sonuçta, devrimci bir retorikle "Amerikalılaşma" siyasetinin başlangıcı böyle oluşturulmaktaydı. Verilen mesaj, Amerikan Devrimi'nin salt burjuvaziyle öteki mülk sahibi müttefiklerinin ve buna bağlı gericiliğin bir zaferi olarak görülmemesi, işçi ve köylülerin katkılarının göz ardı edilmemesi, kurulan düzene itirazların toplumdan, değerlerinden, tarihsel miras ve geleneklerinden kopma nedeni yapılmamasıydı.

Bu arada belirtmek gerekir ki, kimi değerlerin içselleştirilmesini getiren, Amerikalılaşma politikasıyla ideolojik/politik bir asimilasyonun örülmesinin, düzenden kopuşu zihinlerde ve vicdanlarda zedeleyecek bir tür "kaynaşma"ya dönüşmesi riski de elbette alınmaktaydı. Gettolaşmadan haklı yakınma ve bunu toplumla çok boyutlu bağlar kurarak aşma çabası, devrimci bir kopuşu olmazsa olmaz gören kavrayışla çelişiyor, çatışıyordu. Bu ince çizgi üzerindeki ideolojik/politik yürüyüş, ileride göreceğimiz gibi, "Amerikan biricikliği" düşüncesiyle bir araya gelince daha

24 Bertram D. Wolfe, Jay Lovestone, William F. Dunne, *Our Heritage from 1776: A Working Class View of the First American Revolution,* New York, Workers School Library, ty.; https://archive.org/stream/OurHeritageFrom1776AWorkingClassViewOfTheFirstAmericanRevolution/191585#page/n1/mode/2up;http://ucf.digital.flvc.org/islandora/object/ucf%3A5337

büyük sorunlar ortaya çıkartacaktı. Toplumdan tecrit durumu ile düzenin kurum, değer ve tarihsel belleğiyle uyum arasındaki yaman çelişki ve dengenin korunmasındaki güçlük Amerikalı komünistleri hep zorlayacaktı. Feodal geçmişi olmayan bir sömürgeden "bağımsızlık savaşı"yla kurulan ileri bir kapitalist, giderek en güçlü emperyalist ülkeye giden süreçte devrimci-komünist hareket ve örgüt inşa etmek kolay değildi; her türden hataya, sapmaya, savrulmaya açık, zorlu bir yürüyüştü bu.

D. PARTİ İÇİNDE YENİ SAFLAŞMA

Bu sancılı süreçte yapısal-stratejik dönüşümlerin, bunlara uygun taktik yaklaşımların gündeme gelmesiyle birlikte parti içinde ciddi tartışmalar ve görüş ayrılıklarının ortaya çıkması doğaldı. Yıkıcı tartışmalar-anlaşmazlıklar için partideki hizipçilik geleneği ve bunun kemikleştirdiği saflaşmalar, kızgınlıklar ve kırgınlıklar ile sınıfsal köken farklılıkları zaten bereketli bir zemin oluşturmaktaydı. İşin içine nihai belirleyici olarak Moskova ve oranın iç sorunları da girince her şey daha da çetrefilleşiyordu elbette.

Parti içindeki yeni saflaşma, "aydın-teorisyen" çevreden Lovestone-Pepper ikilisinin Amerikan kapitalizminin yapısal özelliklerine, güncel durumuna ve bunun sınıf mücadelesine, devrimci olanaklara, partinin kitleselleşme imkânlarına yansımasına ilişkin tezlerine, işçi-sendikacı kökenli Foster grubunun itirazları ve eleştirileri ekseninde gelişmekteydi. Burada temel tartışma konusu, Amerikan kapitalizmini Avrupa'dan ayıran yapısal/tarihsel koşulların varlığı üzerinde şekillenmekteydi. Güncel olarak da, Lovestone ekibinin, söz konusu farklılıklar nedeniyle Avrupa'daki genel krizin, onun politik sonuçlarının ve ona bağlı taktik/stratejik yönelimlerin mekanik biçimde Amerika'ya uyarlanamayacağı savı söz konusu tartışmayı somutlaştırmaktaydı.

Lovestone yönetiminin Amerikan koşullarına uygun bir zemin üzerinden partinin yeniden inşası ve taktiklerinin, politikalarının, yaklaşımlarının belirlenmesi yönündeki perspektifi,

yeni bir bakış açısını, göçmen psikolojisinden çıkışı ve çocukluk hastalıklarından kurtulup gerçekçi taktiklerin pratiğe dönüştürülmesini gerektiriyordu. Bu, elbette yeni arayışları, öncelikle de Amerikan kapitalizmine ve toplumuna ilişkin teorik açılımları gündeme getiriyordu. Amerikan kapitalizminin "yaldızlı çağ" diye adlandırılan döneminin, yani 1920'li yılların sonuna gelindiğinde, partinin de kendisini gözden geçirme ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Uluslararası komünist harekette dünya kapitalizminin istikrarsızlıkla ve dolayısıyla da sınıf mücadeleleriyle örülmesi muhtemel yeni bir kriz dönemine girmekte olduğuna dair görüşlerin ağırlık kazandığı bir dönemeçte, devrimci silkiniş ihtiyacı ve iddiası Amerikan Partisi açısından özellikle kritik bir aşamayı ifade etmekteydi. Bu durum, ya yeni bir "sol çocukluk"la malul beklenti ve tavırları geliştirecek ya da Amerikan koşullarının "doğru" okunmasına dayalı, ayağı yere -yani Amerikan toplumuna- basan, Avrupa merkezli bakışlara ya da Moskova kaynaklı talimatlara değil de ülkenin somut durumuna göre belirlenen bir yeni çizgi arayışını getirecekti. 1920'li yılların çok yönlü başarısızlıkları ve Amerikan kapitalizminin hızlı yükselişi, hayatın her alanındaki devasa değişim ve dönüşümler partide yeni bir başlangıç yapmayı ciddi bir ihtiyaç haline getirmişti. Komintern de artık hizipçiliğin bitirilmesini ve yeni bir hamle döneminin başlatılmasını talep etmekteydi.

Arayışlar, çelişkiler, çatışmalar da böyle başladı.

Burada ortaya çıkan kilit kavram, ABD'nin, ya da daha doğru bir ifadeyle Amerikan kapitalizminin "istisnai özellikler"e sahip olduğu tezi, bu manada "biricikliği" iddiasıydı.

E. 1920'LERİN SONUNDA KAPİTALİZM: ABD VE AVRUPA

1920'li yıllar ABD bakımından, hem üretici güçlerde ciddi gelişmeler hem büyük ekonomik ilerleme hem de geniş emekçi yığınların gelirlerinde yükselmeyle seyretti. Tüketim toplumunun oluşmaya başladığı bu dönemde, devasa kârlar karşısında güdük

kalan ücretlerle birlikte pek çok sanayi dalında işçileri zorlayan ciddi krizler de ortaya çıktı. Tekelleşmenin ve finansal spekülasyonun da yükselişe geçtiği bu dönemde tarımsal krizlerle çiftçiler bakımından yaygın bir yoksullaşma yaşandı. ABD bu dönemde, Birinci Paylaşım Savaşı'nın gerektirdiği borç yüküyle zorda kalan Avrupa ülkeleri karşısında tefeci ülke olarak avantajlı bir konuma sıçradı, Amerikan emperyalizmi hegemonik konumunu güçlendirmeye başladı. Bunun yeni bir saldırganlaşmaya eşlik etmesi kaçınılmazdı ve öyle de oldu. Pasifik'ten Güney Amerika'ya, oradan da Büyük Britanya ile rekabete uzanan hamleler giderek belirginleşmeye başladı. Bu dönemde Amerikan kapitalizmi bir yandan büyük teknik atılımlar gerçekleştiriyor, devasa sanayileşme hamleleri gerçekleştiriyor, işçilerin daha fazla sömürülmesi ve üretmesi yolunda yeni üretim ve yönetim teknikleri geliştiriyordu. Aynı zamanda kapitalizmin devrevi krizleri, geri çekilmeleri, kırılmaları ve dengesizlikleri de hükmünü icra ediyor ama bunlar da devasa bir propaganda makinesinin umutları canlı tuttuğu, baş döndürücü gelişmenin hayalleri beslediği, devlet-işveren-toplum kaynaklı çok boyutlu baskıların terör saldığı ve sınıf işbirlikçiliğiyle burjuvalaşma eğilimlerinin körüklendiği bir ortamda kontrol altında tutulabiliyordu.

Bu dönemde Avrupa'da ise, gelişmeyle birlikte ekonomik-sosyal çelişkiler, kapitalizmin kriz sancıları ve burjuvazinin çare arayışları ortaya çıktı. Büyük Britanya emperyalizminin ABD karşısında gerilemesiyle olgunlaşan blok içi çelişki ve çatışma tohumları da gündeme oturmaktaydı. Dolayısıyla, "kapitalist istikrar"ın sonuna gelindiğine ilişkin güçlü emarelerin ortaya çıkmaya başlamasıyla birlikte komünist hareket içinde de "yeni bir döneme geçiş"e ilişkin savlar dillendirilmeye başlanmıştı.

II

Amerikan Biricikliği

1920'li yılların ikinci yarısından başlayarak Amerikan Partisi içinde karamsarlık ve yılgınlığı besleyen bir damar oluşmaya başlamıştı. Bunun kaynağı Amerikan kapitalizminin sergilediği dinamizm, artan refah ve bu zenginlikten emekçilerin de pay alma imkânlarının genişlemesiydi.

Hareketin güçlenmesinin ancak bir kriz ve genel yoksullaşma/işsizlik ortamında mümkün olabileceğine dair inanç, kapitalizm geliştikçe morali ve özgüveni zedeliyordu kadrolar içinde.

Biraz ekonomizmden, biraz da diyalektik bakamamaktan kaynaklanan bu anlayış, sınıf mücadelesine ve sosyalist insan/toplum projesine salt kriz-yoksulluk-işsizlik üçgeninden bakmakta, böyle olunca da görece refah ve istikrar dönemlerinde umutsuzluğa düşmekte, kriz anını beklemeye çekilmekteydi. 1920'lerin ikinci yarısındaki ekonomik gelişme bu sorunu o denli güncel bir hale getirmişti ki, parti genel sekreteri 1926 Eylül'ünde bu konuda "Sefalet Teorisine mi İnanıyoruz?" başlıklı bir makale yazma ihtiyacını duymuştu.[1] Bu yazısında Ruthenberg, Marx'ın "tarihsel olarak yükselen hayat standardı ve artan ihtiyaçlar" kavramından hareketle, refah ve yükseliş dönemlerinde de sınıfsal taleplerin gelişeceğine, sınıf mücadelesinin ivme kazanabileceğine işaret etmişti. Dolayısıyla da, her an kriz ve felaket tellallığı yapmadan ya da iş yapmayı kriz dönemine erteleme eğilimine düşmeden, ka-

1 *Daily Worker*, 3 Eylül 1926, s. 6.

pitalizmin yükseliş dönemlerine uygun taktiklerin geliştirilmesinin önemini vurgulamıştı Ruthenberg.[2] Ne var ki, parti saflarındaki bu gelişmeden kaynaklanan moral bozukluğu ve yılgınlık eğilimleri ortadan kalkmamıştı.

Lovestone ekibi 1927'de parti yönetimine geldiğinde, yükselişteki Amerikan kapitalizmi ve emperyalizminin sosyalizm ve devrim beklentilerinde yarattığı kırılma da doruğa çıkmıştı. Lovestone ve ekibine atfedilen "Amerikan biricikliği" kavramı bu gerçeklik içinde ortaya çıktı.

A. AMERİKAN BİRİCİKLİĞİ

Kabaca bu kavram, Avrupa'da ortaya çıkmakta olan kapitalizmin kapsayıcı-genel krizine karşın Amerikan kapitalizminin geçici de olsa istisnai bir özelliğe sahip olduğu tezini ifade etmekteydi: Amerikan kapitalizmi kapitalizmin genel yasalarına tabiydi ve kriz dinamiklerine öteki bütün kapitalist ülkeler gibi açıktı ama bu dönemde henüz ötekiler gibi krizin eşiğinde değildi, bunu geciktirecek olanaklara sahipti. Bu durumda partinin taktikleri de bu nesnel duruma uygun olmalı; ittifaklar siyaseti, öncülük, gündelik talepler ve benzeri konularda parti daha mütevazı konumda olmalıydı. İddiaya göre, günü geldiğinde, yani kriz kaçınılmaz olarak Amerikan kapitalizmini de vurduğunda parti bu yeni duruma daha hazırlıklı girmiş olacaktı. ABD *sadece* bu manada istisnaydı, dönem itibariyle farklı bir konumdaydı, öteki (Avrupa) ülkelerden ayrılmaktaydı ve dolayısıyla oradaki komünist partiler gibi daha "sol-devrimci" bir tutum sergileyemezdi; bu maceracı bir solculuk, Troçkist bir çizgi, sol oportünist bir tutum olur, partinin tecridini, marjinalleşmesini, politikasızlığı getirir, dolayısıyla da özünde sağ bir sapmaya dönüşürdü.

Lovestone'cuların "Amerikan biricikliği" kavramını, ABD'nin toplumsal, ekonomik, kültürel, tarihî, coğrafi kaynakları ve dinamikleriyle dünyada özel bir konumda bulunduğunu, bu ontolojik

2 Bu konuda ayrıca bkz. Draper, *age.*, s. 270-271.

haliyle insanlığa yön veren, yol gösteren, zenginlik, refah, özgürlük vadeden, Tanrı tarafından "ilahi misyon"la donatılmış bir ülke olduğunu vazeden burjuva görüşle karıştırmamak gerekir.[3] Elbette iki anlayış felsefi kaynakları bakımından farklıydı. Birincisi idealist dünya görüşünden, ötekiyse materyalist tarih kavrayışından ve analizinden kaynaklanmaktaydı. Lovestone'un savunduğu "biricikliğin" bir temel özelliği konjonktürel ya da dönemsel, dolayısıyla geçici olmasıydı. Buna bağlı olarak, Lovestone'culara göre, Amerikan biricikliği ABD'yi öteki kapitalist ülkelerden ayıran, kapitalizmin yasalarından azade kılan ontolojik/yapısal bir özellik değildi. Sadece rezerv güçleri ve kaynaklarına bağlı olarak Amerikan kapitalizmi krizlere dayanıklıydı ve henüz tepe noktasına ulaşmamış yükselişiyle de kapitalizmin Avrupa'da girmekte olduğu krizden en azından belirli bir dönem etkilenmeyecekti, bu manada özgün bir konumdaydı. Bu durumda nesnel olarak bir devrimci durumun mevcut olmaması nedeniyle işçi sınıfı da devrimci bir ruh hali içinde değildi, burjuvazinin ideolojik-politik etkisi altındaydı; yani öznel unsur da elverişli değildi. Bu da onu Avrupa'dan ayırıyordu.

Elbette bu tespitlerin partinin taktik ve stratejilerini biçimlendirmesi, politikalarına yansıması, çeşitli gelişmeler karşısındaki tutumunu belirlemesi kaçınılmazdı. Güçlü kapitalizm-güçsüz proleter hareket (parti) kıskacında önerilen, gündemden düşmüş sosyalizm yerine kısmi talepler etrafında öncülüğün özellikle sendikal alanda "ilerici" düzen güçlerine bırakıldığı ve burjuva demokratik güçlerle ittifakların örüldüğü bir mücadele süreciydi. Bu arada da yapılması gereken, toplumla daha sıkı bağlar kurmak, partinin göçmen karakterinden sıyrılarak "Amerikalılaşma"nın geliştirilmesi, düzen içi pozisyonlarla partiye alanlar-mevziler kazanmaktı.

Bu kavram parti yönetiminde hâkim olmaya başlayınca muhalif sesler de yükselmeye başladı. Amerikan Partisi'nde bir türlü

3 Bu konuda Bkz, Haluk Gerger, *Kan Tadı: Belgelerle ABD'nin Kara Kitabı*, 6. Basım, Yordam Kitap, İstanbul, 2012, s. 69-84.

kökü kazınamayan hizipçilik şimdi de bu kavram etrafında kemikleşmeye başladı. Elbette bu saflaşma ve tartışma, sahici, stratejik önemde bir zemin üzerinde oluşmaktaydı ve eskinin yıkıcı-ilkesiz hizipçiliğinden etkiler içerse de farklı bir gelişmeydi. 1927 yılından başlayarak Sovyet Partisi ile Komintern içinde de kapitalizmin istikrarının bozulmakta ve yeni bir genel krize girilmekte olduğuna dair görüşler egemen olmaya başladı. Böyle olunca, Amerikan kapitalizminin konumu bu bağlamda da tartışılmaya başlandı.

İleride büyük sonuçlar doğuracak bu konu üzerinde ayrıntılı durmak ve Lovestone ekibine mensup önde gelen isimlerin bu konudaki görüşlerine bakmak gerekmektedir.

Troçki'ye karşı yazdığı bir polemik yazısında Lovestone, ABD'deki durumu şöyle özetliyordu:

1. ABD'nin olağanüstü miktarlardaki sermaye ihracına bakarak denebilir ki, ülkenin üretici kapasitesi henüz bütünüyle kullanılmamıştır, olanaklar hâlâ çok fazladır.
2. Amerika'nın sömürge kaynakları da henüz tam olarak kullanılmamıştır: "Amerikan kapitalizminin şimdiye kadarkinden daha da fazla sömürebileceği kolonyal kaynaklardan bahsederken, aklımda ayrıca Güney Amerika'nın yarı-sömürge ülkelerinin büyük petrol yatakları ve öteki sayısız kaynakları da var..."
3. ABD'nin devasa askerî gücü de hesaba katılmalıdır: "Amerika'nın kara ve deniz kuvvetlerinin sahada henüz bütünüyle kullanılmamış olduğunu da aklımızdan çıkarmayalım. ... Bugün Amerika'nın askerî harcamaları savaş öncesine göre yüzde iki yüz yirmi dört (yüzde 224) artmıştır. Ancak Amerikan kapitalistleri dünya pazarındaki baskın rollerini korumak için bu bütçeyi üçe bile katlamak isterlerse, bunu kendi imkânlarına tehlikeli olacak ölçüde baskı uygulamadan yapabilirler."
4. ABD'nin hammadde kaynakları da çok geniştir: "Amerika'nın demir, kömür, çelik, petrol, pamuk, buğday gibi dünyanın bazı temel kaynakları üzerinde geniş kontrolü olduğu hakkında fikir sahibi olmak için detaylara girmeye gerek yok..."

5. ABD sermayesinin dış bağlantıları ve varlıkları gücüne güç katmaktadır: "Dünyada Amerikan kapitalizminin gücüne genel bir bakışta, Yankee (Yanki) kapitalistlerinin, yirmi beş ülkenin üretim sanayii, on altı ülkenin kamu teşebbüsleri, otuz ülkenin demiryolları, yirmi beş ülkenin maden ocakları, on beş ülkenin şeker ve meyve endüstrileriyle önemli ölçüde bağlantılı ya da egemen olduğu görülebilir..."

Lovestone yazısında Amerikan kapitalizminin gücüne kaynaklık eden kimi özelliklerine de –yüksek üretim kapasitesi, zamandan kazanma ve israfın azaltılmasında büyük aşama kaydetme, araştırma ve geliştirme ile teknikteki büyük sıçrama– işaret ediyor; "sarı sendikalar, kâr paylaşımına dayalı teşebbüsler, sigorta sistemleri, hisse senedi sahipliği ve endüstriyel demokrasi" gibi "sınıf işbirliği için özellikle geliştirilmiş", halkı dolandırmaya yönelik planların etkisini de bunlara ekliyordu.

Son olarak, Lovestone, Amerikan kapitalistlerinin global hegemonya için militarist bir saldırganlığın hazırlığı içinde olduğunu belirtiyor ama özellikle İngiltere karşısındaki gücünün "abartılmaması" gerektiğini de ekliyordu: "[Troçki'nin iddia ettiği gibi] Amerika, Avrupa'yı karneye bağlamıyor. Bu düşünceyi savunanlar, Avrupa kapitalizminin zayıflığını abartmakta ve Amerikan emperyalizminin gücünü gözlerinde fazla büyütmektedirler."[4]

Üç ay kadar sonra *The Communist* dergisinde Lovestone bu konudaki görüşlerini –daha önce kapalı bir toplantıda yaptığı konuşmayı yayınlayarak– açacaktı. Lovestone'a göre, ABD'deki duruma ilişkin herhangi bir çözümlemede saptanması gereken ilk "temel gerçeklik, Amerikan kapitalizminin hâlâ yukarı yönde, hâlâ yükselişte olduğu"ydu. Bu, onu öteki gelişmiş kapitalist ülkelerden ayıran özelliğiydi. Lovestone daha da ileri giderek şu saptamayı da yapıyordu: "Amerikan kapitalizminin –Amerikan emperyalist gelişiminin– tepe noktasına henüz ulaşılamamıştır."

4 Jay Lovestone, "America Facing Europe", *The Communist*, c. VI, No. 1, Mart 1927, s. 7-16.

Yani bu yükseliş eğilimi devam edecektir. Amerika'nın "sömürge kaynaklarını kullanma yeteneği, öteki emperyalist güçlerle askerî mücadele için silahlanma kapasitesi, üretim faaliyetleri[nin düzeyi] ... burjuvazimizin sahip olduğu potansiyellere" uygun ölçülerde geliştirilmiş değildir. Bu durumda yaklaşan bir kriz de söz konusu değildir: "Bir çöküntü (depresyon) var mı? Yanıt: Hayır! Refahın sözde son dairevi [aşamasında] resesyon oldu mu?.. Yılın sonuna doğru birkaç ay çelik ve otomobil sanayiinde resesyon görüldü. Bir durgunluğun eşiğinde miyiz? Bir durgunluğun eşiğinde değiliz. ... Ekonomik refah [gelişiminin] son dairevi [hareketinin] tepe noktası geçti. Bir resesyon yok –depresyon yok. ... Bu noktada Amerikan kapitalizminin muazzam rezerv gücünü dikkate almalıyız." Lovestone'a göre, ciddi bir olumsuzluk yaşanmadan atlatılan durgunluk başka ülkelerde olsaydı sonuçları çok daha ağır olurdu. Oysa ABD'nin özgünlüğü (biricikliği) nedeniyle, "son refah döneminin uzunluğu ve ... emperyalist eğrinin yükselmesiyle ivme kazanan ... burjuvazimizin rezerv gücü"nün etkisiyle ABD kapitalizmi ciddi bir kriz yaşamadı. Güney'deki sanayileşme de ayrı bir nefes borusu olarak ivme kazandırmaktaydı Amerikan kapitalizmine.

Lovestone'a göre, Amerikan kapitalizminin kredilerdeki aşırı şişkinlik gibi kimi "zayıflıklar"ı vardı ve gelecekteki krizin faturası ağır olacaktı, ama bu kriz olasılığı henüz çok yakında değildi.[5]

Dış ilişkilerdeyse, Amerikan emperyalizmi yükselirken İngiliz emperyalizmi geriliyor, gerilerken de direniyordu. Bir diğer belirleyiciyse, karşısındaki toplumsal odağın temsilcisi Sovyetler Birliği'ne karşı hasmane konumuydu ABD'nin.

Lovestone bu durumun işçi sınıfına yansımasını ise, öncelikle emperyalizmden beslenen ya da "bozulan-çürüyen" işçi aristokrasisinde buluyordu. "En eğitimli ve en örgütlü" bu kesimin burjuvaziden elde ettiği bazı "ödünler" aracılığıyla genel işçi hareketini sağa doğru çekmekte etken olduğunun görülmesi ge-

5 Bu nokta önemli, çünkü 1929'daki borsa çöküşüyle başlayan Büyük Bunalım'ın bu temel nedeninin Lovestone'un da dikkatinden kaçmadığını gösteriyor.

rektiğinin altını çiziyordu. Amerikan kapitalizmini vuracak bir krize kadar işçi hareketinin sola dönmesinin mümkün olmadığını yazan Lovestone, görünür gelecekte de böyle bir kriz olasılığının olmadığına dikkat çekiyordu. Elbette bu durumda Birleşik Cephe içinde de önderlik "dışarı"da aranmalıydı. "Partimiz için Perspektifler" başlıklı makalesinde Lovestone'un komünistlere verdiği perspektif buydu.[6]

Aynı yıl yapılan parti kurultayında Lovestone, devrimci olanaklar bakımından karamsar olan bu perspektiflerine ilişkin eleştirilere şöyle yanıt verecekti:

> Bugün Birleşik Devletler'de geçerli nesnel koşulların kitlesel bir komünist partinin gelişmesi için uygun olmadığını ve koşulların kitlesel komünist parti için uygun olduğunu söyleyerek üyeler arasında bu türden yanılsamaların oluşturulmasının partiye karşı suç olacağını söylüyoruz. Partimizin düşmanlarından ve Birleşik Devletler'de sınıf mücadelesinin gelişimine ilişkin karamsar düşüncelere sahip olanlardan ayrıldığımız yer şudur: Biz bu olumsuz koşulların dönemsel ve geçici olduğunu söylüyoruz.[7]

1928 sonlarına doğru parti kurultayı için MYK adına hazırladıkları tezde Lovestone-Gitlow-Pepper üçlüsü şöyle yazmaktaydılar:

> Birleşik Devletler'de, sonuçları ikinci sanayi devrimiyle karşılaştırılabilecek güçlü bir teknik devrim, muazzam bir rasyonalizasyon, üretici güçlerde gelişme yaşanmaktadır.[8]

Kısa bir süre önce Lovestone'un yakın çalışma arkadaşı Wolfe da yükselen kapitalizm ile gerileyen işçi mücadelesi arasında aynı ilişkiyi kuruyordu:

---

6 Jay Lovestone, "Perspectives for Our Party", *The Communist*, Haziran 1927, s. 200-206; Dergi için https://www.marxists.org/history/usa/pubs/communist/v06n04-jun-1927-communist.pdf. Makalenin bir bölümü için bkz. Albert Fried, *Communism in America: A History in Documents*, New York, Columbia University Press, 1997, s. 82-83.

7 *Daily Worker*, 26 Eylül 1927'den aktaran Draper, *age.*, s. 278.

8 *Daily Worker* 26 Aralık 1928'den aktaran Draper, *agy.*, s. 382.

> Bu yükseliş eğiliminin Amerikan işçi sınıfı üzerindeki etkisi nedir? İşçi sınıfının bir bölümünü çürütme taktiği devam edecek ve işçi sınıfının belirli kesimlerini sağa götürecektir. Bu durum Amerikan kapitalizminin yükselişi ve rüşvetleri sürdüğü sürece devam edecektir.[9]

17 Kasım 1928'de *Wall Street Journal*'da, Hoover'in seçim zaferini kutlayan bir yazıda, geçmişin "altın çağlar"ına atıfta bulunularak şöyle denmişti: "Roma'nın Augustine, İngiltere'nin Victoria Çağı olduğu gibi, biz de ileride tarihin Hoover Çağı diyebileceği bir zenginlik ve görkem, barış ve refah döneminin eşiğindeyiz." Lovestone da bir makalesinde bu paragrafa atıfta bulunarak, "...'biz'i Wall Street olarak tercüme edin ve alın işte size gerçek," diye yazmıştı. Burada itiraz, Amerikan kapitalizminin "yeni çağ" belirlemesine değil, bunun burjuvaziye, Wall Street spekülatörlerine hizmet eden bir "altın dönem" olduğu gerçeğinin gizlenmesiydi belki ama tartışılan da zaten durumun sınıfsal içeriği ve sonuçları değil kriz sorunuydu. Verdiği örnekle Lovestone, burjuvazinin burnu büyük ve ihtiraslı iyimserliğini paylaştığını belli ediyordu. Açıktı ki, Lovestone'un "Amerikan biricikliği"ne güveni doruktaydı ve sermayenin kriz dinamiklerinin burada işlemediğine inanmakta, istikrar ve gelişmeye olan inancını korumaktaydı.[10]

Başlayan süreçte Lovestone ekibi ideolojik saldırısını pek çok koldan sürdürüyor, yeni yaklaşımın örgütsel, taktiksel, ideolojik ve politik gereklerinin hayata geçirilmesinin altyapısını kararlılıkla döşüyordu. Muhalefet ise dikkate alınmıyor, giderek marjinal bir konuma itiliyordu. Kendini beğenmiş aydın-teorisyenler, arkalarında bu türden görüşlere destek veren Buharin önderliğindeki Komintern ve Varga gibi Sovyet iktisatçıları, "yaratıcılıkları"nda sınır tanımıyorlar, bir yanda hayati teorik tespitlerinde kuşkuya yer bırakmayan gözü karalıkları, öte tarafta farklı sesleri fiilî tasfiyeye yönelik hizipçilikleriyle iç çatışmayı körüklüyorlardı.

---

9 Aktaran, *agy.*, s. 278.

10 Bu makale Lovestone'un partinin İşçi Okulları Forumu'nda 11 Kasım'da yaptığı konuşmasından derlenmişti; Jay Lovestone, "The 1928 Elections", *The Communist*, Aralık 1928, s. 746; Ayrıca, Draper, *age.*, s. 382.

1928 yılında parti yöneticilerinden Engdahl ile Pepper, ortak makalelerinde şöyle tablo çizmekteydiler:

> Kapitalizm Amerika'da hâlâ yükselişte dir. İşçi sınıfı bir bütün olarak ayrıcalıklı konumdadır. Amerika en güçlü işçi aristokrasisine sahiptir. İşçi sınıfının büyük bölümü hâlâ burjuva partileriyle doğrudan bağlantılıdır. Amerika, proletaryanın yığınsal bir partisinin olmadığı tek büyük sanayileşmiş ülkedir. ... Komünist Parti küçüktür ve gelecek dönemde proleter yığınlara doğrudan ulaşma olasılığı yoktur.[11]

Birinci ciltte ayrıntılı biçimde gördüğümüz gibi, partinin önde gelen teorisyeni John Pepper, özellikle 1923-25 arasında ABD kapitalizminin büyük bir krize sürüklendiğini, yapısal nedenlerle kendine özgü bir devrimin eşiğinde olduğunu savunan "sol" bir konumdaydı. 1924 başında Pepper kendini yitirmiş sol hezeyanlarıyla uçuşa geçmişken kendisini eleştirenleri şöyle aşağılıyordu: "Pek çok yoldaş Birleşik Devletler'deki zirai krizin muazzam devrimci önemini kavramamaktadır. Onlar, tröstlerin kibirli sanayi yapısını, bankaların devasa mali yapısını görmekte ve Amerikan kapitalizminin esasta sağlam olduğunu ve Dünya Savaşı'nın yarattığı sarsıntıdan hiç etkilenmediğini düşünmektedirler."[12]

Şimdi aynı Pepper, Buharin'le ittifak içinde, Nisan 1928'de, koşulların temel farklılıkları nedeniyle Avrupa'ya ilişkin teorik yaklaşım ve politikaların Amerika'ya uyarlanamayacağını yazmaktaydı. O da Lovestone'unkine benzer noktalara işaret ediyordu: Amerikan kapitalizmi yükselişteydi, Amerikan emperyalizmi güçleniyordu, Amerikan işçileri daha elverişli yaşam ve çalışma koşullarına sahiptiler ve Avrupa'daki gibi kitlesel komünist partileri yoktu, sola değil sağa meyilliydiler, burjuva partilerine bağlıydılar. Pepper, bunları dikkate almadan krizdeki Avrupa'ya dair

11 Engdahl-Pepper, "An Outline for the Labor Party Policy of the Workers (Communist) Party of America" dan aktaran Jacob Zumoff, *The Communist International and US Communism*, Leiden, Brill, 2014, s. 232-233.

12 John Pepper, "Farmers and the American Revolution", *Daily Worker*, c. 1, No. 317, 19 Ocak 1924.

geliştirilen çizginin Amerika'da da uygulanmasını önermek ve Amerikan düzeninin özel koşullarını dikkate almamak "politik körlük olur, bunlarla yüzleşmekten korkmak politik korkaklık anlamına gelir" diye yazmaktaydı. Onun da önerisi, komünistlerin geride duracağı ve ilericilerin-reformcuların öncülüğündeki bir işçi partisinin içinde yer almaktı.[13] Pepper 1928 Aralık'ında da, "Amerikan emperyalizminin rezerv güçlerinin artık kalmadığını söylemek cahilliktir," diyecekti.[14]

Bu noktada şunu da vurgulamak gerekir. 1920'li yılların ikinci yarısından başlayarak Komintern'de de Amerikan kapitalizminin yükselişte olduğu tezi kabullenilmekteydi. Aynı biçimde başta Eugen Jenö Varga olmak üzere Sovyet iktisatçıları da bu görüşü paylaşmaktaydılar. Yani uluslararası hareket içinde resmî görüş buydu. Söz konusu teşhis Buharin'le de devam etti ve daha da vurgulandı. Yani aslında Lovestone ekibi "resmî görüş"ün Amerika'daki sözcüleri konumundaydı.

Lovestone'cu bir bakış açısıyla yorumlandığında, bu anlayışın pratik anlam ve sonucu şöyle özetlenebilir: "ABD'de yakın zamanda devrimci bir çıkışı getirebilecek bir kriz ufukta görünmemekte. Dolayısıyla beklentilerimizi gerçeklere uyarlayıp taktik ittifaklar örmeli, buna uygun biçimde örgütlenmeli ve davranmalıyız." Bu bir anlamda keskin solculuktan görece olgun bir ergenliğe geçişi ve Amerikalılaşmaya önem vermeyi içermekteydi. Elbette bunu erken bir Halk Cephesi yaklaşımı olarak da görmek mümkündür. Ne var ki, muhalefet bakımından doğal sınırlarına taşındığında biriciklik teorisi sağ tasfiyeciliği kaçınılmaz kılmaktaydı. Üçüncü ve belirleyici taraf olan SBKP bakımındansa, muhalefetin kaygılarının benimsenmesinin yanında, yaklaşımın parti içindeki iktidar kavgasındaki sembolik yeri, taşıyıcılarının Buharin'le olan yakınlıkları da önemliydi. ABD'nin somut durum ve verileri bu karmaşıklık içinde tartışılmakta, göz önüne alınmaktaydı.

13 Thomas Sakmyster, *A Communist Odyssey: The Life of Jozsef Pogany/John Pepper*, New York, Central European Press, 2012 s. 170-171; Draper, *age.*, s. 284.

14 Aktaran Sakmyster, *Odyssey...*, *age.*, s. 186.

Muhalefet Lovestone'cuların yaklaşımını, sağcılık, devrime inançsızlık, uzlaşmacılık, tasfiyecilik gibi kavramlarla özdeşleştiriyor, uluslararası hareket, Komintern, Sovyet Partisi içinde Buharin'in başını çektiği bir sağ oluşum-sağ tehlikenin Amerikan versiyonu olarak mahkûm ediyordu. Onların Amerikan Partisi'nde hâkim olan çizgiye dair yorumu şöyleydi: Ufukta kriz yoksa sınıf mücadelesi ve emekçilerin sola kayması gibi bir durum da söz konusu değildi; geçerli olan kapitalizmin refah dönemiyse komünistler için umut yoktu; böyle olunca da, geri planda kalıp demokratik haklar için kuyrukçuluk dışında seçenek yoktu.

Muhalefet, özellikle kapitalizmin genel krizinin devrimci seferberliği gerektirdiği bir konjonktürün, yani Üçüncü Dönem olarak adlandırılan bu elverişli koşulların gözden kaçırılmasının, Sovyetler Birliği'ndeki kapitalizmin krizini derinleştiren ve devrimci imkânları geliştiren ilerlemenin önünün kesilmesinin ihanet olacağını savunuyordu. Bu anlayışın, krizdeki burjuvazinin kılıcı rolünü üstlenen sosyal demokrasiyle işbirliğini getireceğini iddia ediyor, Lovestone ekibinin işçi sınıfının geriliğini ve yükselen kapitalizmi bahane ederek uzlaşmacı bir tutum almasını da bu sağ çizginin ABD'deki uzantısı ve örneği olarak mahkûm ediyordu.

ABD burjuvazisinde de, Hoover'da da, Varga önderliğinde Sovyet iktisatçıları arasında da, Buharin'de de kapitalist istikrarın ve hatta yükselişin devamına yönelik düşünceler, iddialar, beklentiler vardı. Bunlar güçlü bir biçimde dillendirilmekteydi. Lovestone ile Buharin arasındaki kişisel yakınlığın temelinde bu ideolojik ortaklık vardı. Pepper'ın köylülükle ittifak, ya da bu istikrar koşulları altında Birleşik Cephe arayışları hem bu ideolojik yakınlığı besleyen unsurlardı, hem de bunun sonuçlarıydı. Bu gerçeklik de safları ayrıştıran temel bir unsur olarak öne çıkıyor, görüşleri biçimlendiriyordu.

Sol çocukluk hastalığı, kapitalist stabilizasyon döneminde partinin bu yeni gerçekliğe uyum göstermesini engelleyen ciddi bir sorundu. Lovestone yönetimi sadece bu soruna değil, aynı zamanda –Komintern'in de desteğiyle ve Amerikan biricikliği

dolayımıyla– ülkede neredeyse kalıcı görünen istikrara da yanıt olarak ortaya çıktı. Oysa geç kalınmıştı ve kapitalizm istikrardan krize geçmek üzereydi. Söz konusu yönelimde ısrar, onu çocukluktan erişkinlik olgunluğuna değil, tam aksi yöne, sağa doğru savurmak durumundaydı. Öyle de oldu. Bu bakımdan da bir "ara dönem"di, bir geçiş döneminin sancısıydı yaşananlar.

Ayrıca, elbette Birleşik Cephe yoluyla politika içinde aktif yer almak ve bunun yarattığı sorunlar da partinin ve Komintern gündeminin ön sıralarındaki yerini korumaktaydı. Bu noktada partinin rolü, gücünün tespit edilmesi ve öteki güçlerle ilişkilerini düzenlemesi önde gelen konuları oluşturmaktaydı. Bütün bunların yanında, aynı zamanda, Amerikan düzeninin durumu farklı toplumsal kesimlerin bu çerçeve içindeki konumu ve partinin bunlarla ilişki biçimleri ve ittifak konusu ana sorunlar olarak ortaya çıkmaktaydı.

Tartışmalar, komünist parti ve hareketler için neredeyse her yerde ve her zaman geçerli olduğu gibi, somut olgu ve gerçekliklerin zemini üzerinde ortaya çıkan hayati farklılıklardan kaynaklandığı kadar, "iğne ucu üzerinde kaç melek oynar" türünden skolastik yaklaşım, kişisel kapris ve güç mücadelesiyle karışmış, incir çekirdeğini doldurmayan bir teorisizmle de maluldü.

Örneğin, Lovestone ekibinin Parti Plenumu'na Aralık 1928'de sundukları bir tezde "Amerikan emperyalizminin dünya hegemonyası"ndan söz edilmekte ve bu arada, "Amerikan ihracatı Avrupa [kapitalizminin] istikrarının temelini oluşturmaktadır" denmekteydi. 15 Nisan 1929'da Komintern'e sunduğu bir yazılı metinde, muhalefetten Harry Moore (Herbert) Wicks, iki konudaki itirazını anlatmaktaydı. Wicks'e göre, "Avrupa istikrarı"ndan tek başına söz etmek yanlıştı, Amerikan emperyalizminin yeni pazarlar bulmak için sergilediği saldırganlığın emperyalistler arası çelişkileri artırdığından ve bunun dünya savaşı riski yarattığından da söz edilmeliydi. Wicks'e göre, tez bağlamı içinde kullanıldığında, "Amerikan emperyalizminin dünya hegemonyası" terimi [de] yanlıştı çünkü bu "ciddi sosyal demokrat sapma"

olan Kautsky'nin "süper emperyalizm" anlayışına "kolaylıkla" yol açabilirdi. Pepper'ın bu görüşlerini kabul etmemesini Wicks, "sağ sapma"nın bir işareti olarak "Komintern'in dikkatine sunuyordu. 'Amerikan ihracatının artması'ndan dünya savaşına, süper emperyalizme, Kautsky'e böyle kolayca geçilebiliyordu."[15]

Kapitalizm olgunlaşıp çürüyor muydu, yoksa olgunlaştıkça çelişkileri artıyor, krize yaklaşıyor, fakat bu arada krizi daha bir süre aşmada/geciktirmede yeni mecralar yaratma potansiyelini de geliştiriyor muydu? İkinci olarak da, gelişen kapitalizm, sınıf mücadelesini denetim altında tutabiliyor ama dış çelişkilerle mi krize doğru yol alıyordu, yoksa esas olarak içsel çelişkilerinin çürütücü ağırlığı altında mı krize yuvarlanıyordu?

Ayrıca Amerikan kapitalizmi, kapitalizmin genel yasalarına bağımlıydı, bunlardan muaf değildi ama yine de Avrupa kapitalizminin bir karbon kopyası da değildi, onun kriz dinamikleriyle hareket etmemekteydi ve kendine özgü nitelikleriyle, rezerv güçleriyle krizi daha uzun süre erteleme imkânlarına sahip miydi?

Ya da ABD, Çin'de, Lovestone'cuların iddia ettiği gibi İngiltere'nin pis işlerine taşeronluk mu yapmaktaydı (onların deyişiyle, "kedinin pençesi" rolü) yoksa kendi dünya hegemonyası güdüsünün gereklerini mi yerine getiriyordu? Amerikalılar dikkatlerini İngiltere üzerinde mi yoğunlaştırmalıydı, yoksa öncelikle Amerikan emperyalizmini mi hedef almalıydı?

Tartışmalar böyle uzayıp sürmekte, bir nihai hesaplaşmayı kaçınılmaz kılmaktaydı.

İki taraf da görüşlerinden vazgeçmedi ve sonunda düğümü çözmek için Komintern'in kılıcı devreye girdi. Her şeye karşın bir temel ilke de tartışma konusuydu. Bu, komünist partilerin özerklikleri ve Komintern (ya da Sovyetler Birliği) yanındaki konumlarıyla ilgiliydi. Bu sorun, ileride göreceğimiz gibi, Amerikan komünistlerinin ve partinin peşini hiç bırakmadı, yazgısında be-

15 "Observations on the Factional Situation in the American Party", Comintern Electronic Archives, Leiden; IDC; Moscow; RusAr, 2005, 495.37.61/108. (Bundan böyle Komintern Arşivi.)

lirleyici rol oynadı. 1932 yılında artık partiyle bağları kopmuş olan Wolfe, bu konudaki ısrarını şöyle sürdürecekti: "[Lovestone'cular ABDKP tarafından] 'Amerikan istisnaicileri' olarak kınanmaktalar. ... Biz bu suçu kabul ediyoruz. Evet, biz Amerika'nın koşullarının Almanya, İspanya ya da Sovyetler Birliği'ndeki koşullardan farklı olduğunu düşünüyoruz. Biz 'Amerikan istisnaicisi' olmanın ötesindeyiz. Biz dünyadaki bütün ülkeler için 'istisnaiciyiz. Her ülkenin koşullarının ötekilerden farklı, özel, 'biricik' olduğunu düşünme suçunu kabullenirken iyi bir çevreyle birlikteyiz –Marx ve Lenin'le."[16] Foster ve ekibiyse, "tabiiyet ölçülerindeki bir bağı", komünistliğin ve enternasyonalizmin ana ölçütü olarak gördü hep. Öyle bir gün gelecekti ki, bu bağla ilgili 1956-58 arasındaki tartışma parti tarihinin yazgısal-ölümcül parçalanışına neden olacaktı.

B. SINAVLAR İÇİNDE KÜÇÜK SINAV: 1928 SEÇİMLERİ

Lovestone yönetimindeki partinin bir sınavı da 1928 başkanlık seçimiydi. Seçimde başkanlık için Foster, başkan yardımcısı olarak da Gitlow aday gösterildi. Böylece hizipler arasında bir denge sağlandı. Elbette azınlığın temsilcisi olmakla birlikte ülke çapında işçi/sendikacı kimliğiyle tanınan Foster'ın başkan adayı olması doğaldı. Seçim beyannamesi, "Sınıf Mücadelesi Platformu" başlığıyla parti adaylarının belirlendiği ulusal kurultayın 25-27 Mayıs 1928'deki toplantısında kabul edildi. Beyannamede parti tarihinde son kez olmak üzere "proletarya diktatörlüğü" bir hedef olarak belirlendi. Partinin amaçları arasında iktidar sorunu şöyle belirlenmişti: "[Partinin hedefi] Kapitalist düzeni devirmek; politik gücün işçi sınıfı tarafından fethi ve proletarya diktatörlüğünün tesisidir..."[17]

16 Bertram David Wolfe, [Edited by Robert Hessen with Introduction], *Breaking With Communism: The Intellectual Odyssey of Bertram D. Wolfe*, Stanford, California, Hoover Institution Press, 1990, (Introduction) s. 8.

17 The Platform of the Class Struggle: National Platform of the Workers (Communist) Party, National Election Campaign Committee of the Workers (Communist) Party, New York, Workers Library Publishers, 1928.

Amerikan sistemindeki özel engeller ve koşullar nedeniyle bütün eyaletlerde seçime katılamayan parti, toplamda yüzde 0,13'e tekabül eden 48.551 oy aldı. Seçimi kazanan Cumhuriyetçi aday Herbert Hoover'ın oy sayısı 21.427.123 (yüzde 58.21) oldu. Demokrat Al Smith, 15.015.464 (yüzde 40,80) oyda kaldı. Sosyalist Parti (SP) adayı Norman Thomas ise, 267.478 oy (yüzde 0,73) aldı.

Sonuçlar elbette bir hezimete işaret ediyordu ama bu ileriki sayfalarda göreceğimiz gibi, dönemin hizipler mücadelesi ve Moskova hengâmesi içinde çok da etkili olmadı. Hem Amerikan Partisi'nde hem de Komintern'deki hâkim görüşe göre Amerikan kapitalizmi yükseliş döneminde kabul edildiği için elde zaten yeterli "objektif" gerekçe de vardı...

1928 yılında asıl önemli olan gündem, Komintern'in 6. Dünya Kongresi'ydi. Kongrede dünya kapitalizminin yeni durumu, eğilimleri, gelişme dinamikleri ele alınacak, yapılacak tespitlere göre de uluslararası komünist hareketin ve partilerin pozisyonları değerlendirilecek, ileriye yönelik politikalar, taktikler saptanacaktı.

Yeni gelişmelerle ilgili kimi tespitler partilerde ve Komintern'de bir süredir yapılmakta, tartışmalar yoğunlaşmaktaydı. Dünya kapitalizmindeki gelişmelere koşut olarak komünist hareketin bir dönemece girmekte olduğu üzerinde bir oydaşma vardı. Bu tespite ilişkin somut kararlar kongrede alınacaktı.

Bir başka gelişmeyse Sovyetler Birliği'yle ilgiliydi. Burada sosyalist inşanın kritik bir evresine doğru yol alınmaktaydı ve stratejik kararlar gündemdeydi. 6. Kongre'nin gündemini bu durum da belirleyecekti elbette.

Amerikan Partisi'nin geleceğini işte bu iki gündem etrafında yapılacak tartışmalar ve alınacak kararlar şekillendirecekti: Komintern 6. Dünya Kongresi ve SBKP'nin durumu.

III

Komintern 6. Dünya Kongresi

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin uluslararası komünist hareket üzerindeki stratejik ve moral etkinliği düşünüldüğünde Komintern'in 6. Kongre gündeminin belirleyici unsurunun Moskova olması kaçınılmazdı. Kongre, Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşa sürecinin tıkanmaya başladığı bir dönemeçteki yeni arayışların ve buna bağlı olarak da SBKP içinde gelişen iktidar mücadelesinin kritik bir momentinde toplanmıştı. Dolayısıyla da, esas olarak SBKP içi mücadelenin doğrudan yansıdığı, içten içe yaşandığı, dolaylı-dolaysız yürütüldüğü bir zemine ve hesaplaşma aracına dönüşmüştü kongre.

Sovyetler Birliği ve Sovyet Partisi içinde NEP'te (Yeni Ekonomi Politikası) denge durumundan sosyalist inşaya geçiş sorunlarına ek olarak, uluslararasası hareket düzleminde, kapitalizmin genel istikrarından kriz dinamiklerinin gelişmeye başladığı ve sınıfsal dengelerin sarsılması potansiyelini taşıyan yeni bir mücadele evresine geçiş dönemine denk gelmişti kongre. Buna koşut olarak kapitalist gelişimin bu dönüm noktasında burjuvazinin yeni arayışlara yöneldiği ve emperyalizmin içsel dengelerindeki değişimlerden kaynaklanan gelişmeler söz konusuydu. Bu süreçte alınacak tavır, taktiklerin belirlenmesi, örgütsel hazırlık, ideolojik-teorik temelin oluşturulması gibi sorunlar öne çıkmıştı. Bu gelişmeler elbette birbiriyle doğrudan bağlantılıydı, hatta iç içe geçmişti. Dolayısıyla, Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşanın yeniden ele alınmasının ve uluslararası komünist hareketin stratejik-

taktik arayışlarının bir sonuca varmasının zorunlu hale geldiği bir tarihsel momentti bu.

Amerikan Partisi içindeyse, çocukluktan ergenliğe, göçmenlikten Amerikalılaşmaya, sosyal demokrasi geleneğinden Bolşevikleşmeye geçişin; LaFollette macerasından sonra yeni Birleşik Cephe arayışlarının; yükselen Amerikan emperyalizmine karşı alınacak tavrın belirlenmesinin; Komintern ve Sovyet Partisi desteğiyle güç dengesi Lovestone'cular lehine bozulan hizipler mücadelesinde Stalin-Buharin/sağ-sol ekseninde biçimlenmeye başlayan yeni bir mücadelenin; SBKP içindeki gelişmelere uyum sağlamaya çalışmanın; "üçüncü periyot" diye adlandırılacak yeni genel kriz koşullarının tespiti ve ona göre taktikler belirlemenin sancıları gelişmekteydi. Bunlar da, yukarıdaki iki gelişmenin seyrine doğrudan bağlanmış, onların organik bir uzantısına dönüşmüştü. Partinin karşılaştığı bütün soruların yanıtı ve sorunların çözümü yukarıdaki gelişmelerin sonuçlarına göre belirlenecekti. Bolşevik Rusya'daki gelişmelerin belirleyiciliği sadece Amerikan Partisi'ne özgü bir gerçeklik de değildi. Oradaki gelişmelerin Komintern dolayımıyla bütün üye partileri etkilemesi, hatta biçimlendirmesi kaçınılmazdı. Aslında bunları her partinin içsel/organik süreçlerinden ayırmak mümkün değildi.

Ayrıca, daha genel olarak, sosyal demokrat geçmişten koparak Bolşevik-Komünist eksenin tam hâkimiyetinin sağlanması; uluslararası hareket içinde ve Komintern bünyesinde merkezî disiplinin pekiştirilmesi; "tek ülkede sosyalizm" zorunluluğu karşısında ve kuşatılmışlığı çerçevesinde hedef haline gelmiş "sosyalist anavatan" Sovyetler Birliği'nin ve onun partisinin korunmasının aciliyeti tezinin kabulü; bunun bir uzantısı olarak SBKP'nin merkezî rolünün kurumsallaştırılması, Komintern içindeki hâkimiyetinin güçlendirilmesi; böylece krize evrilmiş kapitalizmin emperyalist saldırganlığı karşısında sağlam ve yekpare bir cephe oluşturulması ihtiyacının öne çıkması; bu bağlamda mücadele ve direnişlerin her yerde yükseltilmesi, 6. Dünya Kongresi'nin ana gündem maddeleri olarak belirlenmişti.

Genel olarak 6. Dünya Kongresi'ni ve özel olarak da bütün bu gelişmelerden beslenen hizip çatışmalarıyla sarsılan Amerikan Partisi'nin kongredeki sorunlu konumunu işte bu çerçeve belirledi.

A. SOVYET RUSYA'DAKİ GELİŞMELER

1920'li yıllar, kuşatılmış/yalıtılmış devrimci Rusya'da zorunluluk gereği uygulamaya konulmuş NEP'in çelişkilerinin keskinleşmesini de getirdi. Ülkede direnişlerini sürdürmekte olan egemen sınıfların kalıntılarının yanı sıra semiren bir yeni burjuvazi (girişimciler/tüccarlar) ve kırsal kesimde giderek zenginleşen toprak sahipleri (Kulaklar) her bakımdan güçlenmeye başlamıştı. Ayrıca, başta kritik görevler üstlenmiş "uzmanlar" tabakası ile Çarlık döneminden kalma unsurlarca doldurulan bürokrasinin de gücü/etkinliği artmıştı. Bütün bunlar her türden sabotaja eğilimli bir sosyal güçler yumağı oluşturmaktaydı.

Bu gelişmeler Rus Partisi içinde ciddi çelişkilere zemin oluşturmuştu. Troçki-Zinovyev-Kamenev "Sol Muhalefet"inin tasfiyesinden sonra parti içinde de, partinin üzerinde yükseldiği toplumsal zeminde de NEP'e, onun sonucu olan çelişki ve çatışmalara, NEP'çilerin artan gücüne tepkiler artmaktaydı. Gelinen durum, proletarya diktatörlüğünü kemiren, sosyalizmin inşasını zorlaştıran, ekonomik gelişmeyi tıkayan, gelir dağılımında adaleti sağlamayı engelleyen bir tıkanmaya işaret etmekteydi. NEP'in ortaya çıkarttığı ya da güçlendirdiği sosyal odaklar, sınıf ve tabakalar, pazar ilişkileri, sosyal-kültürel ortam, politik güçler dengesi, 1920'li yılların ikinci yarısından itibaren Bolşevik Partisi içinde yeni saflaşmaları tetikledi. Giderek parti içinde başını Buharin'in çektiği ve aralarına Başbakan Rikov ve Sendikalar Merkez Konseyi'nin başındaki Tomski gibi güçlü kişilerin olduğu bir kesim "sosyalist inşa"nın NEP çerçevesi içinde yürütülmesini savunurken Genel Sekreter Stalin ve etrafındakiler çözümü NEP yapılanmasının tasfiyesinde ve tarımın "kolektivizasyon"u ile hızlı sanayileşme hamlesinde görmekteydiler.

Muhalefet, NEP'i sosyal çelişkileri yumuşatıcı ve birliği güçlendirici görerek olumluyor, sosyokültürel alandaki çeşitliliği geliştirici bir zenginlik olarak görüyor; Buharin'in "zenginleşin" tavsiyesiyle köylerde tahıl üretiminin artacağını, bunun da sosyalist inşayı güçlendireceğini iddia ediyorlardı.

Buna karşılık, parti içinde çoğunluğu temsil eden Stalin çevresi ise, ancak kendi programlarıyla sosyalist inşanın önündeki engellerin aşılabileceğini, kolektivizasyon ve sanayileşme hamleleriyle ve yeni bir ideolojik seferberlikle devrimci bir atılımın gerçekleştirilebileceğini savunuyordu. Buna, işçilerden ve partili gençlerden uzmanlaşmış teknik eleman yetiştirmeye dönük eğitim seferberliği de eklenmişti. Onlara göre, böylece zorunluluğun dayatması ve sınırlamaları aşılacak, pazar, dolayısıyla sınıf ilişkileri radikal bir biçimde dönüştürülecek, sosyalist inşa da bu temel üzerinden hız kazanarak ilerleyecekti. Taraflar arasındaki bu stratejik farklılık alttan alta derinleşirken zamanında "Sol Muhalefet"e karşı oluşturulan Stalin-Buharin ittifakı da hızla çökmekteydi.

Bilinçli sabotajlar sonucu tahıl üretimindeki büyük düşüş ve böylece kentlerin, sanayileşme gibi hayati bir alanda konumlanmış işçi nüfusun, silahlı kuvvetlerin gıda ihtiyaçlarının yeterince karşılanamaması olasılığı ciddiyet kazanmıştı. Çok boyutlu, ekonomik olduğu kadar sosyal ve politik olumsuzluklar yaratan krize karşı alınacak tavır ve önerilen politikalar 1927 yılından itibaren taraflar arasında –kapalı kapılar ardında kalsa da– giderek çok ciddi bir saflaşmaya ve çatışmaya neden olmaya başlamıştı.

1928 başında Politbüro'daki Stalin çoğunluğunun zirai krizi çözmek ve yeterli tahıl arzını sağlamak için "olağanüstü acil önlemler" almaya karar vermesi ve sert önlemlerin devreye sokulması parti içindeki çatışmayı daha da körükledi. Bu süreçteki aşırılıklardan daha sonra geri dönülmesi de ilişkileri yumuşatmadı.

Bu arada, 1928 Mart'ında, Donbass Sanayi Kompleksi'nde bulunan Şakti maden ocaklarında teknikerlerin ve öteki uzman personelin karıştığı bir sabotaj şebekesinin açığa çıkartıldığı, suç-

larını itiraf eden 55 personelin tutuklandığı açıklandı. Bu olay parti içindeki "sağ tehlike"ye karşı seferberlik kararlılığını artırdı ve Buharin ekibini zora soktu. Taraflar arasındaki ilişkiler daha da zehirlendi, iplerin kopma noktasına doğru ilerlemekte olduğunun bir göstergesi olarak kamuoyu önünde açıktan bir çatışma görüntüsü ortaya çıkmaya başladı. Nisan ayında tarım arzının yoluna sokulması için yeniden özel önlemler devreye sokulmaya başlandı. Buna koşut olarak Buharin ekibinin Stalin yönetimine eleştirileri de sertleşmeye başladı. Giderek, açık ve yaygın bir hesaplaşma partiyi ve ülkeyi sarsmaya başladı. Politbüro içindeki birlik görüntüsü artık tümüyle berhava olmuştu. Yine de taraflar açık bir bölünmeyi gündeme sokmadılar. 4 Temmuz'da başlayan Merkez Komitesi Plenumu sonunda yapay ve geçici de olsa bir birlik görüntüsü verildi, ciddi bir tasfiye yaşanmadı.

B. MOSKOVA, 17 TEMMUZ 1928, 6. DÜNYA KONGRESİ: KOMÜNİST HAREKETTE YENİ DÖNEM

Komintern'in 6. Dünya Kongresi bu ortam içinde, 17 Temmuz 1928'de 57 ülkeden parti ve örgütün katılımıyla Moskova'da toplandı.

Rus Partisi içindeki Stalin-Buharin anlaşmazlığı kapalı kapılar ardındaki konuşmalarda ve yazılarda Ezop diliyle sürdürülüyor, arada resmî "birlik ve beraberlik" açıklamaları da yapılıyor, fakat gerçeğin dışarıya sızması engellenemiyordu. Komintern 6. Kongresi için delegelerin Moskova'ya gelmesiyle birlikte, daha toplantı başlamadan bu konudaki spekülasyonların yoğunluğu artmıştı, kulislerin bütün gündemini bu konu belirliyordu. Delegelerin kaldığı otel odalarında, lokantalarda, kongre koridorlarında fısıldaşmalar, çekingen tartışmalar, kulaklara üflenen uyarılar, gizli kulisler hep bu meseleyle ilgiliydi. Bu nedenle Komintern'in bu toplantısı tarihe "Koridor Kongresi" olarak geçecekti. Sonuçta bu kongre Buharin'in önlenemez düşüşünün temel işaretlerinin belirginleşmeye başladığı bir forum olacaktı.

Kongre, yıkıcı kulis faaliyetleri, dedikodular, perde arkası karamalar, bel altı vuruşlar, iftiralar, suçlamalar, şaşkınlık, şüphe, kargaşa ve moral bozukluğuyla malul bir atmosferde, kasvetli ve çalkantılı bir havada toplandı. Yabancı temsilcilerin otel odalarında, koridorlarda, gizli toplantılarda resmî olanın dışında ayrı bir "kongre" daha –her gün oturumlar halinde– toplanmaktaydı âdeta. Ana aktörler/taraflar değil ama taraftarlar/görevliler SBKP içi hesaplaşmayı Komintern'in içine ve 6. Kongre'ye bütün yıkıcılığıyla taşımaktaydılar. Bu arada Buharin'in Komintern içindeki liderliği de büyük yaralar almaya başlamıştı.

Bu ilginç bir mücadeleydi. Sovyet Partisi kendi iç koşulları ve tarafların taktikleri gereği nihai hesaplaşma sürecini, keskin iktidar mücadelesini, tasfiye dinamiklerini, büyük ayrışmalara gitmekte olan ve partinin üst organlarında doruğa ulaşmış tartışmaları henüz resmen açıklamamaktaydı komünist kamuoyuna ve partilere. Hatta resmî görüş, sahte bir uzlaşma görüntüsüyle gerçekleri kesin dille yalanlamayı tercih etmekteydi. Henüz yeni aşılmaya başlanmış Troçkist ve sonraki Troçki-Zinovyev sol muhalefetin tasfiyesinin sancılarının hemen ertesinde yeni bir devasa ayrışmanın kabulü kolay değildi. Parti ve ülke içi dengeler de henüz kesin açıklamalara ve kararlara imkân tanımıyordu.

Ama gerçek de saklanamıyordu... Üstelik Buharin ve sağa karşı nihai darbeler için zemin belki de bilerek el altından hazırlanıyordu.

Uluslararası komünist hareketin bu büyük forumunda iç dengeler de önemli bir faktördü. Sovyet Partisi'nin her örgütsel biriminde ve düzleminde Stalin ve ekibinin üstünlüğü söz konusuydu. Bu anlamda Stalin'in temsil ettiği "Parti Merkezi"[1] büyük

1 Zinovyev-Troçki "sol muhalefeti" ile "sağ" Buharin muhalefetine karşı konumunun "Merkez" olarak ifade edilmesine Stalin'in itirazı: "Anlaşılıyor ki, SSCB'nin savunulmasına ilişkin ikinci adım partimizin bir merkez partisi olduğunu ilan etmek. Partimizin hem komünizmden sol sapma (Troçki-Zinovyev) hem komünizmden sağ sapma (Smirnov-Sapronov) ile mücadele ediyor olması gerçeği, bizim cahil muhalefet tarafından Merkezcilik olarak görülüyor." J.V. Stalin, *Works, c. 10*, Joint Plenum of the C.C. and C.C.C. of the C.P.S.U.(B.), 1927 Ağustos-Aralık, Moscow, *Foreign Language Publishing House*, 1954, s. 58. Biz burada "Merkez"i, parti yönetim merkezinin (MYK, Kongre) çoğunluğu anlamında kullanmaktayız.

çoğunlukla Buharin'in karşısındaydı. Buna karşın pek çok partinin içinde Buharin yandaşları ya da onun görüşlerine yakın olan odaklar vardı. Bunlara karşı bir hoşnutsuzluk söz konusuydu ve bu tezlere yönelik daha sert mücadele vermek gerektiğini savunan eleştirel bir cephe hattı da gelişmekteydi. Komintern aygıtı içinde Buharin'in etkinliği devam etmekteydi, fakat gidişat aleyhineydi.

Kongre sırasında Rus Partisi içindeki sorunlar, Stalin-Buharin çatışmasına ilişkin dedikodular, "sağ sapma"nın asıl tehlikeye dönüştüğüne yönelik iddialar ve her türden spekülasyon o raddeye gelmişti ki, Buharin'le ilişki içinde olan, onun tezleriyle özdeşleştirilen ya da bu bağlamda "sağcılık"la suçlanan, arada koridorlarda kendilerine yönelik baskılarla, tedirgin bakışlarla, imalarla karşılaşan üye parti yöneticileri büyük tedirginlik içindeydiler.

Bu ortam içinde kendisini hedefler arasında gören Lovestone taktiksel bir hata yaptı: Kongre koridorlarındaki kasvetli havaya tepki olarak Komintern'in bir kurumuna, "Yaşlılar (Bilgeler) Heyeti"ne [*Senioren Konvent*] müracaat etti. Lovestone bu toplantıda söz konusu dedikodulara değinerek konunun ele alınmasını ve bir açıklama yapılmasını talep etti. Bu talebe karşılık olarak, Buharin'in yönettiği 30 Temmuz'daki özel gizli celsede, Stalin, Buharin, Voroşilov, Rudzutak, Molotov, Rikov, Tomski, Kalinin ve Kubiyşev tarafından imzalanan, "6. Kongre Daimi Kongresi'ne" başlıklı bir bildirgeyi Rus delegasyonu adına Stalin okudu: "Aşağıda imzası bulunan Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro üyeleri, kongrenin Yaşlılar Heyeti nezdinde, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro üyeleri arasında tartışmalar olduğu yönünde yayılan dedikoduları kesinlikle" protesto etmekteydiler, çünkü "üyeler arasında bir görüş ayrılığı" söz konusu değildi, Politbüro'da bir "sağ kanat" yoktu.[2]

2 Bu toplantı ve bildirge için bkz. "The Truth About the 'Corridor Congress'", *Revolutionary age*, 15 Aralık 1929, s. 13. Ayrıca, "To the Standing Committee of the VI Congress" signed by J. Stalin, N. Bukharin, K. Voroshilov, Y. Rudzutak, V. Molotov, A. Pykov, M. Tomsky, I. Kalinin and V. Kuibsyov, 30 Temmuz 1928, Jay Lovestone papers, Hoover Institution, Stanford University, box 213, folder 18'den aktaran Zumoff, *age.*, s. 228, dn. 6.

Elbette bu yalanlamanın kendisi yalandı ama, durumun tam ayırdında olan Buharin ve onun Rus Partisi içindeki yakın arkadaşlarının dışında kalan hedefteki öteki parti delegasyonları bakımından bir ölçüde rahatlatıcı olmalıydı. En azından Lovestone ve arkadaşları bakımından bu yalanlamanın bir güvence olarak görüldüğünü varsayabiliriz.[3]

"Koridor Kongresi", Amerikan Partisi bakımından da büyük sancıların yaşandığı, hesaplaşmaların masaya yatırıldığı ve ileriki yapısal değişimlerin temellerinin atıldığı yazgısal bir kongre oldu. SBKP içindeki Stalin-Buharin kapışması Komintern'e yansıyarak (ve 6. Dünya Kongresi dolayımıyla) Amerikan Partisi'ni merkeze oturtan, onun üzerinden yürütülen bir noktaya evrildi, dolayısıyla partinin kaderi de burada belirlendi. Stalin-Buharin ya da SBKP içindeki Sağ ile Merkez arasındaki iktidar mücadelesi ilginç bir biçimde Amerikan Partisi'nin iç sorunlarıyla özdeşleştirildi ve partinin kendisi bu çatışmanın bir ön cephesine/arenasına dönüştürüldü. Amerikan Partisi'nin yönetimi, özellikle de Lovestone ile Pepper'ın kişiliklerinde, Komintern şubeleri içindeki Buharin yandaşlığının başta gelen simgelerinden/temsilcilerinden biri olarak kavganın merkezine oturtuldu.

Kongredeki temel oydaşma, kapitalizmin görece istikrarını anlatan "ikinci dönem"in sonuna gelindiği yönündeydi. Bolşevik Devrimi'ni kapsayan "birinci dönem" devrimci kabarış ve sınıf mücadelelerinin keskinleşmesiyle belirlenmişti. "İkinci dönem", kapitalizmin görece istikrara kavuşmasını ve karşı saldırıya geçmesini, sınıf mücadelesinde gerilemeyi ifade etmekteydi. Doğası

3 Nitekim Lovestone ekibi, KEYK tarafından "sağcılık"la suçlanmalarının ve Lovestone'un görevden alınmasının ardından Parti'nin 6. Kurultayı'nda çoğunluğu sağladıktan sonra, 14 Mayıs 1929'da Komintern'e yaptıkları başvuruda, açıklamaya atıfta bulunmuş, buna güvenip Rus Partisi ya da Komintern içinde bir anlaşmazlığın olmadığı varsayımından hareket ettiklerini belirtmiştir. Böylece Komintern'in liderliğini sürdüren Buharin'le işbirliği içinde çalışmış olmalarının, varlığı resmen yalanlanmış bir "sağ blok" ittifakı sayılamayacağına işaret etmiştir. Bkz. Ella Reeve Bloor, Tom Myerscough, W.J. White, Benjamin Gitlow, William Milier, Bertram D. Wolfe, Jay Lovestone, Edward Welsh, "Appeal To the Comintern", Komintern Arşivi, 495.18.728/12.

gereği "istikrar"ı geçici olan bir "yapısal kriz" formasyonu olan kapitalizmin yeniden kriz ortamına girmeye başladığı iddiası, "üçüncü dönem" tezinin çıkış noktasıydı.

Bu noktada, yani "kapitalist istikrar"ın sona erdiği ve yeni, "üçüncü" bir döneme girildiği (ya da girilmekte olduğu) konusunda ciddi bir anlaşmazlık yoktu.

Sorun, krizin niteliği, derinliği, nedenleri, gidişatının yönü gibi yaşamsal önemdeki konularda ortaya çıkmıştı.

Buharin'in damgasını taşıyan tezlere göre, "üretici güçlerin gelişmesiyle pazarların daralması arasındaki çelişkinin özel olarak keskinleştiği bu üçüncü dönem, kaçınılmaz olarak bir dizi yeni emperyalist savaşa zemin hazırlamaktadır: emperyalist devletlerin kendi aralarında, emperyalist devletlerin SSCB'ye karşı savaşları, emperyalizme ve emperyalist müdahalelere karşı ulusal kurtuluş savaşları ve devasa sınıf muharebeleri. Bu dönemde, bütün uluslararası çelişkilerin keskinleşmesi (kapitalist devletlerle SSCB arasındaki çelişkiler, –Çin'in bölünmesinin başlangıcı olan– Kuzey Çin'in askerî işgali, emperyalistlerin karşılıklı mücadeleleri vb.), kapitalist ülkelerin içindeki çelişkilerin derinleşmesi (işçi yığınlarının sola kayması, sınıf mücadelesinin giderek sertleşmesi) ve sömürge hareketlerinin büyük gelişimi (Çin, Hindistan ve Suriye) kaçınılmaz olarak –kapitalist istikrarın çelişkilerinin büyümesi dolayımıyla– kapitalist stabilizasyonun daha kırılgan hale gelmesine ve kapitalizmin genel krizinin daha da şiddetlenmesine yol açacaktır."[4]

Ne var ki, genel oydaşmanın ve onun ardındaki çeşitli varsayımların gerisinde ciddi yorum/anlayış farklılıkları söz konusuydu.

4 *On the Road to Bolshevization, Communist International,* New York, Workers Library Publishers, 1929, s. 10; https://archive.org/details/TheProgrammeOfTheCommunistInternationalTogetherWithTheStatutesOfThe; "Extracts From the Theses of the Sixth Comintern Congress on the International Situation and the Tasks of *the* Communist International" içinde Jane Degras (Ed.) *The Communist International, 1919-1943 Documents, c. II: 1923-1928*, Oxford, Royal Institute of International Affairs, 1971, s. 456; Bernard K. Johnpoll (Ed.), *A Documentary History of the Communist Party of the United States, V.III: Toil and Trouble, 1928-1933,* Westport, Conncecticut, Greenwood Press, 1994, s. 153.

Elbette belirleyici olan, Sovyet Partisi içinde tezlere ilişkin anlaşmazlıktı ve bunun odağını da bir dizi soru oluşturmaktaydı: Birincisi, yeni bir döneme girilip girilmediğiydi. İkincisi, birinci soruyu da cevaplandıracak olan "kapitalizmin krizi" meselesiydi. Kapitalizmin genel istikrarı koşullarında yeni bir dönemden söz edilebilir miydi? Bir başka ifadeyle, "kapitalist istikrar" sürmekte veya güçlenmekte miydi yoksa ciddi biçimde bozulmakta mıydı? Kapitalizm genel olarak bir krize doğru mu yol almaktaydı, hatta genel krizi başlamış mıydı? Buna bağlı olarak, işçi sınıfının genel politik/ideolojik pozisyonunda bir değişiklik ortaya çıkmakta mıydı ve sınıf mücadelesinde hareketlilik beklenmeli miydi? Yine "istikrar ve kriz" sorusuna verilecek yanıta koşut olarak, bir emperyalist saldırganlık ve uluslararası gerginlik, hatta savaş tehlikesi gündemde miydi? Nihayet, tespit edilecek koşullara uygun taktikler, politikalar, örgütlenmeler nasıl biçimlendirilecekti?

Bütün bunlara yanıt olmak üzere iki hazırlık yapılmıştı. Birincisi, yeni koşullara ve ihtiyaçlara uygun bir Komintern tüzüğünün oluşturulmasıydı. İkincisi de, harekete yön verecek, stratejik ve taktik yönelimleri belirleyecek tezlerin belirlenmesiydi.

Tüzük önemli sorunlar yaratmadan ve genel bir oydaşmayla kabul edildi ama Buharin tarafından hazırlanan tezlerin tartışılması süreci kongre gündemine damgasını vurdu. Burada da ana mesele Sovyet Partisi içindeki durum ve Stalin-Buharin adları etrafında örülen çatışmalar oldu.

C. BÜYÜK ÇEKİŞME: SOSYALİST İNŞA DÖNEMECİNDE STALİN-BUHARİN HESAPLAŞMASI

Kongrede anlaşmazlıkların resmen su yüzüne çıkmasının ilk işareti Buharin'in sunduğu tezlerin Rus delegasyonunca eleştirilmesi ve kritik kimi maddelerinin değiştirilmesiydi. Bunun Amerikan Partisi'ne yansıması da oldu; muhalefet temsilcileri Buharin'in kendi partilerine ilişkin kimi görüşlerine itirazlarını yazılı olarak ilgili makama ilettiler.

Rus delegasyonunun itirazı, Buharin'in, tezlerini kendilerine danışılmadan kongreye sunması gibi, yöntemle ilgili bir bahaneye dayanıyordu. Fakat elbette asıl mesele, işin özünde ve teşhislerdeki farklılıklarda yatmaktaydı. Nitekim Stalin önderliğindeki SBKP(B) delegasyonu 20 kadar değişiklik yaptı tezlerde.

Stalin daha sonra, aradaki sorunlar konusuna "tezlerin yetersiz" olduğunu söyleyerek şöyle açıklık getirecekti:

> Birinci sorun, kapitalizmin stabilizasyonunun karakteri sorunudur. Buharin'in tezlerine göre, sanki şu anda kapitalist stabilizasyonu sarsan hiçbir şey olmuyor, tersine sanki kapitalizm yeniden yapılandırılıyor ve esas olarak az çok sağlam bir biçimde duruyor. SBKP(B) delegasyonunun, üçüncü dönem denilen dönemin, yani içinde bulunduğumuz dönemin, böylesi bir karakterizasyonuyla hemfikir olamayacağı açıktır. ... Bu nedenle SBKP(B) delegasyonu, kapitalist stabilizasyonun sağlam olmadığı ve olamayacağı; olayların seyriyle, dünya kapitalizminin krizinin şiddetlenmesi dolayısıyla sarsıldığını ve daha da sarsılacağını belirten bir değişiklik yapmıştır. Bu sorun ... tayin edici öneme sahiptir. ... Komünist partilerin günlük politik çalışmalarında alacakları tüm tavır buna bağlıdır. Devrimci hareketin gerileme dönemini [mi], güç toplama dönemini mi yaşıyoruz, yoksa bu, yeni devrimci bir yükselişin koşullarının olgunlaştığı, yaklaşan sınıf mücadelelerine işçi sınıfının hazırlandığı bir dönem mi...
>
> İkinci sorun, sosyal demokrasiye karşı mücadele sorunudur. Buharin'in tezlerinde, sosyal demokrasiye karşı mücadelenin Komintern seksiyonlarının ana görevlerinden biri olduğundan söz edilmektedir. Bu elbette doğrudur. Ama yetersizdir. Sosyal demokrasiye karşı mücadelenin başarıyla yürütülebilmesi için, sorunu sosyal demokrasinin sözüm ona "sol" kanadına karşı, "sol" gevezeliklerle oynayan, bunlar sayesinde işçileri ustalıkla kandıran ve böylece işçi kitlelerinin sosyal demokrasiye sırt çevirme sürecine ket vuran "sol" kanada karşı mücadele noktasında keskinleştirmek zorunludur. ... Oysa Buharin'in tezlerinde "sol" sosyal demokrasinin sorunu es geçirilmiştir...
>
> Üçüncü sorun, Komintern seksiyonları içinde uzlaşmacılık sorunudur. Buharin'in tezlerinde sağ sapmaya karşı mücadele

> etme zorunluluğundan söz edilmektedir, ama sağ sapma karşısında uzlaşmacılığa karşı mücadeleye ilişkin tek söz bulunmamaktaydı...
>
> Dördüncü sorun, parti disiplini sorunudur. Buharin'in tezlerinde komünist partiler içinde demir disiplinin korunmasının bir zorunluluk olduğundan söz edilmemekteydi. ... Sağ sapmaya karşı mücadelenin şiddetlendiği, komünist partilerin oportünist unsurlardan arındırılması şiarının uygulandığı bir zamanda ... partiyi sağ sapmacıların fraksiyonel saldırılarından korumak için, demir parti disiplini ve parti üyelerinin bu disipline mutlak tabi olması sorununu gündeme getirmek zorunludur...[5]

Burada iki konudaki farklılık özellikle önemliydi. Birincisi, Buharin kapitalizmin krizinin kaynağında olgunlaşma, gelişme ve güçlenmeyi görüyordu. Ona göre, üretici güçlerdeki gelişmeler, üretimin artması, kapitalist yeniden yapılanma ve emperyalizmin yayılması gibi iç ve dış faktörler, pazarların daralması, işsizliğin artması, işçi ve emekçilerin tüketim imkânlarının azalması, emperyalistler arasındaki yıkıcı rekabet ile sömürgelerdeki direnişin keskinleşmesiyle çelişki ve çatışmalar yaratmaktaydı. Bu da krizin kaynağı olmakta, devrimci imkânları artırmaktaydı. Kapitalist ilerleme ile kriz arasında doğrusal bağı kuruyordu Buharin; kapitalist istikrar çelişkileri keskinleştiriyor, krizi derinleştiriyor, devrimci mücadelenin önünü açıyordu.

Oysa bu tezlere karşı çıkanlar, "üçüncü periyot"un kapitalizmin gücüne dayalı teşhislerde "ikinci periyot"tan tam bir kopuşu anlatmadığını, krizin olgunlaşmanın içerdiği gerileme ve çürümeden kaynaklandığını; döneme damga vuracak gelişmenin kapitalist yeniden yapılanma değil derinleşen krize eşlik eden yığınların sola kayması, sınıf mücadelesinin yaygınlaşması ve Sovyetler Birliği'ndeki ekonomik büyümenin/kalkınmanın olacağını iddia ediyorlardı. Krizin baş nedeni de dış değil, iç koşul ve unsurlardı. Bir başka ifadeyle, vurgu, kapitalizmin gücüne ve ge-

5 J.V. Stalin, *Eserler,* c. 12, çev. Süheyla Kaya, red. İsmail Yarkın, İnter Yayınları, İstanbul, 1992, s. 29-31.

lişimine değil, içsel çelişkilerine, krizine ve devrimci imkânların artmasına, istikrarın geçiciliğine yapılmaktaydı. Elbette taktiklerin de bu perspektife uygun olarak saptanması isteniyordu. Bu bağlamda bir dizi taktik mesele öne çıkıyordu. Bunlar, sendikal harekete ilişkin tutumdan ve yeni yönelişlerden sosyal demokrasiye karşı alınacak tavra, Birleşik Cephe taktiğinden emperyalizme, savaş tehlikesine ve sömürge sorununa ilişkin çalışmalara uzanan pek çok soruna verilecek yanıtları içeriyordu. Burada da, sendikal çalışma ve Birleşik Cephe taktiğinde "yukarıdan değil aşağıdan", yani doğrudan işçi ve emekçilerin birlikteliğinden tepedeki işbirlikçileri vuracak bir yaklaşım öne çıkıyor; sosyal demokrasi, kısa bir süre sonra "sosyal faşizm" kavramına yol açacak ölçülerde krizde burjuvazinin işçi sınıfı içindeki ihanet kolu olarak mahkûm ediliyor; "sağ sapma", uzlaşmacılıkla birlikte tasfiye edilmesi gereken baş tehlike olarak tanımlanıyor; emperyalist saldırganlığa karşı Sovyetler Birliği'nin savunulması gerektiğine özel vurgu yapılıyordu.

D. 6. KONGRE TEZLERİ

Sonuçta, 6. Dünya Kongresi, Buharin tezlerinin izlerini taşısa da ağırlıklı olarak Stalin merkeziyle özdeşleşen damarın damgasını vurduğu tüzük ve tezleri kabul etti.

Uluslararası komünist hareketin ve Sovyetler Birliği'nin, giderek dünya tarihini derinden etkileyen hatta biçimlendiren 6. Dünya Kongresi'ni belirleyen gelişmeler nihayet şöyle özetlenebilir:

1. Kapitalizme ilişkin genel kriz saptamasına ve buna dayalı olarak emperyalist saldırganlıkla savaş tehlikesinin arttığı tespitine dayalı Üçüncü Periyot resmen ilan ve kabul edildi.
2. Bu durum karşısında sınıf mücadelesinin yoğunlaştırılması kararı verildi.
3. Buna uygun ideolojik/örgütsel hazırlık adına "sağ tehlike" öne çıkartıldı.

4. Sosyal demokrasiye karşı sertleşen tutum, zamanla sosyal faşizm tanımlamasına giden yolu açtı.
5. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşa sürecinde yeni yol haritası ve "tek ülkede sosyalizm" tartışmalarına nokta koyuldu; SSCB'nin gelişmesi ile kapitalizmin krizi ve uluslararası komünist hareketin gücü arasındaki organik bağ yeniden tanımlanıp kuruldu.
5. Kongrede Buharin'in etkisi sürmekteydi ama özellikle perde arkasındaki kulislerle, Rus Partisi içindeki gelişmelerde ve kongre tartışmalarında konumunun sarsıldığı, sağ sapmanın ardındaki isim olarak gücünün kırılmakta olduğu belli olmaya başladı. Buna koşut olarak tek tek partiler içinde de sağ odaklara ve yönetimlere karşı ideolojik saldırılarla örgütsel önlemlerin alınmasının önü açıldı.
6 "Sınıfa Karşı Sınıf" sloganının damgasını vurduğu bu dönemde "aşağıdan birlik", "sosyal faşizm" ve "örgütsüzlerin örgütlenmesi" anlayışına uygun olarak mevcut sendikalara karşı yeni sendikaların kurulmasına geçildi.
7. Böylece, genel olarak ülke içlerinde ve global düzlemde, komünist partilerin ve Sovyetler Birliği'nin daha atak, sert, aktif, ödünsüz bir siyaset izlemeye başlamasının, kilit alanlarda yeni taktik hamlelere geçişin teorik/ideolojik, politik ve örgütsel zeminleri, modelleri şekillenmiş oldu.

E. 6. KONGRE'DE AMERİKALILAR: STALİN-BUHARİN KISKACINDA İKTİDAR KAVGASI

Şimdi Dünya Kongresi'nde Amerikalılara dönebiliriz.

SBKP'de olduğu gibi Amerikan Partisi içinde de Stalin-Buharin eksenleri çevresinde bir "sağ-sol" hizip çatışması şekillenmekteydi ve bu elbette yine SBKP içindeki çatışma gibi kongreye yansımaktaydı. Bir başka ifadeyle, Amerikan Partisi'ndeki çatışma kongreye damgasını vuran SBKP içi mücadelenin bir yan versiyonu olarak kongre sahnesinde yerini alıyordu.

Bu bağlamda iki gelişmeyi zikretmek gerek. Birincisi, parti içi muhalefetin Buharin tezlerine yaptığı itiraz. İkincisiyse, yine Lovestone karşıtı ekibin kongreye sunduğu rapor.

1. Amerikan Muhalefeti'nden Buharin'e İtirazlar

Amerikan Partisi muhalefetinin Buharin'e iki itirazı oldu bu dönemde. Birincisi, Buharin liderliğindeki KEYK Politik Sekretaryası'nın, parti yönetimindeki Lovestone çoğunluğuna muhalefet tarafından yöneltilen sağ oportünizm suçlamasının "dayanaksız" olduğuna ilişkin kararınaydı. Muhalefet yaptığı açıklamada bu kararla "mutabık olmadığını zapta geçirmek isteği"ni bildirmişti.[6]

Muhalefet ayrıca Dünya Kongresi'nde Buharin'in sunduğu tezlerdeki ABD'ye ilişkin bölüme de itirazlarını kayda geçirdi. 29 Ağustos'taki 45. oturuma sundukları yazılı açıklamada azınlık grubu olarak Buharin tezlerine olumlu oy verdiklerini hatırlatıyor ama 49. paragraftaki ABD durumuna ilişkin saptamalara katılmadıklarını beyan ediyorlardı. Muhalefetin temel itirazı, Buharin'in raporunda "Amerikan emperyalizminin büyüyen çelişkilerinin, yığınların artan radikalleşmesinin, yığınsal mücadelelerin gelişen imkânlarıyla Merkez Komitesi çoğunluğunun bu yeni gelişmeleri saptamadaki ve uygun politikaları oluşturmadaki başarısızlığının yeterince vurgulanmadığı"naydı. Bildiri, Pepper ve Lovestone'un temsil ettiği yönetimin "Komintern'in genel çizgisine karşı direnişi"ni ve "sağ kanat çizgisi"ni mahkûm etmediği için de söz konusu tezleri eleştiriyordu. Muhalefet ayrıca, yönetici çoğunluğun anti-emperyalist mücadelesinin ve sendikal çalışmalarının yetersizliğinin eleştirilmemiş olmasına katılmadığını belirtiyordu. Buharin tezlerinin ilgili bölümünde partinin önündeki "ana tehlikenin sağdan geldiğinin ve partinin sağ tehlikeye karşı mücadele etmek için seferber edilmesi zorunluluğunun" açıkça belirtilmemiş olduğuna dikkat çekiliyordu. Açıklamada, ittifak

6 Parti Arşivi (makara 93), 515.1.1248/210.

taktiklerinin ise sadece "propaganda anlamında" gündeme getirilmesi gerektiği savunuluyordu.[7]

Parti içi muhalefet Sovyet Partisi içindeki mücadeledeki yerini resmen almıştı; Stalin-Buharin ayrışmasındaki saflaşma partide de oluşmuş, parti içi çekişmeyle Komintern-SBKP içi çatışma arasındaki bağ kurulmuştu.

2. Muhalefet Bayrak Açıyor: Amerikan Partisi'nde Sağ Tehlike

Kongrede muhalefetin asıl büyük hamlesi, sundukları rapordu. "Amerikan Partisi'nde Sağ Tehlike" başlığını taşıyan rapor, muhalefet delegasyonunun bütün resmî üyelerinin imzasıyla sunulmuştu. İmzacılar, Willam Z. Foster, Alexander Bittelman, J. J. Johnstone, M. Gomez, W. F. Dunne, G. Siskind, J. P. Cannon idi.

Komünist Enternasyonal'in 6. Dünya Kongresi için Komintern Yönetim Kurulu'na sunulan muhalefet raporu parti yaşamında tarihsel önemdeki gelişmelerin kritik bir aşamasını oluşturmaktadır. Parti içinde içten içe sürmekte olan ideolojik farklılık ve tartışma böylece partinin tabi olduğu üst karar verici makama, onun Yönetim Kurulu aracılığıyla resmen taşınmış olmaktaydı. Bu cüretkâr hesaplaşma hamlesinin aynı zamanda Rus Partisi içindeki (ve Komintern bünyesine taşınması kaçınılmaz) stratejik mücadele sürecine –elbette bilinçli bir tercihle– denk düşmesi, ona yerelliği aşan bir kritik işlev de yüklemişti.

Rapor, iddiasının yalın bir ifadesiyle başlamaktaydı: "Amerika Partisi içindeki en büyük tehlike sağdan gelmektedir. Bu, Birleşik Devletler'deki sınıf çatışmasının değişen objektif koşullarından ve Merkez Komite'nin çoğunluğu olan Lovestone grubunun oportünist çizgisinden kaynaklanmaktadır."

Muhalefete göre, parti yönetimindeki sağcılık, ABD'deki temel gelişmeye uygun tavır geliştirilememesinden kaynaklanmak-

7 Parti Arşivi (makara 93), 515.1.1248/189-190; 192-193; 209 ve Komintern Arşivi, 495.37.19/11-12.

tadır. Muhalefetin dilekçesinde, Amerikan düzeninin mevcut durumdaki belirgin özelliğinin iki unsurdan oluştuğu belirtilmekteydi. Bunlar, sistemsel çelişkilerin keskinleşmesi ve buna koşut olarak işçi sınıfının dinamik bir mücadele dönemine girmekte olduğuydu: "Amerikan kapitalizminin olgunlaşmakta olan iç çelişkileri ve kitlelerin sola yönelmesi sınıf çatışmasında bir dönüm noktası oluşturuyor. Amerikalı işçiler, sermayenin saldırıları karşısındaki uzun geri çekilme döneminden daha yüksek bir evreye, kapitalist sermayeye karşı atılgan ve savaşkan mücadele evresine hazırlık olmak üzere, savunma ve direnme dönemine geçiyorlar."

İmzacılar bu noktada bir teorik tespite, herhalde Rus Partisi içindeki çelişki ve çatışmaların ayırdında (ve buna müdahil) olarak, aynı zamanda stratejik bir müdahale de ekliyorlardı: "Yoldaş Stalin'in, Ocak 1926'da Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'nda 'Sağ ve Aşırı Sol Sapmalara Karşı Mücadele' üzerindeki iki konuşmasında inceleyip kanıtladığı gibi, Birleşik Devletler'de şu an girmekte olduğumuza benzer dönemlerde asıl tehlike sağdan gelir."

Muhalefet ABD ekonomisinin içinde bulunduğu dönemin iki temel unsurca belirlendiğini belirtmekteydi. Bunlardan biri, sistemin "iç çelişkilerinin olgunlaşması"ydı. Yazarlara göre, Amerikan kapitalizmi büyümesinin "doruk" (*apex*) noktasına doğru yaklaşmaktaydı ama buna karşılık buradaki "üretim kapasitesinin genişleme oranı ile iş hacminin büyüme oranı arasındaki orantısızlık" ve yine üretimin artmasıyla tüketimin büyümesi, ... işsizlik, ... sermaye ihracı, zenginlik ve fakirliğin kutuplaşması" gibi dengesizliklerle ortaya çıkan çelişkiler "nitel değişimler" üretmekteydi. İkinci olaraksa, bu çelişkiler, "gerileyen dünya kapitalizmi ve SSCB'nin sosyalist gelişmesi ile çevrelenmiş bir ortam içinde olgunlaşmakta"ydı. Bu da onları "keskinleştirmekte, yoğunlaştırmakta, hızlandırmakta ve Amerikan kapitalizminin çöküşe gidişini hızlandırmakta"ydı.

O dönemde Buharin'in katkılarıyla belirlenmiş Komintern gö-

rüşüne göre, kapitalizm genişledikçe/büyüdükçe daha keskinleşen/yoğunlaşan çelişkiler girdabına ve dolayısıyla da krize sürüklenmekteydi. Bir başka ifadeyle, kapitalist istikrarın kendisi krize evrilen bir seyir izliyordu. Kapitalist istikrarı belirleyen "ikinci dönem"den üçüncü döneme, yani kriz evresine geçişin dinamikleri, gelişen ve böylece çelişkileri olgunlaşan kapitalizmin yasaları gereğiydi.

Bu tespitten hareketle de yazarlar, genişlemenin bu yüksek evresindeki çelişkilerin "Amerikan kapitalizmini yığınların yaşam standartlarına karşı daha şiddetli saldırılara ve dünya pazarının ve emperyalist egemenlik alanlarının silahla yeniden bölünmesi" siyasetine mecbur edeceğini belirtmekteydiler. Bu yöneliş de "sonunda sadece Amerikan emperyalizminin çöküşünü getirecek çelişkilerin daha da yoğunlaşmasını sağlayacaktır."

Böylece muhalefet ABD'ye ilişkin bir kriz çözümlemesi geliştirmekte, Amerikan ekonomisi için bir felaket senaryosu yazmaktaydı: "Mevcut ekonomik depresyon, kaçınılmaz olarak, Amerikan kapitalizminin hâlâ kullanmakta olduğu kaynak güçlerinin yardımıyla gelişini ertelemekte başarılı olabilse dahi, derin bir krizin işareti olmalıdır. Bu depresyon salt hafif ve geçici etkileri olan 'normal' döngüsel bir depresyon olarak görülemez. Aksine, Amerikan kapitalist ekonomisinde gerçekleşen nitel değişimlerden dolayı bu döngüsel krizlerin her biri kapitalizmin çelişkilerini en yüksek düzeyde şiddetlendirir, bütün yapıya temelden zarar verir ve sonunda ağır bir buhrana götürür."

Bu varsayımdan hareket eden muhalefet, Lovestone yönetimini "sağcılık"la suçlamaktaydı çünkü bu ekip, muhalefetin saptamalarının tam aksine, asıl vurgusunu "Amerikan kapitalizminin büyümesini ve gücünü mümkün kılan eğilimler üzerine" yapmakta, genişlemenin doruğuna yükselirken ortaya çıkmakta olan "çelişkilerinin gücü ve katlanan (kümülatif) etkisi üzerine bütünüyle yetersiz" biçimde yaklaşmakta, dolayısıyla da "Amerikan kapitalizmi içinde gerçekleşmekte olan herhangi nitel değişim görmemektedir."

Yazarlara göre, Lovestone ekibinin kriz olgusuna bakışında ve analizinde, perspektiflerinin temeldeki bozukluğundan ötürü başka sorunlar da vardı. En önemlisi, Lovestone ve yandaşları, "Amerika'da gelmekte olan büyük krizi Amerikan kapitalizminin iç çelişkilerinin etkilerini geri plana atıp esas olarak dünya kapitalizminin gerilemesinin olumsuz etkilerinin bir sonucu olarak görme" eğilimindeydiler. Yani "sağcılık" Amerikan kapitalizminin en azından şimdilik kapitalizmin kriz üreten koşullarının ve yasallığının Avrupa'nın aksine dışında/uzağında olduğunu iddia etmekten kaynaklanmaktaydı. Böyle olunca da mevcut durum "basit bir resesyon" olarak algılanmakta, yakın bir ciddi kriz olasılığı kabul edilmemekteydi, çünkü Lovestone ve arkadaşları Amerikan kapitalizminin "rezerv güç ve kaynaklarını abartmakta"ydı.

Muhalefete göre, Lovestone sağcılığının bir başka hatası da, çalışan "kitlelerin ruh halindeki kırılmayı ve sınıf mücadelesinde bir dönüm noktasının gelmekte olduğunu" görememek, radikalleşme eğilimlerini inkâr etmek, özellikle kırsal kesim çalışanlarının, çiftçilerin "sola kaymasını fark edememek"ti. Oysa muhalefete göre, yığınların "yılgınlık ve geri çekilme halinden, artan militanlığa ve mücadeleye doğru bir kırılma" yaşamakta olduğu kesindi.

Ne var ki, çoğunluktaki yönetim "bu durumu küçümsemekte"dir. Amerikan kapitalizmini olduğundan güçlü ve şoklara karşı korunaklı gören, "mücadele perspektifi"nden yoksun olduğu için kitlelerdeki sola kayışı göremeyen yönetim, sağ aymazlık içindedir ve bu sola kayışın "belirgin göstergelerinden yararlanmak yerine" muhalefeti bastırmaya çalışmaktadır. Yönetici kadro, başta yaşam koşulları zorlaşan ve işçi sınıfının çoğunluğunu oluşturan vasıfsız ya da yarı-vasıflı işçilerle istihdam dışı kalmış kesimlerin, yoksul çiftçilerin, en fazla sömürünün ve kötü çalışma koşullarının dayatıldığı madencilik, tekstil ve örme-giyim sektörleriyle otomobil, petrol, lastik gibi sanayi

dallarında [çalışanların] belirginleşen radikalleşmesine "partinin dikkatini çekmeye ve ... politikalarını gelişen avantajlı mücadele şartlarına uygun hale getirmeye çalışanlara karşı uyarılar yayınlamakta ve saldırılarını yoğunlaştırmaktadır." Oysa muhalefete göre, "Amerikan kapitalizminin içeride çalışan yığınlara, dışarıda da başta İngiltere olmak üzere emperyalist rakiplerine karşı artan saldırganlığı ile kitlelelerin sola kayması" sınıf mücadelesinin keskinleşmesini getirmekte, bu da partinin önderlik rolünü gerekli kılmaktadır. Ama, muhalefetin metninde belirtilen "nesnel zorlukların abartılması"; "işçi sınıfı mücadelesinde gelişen uygun fırsatların küçümsenmesi"; "partinin zayıflığı ve küçüklüğünün aşırı vurgulanması"; buna karşılık "öncülük misyonunun ve bu misyonun üstesinden gelebilme yeteneğinin" görmezden gelinmesi; bir "yeraltı aygıtı inşa edilmemesinde görüldüğü gibi savaş tehlikesinin ciddiyetini ve zor şartlarda mücadelenin gelmekte olduğunu" anlamaktaki zaaf; ve "siyasi çatışma ile kitle siyasal hareketleri için hiçbir işaret ya da umut görmeme" aymazlığı, Lovestone grubunun mücadele iradesini kırmaktaydı.

Bütün bunlardan dolayı, muhalefete göre, parti yönetimi örgütlü olmayan kesimlere yaklaşımında da zaaflıdır ve "bu yaşamsal alanda izlenen sağcı çizgi, partinin örgütsüzleri örgütleme çabalarını akamete uğratmaktadır".

Yönetim ayrıca, sendikalara ilişkin politikalarında da hatalıdır ve sağda konumlanmaktadır. "Vasıflı ve ayrıcalıklı işçilerden oluşan eski meslek sendikaları" gerici liderlerinin sınıf işbirlikçiliği ile "patronların saldırısıyla etkisizleştirilen ve temel sanayilerden kovulan işçiler"e kapalıdır ve bu durum ancak "militan karakterli" yeni işkolu sendikalarının kurulmasına öncülük etmekle aşılabilirdi.

Metnin yazarlarına göre, Lovestone ekibinin sağ çizgisinin bir başka kaçınılmaz sonucu ittifaklar siyasetinde görülmekteydi. İçerideki krizin küçümsenmesinin ve Amerikan sisteminin öteki ülkelerde görülen bunalımlara yol açan dinamiklere karşı

direnme gücününün abartılmasının kaçınılmaz uzantısı, bu "istisnai" özelliklere sahip, kendi başına istikrarlı büyüme kaydedebilen düzen karşısında partinin ve proleter hareketin gelişme imkânı bulamayacağı düşüncesiydi. Dolayısıyla da, Lovestone ekibi klasik gerici-işbirlikçi sendikalarla ya da "demokratik-ilerici" olarak gördüğü emek (işçi ve çiftçi) hareketleriyle işbirliğine "gereğinden fazla" önem vermekteydi. Muhalefete göre bu yaklaşım zaaflıydı çünkü partiyi bu tür yapılanmaların yedeğine koşma eğilimi içeriyor, onu "araçsallaştırıyor", işçi-çiftçi örgütlenmelerinin basit bir "sol kanat" unsuruna dönüştürüyordu. Bunun sonucu olarak da, "oportünist bir birleşik cephe" siyaseti izlenmiş oluyordu.

Metinde Lovestone grubunun sosyal bileşimine ilişkin olarak da şu tespite yer verilmekteydi:

> Lovestone grup liderliğinin sosyal kökeni küçük burjuvadır. Hemen hemen zengin küçük burjuva öznelerden oluşan bir çember etrafında toplanmış ve kendini bu çembere bağlamıştır. Bazıları partili olmayan bu öznelerin bir kısmı partinin iç çalışmaları hakkında bilgi sahibi olup, muhalefetin siyasi komite üyelerinden bile esirgenen ayrıcalıkların tadını çıkarmakta, parti üzerinde zararlı etkiler ortaya koymaktadır. Lovestone grup liderliğinin üst kesimi, sınıf çatışması içinde kayda değer bir deneyimi olmayan, New York City College'da yetişmiş, buradan ya da benzer kurumlardan mezun olmuş özel bir çeşit entelektüellerden oluşmaktadır. Lovestone grubunun amatör öznelerle olan bağı ve bu öznelere özel ayrıcalıklar tanıması, proleter üyeler arasında kızgınlık ve kırgınlık yaratmaktadır.
>
> Lovestone liderliğinin belirleyici unsurları, partinin liderliğine yükselmeden önce öğrenci, öğretmen, sanatçı, hayır dernekleri üyesi ve tüccar, sigortacı vs. olan yoldaşlardan oluşmaktadır.[8]

16 sayfalık "Amerikan Partisi'nde Sağ Tehlike" raporunun özetini bu noktada bırakabiliriz. Bu oldukça uzun metinde ayrı-

8 Tam metin, "The Right Danger in the American Party", Parti Arşivi, makara 93, 515.1.1246/59-75; *Daily Worker*, 11 Aralık 1928.

ca sendikal siyasete, siyahlara (o zamanki kullanışıyla zencilere), kooperatiflere, gündelik talepler temelindeki mücadeleye ilişkin eleştiriler, tespitler ve öneriler de vardı.

3. İki Mektup, İki Muhalefet Anlayışı

Bu metinden de anlaşılacağı gibi hizipler arasındaki kavga artık bir nihai hesaplaşmaya evrilmişti. Bu noktada Amerikan Partisi'ndeki "hizipçilik geleneği" de yeniden gündeme oturmuştu.

Lovestone yönetiminin temel dayanaklarından biri, Komintern'in partideki hizipçiliğin kesinlikle son bulması ve tüm tarafların parti disiplini çerçevesinde birlik olarak kenetlenmesi talimatıydı. Elbette bu "kenetlenme" ya da "birlik" Lovestone'cuların çoğunlukta olduğu Merkez Komite altında gerçekleşeceğinden Lovestone'un "çoğunluk hizbi"ne avantaj sağlıyordu. Bu aynı zamanda onlara moral bir üstünlük ve Komintern talimatlarına uyma görüntüsünün imtiyazını veriyor, azınlık hizbini de disiplinsizlik ve KEYK'e karşı çıkma pozisyonuna itiyordu. Kurulduğundan bu yana hem parti içinde hem de Komintern'de hizipçilik hep temel bir sapma/hata olarak görülmüş ve mahkûm edilmişti. Her seferinde iktidarda olanlar birliği vurgulamış, muhalifleri parti bütünlüğünü bozmak, çalışmalarını zaafa uğratmak, disiplinsizlik ve Komintern'e karşı çıkmak gibi suçlamalara maruz bırakmışlardı. Komintern çevresinde de kendisiyle ilgili "müzmin bir muhalif ve hizipçi" propagandasının taraftar bulması Foster bakımından her zaman ciddi bir handikap olmuştu.

Bu durumun ayırdında olan Lovestone ekibi, Foster'ı bir kez daha bu zayıf noktadan vurmak için partinin prestiji yüksek emektarlarından ve delegasyon üyesi Bloor Ana'nın Foster'a bir çağrısını yayınladı. Foster da buna bir yanıt verdi. Bu "diyalog", sadece yönetim açısından taktik bir hamleyi değil, aynı zamanda Foster'ın "hizipçilik" suçlamasına yanıtını ve parti içi muhalefet" kavramına yönelik ilkesel bakışını göstermesi bakımından da öğreticiydi.

Daily Worker'ın 15 Ocak 1928 tarihli nüshasında, "Yoldaş Bloor Yoldaş Foster'a Muhalefeti Bırakma Çağrısında Bulunuyor" başlığıyla yayınlanan mektubunda Bloor şöyle diyordu: "Komünist Parti'ye yapacağın en büyük hizmet, gerçek birlik için muhalefetini geri çekmektir. ... Böylece partiyi birleştirmeye ve inşa etmeye yardımcı olacaksın. ... Sensiz 'muhalefet' olamaz. Ülkede kimse Aronberg'i ya da Bittelman'ı tanımıyor. Buralarda muhalefet 'Foster Grubu' olarak biliniyor ve [kötü şeyler] senin adına yapılıyor. ... Bizler artık sosyal demokrasiye inanmıyoruz, biz disipline ve birleşik önderliğe inanan komünistleriz."

Foster'ın 26 Ocak'ta yayınlanan yanıtıysa şöyleydi: "Sorunu, bedeli ne olursa olsun birlik diye koyuyorsun. Bu tümüyle yanlıştır. Yanlış bir çizgideki birlik, doğru bir çizgi için en keskin hizipsel mücadeleden karşılaştırılamaz ölçüde daha zararlıdır. ... Etkin bir kitle çalışması için ilk düşünülmesi [gereken] doğru politik hattır. Doğru bir politik çizgi olmadan kitle içinde çalışmanın değeri yoktur. Dolayısıyla, bu ikisi, dış kitle çalışması ile doğru politikalar için iç mücadele kaçınılmaz olarak birbirlerine bağlıdır. 'Doğru Bolşevik politika için' hizip mücadelesi gerekiyorsa, bu savsaklanamaz bir görevdir."[9]

Komintern'de ve parti içinde bir bakıma bu iki anlayış, iki farklı ilke mücadele etmekte, yarışmakta ve yargılanmaktaydı.

9 Komintern Arşivi, 495.37.53/2

IV

6. Kongre'den 6. Parti Kurultayı'na: Moskova'dan New York'a Taşınan Kavga

Komintern 6. Kongresi sonrasında uluslararası komünist hareket ve onun parçası olan partiler artık "Üçüncü Periyot" sürecine girmek durumundaydılar. Kriz ve buna bağlı keskinleşen sınıf mücadeleleri, Sovyetler Birliği'ne karşı savaş tehlikesi ve devrimci gelişme olanaklarının artacağı varsayımı ile sağ sapmaya karşı mücadele, hareket içindeki disiplinin pekiştirilmesi ve böylece yeni döneme hazır hale gelmek, "Üçüncü Periyot"a geçişin birbirini tamamlayan gerekleri olarak ortaya çıkmıştı.

Kriz ve devrim olasılığı ile sağ sapmaya karşı mücadele iç içeliğinin etkileri iki biçimde ortaya çıktı. Birincisi hamleci, sert, sekter siyaset, demir disiplin, çelik çekirdek kadrolaşması, Moskova etrafında bütünleşme gibi ideolojik-örgütsel silkiniş ve yeniden yapılanma, dönemin ruhuna uygun taktiklerin oluşturulmasıydı. Buna koşut olarak ikinci gelişme de, baş tehlike olarak ilan edilmiş "sağ sapma"ya karşı partiler içinde tasfiye operasyonlarının başlatılmasıydı. Bu "sapma"nın önderi, ideoloğu, beyni kabul edilen Buharin'in, Alman Partisi'nde Heinrich Brandler-August Thalheimer ikilisi, İtalya'da Angelo Tasca, İsviçre'den Jules Humbert-Droz[1] ve Lovestone gibi ideolojik çevresi/etki alanı/yandaşı sayılanlar kara listeye alındılar. Bu, 6. Kongre'nin mesa-

1 Humbert-Droz daha sonra biat etti ve tasfiyeden kurtuldu.

jıydı ve sonuçları hemen görülmeye başlandı. SBKP içi sorunlar kongre sırasında resmen inkâr edildi ve perde gerisinden yayıldı, sonuçları hemen ortaya çıkmadı ama çark orada dönmeye başladı; sonrasında da hem SBKP içindeki tasfiyelerle hem de öteki partilerdeki operasyonlarla tam gaz devam etti.

Kongrede Stalin-Buharin arasındaki çelişkilerle biçimlenen ve muhalefetin suçlamalarıyla alevlenen tartışmalarda Lovestone ile Pepper'a hem kişisel hem politik/ideolojik çok ağır saldırılar yapıldı. Her ikisi de aynı biçimde karşılık verdi. Genel olarak sağ sapmaya, özel olarak da Buharin'e yöneltilen sert eleştirilerden Lovestone yönetimi nasibini almıştı ama yine de Buharin'in KEYK başkanlığından da kaynaklanan etkisinin (ciddi sarsıntılarla inişe geçmiş olmakla birlikte) hâlâ devam ediyor olmasından yararlanmıştı. Özellikle onun Amerikan kapitalizminin yükselişte olduğu tezine Buharin'in verdiği destek kongre sırasında Lovestone ile Pepper'ı rahatlatıyordu.

Sonuçta, perde arkasında Buharin ekibi etkisizleştirilirken, perde önünde özellikle Lovestone-Pepper ikilisi dört bir yandan, hem kendi partileri içinden hem öteki delege ve Komintern yetkililerinden gelen darbelerle, eleştiri ve suçlamalarla epey hırpalandı ama Buharin'in Komintern'deki konumunun da yardımıyla ülkeye iktidar pozisyonlarını koruyarak döndüler. Bu belki onlar tarafından da sert bir "terbiye etme" ameliyesi olarak algılandı; kendilerine çekidüzen verme, yeni koşullara adapte olma manevrasının biraz kaba biçimde hatırlatılması olarak algılandı. Ülkeye döndükten sonra Moskova'dan gelen ilk haberler de kaygı verici değildi. Belki de fırtına atlatılmıştı. Ayrıca Buharin ve arkadaşları hâlâ yerlerindeydi. Fakat Moskova'daki gelişmeler Buharin aleyhine geliştikçe Lovestone'cuların durumu da kötüye gidiyordu.

Kongrenin ardından Amerika'ya Moskova'dan gönderilen ilk mektupta, Lovestone yönetimine ilişkin muhalefetin "sağ çizgi" suçlamasının "temelsiz" olduğu belirtiliyordu.[2] Bu açıktı

2 Ted Morgan, *A Covert Life: Jay Lovestone, Communist, Anti-Communist, and Spymaster*, New York, Random House, 1999, s. 76-77.

ki Buharin'in etkisinin bir ürünüydü. Ne var ki, Kasım'da gönderilen yeni bir mektupta Lovestone yönetimi "fazla böbürlenme, az özleştiri" ile suçlanıyor ve daha da önemlisi parti kurultayının 1929 Şubat'ına ertelenmesi isteniyordu.[3] Lovestone mesajı almıştı. Hemen yakın adamı Bertrand Wolfe'u Moskova'ya parti temsilcisi olarak gönderdi. Bu arada geri çağrılan Pepper'ın Amerika'da kalması için işi yokuşa süren yeni planlar yapılmaya başlandı.

İşler Moskova'da da hızlı biçimde ilerliyor ve Lovestone'un yazgısını belirleyecek gelişmeler birbirini izliyordu. Sovyet Partisi MK'sının Kasım Plenumu öncesinde, Buharin'in *Pravda*'da 30 Eylül'de yayınlanan "Bir İktisatçının Notları" makalesinin tetiklediği bir kriz daha çıktı ama sonunda MK'ya birlik görüntüsüyle gitmek amacıyla bunun da üzeri örtüldü. Rus Partisi içindeki çatışma doruğa çıkmışken ve bazı parti örgütleri içinde Buharincilerin tasfiyesiyle, kamuoyu önündeki karşılıklı ağır suçlamalarla ilişkiler iyice zehirlenmiş olarak tam bir hesaplaşmaya doğru yol alırken çok önemli bir gelişme yaşandı ve artık Politbüro içindeki sözde birlik görüntüsü berhava olmakla kalmadı, tepede kılıçlar nihai hesaplaşma için çekildi. 1929 başında Troçkist muhalefetin bir yeraltı yayınında Kamenev'in tuttuğu bazı notlar yayınlandı. Bunlara göre, 11 Temmuz'da Merkez Komite Plenumu devam ederken Buharin, Kamenev'le gizli bir görüşme yapmış ve ona Stalin'e karşı ortak mücadele etmeyi önermişti.[4]

Bu görüşme trafiğinin ortaya çıkmasıyla başlayan süreç sonunda Buharin'in başını çektiği "Sağ Muhalefet"in tasfiyesini getirdi. Buharin'in hatalı olduğunu kabul etmesiyle ve Buharin-

3 *Agy.*, s. 77, Draper, *age.*, s. 385.

4 Komintern'e Lovestone tarafından temsilci olarak gönderilen Bertram Wolfe, Parti Merkez Komitesi'ne gönderdiği 20 Mart 1929 tarihli mektupta bu notlara ve sonrasındaki tartışmalara dair içeriden edindiği bilgileri aktarıyor; Parti Arşivi, 515.1.1569/114-123.

Rikov-Tomski üçlüsünün özeleştirileriyle muhalefet geri adım attı ve mahkûm edilmelerine karşın topyekûn bir tasfiye gerçekleştirilmedi. Buharin, Rikov ve Tomski belirli bir süre Politbüro'daki yerlerini korudular ama önemli görevlerden alındılar. Sadece Rikov 1930'a kadar başbakanlığı sürdürdü. "Sağ Muhalefet"in her alanda art arda gelen yenilgileriyle ve bölünmelerle yürüyen sancılı süreç 1929 yılının Kasım ayında yapılan MK Plenumu'na kadar sürdü ve 17 Kasım'da Buharin'in Politbüro'dan ihracına karar verildi.[5] Aralık ayında da Buharin hem *Pravda*'nın, hem Komintern'in başından ayrılmak zorunda kaldı.

A. KURULTAY'A DOĞRU: ARALIK 1928 PARTİ PLENUMU

Moskova'da işler kızışırken, orada kozlarını oynamış, eteklerindeki taşları dökmüş Amerikalılar nihai hesaplaşmaya hazırlanıyorlardı. Şimdi sıra bu hesap kesmenin belirleyici forumu olacak olan 6. Kurultay'daydı. Kuşkusuz, kurultay, Moskova'da artık Buharin'cilerden arındırılmış, Stalin adına Molotov'un görev yaptığı KEYK'in de gündemindeydi.

Bu süreçteki ilk etap 15-19 Aralık 1928'de toplanan Parti Plenumu'ydu.

---

5 Buharin'in kopuşu ve sonrasındaki iç çatışmalar 1938 infazlarına kadar uzandı. Çok daha sonra Gorbaçov'un "Perestroyka ve Glasnost" politikaları döneminde Buharin'in itibarı iade edildi, kitapları, yazıları yeniden yayınlandı, adına sergiler açıldı. Yeni yöneticiler, "sosyalist pazar ekonomisi" inşa stratejilerine Buharin'de bir ideolojik temel ve meşruiyet bulabileceklerini düşünmüş olabilirler. Ne var ki, bu arayış dertlerine çare olmadı; Sovyetler Birliği'nin ve SB Komünist (Bolşevik) Partisi'nin bu serüveni nihai bir tasfiye ve çöküşle, tarih sahnesinden silinmeyle sonuçlandı. Buharin'in yaşam öyküsü ve özetlenen sürecin Buharin'den yana bir anlatımı için bkz. Stephen F. Cohen, *Bukharin and the Bolshevik Revolution: A Political Biography,* 1888-1938, New York, Vintage Books, 1975, s. 270-336 ve passim. Sürecin Stalin yanlısı perspektifi için bkz. *Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevikler) Tarihi: Kısa Ders*, çev. Gaybi Köylü, Ankara, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 1971, s. 337-359 ve Aleksandrov, Galaktinov, Kruzhkovvd., J.V. Stalin: *Kısa Biyografi*, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 1990, s. 67-78. Okur elbette o dönem için ayrıca Stalin'in *Eserler*'i içinde cilt 11 ve 12'ye de bakabilir; J. V. Stalin, *Eserler*, çev. Saliha N. Kaya, Red. İsmail Yarkın, c. 11 (1928-Mart 1929), İnter Yayınları, İstanbul, 1992 ve c. 12 (Nisan 1929-Haziran 1930), çev. Süheyla Kaya, İnter Yayınları, İstanbul, 1992.

Bu toplantıda Lovestone, Komintern 6. Kongresi'nde de dile getirilen suçlamalara yanıt verdi.[6] Lovestone, Komintern ve Sovyet Partisi'nde Buharin'in analiz yöntemine karşı çok kullanılan bir noktaya da değindi. Bu, kapitalist krizin niteliğine ilişkindi ve Buharin'in tezlerine göre kriz, kapitalizmin gerileyip çürümesinden değil, aksine olgunlaşıp gelişmesinin yarattığı çelişkilerden kaynaklanmaktaydı. Amerikan Partisi'nde bu tartışma Amerikan emperyalizminin saldırganlığının yükselen gücünden mi, yoksa güç yitiminden mi kaynaklandığı üzerinden de yürütülmekteydi. Buna bağlı ikinci sorun da, Buharin ve Lovestone'un krizin asıl kaynağı olarak iç değil de dış unsurları, yani içerideki sınıf mücadeleleri yerine kapitalist ülkeler arasındaki çelişkileri öne çıkartmalarıydı.

Lovestone'un iddiasına göre, Amerikan emperyalizmi, Bittelman'ın dile getirdiği "tepe noktası"na henüz ulaşmamıştı, dolayısıyla da muhalefetin iddia ettiği gibi artık gidebileceği yerin kaçınılmaz olarak aşağıyı işaret etmesi yanlıştı ve bu durumda krizin asıl nedeni de düşüşün yarattığı iç çelişkiler olamazdı. Lovestone'un açıklaması şöyleydi: "Muhalefet, 'Amerikan emperyalizmi saldırgandır,' diyor. Burada bir ayrılığımız yok. 'Amerikan emperyalist saldırganlığı artıyor.' Burada da henüz ayrılık yok. O zaman nerede ayrılıyoruz? Muhalefet, Amerikan emperyalizminin saldırgan tavrını Birleşik Devletler kapitalizminin tepe noktasına ulaşmış ya da ulaşmakta olmasına ve saldırganlığın rezerv güçlerindeki azalmanın başlamasına bağlıyor. Biz ise, Amerikan emperyalizminin saldırgan tutumunun bugünkü gücüne ve tam olarak da onun hâlâ tüketilmemiş muazzam rezerv güçlerine dayandığını söylüyoruz."

Yığınsal komünist parti ve işçi sınıfının mücadelesine ilişkin karamsarlık pompalanması konusundaki eleştirilere yanıtında Lovestone, muhalefetin ancak "aşağı gidiş" dönemlerinde kitlesel

6 Jay Lovestone, "Some Issues in the Party Discussion", *The Communist*, c. VIII, No. 1, Ocak-Şubat 1929, s. 61;. https://www.marxists.org/history/usa/pubs/communist/v08n01-02-jan-feb-1929-communist.pdf

mücadelelerin olabileceğine ve bunlara öncülük edilebileceğine inandığını belirtiyordu. Dolayısıyla Lovestone'a göre, muhalefet buradan hareketle, "Amerikan emperyalizminin yönü hâlâ yukarı doğrudur" saptamasının kaçınılmaz olarak "mücadele için bir temel, sınıflar çatışması için bir perspektif bulamamak" sonucunu doğurduğunu iddia etmekteydi. Lovestone böyle bir çözümlemenin "Leninist olmamak"tan kaynaklandığını belirterek şöyle diyordu: "Komünist partiler bakımından kitlesel mücadelelere öncülük etme imkânları sadece emperyalizm zayıfladığında değil, yükselişte olduğu zamanlarda da mevcuttur, çünkü bu yukarı doğru çıkış eğilimi de belirli çelişkiler, belirli çatışmalar üretir. Bu çelişki ve çatışkılar sınıf mücadelesi için bize harika fırsatlar sunar."

Lovestone ayrıca, kendilerinin Amerikan krizinin gecikmiş olduğuna inandıklarını belirterek bu "erteleme"yi üç nedene bağlıyordu. Bunlar, Güney'deki sanayileşme, Güney Amerika'nın sömürülmesinin yoğunlaşması, ve özellikle Avrupa ve Asya ile gelişen ticaretti.

Lovestone yine de Amerika'da "ağır bir kriz"in kaynakları olduğunu söylüyor, özellikle de kredi durumuna dikkat çekiyordu. Amerikan kapitalizminin "sermaye fazlasından boğulduğu"na değinen Lovestone, muhalefet gibi krizlerin ancak sermaye yetersizliğinden kaynaklandığını iddia etmenin yanlış olduğunu belirtiyordu. Çalışan yığınlardaki radikalleşme eğilimlerini inkâr etmediklerini de belirten Lovestone, bunun önündeki engellere işaret etmenin ya da yetersizliğine dikkat çekmenin karamsarlık sayılamayacağını anlatıyor ve aksi takdirde "sadece kendi hayallerinizde radikalleşme" üretilir diyordu.

Lovestone, Buharin'in 6. Dünya Kongresi'ne damgasını vuran tezlerindeki "gelişme-kriz" ilişkisini de savunmaktaydı: "Kısmi stabilizasyon ve dünya kapitalizminin bazı pozisyonlarının güçlenmesi kendi başına çatışkıların, yaşamsal çelişkilerin kaynağıdır..." Bu elbette Buharin muhaliflerinin, krizin kaynağında kısmi "istikrar-güçlenme-olgunlaşma, gelişiminde de yavaş işleyen bir

süreç" tespitine karşı "gerileme-çürüme ve aciliyet" gören yaklaşımıyla bağdaşmamaktaydı.

Lovestone, kendi grubuna yapılan sağcılık suçlamalarına Buharin'den de alıntılar yaparak yanıt verirken şöyle demekteydi: "Ben hâlâ Yoldaş Buharin'den alıntı yapıyorum. Bana göre o, Komünist Enternasyonal'de sağ kanadı temsil etmiyor; benim için Yoldaş Buharin komünist çizgiyi, SBKP MYK'sının çizgisini temsil ediyor. Dolayısıyla, Yoldaş Buharin KE'nin yetkili mercisidir." Artık o da zarlarını atmış, büyük saflaşmadaki yerini açıktan almıştı.

Lovestone son olarak, Komintern 6. Kongresi'nin kararları uyarınca ana mücadele hedefinin "sağ tehlike" olduğunu kabul ediyor ama "nesnel koşulları, partinin içinde bulunduğu durumu, tarihsel gelişimini, içindeki unsurları ve değişen sosyal kompozisyonunu" iyi incelemek zorunda olduklarını belirtiyor ve (Buharin önderliğindeki) Komintern kararlarına uymamanın "parti içindeki asıl sağ tehlike" olduğunu iddia ediyordu. Lovestone ikinci olarak da "karamsarlık" olgusunu sağ tehlikenin kaynağı olarak ortaya koyuyor ve muhalefeti Troçkizm gibi "sol söylemlerle gizlenmiş oportünizm" ile suçluyordu.[7]

Yönetim katında tartışmalar kıyasıya sürerken delege seçimlerinde de Lovestone ekibi büyük başarılar elde ediyordu. Lovestone'cuların kurultaya hâkim olacakları açıktı.

Bu durumda tepedeki hizip mücadelesindeki karmaşık düğümü çözmek için başka bir kılıç darbesi gerekmekteydi. Taraflar arasındaki uçurum kapanamaz, kopuş geri çevrilemez durumdaydı ve düğüm son derece katıydı; üstelik karmaşıktı da çünkü belirleyici öznesi Moskova'daydı. Bu çerçevede delege çoğunluğunun bir anlamı olabilecek miydi, göreceğiz...

7 *Agy.*, 59-80.

B. MOSKOVA DEVREDE: KEYK'TEN PARTİYE AÇIK MEKTUP

Lovestone'un, KEYK'ten gelen Kasım mektubu üzerine acil olarak Moskova'ya gönderdiği Bertram Wolfe orada büyük bir sürprizle karşılaştı. KEYK, partinin 6. Kurultayı'nda delegelere açıklanmak üzere bir "Açık Mektup" hazırlamıştı. Kurultayın ertelenmesinin asıl nedeni buydu. Moskova kılıcını çekmişti. KEYK temsilcileri bu mektupla Amerika'ya gidecek ve kurultaya bu mektubu, daha doğrusu "muhtıra"yı tebliğ edeceklerdi.[8]

"Amerikan İşçi (Komünist) Partisi Kurultayı'na Açık Mektup", öncelikle parti içindeki yıkıcı hizipler mücadelesini mahkûm ederken yetersizliğini de vurguluyordu: "Açıktır ki, İşçi (Komünist) Partisi, kaçınılmaz olarak Birleşik Devletler'deki sınıf ilişkilerinin keskinleşmesi temelinde yükselecek olan büyük sınıf çatışmaları için hâlâ hazır değildir." KEYK, partiyi kemiren ve yetersizliklerinden asıl sorumlu gördüğü hizipçiliğin nedenlerini de, çok doğru bir teşhisle, KEYK Prezidyumu'nun 1 Temmuz 1927 tarihinde onayladığı "Amerikan Sorunu Üzerine Bildirge"den bir alıntıyla şöyle belirlemekteydi:

> Nesnel zorluklar, İşçi (Komünist) Partisi'nin zayıflığı ve yerli işçi kitleleriyle yetersiz iletişimi, İşçi (Komünist) Partisi'nin iç durumunu karmaşıklaştıran faktörlerdir. Yetersiz kitlesel temelin [ve] önceki dil gruplarının [göçmen federasyonları] birçok üyesinin Birleşik Devletler'deki sınıf mücadelesinin kendine özgü [*specific*] sorunlarıyla ilişkilenmedeki eksikliğinin bir sonucu olarak yeterince güçlü olmayan partili yaşam, varlığı ve yoğunluğunu CİDDİ İLKESEL FARKLILIKLAR YOLUYLA AÇIKLAMAYA ÇALIŞMAKTA BAŞARISIZ OLDUĞUMUZ grup ve hizip çatışmalarının ortaya çıkmasına fırsat vermektedir.

KEYK, hemen ardından da, Komintern 6. Kongresi'nin hizipçiliğe koymuş olduğu teşhise işaret ederek son darbeyi vurmaktaydı: "[Amerikan İşçi (Komünist) Partisi içindeki hizipçilik] ciddi ilkesel farklılıklara dayanmamaktadır."

8 Tam metin için bkz. Komintern Arşivi, 515.1.1547/19-27.

Açık Mektup, iki hizbi birleştiren özel bir unsur olarak da "ortak Sağ Kanat hataları"na dikkat çekiyordu.

KEYK, mektupta partinin 1927 Kongresi sonrasından başlayarak çeşitli eylemlilikleriyle, ilk kez "proletaryanın ekonomik mücadelelerini kendi politik hedeflerine bağlayabilmeye yetkin" bir yapı olduğunu göstermeye başladığını da belirtmekteydi. KEYK'e göre, bu gelişen özelliğiyle de parti, proletaryanın "cesur öncüsü olarak" özellikle "yerli işçiler üzerindeki etkisini arttırdı". Bu dönemdeki yeni sendikalar kurma çabalarını da "parti tarihinin en iyi sayfalarından" biri olarak öven KEYK ayrıca şu uyarıyı da yapmaktaydı:

> Ancak parti şimdilerde yeni yolda sadece ilk adımlarını atmaktadır. Parti şu an eski ve yeni arasındaki eşiktedir, henüz dönüş noktasını geçmiş değildir. Tabanını göçmenlerden temel sanayilerde çalışan yerli Amerikalılara dayandırmak için henüz çok az şey yapmış durumdadır. Milyonlarca zenci proleter ile ilişki kurmada ise daha da azını başarabildi.

Bütün bu tespitler asıl can alıcı eleştirilere bir "girizgâh" niteliğindeydi.

Açık Mektup, parti içindeki iki hizbe de ciddi eleştiriler yöneltmekteydi ve bunları parti tabanı ile paylaşmak için KEYK'in "hemen yayınlanması" direktifiyle gönderilmişti.

İki tarafa da yöneltilen "tali" eleştiriler iki başlıkta toplanmıştı:

1. Çoğunluk, "işçi sınıfı içindeki radikalleşmeyi ve farklılaşmayı hafife almak" eğilimindedir. Bu çizgi, "Amerikan işçi sınıfının muhafazakârlığına statik bir biçimde bakmak"la kendini ifade etmektedir. Böylece, bu geriliğin altında yatan nedenler çözümlenmemekte ve politik bilincin gelişme olasılığı yeterince dikkate alınmamaktadır.

Buna karşın azınlık da işçilerin radikalleşme ölçüsünü abartmaktadır.

Her iki hizip de öteki kapitalist ülkelerdeki sola açılımı bütünüyle göz ardı etmektedir.

2. Çoğunluk, "tezlerinde Amerikan Troçkizminin karakterini incelerken, apaçık sağ kanat oportünist sapma [Buharin'cilik kastediliyor] ile sol terimlerle gizlenmiş bir oportünizm olan Troçkizm arasında net bir çizgi çekmemektedir". Bu da, hem ana sorun olan "sağ tehlike"yle mücadeleyi zayıflatmakta hem de Troçkizmle mücadeleyi sınırlamaktadır.

Azınlık ise "Troçkist tehlikeyi küçümsemekle kalmamakta, aynı zamanda bazı aşırı sağ kanat mensuplarının Troçkist yapılanmanın içinde yer aldığı ya da kimi başka sağcılarla da blok oluşturulduğu gerçeğinden söz bile etmemektedir." Bir de üstelik Cannon'un partiden ayrılırken beraberinde bazı işçileri de yanında götürdüğünü söyleyerek "objektif olarak Cannon takımına saygınlık sağlamakta, Amerikan Troçkizmine karşı mücadeleyi zayıflatmaktadır."

Açık Mektup'ta, bu hataların hizip çatışmasına son verilmesi durumunda "özeleştiri" yapılarak "kolaylıkla" aşılabileceği belirtiliyordu.

Bu noktadan sonra da asıl konuya giriliyordu. Asıl konu, Amerikan Partisi'ni çok aşan, sadece Rus Partisi içinde Stalin'in başını çektiği çoğunluk ile Buharin'in önderliğindeki "Sağ Kanat" oluşumunu değil, Almanya, Fransa, İtalya gibi önemli partilerdeki çekişmeleri de kapsayan, dünya komünist hareketinde ortaya çıkmış genel bir soruna ilişkindi. Bu noktada artık kritik bir iç hesaplaşmanın, ana merkez olan Sovyetler Birliği başta olmak üzere tüm partileri etkileyecek yol ayrımının, stratejik bir dönüşümün ve buna bağlı radikal kopuşların eşiğine gelinmişti. Pek çok partide ortaya çıkan kriz, yeni tespitlere bağlı stratejik dönüşümün mücadele strateji ve taktiklerinin, örgütsel yapılanmasının, ideolojik çerçevesinin baştan aşağı yeniden inşası hamlelerinin doğum sancısıydı. Açık Mektup bu bağlam içinde, kazanmakta olanın ya da kazanmış olanın görüş, tespit ve bunlara bağlı önerileriyle talimatlarının üye partilere iletilmesi, gereklerinin yerine getirilmesi için onları harekete geçirmenin bir aracıydı. Mektubu getiren Komintern temsilcileri de bu dönüşüme -uyum ve yeni-

den yapılanma sürecine- göz kulak olmakla görevlendirilmiş ve yetkilendirilmişlerdi.

Bu perspektiften bakıldığında mektupta işaret edilen birinci mesele, "Amerika ve dünya kapitalizmi arasındaki ilişkinin doğasını" kavramaktı. KEYK'e göre, "farklı biçimlerde ifade etseler ve farklı sonuçlara varsalar" da her iki hizip de bu ilişki yapısını anlamaktaki yetersizlikleri nedeniyle aynı yanlışa düşmekteydi ve buna bağlı olarak "Amerikan emperyalizmini hızla keskinleşmekte olan kapitalizmin genel krizinin dışında" (*isolated from*) görme eğilimindeydiler.

Bu can alıcı tespit şöyle ifade edilmekteydi:

> Her iki grup da Amerikan emperyalizminin, dünya kapitalizminden ... bağımsız olduğunu ve kendi yasalarına göre işlediğini düşünme eğilimindedir. Yine her iki grup, Amerikan emperyalizminin yaklaşan krizinin kapitalizmin genel krizinin ayrılmaz bir parçası olduğunu yeterince dikkate almamaktadır.

Mektupta vurgulanan bir başka önemli tespit de, krizin nedenlerine ilişkindi. Buna göre, kapitalizmin genel krizini çevreleyen unsurlar, a) üretici güçlerin gelişmesi ile pazarların daralması arasındaki keskinleşen çelişkiler; b) her ülkede işçi sınıfını ve sömürgelerde de emekçi halkları devrimcileştiren SSCB'nin varlığı, gelişmesi ve kapitalizme karşıt duruşu; ve c) eşitsiz gelişme yasası sonucu dünya kapitalizmin merkezinin Avrupa'dan ABD'ye kayması ve Amerikan kapitalizminin öteki rakiplerini geçecek ölçüde hızla güçlenmesiydi.

KEYK yine de, güçlenmesine karşın Amerikan emperyalizmini öteki kapitalist ülkeler gibi krizden bağışık kılmadığını özel olarak vurgulamakta ve mektupta bunu büyük harflerle yazarak mesajını iletmekteydi. KEYK'e göre Amerikan kapitalizmi, kapitalizmin genel yasalarının ve krizlerinin dışında ya da üstünde mütalaa edilemezdi; aksine onun gelişmesi ve rakiplerini geçmesi, "bütün çelişkilerin aşırı biçimde derinleşmesine-keskinleşmesine [*extreme accentuation of all antagonisms*] neden olmaktadır".

KEYK Amerikan Partisi'ndeki hatalı kavrayışın, Komintern'in 6. Kongresi'ndeki "Üçüncü Periyot" belirlemesini ve buna bağlı "devrimci perspektif" yönelimini çarpıttığını belirterek temel eleştirisini de dillendirmekteydi. Amerikan kapitalizmini genel kriz dışında düşünmenin, "bütün kapitalist ülkeleri sarmalayan krizin, Sovyetler Birliği'ne ve sömürgelere karşı emperyalist saldırganlığın, emperyalist ülkelerin kendi aralarındaki çatışmaların ve çeşitli kapitalist ülkelerdeki proletaryanın sınıf mücadelesinin yarattığı" devrimci durumu göz ardı etmek anlamına geldiği, açık bir suçlama olarak belirtilmekteydi Açık Mektup'ta.

Bu uzun, daldan dala atlayan, karışık ve karmaşık metinde Amerikan Partisi'nin iki kanadı da eleştirilmekteydi ama asıl hedef kuşkusuz Lovestone çoğunluğundan oluşan yönetimdi. Önce satır aralarında, ilerledikçe de doğrudan Lovestone ve ekibinin "Amerikan biricikliği"ne yönelmekteydi eleştiri okları. Nitekim, çoğunluğun, yani yönetimin tezlerinde 6. Komintern Kongresi'nin 'Üçüncü Periyot'a ilişkin bildirgesini "bütünüyle göz ardı" ettiği suçlaması öne çıkartılıyor; buna karşın azınlığın, "bu noktaya işaret etmekle birlikte, Amerikan krizine ilişkin kendi görüşlerini buna bağlamakta" yetersiz kaldığı belirtiliyordu. Metinde ayrıca, doğrudan atıfta bulunularak, çoğunluk tezlerinde yer verilen kimi belirlemelere de sert eleştiriler yöneltiliyordu. Örneğin ABD dahil kapitalist ülkelerdeki "teknik devrim" niteliğindeki gelişmeleri "ikinci sanayi devrimi" gibi göstermenin "ciddi bir hata" olduğundan hareket ediliyor; Amerika'nın güneyindeki feodal çözülmeden bir "yeni burjuva devrimi" çıkartma imaları ve yapısal çelişkilerin –Amerikan emperyalizmini aklayanlar"ın iddia ettiği gibi– kapitalizmin krizini yumuşattığı düşüncesi mahkûm ediliyordu. Bu konulardaki "en küçük yalpalamanın komünistler bakımından hoş görülemez bir oportünist hata" olduğu doğrudan Lovestone ekibine yönelik bir suçlama olarak metinde yerini buluyordu.

KEYK, işçilerin yaşam ve çalışma koşullarına yönelik ağırlaştırıcı saldırılara, işten çıkartmaların artmasına neden olan "bonus-ikramiye sistemi"ne, teknikte ilerleme ve rasyonalizasyon saldırısının olumsuz sonuçlarına, bazı sanayi dallarında işsizliğin olağanüstü boyutlarda artmasına değindikten sonra doğrudan Lovestone çoğunluğunu hedefe koyarak, onların iddialarının aksine, "...işçilerin bu yeni sömürülme biçimi küçük bir üst tabakanın ücretlerinin artmasına ve [buna karşılık] işçi sınıfının büyük çoğunluğunun zaten çok düşük olan yaşam standartlarının daha da düşürülmesine dayanmaktadır," demekteydi.

Sonuçta, KEYK iki temel tespit yapmaktaydı mektubunda. Birincisi, işin "bam teli"ydi:

> Amerikan emperyalizminin sürekli büyüyen ekonomik gücü ve dünya sahnesinde artan önemi [ve] Amerikan Emek Federasyonu'nun [American Federation of Labor] güçlü aygıtını işçi sınıfı içinde bir ajan olarak kullanan burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki özel politik ve ekonomik baskı yöntemi ... [hepsi birden] Amerikan Partisi içinde güçlü bir sağ kanat eğiliminin oluşması gibi son derecede ciddi bir tehlike yaratmaktadır.

Topun ağzında Lovestone yönetimi, yani çoğunluk hizbi olmakla birlikte, Foster'ın azınlık hizbi de suçlamadan nasibini almakta, "iki hizbin de suçlu olduğu gerçeği"ne dikkat çekilmekteydi mektupta.

İkinci temel tespit ise hizipler mücadelesine ilişkindi ve salt hizipsel çıkar adına "gerçek ya da hayalî yanlışlar"ı abartan, bunlar üzerinden yıkıcı ayrılıklar çıkartan, yıllar içinde salt "grup çıkarları" temelinde "kemikleşmiş" tarafların, aralarındaki "ilkesiz" gruplaşma ve çatışmayı "derhal ve kesinlikle" durdurmaları emredilmekteydi. Bunun gerçekleştirilmemesi durumunda Amerika'da "yığınsal bir komünist parti" yaratılamazdı.

Açık Mektup böylece başta yönetim olmak üzere "sağ hatalar"a eğilimli ve ciddi yalpalamalardan doğrudan sorumlu tuttuğu bü-

tün ileri kadrolarda, örgütsel yapılanmada ve yönetim aygıtında radikal değişiklik sinyalini veriyor, partinin önüne kitselleşmek için öncelikle ("yönetimden sorumlu çoğunluk da azınlık da anlayamamıştır" şerhiyle) üç görev koyuyordu:

> 1. Kapitalizmin genel kriziyle onun bir parçası olan Amerikan emperyalizmini doğru bir perspektifle çözümlemek.
>
> 2. Parti çalışmalarının merkezine Amerikan işçi sınıfının gündelik ihtiyaçlarını koymak...
>
> 3. Partiyi göçmen darlığından ve tecrit durumundan kurtarıp Amerikalı işçileri asıl tabanı yapmak ve bu arada zenciler içinde çalışmaya gerekli dikkati göstermek.

Parti üyelerine duyurulması talimatıyla gönderilen Açık Mektup bu noktada bitmekteydi ama KEYK henüz baklayı ağzından çıkartmamıştı. Bu mektupla birlikte Komintern temsilcileri yanlarında ayrıca gizli tutulması kaydıyla bir de "Organizasyonel Öneriler" içeren metin getirmişlerdi. Bu önerilerin kurultayın toplandığı gün açıklanması, daha doğrusu bir oldubitti biçiminde partinin önüne getirilmesi düşünülmüştü.

Şimdi tarihî kurultaya geçebiliriz...

C. 6. KURULTAY: NİHAİ HESAPLAŞMA FORUMU

6. Kurultay'ın 4-11 Mart 1929 tarihinde toplanması kararlaştırılmıştı. Kurultayın ana gündem maddelerine göre, önce KEYK temsilcilerinin raporları okunacak, ardından da MYK raporu delegelere sunulacaktı. Daha sonra da, örgütlenme durumu ve siyahlara ilişkin çalışma konusunda bilgiler verilecek, "sağ tehlike" ile Troçkizm üzerine hazırlanmış raporlar tartışılacaktı. Ama elbette aslolan KEYK'in Açık Mektup'u ve ağızdan ağıza yayılan "ek önlemler"di; bütün atmosferi belirleyecek olan da bu ikisiydi.

Kurultay öncesinde, 26 Şubat'ta, iki Komintern temsilcisi -İngiliz komünist Harry Pollitt ile Alman Partisi üyesi Philipp

Dengel– Amerika'ya ulaştılar ve hemen ertesi gün kurultay hazırlıkları için Lovestone ile bir araya geldiler.[9]

Bu sırada parti içindeki hizipler tam anlamıyla birbirlerine girmişlerdi. Taraflar karşıt grubun üyelerini kendi hâkimiyetleri altındaki kurum binalarına sokmuyor, birbirlerini en ağır biçimde suçluyor, arada kavgalar çıkıyor, bürolar basılıyor, tam bir sinir harbi ve kargaşa yaşanıyordu. Kurultaya katılacak delege kompozisyonunda Lovestone ekibinin ezici bir üstünlüğü söz konusuydu. Kurultayın 104 delegesinden 95'i çoğunluk hizbinin, yani yönetimdeki Lovestone ekibinin taraftarıydı.[10] Moskova'daki parti temsilcisi Wolfe'un Komintern Prezidyumu'na verdiği bilgiye göre, kurultaya seçimle gelen 99 delegenin 93'ü sanayi işçisiydi. Bunların 68'i doğrudan "madenler, imalathaneler ve fabrikalar"dan seçilmişlerdi. Öteki 25 delegeyse, "sanayi proletaryası kökenli parti çalışanları"ydı.[11] Delegelerin 10'u siyah, 1'i de Japon'du.[12]

Genel olarak Komintern temsilcilerinin Amerika'da ve öteki ülkelerde benzer yetkilerle donatılarak katıldıkları önceki kurultaylara bakarak, bu kurultayda da Dengel ile Pollitt'in tek başlarına delegelerin toplamından daha belirleyici olacaklarını, temsil ettikleri iradenin Genel Kurul iradesinin çok üzerinde hüküm süreceğini düşünmek doğaldır. Ne var ki, bu se-

---

9 İki temsilci daha sonra, 26 Mart'ta bütün bu kongre süreciyle ilgili ayrıntılı bir raporu KEYK'e sundu. Bkz. "Report of the Delegation to American Party Convention", Komintern Arşivi 495.37.45/1-29. Amerikan Partisi'nin Komintern 6. Dünya Kongresi sonrasındaki, 1928 Aralık Plenumu ve 6. Kongre de dahil olmak üzere, faaliyetlerini içeren bir rapor da 17 Mayıs 1929 tarihinde Janet Cork (partinin Komintern Temsilcisi Bertram Wolfe'un eşi Ella Wolfe) imzasıyla hazırlandı. Bkz. "Summary of Party Discussions and Activities since the VI World Congress in the Communist Party of the United States", (Referent Janet Cork), Parti Arşivi, (makara 118), 515.1.1555/215-233.

10 Draper, *age.*, s. 398. Ayrıca, "Report of the Delegation..." Janet Cork, *agy.* 495.37.45/4.

11 "Elections to the Sixth American Party Congress", Parti Arşivi, Makara 119, 515.1.1569/46.

12 *Daily Worker*, 3 Mart 1929, s.1'e atfen http://www.marxisthistory.org/subject/usa/eam/communistparty.html

ferki durum hiç de beklendiği gibi değildi. Parti üyeleri Açık Mektup'un, henüz açıklanmamış olsa da planlanan örgütsel düzenlemelerin, Rus Partisi ve Komintern içindeki anlaşmazlıkların, hesaplaşmaların, yeni düzenlemelerin bilgilerine belirli ölçüde sahiptiler ve kurultay büyük dedikodular, kavgalar, hırslar, öfkeler ve şaşkınlıklarla dolu son derecede ajitatif bir kargaşa ortamında toplanmaktaydı. Sinirler gerilmiş, spekülasyonlar delegeleri daha da ambale etmiş, saflaşmalar ve kavgalar zaten dumanlı ortamı iyice zehirlemişti. Parti yönetiminde değişiklik yapılacağına ilişkin bilgiler sızdırılmıştı, bunun sonucu olarak haksızlığa uğradığını düşünen çoğunluk isyankâr bir ruh halinde, karmakarışık duygularla ve müthiş bir hareketlilik içinde davranmaktaydı.

İki Komintern delegesinin Politik Büro ile yaptıkları ilk toplantıda bir anlaşma sağlayamamaları, karşılaştıkları ilk sürprizdi.

Komintern temsilcileri ertesi gün çoğunluk hizbine mensup, yani Lovestone yönetimini destekleyen 95 delegenin katılacağı toplantıya davet edildi. İşlerin kotarılmak üzere havale edildiği Sekreterya oturumundan önce çağrıldıkları bu hizip toplantısında karşılaştıkları ruh halinden morallerinin bozulduğunu ve buna sert tepki gösterdiklerini tahmin etmek zor olmasa gerek. İki delege de durumu protesto ederek katılanlarla bir tartışmaya girmeyeceklerini beyan ettiler. Sadece Açık Mektup'u özetlerken delegelerden yazılı soru almayı kabullendiler. Dengel ve Pollitt'e göre, delegeler Komintern kararlarına karşı bir "direniş" içindeydiler ve yönetimin kendilerini bu hizip toplantısına katılmaya mecbur etmiş olması, "güçlü biçimde kınanması" gereken bir oldubittiydi. Lovestone yönetimi kurultay çoğunluğunun tepkileriyle onları etkilemek, Genel Kurul gerçekliğiyle yüzleşmelerini sağlamak istemiş, taktik bir hamle yapmıştı; fakat delegelerle muhatap olmak, emir-komuta zinciri içindeki konumlarının ayırdındaki temsilcileri rencide etmişti.[13]

13 Report, 495.37.45/5

KEYK'in delegelere bir biçimde sızdırılmış gizli "organizasyonel önerileri"ne karşı ciddi bir direnişin örgütlendiğini gören temsilciler, "çürümüş ve ilkesiz atmosfer" karşısında "havayı temizlemek" ve Açık Mektup ile organizasyonel öneriler üzerinde "açık bir mücadele"nin yürütülebilmesi amacıyla bunları Sekretarya ile Politik Büro'ya resmen açıklamaya karar verdiler. Böylece, temsilcileri aracılığıyla KEYK'in ağzındaki bakla, biraz da kurultay delegelerinin isyankâr ruh hallerinin yarattığı baskıyla bir zorunluluk sonucu çıkmış oldu. Öğleden sonraki Sekretarya toplantısında öneriler okundu. Parti yönetimine ilişkin talimatlar kısa ve netti. Buna göre, Foster Genel Sekreter olacaktı ve hizip başları olarak Lovestone ile Bittelman parti görevlerini bırakacak, Komintern tarafından başka işlerle görevlendirileceklerdi. Ayrıca Pepper da yeni MYK'da yer almayacak, Moskova'ya dönecekti.[14] Bomba böylece açıktan patlatılmış oldu.

Dengel ile Pollitt, sonradan KEYK'e sundukları raporda "Bu karar belki hatalıydı ve talimatları seçimlerin yapılacağı ana kadar gizli tutmamız gerekirdi diye düşünülebilir. Bu olanaksızdı. Komintern aygıtından bilgi sızdırılarak çalışmamızın engellenmesine ek olarak kurultay mevcut durumdan daha da kötü bir yalan, dedikodu ve spekülasyon ortamında toplanmış olacaktı," diye yazacaklardı.[15]

Öneriler böylece açıklanınca Sekretarya toplantısında Lovestone şunları söyledi: "İngiltere'de parlamentonun bir insanın cinsiyetini değiştirmek dışında her şeyi yapabileceği söylenir. K[omünist] E[nternasyonal] de böyledir, her şeyi yapabilir ama önderliği değiştiremez. 10. Plenumu'muzda bu konuda mücadele edeceğiz." Daha sonraki tartışmalarda Lovestone, Foster'ın Genel Sekreter seçilmesine farklı yorum getirdi ve şöyle bir ayrım yaptı: "Öneriler iki bölümden oluşmaktadır: Biri kurultay içindir, öteki de seçilecek MYK için." Lovestone prosedürün anlaşılamadığı

14 "Instructions to the Delegation of the ECCI to the VI Convention of the American Workers (Communist) Party", Komintern Arşivi, 495.37.63/3-4 ve 101-102.

15 Komintern Arşivi, 495.37.45/6

için kafa karışıklığı yarattığını savundu ve "KE temsilcisi buna bir açıklık getirsin," dedi. Kuşkusuz Lovestone seçilecek MYK'nın çoğunluğunun kendi hizbinden olacağını biliyor ve hesabını buna göre yapıyordu. Genel Sekreter seçimi Lovestone ekibinin çoğunluğunu oluşturacağı Merkez Komitesi'ne bırakılacaktı. İlginçtir, baskılar ve açık direniş karşısında temsilciler de bunu kabul ediyorlardı: "Yoldaş Foster'ın Sekreterya'nın Sekreteri olması yönündeki öneri gelecek MKY içindir." Tutanaklara göre, aynı tartışmada Komintern temsilcileri adına okunan bildiride, "Komintern'in delegasyonuna ve önerilerine karşı herhangi bir seksiyonunun tarihinde görülmemiş böylesi bir örgütlü hizipçilik ... şiddetle protesto" edilmekteydi.[16]

Artık bir anlaşma umudu kalmamıştı. Elbette Foster ve azınlık hizbi hem Açık Mektup'u hem de yönetime ilişkin önerileri bütünüyle kabul ediyordu. Buna karşın, Lovestone ve ekibi farklı bir strateji izliyordu. Buna göre, Açık Mektup gerekirse özeleştiri yapılarak bütünüyle ve itirazsız kabul edilerek savunulacak, yönetime ilişkin değişikliklere ise direnilecekti. Bu yapılırken de Komintern'le ipler kopartılmayacak, kurultaydan büyük çoğunlukla önerilerin reddi yönünde kararlar çıkartılacak, Komintern'e delegeler adına çağrılar gönderilecekti; böylece KEYK baskı altına alınacak, gösterilen güçlü irade karşısında geri adım atacak ve elbette başında Lovestone'un ve arkadaşlarının olacağı seçilmiş yeni yönetimi meşru parti önderliği olarak kabul etmek durumunda kalacaktı. Yeni Merkez Komite de elbette Lovestone'u genel sekreterliğe getirecekti.

Büyük çoğunluğu arkasına almış Lovestone ekibinin psikolojik harekâtı bu çizgi üzerinden sürdürüldü.

3 Mart'ta yapılan Politik Büro toplantısında ipler iyice koptu. Çoğunluk mensupları teker teker söz alarak Komintern önerilerini sert biçimde eleştirdiler ve kabul edilemez bulduklarını belirttiler. Lovestone bu önerilerin "Komintern aygıtı içindeki bir

16 Bkz. Parti Arşivi (makara 120), 515.1.1578/105 ve 107

iltihaplı yaradan [*running sore*] kaynaklandığı"nı söyledi. Sonuçta bütün öngörüşmelerde karşılaştıkları kesin direniş karşısında afallayan ve çaresiz kalan Komintern temsilcileri kurultayın toplanmasından bir gün önce Moskova'ya (Kuusinen'e) bir telgraf çekerek ne yapmaları gerektiğini sormak zorunda kaldılar. Temsilcilerin (Moskova'yla iletişimlerinde kullandıkları Victoria takma adıyla) gönderdikleri telgraf şöyleydi:

> Talimatlarımız Şubat ortasından beri Amerika'da bilinmekteydi. Olanaksız koşullar altında çalışıyoruz. Kurultay delegelerinin yüzde 90'ı KEYK çizgisine karşı direniş örgütlemektedir. MYK'nın Lovestone önderliğindeki çoğunluğu Açık Mektup'u ciddi çekincelerle kabul ettiler, örgütsel önlemleri reddettiler. Lovestone, KEYK'in talimatları KEYK yapısında bir iltihaplı yara bulunduğunun işaretidir, dedi. Bu durumda Lovestone kurultayda politik raporu sunabilir mi, diye soruyoruz. Bize verilen talimatların en zayıf yanı, kesinlikle güvenilmez ve misyonumuza gölge düşüren Foster'a ilişkin olanıdır. Kurultay çalışmaları ertelendi. Derhal talimatları gönderin.[17]

Ertesi gün azınlıktan Browder ile Bittelman da Moskova'ya bir telgraf gönderdiler, Lovestone'un "kurultayı ve partiyi açıkça Komintern'e karşı mobilize" ettiğinden şikâyet ettiler. Lovestone'un "iltihaplı yara" benzetmesinden hareketle de, "Komintern içinde mikrop var deniliyor" diye yazdılar, Komintern'in müdahale etmesini talep ettiler.[18]

Kurultayın ilk Genel Kurulu 5 Mart günü toplandı. Oturumun başında Komintern temsilcileri Açık Mektup'u ve organizasyonnel önerilerini tüm delegelere açıkladılar. Elbette yönetim değişikliği önerileri büyük tepkiyle karşılandı. Temsilcilerin açıklaması

17 "Telegram Received on the Night of 4-5th March 1929. Moscow to Kuusinen from New York Telegram from Delegation of ECCI", Komintern Arşivi, 495.37.51/7.

18 Telgrafın Lozovski'ye gönderildiği anlaşılıyor. Telgrafın üzerinde "Yoldaş Lozovski'nin talimatıyla bu telgrafın bir kopyası Yoldaş Stalin, Manuliski, Molotov, Gussev, Vasiliev, Petrovski, Tom Bell'e gönderilmiştir" ibaresi var; "Cable Received from America Signed by Comrades Browder and Bittelman", Komintern Arşivi, 495.37.51/1

biter bitmez kurultayı yöneten Gitlow, Pittsburgh, Pensilvanya, Detroit ve Philadelphia delegasyonlarınca verilen bir önergeyi okudu. Temsilcilere göre önerge "Açık Mektup'un ve talep edilen 'öneriler'in tam antitezi"ydi. Gerçekten de tepkiler o denli yoğundu ki, önerge sahipleri Bittelman ile Foster'ın Komintern'den ihracını isteyecek kadar ileri gitmişlerdi. Bu önerge, temsilcilerin şiddetli itirazları ve Lovestone'un da onlara katılmasıyla oylamaya sunulmadı. Bu arada azınlık hizbinden Browder'ın Açık Mektup'un ve organizasyonel önerilerin bir bütün olarak kabulünü öneren önergesi lehine sadece 8 üye oy verdi, 1 üye de çekimser kaldı. Azınlığın üçte birini oluşturacağı 31 kişilik yeni MYK önerisi de Başkanlık Divanı'na sevk edildi.

Bu sırada perde arkasında görüşmeler ve Lovestone ekibini ikna çabaları da sürdürülmekteydi. 6 Mart'ta yapılan özel bir toplantıda Komintern temsilcileri bazı iç bilgileri, Sovyet Partisi ile Komintern içindeki çatışmalı durumu Lovestone ve arkadaşlarıyla paylaştılar. Ertesi gün bütün çoğunluk delegasyonuyla da benzer bir görüşme gerçekleştirildi.[19] Ne var ki, bir anlaşma sağlanamadı.

7 Mart akşamüstü Genel Kurul yeniden toplandı ve bütün gece boyunca sürdü. Oturumda temsilcilerin telgrafına Moskova'dan gelen yanıt da delegelere okundu. Moskova'dan iki telgraf gelmişti konuya ilişkin. 4 Mart'ta gönderilen yanıtta temsilcilere, "Bütün organizasyonel planın tam uygulanmasında ısrarcı olun," talimatı verilmekteydi. Ayrıca hiziplerin parti üyelerine "çağrıda bulunmalarını kesinlikle kabul edilemez bulmaktayız" denilmekteydi.[20] 7 Mart'taki telgrafta da, KEYK'e itirazlarını dillendiren bölge delegasyonlarına iletilmek üzere bir açıklama gönderildi:

> Lovestone'un partinin başında kalması önerisine rıza gösteremeyiz. ... [Ayrıca] Yoldaş Lovestone ile Bittelman'ın şimdilik

19 Temsilci Raporu, Komintern Arşivi, 495.37.45/14.

20 "Telegram Sent to Our Delegation in America on 4.3.29", Komintern Arşivi, 495.37.51/3.

> kenara çekilmeleri ve geçici olarak başka ülkelerde Komintern çalışmasında istihdam edilmeleri kesinlikle zorunludur. Organizasyonel öneriler politik çizgiden ayrı tutulamaz. Organizasyonel sonuçlar Açık Mektup'umuzda vazedilen politik çizginin devamıdır ve bu çizgiye kopmaz biçimde bağlıdır. ... KEYK acilen talimatlarımızda yer alan organizasyonel önerilerin gereğinin yapılması için kabul edilmesini rica etmektedir.[21]

Genel Kurul'da söz sırası geldiğinde Lovestone kürsüye çıktı ve sert bir konuşma yaptı; konuşmasının sonunda da sekreterlik görevinden istifasını açıkladı, fakat mücadeleye devam edeceğini söyledi. Konuşan delegelerin –azınlık yandaşları dışındakilerin– tamamı Komintern'i eleştirerek özellikle örgütsel değişiklik önerilerine karşı çıktılar. Bu arada Lovestone'un istifasının kabul edilmemesi yönünde bir önerge de ünlü karikatürist Robert Minor tarafından Divan'a sunuldu ve kabul edildi. Kurultay itişip kakışmalar, hatta yumruklaşmalar ve kavga gürültü içinde sinirlerin gerildiği, iplerin kopartıldığı bir ortamda sürerken Komintern temsilcilerinin KEYK'in Açık Mektup'unun ve önerilerinin kabulünü içeren önergesi oylandı ve 17'ye karşı 86 oyla reddedildi. Olumlu oy verenler arasında Lovestone da vardı! Buna karşın Ballam'ın Açık Mektup'un ve örgütsel önerilerin kurultaya Komintern tarafından verilmiş talimatlar olarak değerlendirilen ve Pepper'ın MYK'ya seçilmesi ama göreve başlamasının KEYK'in 10. Plenumu'na yapılacak itiraz sonrasına bırakılmasını isteyen önergesi 86 oy aldı. Bunun üzerine Komintern üyesi (zabıtlarda "Jack" adıyla geçiyor) söz aldı ve Açık Mektup ile KEYK önerilerinin açıkça reddedilmiş olduğunun anlaşıldığını söyledi. Temsilci bu durumda bu konuların doğrudan parti üyelerine götürülmesini ve bunların kabulü için de bir "seferberlik kampanyası"nın başlatılmasını Komintern yönetimine tavsiye edeceklerini belirtti. Buna yanıt olarak da Stachel, kurultayın Açık Mektup'u rezervsiz kabul ettiğini ve MYK seçimine ilişkin talimatlara da uyduğunu

21 Komintern Arşivi, 495.37.55/64.

söyledi. Gerisine ise aynı ruhla yeni MYK'nın karar vereceğini belirtti. Oysa Jack'in de belirttiği gibi, Açık Mektup'la öneriler bir bütündü ve ancak ikisinin de kurultayda kabulüyle yeni MYK öneriler üzerinde talimatlara uygun kararları alabilecekti. Lovestone çoğunluğu ise, işi bu biçimde geçiştirmek, yetkili organ olarak da kendi kontrollerindeki MYK'da istedikleri kararları çıkartmak istiyordu. Bu arada KEYK'in 10. Plenumu'na da itirazlarını iletecek, istemedikleri örgütsel düzenlemeleri böylece sümen altı yapabileceklerdi.[22]

Ayın 9'undaki kapanış oturumunda önemli bir hamle Lovestone'dan geldi ve (Gitlow'un da imzaladığı) bir önergeyi Genel Kurul'a sundu. Önergede, Açık Mektup'un bütünüyle, herhangi bir rezerv koymadan kabul edildiği belirtiliyor; bu mektubun "politik platformunun kabulüyle" artık parti içindeki hiziplerin zeminin kalmadığından hareket ediliyor; dolayısıyla da "merkezî" bir talep olan hizipçiliğin bırakılarak birlik içinde görev başına dönülmesi çağrısı yapılıyordu. Bu arada, bütün parti üye, hizip ve organlarının özeleştiri yapmaları, Komintern 6. Kongresi doğrultusunda sağ tehlikeye karşı mücadele içine girmeleri kararа bağlanıyordu.[23] Bu önerge oybirliğiyle kabul edildi. Böylece Lovestone, KEYK'in örgütlenmeye ilişkin önerilerinin üzerinden atlamayı ya da arkasından dolanmayı bir de böyle deniyor, elde ettiği büyük çoğunlukla kendini dayatmayı, KEYK'i caydırmayı hesaplıyordu. Sekreterlik görevinden istifası da bu stratejinin bir taktik uzantısıydı. Nasıl olsa kendisine bağlı olanların çoğunlukta olacağı bir MYK seçilecekti ve istediği kişiyi geçici olarak Sekreter seçtirebilecekti. Gerisi, işlerin eski rayına yeniden oturtulması, itiraz merci olarak gördüğü KEYK 10. Plenumu'nda alınacak neticeden sonra gerçekleşecekti.

22 Oturum Tutanakları, Parti Arşivi, (Makara 120), 515.1.1576/13-13A, 18-19.

23 "Motion on Comintern Open Letter Proposed by Comtade Lovestone and Uncondionally Adopted by Sixth National Convention", Parti Arşivi, (Makara 120), 515.1.1574/35; Tam metin ayrıca Lovestone'un 11 Mart'ta Moskova'daki Wolfe'a gönderdiği telgrafta; Komintern Arşivi, 495.37.51/8.

10. Oturum 9 Mart'ta başladı. Oturumu Gitlow açtı ve MK'nın 8 Mart gecesi yaptığı toplantıda Buharin'le ilgili aldığı kararı açıkladı. Bu, Lovestone ile Gitlow'un imzasıyla kurultaya sunuldu ve kabul edildi; 11 üye önergeye oy vermedi, bir üye de çekimser kaldı. Ardından Lovestone'un önergesi oybirliğiyle kabul edildi. Üçüncü olarak, kurultay kararlarını tartışmak ve savunmak üzere bir delegasyonun Moskova'ya gönderilmesine (5 karşı oyla) karar verildi. Bu arada muhalefete mensup 68 delege adına Bittelman bir bildiri sundu. Bildirgede kurultayın "Komünist Enternasyonal'i savundukları" yanılsaması içindeki delegelerin desteğiyle, KEYK karar ve önerilerinin reddedildiğinin anlaşıldığı belirtilerek bu durum protesto ediliyordu. Bildirgeyi imzalayanlar KEYK Açık Mektup'unu ve örgütsel önerilerini bir bütün olarak "koşulsuz" kabul ettiklerini bir kez daha vurguluyor; çoğunluk hizbinin, "partimize doğru bir devrimci perspektif" oluşturan kararların reddedilmesini sağlayarak Komintern'e karşı "açıktan mücadele" başlattığını, bunun da "hoşgörülemez" olduğunu ilan ediyorlardı. Lovestone ekibini partiyi ve kurultayı "Sağcı Kamp" içine çekmekle suçlayan bildirgede, Buharin'in desteğiyle Alman Partisi'ndeki "Brandler gibi sağcılara", İsviçre Komünist Partisi'nden "Humbert-Droz gibi uzlaşmacılar"a karşı Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile onun "Yoldaş Stalin önderliğindeki Merkez Komitesi'ne koşulsuz sadakat" gösterilmesi isteniyordu. Bildirgenin sonunda da, kurultaya "önceki kararlarını yeniden gözden geçirme" ve KEYK'in "Açık Mektup'u ile organizasyonel önerilerini kabul etme" çağrısında bulunuluyordu.[24]

9 Mart gece yarısında toplanan 11. Oturum'da en son Foster ile bir gerginlik daha yaşandı. Tartışma şöyle gelişti:

- Foster: Yoldaş Bittelman imzasıyla sunulan [azınlık hizbinin görüşlerini yansıtan] belgeyi imzalayanlar adına, [bundan sonrası

24 Bkz. Üç kopya halinde taslak ve nihai metinler: "Statement to the Convention of the Workers (Communist) Party of America", Parti Arşivi, 515.1.1574/18-22, 23-30, 31-34 ve 231-234..

tutanağa elyazısıyla eklenmiş] MYK'nın seçiminin hizipsel bir [anlayışla] ele alınmasının Komünist Enternasyonal'in kararlarına doğrudan aykırı olması nedeniyle bizler MYK seçimine katılmıyoruz.

- Bedacht: (Foster'a cevaben) Yoldaş Foster kurultay kararlarına direneceğinin sinyalini mi veriyor ... yoksa kurultayın kendisine verdiği görevleri MYK talimatları uyarınca yerine getirme eğiliminde midir?
- Foster: Yoldaş Foster, Komünist Enternasyonal'in talimatlarını yerine getirecektir.
- Gitlow: Yoldaş Foster partinin bir üyesidir. Kurultay partinin en yüksek organıdır. Kurultay, Yoldaş Foster'ın parti kararlarını yerine getirip getirmeyeceğini bilmek ister. Kurultayın Yoldaş Foster'dan buna bir yanıt alma hakkı olduğunda ısrar ediyorum. Komünist Enternasyonal'in seksiyonu ABD Komünist Partisi'nin kararlarını yerine getirme niyetinde misin?
- Foster: Bu soruya yanıtımı verdim zaten.
- Ballam: Acaba Yoldaş Foster bu kurultayın bilgisi dışında Komünist Enternasyonal'den bazı kategorik talimatlar mı aldı ... ya da Komünist Enternasyonal'e doğrudan Wm [William] Z Foster olarak mı üyesiniz?
- Kling: Bu son yanıtıyla Yoldaş Foster, Merkez Yönetim Kurulu seçimine katılmayı reddetmesi Komünist Enternasyonal'in kendisine bir talimatı olduğunu mu ima ediyor?
- Trachtenberg: Zaman yitirmemizin bir yararı olmadığına inanıyorum. [İşimize] devam etmeyi öneriyorum.
- Gitlow: [Komintern temsilcisi] Yoldaş Jack'e bir soru sormak isterim: Yoldaş Foster'ın ... Komintern'in kararlarını yerine getireceğini ve onun direktiflerine uyacağını söylemesi, [böylece] kendisini kurultayın ve partinin kararlarının üzerinde gördüğünü ima etmesi, Komünist Enternasyonal'in kurallarına [*statutes*] göre uygun bir Komünist tutum mudur?

- Jack: Enternasyonal'in bir temsilcisi olarak, bu partinin bir bireyinin herhangi bir konudaki sorumluluğunu üstlenme pozisyonuna konmayı kabullenemem.
- Yoldaş Bedacht önceki sorusunu yineledi...
- Foster: Soruları ilk açıklamamda yanıtladım.[25]

En sonunda da Lovestone'un konuşmasıyla kongre sona erdi.

1. Buharin Meselesi

Kurultayın son gününde ve Komintern temsilcisinin "KEYK kararlarının reddi" diye protesto ettiği ana deklarasyondan hemen sonra "Komintern Yönetim Kurulu'na sunulmak üzere" iki karar tasarısı herhangi bir tartışma olmaksızın kabul edildi. Bu iki karar Lovestone yönetiminin bir başka hamlesini ifade etmekteydi ve KEYK temsilcileri de raporlarında amacı, "çoğunluk önderliğinin K.E. çizgisine direnmediklerini gösterme girişimlerini güçlendirmek" olarak teşhis etmekteydiler.

Bu kararlardan biri Buharin'le ilgiliydi. Lovestone ve Gitlow imzalarıyla sunulan önergede, "partimizin saflarında ve Komünist Enternasyonal içinde sağ tehlikeye karşı mücadele kararlılığı" uyarınca kurultayın KEYK'e bir soru yönelttiği belirtiliyordu. Soru, "Almanya Komünist Partisi'nde Brandler ve Thalheimar'a karşı uzlaşmacı eğilimlere destek vermesi" ve buna ek olarak KEYK içinde "Ewert ve yandaşları uzlaşıcı grubunu", İsviçre ve İtalya partilerinde Humbert-Droz ve Serra'yı, Sovyet Partisi'nde de Frumkin'in parti programına ilişkin "oportünist değişiklik önerilerini" savunması dikkate alındığında, "Yoldaş Buharin'in Komünist Enternasyonal'de önderlik konumunun devamının uygun olup olmayacağı" idi.[26] Lovestone ekibi, Buharin'i bir tür "yumuşak satış"a getirmeyi uygun ve gerekli görmüştü.

25 Parti Arşivi, 515.1.1576/23-24.

26 "Motion on Bucharin by the Convention for submission to the Executive Committee of the Comintern", Komintern Arşivi 495.37.47/9 ve Temsilciler Raporu, 495.37.45/ 26-27.

Taktik hamlenin ikinci ayağını ise Stalin'e gönderilen çiçek oluşturmaktaydı. "SBKP İçindeki Durum" başlığıyla verilen karar tasarısında da, Sovyet Partisi'nin hızlı sanayileşme, kolektivizasyon ve Kulaklara karşı mücadele gibi kritik konulara ilişkin kararlarına destek dile getirilirken asıl önemli olarak da "Sağ Tehlike'ye, Uzlaşmacılara ve Karşı-Devrimci Troçkizm"e karşı Sovyet Partisi'nin "Yoldaş Stalin liderliğindeki Bolşevik önderliğinin almış olduğu ciddi önlemleri selamlıyoruz," denilmekteydi.[27] Burada Stalin'in adının özel olarak zikredilmesinin elbette stratejik bir anlamı vardı. Sovyet Partisi ve Komintern içindeki iktidar savaşında Buharin'e karşı Stalin'e açık desteğini zabıtlara geçirerek bir manevra daha yapmıştı Lovestone ekibi.

2. Parti Adı, Troçkistlerin İhracı, Merkez Komitesi ve Öteki Organların Seçimi

Sonunda Lovestone ekibinin zaferi kesindi. Kurultayda 44 asil, 21 yedek Merkez Komite üyesi seçildi. Muhalefetin ağır isimlerinden sadece Foster ile Kratis 14 kişilik Politik Komite'ye girebildi. Daha sonra Komintern Temsilcileri'nin ısrarıyla Weinstone ile Browder da komiteye alındılar.

Ayrıca 11 kişilik Merkez Kontrol Komisyonu seçildi.

İlk Merkez Komite toplantısında Foster, Komintern önerileri uyarınca kendisinin genel sekreterliğini önerdi ve reddedildi. Çoğunluğun önerisiyle Foster, Bedacht, Gitlow'dan oluşan bir Sekretarya oluşturuldu ve Gitlow da "şimdilik" sekreter seçildi.

Bu arada partinin adı ABD Komünist Partisi (ABDKP) olarak değiştirildi. Okunan örgüt raporunda, aidat ödeyen üye sayısı 9300 olarak belirtildi.

Bu arada uluslararası komünist hareketin yeni bölünme sürecinde kritik bir gelişme Amerikan Partisi'nde de yaşandı. Partinin ağır toplarından James Cannon, Komintern'in 6. Dünya Kongresi'ne Amerikan delegasyonunun üyesi olarak gittiği

27 Tam metin için bkz. Temsilcilerin raporu, Komintern Arşivi, 495.37.45/25-26.

Moskova'da "Program Komitesi" bünyesinde çalışırken, Troçkist muhalefetin el altından dağıtılan kimi belgelerine ulaştı. Özellikle de Troçki'nin "Komünist Enternasyonal Taslak Programı: Esasların Eleştirisi" (*The Draft Program of the Communist International*) başlıklı çalışmasından etkilenen Cannon, Kanadalı delege Maurice Spector ile birlikte Troçkist saflara geçme kararı aldı. Ardından kurultayda partiden ihraç edildi ve "Amerikan Troçkizmi"nin kuruluş süreci de böylece başlamış oldu.[28]

Kurultayda ayrıca "Zenci Sorunu" ve sendikal çalışma ile ilgili Komintern talimatlarına uygun kararlar alındı.

28 Cannon'un ayrıntılı biyografisi ve politik öyküsü için bkz. Bryan D. Palmer, *James P. Cannon and the Origins of the American Revolutionary Left, 1890-1928*, Urbana, III., University of Illinois Press, 2007 (Cannon'un Troçkist oluşu, partiden atılması ve hemen sonrasındaki çalışmaları için bkz., s. 322-346.)

V

Yine Moskova, Yine Amerikan Komisyonu: Eski Sahnede Yeni Drama

Partideki çekişmeler ve 6. Kurultay sonrasındaki sorunların çözümü için yine Moskova yolu görünmüştü. Karar makamı Komintern'di ve hizipler hemen yola koyuldular.

Amerikan Komisyonu 12 Nisan 1929 sabahı, eski Komünist Finlandiya Hükümeti Başbakanı Kuusinen yönetiminde ilk oturumuna başladı. Salon dramatik gelişmeler bekleyen ve Moskova'daki politik rüzgârların etkisini izlemek, Amerikan Partisi ve yönetiminin yazgısı üzerinden yeni gelişmelerin somut işaretlerini görmek isteyen her ülkeden yüzden fazla meraklı, endişeli, sabırsız ve heyecanlı seyirciyle dolmuştu. KEYK'in ağır topları da yerlerini almışlardı. Stalin, parti nezdinde eski KEYK temsilcisi ve 6. Kongre'ye gönderilen "Açık Mektup"u kaleme alan Gusev, Manulisky, Sendikalar Kızıl Enternasyonali (*Red International of Trade Unions*/PROFINTERN) Başkanı Lozovski, Eski Sovyet Macaristan Başbakanı Bela Kun, Büyük Britanya Komünist Partisi'nden Tom Bell, (Alman) Walter Ulbricht, Genç Komünistler Enternasyonali (*Young Communist International*) Başkanı Rafael Çitarov (Chitarov), Bulgaristan Komünist Partisi Genel Sekreteri Vasil Kolarov ve Rus Partisi'nden Moireva ile Molotov'un varlığı havayı iyice ağırlaştırmıştı. Amerikan delegasyonu ise Foster ve Bittelman dışında yönetimin özel olarak seçti-

ği proleter ağırlıklı yandaşlarından oluşmaktaydı. Delegasyonda Merkez Komitesi Polkom üyesi Lovestone, Gitlow ve Surinam doğumlu, partinin ilk siyah üyesi Otto Huiswood, işçi William J. White ve Max Bedacht'ın yanı sıra Afrikalı Amerikalı işçi Fred Welsh ile üç işçi üye, William Miller, Alex Noral ve Thomas Myerscough bulunmaktaydı. Nihayet emektar bir komünist Mila Reeves Bloor da (Bloor Ana) delegasyon üyesiydi. Lovestone yönetimi özellikle işçilerle Afrika kökenlileri içeren "proleter delegasyon" ile Komintern'de olumlu bir etki yaratmayı ummaktaydı ve delegasyon bu taktik anlayışla ve özenle oluşturulmuştu.

İlk oturumda, konuşma süreleri, Lenin Okulu'ndaki Amerikalı öğrencilerin oturumlara katılmalarına izin verilmesi, Lovestone ekibinin Lozovski'nin komisyon üyeliğine muhalif hizip yandaşlığı gerekçesiyle itirazları gibi usul tartışmalarından sonra ilk sözü yönetim adına Gitlow aldı. Gitlow konuşmasında partinin durumunu özetledi, yönetimin çalışmalarını övdü, Komintern'e olan bağlılığına vurguda bulundu, muhalefetin hizip faaliyetlerinden şikâyet etti, partinin üyelik durumuna ve sosyal kompozisyonuna ilişkin veriler sundu. Gitlow, kayıtlı üye sayısını 10.000 olarak verdi.[1] Bu 10.000 üyenin 8136'sının "doğrudan fabrikalar, atölyeler ve madenlerden gelen sanayi işçileri" olduğunu belirten Gitlow, üyelerden 450'sinin sosyal hizmet sektöründe çalışanlardan oluştuğunu, 1696 üyenin de ev kadını, öğrenci, büro çalışanı vb. olduğunu belirtti.[2] Bu arada Statchel'in sunduğu örgüt raporunda da 159 "zenci üye"nin olduğu belirtilmekteydi. Otto Huiswood ise komisyonda yaptığı konuşmada, bu sayının çok daha fazla olduğunu belirtti. Huiswood konuşmasında bir arkadaşının (Yoldaş Hall) bir ülke turunda 300 zenciyi üye kaydettiğini, seçim kampanyası sonrasında sadece Buffalo kentinde 60 siyah üyenin bulunduğunu belirtti.[3]

1 Daha sonraki konuşmalarda, aidat ödeyenlerin sayısının 9.000 civarında olduğu belirtildi.

2 Komintern Arşivi, 495.37.22/30.

3 Komintern Arşivi, 495.37.23/116.

Gitlow'un bir saati aşan konuşmasındaki en önemli konu elbette KEYK'in örgütsel yapıya ilişkin önerileriydi. Gitlow, partinin ve yönetimin özellikle Açık Mektup'ta belirtilen hataları ve yanlışlıkları kabul ettiklerini belirterek uzun uzun partinin nesnel koşullarına ilişkin zorluklarına, yapısal problemlerine, göçmen ağırlığının yarattığı sorunlara değindi ve hizipçiliğin yıkıcı etkilerinden şikâyet etti. Yönetime yöneltilen "sağcılık" suçlamasını da reddeden Gitlow bunun ilk başta bir Troçkist uydurmacılığı olduğunu, kendilerini solculukla suçlayan muhalefetin de sonradan bu "sağ tehlike" iddiasına sarıldığını öne sürdü ve onları Troçkizmden vazgeçmeye çağırdı. Nihayet Gitlow, Lovestone'un görevden alınması önerisinin büyük bir hata olduğunu, partinin büyük çoğunluğunun onun arkasında olduğunu belirtti.

Gitlow'un ardından söz alan Foster ise muhalefetin komisyona sunduğu ve parti içindeki "sağ tehlike"ye dikkat çeken metne atıfta bulunarak yönetimi suçlayan bir konuşma yaptı. Foster, Açık Mektup'u ve KEYK'in örgütsel önerilerini bütünüyle desteklediklerini bir kez daha açıkladı. Foster konuşmasında, Lovestone'un Buharin'le olan yakınlığına ve işbirliğine de değinerek bu işbirliğinin "yıllar öncesine dayanan tam bir politik anlaşma"nın sonucu olduğunu belirtti. Buharin'in, Lovestone ekibine Komintern'den sağlanan destekte "merkezî rol" oynadığını söyleyen Foster, Buharin'in KEYK temsilcisi Ewert aracılığıyla her fırsatta Lovestone'un parti içindeki etkisini artırdığından şikâyet etti, kendilerinin "pek çok konuda Yoldaş Buharin'le anlaşmazlık içinde" olduklarını anlattı.[4]

Foster, Amerika'ya "bir veya daha fazla Komintern temsilcisinin gönderilmesinin mutlak gereklilik" olduğunu belirtti ve temsilcinin işleri düzeltene, "doğru çizgi"nin yerleştirilmesine kadar ülkede kalmasını talep etti.[5] Foster, Lovestone ekibinin çoğunluğun desteğini sağlamış olmasının da abartılmaması gerektiğini belirterek şunları söyledi: "Partimiz KE partisidir ve KE

4 Parti Arşivi, 495.37.22/84-85.

5 Komintern Arşivi, 495.37.22/85-86.

Amerika'da kararlılıkla konuştuğunda, partinin yüzde 90'ı, hatta daha fazlası KE'in arkasında duracaktır ve Yoldaş Lovestone'un engellemeleri KE Partisinin seferberliğini durdurmayacaktır."[6]

Daha sonraki oturumlarda KEYK üyeleri sorularını Amerikan delegasyonu üyelerine yönelttiler ve pek çok konu bu soru-cevap oturumlarında tartışıldı. Bu tam bir sorgulamaydı ve Amerikalılar "yüksek mahkeme" önünde en ince ayrıntıları içeren zorlu sorulara yanıt vermek, kendilerini anlatmak, temize çıkmak durumundaydılar.

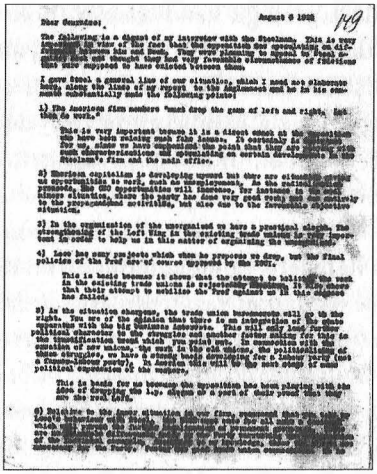
A. STALİN'LE GÖRÜŞMELER

Bu arada Amerikalılar kulis faaliyetlerini sürdürmekteydi.

Elbette taraflar bakımından en acil ihtiyaç bir biçimde Stalin'e ulaşmaktı. Nihayet bu, kongrenin sonlarına doğru mümkün olmuştu. Stalin'le ilk görüşmeyi Foster yaptı.

Foster ile azınlık delegasyonundan Johnstone hizip arkadaşlarına gönderdikleri 3 Ağustos 1928 tarihli mektupta, Stalin ve Buharin'le yaptıkları görüşmeler hakkında bilgi verdiler. Buna göre ikili, Stalin'le (mektupta adı #6 diye geçiyor) yaptıkları iki saatlik görüşmede destek elde ettiklerini bildiriyorlardı. Foster ile Johnstone'un iddialarına göre Stalin, Lovestone ekibine güvenmediğini ama Moskova'dan yapılacak "tek bir vuruşla" görevden alınmalarını uygun bulmadığını söylemişti. İkilinin çıkardığı sonuç, Stalin'in nihai darbenin Amerika'da "aşağıdan" yapılanmasından yana olduğu yönündeydi. Stalin ayrıca, "Lovestone grubundan iyi bir şey çıkmayacağı"na inandığını belirtmiş ama kendisini açık bir biçimde azınlık hizbine bağlamaktan da kaçınmıştı. Mektupta, "iyi bir dost ve destekçi" olarak tanımladıkları Stalin'den edindikleri izlenimi de şöyle anlatmaktaydı Foster ile Johnstone: "Şimdi burada bizim lehimize fiilen ne kadar müdahalede bulunacağı açık bir sorudur." Yine de Stalin için, "kesinlikle Lovestone grubuna karşı ve bizi destekliyor" deniyordu.

6 Komintern Arşivi, 495.37.22/87.

Dear Comrades,

August 6 1928

149

The following is a digest of my interview with the Steelman. This is very important, in view of the fact that the opposition are speculating on differences between him and Bucharin. They were planning to appeal to Steel on this basis and thought they had very favorable circumstances of jubilation that were supposed to have existed between them.

I gave Steel a general line of our situation, which I need not elaborate here, along the lines of my report to the Amplenum and he in his comments substantially made the following points:

1) The American firm members must drop the game of left and right. Bucharin to work.

This is very important because it is a direct smack at the opposition who have been raising such false issues. It certainly is important for us, since we have emphasized the point that they are playing with such characterizations and speculating on certain differences between Steelman's firm and the main office.

2) American capitalism is developing upward but there are situations which are unfavorable to work, such as unemployment, as the political situation, the opportunities will increase, for instance in the coal miners situation, where the party has done very good work, not only in the purely economic activities, but also due to the favorable objective situation.

3) In the organization of the unorganized we have a practical slogan. The strengthening of the Left Wing in the existing trade unions in order to help us in this matter of organizing the unorganized.

4) Less has been rejected which when he proposes we drop, but the final policies of the Prof Ass'n of course opposed by the IOFL.

This is basic because it shows that the attempt to build up the work in the existing trade unions is rejection Opportunism. It is shown that their attempt to mobilize the Prof against us in the channel has failed.

5) As the situation changes, the trade union bureaucrats will go to the right. You are of the opinion that there is an interpretation of the whole situation with the big Fordismus tendencies. This will only lend further political character to the struggles and another factor making for this is the consolidation trend which you point out. In connection with the creation of new unions, the work in the old unions, the political significance of these struggles, we have a strong basis existing for a Labour party (not a Farmer-Labour party). In America this will be the form of mass political expression of the workers.

This is basic for us because the opposition has been playing with the idea of dropping the L.P. slogan as a part of their proof that they are not the real Left.

6) Relative to the Amer situation he was firm, expressed that the Party leaders were not ready, but that the Party was ready for the struggles which will develop. He was very much interested in the Negro question and gave us the impression that he was ready to support us in the struggle against white chauvinism. He was very much interested in the Negro question and gave us the impression that he was ready to support us in the struggle against white chauvinism.

Lovestone'un Stalin'le yaptığı görüşmeye ilişkin arkadaşlarına gönderdiği mektup

Foster ile Johnstone, Buharin'le görüşmedeyse, raporunda Amerikan Partisi'ndeki "sağ tehlike"ye vurgu yapmadığı için hizip üyelerinin sert eleştiriler yaptıklarını, Buharin'in de parti içindeki durumu iyi bilmediğini, kendilerinin çok güçlü olduğunu bildiğini ve ileride bir gün parti yönetimine geleceklerine inandığını söylediğini yazmışlardı mektupta.[7]

Bu mektubun bir bölümünü daha sonra Lovestone'cular ele geçirip yayınladılar. Stalin'in tepkisi de sert oldu ve ileride göreceğimiz gibi, Amerikan Komisyonu'nun 1929'da yapılan görüşmelerinde, azınlık grubuna destek verdiğine ilişkin mektuptaki iddiaları yalanladı, Foster'ı ağır biçimde eleştirdi.

Stalin'le Lovestone da görüştü. 6 Ağustos'ta arkadaşlarına yazdığı notta onun iddiası ise, "Çelik adam"ın (Stalin) kendisine "sağ-sol oyununu bırakmaları" yönünde telkinde bulunduğu; özellikle işsizlik kaynaklı "bazı imkânlarla" birlikte Amerikan kapitalizminin "yukarı doğru geliştiği"ni, yönetimin ekonomik analizleriyle

7 Mektubun tam metni, Komintern Arşivi, 495.37.53/112-116. Bu konuda ayrıca bkz. Draper, *age.*, s. 311-312.

mutabık olduğunu söylediği; kendilerinin "politik sorunları çok iyi ortaya koyduklarını ve ona uygun pozisyon aldıklarını" belirttiği ve Foster'a ilişkin olarak, "Neden bu kadar çok yaygara yapıyor?" diye sorduğu, "Fazla üstüne gitmeyin," dediği şeklindeydi. Ayrıca Lovestone, Stalin'in, "Buharin'in hâkim konumda" olduğunu söylediğini de belirtiyor ve böylece Stalin-Buharin ya da sağ-sol çatışmasına dayalı parti içi muhalefet stratejisinin avantaj sağlayamayacağından hareketle rahatladığını, bu arada Buharin'in formunun da yerinde olduğunu yazıyordu arkadaşlarına.[8]

Bu görüşmelerin içeriği, görüşmeleri anlatan tarafa göre değişmekteydi. Acaba Stalin her iki hizip liderine de "nabza göre şerbet" mi vermişti, yoksa onlar taraftarlarına moral vermek için içerikle mi oynamışlardı ya da iyi niyetli tarafları bellekleri mi yanıltmıştı, söylediklerinde, yazdıklarında muratları bizim anladığımızdan mı farklıydı, yorumları mı çelişkiliydi?.. Buna tarihe bakarak okur karar verecek...

B. LOVESTONE SAVUNMASINI YAPIYOR

Komisyonun 23 Nisan'daki 7. Oturumunda söz sırası Lovestone'a geldi ve ABDKP lideri "sanık sandalyesi"ne oturdu.[9]

Lovestone konuşmasına, muhalefeti ve onun yanında yer alan öteki katılımcıları suçlayarak başladı. İlk hamlesi, karşıtlarını Troçkistlerle işbirliği yapmakla suçlamaktı. Kendisinden önce konuşan Bittelman'ı parti içindeki "Troçkistlerin son kalıntılarından biri" olarak tanımlayan Lovestone, 1928'deki kurultayda Cannon'la işbirliği yaptığını iddia ettiği Bittelman'ın "şimdi de "Partiyi sağdan eleştirmek"le yeni pozisyon aldığını söyledi. Lovestone konuşmasına, Komintern'den Lozovski'yi ve KEYK Temsilcisi Dengel'i sert biçimde eleştirerek sürdürdü. Dengel'in kendi kişiliğinde "Amerika'da bir büyük şeytan" yarattığını ve tartışmalara "zehirli gaz" sıktığını söyledi. Dengel'in partiyi

8 Parti Arşivi, makara (93), 515.1. 1248/146-148, 149-150.

9 Konuşma metni Komintern Arşivi, 495.37.34/136-175

ve temsilci olarak bulunduğu 6. Kurultay'ı eleştirirken "isterik" biçimde davrandığını söyleyen Lovestone, KEYK temsilcisini, "KE'nin bir şubesine komünistçe davranmayı ve ona iftira atmamayı öğrenmen lazım!" diye azarladı.[10]

Daha sonra, parti yönetimine yönelik suçlama konuları olarak, "Rus Sorunu, 'biriciklik-istisnailik' iddiası, radikalleşme, Troçkizm, partinin üçüncü periyot ve Amerikan emperyalizmi kavrayışından kaynaklanan yanlış çıkarsamaları ve Merkez Komite'ye yöneltilen oportünizm ve uzlaşmacılık suçlamaları"nı sıralayan Lovestone, "Bunların tartışılmasını öneriyorum," dedi.

Karşıtlarının Rus Sorunu konusunda "dürüst" olmadıklarını söyleyen Lovestone, parti muhalefetinin daha 6. Kurultay öncesinden başlayarak Stalin'in ve Rus Partisi yönetiminin kendilerini desteklediği ve Lovestone ekibini tasfiye edeceği dedikodusunu yaydığını, Komintern kararlarına aykırı yıkıcı hizipçiliğini sürdürdüğünü belirtti, bu konuda muhalefetin iç yazışmalarından bölümler okudu. Lovestone, buna karşılık kendi ekibinin, yani parti yönetiminin Troçkizmle mücadele ettiğini, Stalin önderliğindeki Rus Partisi yönetimini desteklediğini, aynı biçimde, Stalin'in Alman Partisi ile kimi öteki Avrupa partilerindeki kapitalizmin krizine ilişkin hatalı tutumlarına yönelttiği eleştirileri de haklı bulduğunu, bu konulardaki 6. Kurultay kararlarından ilgili bölümleri okuyarak anlattı. Lovestone, kendisinin ve arkadaşlarının hem Stalin önderliğindeki Rus Partisi MYK'sına, hem Komünist Enternasyonal'e hem de Üçüncü Periyot'a ilişkin tespitlere, sol ve sağ sapmalarla mücadele kararlarına sadık biçimde bağlı olduklarını, hep bu yönde davrandıklarını belirterek, hataların da yapıldığını, bunların sorumluluğunu üstlendiğini, Enternasyonal'in eleştirilerinden öğrenerek doğruyu bulacaklarını ifade etti.

Amerikan biricikliğine ilişkin olaraksa, Lovestone, "Bize yöneltilen bu iddia istisnai bir saçmalıktır," dedi ve bu konuda önce Enternasyonal programından şu paragrafı okudu:

10 "Komünist Enternasyonal" kolaylık olsun diye tutanaklara çoğu zaman "KE" olarak geçirilmişti.

> Taktiklerini [*line of tactics*] seçerken her komünist partisi somut iç ve dış koşulları, sınıf güçlerinin karşılıklı konum ve ilişkilerini [*correlation*], burjuvazinin istikrar ve güç durumunu, proletaryanın hazırlık derecesini, ülkedeki çeşitli ara tabakaların pozisyonlarını vb. dikkate almalıdır. Parti, kitleleri mümkün olan en geniş ölçüde ve en yüksek düzeyde örgütlemek ve seferber etmek yolunda, sloganlarını ve mücadele yöntemlerini bu koşullara uygun olarak saptar.

Lovestone kendilerinin de bu program doğrultusunda davranmadıklarının iddia edilemeyeceğini belirterek aksini düşünenlerin, dürüstçe söylemelerini ve kanıtlarını ortaya koymalarını istedi: "Yoldaşlar, biz ya komünistiz ya da değiliz. Bizi KE programına aykırı davranmakla suçlamak istiyorsanız, bu saçmalığı belirtin ve Komintern'e karşı olduğumuzu söyleyin."

Ülkenin "sınıf ilişkilerinin spesifik özellikleri ve nesnel koşulları" altında çalıştıklarını belirtip bunlara uygun biçimde pozisyon almalarının "Leninist görev" olduğunun altını çizen Lovestone dinleyenlere şöyle seslendi:

> Örneğin, şimdi bu komisyonun üyesi yoldaşlara, Amerikan işçi sınıfının bileşiminin [*composition*] Amerika'ya özgü belirli özelliklere sahip olduğunu söylüyorum. Amerikan işçi sınıfının koşullarının öteki işçi sınıflarıyla benzer olduğunu mu söyleyeceğiz? Bu yanlış olur. Birleşik Devletler'de yerli işçilerle yabancı doğumlular arasındaki ayrışma, siyahlar ile beyazlar arasındaki farklar, vasıflı işçilerle vasıfsızlar arasında en geniş uçurumun olduğu gerçeği, dünyanın en büyük işçi aristokrasisinin Birleşik Devletler'de bulunduğu... Bunlar partinin göz önünde bulundurması gereken özgül Amerikan özellikleridir.[11]

Bunlara ek olarak, Amerikan işçilerinin sömürülme derecesinin olağanüstü yüksekliğine değinen Lovestone, Marx'ın da belirttiği gibi, Amerikan proletaryasının henüz daha "bir sınıf" olma niteliğine kavuşma aşamasında olduğunu anlatarak öteki Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında "feodal geçmişi olmayan"

11 Komintern Arşivi, 495.37.34/143.

ABD'de "güçlü bir "sosyal demokrat ideolojinin ve sosyalist parti örgütlenmesi" geleneğinin de bulunmadığını belirtti.

> Lovestone Amerikan emperyalizmine ilişkin görüşlerini de şöyle özetledi: Birincisi, ekonomik çekim merkezinin değişmesi ve Amerikan emperyalistlerinin yükselişinin devam etmekte olması... İkincisi, Amerikan emperyalizmi tam dünya hegemonyası için mücadele etmektedir. Üçüncüsü, bugün dünyadaki en saldırgan ve en acımasız emperyalist güçtür. Dördüncüsü, dünya kapitalizminin çelişkileriyle giderek daha fazla ilişkilenmektedir. Beşincisi, dolayısıyla nihai krizindeki dünya kapitalizminin çelişkileri, güçlükleri ve antagonizmalarına daha fazla muhatap olmaktadır. Altıncısı, uluslararası kapitalizmin dünya krizine yol açan çöküşünü keskinleştiren ve kamçılayan [*stimulating*] etken işte Amerikan emperyalizminin bugünkü gücünün ta kendisidir.[12]

Lovestone'a göre, ABD'ye kriz salt iç çelişkilerin sonucu olarak gelmeyecek, öteki ülkelerdeki krizin de doğrudan etkisi olacaktı. Ayrıca ABD'nin iç çelişkileri de uluslararası kapitalizmin çürük zemininden gelen baskılarla keskinleşmekteydi. Bu arada bir başka çelişkili duruma da dikkat çekmekteydi. Buna göre, ABD bir yandan dünya hegemonyası için saldırgan hamleler yaparken, öte yandan da kimi Avrupalı emperyalist ülkelerin üretici güçlerinin gelişimine katkıda bulunmaktaydı ve bu, "Amerikan kapitalizminin mezarının kazılması" anlamına gelmekteydi.

Lovestone Amerikan emperyalizminin gücünün abartılması konusunda hata yaptıklarını da kabul ediyor, bu konuda Komintern'in kendilerini düzelttiğini belirtiyordu. Konuşmasında ayrıca Amerikan kapitalizminin, dünya kapitalizminin ve onun krizinin ayrılmaz bir parçası olduğunu da söyleyerek çok eleştirilen "Amerika'nın istisna olma özelliği"ne ciddi bir sınır getirmiş oluyordu.

Lovestone, güncel ekonomik duruma bakarak ABD'nin bir krizin eşiğinde olduğunu söylemenin mümkün olmadığını ama yine de, derin bir krize doğru savrulmakta olduğunu kabul et-

12 Komintern Arşivi, 495.37.34/144.

mekteydi. Buharin'in tahlillerine koşut olarak, bu durumun basit bir devrevi kriz olarak ele alınamayacağını, aksine, gelişmenin ve artan refahın kriz unsurlarını yarattığını belirtmekteydi. Yani Amerikan kapitalizminin yükselişte olduğu tezinin kriz olasılığını ortadan kaldırmadığını, kapitalizmin zaten olgunlaştığı, geliştiği ölçüde krizlere açık hale geldiğini iddia ediyordu. Buharin'in teorisini yaptığı ve kapitalizmin gelişmesi ile kaçınılmaz krizi arasında organik ilişkiye dayandırdığı Üçüncü Periyot anlayışıyla kendisinin savunduğu "yükselen Amerikan kapitalizmi" ile kriz ilişkisini kuruyor, kendisine yöneltilen "ABD'nin krize karşı rezervleri olduğu ve dolayısıyla da istisnai bir konumda olduğu" suçlamasının yanlışlığını göstermeyi umuyordu. Bir başka ifadeyle, Amerikan kapitalizmi yükselişteydi, rezerv güçleri hâlâ fazlaydı ve bu anlamda öteki (Avrupalı) ülke kapitalizmleriyle aynı konumda değildi; ama bu görüş, karşıtlarının iddia ettiği gibi, Amerikan kapitalizminin krizden muaf olduğuna inandığı anlamına gelmiyordu.

Lovestone, artan refah ile kriz arasındaki Buharin kaynaklı bağı kurarken böylece kendisini de savunmuş oluyordu: "Bugünkü refahın kendisi, derin bir ekonomik krizin ortaya çıkmasına neden olan unsurları da yaratmaktadır."

Lovestone'a göre, atıfta bulunduğu güç unsurlarının, örneğin ABD'nin Güney bölgesinin sanayiye açılmasıyla üretici güçlerin gelişmesi ve sermaye akımının başlamasının ya da Avrupa ve Güney Amerika'yla artan ticaretin krizi erteleme işlevleri kriz olasılığını reddetmek anlamına gelmemekteydi. Üretici güçlerdeki ve sermaye birikimindeki bütün bu tür "olumlu gelişmeler" aynı zamanda kriz de üretiyordu kapitalizmde. ABD'de de, kredi akışını olağanüstü artıran borsadaki spekülasyon; kömür madenciliği, tekstil ve petrol gibi "hasta" sanayilerin varlığı; taksitle alışveriş gibi refahı artıran uygulamaların yaygınlaşması, Güney'deki sanayileşmenin yarattığı rekabet; artan üretim ile yığınların tüketim imkânlarındaki azalma arasındaki dengesizlik; sanayi ile tarım sektörü arasındaki büyüyen açık; yabancılarla rekabetin keskinleşmesi; büyüyen işsizlik; çiftçilerin yaşam ko-

şullarının kötüleşmesi; inşaat sektöründeki durgunluk gibi faktörleri ABD'deki krizin unsurları olarak saymaktaydı Lovestone.

Konuşmasında, Amerikan işçi sınıfının bütününde olmasa da, kritik sektörlerde, yarı-vasıflı ve vasıfsız kesimlerde bir radikalleşmenin yaşandığını vurgulayan Lovestone bu noktada parti bakımından görece iyimser bir tablo çiziyor, kendisine yöneltilen "devrimci beklentilere ilişkin karamsarlık" iddiasına yanıt veriyordu.

Bu arada Lovestone bir önceki yıl gerçekleştirilen kayıt kampanyasında 10.000 üye kaydı yapıldığını, muhalefetin ve Komintern temsilcisi Dengel'in yönetimi karalamak için üye sayısını bilerek düşük gösterdiğini, bu yıl için partinin tahminî olarak 14.000 kadar üyesi olduğunu açıkladı. Lovestone ayrıca, Komintern üyesi partiler arasında Merkez Komitesi'nde fabrika işçisi üye oranının en fazla olduğu partinin de Amerikan Partisi olduğunu iddia ederek Dengel'e dönüp şöyle seslendi: "Dengel, sen Alman Partisi'nin liderisin, değil mi? 50 kişilik bir MK'nız var. Onların kaçı bir fabrikada çalışıyor? Yoldaş Dengel? Yoldaş Dengel yanıt vermiyor. Bizim sayılarımızla bir karşılaştırma yapmak istemiyor."[13]

Konuşmasının sonunda Lovestone, parti üyelerinin, daha önceki Komintern temsilcileri Ewert ve Gusev'den sonra şimdi de Dengel'in "manipülasyonları"na karşın muhalefeti yenilgiye uğrattığını belirterek şöyle dedi:

> Bu, parti üyelerinin gerçek hissiyatlarını ve düşüncelerini göstermektedir. Bize karşı önerilen örgütsel yaptırımların herhangi bir politik temeli yoktur. ... Ciddi hatalar yaptık, sağ hatalar. Lütfen yoldaşlar, hangi parti hiç yanlış yapmaz? Hiçbir şey yapmamayı isteseydik yanlış da yapmazdık. Ama partimiz hiçbir şey yapmayıp hatasız kalmaktansa, yanlış yapma pahasına aktif olsun.
>
> Partimiz son derecede güç koşullar altında çalışmaktadır. İş yaparken yanlışlar yapıyoruz. Böyle olmadan nasıl çalışacaksınız ki? Yanlış yapmaktan korkup hep hareketsiz kalacaksanız bir önderlik nasıl oluşturabileceksiniz?

13 Komintern Arşivi, 495.37.34/164.

Bana verilecek her görevi yaparım. Ama derinden inanıyoruz ki, bugün beni partimizden koparmak bir kişisel mesele değildir, fakat bütün önderlik kadromuzun suratına çarpılmış bir tokattır. Üyelerimize gidin, o zaman inanacaksınız. Yeni muhalefet blokunun, liderliği bugünkü yoldaşlardan almasının partiyi mutlak çözülmeye ve yıkıma götüreceğini biliyoruz. Şayet partimize karşı bu organizasyonel önlemlerin bazılarını gerçekleştirmekte ısrar ederseniz parti içinde binlerce işçinin kabullenmeyeceği ve moral yıkıma uğrayacağı bir durum yaratacağınızı buraya gelip söylemek bizim görevimizdir. Size söylüyoruz yoldaşlar: Eleştirin, kınayın ama partiyi köklerinden kopartacak işler yapmayın. Bütün komünist iyi niyetlerinize karşın partiyi yıllar boyu zayıflatacak ve etkin bir güç olmaktan çıkartacak adımları atmayın. Biz KE'ye karşı değiliz ve siz bunu anlayacaksınız, çünkü biliyoruz ki bütün gerçeklere ulaşırsanız yanlışlarımızı düzelteceksiniz ve yanlış örgütsel önerilerinizi değiştireceksiniz...

Sizlerden rica ediyorum. ... partiyi, böylesi güçlü bir emperyalist ülkede ... gerçek bir geleceğe sahip ... komünist çalışma imkânlarının artmakta olduğu bir ülkede, KE'nin büyüyen bir şubesi olarak değerlendirin. Partimiz ileri doğru hareketlenmektedir. Gelin bunu bozmayalım.

Biz bir grup adına değil, parti adına konuşuyoruz. Biz üyeler adına konuşuyoruz. Kongrenin gönderdiği delegasyon, Birleşik Devletler'de bulunabilecek en iyi devrimci proleter güçlerin temsilcisidir. Partiyi inşa ettik. Bizler Komintern'in organize bir parçası olan partideniz ve ondan yanayız.[14]

Lovestone'un konuşmasının karşıtları bakımından ciddiye alınmadığı, bir sonraki oturumda söz alan Lozovski'nin şu sözlerinden belli olmuştu: "[Yönetimden pek çoklarının iddia ettiği gibi] şayet Foster şeytani biri ise, Lovestone şık kostümü içinde, Bakire Meryem gibidir ve her şeye rağmen yine de savunma ihtiyacındadır çünkü bildiğiniz gibi kimse Bakire Meryem'in masumiyetine inanmamaktadır."[15]

14 Komintern Arşivi, 495.37.34/193-194.

15 Sekizinci Oturum, 25 Nisan 1929, 495.37.34/176.

Aslında haftalarca süren bu uzun tartışmalarda tarafların birbirlerini ikna etmesi söz konusu değildi. Aradaki temel farklılık ve uzlaşmaz yapısal çatışmanın nedeni ince ideolojik farklılıklar kadar arka planda belirleyici unsur olan Rus Partisi ve Komintern içindeki Stalin-Buharin anlaşmazlığıydı, buradaki saflarda edinilmiş konumlardı. Lovestone çoğunluğuna yönelik uzlaşmaz karşıtlık da, Lovestone-Pepper ikilisinin Buharin'le olan yakınlıklarından, iş birliğinden, ortak perspektifler ve teorik/politik pozisyonlardan kaynaklanmaktaydı. Lovestone ekibi bir bakıma Buharin'in tasfiyesinin bedelini ödemekte, onun yazgısını paylaşmak durumunda kalmaktaydı. Lovestone'un "Amerikan biricikliği"ne ya da Amerikan emperyalizmine ilişkin tahlilleriyle karşıtlarının bu konudaki görüşleri arasındaki nüanslar, bunların pratik/politik duruşa etkileri ve taktiklere yansıması elbette önemli olmakla birlikte, bu denli büyük bir kopuşu tam olarak açıklayamamaktaydı. Rus Partisi dolayımıyla dünya komünist hareketi ve onun merkezi Komintern içine de yansıyan iktidar kapışması ateşe benzin dökmüştü. Sovyet Rusya'da sosyalizmin inşasına ilişkin ciddi ayrılıkların körüklediği bu ateş şimdi bir biçimde öteki partilere de sıçrıyor, Amerikan Partisi'ni de cehennem azabıyla kavuruyordu. "Büyük irade"ye biat ya da karşıtlık temelinde ortaya konan "sadakat ve iç disiplin" unsuru da işleri iyice kızıştırmaktaydı. Bütün bu kargaşa dolu çerçeve içinde Amerikan Partisi bünyesindeki ideolojik/teorik ayrılıkların abartılarak, olağanüstü stratejik düzeylere çekilerek ve bir "ihanet" sorunsalı içine oturtularak normal bir tartışma zemininden kopartılması belki de kaçınılmazdı. Komintern'in de Stalin-Buharin çatışması çerçevesinde bu tartışmalara müdahil olmasıyla sınır, "eleştiri-özeleştiri" ya da "hata ve yanlıştan dönme, yanlışlıkların düzeltilmesi" gibi olağan mecrasından çok daha ötelere taşınmıştı. Aşılan sınır, stratejik bir tehdit ve düşman olarak "sağ tehlike"nin öne çıkartılması ve bunun en geniş biçimde yorumlanıp tasfiyeye varan yaptırımlarla pratiğe yansıtılmasıyla büyük bir iktidar hesaplaşmasına ulaşmıştı. Artık bu noktada Lovestone

ekibinin şansı yoktu ve özeleştiri, Buharin'i kınamak, Stalin'i övmek veya yeni taktik-stratejik yönelimleri kabullenmek gibi geri çekilmelerin, ödünlerin kıymeti kalmamıştı. Mesele iktidar olunca ve yaptırımlar da fiilî tasfiyeye kadar uzanınca, geri çekilme mesafesi çok kısalmıştı ve Lovestone grubu kapan içine kıstırılmıştı. İntiharvari direnişleri bu çıkışsızlıkları içinde sadece toptan tasfiyelerini hızlandırıcı bir etki yapacaktı. Yani Komintern'in Amerikan Komisyonu bir bakıma, uluslararası komünist hareket ile sosyalist inşa serüvenine hayatın çok önceden dayattığı bir senaryoda, kendisine biçilmiş rolü oynamaktaydı.

Lovestone'un konuşmasında Komintern'e bağlılığını dile getirdiği sırada Foster, "iltihaplı yara neydi?" diye kürsüye laf attı. Lovestone, Foster'a dönerek bu konuya da açıklık getireceğini söyledi.

Daha önce değindiğimiz gibi, "iltihaplı yara" lafını Lovestone 6. Kurultay öncesinde 3 Mart'ta Komintern temsilcilerinin de katıldığı bir MYK Siyasi Komite toplantısında kullanmış ve tartışma sırasında kendisine yöneltilen suçlamalara ve KEYK'in organizasyonel önerilerine tepki göstererek, "Komintern aygıtı içinde iltihaplı bir yara var," demişti. Yine daha önce tam metnini verdiğimiz bir telgrafla Komintern temsilcileri bu sözü KEYK'e bildirmiş, Lovestone'a kurultayda politik raporu sunma izni verilip verilmemesi konusunda talimat istemişlerdi. Şimdi Foster bu söze atıfta bulunarak Lovestone'u zor duruma düşürmeyi planlıyordu.

Lovestone, Komintern'le ilişkinin, Katolik tarihine atıfla, bir "Papa ve kuklalar ilişkisi" olmadığını söyleyerek şöyle devam etti:

> KE'de kimse Papa değildir. Biz [de] KE'nin örgütlü bir şubesiyiz. İnançlarımız varsa onlar için savaşırız. Eleştirilirsek eleştiriyi kabulleniriz ve alınan kararlar doğrultusunda davranırız. ... Komisyon'daki yoldaşlar bu sözü hangi koşullar altında kullandığımı bilme hakkına sahiptirler. ... Bu kötü, talihsiz bir sözdü. Söylememeliydim. Bu konudaki eleştiriyi hak ediyorum, kabulleniyorum. ... Şayet Yoldaş Dengel gerçekten bir KE önderi rolünü oynayacaktıysa, hemen o komite toplantısında bana gelip,

"Bunu nasıl söylersin?" demeliydi. Ama Yoldaş Dengel ne dedi? Kendi kendine, "İyi malzeme" dedi. "Şimdi Lovestone'u öldürebilirim. KE'ye bildireceğim." Dengel hemen bir telgraf gönderdi. ... Lovestone "iltihaplı yara" dedi. "Ona kurultayda politik raporu sunma izni vermeyin," dedi. Yoldaş Dengel, politik raporumu sundum ve KE o raporu okumama izin verilmemesi yönündeki önerini reddetti. "İltihaplı yara" lafını kullanmakla hata ettim ama o zaman gündeme getirdiğim sorunu burada da tekrar gündeme getirmek istiyorum. Evet, partimize yönelik bazı davranışlara eleştirim var. Bu eleştirileri KE'ye yapıyorum...[16]

C. STALİN DEVREDE

Komintern Temsilcisi Pollitt, Amerikan Komisyonu'nda 27 Mart'taki raporunu sunuş konuşmasına, "Yoldaşlar, son birkaç haftadır ne günah işledim de Amerika'ya gitmek bana düştü!" diye başlamıştı. Gerçekten de, son derece karmaşık sorunların, kişisel/hizipsel çıkarlarla teorik-politik sorunların, ideolojik tercihlerle taktik-stratejik pozisyonların iç içe geçtiği dünyanın en önemli ülkesindeki küçük ve etkisiz bir partinin Komintern'e bu denli fazla zaman ve emek harcatmasını, bir karmaşayla boğuşma zorunluluğu dayatmasını izah etmek zordu. Bu, böylesi kritik bir dönemeç noktasında, işleri daha içinden çıkılmaz hale getiriyor ve herkesi zorluyordu. Ama bir biçimde, uluslararası komünist hareketin, onun "Genelkurmay"ı Komintern'in, en önemlisi de Sovyet Partisi'nin, hem somut duruma ve geleceğe ilişkin tahlillerinin, hem buna uygun yöneliminin ve yönetiminin, hem de sosyalist inşa sürecinin yol ve yönteminin yeniden belirlenme gereğinin ortaya çıktığı bir momentte, bütün çatışkı ve çelişkilerin kristalleştiği bir örgütsel platforma dönüşmüştü Amerikan Partisi. Bu nedenle de "Amerikan Sorunu", Amerikan Partisi'ni çok aşan sorunlar üzerinde bir hesaplaşmanın vesilesi olmuştu, hareketin önündeki devasa sorunlarla sanki özdeşleşmişti.

16 Komintern Arşivi, 495.37.34/177.

O zamana kadar Komintern çalışmalarından genel olarak uzakta durmayı tercih etmiş olan Stalin'in, yanına yakın çalışma arkadaşı Molotov'u da alarak Amerikan Sorunu'na özel ilgi göstermesi ve tartışmalara katılması, işin içinde Amerikan Partisi'nin ötesinde başka temel meselelerin olduğunun güçlü bir göstergesiydi. Uluslararası hareket içinde, pek çok önemli partide ve elbette özellikle de Sovyet Partisi'nde "sağ tehlike"ye karşı verilen iktidar mücadelesinin ve tasfiye hamlesinin odağına oturmuştu Amerikan Partisi ve sorunları. Amerikan Komisyonu da bütün bu nihai hesaplaşma sürecinin bir platformuna dönüşmüştü. Ya da daha doğru bir ifadeyle, Sovyet Partisi'ndeki iç sürecin uluslararası alana yansımasının başlıca araçlarından biri olmuştu. Bu haliyle de küçük Amerikan Partisi salt bir vesileydi; fillerin üzerinde tepiştiği çimenlik, büyük satranç oyununun tahtası, dramatik oyunun figüranıydı.

Bu perspektifle döneme ve bu dönemin dinamiklerine dair tablonun bütününe bakıldığında, ayrıca Amerikan Komisyonu'nun çalışmalarıyla ilişkileri saptandığında, sırası geldikçe Stalin'in konuşmalarının geniş bir özetinin verilmesi uygun olacaktır.

Stalin, "Amerikan Sorunu" üzerindeki ilk konuşmasını KEYK Prezidyumu'nun Amerikan Komisyonu'nda 6 Mayıs'ta yaptı.[17]

17 Komintern Arşivi, 495.72.66/29-39; Konuşmalar için bkz. Stalin's Speeches on the American Communist Party; Delivered in the American Commision of the Presidium of the Executive Committee of the Communist International, May 6, 1929 and In the Presidium of the Executive Committee of the Communist International on the American Question, May 14th, 1929, New York, Central Committee, Communist Party USA, ty [1931]; Ayrıca, Komintern Arşivi, 295.37.32/42-50 ve 71-73 (Stalin'in 14 Mayıs konuşması); ve https://ia600809.us.archive.org/0/items/StalinsSpeechesOnTheAmericanCommunistPartyDeliveredInTheAmerican/SSAP_text.pdf; http://www.marx2mao.com/Stalin/SCPUSA29.html; https://www.marxists.org/history/usa/parties/cpusa/1931/nomonth/0000-stalin-onamericanparty.pdf.), Ayrıca, https://www.marxists.org/history/usa/eam/cpa/cpadownloads.html (Bundan böyle, Davenport Arşivi); Bernard Johnpoll,\ (Ed.), *Documents...*, c. III, s. 105-147; Ayrıca Stalin, Molotov ve Kuusinen'in 14 Mayıs konuşmaları, House of Representatives, Special Committee on Un-American Activities Seventy-Sixth Congress, Investigation of Un-American Propaganda Activities in the United States, Appendix Part I, Washington DC, Government Printing Office, 1940, s. 875-897.

Konuşmasına her iki grubun da Amerikan kapitalizmine özgü unsurları abarttığını ve bunun da onların "oportünizminin kökeni"ni oluşturduğunu belirterek başladı. Stalin bu konuda şunları söyledi:

> İş başındaki bir komünist partinin bunları göz önünde tutması gerekmektedir. Ancak yine de Amerikan Komünist Partisi de dahil tüm komünist partilerin eylemlerinin kaynağını kapitalizmin ilgili ülkedeki spesifik özellikleri değil, her ülkede aynı olan özellikleri üzerine temellendirmeleri gerektiğinden, Komünist Parti'nin eylemlerini bu spesifik özellikler üzerine kurması yanlış olur. Komünist Parti'nin enternasyonalizmi bunun üzerine kurulur. Spesifik özellikler sadece genel özelliklerin bir bütünleyicisi olabilir. Her iki grubun da hatası, Amerikan kapitalizminin spesifik özelliklerinin önemini abartmaları ve böylelikle, onun aynı zamanda tüm dünyada kapitalizmin bir bütün olarak sahip olduğu özellikler olan temel hususiyetlerini görmezden gelmeleri olmuştur.

Buradan hareketle de Stalin, "azınlık ve çoğunluk liderlerinin birbirlerini sağ sapmayla suçlamalarında kesinlikle bir doğruluk payı" olduğunun altını çizdi. Stalin'e göre, "Amerika koşullarının, Amerikan Komünist Partisi'ni yanlışa düşüren ve Amerikan kapitalizminin gücünü ve istikrarını abartmalarına neden olan bir ortam oluşturduğu inkâr edilemez"di ve iki grubu da "sağ sapma"ya iten, Amerika'daki reformizmi "tam anlamıyla fark edememe"lerine neden olan da bu durumdu. Böylece, iki taraf da "işçi sınıfının sola yaklaşmasını küçümsemekte ve genel olarak Amerikan kapitalizmini dünya kapitalizminden ayrı ve onun üzerinde görme eğilimindedir. Bu, Amerikan Komünist Partisi içindeki her iki grubun ilkesel dengesizliğinin temelidir."

Stalin konuşmasında iki hizbi de çok ağır bir biçimde suçladı. Foster grubu için söyledikleri gerçekten yenilir yutulur gibi değildi ve son derece aşağılayıcıydı:

> Amerikan Komünist Partisi içindeki birbiriyle rekabet halinde olan ve yarış atları gibi birbirini kovalayan iki grubun da SBKP

içinde var olan ve olmayan farklılıklar üzerine hararetle spekülasyonlar ürettiğini biliyorsunuz. Bunu neden yapıyorlar? Amerikan Komünist Partisi'nin çıkarları bunu mu gerektiriyor? Hayır, tabii ki gerektirmiyor. Bunu kendi hiziplerine avantaj sağlamak ve diğer hizbi yaralamak için yapıyorlar. Foster ve Bittelman, kendilerini "Stalinci" olarak tanımlamada ve böylelikle SBKP'ye olan sadakatlerini göstermede ayıplanacak hiçbir şey görmüyorlar. Ancak, sevgili yoldaşlarım, bu utanç vericidir. Bilmiyor musunuz ki "Stalinciler" yoktur, "Stalinciler" olmamalıdır. Azınlık niçin böyle uygunsuz bir üslup takınıyor? Çoğunluk grubunu, Yoldaş Lovestone'un grubunu, tuzağa düşürmek ve Lovestone grubunun SBKP'ye ve dolayısıyla Komintern'in temel esasına karşı olduğunu kanıtlamak için.

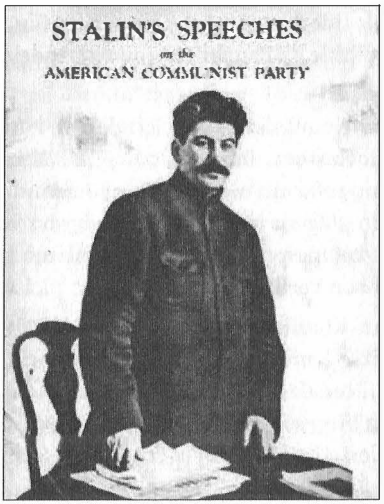
Stalin'in Lovestone'cular için söyledikleri de daha az değildi:

Ve bu bağlantıda Lovestone grubu nasıl davranıyor? Azınlık grubundan daha doğru mu hareket ediyor? Maalesef hayır. Maalesef Lovestone grubunun davranışları azınlık grubundan daha utanç verici. Kendiniz karar verin. Foster grubu, SBKP'ye olan yakınlıklarını kendilerini "Stalinci" diyerek gösteriyorlar. Lovestone, kendi grubunun bununla bir şeyler kaybedeceğini düşünüyor. Bu nedenle, altta kalmamak için "tüyler ürpertici" bir başarı sergiliyor ve Amerikan Parti Kurultayı'nda [6. Kurultay] Yoldaş Buharin'in Komintern'den çıkarılmasını talep ediyor. Ve böylelikle kimin kimi yeneceği ilkesi üzerine kurulmuş bir rekabet oyunu buluyorsunuz karşınızda. İlkeler üzerine bir tartışma yerine, SBKP içindeki farklılıklar üzerine en ilkesiz spekülasyonların üretildiği bir tartışma görüyorsunuz.

Stalin konuşmasını ağır hakaretlerle sürdürdü:

Foster grubu, kendilerine "Stalinci" diyerek SBKP'ye olan adanmışlığını göstermek istiyorlar. Çok güzel. Lovestone'cular olarak biz, Foster grubundan daha ileri giderek Yoldaş Buharin'in Komintern'den ihracını talep edeceğiz. Bırakalım Foster'cılar bunu geçmeye çalışsınlar. O Moskova'dakilere, biz Amerikalıların borsanın nasıl oynandığını bildiğimizi gösterelim.

Foster grubu, Komintern'in Pepper'ın geri çağırılmasına ilişkin kararını uygulamasını talep ederek Komintern'e olan bağlılığını göstermek istiyor. Çok güzel. Lovestone'cular olarak biz, Foster grubundan daha ileri giderek Yoldaş Pepper'ı partiden ihraç edeceğiz. Bırakalım Foster'cılar bunu geçmeye çalışsınlar. O Moskova'dakilere biz Amerikalıların borsanın nasıl oynandığını bildiğimizi gösterelim.

Stalin'in Amerikan Komisyonu'ndaki konuşmaları:
ABDKP Merkez Komite Yayını

Ve Amerikalılara şöyle seslendi Stalin:

> Ancak, yoldaşlarım, Komintern borsa değildir. Komintern, işçi sınıfının yücelerinin yücesidir. Bu nedenle Komintern, borsa ile karıştırılmamalıdır. Ya Leninistiz ve Komintern'in bölümleriyle olan ilişkilerimiz gibi birbirimizle olan ilişkilerimiz ... ortak güven üzerine kurulmalı, bir kristal gibi şeffaf [*clean and pure*] olmalı ki bu durumda tabanımızda çürümüş diplomatik ayak oyunlarına yer olmamalı; ya da Leninist değilizdir ki bu durumda da ilişkilerimizde her türlü çürümüş diplomasi ve ilkesiz hizip çatışmaları egemen olur. Ya biri ya da diğeri. Seçimimizi yapmalıyız yoldaşlar.

Ardından Stalin, çözüm önerilerini de sıraladı:

> 1. Yoldaş Foster'ın önerilerine yakın olanlar hariç, KEYK üyelerinin önerileri ana hatlarıyla kabul edilmelidir.
>
> 2. KEYK adına Amerikan Komünist Partisi üyelerine, partinin her iki grubunun da hatalarının ortaya konulduğu ve her türlü hizipçiliğin yok edilmesi gerektiğini güçlü biçimde vurgulayan bir açık mektup gönderilmelidir.
>
> 3. Çoğunluk liderlerinin Amerikan Komünist Partisi kurultayındaki, özellikle de Pepper sorunu üzerindeki eylemleri kınanmalıdır.
>
> 4. Amerikan Komünist Partisi içindeki ... kapitalizme karşı işçi sınıfı mücadelesinin, ücretler, çalışma saati, sendikal çalışma sorunlarının, reformizme karşı mücadelenin, sağ sapmaya karşı mücadelenin gölgede bırakılıp Foster grubu ve Lovestone grubu arasındaki dar hizip çatışmasının gündeme taşındığı bugünkü duruma bir son verilmelidir.
>
> 5. Amerikan Komünist Partisi Merkez Yürütme Komitesi Sekreterliği, hizipçi mücadeleden daha fazlasını, kapitalizme karşı işçi sınıfı mücadelesini görebilen, partinin çıkarlarını ve bütünlüğünü tüm bireysel grup ve liderlerin çıkarlarının üstünde tutabilen işçilerin de katılımıyla yeniden yapılandırılmalıdır.
>
> 6. Yoldaş Lovestone ve Yoldaş Bittelman, Amerikan Komünist Partisi üyelerinin, Komintern'in hizipçilikle tüm ciddiyetiyle savaşacağını sonunda anlamaları için [Moskova'ya] çağırılmalı ve Komintern'in emrine verilmelidir.

Stalin son olarak "Amerikan biricikliği" ve kapitalizmin krizi konusundaki görüşlerini belirterek konuşmasını bitirdi:

> Amerikan kapitalizminin etkisini ve gücünü hepiniz çok iyi biliyorsunuz. Çoğu insan şu an dünya kapitalizminin genel bir krizinin Amerika'yı etkilemeyeceğini düşünüyor. Bu tabii ki doğru değildir. Bu tümüyle gerçek dışıdır, yoldaşlarım. Dünya kapitalizminin krizi artan bir hızla büyüyor ve Amerikan kapitalizmini de etkilememesi mümkün değildir [*cannot but affect*]. Şimdiki üç milyon işsiz, Amerika'da olgunlaşmakta olan ekonomik krizin ilk lokmasıdır [*first swallow*]. Amerika ve İngiltere

arasındaki keskinleşen çelişkiler, pazar ve hammadde mücadeleleri ve son olarak silahlanmadaki büyük artış, yaklaşan krizin ikinci alametidir. Amerika'da devrimci krizin oluşacağı zamanın çok uzak olmadığına inanıyorum. Ve Amerika'da devrimci kriz oluştuğunda, bu bir bütün olarak dünya kapitalizminin sonunun başlangıcı olacaktır. Amerikan Komünist Partisi'nin bu tarihsel momenti tam hazırlıklı olarak karşılayabilmesi ve Amerika'daki yaklaşan sınıf mücadelesinin liderliğini üstlenmesi zorunludur. Tüm çaba ve her araç buna hazırlanmak için kullanılmalıdır yoldaşlarım. Bu amaç uğruna Amerikan Komünist Partisi yetkinleşmeli ve Bolşevikleşmelidir. Bu amaç uğruna parti içindeki tüm hizipçiliğin ve sapmaların tasfiyesi için çalışılmalıdır. Bu amaç uğruna Amerikan Komünist Partisi içindeki birliği tekrar kurmak için çalışmalıyız. Milyonlarca Amerikalı işçiye devrimci sınıf savaşında yol gösterecek gerçek devrimci kadroları ve proletaryanın gerçek devrimci önderliğini oluşturmak için çalışmalıyız...[18]

D. BUHARİN SORUŞTURMASI

Daha önce gördüğümüz gibi, 6. Kurultay'da esas olarak sağcılıkla suçlanmalarının önünü kesmenin bir manevrası olarak Lovestone ekibi Buharin'in Komintern'in başında kalmasının uygunluğunu sorgulayan bir önerge sunmuşlardı ve bu da kabul edilmişti. Ayrıca, içinde doğrudan Stalin önderliğine atıfta bulunan ve Rus Partisi yönetimini destekleyen bir başka karar da alınmıştı.

"Buharin kararı" elbette Rus Partisi içindeki mücadele sürecinde Buharin'in yakınmalarına neden olmuş, karşıtlarının Komintern üyesi partileri kullanarak kendisi aleyhine kumpas kurduğu suçlamalarına vesile yaratmıştı. Bunun da Stalin ve ekibini zor durumda bırakması kaçınılmazdı.

Amerikan Komisyonu çalışmalarında, Rus Partisi içindeki gelişmelere bu biçimde müdahil olunmasına tepki olarak Stalin

18 Komintern Arşivi, 495.72.66/29-39.

ekibinin girişimleriyle bu konuda soruşturma açıldı ve Lovestone ekibi sert eleştirilere maruz kaldı.

Aslında Buharin'le ilgili durum Moskova'da açıkça konuşulmaktaydı, emareler ortadaydı; sadece kamuoyundan gizli tutuluyordu. Yani Lovestone ekibi, olmayan bir olay üzerinden fitne sokmuyordu Rus Partisi içine. Olsa olsa gerideki bir gelişmeye, henüz açıklanması uygun görülmeyen ve yarım ağız yalanlanan bir gerçekliğe işaret etmiş oluyor, bu arada kendini Buharincilik suçlamalarına karşı korumayı amaçlıyordu. Ne var ki, bu aynı zamanda Buharin ve ekibine, arkalarından bir şeyler çevrildiğine dair eleştirilerine dayanak oluşturunca zora düşmüş oldular. Çünkü bu hamle henüz nihai hesaplaşmaya girişmemiş Stalin ekibinin hoşuna gitmemişti. Lovestone ekibine yönelik bu konudaki eleştiriler, özünde onların samimiyetsizliğinden ya da ilkesizliğinden değil de Buharin'e bir koz verildiği düşüncesinden kaynaklanıyordu.

Bunun üzerine başta Gitlow ve Lovestone hizibinden kimileri, kendilerini böyle tanımlayarak bir önerge vermelerini Dengel'in önerdiğini; Moskova'da Buharinci olmalarından kuşkulanıldığını, böyle bir hamlenin yararlı olacağını kendilerine telkin ettiğini belirttiler. Hatta Gitlow bu konuda yazılı bir açıklamayı SBKP Merkez Komitesi'ne sundu. Gitlow bu mektubunda, kendilerinin her zaman SBKP Merkez Komitesi'ni, özellikle de onun Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşanın proleter temelini güçlendirecek kararlarını desteklediklerini ama buna rağmen muhalefet tarafından sürekli "sağcılık"la suçlandıklarını, aynı temelsiz iddiaların 6. Kurultay oturumlarında da dile getirildiğini anlatmıştı. Gitlow, bu sırada muhalefetin de "parti tarihinde ilk kez", içinde Buharin ile Stalin'in isimlerinin geçtiği bir bildirgeyi Genel Kurul'a sunduğunu, Amerikan Partisi içindeki "gerçek Stalinci" pozuna büründüğünü belirterek bu durumda kendi karar tasarılarını kurultaya sunma kararını, Komintern temsilcilerinin de bulunduğu toplantılarda aldıklarını anlattı.[19]

19 Mektubun tam metni için bkz. "To the Plenum of the CC of the CPSU", Komintern Arşivi, 495.37.53/142-143.

Buna karşılık Dengel ve Pollitt bu iddiaları reddettiler.

Bittelman ise komisyonda 8 Mayıs'ta yaptığı konuşmada, Dengel'in kendilerine, bildirgelerinde Buharin'den isim vererek söz etmemelerini istediğini söyleyerek Gitlow'u dolaylı olarak yalanladı. Bittelman, Dengel'in kendilerine Buharin sorunuyla bilgiler verdiğini ama Buharin ya da Stalin'in isimlerini anan açıklamalardan kaçınmalarını tavsiye ettiğini, çok daha büyük ve önemli olan Alman Partisi'nin bile Sovyet Partisi içindeki gelişmelere doğrudan müdahale etmediğini, henüz Rus Partisi tarafından parti üyelerine ve Komintern'e açıklanması uygun görülmeyen gelişmelere atıfta bulunmanın yanlış olacağını söylediğini aktardı. "Üstelik biz Buharin'in tasfiyesi gibi önerilerde bulunmayı da düşünmüyorduk" dedi.[20] Bittelman'ın fırsattan istifade konuyu istismar edip Lovestone ekibini zor durumda bırakmak istemesi Lovestone'un tepkisine neden oldu ve o da söz alarak Bittelman'ı yalancılıkla suçladı. Birbirlerine "yalancı", "kes sesini", "sahtekâr" diye hakaretler yağdırmaları arasında Lovestone, o sırada Komintern'in başında olan Buharin'i savunmalarında bir beis görmediklerini belirtti ama onunla "sağcılık" temelinde bir ideolojik özdeşlik içinde olmadıklarını, Buharin'i de bu suçlamadan tenzih ettiklerini belirtti; Gitlow'u onaylayarak kendilerine bu konuda Dengel tarafından telkinde bulunulduğunu doğruladı. Lovestone, Dengel'in kendisine yakın partneri Pepper'ın "Buharin'in uluslararası ajanı" olarak kabul edildiğini söyleyerek "aba altından sopa" gösterdiğini de ima etti. Lovestone ayrıca, muhalefeti "Stalin'e yatırım yapmak"la suçladı, Bittelman'ı "14 karat Stalinist" diye alaya aldı.[21]

Bütün bu hengâme sonunda, Lovestone ekibinin bu ilkesiz ve ucuz hamlesi döndü kendilerini vurdu, Buharin'in bu en zayıf döneminde ve Stalin yandaşlarının özgüvenli saldırıları karşısında kendilerini zora soktu, Komintern çevresinde prestijlerine darbe vurdu, nihai tasfiyelerine çakılan çivilerden biri oldu.

20 Bkz. Komintern Arşivi, 495.37.40/22-27.

21 Lovestone'un konuşması ve sorulara yanıtları, Komintern Arşivi, 495.37.40/28-43.

E. LOVESTONE EKİBİNİN 9 MAYIS İTİRAZ DİLEKÇESİ

Komisyon görüşmelerindeki ağır eleştirilerden bunalan ve gittikçe yalnız kaldıklarının ayırdına varan çoğunluk delegasyonu, tasarıyı görüşecek olan alt-komisyona 9 Mayıs'ta bir itiraz bildirisi sunmayı gerekli gördü.[22]

Delegasyon adına Bedacht'ın sunduğu dilekçede, MYK'ya getirilen "ilkesiz hizipçilik" suçlamasının kabul edilemeyeceğini belirten imzacılar, tam aksine, yönetimin parti birliği ve hizipçiliğin tasfiyesi için çok çaba harcadığını ileri sürmekteydiler. Onlara göre, süregelen hizipçiliğin sorumluluğu, Komintern ve (Lozovski'yi kastederek) Profintern'in kimi üyelerinden de destek alarak yıkıcılık yapan azınlıktaydı. Foster-Bittelman ekibini Cannon ile birlikte hareket etmekle suçlayan delegasyon bildirgesinde böylece muhalefete yönelik "Troçkizmle flört" suçlaması da yeniden gündeme getiriliyordu.

Metinde, yönetimin Komintern 6. Kongresi kararlarına ve KEYK talimatlarına sadakatle yaklaştığı, buna karşın muhalefetin yönetimi boşa çıkartmak için sürekli yıkıcılık yaptığı öne sürülüyordu. Bu duruma karşın KEYK'in bütün suçu çoğunluğa, parti yönetimine yüklemesinin "ilkesiz muhalefet"in ödüllendirilmesi anlamına geleceği; parti kararlarına karşı çıkmasına, Sendikal Eğitim Ligi'ni hizip faaliyetlerinde kullanmasına ve her türden yıkıcı muhalefetle işbirliği geçmişine karşın Foster'ın sekreter olarak görevlendirilmek istenmesinin parti üyelerince "muhalefetin hizipsel tabanının genişletilmesi" olarak algılanacağı belirtiliyordu. Azınlığın bu yolla "çoğunluğa dönüştürülmesi"nin parti tabanınca tepkiyle karşılanacağı anlatılarak bunun parti için ve Komintern'in ABD'deki konumu bakımından olumsuz sonuçlar doğuracağının altı çiziliyor, tasarının Komisyon'dan gelen şekliyle kabul edilmemesi talep ediliyordu.

22 "Declaration of Delegation of VI Convention of CPUS, May 9, 1929", Komintern Arşivi, 495.37.61/288-291.

F. KEYK KARARI

Lovestone delegasyonunun bu son çırpınışlarının da çare olamayacağı belliydi. Başvurularından iki gün sonra, 14 Mayıs'ta KEYK kararını açıkladı.[23]

Molotov, Gusev ve Kuusinen'den oluşan üçlünün kaleme aldığı metni KEYK Prezidyumu Amerikan Komisyonu 12 Mayıs 1929'da kabul etti ve Prezidyum da 14 Mayıs'ta onayladı.

Partinin yetkili organlarını aşarak doğrudan üyelere tebliğ edilen ve böylece yönetimi tanımayan tavrını daha baştan deklare eden KEYK kararında, partinin 6. Kurultayı'na gönderilen Açık Mektup'taki üç noktanın altı çizilmekteydi öncelikle. Bunlar; "Amerikan emperyalizminin iç ve dış çelişkilerinin vurgulanması", partinin "kendisini sayısal olarak küçük bir propaganda örgütünden mümkün olan en kısa zamanda bir yığınsal işçi sınıfı partisine dönüştürmesinin gerekliliği" ve "sağ tehlikeye karşı mücadelenin yoğunlaştırılması" idi.

Bunun hemen ardından da, KEYK talimatlarının aksine, parti içindeki hizipçiliğin sonlandırılmadığına, hatta "ilkesiz hizipçiliğin" daha da derinleştiğine dikkat çekiliyordu. Kurultayda her iki hizbin de yanlışlarının "Bolşevik özeleştiri" geleneği uyarınca yeterince açıklığa kavuşturulmamış olması eleştiriliyordu.

Partinin ayrıca "sağ tehlikeye karşı seferber edilmediği" de belirtiliyordu.

Kararda, Lovestone ekibinin KEYK Açık Mektup'u ile örgütsel önerilerini birbirinin karşısına koyan ya da birbirinden ayıran tavrı da eleştiri konusu yapılmaktaydı. KEYK, örgütsel önlemlerin Açık Mektup'ta dile getirilen politik çizginin uygulanmasının "garantisi" olarak ele alınmasının gerekliliğine işaret ediyordu.

23 "Adress of ECCI to all Members of the CPUSA", 14 Mayıs 1929, Parti Arşivi, (makara 117), 515.1.1548/27-38; *Daily Worker*, 20 Mayıs 1929; Paul L. Blanc, Tim Davenport (Eds.) *The "American Exceptionalism 'of Jay Lovestone and His Comrades, 1919-1940: Dissident Marxism in the United States, c. I*, Leiden, Brill, 2015, s. 115-123; "Address to the American Communist Party." American History Online. Facts On File, Inc. http://www.fofweb.com/activelink2.asp?ItemID=WE52&iPin=E14497&SingleRecord=True (Erişim tarihi 14 Aralık 2015).

Ayrıca, çoğunluğun bu önlemleri "azınlığı yönetime getirmek" gibi basit bir amaca indirgediği, azınlığın da kendisine iktidar yolu açacak bir fırsat gibi algıladığı belirtilerek bu iki yaklaşım da mahkûm ediliyordu.

KEYK açıklamasında esas olarak Lovestone ekibini, "kurultayı hizipsel amaçlarla kullanmak"la ve sağ tehlike ile mücadeleyi saptırmakla suçlamaktaydı. Buna göre, Lovestone grubu, "Komintern çizgisini savunan dürüst proleterleri" yanıltmak amacıyla, Komintern ve Sovyet Partisi içindeki "sağ tehlikeyle mücadele sorununda ilkesiz bir oyun oynamış"tı. Açıklamada, Lovestone ekibinin Komintern temsilcilerine ve KEYK kararlarını savunan muhalefet mensuplarına tavrı da küçük burjuva siyasetçilerinin damgasını taşıyan "kabul edilemez metotlar ve entrikalar" olarak kınanmaktaydı.

KEYK, her iki hizbi de "sağ hatalar" yapmakla suçluyor ve Komintern'in doğru çizgisinden ayrılmanın "parti içinde sağ oportünist tehlikenin kristalleşmesi"ne yol açtığına işaret ediyordu.

KEYK açıklamasında, Lovestone yönetiminin "sağ hatalarının" ideolojik ve pratik tutumunda nasıl belirdiğini ise şöyle örnekliyordu:

> [Bunlar] Amerikan emperyalizminin [gücünün] abartılması, iç ve dış çelişkiler sorununu, Amerikan kapitalizminin içsel çelişkilerini perdeleyecek şekilde yanlış ele almak, Amerikan işçi sınıfındaki sola kayışı küçümsemek [*underestimation*], Amerikan reformizmini hafife alarak ona karşı mücadeleyi zayıflatmak, Amerikan Partisi'ndeki sağ tehlikeyi önemsememek, sağ oportünist tehlike sorununun yerine sadece Troçkizm meselesini koymak, [bu] sorunu sağ tehlikeyi karartacak biçimde ele almak.

KEYK, azınlığı da, bu konuları ele alırken "sol" gibi görünen ama özünde "sağ oportünist" olan bir tutum almakla suçlamaktaydı. Açıklamada, azınlığın Amerikan kapitalizminin iç çelişkilerini, onun dünya kapitalizminin genel çelişkilerinden soyut-

layarak tartışmasını eleştirmekteydi. Azınlığın savaş tehlikesine karşı kullandığı "pasifist sloganlar" da eleştiri konusu yapılırken, Troçkizmden "doğru zamanda" kopamadığı ve onunla 'uygun biçimde" mücadele edemediği ifade ediliyordu.

KEYK, Lovestone-Pepper ikilisine atfettiği ve açık biçimde mahkûm ettiği "Amerikan biricikliği" yaklaşımını şöyle tanımlamakta ve eleştirmekteydi:

> [Bu kavrayışta] kapitalizmin krizi vardır ama Amerikan kapitalizmininki yoktur, yığınların sola yönelişi vardır ama Amerika'da yoktur, reformizme karşı mücadeleyi vurgulamak gerekir ama Birleşik Devletler'de değil, sağ tehlikeye karşı mücadele etme zorunluluğu vardır ama Amerikan Komünist Partisi'nde değil. Oysa kapitalist stabilizasyonun temellerini sarsan bir sürecin sürmekte olduğu bu dönem, Birleşik Devletler için kapitalizmin genel kriziyle daha da yakın biçimde ilişkilenmesi sonucunu doğurmaktadır. Amerika'da da kapitalizmin temel çelişkisi –üretici güçlerin gelişimi ve pazarların geride kalması– daha fazla belirginleşmektedir. Burjuvazi büyümekte olan mali krizden rasyonalizasyon yoluyla, yani işçi sınıfının daha fazla sömürülmesiyle bir çıkış yolu bulma çabalarını artırmaktadır. İç sınıf çelişkileri büyümektedir; öteki emperyalist devletlere karşı pazar ve sermaye yatırımı alanları için mücadele daha da öne çıkmaktadır; ateşli tartışmalar gelişmekte ve savaş tehlikesi giderek daha fazla yaklaşmaktadır. Tarihte görülmemiş bir farklılıkla [*distinctness*], Amerikan kapitalizmi şimdilerde kapitalist gelişmenin kaçınılmaz yasalarının, kapitalist toplumun gerilemesi ve çöküş yasalarının etkilerini sergilemektedir. Kapitalizmin genel krizi ilk bakışta görülebildiğinden daha hızlı büyümektedir. Kriz, Amerikan emperyalizminin gücünün temellerini de sarsacaktır.
>
> Bu koşullarda 'biriciklik' teorisi, büyüyen krizine karşın işçi kitlesinde Amerikan sermayesinin mutlak sağlamlığa ve "istisnai" emperyalist kudrete sahip olduğu izlenimini yaratmaya ve sınıf çelişkilerinin keskinleşmesine karşın, sınıf işbirlikçiliği taktiklerini güçlendirmeye çabalayan reformizmin baskılarının yansımasıdır.

KEYK kararında ayrıca Lovestone ve arkadaşlarının tartışma üslubu, Komintern'e ve muhaliflere ilişkin ithamları, (daha sonra ayrıntılarına değineceğimiz) Pepper konusundaki tutumu, muhalefeti tasfiye etme sürecinde partiyi zayıflatması, KEYK kararlarına karşı tutum ve davranışları, bu yöndeki beyanları ve açıklamaları ayrıntılı biçimde işlenmekte ve mahkûm edilmekteydi.

Sonuç olarak da KEYK, aldığı önlemleri ve talimatları sıralamaktaydı. Buna göre; 1) hiziplerin tasfiyesi mutlak bir zorunluluktu; 2) Lovestone ve Bittelman, "aşırı hizipçi"likleri nedeniyle Amerikan Partisi'nde çalışmaktan men edileceklerdi; 3) azınlığın özel bir kurultay toplanması çağrısı reddedilmekteydi; 4) Merkez Komite Sekretaryası genişletilerek yeniden oluşturulacaktı; ve 5) Pepper soruşturması da Komintern'in "disiplin kurulu" konumundaki Uluslararası Kontrol Komisyonu'na devredilecekti.

Açıklama, parti üyelerine KEYK kararlarına uyma, hizipçiliğe son verme, sağ tehlikeye karşı mücadele etme, parti disiplinine uyma ve çeşitli konularda devrimci mücadeleyi geliştirme çağrısıyla son buluyordu.

G. KARARA İTİRAZ

Lovestone ekibi komisyonun karar tasarısının açıklanması üzerine son bir canhıraş hamleyle KEYK'e bir dilekçeyle başvurdu.[24]

14 Mayıs gecesi başlayıp sabahın erken saatlerine kadar süren Prezidyum oturumunda Gitlow, üyelere Amerikan delegasyonunun dilekçesini okudu. Bildirge, "Bugünkü yönetimi altında Amerikan Partisi'nin Komünist Enternasyonal'e sarsılmaz bir sadakat ve adanmışlık sicili vardır," cümlesiyle başlıyor, "bizler azınlıktayken, Komünist Enternasyonal için ve onun parti içindeki gizli ve açıktaki bütün düşmanlarına karşı ... mücadele vermiştik" diye devam ediyordu. Mektupta, muhalefetin hep

24 Komintern Arşivi, 495.37.37/30-37; Lovestone'un kişisel belgelerinden daha kısa bir metin için bkz. Blanc, Davenport, *age.*, s. 124-127.

Komintern düşmanlarıyla işbirliği içinde olageldiği iddia ediliyordu. İmzacılar ayrıca, Komintern'le olan ilişkilerinde resmî disiplin veya hizipsel çıkarlardan değil, "Leninist inançlar"dan yola çıktıklarını beyan ediyorlardı.

Delegasyon, dilekçesinde, "partinin büyük çoğunluğu"nu ve 6. Kurultay'ın iradesini temsil ettiğini belirterek, kapitalist stabilizasyonun "kırılgan karakteri"ni, acil bir soruna dönüşmüş bulunan savaş riskini ve "Komintern ve Amerikan partisi için baş tehlike olan sağ tehlikeyle mücadelenin yoğunlaştırılması zorunluluğu"nu kabul ettiklerinin, böylece de 6. Komintern Kongresi kararları ve KEYK'in Açık Mektup'uyla tam bir mutabakat içinde olduklarının altını çizmekteydi.

Karar tasarısına ilişkin olaraksa imzacılar, Komintern kararlarıyla Açık Mektup'ta parti çalışmalarına ve özel olarak da parti yönetimine tasarıdaki ağır suçlamaların yöneltilmediği gerçeğinden hareketle, tasarının, "Komintern 6. Kongresi'nin ve Ulusal Kurultayımıza gönderilen 'Açık Mektup'un lafzına ve ruhuna aykırı" olduğuna işaret ediyorlardı. O zamandan beri parti çalışmalarında ve yönetimin yönelimlerinde temel bir değişiklik olmamasına karşın KEYK'in bu yeni tavrının çelişkili bir tutum olduğunu öne sürmekteydi delegasyon.

İmzacılar, "Amerikan Komisyonu'nu ikna etmek için her çabayı" gösterdiklerini belirterek –metinde altını çizerek– şu kesin tavrı vurguluyorlardı: "[Tasarının] tarafımızdan kabulü, komünist hareket içinde etkin çalışanlar olmayı sürdürmemizi kesinlikle olanaksızlaştıracaktır."

Mektup şöyle bitirilmişti:

> Komisyondaki yoldaşlarımızdan parti birliği ve Komintern'e sadakat için [yaptığımız] içten çağrıyı dikkatlice değerlendirmelerini rica ediyoruz. Parti ciddi bir kriz içindedir. Durumu kurtarmak, parti birliğini sağlamak, Komintern'in Birleşik Devletler'de saygınlığını ve etkinliğini korumak için partinin, bütün komünistlerin birlikte en güçlü çabalarına ihtiyacı vardır.
>
> Komünist selamlarımızla,

Max Bedacht
Jay Lovestone
Elle Reeve Bloor
Benjamin Gitlow
Otto Huiswood
William Miller
Tom Myerscough
A. Noral
Edward Welsh
W.J. White
B.D. Wolfe

H. MASAYA İNEN STALİN YUMRUĞU

Gitlow'un ardından oylamaya geçilmeden Stalin de söz aldı ve KEYK Prezidyumu'ndaki ikinci konuşmasını yaptı.[25] Stalin'in bu konuşması, Lovestone grubunun önce 9 Mayıs'ta, ardından da 14 Mayıs'ta Komintern kararlarına karşı sunduğu iki bildiri-dilekçeye yanıttı ve hedefinde artık sadece Lovestone'cular vardı:

> Bu bildirinin temel özelliği, Komünist Enternasyonal MYK'sının kararlarına itaatsizlik tezlerini açığa vurmasıdır. Bu, çoğunluk liderlerinin aşırı hizipçiliğinin onları asilik ve böylelikle Komintern'e karşı savaş yoluna ittiği anlamına gelir.
>
> Tüm komünistler gibi Amerikalı yoldaşlarımızın da komisyonun karar tasarılarına katılmama ve karşı çıkma haklarının olduğu inkâr edilemez. Evet, onlar kendilerini bu hakkın kullanımıyla sınırladıkça hiçbir yanlış yoktur, olamaz. Ama sorun, 14 Mayıs bildirisinin burada durmamasıdır. Daha ileri gitmektedir; mücadelenin Komünist Enternasyonal MYK'sının karar tasarısının "karara" dönüşmesinden sonra bile devam etmesi gerektiğini söylemektedir. Bu yüzden sorumuzu doğrudan Amerikan delegasyonuna yöneltmeliyiz: Tasarı, Komintern'in uyulması zorunlu kararına dönüştüğünde, kendilerinde bu karara uymama yetkisini mi görüyorlar? ... Amerikan delegasyonu üyeleri, birer komünist, birer Leninist olarak kendilerinde Ame-

25 Komintern Arşivi, 495.37.37/71-73.

rikan sorunu üzerine Komünist Enternasyonal'in kararına itaat etmeme yetkisini mi görüyorlar?

Stalin lafını sakınmıyordu:

> Bu 14 Mayıs bildirisi kurnazca kaleme alınmıştır. Bu bildirinin kurnaz bir avukat, düzenbaz bir hukukçu tarafından yazıldığından hiçbir şüphem yok. Siz karar verin. Bildiri bir taraftan, sadece geçmişte değil, bugün değil, gelecekte de Komintern'e tam bağlılığı, bildirinin yazarlarının Komünist Enternasyonal'e olan sarsılmaz sadakatini ilan etmektedir. Bu, boş bir vaat olmaması kaydıyla tabii ki çok iyidir. Diğer taraftan, yazarlarının Komintern Yürütme Kurulu başkanlığının kararının yerine getirilmesinde sorumluluk taşıyamayacaklarını belirtmektedir... Bir yanda şayet uygun görürseniz tam sadakat; öte yanda da Komintern'in kararını yerine getirmeyi reddetmek. Ve bu Komintern'e sadakat olarak adlandırılıyor. Düzenbazca bir eylem gerçekten de. Bir komünistin, sözde değil gerçek bir komünistin, Komintern'e bağlılığını açıklarken aynı zamanda Komintern'in kararlarını uygulama sorumluluğunu reddetmesini hayal edebiliyor musunuz? Bu nasıl bir bağlılık? Bu ikiyüzlülüğün sebebi nedir? Bu riyakârlığın sebebi nedir? [Parti] "üyeleri"ni kandırması için bu altı çizilmiş Komintern'e bağlılık ve sadakat laflarının Yoldaş Lovestone için gerekli olduğu açık değil mi?

Stalin'in konuşmasında vurguladığı belki de en önemli nokta –ya da büyük iddia– Komintern'in önemi ve gücüne ilişkindi:

> Burada, Yoldaş Lovestone grubunun tüm parti adına konuştuğu, Amerikan Komünist Partisi'nin yüzde 99'unu temsil ettiği yönündeki iddialı duruşu hakkında birkaç söz söylemek gerekir. Kendilerini değil, partinin yüzde 99'unu temsil ediyorlar. Sanki yüzde 99 ceplerinde. ... Zinovyev ve Troçki'nin de vaktiyle "yüzde" kozunu oynadıklarını ve herkese SBKP tabanının yüzde 99'unu elde ettiklerini ya da her nasılsa edecekleri garantisini verdiklerini hatırlatmak isterim. Troçki ve Zinovyev'in boş zaferlerinin nasıl bir komediyle sonlandığını biliyorsunuz yoldaşlarım. Bu nedenle size, "yüzde" kozunu oynamamanızı

tavsiye ederim. Amerikan Komünist Partisi içinde belirli bir çoğunluğunuzun olduğunu ve her şekilde bu çoğunluğu devam ettireceğinizi belirtiyorsunuz. Bu doğru değildir, Amerika delegasyonu yoldaşlarım, kesinlikle doğru değildir. Bugüne kadar Amerikan Komünist Partisi içinde çoğunluğu sağladınız çünkü bugüne kadar Komünist Enternasyonal'in kararlı destekçileri olarak görülüyordunuz. Ve sadece sizi Komintern'in dostu olarak gördükleri için Amerikan Komünist Partisi tabanında çoğunluğa sahiptiniz. Peki, Amerikalı işçiler sizin Komintern saflarının birliğini bozmaya yeltendiğinizi ve yürütme organlarına karşı mücadele başlatmayı düşündüğünüzü öğrendiklerinde ne olacak? İşte soru budur, sevgili yoldaşlarım. Amerikalı işçilerin Komintern'e karşı sizin liderliğinizi takip edeceklerine, Komintern'in çıkarlarına karşı hizbinizin çıkarlarını savunacaklarına inanıyor musunuz? Komintern tarihinde birçok kez, sizden daha büyük etkisi olan ünlü liderlerin Komintern'e karşı çıktıkları anda nasıl yalnızlaştıkları görülmüştür. Bu liderlerden daha iyi sonuç alacağınızı mı düşünüyorsunuz? Zayıf bir umut, yoldaşlarım! Şu an hâlâ resmî çoğunluk sizde. Ancak Komintern Yürütme Komitesi Prezidyumu kararlarına karşı savaş açmaya kalkışırsanız yarın hiçbir çoğunluğunuz olmayacak ve kendinizi tümüyle tecrit edilmiş halde bulacaksınız. Bundan emin olabilirsiniz sevgili yoldaşlar.

Stalin, Lovestone'a son darbeyi ünlü "iltihaplı yara" konusunu gündeme getirerek vurdu:

> Yoldaş Lovestone, geçen günkü bir konuşmamızda, Komintern araçlarındaki "iltihaplı bir yara"ya dair bazı deyimlerin ya da benzerlerinin bir sürçü lisan olduğunu belirtti. İbarenin kullanılmasının bir kaza olduğu ve Komintern ile olan ilişkilerle hiçbir alakası olmadığı yönünde güvence verdi. Ona, bu deyimin kesinlikle yalan ve yanlış olmasına rağmen, kullanılmasının gerçekten de bir kaza olması halinde dikkate değer olmadığı cevabını verdim. Ancak bir süre sonra, Yoldaş Lovestone'un, bu sefer Komintern aygıtları için değil dünya kapitalizmi için "iltihaplı bir yara" ifadesini kullandığını, 6. Kurultay'da yazdığı bir rapora rastladım. Görünüşe göre bu "iltihaplı yara" deyimi

> Yoldaş Lovestone için bir kaza değil. Sanırım, "iltihaplı yara" deyimi dünya kapitalizmi için kullanıldığında dünya kapitalizminin krizini, çözülme sürecini ima ediyor. Peki, Yoldaş Lovestone Komünist Enternasyonal aygıtlarındaki "iltihaplı bir yara"dan bahsederken neyi ima ediyor? Görünüşe göre Komintern aygıtındaki aynı kriz ve umutsuzluğu ima ediyor. Bu deyimin başka nasıl bir anlamı olabilir? Lovestone'un Komintern aygıtındaki "iltihaplı bir yara"dan ya da krizden bahsetmesine neden olan nedir? Kesinlikle SBKP tabanındaki Sağ Kanatçıların Komünist Enternasyonal içindeki bir kriz ve umutsuzluktan bahsetmesinin nedeniyle aynıdır. Komintern'in umutsuzluğundan bahsetmişken, Sağ Kanatçılar sık sık Alman Komünist Partisi'nden sağ kanatçıların ihracı, Çek-Slovak Partisi içindeki Sağ Kanatçıların çöküşü, Fransız Komünist Partisi içinde Sağ Kanatçıların izole edilmesi, Amerikan Komünist Partisi içindeki iflah olmaz hizipçilerin izolasyonu mücadelesi ve buna benzer olaylardan bahsetmektedir.
>
> Belki bu olaylar gerçekten Komünist Enternasyonal'deki ciddi bir hastalığın belirtileridir, umutsuzluk belirtileridir, Komünist Enternasyonal'deki "iltihaplı yara" belirtileridir? Tabii ki hayır, yoldaşlarım. Sadece parti içindeki cahiller ve Babbitt'ler[26] bunu düşünebilir. İşin aslı şu ki, Komünist Enternasyonal bölümlerini oportünistlerden ve tereddütlü öznelerden temizleme süreci, hayırlı bir süreçtir.

Nihayet Stalin, sorunu ABD Komünist Partisi'ni aşan ana meseleye getirerek sonlandırdı konuşmasını:

> Son zamanlarda uluslararası durumda hiçbir değişiklik olmadığına, her şeyin eskisi gibi kaldığına inanan pek çok insan var. Bu doğru değildir yoldaşlar. Gerçek şudur ki, kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesi kızışmaktadır, Avrupa'da gelişen bir devrimci kriz vardır, yeni bir yukarı yönde gelişen devrimci yöneliş söz konusudur. ... Yakında dünya kapitalizmi için zemin çok ısına-

26 *Babbitt*, Sinclair Lewis'in 1922'de yayınlanmış romanı. Romana adını başkarakteri vermektedir. Amerikan orta sınıfından olan Babbitt, en iyi arkadaşının hapse girmesiyle hayatı sorgular ve sosyalist hareketin içine girer. Kitabın sonunda ise tekrar eski yaşantısına dönmüş bir Babbitt vardır.

> caktır. ... Komünist Parti'nin görevi gelmekte olan sınıf mücadelelerine hazırlık çalışmaları yapmak, işçi sınıfını ve sömürülen yığınları devrimci savaşıma hazırlamaktır. ... Gerçek devrimci kadroların yetiştirilmesi ve ... savaşa girecek, kendileriyle birlikte proletaryayı da savaşa taşıyacak ... fırtına karşısında paniğe kapılmayacak, kaçmayacak ... gerçek devrimci parti liderleri seçmeliyiz. ... Ama bu görevleri yerine getirebilmek için, hemen, hiç zaman kaybetmeksizin ... nesnel olarak Komünist Parti saflarında sosyal demokrasiyi temsil eden sağ ve uzlaşmacı unsurların tasfiyesine girişilmelidir. ... Bu meseleye her zamanki tempoda gibi değil hızlandırılmış bir tempoyla yaklaşmalıyız çünkü, tekrar ediyorum, zaman beklemiyor, olayların bizi hazırlıksız yakalamasına izin vermemeliyiz.

Bu sözler, genel tasfiye harekâtının Amerikan Partisi bağlamı içine oturtulması, uluslararası hareketin yönünün anımsatılması, stratejik yönelimin tekrarı, komünist partilere verilmesi gereken talimatların bir kez daha vurgulanmasıydı elbette. Muhatap salt Amerikalılar ya da Lovestone'cular değil, Komintern ve bütün komünist partilerdi.

Stalin'in hakaret ve aşağılamalarının ölçüsü yoktu, hep "Yoldaş" diye seslendiklerine. Bu sözlerin kişiliklerde yaratabileceği tahribatın yıkıcılığının bireylerle sınırlı kalmasının olanaksız, hareketin kalbine ulaşmasının ise kaçınılmaz olabileceği gerçeği üzerinde herhalde uzun uzadıya düşünmek gerekir.

İ. BÜYÜK SORGU

Moskova'daki Amerikan Komisyonu'nun en dramatik oturumu 14 Mayıs'ta yapılan oturumdu. Konuşmalardan sonra Kuusinen, Lovestone çoğunluğunu eleştiren bir müdahaleden sonra oylamaya geçileceğini ilan etti. Yeni Açık Mektup taslağı Prezidyum'da Gitlow'un tek aleyhte oyuna karşılık kabul edilmişti. Kuusinen, "Şimdi Amerikan delegasyonunun oylarını vermelerini istiyorum," diyerek oylamaya geçti. Sonuçta üç üye –Bittelman, Weinstone ve Foster– taslak lehinde oy kullandı.

Amerikan delegasyonunun öteki üyeleriyse "hayır oyları"nı tutanağa geçirdiler.

Ardından Kuusinen, "Örgütsel önlemlerin büyük ölçüde Amerikan delegasyonunun taslak mektubun aleyhine oy veren üyelerine bağlı olduğunu söylemek zorundayım," diyerek Amerikalılara karara uyup uymayacaklarını, onu uygulamaya hazır olup olmadıklarını sordu. Bela Kun da, Kuusinen'i tamamladı ve "çoğunluktan her yoldaşı" Kuusinen'in sorusuna kendi adına yanıt vermeye davet etti. Şimdi artık her üye doğrudan Komintern'in iradesine boyun eğip eğmeyeceğini açıklamak durumundaydı.

Bela Kun'un verdiği komutla birlikte herhalde buz kesmiş salonda nefesler tutulmuş olmalıydı. Amerikan delegasyonu içinde ya da dinleyiciler arasında bir hareketlenme, mırıldanmalar, öfkeli kıpırdanmalar olmuş muydu, ya da "iğne atsan duyulur" cinsinden bir ölüm sessizliği mi çökmüştü salona, tutanaklar bir ipucu vermiyor. Ama yaklaşık 150 kişinin[27] bulunduğu salonda müthiş bir gerilimin kol gezdiğini tahmin etmek zor olmasa gerek. İçten içe bir heyecan dalgasının orada bulunan herkesi sarıp sarmalamış olduğunu tahmin edebiliriz. Daha önceki tartışmalarda görülen laf atmalar, öfkeli bağrışlar, protestolar yerini karanlık bir sessizliğe, için için kaynayan ama dışarıya henüz yansımayan hüzünlü bir heyecan dalgasına ve Amerikan delegasyonunun çoğunluğa mensup üyelerinde henüz infilak etmeyen acılı bir öfke seline ya da düş kırıklığına bırakmış olmalıydı.

Durumun vahametini Kuusinen de kavramış olacak ki, "evet ya da hayır" demek, yani Komintern'e biat ya da isyan etmek arasında sıkıştırılmış olan Amerikalılara durumu yeniden açıklamak mecburiyetini hissetti: "Amerikalı yoldaşlar soruyu anladılar mı? Her yoldaştan açıklamasını yapmasını isteyeceğim."

İlk sözü Miller aldı: "Yoldaşlar, sunulan öneri meselesini saatlerce tartıştık ve bütün delegasyon tartışmalara katıldı; ben sunulan belgeyi kabul ediyorum."

27 Rakamı veren Draper, s. 417.

Çoğunluktan ilk fire verilmiş, iradeye ilk boyun eğiş gerçekleşmişti. Büyük işçi/komünist hareketinin Genelkurmayı ve Sovyet ülkesinin maddi/manevi görkemi karşısında küçük Amerikan şubesinin başındaki Lovestone ve onun çoğunluk grubu, içine düştüğü "ihanet çukuru"nda çözülüyor muydu? Herhalde o sırada izleyenlerin büyük bölümünün beklentisi bu yöndeydi.

Heyecan ve öfkeden olsa gerek, konuşmacıların çoğunun bozuk cümlelerle ifade ettiği görüşlerini aktaran tutanaklar tarihi yazmayı sürdürmekteydi:

> Noral: ... Yoldaşlar ... ben buraya partinin ve KE'in çıkarları için geldim. Ülkülerime, doğru olduğunu düşündüğüm şeylere bağlı kaldım. Ve şimdi KE tarafından kararlar verildi ve ben KE saflarında yer alma sözünü veriyorum.
>
> Bloor: Yoldaşlar, burayı bir komünist olarak protestoda bulunmadan terk edemem. [Muhalefet dilekçesini açıklayınca] ilkesiz, onursuz olmakla, kendi inançlarımız doğrultusunda davranmakla değil de başkalarının önderliği peşinde gitmekle suçlandık. Bunun çok önemli bir sorun olduğunu anlıyorum çünkü ben bir komünistim. KE'nin taleplerine de uydum ve yaşadığım sürece KE saflarında olacağım. Ama orada bir MK üyesi olarak, burada temsil etmekte olduğum partimize, bizlere diplomat diyen, burjuva siyasetçileri diyen ve Sağ Kanat partisi diyen bir belgeyi imzalayamayacağımı düşünüyorum. Bu benim komünist dürüstlüğümle bağdaşmaz ... ve delegasyonumuzun buraya gönderdiği mektubu savunuyorum. Mektubumuzda Birleşik Devletler'e gidip bütün gücümüzle hizipçiliğe karşı mücadele edeceğimize söz verdik ve bu sözü tutacağız.
>
> Foster: Yoldaş Bloor'a bir soru sormak istiyorum. Yoldaş Bloor'un ve delegasyonun öteki üyelerinin, sorunu kapsamlı biçimde KE ile tartıştıktan sonra KE'nin kararlarına uyacakları yönünde söz vermiş oldukları doğru mudur, diye sormak istiyorum, yoksa kurultayda bu sözü vermemişler miydi?
>
> Bloor: Sözümüzü bugün verdiğimizi söyledim, yoldaşlar.
>
> Foster: Yoldaş Bloor soruma cevap vermiyor. Delegasyon KE kararlarına uyacakları sözünü kurultayda vermişti...

Welsh: Yoldaşlar, kanaatime ya da daha doğrusu kesin inancıma göre bu soru salt bir evet ya da hayır yanıtından fazlasını içermektedir. Şöyle düşünüyorum: [Bu durumu] kabullenen ya da geri dönüp partiye, önderliğimiz, partinin yüzde 90'lık çoğunluğu bir küçük burjuva grubun peşindeydi diyecek olan ben veya bunu kabullenen delegasyonun öteki üyeleri kesin olarak inanmaktadırlar ki, MK'ya, parti önderliğine yöneltilen bu suçlamalar asılsızdır. Yoldaşlar inanıyorum ki yapılan önerilerde çekincesiz biçimde kabul edilebilecek belirli noktalar vardır ama bugün yazıldığı haliyle bütün taslağı kabul etmenin imkânsız olduğunu düşünüyorum.

Stalin: Yoldaş Welsh, Açık Mektup'a karşı bir mücadelenin yürütülmesini uygun buluyor mu?

Welsh: Hayır, KE kararlarına karşı mücadele etmeyi önermiyorum. Önerilerin tamamını kabul edemeyeceğimi belirttim ama öte yandan onlara karşı mücadele de vermeyeceğim.

Stalin: Yoldaş Welsh Açık Mektup'taki önerileri uygulamaya niyetli midir?

Welsh: Pozisyonumu daha önce de belirttim; bazı önerilerle mutabık olmadığım için bunları uygulayamayacağım açıktır.

White: ... Bu gece burada Sağ Kanatçı, anti-KE ve benzer anlamdaki sıfatlarla oportünistler olarak tanımlandık. Şayet böyleysek KE'de işimiz yok. Liderliğimiz buysa onların da KE'de işi yok. Ama ben önderliğimizin böyle tanımlanmasını kabul etmeyi reddediyorum. Benim KE'ye sadakatimi sorgulayan bir metni imzalamayı ya da bir soruyu yanıtlamayı reddediyorum...

Myerscough: Yoldaşlar, Amerikan Partisi'nin durumunu çözümlemek, hastalıklarına çare üretmek için bizleri güneşin altındaki her şeyle damgalamaya [zabıtta "damgalama-*brand*" sözcüğü yanlışlıkla "*branc*" yazılmış] kadar gittiniz. Yoldaş Stalin'in kendisi bizleri ümmiler [okuma yazma bilmeyen, cahil-*illiterate*] olarak sınıflandırdı, hatta gerçekte maymun olmak da dahil her şeyle suçlandık ve bunu kabul etmek durumundaysak, maymunların geri kalanının da Amerika'daki komünist aile ağacının aynı dalında yuva yapmış olduklarını biliyoruzdur. Bunu bilerek, konulan teşhisi kabul edemeyiz ve ben [alınan] karara uyamam.

Huiswood: ...KE'nin bir bireysel üyesi olarak atacağım adımın bilincindeyim. Kürsüden konuşan çeşitli yoldaşların bize yönelttiği bütün sıfatlara rağmen biliyorum ki, bizler herkes kadar iyi komünistleriz; KE saflarında savaşım verdik; KE'ye sadığız ... ama ... aksine inandığım için, gerçeklere dayanmadığından... Parti liderliğimizin tanımlanmasına [katılamam] ... [Delegasyonumuzun] bildirgesinin arkasındayım...

Gitlow: ...Karar ile kesinlikle mutabık değilim. ... Karar partimizde hizipçiliği sonlandırmayacak, tasfiye etmeyecektir. Hizipçiliği en çirkin formlarıyla keskinleştirecektir. Partimizin moralini bozacak, ama onu yok edemeyecektir. Yıllar boyu güçlükler içinde [geçen] uğraşlarla Birleşik Devletler'deki işçi sınıfının devrimci ve en ileri, en militan kesimlerinin belli ölçüde ilgisini çekme başarısını göstermiş parti liderliğimize ve partinin kendisine yöneltilen gereksiz bir saldırıdır...Böyle bir kararı kabul edemeyeceğimi yineliyorum. Ayrıca yineliyorum ki, mümkün olsaydı, formel disiplin gereği bu kararı kabullenmeyi isterdim. Bunu yapamam. KEYK'e bu kararları uygulama sözü veremem. Bu karar öyledir ki ona karşı aktif [karşı koymak] zorunda olacağım.

Lovestone: Komünist hareket içindeki çalışmalarım sırasında çok hakarete uğradım. Bu gece Yoldaş Stalin bana, komünist ya da işçi hareketi içindeki yaşamım boyunca karşılaştığım hakaretlerin tamamından daha fazlasını yaptı. Yoldaş Stalin beni bir işadamına benzetmek yerine daha politik argümanlar bulabilirdi. Şayet bir işadamı olsaydım burada şimdiki konuşmamı yapmazdım. Yoldaş Stalin bize sert [*rough*] konuşmaya inandığını söyledi. Yoldaş Stalin'e ben yalın konuşmaya inandığımı söylemek isterim. Delegasyonumuzun açıklamasının yanındayım ... [Bunun] benim için ciddi sorunlar getireceğini biliyorum. ... Benim için en önemli olan komünist hareket içinde çalışma hakkımdır. Bu kararı kabul edeceğimi söyleyebilirdim. Ama bunu söyleyemem çünkü bu, inançlarıma aykırıdır. Şayet bu gece burada önerilen bu kararın partimize herhangi bir iyiliği dokunacağına yüzde 1 inansaydım, o zaman benim yüzde 99'luk şüphelerimin canı cehenneme derdim ve kararı kabul ederdim. Ama yüzde 100 inanıyorum ki bu karar partiye sadece zarar verecektir; ve beni

şaşırtan, buradaki önde gelen yoldaşların, delegasyonumuzun bu konudaki görüşlerindeki sıkı duruşun nedeninin içeride bir şeytanın bulunmasından kaynaklandığına inanmalarıdır. Yoldaş Stalin, bizler berbat diplomatlarız; iyi diplomatlar değiliz. Bizler iyi işadamları değiliz. Biz pozisyonumuzu partimizdeki deneyimlerimize göre aldık. ... İkna, komünist ikna; kullanılması gereken yöntem budur. Yineliyorum yoldaşlar, partimiz saflarında derinlere indikçe Açık Mektup taslağında partinin ve liderliğin tanımlanma biçiminden duyulan rahatsızlık daha yakıcı olacaktır. Ve yoldaşlar, işçi sınıfı nezdinde partiye hizmet etmiş olmayacaksınız. Hatalarımızın düzeltilmesinden memnuniyet duyarız ama diyoruz ki, hataların düzeltilmesi bu koşullar altında yanlış yapan yoldaşların yok edilmesi anlamına gelmemelidir...

Bu arada Çitarov'un sesi duyuluyor [tutanakta bu kadarı yazıyor, ne söylediği belirtilmiyor].

Lovestone: Yoldaş Çitarov, sözlerine yanıt vermeyeceğim, buna layık değilsin. ... Mesele şu ya da bu yoldaş meselesi değildir. Sorun, partinin yaşamıdır ve bizim burada yoldaşlarla bir [ortak] anlayışa, bir uzlaşmaya ulaşmak için çaba göstermeye olan samimi inancımıza neden anlayış göstermiyorsunuz? ... Bu kararа katılamam. Partiye bu kadar zarar vereceğine inandığım bir karara "iyi bir karar" demem, benim bakımımdan çok fazla ilkesizlik olur. Bugün yaptığımız açıklamanın arkasında duruyorum.

Wolfe: Yoldaşlar [yapılacak] herhangi bir açıklama ve eylemin anlamının bütünüyle bilincinde olarak, söylemek isterim ki, KE'ye sadakat duygum, KE'nin Amerikan şubesini tamamıyla yıkacağına kesin olarak inandığım bir kararın uygulanmasına herhangi biçimde yardımcı olmayı imkânsız kılmaktadır. ... KE adına Amerikan işçi sınıfına önderlik yapmasını beklediği ve onun liderliğini üstlenmiş bu partinin çizgisini oluşturanların ve mücadelelerini yürüten yöneticilerinin diplomatlar, işadamları, ilkesiz alçaklar, küçük burjuva politikacılar olduğunu söylemeyi öneren bir belge, böyle bir belge Amerika'da KE'ye yararlı olamaz. Partimize ve enternasyonalizmimize sadece zarar vereceğine inandığım bir belgeye bağlanmak gibi kolay yolu seçersem

anladığım manada komünist görevime sadık kalmış ve ilkeli bir davranış göstermiş olamam. Bu parti ve bu Enternasyonal için geçmişte çalıştım ve gelecekte de çalışacağım ve sadece KE'ye ve partiye olan sorumluluk duygum beni zararlı, haksız ve yanlış gördüğüm kararı kabul edemeyeceğimi ve uygulanmasında aktif olarak işbirliği yapamayacağımı söylemeye mecbur etmektedir.

Bedacht: [Kararın her bakımdan yanlış ve haksız, temelsiz olduğunu, asıl Foster'ın Troçkist platformunun kınanması gerektiğini, MK üyelerine yöneltilen suçlama ve hakaretlere katılmadığını izah ettikten sonra] Ama şimdi taslağın KE'nin nihai kararına dönüşmesiyle herhangi bir devrimci işçinin önündeki en temel sorunla karşı karşıya bırakıldım. KE dışında bilinçli bir devrimci işçi ya da devrimci parti olabilir mi? Yanıt, hayır olmalıdır. Dolayısıyla benim için KEYK'in kararına uymaktan ve itirazlarıma rağmen onu uygulamaktan başka bir yol olamaz. Delegasyonumdaki yoldaşlarımı da aynı şeyi yapmaya ikna etmek için çalışacağım.

Stalin: Yoldaşlar, bana öyle geliyor ki, bazı Amerikalı delegeler komisyonun projesinin Prezidyum tarafından kabul edilmesiyle ortaya çıkan durumun tam ayırdında değiller. ... Yoldaşlar, bir kararın kabulünden önce birinin kendi düşüncelerini savunması ayrıdır, bu bildirinin kabulünden sonra Komintern'in iradesine boyun eğmemek tamamıyla başka bir şeydir. Delegasyon üyelerinin yanlış buldukları ölçüde birileri Komisyon'un projesini eleştirebilirdi ve eleştirmeliydi, ona karşı mücadele edilebilirdi ve etmeliydi. Ama şimdi artık Komisyon taslağı Prezidyum kararına dönüşmüşken, kolektif iradeye, Komintern iradesine uymak ve uygulanmasında sorumluluk almak için Amerikalı delegeler yeterli adamlığı [*manhood*] göstermelidir.

Komisyon taslağına karşı mücadelede on Amerikalı üyeden sekizinin burada gösterdikleri inat ve kararlılık takdir edilmelidir. Ama düşünceleri tam bir yenilgiye uğradıktan sonra bu sekiz yoldaşın en yüksek otorite kurumunun, KEYK Prezidyumu'nun iradesine boyun eğmeyi reddetmeleri uygun görülemez. Gerçek cesaret, bir insanın kendi bireysel iradesini kolektif iradenin, Komintern iradesinin üzerine koymasını içermez. Gerçek cesaret, insanın kendisine karşı mücadele edebilme gücünü bulma-

sıyla, kendisini sınırlamasıyla ve kendi iradesini kolektif iradeye, en yüksek parti otoritesine bağlı kılmasıyla oluşur.

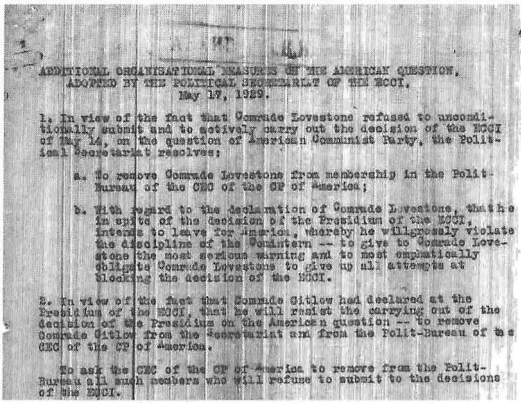
Sanırım Rus Bolşeviklerinin adam gibi adamlığını, sağlamlığını ve düşüncelerini savunmaktaki yeteneklerini inkâr etmezsiniz. Rus Bolşeviklerinin çeşitli grupları kendilerini azınlıkta buldukları zaman nasıl davranmışlardı? Partinin çelikten disiplinini ihlal etmek istemediklerinden azınlık genellikle çoğunluğun iradesine itaat ederdi. ... Rus Bolşevikleri bireysel yoldaşların iradelerini çoğunluğun iradesine tabi tutmasaydılar, ortak eylemde bulunma yeteneğinde olmasaydılar, Rus Devrimi'nin davasını yenilgiye uğratırlardı. Biz Rus Bolşevikleri, burjuvaziyi deviren, Sovyet hükümetini kuran ve şimdi de dünya emperyalizminin temellerini sarsan aynı Bolşevikler, böyle eğitildik. Ortak eylem yeteneği, tek tek yoldaşların iradesini kolektif iradeye tabi tutmak; işte tam da budur bizim gerçek Bolşevik adamlık dediğimiz şey. Bu böyledir çünkü böyle bir adam gibi adam olmaktan yoksunluk, insanın –tabiri caizse– kendi bencilliğini aşma yeteneğinden yoksunluk ve kendi iradesini kolektif iradeye tabi kılmak; bütün bu özellikler olmaksızın kolektivizm olmaz, kolektif liderlik olmaz, komünizm olmaz. Bu sadece partiler ve onların Merkez Komiteleri bakımından doğru değildir. Aynı zamanda özellikle Komintern'e ve onun dünyanın bütün komünist partilerini birleştiren yürütme organları bakımından da doğrudur.

Gitlow ile Lovestone yoldaşlar burada özgüvenle, vicdanlarının, inançlarının Prezidyum kararlarına itaat etmeye ve onları uygulamaya izin vermediğini açıkladılar. Ama kolektif iradeyi bireysel iradenin üzerinde görmek zorunda olan Bolşevikler değil, Leninistler değil; sadece anarşistler, bireyciler böyle konuşabilir. Kendi vicdan ve inançlarından bahsediyorlar. Ama Prezidyum'un ve KEYK'in üyeleri de kendi vicdan ve inaçlarına sahipler. ... [Prezidyum'un Gitlow dışındaki bütün üyeleri] Amerikan delegasyonunun deklarasyonuna karşı çıktılar ve Komisyon'un projesine destek verdiler. Siz Amerikan delegasyonundaki yoldaşlar, Yoldaş Gitlow'un vicdanı ve inançlarının KEYK Prezidyumu'nun büyük çoğunluğunun vicdan ve inançlarının üzerinde olduğunu mu düşünüyorsunuz?

> Farz edin ki bir fabrikadaki işçilerin çoğunluğu grev yapma eğilimindedir ve azınlık da inançları gereği greve karşıdır. Fikirler mücadelesi başlar, toplantılar yapılır ve sonunda büyük çoğunluk grev lehine karar verir. Mutabık olmadıkları için çoğunluğun kararına uymayacaklarını ilan eden azınlıktaki on ya da yirmi işçi hakkında ne düşünürsünüz? Onları nasıl tanımlarsınız sevgili yoldaşlar? Bilirsiniz ki, böyle işçilere genellikle grev kırıcı [*scab*] denir...
>
> Son olarak KEYK Prezidyumu bildirgesi bağlamında Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi'nin yazgısı hakkında birkaç söz: Amerikan delegasyonundaki yoldaşlar meseleyi fazla trajik bir açıdan görmekteler. Bizi komisyonun projesinin kabulüyle Amerikan Partisi'nin mahvolduğuna, en azından felaketin eşiğine geldiğine inandırmaya çalışıyorlar. Bu doğru değil, yoldaşlar. Hatta kesinlikle komik. Amerikan delegasyonundaki yoldaşların kehanetlerine karşın Amerikan Partisi yaşıyor ve yaşamaya devam edecek. Dahası, Amerikan Partisi içindeki ilkesiz hizipçilikten kurtulursa, büyüyecek ve gelişecektir. ... Hayır yoldaşlar, Amerikan Partisi yıkılmayacaktır. İşçi sınıfının düşmanlarını dehşete düşürecek ölçüde yaşayacak ve gelişecektir. Sadece inatçılığını sürdürürse, Komintern iradesine tabi olmazsa ve hatalarında ısrar ederse, küçük bir hizipsel grup olarak yıkıma uğrayacaktır. Ama küçük bir hizip grubunun yazgısı asla Amerikan Partisi'nin yazgısıyla bir değildir. ... Şayet bu küçük hizipsel grup yıkıma yazgılıysa, Amerikan Komünist Partisi uğruna ve onun gelişmesi için bırakın yıkılsınlar. Sizin bakışınız çok kötümser, Amerikan delegasyonu yoldaşlar. Benimki daha iyimser bir perspektif.

Lovestone yönetiminin ipi çekilmişti artık. Stalin'in ardından yeniden söz alan Amerikan Delegasyonu üyesi Noral'ın Komintern'e bağlılığını yinelemesinden sonra Kuusinen, parti sekretaryasının yeniden oluşturulması, yani yöneticilerin tasfiye edilerek yenilerinin atanması için pratik çalışmalara geçilmesi önerisini sundu ve "Amerikan sorunu tartışması"nı sonlandırdı, oturumu kapattı.[28]

28 Komintern Arşivi, 495.37.37/333-341.

ADDITIONAL ORGANISATIONAL MEASURES ON THE AMERICAN QUESTION,
ADOPTED BY THE POLITICAL SECRETARIAT OF THE ECCI,
May 17, 1929.

1. In view of the fact that Comrade Lovestone refused to unconditionally submit and to actively carry out the decision of the ECCI of May 14, on the question of American Communist Party, the Political Secretariat resolves:

a. To remove Comrade Lovestone from membership in the Polit-Bureau of the CEC of the CP of America;

b. With regard to the declaration of Comrade Lovestone, that he in spite of the decision of the Presidium of the ECCI, intends to leave for America, thereby he willfully violate the discipline of the Comintern -- to give to Comrade Lovestone the most serious warning and to most emphatically obligate Comrade Lovestone to give up all attempts at blocking the decision of the ECCI.

2. In view of the fact that Comrade Gitlow had declared at the Presidium of the ECCI, that he will resist the carrying out of the decision of the Presidium on the American question -- to remove Comrade Gitlow from the Secretariat and from the Polit-Bureau of the CEC of the CP of America.

To ask the CEC of the CP of America to remove from the Polit-Bureau all such members who will refuse to submit to the decisions of the ECCI.

17 Mayıs KEYK Politik Sekretarya Kararı

J. NİHAİ DARBE: EK KARARLAR

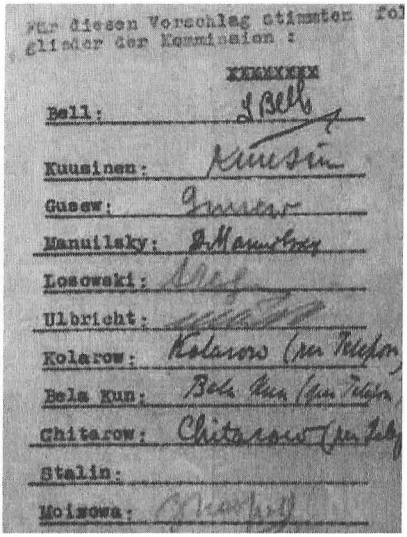
KEYK üç gün sonra 17 Mayıs günü de ek örgütsel kararlarını açıkladı.

Kararların en önemlileri şöyleydi:

1. Lovestone, Amerikan Partisi MYK Politik Büro'dan çıkartıldı. Ayrıca Lovestone'un KEYK kararına karşı çıkarak Amerika'ya dönmek istemesi, Komintern disiplininin "ağır bir ihlali" olarak değerlendirilerek "en ciddi biçimde uyarılması"na karar verildi ve KEYK kararlarını engelleme girişimlerinden vazgeçmesinin sağlanması gerektiği bildirildi.
2. Gitlow'un da Politik Büro'daki görevine son verildi. Amerikan MYK'sından KEYK kararını kabul etmeyi reddedenlerin Politik Büro üyeliklerini sonlandırmasını istedi.
3. Amerikan MYK'sından Komintern'deki parti temsilcisi Wolfe'u geri çekmesi ve yerine yeni bir temsilci ataması istendi.
4. ABD merkez partisi nezdindeki KEYK temsilcisine, parti MYK'sında Komintern kararlarıyla çelişen bütün kararları veto etme yetkisi verildi. Bu yetkinin parti yayın organlarını da kapsadığı ayrıca belirtildi.

5. Parti MYK Sekretaryasının, KEYK temsilcisi, Foster, Weinstone, Minor ve Bedacht'tan oluşmasına karar verildi.[29]

İdam fermanı imzalanmış, ceza kesinleşmişti.

Für diesen Vorschlag stimmten folgende Mitglieder der Kommission :

XXXXXXXX

Bell: J Bell

Kuusinen: Kuusinen

Gusew: Gusew

Manuilsky: D Manuilsky

Losowski: Losowski

Ulbricht:

Kolarow: Kolarow (per Telefon)

Bela Kun: Bela Kun (per Telefon)

Ghitarow: Ghitarow (per Telefon)

Stalin:

Moiswa:

Amerikan Komisyonu kararı imzalar

29 Komintern Arşivi, 495.37.47/10-11.

VI

Trajik Sona Doğru

Bu arada Lovestone boş durmuyordu. Entrikacı kişiliğinin, açık açık gelmekte olan nihai hamle karşısındaki çaresizliğinin ve bir zamanlar (hatta hâlâ) tapındığı ilahların kadir bilmezliğinin yarattığı öfkenin gözü karalığıyla, köşeye sıkıştırılan kedi misali, ya da belki iflas eşiğindeki kumarbaz gibi, bir direniş/çıkış yolu arıyordu.

Lovestone Amerikan delegasyonu ile Moskova'ya hareket etmeden önce Moskova'da işlerin istediği gibi gitmemesi olasılığı karşısında önlem olarak bir kumpas kurmuş ve partinin banka hesaplarını ve mülklerini kendisine sadık kişilerin üstüne geçirme planları hazırlamıştı. Biyografisini yazan Ted Morgan'ın belirttiği gibi, Lovestone, "liderliği söz konusu olunca partiyi rehin almaya" hazırlanmaktaydı.[1] 6. Kurultay'da Lovestone'un yerine (kuşkusuz geçici olarak) sekreter seçilen Gitlow anılarında, parti avukatı Joseph Bradley'e bu konuda yasal belgeleri hazırlattıklarını ve kendilerinden haber alınca uygulamaya geçmesi talimatını verdiklerini yazıyor.[2] (Gitlow, Bradley'in daha sonra Komintern'den yana tavır alarak kendilerine verdiği sözü tutmadığını da belirtiyor.) Bu arada Bob Minor ile Jack Stachel de Sekretarya bünyesinde partiye göz kulak olmakla görevlendirilmişlerdi.

---

1 Morgan, *age.*, s. 84. Ayrıca bkz. Bertram D. Wolfe, *A Life in Two Centuries*, New York, Stein and Day, 1981, s. 492-93; Gitlow, *I Confess...*, *age.*, s. 552.

2 *Agy.*

Ne var ki, Moskova'daki gelişmeler ve muhalefetin çabaları, Lovestone ekibinde çatlaklar da yaratmaya başlamıştı. Özellikle merkezde Browder'ın da müdahaleleriyle Stachel ve Minor ağır baskı altında yalpalama emareleri göstermekteydiler. Lovestone ikiliye 27 Nisan'da bir telgraf gönderdi ve dedikodulara inanmamalarını, henüz bir karara varılmadığını bildirdi. 2 Mayıs'taki telgrafındaysa, Tomsky ile Buharin'in Politbüro dışındaki görevlerinden alındıklarını bildiriyordu, New York'taki vekilharçlarına.[3] Gitlow anılarında, 3 Mayıs'ta aldıkları telgrafla "Amerika'daki cephede çatlaklar oluşmaya başladığı" izlenimi edindiklerini yazıyor.

İşte bu yazışmalar sürerken 14 Mayıs'ta Moskova'da yönetimin ipi çekildi.

A. LOVESTONE TELGRAFI

Lovestone 15 Mayıs'ta parti merkezindeki adamlarına imzasız bir telgraf gönderdi.[4] Karar tasarısının "Partinin yıkımı anlamına geldiği"ni ve Amerikan yığınları nezdinde Komintern'i itibarsızlaştıracağını belirten telgrafında Lovestone, bunu önlemek için "sağlam bir cephe"ye ihtiyaç olduğunu söyleyerek kendileri gelene kadar "herhangi birinin herhangi bir önerisine, Komintern telgraflarındaki kararın yayınlanmasına dair talimatlarına" uyulmamasını istiyordu. Lovestone ayrıca, bütün delegasyonun Moskova'da "zorla tutulabileceği"nden söz ediyor ve "On gün içinde bizden döneceğimize ilişkin bir haber almazsanız [parti] birimlerinde harekete geçin ve Lovestone ile Wolfe dahil bütün kurultay, delegasyonun dönüşü için bastırın," talimatını veriyordu. Lovestone, güvenilir olmayanların hemen tasfiye edilmesini; bütün bağlantı ve parti mallarının kontrol edilmesini; parti ödemelerini imzalama yetkisi olanların durumunun incelenmesini; ilk olarak da parti binalarının satışına ilişkin hazırlıkların tamamlanmasını istiyordu. Yönetime karşı tavır alan Weinstone'un

3 Morgan, *age.*, s. 91.

4 Parti Arşivi, (makara 117), 515.1.1549/31.

parti taşınmazları üzerindeki vesayet yetkisinin kaldırılmasını da talep eden Lovestone, Moskova'da sağlam durduklarını, ancak benzer bir "mükemmel iradenin [*splendid spirit*] ... partiyi yıkımdan kurtarabileceği"ni ifade ediyordu. Lovestone muhataplarına, "Asla bu telgrafı kabullenmeyin ama gereğini yapın," diyerek sonlandırmaktaydı telgrafını.

Ne var ki, Minor ve Stachel artık Komintern'den yana tavır almaya başlamışlardı bile. Lovestone-Gitlow ikilisinin, parti hesap ve mallarının yandaşlara transferini başlatma talimatlarına uymayı reddettiler ve böylece kumpas da çökmüş oldu. İkili önce telgrafı görmezden geldiler ve kendilerini korumak için gizlediler, sonra da partiye açıkladılar.[5] Artık Lovestone ekibi karşısındaki tavırları o kadar net ve kesindi ki, parti Merkez Komitesi'nin Komintern kararını desteklediğini, parti üyelerince benimsenmesi ve kayıtsız şartsız uygulanması için gerekli çabanın gösterileceğini belirten, ayrıca Moskova'daki delegasyonu da kararın gereklerini yerine getirmeye çağıran ve kararla birlikte *Daily Worker* gazetesinde yayınlanan 18 Mayıs bildirgesini öneren Bob Minor'dı.[6] Minor, yeni sekretarya üyesi olarak, Komintern'i savunan ve KEYK kararına karşı çıkan parti üyelerini, yani Lovestone grubu yandaşlarını ağır biçimde suçlayan bir konuşmasında şöyle demekteydi: "Gereksiz ölçüde sert olmak istemiyoruz ama 'Kremlin'den emir almayacağız' diyen yoldaşlar olduğunu duyuyoruz. ... Ortalıkta dolaşan bir laf var: 'Stalin'in yöntemini beğenmiyoruz.' Bu nedir? Nedir bu? ... Bazı yoldaşlar burada kararı kabul edeceğiz ama içeride mücadele edeceğiz [diyorlar]. Şimdi yoldaşlar bunun tamamı hemen ortadan kaldırılmalıdır. ... Merkez Komitesi'nin gözleri ve kulakları vardır, neler döndüğünü bilmektedir ve bütün bu konularda bir uyarı yapmak gereklidir..."[7]

5 Gitlow, Minor ile Stachel'in kendilerinden aldıkları telgrafları Komintern'e ilettiklerini de iddia ediyor. Gitlow, *I Confess...*, *age.*, s. 556-557; Morgan, *age.*, s. 100.

6 Parti Arşivi, 515.1.1630/159. Metin için ayrıca bkz. Bernard K. Johnpoll, (Ed.), *A Documentary History of the Communist Party of the United States*, c. 2, Westport, CT, Greenwood Press, 1994, s. 189; Blanc, Davenport, *age.*, s. 145.

7 Parti Arşivi, 515.1.1627/106-107.

Daha sonra Gitlow saflardaki bu çöküşle ilgili şöyle yazacaktı:

> Savaşın önemli bir stratejisini göz ardı etmiştik. Bu da, generallerin ordularının asla önünde gitmemeleri [ilkesiydi]. Modern savaşlarda generaller daima geridedir. Bizim delegasyonumuzdaki üç general, Lovestone, Bedacht ve ben, Stalin'le kozumuzu düello yapan şövalyeler gibi tek bir muharebede paylaşmak için, ordumuzu, parti üyelerini Birleşik Devletler'de bıraktık. Ordumuzdan altı bin kilometrelik bir kara parçası ve okyanusla ayrı düşmüşken bizim Rusya'da etkin bir savaş vermeyi ve bu arada da Birleşik Devletler'deki hattımızı korumayı ummamız aymazlıktı.[8]

Bu arada, Moskova delegasyonunda da çatlaklar büyümeye başlamıştı. Artık Noral, Huiswood ve Bloor da saf değiştirmişlerdi. Kısa süre içinde de Lovestone, Gitlow ve Wolfe dışındaki delegasyon üyelerine Moskova'dan ayrılma izni çıkmış ve grup Amerika'ya dönmüştü.

B. MOSKOVA'DAN KAÇIŞ

Şimdi artık Komintern'e karşı "isyan bayrağı açmış elebaşları" konumuna düşen Lovestone, Gitlow ve Wolfe için acil sorun bir an önce ülkeden çıkmak olmuştu. Amerika'ya dönmek o kadar da kolay değildi çünkü yetkililer çıkış izni/çıkış vizesi gibi gereklerin yerine getirilmesi konusunda aceleci davranmıyorlardı.

Bu arada Gitlow ile Wolfe'tan Pepper'la ilgili soruşturma bağlamında Kontrol Komisyonu'na ifade vermeleri istenmişti. Sonunda bu ikisine çıkış izni verildi ve Moskova'da sadece Lovestone kaldı. Gündemde Lovestone'un Komintern çalışmaları çerçevesinde bir başka ülkede görevlendirilmesi vardı.

Moskova'da kıstırılmış olan Lovestone, 22 Mayıs'ta Kuusinen'e, "Sovyetler Birliği'nden ayrılma izni" isteyen bir mektup gönderdi. Mektubunda, "hemen Birleşik Devletler'e gitmek için izin verilmesini" rica etmekteydi.

---

8 Gitlow, *I Confess...*, *age.*, s. 525.

Lovestone, Amerikan Komisyonu'ndaki gelişmeler ve KEYK'in Amerikan Komünist Partisi'ne ilettiği kararını "bazı özellikleri" nedeniyle, "Moskova'da kalarak ya da bir başka ülkeye giderek kendisine verilecek görevleri etkin biçimde yerine getirmesinin mümkün olmadığı"nı söylüyor, bu gerekçeyle ABD'ye gitmek istediğini belirtiyordu.

Lovestone, "bu vesileyle son Açık Mektup ve ... organizasyonel önerilere ilişkin" itirazlarını da belirtmek istediğini yazıyor, bunların "Partiye onulmaz zararlar" vereceğini belirtiyordu. Buna rağmen, KEYK kararlarına uymayı ve bunların uygulanmasını engelleme yönünde hareket etmeyeceğini de taahhüt ediyordu. "İlerde verilecek parti görevleri için partimiz MK'sının emrinde" olacağını taahhüt eden Lovestone, daha önemlisi birkaç haftalık bir aradan sonra KEYK'in "herhangi bir yerde" kendisine vereceği görevleri de yerine getireceği sözünü veriyordu.

Lovestone sonuç olarak da, Kuusinen'den "acil olarak ricasının yerine getirilmesini ve kendisine karşı ciddi disiplin önlemleri alınacağı tehdidinin" uygulamaya konmamasını talep ediyordu. Ayrıca, Moskova'ya gelmek için Birleşik Devletler'den illegal biçimde ayrıldığını, bu nedenle vize için konsolosluklara başvurmasının "kapitalist polis nezdinde" güvenliğini tehlikeye atacağını, bu durumda partinin de başka yoldaşların illegal seyahatlerini ayarlamakla suçlanacağını belirtiyordu.

Lovestone, "Komünist selamlarla," diye bitirdiği mektubuna, Pepper'la ilgili olarak elindeki bütün belgeleri Komintern'in Kontrol Komisyonu'na devrettiğini de eklemişti.[9] Moskova'daki yetkililerse, Lovestone'un ülkeden ayrılması işini sürüncemede bırakmışlardı. Bütün delegasyon üyeleri ayrılmış, Lovestone ise Moskova'da tek başına kalmıştı ve panik içinde ayrılma iznini elde etmek için çırpınıyordu.

Lovestone 30 Mayıs'ta bir mektup daha yazdı ve Komintern görev verdiği takdirde İngiltere, Fransa, Arjantin ya da

9 Komintern Arşivi, 495.37.53/168-169; 495.72.63/301-302.

Uzakdoğu'ya gidebileceğini iletti, hazırlıklarını yapmak için iki haftalığına Amerika'ya gitmek istediğini bildirdi.[10] 31 Mayıs'ta Lovestone'a izin verme eğilimindeki KEYK parti yönetimine bir telgraf çekerek bu konudaki görüşlerini sordu. Ne var ki, bu sırada Stachel ve Minor 15 Mayıs telgrafını açıklamışlardı ve yeni parti yönetimi de güvenmediği Lovestone'un bir süre daha Moskova'da tutulması gerektiğini KEYK'e bildirdi. Bunun üzerine Lovestone, parti MYK'sına hizip faaliyetlerinden uzak duracağına ve Komintern kararlarına uyacağına dair bir telgraf göndermek zorunda kaldı. Lovestone "KEYK talebi uyarınca" gönderdiği açıklamasında, "Açık Mektup ve örgütsel önerilere ilişkin itirazlarının sürdüğünü" ama buna rağmen "Komintern kararlarına karşı direniş suçlamalarını reddettiğini ve kınadığını" belirterek, parti üyelerine "KEYK kararlarının uygulanmasına karşı direniş veya engelleme"den kaçınmaları çağrısında bulundu.[11] Ne var ki, yeni parti yönetimi Lovestone'a güvenmediğini KEYK'e bildirdi, öncelikle 15 Mayıs'ta gönderdiği telgrafı mahkûm etmesini istedi; Sekretarya'nın Lovestone'a ancak parti kamuoyunun aydınlatılması kampanyasından sonra dönme izini verilebileceği görüşünde olduğunu bildirdi ve mesajı parti organlarında yayınlamadı.[12]

Lovestone'un Moskova'da dostları da vardı elbette. Bunlardan biri, (Frank Kleges, Nicholas Ludwig Dallant, Blunquist takma adlarını kullanan) Riga (Latviya) doğumlu Nicholas Dozenberg'di. Dozenberg 1904'te Amerika'ya gelmiş, 1919'da Amerikan Komünist Partisi'ne katılmış, daha sonra da Sovyet askerî casusluk örgütüyle ilişki kurmuştu.[13]

10 Morgan, *age.*, s. 93.

11 Komintern Arşivi, 495.72.63/307 ve ihraçlara itiraz dilekçesi içinde, 495.72.68/35.

12 Bkz. Komintern Arşivi, 495.72.68/36; "Material for the Enlightenment of the Party Membership on the CI Address to our Party", *Daily Worker*, 27 Haziran 1929, s. 4; Blanc, Davenport, *age.*, s. 150-151.

13 Dozenberg, Soğuk Savaş döneminde casusluk suçlamasıyla sorgulandı, sahte pasaport kullanmaktan kısa süre hapis yattı ve sonra da yerleştiği ABD'de sakin bir hayata çekildi, 1954 yılında öldü.

Dozenberg'in ve onun araya soktuğu sendikacı, bakan ve Politbüro üyesi Rudzutak'ın (Rudzutacks)[14] yardımlarıyla Lovestone 11 Haziran'da Moskova'dan Berlin'e kaçtı.[15]

C. İHRAÇLAR

Lovestone'un Moskova'dan ayrıldığı partiye 22 Haziran'da bir telgrafla iletildi. Telgrafta, Lovestone'un KEYK'e, "hatalarını itiraf eden ve KEYK kararlarını uygulayacağını belirten bir basın açıklaması yapma" sözü vermiş olduğu bildiriliyor, bütün eski yandaşlarının Lovestone'la ilişkilerini kesmeleri emrediliyordu.[16]

Partiden de ayın 26'sında yanıt gönderildi Moskova'ya: "Lovestone izinsiz seyahatini bildiren telgrafınızdan iki gün önce geldi. Hemen hizip toplantıları örgütledi. Bunun üzerine Sekretarya ihraç önerisiyle POLKOM'u toplantıya çağırdı. POLKOM dün Wolfe dışında oybirliğiyle Lovestone'u ihraç etti. Aynı oylarla Wolfe'un POLKOM üyeliği askıya alındı. İhraç kararı [partiyi] bölme belgeleriyle birlikte bugün *Daily* [*Worker*]'de yayınlandı. Amerikan Komisyonu belgelerini hâlâ almadık. Lovestone'un dönüşüne ilişkin Politik Sekretaryadan da eylem [*action*] rica ediyoruz."[17]

Bu ihraç toplantısından bir gün önce de Wolfe, Sekretarya toplantısında sorguya çekilmişti. Wolfe'a önce neden New York'a gelir gelmez partiye haber vermediği soruldu. O da yorgun olduğunu, biraz dinlenmeye ihtiyaç duyduğunu, partiden toplantı davetinin de geç geldiğini söyledi. Asıl soru ise bunun ardından geldi. Bedacht, 15 Mayıs telgrafını "partiyi bölmek ve Komintern'den kopartmak" girişimi ve "kriminal bir davranış" olarak kamu

14 Sovyet Partisi'nin eski üyelerinden, Lenin'in yakını ve üst düzey sendika ve parti yöneticilerinden hükümet üyesi, Rudzutak 1938'de Troçkizm ve Nazi Almanyası'na casusluk suçlamalarıyla idam edildi. 1956'da itibarı ve parti üyeliği geri verildi.

15 Ayrıntılar için bkz. Morgan, *age.*, s. 101-102.

16 Parti Arşivi, 515.1.1549/35.

17 Parti Arşivi, 515.1.1569/149.

önünde kınayıp kınamayacağını sordu. Telgraftan haberi olmadığını öne süren Wolfe'un isteği üzerine de, orijinali elde olmadığından, Minor telgrafın içeriğini notlarından özetledi. Wolfe'a ayrıca Lovestone'un Moskova'dan izinsiz ayrılmasına ilişkin görüşü de soruldu.

Tutanakta soru-yanıt şöyleydi:

Yoldaş Minor'dan soru: ...Sana okunduğu kadarıyla hipotetik olarak böyle bir telgrafı anti-Komintern bir davranış olarak kınamaya hazır mısın?

Yoldaş Wolfe'un yanıtı: Dinlediğim kadarıyla, okuma biçiminle ve sadece bir kez kesik kesik okunmasıyla telgrafın karakterine ilişkin bir şey söyleyemem. Komintern'deki bir duruma ilişkin bazı görüşlerin ifade edilmesi gibi görünüyor. Benim tavrıma gelince, bunu zaten başkası adına değil, kendi adıma belirtmiştim.

Yoldaş Minor'dan soru: Bu telgrafta özetlenen, duruma müdahale yönetiminin Komintern yöntemlerine kesin bir biçimde aykırı olduğunu söylemeye hazır değil misin?

Yoldaş Wolfe'un yanıtı: Telgraf kurallarına vâkıf olmadığımdan yöntemden anlamıyorum. Mutabık olmadığım bir karara ilişkin kendi düşüncemi daha önce belirttim. ... Kabulleniyorum.

Yoldaş Bedacht'tan soru: Parti önünde kararı savunmaya hazır mısın?

Yoldaş Wolfe'un yanıtı: Hiç inanmadığımdan bu karara iyi bir savunma geliştiremem.

Yoldaş Stachel'den soru: Hakkında hiçbir şey bilmediğin telgraf, delegelerin dönüşüne kadar kararın yayınlanmamasını öneriyor. Bunu hiç Moskova'da tartıştınız mı?

Yoldaş Wolfe'un yanıtı: Hayır.

Yoldaş Stachel'den soru: Bunun Komintern'e açık bir karşı çıkış olduğunu düşünüyor musun?

Yoldaş Wolfe'un yanıtı: Komintern'in bir kararının basılmaması elbette Komintern'e karşı bir davranıştır.

En sonunda da Wolfe'un, "Hiçbir gerçek komünist, adil olduğuna ve doğruluğuna inanmadığı bir şey için iyi bir savunma hazırlayamaz," sözleriyle son buldu sorgusu. Ardından da Otto Huiswood'un sorgusuna geçildi. Huiswood benzer sorulara verdiği yanıtlarda, 15 Mayıs telgrafını kınadığını ve Komintern kararına karşı çıkmayı doğru bulmadığını belirtti.[18]

D. LOVESTONE'DAN İHRACA İTİRAZ

6. Dünya Kongresi'ndeki Amerikan delegasyonu ihraçlar üzerine Komintern 10. Plenumu'na bir itiraz dilekçesi gönderdi. Bu uzun dilekçede imzacılar eski görüşlerini tekrarladılar, muhalefet hizbini suçladılar, çok önemli parti yazışmalarını ekleyerek muhalefetin, özellikle de Minor ile Stachel'in komplosuna kurban edildiklerini iddia ettiler, ayrıca Buharin önergesini yeniden açıkladılar ve kendilerini savunarak haklarındaki kararların geri alınmasını talep ettiler.[19]

Dilekçede, komünistlerin Komintern kararlarına itiraz haklarının olduğu ama sonunda kesinleşen karara da uyulması gerektiği belirtilerek, doğruluğuna inanılmayan bir karara uymak "disiplin ve sadakatin en kesin testidir" deniyordu. Delegeler, Komintern'in her komünisti istediği yerde görevlendirme hakkına sahip olduğunu kabul ettiklerini ve sadece önde gelen kadroların "son aylarda görüldüğü gibi ... hizipsel saiklerle ... politik bir haklı neden olmaksızın" partilerinden kopartılmalarına itiraz ettiklerini belirtmekteydiler. İtiraz dilekçesinde, Lovestone ekibiyle işbirliği yapıp daha sonra "ihanet" ederek desteklerini çeken eski yoldaşlarla ilgili ilginç suçlamalar vardı: "İdeolojik bakımdan en zayıf", "en hizipçi", "en ilkesiz" ve "en kötü sağ hatalar"dan sorumlu "oportünist kalıntılar" olarak nitelendirilmekteydiler. Weinstone, "küçük burjuva yalpalayıcı" ve "kariyerist"; Stachel,

18 Parti Arşivi, 515.1.1642/54-61.

19 Komintern Arşivi, 495.72.68 ve Paul Le Blanc, Tim Davenport, *age.*, s. 157-164. Parti Merkez Komitesi'nin bu itiraza ilişkin kınama bildirisi için bkz. *agy.*, s. 165-168.

"partinin kitle çalışmalarına hiç katılmayan profesyonel hilebaz ve sıradan bürokrat"; Ballam, "tembel, yeteneksiz ve kronik ilkesiz hizipçi"; Wicks, "ilk devlet saldırısında partiyi terk ederek ona dışarıdan azgınca saldıran" biri olarak nitelendirilmekte, eski yazılarından, gizli iç yazışmalardan örneklerle itibarsızlaştırılmaktaydılar.[20] İhraçlar konusundaysa imzacılar Lenin'in Zinovyev'e gönderdiği bir mektuptaki şu cümleye atıfta bulunuyorlardı: "Şayet biat edenleri değil de yetenekli insanları atar ve sadık aptalları tutarsanız kesinlikle partiyi mahvedersiniz."

Amerika'nın 'istisnai' özellikleri konusundaki suçlamalara karşı da, "spesifik koşulların, özel durumlar"ın analizinin bir görev olduğuna inandıklarını yazmaktaydılar. ABD'nin kimi özelliklerinin "yığınsal bir komünist parti inşası için olağanüstü imkânlar" sunduğunu, buna karşılık başka bazı "özgün/farklı" koşullarının ise, partinin öncü rolünü oynamasını zorlaştıran etkiler yaptığını belirterek Lenin'in, "Ekonomik ve politik gelişmedeki düzensizlikler kapitalizmin değişmez yasasıdır," sözüne ve emperyalizmde "eşitsiz gelişme" olgusuna göndermede bulunuyorlardı.

Dilekçede Amerika'nın özgün nitelikleri de şöyle sıralanmaktaydı: a) Amerikan işçi sınıfının, göçmenler-yerliler, siyahlar-beyazlar gibi farklı kompozisyonu ve vasıflı işçilerle vasıfsızlar arasındaki uçurum, dünyanın en büyük ve zengin işçi aristokrasisinin varlığı, b) Rasyonalizasyonla ortaya çıkan sömürünün yoğunlaşmasının ve işçiler üzerindeki olumsuz etkilerinin dünyada görülmemiş ölçülerde olması, c) Sanayi ile ziraatin ABD'de öteki kapitalist ülkelere göre çok daha gelişmiş olmasına karşın ikisi arasındaki eşitsizliğin de dünyada görülmemiş ölçülerdeki büyüklüğü, d) Köleci Güney hariç, ABD'nin feodal geçmişi olmaması, e) Öteki gelişmiş ülkelerin aksine ABD'de güçlü bir sosyal demokrat geleneğin ve Sosyalist Parti'nin bulunmayışı, f) İki partili sistemin Amerika'ya özgü oluşu.

20 Komintern Arşivi, 495.72.68/10.

Yine de dilekçede, bütün bu Amerika'yı öteki gelişmiş kapitalist ülkelerden ayıran özelliklerin, "Amerikan emperyalizminin dünya emperyalizminin yasalarından muaf olduğu" saptamasını ancak "şarlatanlar" yapabilir, denmekteydi. Kendilerinin sadece, "devrimci hareketin tam da farklı koşullar nedeniyle değişik ülkelerde değişen tempoda ilerlediği"ni söylediklerini belirten grup, Lenin'in "Amerikan İşçi Sınıfı'na Mektup"taki şu satırlarına atıfta bulunuyorlardı: "Yoldaş Amerikan işçileri, sizden gelecek yardımın uzun zaman alabileceğini biliyoruz. Çünkü devrim farklı ülkelerde farklı yollardan değişen hızlarda gelişmektedir. Başka türlü nasıl olsun ki?"[21]

Dilekçe şöyle bitiyordu:

> Biz parti ve Komintern'in çelik Bolşevik birliğinden yanayız. Biz öğretmenimiz ve önderimiz Yoldaş Lenin'in çizgisinden yanayız. Biz Lenin'in dünya partisi Komünist Enternasyonal'in güçlü ve gelişen Amerikan seksiyonundan yanayız.
>
> Yaşasın Komintern! Yaşasın Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi!

Komintern'in yanıtı kısa ve netti: İtiraz ancak Lovestone Moskova'ya dönerse görüşülebilirdi; aksi halde ihraçlar kesinlik kazanırdı.[22]

Ergenliğe geçiş Moskova'daki ağabeyin haşin müdahalesiyle böyle sonlandı Amerika'da...

E. PEPPER'IN HAZİN SONU

Bu noktada bir parantez açarak John Pepper'a dönmek ve bir başka trajik yaşamın son bölümünü anlatmak gerekiyor.

Birinci ciltte gördüğümüz gibi, 1924 yılında Pepper, Foster muhalefetinin ısrarlı talepleri sonucunda Moskova'ya geri alınmıştı. Amerikan Partisi içindeki yıkıcı hizip çatışmasındaki rolü Moskova'ya çekilmesine neden olmuştu ama Zinovyev ön-

21 Komintern Arşivi, 495.72.68/15a-16.

22 *Daily Worker*, 29 Temmuz 1929; Draper, *age.*, s. 429.

derliğindeki Komintern'de Pepper'ın yıldızı hâlâ parlamaktaydı. Zaten o dönemde Zinovyev'le birlikte Stalin de Foster muhalefetine karşı mesafeliydi ve Lovestone-Pepper grubuna destek vermekteydi.

Komintern çalışmalarında Pepper sadece Amerikan Komisyonu'nda etkin değildi, Zinovyev'in kanatları altında başka önemli görevlere de getirildi. Komintern'in 5. Kongresi'nde Politik Komisyon üyesi olarak ekonomik kriz konusundaki tezleri sundu, pek çok konudaki tartışmalara aktif biçimde katıldı, İsveç'e gidip oradaki Bolşevikleşme programının pratiğe geçirilmesine nezaret etti. İsveç'ten döndükten sonra da Komintern'in Enformasyon Bürosu'nun başına getirildi, KEYK Politik Komisyonu'nun üyesi olarak "Zenci Komisyonu"nun başkanlığına seçildi. Pepper'ın "Komintern kadrosu" olarak aktif çalışmaları sonraki iki yıl da üst düzey görevlerle sürdü.

Bu arada Pepper, Lovestone ekibinin isteği ve Stalin-Buharin ikilisinin oluruyla 1927'nin ikinci yarısından itibaren Amerikan Partisi'nin "geçici" Komintern temsilcisi olarak atanmayı başarmış ve böylece parti işlerindeki etkin rolünü sürdürme olanağını da bulmuştu. Lovestone hizbinin Moskova'yla ilişkilerini düzenleme de, bir "ara bulucu" ve "lobici" olarak ona kalmıştı. Bu, Zinovyev gözden düşmeye başladığında, Lovestone ekibinin Buharin-Stalin ittifakına dayalı yeni Komintern yönetimi nezdindeki gücünü göstermekteydi.

Stalin-Buharin ittifakının güç kazanmasıyla Pepper'ın politik sadakati yeni iktidar odağına doğru kaymaya başlamıştı. Şimdi artık Pepper sıkı bir Stalinist olmuş, Buharin'le tam bir işbirliği içine girmişti. Tabii bu arada belirtmek gerekir ki, kibirli, kavgacı, oportünist tutum ve tavırlarıyla Pepper kendisine yeni düşmanlar da yaratmaktaydı. Buharin'le dostluğu, ileride Rus Partisi içindeki yeni iktidar kavgasıyla taşınması olanaksız bir yük olmaya başlayacaktı ona. "Amerikan biricikliği" konusundaki yazıları Lovestone ve Buharin'le ideolojik özdeşliği ayaklarının altındaki zeminin kaymasını getirecekti.

Moskova'daki Komintern kongresinde en çok eleştirilenlerin başında geliyordu Pepper. "Sağ tehlike" ve Amerikan Partisi'ndeki uzantıları söz konusu edilince, Lovestone'la birlikte Pepper en ağır eleştirilerin hedefi olmuştu. O sırada Buharin'in yıldızının sönmeye başlamış olması ve yeniden sert bir sınıf mücadelesi dönemine geçiş yanlılarının Stalin önderliğinde güçlenmesiyle birlikte, Lovestone-Pepper ikilisi zora düşmekteydi.

Bu konuda ciddi sinyaller Amerikalılara, hem 6. Kongre'nin açık toplantılarında hem kapalı görüşmelerde, hem de kulislerde ve yabancı delegelerin kaldığı otel odalarında iletilmekteydi. Örneğin, Stalin'e yakınlığıyla bilinen Alman komünist Heinz Neumann kongre salonunun koridorunda karşılaştığı Lovestone'a, hem Pepper hem de Buharin hakkında basit dedikoduyu aşan güçlü bir mesaj vermişti. Bunu Buharin'e bildiren Lovestone'un anlattığına göre, Neumann, Pepper için "maceracı" demiş, "devrimci olmayan küçük burjuva"nın "yok edilmesi" gerektiğini söylemiş ve onu "frengili" diye aşağılamıştı. Buharin'e gönderdiği uyarı notunda Lovestone, Neumann'ın ayrılırken de, "Şimdi Buharin'i, 'Rus Partisi'nin Pepper'ını', 'Rus frengi taşıyıcısı'nı dinlemeye gidiyorum," dediğini yazmaktaydı.[23]

Belki de bütün bunların bir sonucu olarak Pepper, KEYK tarafından 1927 yılında parti inşasına nezaret etmek üzere Kore'ye atandı. Bu "tehlikeli sürgün" sürecinde Pepper, Japonya'ya kadar gitti ama Kore topraklarına ayak basmadan Mosova'ya geri döndü; üstelik Kore'ye gitmiş gibi oradaki "çalışmaları"na ilişkin bir raporu da KEYK'e sunmuş, harcırah almıştı. Raporundaki tek doğru cümle şuydu: "Seul'de hiçbir Koreli komünist görmedim çünkü onlarla herhangi bir temas intiharları anlamına gelirdi."[24]

Bu arada ikili bir süreç işlemekteydi Pepper'la ilgili olarak. Bir yandan, karşıtları Kore raporuna ilişkin kaygılarını dile getiriyor, onu oportünist konumundan dolayı mahkûm ediyor ve ayağını

23 Sakmyster, Odyssey..., *age.*, s. 177, Morgan, *age.*, s. 73.

24 Sakmyster, Odyssey..., *age.*, s. 145

kaydırmaya çalışıyorlardı. Buna karşılık Buharin de etkinliğini kullanarak bütün bunları dengelemeye çalışıyordu. Nitekim Buharin hâlâ Komintern'in başındaydı, SBKP Politbüro üyesiydi ve içerideki kapışma henüz açığa çıkmamış, yapay bir birlik görüntüsü korunmaktaydı. Dolayısıyla, Lovestone-Pepper ikilisi Moskova'da henüz bir hezimete uğramamış, hatta –yara almakla birlikte– "postu deldirmeden kurtarmışlar"dı.

Bu denge içinde Pepper'la ilgili iki gelişme ortaya çıktı. KEYK, 2 Mart 1928 günkü toplantısında Pepper'ın Kore göreviyle ilgili bir araştırma komisyonunun kurulmasına karar verdi ama bu arada, Buharin'in ağırlığını koymasıyla, Lovestone yönetiminin ve kendisinin isteği doğrultusunda (Amerikan muhalefetiyle KEYK içinde Kuusinen gibi üyelerin itirazlarını aşarak) elverişli bir ödenek planıyla Amerika'ya dönmesine de izin verdi.[25]

Böylece Komintern 6. Kongresi'nden sonra Pepper da Amerika'ya, bu sefer John Swift takma adıyla ve parti MYK üyesi olarak geri döndü. Bu, Buharin'in Pepper'a yapabileceği son iyilikti. Yeniden Amerika'ya geri dönmekten mutlu Pepper da hummalı bir tempoyla parti işlerine sarıldı, Politik Komite'ye seçilmesiyle de yönetimdeki etkin konumuna geri döndü.

Ne var ki, Pepper'ın rahatlığı uzun sürmedi. Bu sırada Moskova'da onun Kore misyonuna ve raporuna ilişkin kimi gerçekler de ortaya çıkmaya başlamıştı. Öldürücü darbeyse, ona eşlik eden sekreter Anna Zinnert'in 25 Haziran'da verdiği ifadeyle geldi: Sekreter, Soruşturma Komisyonu'ndaki ifadesinde, Kore'ye hiç gitmediklerini söyledi.[26] Bu durumda Buharin'in de Pepper için yapabileceği fazla bir şey kalmamıştı. Moskova'daki denge durumuna uygun yeni bir mesaj Eylül ayının sonlarında ulaştı partiye. KEYK mesajında önce Lovestone yönetimine ilişkin sağcılık suçlamasının "temelsiz" olduğu belirtiliyordu; ama hemen ardından da, Pepper'ın hemen Moskova'ya dönmesi talep edili-

25 KEYK Almanca Tutanak "Protokoll 85" (2 ve 3 no'lu Kararlar), Komintern Arşivi, 495.6.11/51; Sakmyster, Odyssey..., *age.*, s. 165.

26 *Agy.*, s. 183, dn. 47.

yordu. Pepper'a ilişkin karar nötr bir biçimde formüle edilmişti Kuusinen ve Piatnitski tarafından: "Dünya ekonomisi ve politikası sorunu üzerine Moskova'da eşgüdümlü [*on a unified basis*] bir araştırmanın örgütlenmesi planına bağlı olarak Polit[ik] Sekretarya, Yoldaş Pepper'ın geri çağrılmasına karar vermiştir. Derhal gelmelidir."[27]

Pepper'ın dönüşünden kısa süre sonra gelen bu beklenmedik karar, bütün dikkatli diline karşın Pepper ile Lovestone ekibinde tam bir şok etkisi yarattı. Pepper bakımından bu şaşkınlığa ayrıca dehşet ve korku hissini de eklemek gerekir elbette.

Bu yeni durum karşısında Pepper güvenlik ve sağlık sorunları gibi bahanelerle bir yandan gidişini mümkün olduğunca geciktirmeye çalışıyor, bir yandan da parti çalışmalarına hız veriyordu. Moskova'ya dönüş meselesi böylece sürüncemede bırakılmışken partinin Aralık Plenumu'nda Pepper, en önde gelen yöneticilerden biri olarak sahne alıyordu ve pek çok konuda, bu arada da "Amerikan biricikliği" ve "Zenci Sorunu" konusunda önemli yazılarıyla parti siyasetinin teorik/ideolojik altyapısını döşüyordu. Ama bu arada Moskova'ya geri çağrıldığı, muhalefet tarafından öğrenilmişti ve altındaki zeminde bir sarsılma Amerika'da da ortaya çıkmıştı.

Bu noktada yine Lovestone ile Pepper'ın entrikacı karakterleri devreye girdi. Yapılan plana göre, Pepper'ın Moskova'ya güvenlik gerekçeleriyle Meksika üzerinden dönmekte olduğu bilgisi uçuruldu ama aslında hiçbir yere gitmemişti, gizlilik koşulları içinde parti işlerini sürdürdü. Partinin 6. Kurultayı'nda da perde arkasında çok etkin bir rol oynadı; taktiklerin belirlenmesinde, bildirilerin yazılmasında, ana siyasetin belirlenmesinde merkezî konumunu sürdürdü. Örneğin, partinin "Zenci Sovyet Cumhuriyeti" bildirisini, gizlendiği evde Pepper yazmış-

27 Elle yazılmış gerekçeli kararda "bir an önce [*at once*]" ifadesi karalanmış ve yerine "derhal [*immediately*]" sözcüğü eklenmişti. 21 Eylül Toplantı tutanağı (2 No'lu karar) Komintern Arşivi, 495.3.57/358; Elyazısıyla gerekçeli karar 495.3.57/360. Ayrıca, Sakmyster, Odyssey..., *age*., s. 182-183; Morgan, *age*., s. 76-77.

tı. ABD'deki varlığını ise, parti yönetiminden sadece Lovestone ile Stachel bilmekteydi.

Zaman geçtikçe ve Moskova'daki çatışma artık açıktan Buharin aleyhine sonuçlanmaya başlamışken Komintern'de dönüşünü sürüncemede bırakan Pepper'la ilgili şüpheler artmış, tahammül sınırları aşılmış, sinirler gerilmişti.

Zaten partinin 6. Kurultay'ında Lovestone ekibinin zaferi KEYK'i derinden sarsmış, Komintern'e karşı "isyan bayrağının açılması" olarak değerlendirilmişti. Bu durumda genel olarak Lovestone yönetiminin, özel olarak da Pepper'ın durumu iyice çıkmaza girmeye başlamıştı. Pepper KEYK'ten kendisine gelen son dönüş uyarısına, 31 Mart'ta parti sekretaryasına gönderdiği bir mektupla yanıt verdi; "teknik sorunlar" ve "sıtma hastalığının nüksetmesi" nedeniyle gelişini "birkaç haftalığına ertelemek" zorunda olduğunu bildirdi.[28]

Pepper bununla da kalmadı, izahı zor bir son hamle daha yaptı, "Rus ruleti" oynadı. Bu, partiye gönderdiği ikinci mektuptu. Bu mektupta Pepper 6. Kurultay'da bir taktik zorunluluk olarak Lovestone ile Gitlow'un Buharin'le ilgili sundukları önerge sonucu kabul edilen kararla ilgiliydi. Pepper mektubunda, söz konusu kararla Buharin'in bir "Sağ Kanat" mensubu olarak gösterilmesinin çelişkisine dikkat çekiyor, "Bildiğim kadarıyla bu herhangi bir Komünist Enternasyonal şubesince Yoldaş Buharin'i, Komintern'in 6. Dünya Kongresi'nce oydaşmayla kabul edilen ...[ve] ana çizgiyi içeren Uluslararası Durum teziyle Komünist Enternasyonal Programının yazarını bir Sağ Kanat oportünist olarak damgalamaya çalışan ilk karardır," diyordu. Pepper, ayrıca, KEYK'in de, Sovyet Partisi'nin de böyle bir görüş bildirmemiş olduğunu belirtiyor, Amerikan Partisi içinde sadece muhalefet tarafından dillendirilmiş bu iddianın kabulünü protesto ediyordu. Pepper Lovestone'un Buharin'i öven daha önceki açıklamalarına da atıfta bulunarak, "o zamandan bugüne herhangi bir değişik-

28 Parti de bu bilgiyi hemen KEYK'e iletti; Komintern Arşivi, 495.37.63/99.

lik olmadığı"nı söylüyor, bu "ani değişim"in makul bir nedeninin olamayacağını belirtiyordu. Lovestone'un Dünya Kongresi'ndeki Alman Neumann gibi kulisçileri kastederek "Koridor Kongresi" terimini de kullandığını yazan Pepper mektubunu, "Kendi payıma Bittelman muhalefetinin ve [Moskova'daki Dünya Kongresi'ndeki dedikoducuların] 'koridor muhalefeti'nin bu dayanaksız çizgisinin partimizin Merkez Komitesi'ndeki önde gelen yoldaşlarca kabul edilmesine bütünüyle karşı olduğumu belirtmekten kendimi alıkoyamam," diyerek bitiriyordu.[29] Bu aslında Pepper'ın Moskova'ya nihai bir başkaldırısı anlamına gelmekteydi. Daha önce Gitlow'un da anılarında yazdığı gibi, Komintern'e karşı çıkılıp gerekirse onun dışında bir partiyle yola devam edilmesini önermiş[30] olan Pepper'ın bu tek kişilik isyan tavrının sadece canhıraş bir paniğin sonucu mu, yoksa planlanmış bir yol haritasının parçası mı olduğunu tahmin etmek kolay değil.

Bu arada Pepper'ın ABD'deki varlığını Komintern nezdinde açığa çıkartan bir gelişme yaşanmıştı. Genç Komünistler Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Gilbert Green, Pepper'la ilgili elde ettiği ama o zamana kadar sakladığı bilgileri Browder'a anlattı. Green iddialarını şöyle sıralamıştı:

1. Jack Stachel ve Jay Lovestone, John Pepper'la 3 Mart Pazar günü, 404 Batı 124. Sokak'taki evinde buluştular.
2. Parti kurultayından önceki iki hafta parti stenografı Yoldaş Lillian Gannes, parti zamanını ve parasını kullanarak, parti merkezi [*National Office*] onayıyla John Pepper'ın sekreterliğini yapmıştır.
3. O sırada "resmî olarak" Amerika dışında olmasına karşın John Pepper, MYK'nın sosyal reformizm konusundaki bildirgesinin taslağını [orada] yazdı.
4. Parti kurultayında sunulan zenci bildirgesini birkaç gün öncesinde John Pepper [sekretere] yazdırdı.

29 295.37.61/201-202; Parti Arşivi, 515.1.1569/132-135; Odyssey, s. 196.

30 Gitlow, *I Confess, age.*, s. 515; Ayrıca Draper, *age.*, s. 390-400; Morgan, *age.*, s. 80-81; Sakmyster, Odyssey..., *age.*, s. 192.

Browder da bunları Moskova'ya iletti. Bunun üzerine Green, KEYK'e iddialarıyla ilgili "gerçeklerin doğrulanması" için bir mektup sundu ve bütün bunları nasıl öğrendiğini anlattı. Buna göre, Green'in birlikte yaşadığı Gannes, kurultay öncesindeki iki hafta boyunca "özel bir konuda" çalıştığından çok meşguldü ve işin mahiyetini Green'e söylemeyi reddetmişti. Elsie Newman dışındaki parti çalışanları da Gannes'in ne yaptığını ve nerede çalıştığını bilmiyorlardı. Bu durumdan şüphelenen Green, 2 Mart Cumartesi günü Gannes'in üzerinde çalıştığı not defterini gizlice okudu. Okulda öğrendiği steno alfabesiyle defterin içeriğini çözebilen Green, konunun "zenci bildirgesi" olduğunu gördü. Bu konunun böylesine gizli bir biçimde ele alınması Green'i kuşkulandırmış, işin böyle gizlenmesinin nedeninin bildirgenin John Pepper tarafından yazılması olduğunu düşünmüştü. Başka kanıtlar arayan Green, Gannes'in çantasında New York Central treninin banliyö seferlerinin tarifesini buldu fakat Gannes bunun bir açıklamasını yapmayı reddetti. Green, bunun üzerine, "John Pepper'ın bu banliyöde yaşamakta olduğuna emin oldum," diye yazmaktaydı.

Green ertesi gün sabah Harlem Tren İstasyonu'na gitti ve beklemeye başladı. Saat 18.00'de Pepper'ı istasyondan çıkarken gördü ve evine kadar takip etti. Biraz sonra da Stachel ve Lovestone'un da eve geldiklerine tanık oldu. Green daha sonra kurultayla ilgili bir toplantıya gitti, Stachel ile Lovestone ise toplantıya ancak gece saat on birde katıldılar. Ertesi sabah Green Gannes'e durumu bildiğini açıkladı. Aslında Pepper'la gizli aşk da yaşamakta olan Gannes önce inkâr etti ama sonra bu dönemde Pepper ile çalıştığını, zenci sorunu ve sosyal reformizm bildirgelerini onun kendisine dikte ettiğini itiraf etti. Gannes ayrıca Pepper'ın Amerika'da olduğu gerçeğini yönetimden sadece Lovestone ile Stachel'in bildiğini söyledi.

Green daha sonra parti çalışanı Elsie Newman'a, Pepper'ın nerede olduğunu sordu ve "ülke dışında" olduğu yanıtını aldı. Newman'a gerçeği bildiğini söyleyince de Newman durumu itiraf etti, Pepper'ın "yakında" gideceğini söyledi.

Green KEYK'e gönderdiği mektupta kendisinin de çoğunluğun mensubu olarak yönetimden yana olduğunu ve bunları açıklarsa azınlık muhalefetine koz vereceğini düşündüğünü, esasen ilk başta konunun ciddiyetini de pek kavramadığını yazdıktan sonra, "Açık Mektup'u okuduktan sonra ve çoğunluğun kurultaydaki tutumunu görünce partinin durumdan haberdar olması gerektiğine hükmettim," demekteydi.

Green ilk önce nasıl davranacağına karar veremez çünkü hem Pepper'ı evinde basamayacağını hem de Lovestone ile Stachel'in bilgisi dahilinde gelişen bir olayı ifşa etmenin yararının olmayacağını düşünmüştü. Green sonunda şöyle demekteydi mektubunda: "Pepper'ın hâlâ Amerika'da olduğunu öğrenince ve Komintern'e açıkça karşı çıkıp bir bölünmeye neden olduğunu görünce, bütün bu ilkesiz ve örneği olmayan prosedüre partinin ve Komintern'in vâkıf olması için bildiklerimi partiye aktarmaya karar verdim. İlk bilgileri Yoldaş Browder'a vermemin nedeni onun politik görüşlerini benimsememem değildi, kendisinin Sekretarya'nın bu bilgileri verebileceğim ve onları takip edeceğinden emin olduğum tek üyesi olmasıydı."[31]

İçine düşmüş olduğu durumda Pepper'ın yapacağı fazla bir şey yoktu. Yaptığı son protestoların da bir anlamı ve yararı yoktu. Son iki mektubu alınca parti sekretaryası "Pepper'ı şiddetle kınama" kararı aldı.

Bu arada Browder da Green'in itiraflarını açıkladı üyelere. Kararda, bu tavrın "bir Komünist Parti üyesinin ahlaki duruşuyla [*integrity*] bağdaşmadığı" belirtiliyordu. Sonuç olarak da, "Pepper'ın çocukça bahanelerinin ve politik platformunun ...kendisine verilen talimat doğrultusunda Komintern'in huzuruna çıkmaktaki korkakça isteksizliğinin asıl nedeni"nin siyasal özünü gösterdiğinden hareketle de Politik Komite'ye ihraç kararı verilmesi için başvurulması karara bağlanıyordu.[32] KEYK

31 Komintern Arşivi, 495.72.63/280-81.

32 Komintern Arşivi, 495.37.55/87; Sakmyster, Odyssey..., *age.*, s. 197.

Sekretaryası da, bu konudaki görüşünü soran parti yönetimine, Pepper hakkında, "parti tüzüğünde öngörülen yaptırımların en sert biçimde" uygulanmasına onay verdiğini bir telgrafla bildiriyordu.[33] Bunun üzerine 4 Nisan'daki Politik Komite toplantısında Pepper partiden ihraç edildi."[34]

Pepper boş duracak adam değildi. Bütün çaresizliği ve paniğine karşın 7 Nisan'da Parti Merkez Komitesi'ne iki mektup daha gönderdi. Mektuplardan biri ihracına itiraz dilekçesiydi. İhraç kararını "en sert biçimde protesto"yla başlayan mektubunda Komintern kararına karşın Moskova'ya dönmeyeceğine ilişkin "varsayım"ı reddediyor ve her şeye karşın "hemen" yola çıkacağını belirtiyordu. Kendisine yöneltilen suçlamaları reddeden Pepper, onu dinlemeden alınan kararın üyelik haklarını ihlal ettiğini de iddia ediyordu. İtirazında, "Komünist Enternasyonal'in kuruluşundan itibaren üyesi" olduğunu; "en zor illegal koşullarda devrimci komünist hareketin dünyadaki neredeyse bütün cephelerinde savaş" verdiğini; "bana yöneltilmiş olup da aynı zamanda Amerikan Partisi'nin MYK'sına da yöneltilmemiş herhangi bir politik eleştiri"nin olmadığını; "Yoldaş Buharin'in KE önderliğinden alınmasını protesto eden açıklamamın "parti üyelerinin büyük çoğunluğunun politik güvenine dayandığını kimsenin sorgulama hakkına sahip olmadığı"nı; bunun bir "anti-parti platform sayılamayacağı"nı; Buharin'in görüşlerinin "yanlışlığı ya da doğruluğunu" tartışmaya açmadığını; ve Sovyet Partisi yönetiminin "Yoldaş Buharin'in politik görüşlerini paylaşmanın parti üyeliğiyle bağdaşmadığı yönünde bir kararının" bulunmadığını belirtiyordu.[35] Pepper, ikinci mektubundaysa, sağlık durumunun elverişsizliğine karşın hemen Moskova'ya hareket edeceğini taahhüt etmekteydi. 8 Nisan'da da bu sözünü Politik Komite'de sözlü olarak yineledi. Bunun

33 Komintern Arşivi, 95.37.55/87.

34 Parti Arşivi, "İhraç Kararı", 515.1.1630/35; Komintern'e kararı bildiren telgraf için bkz. 495.37.53/45.

35 Komintern Arşivi, 495.37.53/47-48.

üzerine Parti Politik Komitesi yeni bir karar aldı ve bu taahhüt karşısında ihraç kararını geri aldığını, bu konularda yetkinin artık Komintern'de olduğuna karar verdiğini, dolayısıyla sorunu Komintern'e havale ettiğini KEYK'e bildirdi.[36]

Sonunda Pepper, Moskova'ya dönmek zorunda kaldı. Moskova'da Lovestone ekibi KEYK'in Amerikan Komisyonu'nda hesaba çekilirken, 12 Mayıs'ta da Pepper Komintern Kontrol Komisyonu'nun (Disiplin Kurulu) karşısına çıktı.

Moskova'daki gelişmelerin hiç de hayra alamet olmadığını anlayan Pepper, ilişkisini sürdürdüğü sekreter Gannes'e şifreli bir telgrafla durumu bildirdi: Henry (Stalin) ile Magda'nın (Buharin) evliliği boşanmaya doğru gidiyordu. Henry (Stalin) "bana da kızgın". George'la (Lovestone) birlikte grip hastalığına tutulma (ihraç edilme) riski taşımaktaydı.[37]

Pepper, Komintern Kontrol Komisyonu'ndaki sorgusu öncesinde, daha önce Meksika'da bulunan Bertram Wolfe'tan Mexico City hakkında bilgiler aldı, şehrin anacaddelerini, turistik merkezlerini, genel yapısını öğrendi. Sorgucularını Meksika'ya gittiğine inandırmaya yarayacak bilgiler edinmeye çalıştı. Ne var ki, sorguya birkaç gün kala Gannes'in itiraflarda bulunduğunu ve gerçekleri anlattığını öğrendi. Gilbert Green, daha sonra barışıp evleneceği eski sevgilisini ikna etmişti.

Gerçi Pepper bu durumda bile sorgusunda yine kumar oynadı ve Meksika'ya gittiği yalanını sürdürdü ve Wolfe'dan aldığı bilgilere dayanarak kaldığı otelin adını, gittiği doktorun adresini verdi. Ne var ki, Kontrol Komisyonu üyeleri de boş durmuyorlardı ve onlara da Amerika'dan bilgiler geliyordu. Sonunda, Pepper havlu attı ve bütün suçu Lovestone ekibine atarak itiraflarda bulunmaya başladı.[38]

Sonunda da Komintern'den ihraç edildi.

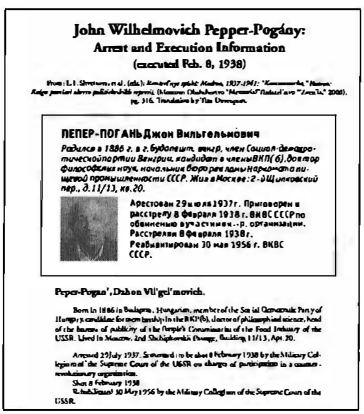
36 Komintern Arşivi, 495.37.51/106; "Politik Komite Toplantı Tutanağı", Parti Arşivi, 515.1.1630/37-50; Sakmyster, Odyssey..., *age.*, s. 200.

37 *Agy.*, s. 202.

38 *Agy.*, s. 203-205.

Pepper'a kısa süre sonra Sovyet planlama kurumu Gosplan'ın dış ticaret bölümünde iş verildi. Buharin ve Lovestone karşıtı özeleştirilerini sürdürdü ve nihayet 1932 yılında Komintern'e geri alındı ama Gosplan'daki işinde devam etmesine de karar verildi. 1936 yılında Gıda Sanayii Bakanlığı Halkla İlişkiler Bürosu (*Bureau of Publicity*) Başkanlığına atandı.

Sovyetler Birliği'ndeki 1937-38 tasfiye harekâtı Pepper'ı da anaforu içine aldı. 1937 Temmuz'unda gözaltına alındı. 8 Şubat 1938'de "karşı-devrimci örgüt üyeliği" suçlamasıyla Askerî Mahkeme'de ölüm cezasına çarptırıldı. Ertesi gün cezası infaz edildi, kurşuna dizildi.[39]

John Wilhelmovich Pepper-Pogány:
Arrest and Execution Information
(executed Feb. 8, 1938)

From: L.I. Shvets, et al. (eds.), *Kniga pogibshikh. Moskva, 1937-1941: "Kommunarka," Butovo, Kuropaty i drugie zakhoroneniia rasstrelennykh.* (Moscow: Obshchestvo "Memorial" Fond "Kuropaty," 2000), pp. 316. Translation by Tim Davenport.

ПЕПЕР-ПОГАНЬ Джон Вильгельмович

Родился в 1886 г. в г. Будапешт, венгр, член Социал-демократической партии Венгрии, кандидат в членыВКП(б), доктор философских наук, начальник бюро рекламы Народного комиссариата пищевой промышленности СССР. Жил в Москве: 2-й Щипковский пер., д. 11/13, кв. 20.

Арестован 29 июля 1937 г. Приговорен к расстрелу 8 февраля 1938 г. ВКВС СССР по обвинению в участии в к.-р. организации. Расстрелян 8 февраля 1938 г. Реабилитирован 30 мая 1956 г. ВКВС СССР.

Pepper-Pogan', Dzhon Vil'gel'movich.

Born in 1886 in Budapest, Hungarian, member of the Social Democratic Party of Hungary, candidate for membership in the RKP(b), doctor of philosophical sciences, head of the bureau of publicity of the People's Commissariat of the Food Industry of the USSR. Lived in Moscow: 2nd Shchipkovskii Pereyr., Building 11/13, Apt. 20.

Arrested 29 July 1937. Sentenced to be shot 8 February 1938 by the Military Collegium of the Supreme Court of the USSR on charges of participation in a counter-revolutionary organization.
Shot 8 February 1938
Rehabilitated 30 May 1956 by the Military Collegium of the Supreme Court of the USSR.

Pepper'ın infaz belgesi (İngilizce tercüme Davenport)

Her şeye karşın ona olan hayranlığını ve bağlılığını hiç yitirmeyen karısı Iren Czobel, 1946'da sürgüne gönderildiği Kazakistan'daki çalışma kampından döndükten sonra kendisi gibi büyük sorunlar, acılar yaşayan kızlarını buldu ve Stalin'in ölümünden sonra inatla kocasının itibarının iadesi için çalıştı. Nihayet, 30 Mayıs 1956'da Askerî Mahkeme, 1938 kararını bozdu ve John Wilhelmovich Pepper-Pogany'yi akladı.[40]

39 *Agy*., 207-215.

40 *Age*., s. 215; Buna ilişkin belgenin fotokopisi için bkz. https://www.marxists.org/history/usa/parties/cpusa/1938/02/0208-pepper-biography.pdf.

VII

Trajedi mi, Fars mı?

Lovestone ve yakın çalışma arkadaşlarının hazin sonunu, Amerikan komünizminin trajik öyküsünün öğretici bir örneği olarak ele almak gerekiyor. Birinci ciltte, hareketin kurucularından, Amerikan Komünist Partisi'nin önde gelen teorisyeni ve yöneticisi Fraina-Corey şahsında trajik serüvene bir giriş yapılmıştı. Şimdi Lovestone ve ekibinin ileri gelenlerinin acıklı sonlarını salt Amerikan hareketine indirgemeden ele almakta yarar olabilir. Kim bilir, trajedi belki de komünist hareket ve örgütlenme bakımından yüzleşilmesi/hesaplaşılması gereken evrensel özellikler de taşıyordur.

Fraina'nın kurtuluşu burjuva demokrasisinde, giderek saldırganlığının doruğuna çıkmış Amerikan emperyalizminde arayan umarsız çöküşünden yaklaşık on yıl sonra, yoksul bir Yahudi göçmen çocuğu olarak Jay Lovestone'un, parlak öğrencilerinden olduğu üniversiteyi bırakarak profesyonel devrimciliği seçmesinin, direngen Leninist-Stalinist konumlanışının, Zinovyev'den Stalin'e uluslararası komünist hareketin en tepelerinden aldığı desteklerle Parti Sekreterliğine yükselişinin ve hareketin genelkurmayı Komintern'in Prezidyum üyeliğine kadar yükselişinin öyküsünün hazin sonunu, üzerinde sığ "ihanet" hamaseti yapmak yerine çokça düşünmek gerek. Bu komünist geçmiş ve pratikten, işçi sınıfını işçi sınıfı ideolojisinden korumak için CIA bordrosunda profesyonel memur-ajanlığa geçişin trajik gelişimi derslerle dolu olmalıdır.

Jay Lovestone, partiden atıldıktan sonra "gerçek komünist parti" iddiasıyla ve Lenin'in "Bolşevik-Çoğunluk" mirasını çağrıştırırcasına ABD Komünist Partisi Çoğunluk'u kurdu. Partinin yayın organının adı da (komünist partileşme sürecinde çıkarılan ve Fraina'nın editörü olduğu dergi olan *Revolutionary Age*'ten esinlenerek) *Devrim Çağı* olarak belirlendi. Daha sonra isim ABD Komünist Partisi (Muhalefet) olarak değiştirildi. Parti, 15 ülkede şubesi bulunan Uluslararası Komünist Muhalefet içinde yer aldı.[1] Uluslararası Komünist Muhalefet üyeleri kendilerini uluslararası komünist hareketin Komintern dışında kalmış bir parçası/fraksiyonu olarak tanımlamaktaydı.

Lovestone'un partisi, 1930'lar boyunca klasik Marksizm-Leninizmi, özel olarak Stalin önderliğinin başarılarını, Sovyetler Birliği'ni ve demokratik işleyişe ilişkin eleştirilerine karşın Sovyet Partisi ve Komintern'i savundu.

Lovestone'a göre, sağlam bir temel olmaksızın bağımsız bir komünist hareket kurulamazdı. İkinci Enternasyonal Avrupa'daki yığınsal sendikal hareket üzerinde yükselmişti. Üçüncü Enternasyonal'in temelini ise Sovyetler Birliği oluşturmaktaydı. Dolayısıyla da ancak onun etrafında yaşayabilir bir komünist hareket inşa edilebilirdi ve kendileri de bu saflarda varlıklarını sürdürebilirlerdi.[2]

Lovestone ve ekibi Stalin yönetiminin kolektivizasyon ve sanayileşme hamlelerini, planlama süreçlerini, "tek ülkede sosyalizm" programını ve dış politikasını savundu, "Buharinci"liğine rağmen Kulaklara karşı sınıf savaşını destekledi. Örgüt, "Stalin Anayasası"nı da sosyalist demokrasinin parlak bir örneği olarak hararetle selamladı.[3] Bu arada 1932'de ve 1934-35 arasında iki kez Lovestone'cularla Amerikan Partisi arasında birleşme görüşmele-

1 Bkz. İki ayrıntılı kaynak: Robert J. Alexander, *The Right Opposition: The Lovestoneites and the International Communist Opposition of the 1930's*, Westport, Connecticut, Greenwood Press, 1981 ve Blanc, Davenport, *age.*

2 Alexander, *age.*, s. 9.

3 Robert J. Alexander, *age.*, s. 121.

ri dahi yapıldı, fakat bunlar sonuçsuz kaldı. Lovestone'cular "tek adam kültü"ne, antidemokratik sonuçlar doğurduğu gerekçesiyle Sovyet Partisi'nin Komintern içindeki aşırı etkisine, her ülkenin kendi özel koşullarına yeterli özenin gösterilmemesine yönelik eleştirilerini saklı tutuyor ama Stalin önderliğindeki Sovyet Partisi ya da Komintern'le ve Sovyetler Birliği'yle bir kopuşu düşünmüyor, aksine eleştirel desteklerini hiç esirgemiyorlardı.

Lovestone'cuların Sovyet Partisi'ne ve Sovyetler Birliği'ne ilişkin olumlu tavırları, 1934 sonunda Kirov'un öldürülmesiyle başlayan ve 1936-37 yargılamalarına, Zinovyev ile Kamenev gibi eski Bolşeviklerin infazına kadar uzanan büyük hesaplaşma ve tasfiyelere kadar sürdü. Bu süreçte ölüme mahkûm edilenlerin "itiraflar"ının gerçekliğine ilişkin Lovestone ve arkadaşlarında bir şüphe ya da karşıtlık söz konusu değildi. Lovestone, "Troçkistlerin ve düş kırıklığı yaşayan komünistlerin kendisini Stalin'in avukatı" olarak tanımlamalarına karşı da olaylara ve Stalin'e "nesnel"lik içinde baktığını, objektif koşullardan kaynaklanan sorunların tek adamın sorumluluğuna indirgenemeyeceğini belirterek yanıt veriyordu.[4] 1937 yılında parti, Bağımsız Komünist İşçi Birliği (*Independent Communist Labor League*) adını aldı.

Ancak 1937'deki ikinci dalga ve 1938'de Buharin'in de infazıyla sonuçlanan yargılamalardan sonra Lovestone ekibinde bir kırılma, giderek kopma yaşanmaya, sert eleştiriler dillendirilmeye başlandı. 3 Temmuz 1937'de parti yayın organı *Workers Age*'de Lovestone, "Stalinizm sadece kafası üstünde duran Troçkizmdir ve Troçkizm de sadece baş aşağı duran, engellenmiş Stalinizmdir," diye yazacaktı.[5] Yine de bir süre bütün bu gelişmeler sırasında kopuş "Leninizme dönüş" olarak tanımlandı ve Lovestone yaşanan olumsuzlukların "Bolşevik prensiplerin, Lenin'in teorilerinin mantığına içkin" olduğu tezini reddetti.[6] Yine de o dönemde parti

4 *Agy.*, s. 124-125.

5 Yazının tam metni "The Meaning of the Soviet Purges", *Workers Age*, 3 Temmuz 1937, s. 5-6'dan aktaran Blanc, Davenport, *age.*, s. 297-306.

6 *Workers Age*, 9 Nisan 1938, s. 1-2'den Alexander, *age.*, s. 125.

"komünist" sözcüğünü bırakarak Amerika Bağımsız İşçi Birliği (*Independent Labor League of America*) adını aldı.

Komünizmden tam kopuş ise 1940 başlarında gerçekleşmeye başladı. Nihayet 28-29 Aralık 1940 tarihlerinde New York'ta yapılan kongrede, "Amerika'da demokratik sosyalizm" yolunda "ilerici sendikacılara, sosyalistlere, radikallere yeni bir başlangıç için birleşme" çağrısıyla ve oybirliğiyle alınan kararla birlik varlığına son verdi.[7]

Lovestone 1943'te, işbirlikçi ve etkin bir sendika lideri olan David Dubinsky'nin yardımıyla, sarı sendikal örgütlenmeler içinde çalışmaya başladı. Bu süreçte, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla da keskin bir anti-komünist olarak resmî-sarı AFL-CIO (*American Federation of Labor* [Amerikan Emek Federasyonu-AEF] – *Committee on Industrial Organization* [Sanayi Örgütleri Komitesi]) örgütünde görev aldı. İleride CIA'in ünlü karşı-istihbarat bölümünün başına geçecek olan James Angelton tarafından, parça başı ödeme yapılan jurnalci olarak devşirildi. Lovestone sonraki yıllarda üst düzey bir CIA elemanı olarak uluslararası düzlemde Vietnam'dan Fransa'ya, İtalya'dan Japonya'ya, Arap ülkelerinden Afrika'ya, pek çok ülke sendikal hareketinde CIA adına aktif görevler üstlendi, milyonlarca doları işbirlikçi sarı sendikalara aktardı, her türden kirli yöntemle işçi hareketi içindeki anti-Sovyet/anti-komünist Soğuk Savaş saldırısında yer aldı, Amerikan emperyalizminin vurucu öncülerinden oldu.

Lovestone 1990 yılında öldü. 2004 yılında yayınlanan "Soğuk Savaş'ta İstihbarat, Ajanlar ve Gizli Operasyonlar" ansiklopedisindeki listede yer verilen ajanlar arasında onun da ismi vardı.[8] Jay Lovestone'un geldiği nokta, tarihin tutanağındaki yeri; ajanlık arşivindeki nüfus cüzdanı, sözünü ettiğimiz ansiklopedinin

7 Birliğin tasfiyesine ilişkin bildirinin tam metni için bkz. Blanc, Davenport, *age.*, s. 668-672.

8 Richard C. S. Trahair, *Encyclopedia of Cold War Espionage, Spies, and Secret Operations*, Westport, CT, Greenwood Press, 2004, s. 174.

174. sayfasındaki kısa kimlik bilgileri oldu. Komünistler için Lovestone'un kişiliğini çok aşan ölçülerde, ne kadar hüzün verici, ne kadar acıklı, ne kadar aşağılayıcı, ne kadar rencide edici...

ABD İşçi Günü'nde (1969) Lovestone, Nixon'ın Beyaz Saray'daki Davetinde

Fraina, trajik bir kişilikti; Lovestone'un hazin öyküsünü ve içine düştüğü sefil dibi sadece "trajik" olarak nitelemek uygun düşmez. Marx'ın tekrarlanan trajediyi "fars/acıklı maskaralık" olarak nitelendirmesindeki özne, trajediyi yineleyen "kişi" olmasa gerek. Lovestone ve yaygın benzeri örneklerde de, üzerinde du-

rulması gereken, "toplumsal/örgütsel" çerçevedir, yani "komünist hareket ve örgütlenme". Yinelenen trajedileri ancak böyle kavramak ve değerlendirmek mümkün.

Bu düzleme geçmeden önce öteki bazı örneklerle devam edebiliriz.

Lovestone, bir Soğuk Savaşçı, işçi hareketi içinde sermayenin en gerici kesimlerinin ajanı, emperyalist saldırganlığın global tetikçisi oldu.

Yoldaşı Benjamin Gitlow düpedüz itirafçı oldu; düşüşün dibi, trajedinin uçsuz bucaksız savruluşu daha fazla olamazdı. Amerikan soruşturmalarında "baş tanık" olarak boy göstermenin yetmediği bir kişilik yitiminin sonucu olarak kitaplar da yazdı. Bu çalışmada da atıfta bulunulan bir kitabının adı her şeyi anlatıyor aslında: "İtiraf Ediyorum" (*I Confess*).

Lovestone'un son çare olarak Komintern'e temsilci olarak gönderdiği en güvendiği çalışma arkadaşı Bertram Wolfe, burjuvazinin, gericiliğin bilimciliğine soyundu. En gerici kurumlarda "bilimsel" yazı ve kitaplarla gönüllü hizmete koşuldu.[9] Sermayenin ve emperyalizmin teorist yeni ideoloğu, propagandisti olma sürecinde düştüğü zemin, kapitalizm adına bilimsel maskeli maskaralıktı.

Daha kötüsü de vardı. Wolfe'un karısı, parti militanı/çalışanı Ella Wolfe 103 yaşına kadar yaşamak talihsizliğine uğradı ve bir Ronald Reagan hayranı olarak 8 Ocak 2000'de öldü. Sermayenin siyaset alanındaki en azgın hizmetlilerinden, Soğuk Savaş ihbarcısı, üçüncü sınıf Hollywood oyuncusu Reagan yandaşlığına kadar düşen Bayan Wolfe, büyük bir insanlık serüveni içerisinde oluşmuş hazinesini, parti arşivini de kocasıyla beraber çalıştığı gerici Hoover Enstitüsü'ne bıraktı.

Ya yaşam öyküsünü, düşüncelerini ve pratiğini birinci ciltte ayrıntılarıyla incelediğimiz Pepper-Pogany? Müthiş bir zekâ ve

9 Lenin, Stalin ve Troçki'yi anlattığı bir kitabı da Türkçeye çevrildi: *Devrim Yapan Üç Adam*, çev. Ünsal Oskay, Türk Siyasi İlimler Yayını (Sevinç Matbaası), 1969, Ankara.

yetenek... Az bulunur bir teorik yetkinlik, devrim yolunda akıtılan alınteri, yoğun emek, düşünsel çabalar... Almanya'da Lenin zamanında başarısızlıkla sonuçlanan büyük devrimci ayaklanmadaki başrole; Macaristan devriminde, "Kızıl Ordu"da komutanlığa ve sosyalist hükümette yöneticiliğe; Çin'de Stalin'in emriyle sokak savaşlarına; Komintern'de en üst düzeylerde görevlere; Amerikan Partisi'ni Amerika'yı keşfetmeye yöneltmeye; isyanla, kanla, silahla, siyasetle, iktidarla kıtalara yayılmış pratik deneyim birikimine giden ve oradan "Sosyalist Anavatan"da 1939 başında "ihanet"le suçlanıp kurşuna dizilmeye uzanan trajik serüven...

Bir zamanların büyük devrimcileri, sınıfın kahramanları, teorinin ustaları, hareketin fedakâr öncüleri, sınıf savaşının yılmaz fedaileri, örgütlerin yanılmaz yöneticileri, Marksizm-Leninizmin mümtaz liderleri...

Amerikan serüveninde "kazananlar" adına kaleme aldığı "resmî tarih"te Foster da benzer tespitlerde bulunuyor, kaybedip karanlıklara yelken açan eski yoldaşları hakkında. Lovestone'u "anti-komünist uzman" ve "gericilerin emrinde Amerikan emperyalizminin özel" destekçisi, Gitlow'u "burjuvazinin ispiyoncusu", Wolfe'u da "kapitalist 'demokrasi'nin profesyonel korucusu" olarak tanımlıyor.[10]

Sözünü ettiklerimizin çoğunun işçi sınıfına, emeğin davasına, sosyalizme ihanet ettiği, karşı tarafın saflarına geçtiği ve çok kötü şeyler yaptığı, en iyilerinin bile aymazlıklar, yanlışlıklar, sapmalar, şanssızlıklarla örülmüş yaşamların, (sübjektif değil, tarihsel maddeciliğin öngörebileceği gibi) büyük tarihsel nesnelliklerin oluşturduğu "tesadüfler"in girdabında yittikleri kuşkusuz.

Bu bölümde "kaybedenler"i, "kazananlar"ın yazdığı tarihte sıfatları "hain", "dönek", "alçak" olan "eski yoldaşlar"ın sonunu okuyoruz. Bu işin en kolay kısmı.

---

10 Foster, *History...*, *age.*, s. 275.

Acaba onlara aynı zamanda "kurbanlar" olarak bakabilir miyiz? Ya da bakmalı mıyız? Acaba bu noktada Marx'a dönüp bu yaygın ve her yerde tekrarlanan trajedinin "fars" boyutunda "kazananlar"ı ve onlarla birlikte hareketin ve örgütlenmesinin kendisini de "kurbanlar" faslında düşünmemiz gerekmez mi?

Salt kişinin maskaralığı, çapsızlığı, düşkünlüğü, çürümüşlüğü üzerinde mi durulmalı, yoksa doğrudan bu gülünç ve acınası hal-i pür melale ve bağrında yer aldığı düzenin, toplumsal yapının, bu arada komünist hareketin kendisine de bir pay mı ayırmalı tarih yazımında?

Sorun şu: İşçi sınıfı hareketinin geçmişinde kötüler, hainler, zayıf ve zaaflı kişilikler tasfiye edilip iyiler, gerçekten inanmış olanlar, sağlam karakterliler, mert komünistler mi kaldı geriye? Kötüler, inançlarını yitirenler, sorunlu kişilikler, karakter yoksunları ya da saflara sızmış ajanlar, hainler, düşmanlar açığa çıktılar, gittiler (ya da gönderildiler) ve iyiler kazandılar, diyebilir miyiz? Bütün bu korkunç süreçleri, öyküleri, halleri salt iyilerle kötülerin, doğrularla yanlışların (Tanrı'nın lütfu, önderlerimizin feraseti ya da teorimizin yanılmaz bilimselliği sonucu) hayırlı biten mücadelelerine indirgeyebilir miyiz? Gidenler, bütün geçmiş "olumlu" sicillerine karşın meselenin özünü kavramamış, Marksizmin "yeni insan-yeni toplum-yeni yaşam" projesini tam içselleştirememiş, dolayısıyla da bir tarihsel momentte hareketin dışına düşmeye yazgılı zavallılar mıydı hareketin saflarında? Determinizm hayatta gerçekten böylesine şaşmaz mı çalışmaktadır?

Bu öyküdeki kahramanlarımızın çoğu, kişiliği ezmenin, düpedüz kişiliksizleştirmenin, insanı insanlıktan çıkartmanın aracına dönüştürülmüş (özünden kopartılmış) özeleştiriyi reddettiler. Kabul etmiş olsalardı (ya da kabullenmiş olanlar) bu insani yitişte "komünist" özelliklerle nasıl ilişkilenebilirlerdi? Öyle "kazananlar" safında yer alanlardan acaba ne çıkabilirdi, tarihi yazmak ayrıcalığına ulaşmaktan başka? Acaba bu hale düşürülmüş özeleştiri geleneği, verene de alana da ne kazandırdı?..

Komünist hareketin "kötüler"i ayıklayarak, döneklerden de "doğal ayıklanma" yoluyla kurtularak "arındığı" tezi büyük bir yalan, daha da kötüsü vahim bir yanılgı olmasın sakın?

"Bizden gidenler mutlaka karşı tarafa gider, ihanet çukuruna düşer" tezi, istisnalarla olsun çürütülemez bir dogmaya, kendini aldatmaya ve yanlışları aklamaya dönüşünce, her "giden" mutlaka sınıf düşmanının kucağına itilmeli, her yol kullanılarak ihanete düşürülmelidir belki de. Bu, kimin iç yıkıcılığına, trajedi kimler bakımından "fars"a dönüşür ki?

Örneğin, bu çalışmada da çok eleştirilen ve sonunda infaz edilmiş Pepper'ı ele alalım yeniden. Onun yazgısını, trajedisini sadece kişisel zaaflarına bağlamak mümkün müdür? Devrimci hareketin ilk dönemlerinin, uluslararası tuzaklar ya da sosyalist inşanın devasa sorunlarının girdabında yok olan hayatlar kaçınılmaz, doğal, sıradan mı sayılmalıdır? Onun oportünizminde karakter zaafları kadar dayatılan başka şeylerin hiç payı yok mudur acaba? İçinde yer aldığı hareket ve örgütlenmenin yarattığı koşulların, onu hapsettiği çerçevenin, ilişkiler yapısının, yaşam tarzının hiç mi bozucu, bu türden bir yazgısal sürüklenişi ve kişisel trajediyi dayatıcı etkisi olmamış mıydı? Salt bireyler mi, tarihin devrimci sıçrayışının acımasızlığı mı, büyük altüstler anaforunda çaresiz bireylerin öğütülmesi, tarihsel maddeciliğin bireyi aşan hükmü mü, devrim düşmanlarının devrimcileri tutsak etmeye çabaladığı tuzakların bilinçli sonuçları mı, yoksa en az onlar kadar bu insanların içinde yer aldıkları ilişkiler, örgütsel koşullar, sosyal çerçeve, politik/ideolojik çevre ve bu türden etmenlerin belirleyici rolü müdür üzerinde durulması gereken? Bunları ihmal edilmesi, basit bir "ihanet" kavramıyla ya da "sınıfsal tercih" kolaycılığıyla atlanması doğru mudur? Dış çevresel (kapitalizm tarafından belirlenen, denetlenen, dayatılan) koşulların, kimi kişisel ya da sınıfsal "zayıflık/zaaf"lara yansıdığı ve devrimci harekete musallat olduğu savı yeterli bir açıklama mıdır, yoksa bu trajediyi yeniden üretmeye yarayan, aldatıcı bir sığ kolaycılık mıdır?..

"Kaybedenler"in biri üzerinden devam edelim...

Evet, Bernard Wolfe, Lovestone'un en yakın çalışma arkadaşlarındandı ve son olarak durumu kurtarmak için güvenilir kişi olarak Komintern'e parti temsilcisi olarak gönderilmişti. Wolfe Moskova'ya gider gitmez Komintern yetkilileriyle görüşmeler yapmış, hem Moskova'daki havayı koklamaya çalışmış hem parti yönetiminin görüşlerini anlatma fırsatı bulmuş hem de ünlü "Açık Mektup"un gönderilmesini önlemeye çalışmıştı. Parti yönetimine gönderdiği raporlarında Kuusinen ve Molotov gibi önemli isimlerle yaptığı görüşmeleri aktarırken ABD'de en fazla merak edilen Buharin konusunda da içeriden elde ettiği bilgileri paylaşmıştı. 20 Mart tarihinde "Sovyetler Birliği Komünist Partisi içindeki son gelişmeler konusunda Merkez Komitesi'ni bilgilendirmek" için gönderdiği mektubunda, "sosyalizmin kurulmasındaki güçlükler"den kaynaklı Troçkist ve sağ sapmaların ortaya çıktığını belirterek tahıl üretimi konusunda alınan radikal önlemleri anlatıyor, parti yönetiminin bu alandaki aşırılıkları önlediğini aktarıyordu. Parti yönetimi içindeki anlaşmazlıkları ve bunların yumuşatılması için Politbüro'da belirli uzlaşmaların kotarıldığını, bu yönde açıklamalar yapıldığını anlattıktan sonra da, gelinen noktada edindiği iç bilgilere göre, Politbüro içinde "derin ayrılıkların ... birlik açıklamalarının yapıldığı zamanlarda bile" mevcut olduğunu yazıyordu. Bu arada çok önemli bir bilgi olarak da, Buharin'in Kamenev'le yaptığı gizli görüşmeyi, Zinovyev-Kamenev bloku ile yakınlaşmasını, bu görüşmenin ortaya çıkmasıyla yaşanan gelişmeleri aktarıyordu. Bu arada Buharin-Kamenev görüşmesinde Buharin'in söylediklerini ve daha sonra Politbüro toplantısında geri adım atarak özeleştiri yapmasını, bu konularda Politbüro'daki uzlaşmayı, Stalin'in görüş ve önerilerini, Rikov ve öteki üyelerin konuşmalarını, alınan kararları ayrıntılı biçimde anlattıktan sonra da kendi değerlendirmesi ve görüşünü paylaşmaktaydı ülkedeki yoldaşlarıyla.

Wolfe, MK üyelerinin uzaktan ve yetersiz bilgi akışı nedeniyle bu konularda bir kanaate ve dolayısıyla karara ulaşmalarının zor

olduğunu belirterek, edindiği "bilgiler ışığında" ulaştığı "kendi sonuçları"nı şöyle özetlemekteydi:

> B[uharin], R[ikov] ve T[omski]'nin çizgisi yanlıştır. Sanayileşme temposunu yavaşlatmak ve kolektif tarıma ilişkin dikkati azaltmak tarımdaki kolektivizasyonun hızını da düşürmek sonuçlarını doğurmaktadır. Bunun ardında bir bütün olarak tarımın [burada daktilo edilmiş metinde yer alan "tarım" sözcüğü karalanarak yerine elyazısıyla "tarım bir bütün olarak" ibaresi yazılmış] sosyalizme yumuşak biçimde derç etmek [dahil etmek-*painless incorporation*] teorisi yatmaktadır ki, bu da köyde Kulaklara karşı sınıf mücadelesini yumuşatma ve kırda kapitalist güçlerin [dinamiklerin] palazlanması [açığa çıkması-*release of capitalist forces*] sonucunu doğurmaktadır.

Buharincilerin, Stalin'in "köylüleri haraca ve militarist-feodal sömürüye tabi bir koloni" olarak gördüğü suçlamasına da değinen Wolfe, Stalin'in bu konudaki konuşmalarına vâkıf olduğunu belirterek suçlamanın asılsız olduğunu da belirtiyordu.

Komintern konusunda da Wolfe, Buharin'i, kimi partilerdeki uzlaşmacı/merkezci odaklara karşı net bir tavır almamakla eleştiriyordu. Ayrıca, Buharin'in Kamenev'le görüşmesini yanlış ve bu konudaki açıklamaları da yetersiz buluyordu.

Son olarak, Merkez Komitesi'ndeki yoldaşlarına, verdiği bilgilerin, kendisinin ulaşmış olduğu sonuçlara onların da katılmasına yeteceğine inandığını yazıyordu Wolfe.[11]

Gördüğümüz gibi aynı Wolfe, daha sonra azılı bir Buharinci/sağcı olarak partiden atılacak, Lovestone'un muhalif partisinde yer alacak; oradan da düzenin uçlarına, anti-komünist seferlerinde öncü-tetikçi ideolog olmaya, böylesi hazin bir çürüyüşe savrulacaktı.

Bu trajediyi salt kişisel neden ya da zaaflara bağlamak yerine üzerinde çokça düşünmek gerek...

---

11 "To the Central Executive Committee of the Communist Party of the United States", Parti Arşivi, (makara 116), 515.1.1569/114-123.

Wolfe 1928 yılında da "Komintern'de Sağ Tehlike" başlıklı makalesinde şöyle yazmıştı: "[Leninist çizgiden] sapmalar, elbette çoğunlukla bilinçaltında, öteki sınıfların, onların ideolojilerinin, politikalarının ve çıkarlarının, baskılarının işçi sınıfı partisi üzerindeki ifadesidir..."

Ona göre son dönemde, "Sovyetler Birliği Bolşevik Komünist Partisi'nde bile" ortaya çıkan hataların kökenleri şunlardır: 1. Mücadelenin karmaşıklığı ve eşitsiz gelişimi; 2. Kapitalizmin kısmi stabilizasyonunun değişik formlarına denk geliyor olması; 3. İşçi sınıfı içindeki reformizmin gücü ve bunun partilere yansıması; 4. Pek çok partinin devrimci mücadelede deneyim eksikliği; 5. Teorik birikimlerinin yetersizliği; 6. Partilerdeki işçi kompozisyonundaki eksiklik ve temel sanayi alanlarındaki örgütsel nüfuzun zayıflığı.

Komintern bünyesindeki kimi seksiyonlarda beliren sağ tehlikenin işaretlerini ise şöyle açıklar: Her koşulda legaliteye vurgu ve "parlamenter yanılsamalar; kitlelelerin baskılar altında radikalleşmesi karşısındaki pasif tutum; Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa hazırlanan emperyalizmin propagandisti konumundaki sosyal demokrasiye dair yanlış yaklaşımlar; yetersiz enternasyonalizm; ulusal sorunun ihmal edilmesi, sömürge halklarının mücadelesine kayıtsızlık; köylülüğün sorunlarına uzak kalmak; sendikal çalışmada yeni koşullara uyumsuzluk; savaş tehlikesinin küçümsenmesi..."

Sovyetler Birliği'ndeki sağ tehlike: "Proleter diktatörlük altında sınıf mücadelesi değişik formlarda sürer. Kapitalizm yenilmiştir, sosyalizm inşa edilmektedir ama kapitalizmin kökü henüz tümüyle kazınmış değildir. Küçük üreticilerin ve örgütlenmemiş pazar ilişkilerinin mevcudiyeti ve NEP koşullarında, kapitalizmin restorasyonu imkânları sürmektedir. Dahası, NEP koşulları pek çok alanda sürekli olarak kapitalist şartları ve kapitalist ideolojiyi yeniden üretmektedir. ... [Buna karşın] Komünist Parti önderliğindeki proleter devlet amansız bir savaş yürütmektedir. ... Bir

yanda proletarya ve müttefikleri; öte tarafta da kapitalist unsurlar, Nepmanlar, Kulaklar. Nepmanların ve Kulakların arkasında da uluslararası gericiliğin güçleri durmakta. Sovyetler Birliği işçilerinin arkasında da dünyanın işçileri..."

Ona göre sağ çizgi şudur: "Düşmanın, kapitalist restorasyon tehlikesinin gücünü küçümsemek, proletarya diktatörlüğü altındaki sınıf mücadelesinin doğasını kavrayamamak, sanayileşme temposunu yavaşlatmayı istemek, küçük burjuvazinin ve köylü ideolojisinin baskılarını taşımak. ... Kulaklara ve Nepmanlara karşı mücadeleyi yumuşatmak, dış ticaret tekelini zayıflatmak, Sovyet devlet çiftliklerinin ve büyük ölçekli kolektif ziraatin inşasını durdurmak ya da yavaşlatmak..." Bu da sonunda, "Sovyet ekonomisinde kapitalist eğilimleri güçlendirip sosyalist eğilimleri zayıflatarak kapitalist restorasyonun yolunu açan" bir işlev görecektir.

Sağ tehlikeyi küçümsemek, özeleştiriden kaçınmak, sağ tehlikeyi hataların somut analizi yerine soyut ve genel belirlemelerle ifade etmek, bürokratik direniş, uzlaşmacılık gibi tavırları da sağ tehlikenin "dolaylı" hali olarak tanımlamaktaydı Wolfe.[12]

Bunların herhangi bir "Stalinist"in görüş ve saptamalarından pek bir farkı yok. Bu yazılanlar bütünüyle hesaplı bir yanıltma stratejisinin, bilinçli yalanlarla örülmüş planlı bir sabotaj ve ihanet şebekesinin sızma çabasının ürünü değilse, ya da durumu kurtarmak için samimiyetsiz bir manevra, manipülasyon, aldatma operasyonunun parçası değilse, o zaman sonraki gelişmeler üzerinde durmak gerek. Bu satırlar sadece kişisel ya da hizipsel bir çarpıtma manevrası da sayılamaz, çünkü sonunda partinin teorik yayın organında yayınlanan makale bütün parti üyelerine yönelik bir ideolojik eğitim, teorik perspektif aşılama ve pratik politik yönlendirme işlevi de taşıyor. Wolfe'un hizbinin "kendi ayağına sıkmak" gibi bir aymazlığa düşmeyeceğini varsayabiliriz. Olsa olsa, önyargılarla karartılmış duygularla çok zorlama yapmaya

12 Bertram D. Wolfe, "The Right Danger In The Comintern", *The Communist*, c. VII, No. 12, Aralık 1928, s.723-735.

kalkılırsa, soğukkanlı bir yalanlar manzumesiyle Komintern önderliğini aldatmaya ve oradan destek kotarmaya yönelik bilinçli bir manipülasyondur, denebilir.

Biz konuya öyle yaklaşmayacağız ve pek çok kişisel ya da ideolojik zaaflar söz konusu olsa da ve pozisyonları oportünizmin izlerini taşısa da, bu insanların sonraki konumlarını kışkırtan, kaşıyan ve kanatan dışsal unsurlara değineceğiz. Belki böylece "yaygın ve tekrarlayan trajik fars"ın söz konusu kişiler dışındaki nedenlerine dikkat çekebiliriz.[13]

Bütün bu süreç içinde, en hoyrat eleştiri ve suçlamalara muhatap edilen Amerikan Partisi'nin azınlık ya da çoğunluğuna mensup üyeler sürekli özeleştiri verdiler. Sonunda özeleştirileri yeterli görülmeyenler gitti, kabul görenler kaldı. Sonraları, "kazananlar"dan da gidenler oldu. Sonra onların yerine gelenlerden de gidenler oldu... Anlaşılan o ki, kimse masum değil... Sonunda, üyelerin yüzde 90'ından fazlasının oylarıyla seçilen ve onların desteğiyle partiyi yöneten Lovestone ve ekibini ihraç edildikten sonra sadece 200 kadar partili izledi onları. Geride, yani partide kalan "Lovestone'cular", geç de olsa "gerçeği gören devrimciler" miydiler, yoksa "trajedinin farsa dönüşmesi"nin taşıyıcısı mıydılar, ya da "trajik konumlanışları"nda başka trajedilerin özneleri miydiler? Bunun kolay, kestirme bir cevabının bulunmadığı açık olmalı...

O dönemde "zafer kazananlar"ın önemli bir bölümünün de sonraları "ihanet"le suçlanıp tasfiye/infaz edildiklerini; Stalin'in bile "cani" ilan edilip mezarının dahi vandal bir intikama muhatap edildiğini, "eski hainler"in masum ilan edilip aklandıklarını ve daha nice "kaderin cilvesi"ni düşünürsek, kimin kazanıp kaybettiğini anlayamayız belki ama komünist hareketin makûs talihini ve yeryüzünün davacılarının mazlum yazgısını inkâr edemeyiz.

---

13 Bu konuda ufuk açan bir çalışma için bkz. Bruce Mazlish, "The Tragic Farce of Marx, Hegel, and Engels: A Note", *History and Theory*, c. 11, No. 3, 1972, s. 335-337.

Demokratik merkeziyetçiliğin, komünist kişiliğin, Leninist alçakgönüllülüğün ve hoşgörünün temeli "özeleştiri" kavramı da trajediye ve farsa alet edildi bütün bu süreçlerde. Özeleştiri kurumu, bir arındırma, düzeltme, olgunlaştırma ve yoldaşça yardım aracı değil de, cezalandırma, bastırma, kişiliği ezme, muhalefeti tasfiye yöntemi olarak kullanılınca, özündeki yapıcı niteliğini yitirip hem bireysel hem örgütsel düzlemde bütünüyle yıkıcı bir işlev görmeye başladı.

Zorunluluklar ve ihtiyaçlar kıskacındaki zorlu mücadelelerin üretmesi kaçınılmaz insani/örgütsel hatalar bağlamında bakmalı somuta. Bir yanda merkezî disiplinin sağlanması, Sovyetler Birliği'nin korunmasının hayati önemi, sağcılığın ve uzlaşmacılığın tehlikesi gibi konularda zorunluluk ve ihtiyaçlar söz konusu; koşulların dayatması var. Öte yandaysa, görüş ayrılıkları ortaya çıktığında kesin ve topyekûn tasfiyeler, "çelik disiplin" dayatması, muhalif görüşlere karşı acımasız hoşgörüsüzlük. Kutsal bir görev olması gereken Komintern görevlerini bile, "devrime katkı" gibi bahanelerle cezalandırma aracı yapmak, muhalifleri Komintern temsilcisi sıfatıyla belalı yerlere ölüme göndererek tasfiye etmek gibi korkunç-hazin pratikler. Düşmana reva görülmeyecek acımasızlıklar. Devrimciye yakışmayacak ince hesaplar, komplolar, kumpaslar.

Bu durumda bir kayıp-kazanç bilançosu çıkartmak gerekiyor. Hele çok değil birkaç yıl sonra korkunç faşizm tehlikesi karşısında, bırakın farklı görüşlere sahip komünistleri ya da "sosyal faşistler"i, burjuvazinin liberal kanadını, pek çok sağcıyı, komünizm düşmanını dahi içeren "Halk Cephesi"nin kurulması için verilen özverili çabaları, tehlikeli ödünleri, bunların ilerideki olası ağır tahribatları düşünüldüğünde bu yeniden değerlendirme ihtiyacı daha da önem kazanıyor, kaçınılmaz bir zorunluluğa/ihtiyaca, üzerinde durulması şart olan bir deneyime, mutlaka öğrenilmesi gereken bir derse dönüşüyor.

Tüm bu nesnellik içinde ortaya çıkan yarılma ya da ikili kişilik üzerinde durmak gerek: Bir yanda dünyaya meydan okuyan, insani projelerin en soylusunun içinde yer alan, dürüstlüğün doruğunda, başı dik, gem vurulmaz isyankâr; öte yanda böylesi bir kişilikten, azarlanan, horlanan, aşağılandıkça kendini tüketen, biat eden, ruhunu tükettiği ve uyumlu olabildiği ölçüde "günü kurtaran", iade-i itibara mazhar olan, ikbal avcılığına soyundurulan bir zavallıya dönüşen müsvedde...

Ve bunu dayatan erk sahibi yoldaşlar...

Bu korkunç yıkımın asıl kaybedeni, hareketin ve örgütün kendisi olmasın sakın? Böylesi bir kişinin ruhunda açılan yaranın, moral dejenerasyonun harekete/örgüte yansımalarını düşünmek bile ürkütücü. Ve bunlara neden olan "muktedirler"i düşünmek...

Acaba bir insanın kişiliğini, devrimci namusunu, insanlığını korumak adına seçtiği (doğru ya da yanlış) davranışın sonucunda Parti'sinden, eski yoldaşlarından, toplumsal çevresinden, inançlarının dünyasından kopartılmasının yarattığı travmayı ne türden bir yazgı sayabiliriz?

Büyük darbeler yemiş, kendince büyük haksızlıklara uğramış, dışlanmış, korunaksız ve yalnız bırakılmış, hatta düşmanca kuşatılmış insanların öfkelerini, düş kırıklıklarını, intikam duygusuna yenik düşmelerini çözümlemeye çalışmak; geçmişlerini ve inançlarını inkâra yönelerek karşıtlarını ve belki kendilerini böyle cezalandırmaya itilmiş olabileceklerini akıldan çıkartmamak gerek. Örgütlerinden bu türden tasfiyeye uğramak, "kurda kuşa yem olma"nın objektif ve sübjektif koşullarını hazırlıyor; "tepkisel küskünlük ve savrulma"nın, "ihanet ve dönekliğin", "kendisine, geçmişine, inançlarına, eski dostlarına karşı intikam cezalandırması"nın altyapısını/zeminini döşüyor, radikal "kopuş ve kırılma"ları kışkırtabiliyor. Bu da tasfiye edilenin trajedisi oluyor.

Kuşkusuz büyük aşklar, davalar, kavgalar uğruna "acıyı bal eylemek", hak yolunda korkunç haksızlıkları içe sindirmek, özverilerin en büyüğüne soyunanlara, kavgaların en soylusuna girişen-

lere yakışır bir meziyettir ama "insan olma"yı aşan boyutlar taşımamalıdır bu; gerçeküstü/insanüstü beklentiye dönüşmemelidir. Elbette Brecht'in dediği gibidir: "Tek bir gün mücadele edenler vardır ve onlar iyidir. Uzun yıllar mücadeleyi sürdürenler vardır ve onlar daha iyidir. Ama bir de bütün yaşamları boyunca mücadele edenler vardır ve onlar vazgeçilmezlerdir." Ama hayat da bu kadar kolay değildir.

Sorunun, ideolojik anlaşmazlıkları, iktidar kavgasını, çizgi sapmalarını, stratejik hataları, taktik yanlışlıkları, vahim ihanetleri ve savrulmaları, hatta bireysel çekememezlikleri, kaprisler çatışmasını, bunun gibi insani şeyleri, giderek de "haklı-haksız", "doğru-yanlış", "iyi-kötü" matriksini aşan boyutları da olmalı. Hem içeride hem dışarıda düşman saldırıları, yenilmiş sınıfların direnişleri/sabotajları, ayrıcalıklarını yitirme paniğindeki egemenlerin saldırganlıkları gibi nesnel olguların yarattığı sorunların, kırılmaların ve hataların, günahların ağırlığı altında işlenen "masum" suçlar da herhalde dikkate alınmalı, çok boyutluluğun diyalektiği unutulmamalı.

Davanın insani özü, yeni insan-yeni toplum-yeni hayat projesinin hayata geçirilmesinin koşulları oluşmadan hareketin insani/toplumsal malzemesini kendiliğinden düzeltmiyor. Mücadelenin içinde ve fakat geçmişin değil geleceğin değerleriyle yoğrulan bir varoluşla ancak trajedinin tekrarından bir ölçüde olsun korunmak mümkün olabilir. Kapitalist formasyon içinden neşet etmiş komünist hareket kuşkusuz salt meleklerden oluşmuyor, oluşamaz. "Şeytanlar"ın tasfiyesiyle geride kalan "kazananlar"ın melekleşmesi/arınması da mümkün olamıyor. Giderek yeni şeytanlaşmalarla da sadece kaybedenlerin "trajedi"si, kazananların saflarında farsa dönüşüyor. Sadece devrimler değil, devrimden çok uzaklarda hareketin kendisi ve partileri de çocuklarını yemekte. Bir boyutuyla trajedi ve fars burada da filizleniyor.

Bütün bunlar sadece "gadre uğrayanlar"ın ya da "kaybedenler"in dert edineceği şeyler değil; aksine en çok da

"kazananlar"ın ya da "kazandığını sananlar"ın ve onların safında konumlananların düşünmesi gereken olgular.

Elbette soruna sadece bireyler açısından değil, sosyolojik bakımdan da bakmak gerekir. Hareketler ve örgütler içinde görüş ayrılıkları ve bunların etrafında kümelenen odakların, yönetim-muhalefet karşıtlığının oluşması kaçınılmaz. Hareketin uluslararası niteliği, buna bağlı olarak bünyesindeki örgütlerin ulus-üstü ya da ulus-ötesi etkilenmeler içinde oluşu, durumu daha da karmaşıklaştırır kuşkusuz. Merkezî ve hiyerarşik yapılanma göz önünde tutulması gereken bir başka faktördür. Mücadelenin niteliği, koşullar, iç ve dış tehditler, bunların özellikleri, etkileri, sorunların özü ve olası sonuçları gibi unsurlar da belirleyici etki yapar. Ve nihayet ideolojik-teorik çerçeve, gelenekler, tarihsel miras, inançlar sistemi gibi boşlukta oluşmayan, kökenleri zaman-mekân zemininde şekillenen dinamikler söz konusudur. "Demokrasi", "hoşgörü", "hak-hukuk", "disiplin", "ihanet", "diktatörlük", "adalet" gibi gündeme gelen pek çok kavram da gerçek-somut anlamlarına kavuşur, yabancı bir sınıfın içi boşaltılmış, çarpıtılmış, kötüye kullanıma açık demagojik araçlarına indirgenmekten kurtarılır.

Dolayısıyla, genel olarak komünist hareketin, özel olarak da bünyesindeki yapılanmaların ve konumuz olan Amerikan Partisi'nin bu türden sorunları, daha geniş bir perspektifle ele alınmalı, "bireysel trajediler" böyle bir tablo içine oturtulmalıdır. O zaman, "trajedi"nin kendisi de salt bireysel olmaktan çıkar, toplumsal özünü kazanır ve anlamlı bir kavram olur.

Her şeyden önce, bütün bu trajedinin yaygın biçimde hemen her dönemde ve her yerde yineleniyor olmasındaki garabet ve "fars hali" herhalde bir bütün olarak hareketi, yapıları ve bireyleri bir biçimde içeriyor olmalıdır. Bundan azade, kişilik yitimine uğramadan sağlıklı kalabilenlerin, insanüstü kahramanlar olduğu kuşkusuz. Ne var ki, sıradan insanların, ezilenlerin, en alttakilerin hareket ve yapılarının bir avuç insanüstü kahrama-

na (ya da kendilerini öyle sanan fanilere) kalması da bir trajedi değil midir?

Materyalist tarih anlayışı, olaylara iyi insanlar-kötü insanlar karşıtlığı temelinde bakmaz. Tarihin ve hayatın çalkantılı ilerleyişinin anaforuna kapılanlarla, devasa dalgaların dibinde kalanlarla, onlarla sürüklenenler ya da diplerde boğulanlar kavrayışıyla öznel olanı yadsımadan nesnelliklere, somut olgulara tarihsel bir perspektiften bakarlar; fanileri tarihin gelişiminin içinde ya da dışında kalmak, onu doğru yorumlayabilmek bakımından değerlendirirler. Dolayısıyla, bütün bu gerçeklerin eleştirisinde, tüm tarafları biçimlendirmekte etkin olan ve baskılayan "objektif koşullar ve dinamikler" mutlaka göz önünde bulundurulmalı, hatta bunlara özel önem verilmeli. Çok boyutlu acımasızlıklar ve tuzaklarla örülmüş sınıf mücadelesinin, kişiliği, değerleri, karakteri zorlayan dinamikleri de dikkate alınmalı analizlerde. Sadece "tarihî yargının adaleti" için değil, aynı zamanda trajedi tekrarlanmasın, farslar yaşamdan silinsin diye de böyle yapılmalı...

Elbette bu öyle soğuk, kalpsiz ve acımasız; insani değer ve zaaflardan ari, insansız yorum robotluğu yapmak anlamına gelmez.

Bu, profesyonel siyasetçilerin, resmî tarih yazarı memurların ya da ideolojik önyargılarla malul ideologların yapabileceği bir iş değil. Marksist tarih bunları çok aşan bir bilim alanı ve uğraşı. En yetkin yazarıysa, tarihin ta kendisi...

Ama burada en azından şu söylenmeli: Çoğunu bu kitaba almadığımız hem parti içinde hem Komintern'de yoldaşlar arası husumet ve intikamcılığı, "muktedirler"in, "karar vericiler"in, yönetici konumdakilerin birbirlerine davranışlarını, kumpaslarını, yandaşlarının ikbal avcılığı içinde gözü dönmüş kışkırtmalarını, fitneleri, üslupları, hakaretleri, oyun içindeki oyunları, kirli tuzakları, kötülükleri düşününce; kalanın gidenden ne kadar farklı olduğunu, olabileceğini de düşünüyor insan.

İKİNCİ KISIM

ÜÇÜNCÜ PERİYOT: BÜYÜK BUNALIM VE STALİN KOMUTASINDA "SINIFA KARŞI SINIF"

I

Yeni Lider: Earl Browder

Lovestone ekibinin tasfiye süreciyle ABD'deki Büyük Bunalım'ın patlak vermesi çakıştı. Bu hengâme içinde parti yönetiminin düzenlenmesi ve örgütsel çerçevesiyle ideolojik zeminin yeniden yapılandırılması acil arayışlar içinde zaman aldı. Süreci belirleyen gerçeklik ise kapitalizmin kriziydi. Lovestone'cuların ısrarla gündeme getirmeye çalıştıkları, bunalımın kapitalizmin yükselişine eşlik eden olgunlaşmasından kaynaklandığı tezinin artık tartışılmaya değer bulunmadığı ve Komintern'le Foster ekibinin kaçınılmaz çürüyüş tezinin mutlak doğrulanması olarak görülen yeni toz duman ortam içinde yeni beklentiler, taktikler, stratejik hamlelerdi gelişmelerin arka planını oluşturan.

YENİ LİDER: EARL BROWDER

Lovestone ekibinin tasfiyesinden sonra Komintern ilk olarak beş üyeli yeni bir sekretarya oluşturdu. KEYK temsilcisi olarak Boris Mikhailov'un da (G. Williams) yer aldığı kurula partiden William Weinstone, Max Bedacht ve Robert Minor ile William Foster seçilmişti. Geçici olarak da sekreterliğe asıl mesleği ve

kod adı "Berber" olan Max Bedacht getirildi. Daha sonra yeni bir yapılanmaya geçildi, Bedacht ve Minor ile oluşturulan üçlü yönetimde yer alan Browder ajitasyon-propaganda bölümünün başına getirildi. 1930 Kurultayı'nda Bedcht sekreterlikten alındı ve üç sekreterli bir yapıya geçildi. Yeni düzenlemeye göre sekreterlerden Browder idari işlerden, Weinstone örgütten, Foster da sendikal alandan sorumlu olacaklardı.

Geçiş döneminde parti yönetimi bu kadroyla yönetildi ama Browder bu süreçle öne çıkmaya başlamıştı. 1932 sonunda Moskova'da Browder'la liderlik yarışına girmiş olan Weinstone'un Komintern Temsilcisi olarak Moskova'ya gönderilmesine karar verildi. Foster da 1930 yılının önemli bölümünü hapiste geçirdiğinden ve sonra da ağır bir kalp kriziyle yatağa bağlandığından devre dışı kaldı. Foster o sırada hem hizipsel sorunlardan dolayı Stalin'i öfkelendirmiş olduğundan, hem de ikili sendikacılık anlaşmazlığı nedeniyle kendi ekibince dışlandığından etkisini önemli ölçüde yitirmişti. Buna karşın, Browder hizip çatışmaları sırasında Komintern temsilcisi olarak Çin'de bulunduğundan sicili temizdi, Moskova nezdinde yıpranmamıştı ve oradan yakılan yeşil ışıkla yavaş yavaş partiye hâkim olmaya başlamıştı. Komintern kararına göre, sekretarya lağvedilecek, Foster sendikal alandaki sorumluluğunu sürdürecek, Browder da öteki konulara bakacaktı. Bu onun fiilen partinin başına getirilmesi demekti.

Parti böylece Lovestone sonrası "sağ savrulma"dan "sol keskinlik"e ya da ergenlikten olgunluğa geçiş dönemine Browder liderliğinde girdi. Yaklaşık 35 yıl sürecek bu dönemde de bu kez, yine Üçüncü Enternasyonal resmî tarih yazımının kavramlarıyla ifade edersek, "sol sekter savrulma"dan "sağ tasfiyecilik"e giden yol açılmış oldu.

"Sol çocukluk"tan ergenliğe geçişe sağ savrulma eşlik etmişti. Olgunluğa geçiş dönemi ise "sol" bir dönemeçte, Büyük Bunalım ve Üçüncü Periyot ile başladı ve o mecrada seyretti. Bunalım koşullarındaki yükselişle birlikte olgunlaşma yürüyüşü de, çeşitli

aşamalardan geçerek "Browderizm" olarak literatüre girecek olan tasfiyeci bir sağcılığa evrildi.[1]

Şimdi Büyük Bunalım'la başlayarak serüvenimizin bu bölümünü göreceğiz.

1 Earl Browder, 1891 yılında Kansas Eyaleti'nin başkenti Wichita'da doğdu. Hayata muhasebeci olarak atılan Browder genç yaşta Sosyalist Parti'ye katıldı ve 1913'te de reformist bulduğu partiden ayrıldı. Birinci Dünya Savaşı sırasında zorunlu askerliğe ve savaşa karşı çıktığı için iki kez hapse mahkûm oldu, ardından da Komünist Parti'ye katıldı. Browder, partide tipik ve silik bir "bürokrat" olarak Foster'ın yanında çalışmaya başladı. Uzun yıllar onun gölgesinde kalan Browder daha sonra bir süre Moskova'da Kızıl Sendikalar Birliği'nde görev yaptı ve 1927 yılında bir uluslararası işçi komisyonunun üyesi olarak, iç savaşın yaşanmakta olduğu Çin'e gönderildi. İki yıl Komintern görevlisi olarak (Çin merkezli) Asya'da kaldı. Daha sonra da Komintern 6. Dünya Kongresi'ne katıldı ve bir Stalin hayranı olarak 1929 başında Amerika'ya geri döndü. Browder'ın ayrıntılı yaşam öyküsü için bkz. James G. Ryan, *Earl Browder: The Failure of American Communism*, Tuscaloosa, Alabama, The University of Alabama Press, 1997.

II

Büyük Bunalım

1928 başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçilerin adayı Herbert Hoover, Amerikan burjuvazisinin özgüvenini seçim kampanyasında şöyle dile getiriyordu: "Büyük iş âlemi, sosyalistlerin herkese yiyecek, giyecek, barınak amacını Amerika'da gerçekleştiriyor. ... Amerikan deneyimimiz insan refahında dünyada eşi olmayan ölçüde bir gelişmeyi yaratmıştır. İnsanlığın şimdiye dek hiç ulaşamadığı kadar yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ... yaklaşılmıştır."[1] Hoover'a göre, Amerikan kapitalizminin ve sisteminin eşsiz dinamikleriyle "yoksulluk konusunda hiçbir ülkenin tarihinde görülmemiş nihai zafer"e ulaşmaya az kalmıştır; "yakında Tanrı'nın da yardımıyla bu ülkeden yoksulluğun silindiğini göreceğiz."[2]

Bu tür böbürlenmeler elbette salt Hoover'a ya da burjuvaziye özgü değildi. İşçi ve emekçiler arasında da, gördüğümüz gibi Amerikan Komünist Partisi yönetiminde de, Komintern ile Sovyetler Birliği içinde de Amerikan kapitalizminin görkemli yükselişi karşısında iyimser beklentiler, coşkulu umutlar, şaşkınlıklar, sorgusuz kabuller, çaresiz geri çekilişler, teorik-ampirik izahlar, gerekçelendirmeler doruğa çıkmıştı.

---

1 J. Adler ve diğ. (Der.), *The Annals of America,* (The Bicentennial Edition), c. 14, Chicago, Encyclopedia Brittanica, Inc., 1976, s. 595.

2 Aktaran Andre Maurois, *A History of the United States: From Wilson to Kennedy,* Londra, Wiedenfeld and Nicolson, 1964, s. 125-126.

Komintern 6. Dünya Kongresi'nin kriz tespitleri, Buharin'in "yeni kriz aşamasına geçiş" belirlemeleri, Lovestone'un özellikle kredi (sermaye)-üretim (kapasitesi) fazlasına, spekülasyona ve eksik tüketime dikkat çeken açıklamalarına karşın uluslararası komünist hareket içinde de henüz en azından Amerika'ya ilişkin bir büyük kriz beklentisi üzerinde oydaşma söz konusu değildi. "Üçüncü Periyot" tespitini yapanlar, yani SBKP içinde Stalin ve arkadaşlarıyla ABDKP'deki Foster muhalefeti, Amerikan kapitalizminin sermaye düzeninin genel yasalarından bağımsız olamayacağı, Avrupa'da daha belirgin olan genel krize bağışıklık geliştiremeyeceği, krize gebe olduğu iddiasındaydılar; ama bu biraz da iktidar çatışmaları sürecindeki abartmalar, günü tam olarak açıklamayan genel doğrular, görece uzak bir olasılığa erken atıflar olarak görülüyordu. Olgunlaşma-gelişme-yükselişin kriz dinamikleri ve krizi önleme gizilgücüyle çürüme-yıkılma sürecine girmiş sistemin tarih sahnesinden kaçınılmaz silinişini gerçekleştirmeye yönelik devrimci saflaşma çağrısı arasındaki teorik-pratik uçurum gerçeklerden ziyade kitabi çözümlemelerden, iktidar kavgalarının, polemiklerin sekter pozisyonlarından, iradi zorlamalardan, teorik gevezeliklerden, komünistlere özgü boş, gerçek hayatta karşılığı olmayan skolastik tartışmalardan kaynaklanıyor gibi görünebilmekteydi. İşi sığ bir bakışla, gizli sağcı hainlerle kör-keskin maceracı/devrim tüccarı sol arasındaki kavgaya indirgeyenler; gelişmeleri, uluslararası komünist hareket içinde Rus hâkimiyetini tek adam kültüyle sağlamaya çalışan Rus ulusalcılarıyla onlara biat eden işbirlikçilerin komplosu olarak yorumlayanlar da vardı.

Aslında sadece genel olarak kapitalizm, özel olarak Amerikan sistemi değil, Komintern'de zafer kazanmış ve komünist partilerde yönetimleri tam ele almış anlayış/yorum da değil, doğrudan Marksizmin, Marksist-Leninist tahlilin, teori ve pratiğin kendisi yaşamsal bir sınavın eşiğine gelmişti.

Büyük Bunalım'da yardım kuyruğundaki insanların arkasındaki propaganda panosu: "Dünyanın En Yüksek Yaşam Standardı: Amerikan Yaşam Biçimi Gibisi Yok"

A. BORSADA DEPREM: İŞARET FİŞEĞİ

24 Ekim 1929 Perşembe günü Wall Street'te 13 milyon senet satıldı. 29 Ekim Salı günü bu rakam 16,5 milyon oldu. Uzun süredir çılgın spekülasyonlarla değerleri şişirilmiş ve vadesiz ödünç paralarla alınmış hisseler kısa süre içinde çöpe dönüştü. Yarısı borç parayla iş çeviren 1,5 milyon "kumarcı-yatırımcı"nın büyük bölümü her şeyini yitirdi. Panik büyüdükçe çöküş de derinleşti.

Borsadaki çöküşü "hiçbir zaman görülmemiş derinlikte ve genişlikte ekonomik kriz" izledi. 1929 yılında 642 banka iflas etti. 1930 yılında bu rakam 1345'e yükseldi. 1931'de de irili ufaklı 2298 banka battı. 1933 yılında toplam 5 bin banka iflas etmiş, 3,5 milyon dolarlık tasarruf da böylece batmıştı. Banka iflaslarını, ticari ve sınai işletmelerin iflası izledi. Buna elbette muazzam bir işsizlik eşlik etti. Fiyatlar, üretim, istihdam hızla düşmeye devam etti. İki-üç yıl içinde büyük fabrikalar kapasitelerinin ancak yüz-

de 20-30'uyla çalışır duruma düştüler, işsizlik bir toplumsal afete dönüştü. İşsiz sayısı 1931'de 6, 1932'de 12, 1933'te de 15 milyona yükseldi. İşsizlik yüzde 25-30'lara çıktı, milli gelir 1929'da 87,4 milyar dolarken, 1932'de 41,7 milyar dolara düştü.[3]

B. KORKUNÇ SEFALET

1930'lu yıllar ABD'de milyonlarca insanın korkunç sefaletine tanıklık etti. Her türden güvenceden yoksun vahşi kapitalizmin cangılında milyonlar, kırdan kente ülkenin dört bir yanında teneke evlerde yaşamaya, çöplerden beslenmeye, yollarda aş, iş, barınak aramaya, göç kervanlarının vahşi doğasına sığınmaya, işportada mal pazarlamaya ya da düpedüz dilenmeye, olmazsa çalmaya, ölüp öldürmeye, kimsesizler mezarlıklarını, hapishaneleri doldurmaya mahkûm edildiler.

Yoksulluğu bireyin yeteneksizliği, becerisizliği, hatta suçu olarak gören Amerikan kültürü, kulağı kesik işadamı Henry Ford öncülüğünde, şimdi aç ve sefil milyonların burjuvazide karabasanlar yaratan korkunç görüntüsü karşısında "kendi kendine yardım eden sağlam birey" imajını pompalamaya başladı, şaşkın ve umarsız yığınlara. Bu ortamda meydan her cinsten şarlatana, faşiste, popülist ideoloğa, maceracı "kurtarıcı"ya, demagog siyasetçiye, kalpazan din adamına, dolandırıcı yöneticiye, ırkçı nihiliste, sokak serserisine, gangster sendikacıya, gözbağcı "sanatçı"ya, sağda solda yer kapmış sahtekâr aydına, patronun tetikçisi gazeteciye, akademiyada bordrolu düzen hocasına kalmıştı.

Burjuvazi ise büyük panik içinde önce klasik çarelerini üretme yoluna gitti. İdeolojik manipülasyon gücünü, değerler hegemonyasını, tüketim silahını büyük ölçüde yitirmiş olmanın sonucu şiddet ve bastırma yönetiminin gündeme sokulması oldu.

Gelişkin, deneyimli ve yaratıcı Amerikan şirketleri ve şimdi toplumsal tabanı aç/işsiz yığınların artmasıyla çok genişlemiş

3 Bkz. Jacques Néré, *1929 Krizi*, çev. Vamık Toprak, Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları, 1980, s. 58-66.

"ucuz işgücü" ile "grev kırıcı işsiz"lerin, işbirlikçi sendikacıların, kiralık vurucu sokak serserileriyle devlet güvenlik güçlerinin hizmetlerine başvurmanın yanında yeni döneme uygun yöntemler geliştirmeye başladı.

C. İŞVEREN ŞİDDETİ

İşveren tepkisi bir yandan var olan örgütleri çökertmek, işçi protesto ve grevlerini şiddetle bastırmak, bir yandan da yeni örgütlenmelerin önünü kesmek ya da işçileri patronların güdümündeki sendikalara hapsetmeye çalışmak biçiminde olmuştur. 1903 yılında kurulan İşverenler Birliği bu büyük saldırının beyni olarak faaliyet göstermiş, ayrıca patronların rahatça emeğe karşı kullandıkları devlet gücüne ek olarak, özel güvenlik elemanları, örgütledikleri tedhişçi lümpenler ve grev kırıcılarıyla özel dedektiflik ajanslarını devreye sokmuşlardır. Grev kırıcıları, başlayan grevleri kontrol altına almak için kullanılırken, özel güvenlik elemanları ve dedektiflik ajanslarının silahlı elemanları sendikacılar ve grevci işçilere karşı şiddet kullanmışlardır. Ayrıca özel güvenlik şirketleri, sendikalara ve işletmelere özel yetiştirilmiş casuslar sokarak işçileri gammazlamış, sendikaya üye olmayı düşünenlerin tehdit ve şantajla vazgeçirilmesinde çaba göstermiş, sendikalarda ve işyerlerinde sabotajlar düzenleyerek, ihbarlarda bulunarak işçi örgütlenmesini yıkmaya çalışmış, militan işçi ve sendikacıların işten atılmalarını, kara listelere alınmalarını sağlamışlardır.

1936 yılında ülkede 230 özel dedektiflik şirketi bulunmaktaydı. Bunlardan ünlü Pinkerton Ulusal Dedektiflik Ajansı 35, William J. Burns Uluslararası Dedektiflik Ajansı 43 kentte faaliyetteydi. Sadece üç şirketin -Burns, Pinkerton ve Thiel'in- eleman sayısına ilişkin tahminler 135 bine kadar ulaşıyordu. Bu ajansların ülkedeki bütün yerel sendika bürolarında casusları vardı.

İşverenler tarafından kiralanan bu ajansların dedektifleri, casusları ve silahlı koruculara, yasa dışı yollardan ve acımasız şiddet kullanarak emeğe karşı sermayeye büyük hizmetlerde bulunuyor-

lardı. Elbette bu uğursuz işten iyi para da kazanıyorlardı. Örneğin Pinkerton şirketinin brüt yıllık kazancı 1933'te 1.446.350,54; 1934'te 2.187.240,52 ve 1935'te 2.318.039,18 dolar olmuştu ki, bu o dönemde çok büyük kârlar demekti.

Bu şirketlerin işi sadece grevci işçilere saldıracak özel polisleri kullanmak ya da sendikaları çökertecek, işçi önderlerini izleyecek casusları işyerlerine yerleştirmek değildi. Her biri birer özel harp dairesi gibi işliyordu ve savaş gücü olarak şirketlerce kiralanıyordu. Bunlara "malzeme" sağlayan bir kimya şirketinin ürünlerinden birinde, K.O. gazına ilişkin tanıtım notunda ürünün etkileri şöyle sıralanıyor: "1. Şiddetli bulantı ve kusma, 2. Göğsün üzerine birkaç kişi oturuyormuşçasına boğulma hissi, 3. Göğüste ve başta şiddetli ağrı."

Aynı şirketin bir başka ürünü ise şöyle pazarlanıyordu söz konusu ajanslara:

> Green Band el bombasından çıkan gaz, görünmez olduğu için daha da terör salar kalabalığa, çünkü bütün yanıcı mermilerde olduğu gibi, protestocular gaz bulutunun nerede başlayıp biteceğini bilemezler. ... El bombası parçalanır ve bu parçalar, ateşleme mekanizmasıyla birlikte büyük bir güçle patlama noktasından her yöne dağılır ve yaklaşık on beş feet [4,5 metre] yarıçaplık bir alan içindeki herkesi ciddi biçimde yaralayabilir. ... Bu gazın yüksek yoğunluğu nedeniyle gözlerde, burun ve boğazdaki acı neredeyse dayanılmaz olacağından, el bombası çok şiddetli davranış gerekmediği zamanlarda kalabalığa atılmamalıdır. Zorlayıcı tedbir şart değilse, el bombasını kalabalığın 8-10 metre uzağından rüzgâra doğru [*upwind*] fırlatın.

Amerikan sermayesi, kimyasal silahları, içeride de işçi sınıfına karşı böyle kullanıyordu.[4]

4 Bu konuda bkz. Leo Huberman, *The Labor Spy Racket*, New York, Monthly Review Press, 1966, s. 63-65 ve passim. (Bu kitap ilk olarak 1937 yılında Modern Age Books tarafından New York'ta basıldı; Haluk Gerger, *Kan Tadı*, s. 187-188.)

III

Üçüncü Periyot'ta Parti Politikası

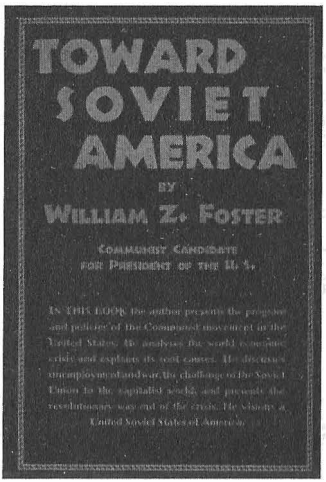
A. İlk Eylemlilikler

Amerikan kapitalizminin derin krizi ile Üçüncü Periyot yaklaşımının kesiştiği noktada parti politikasında beş nokta öne çıktı. Bunlar, a) ikili sendikacılık; b) siyahlara yeni yaklaşım; c) örgütsüzler ve işsizlerle ilgili çalışmalar; d) sosyal faşizm tezi; ve e) krize düzen adına çözüm arayışının lideri Başkan Roosevelt ile onun "Yeni Anlaşma" (*New Deal*) programına karşı tavırdı.

Bütün bu alanlardaki çalışma ve taktikler ise, Üçüncü Periyot anlayışına uygun olarak stratejik bir hedefe, nihai krizi içinde çökmekte olan kapitalizme karşı sosyalist devrimi gerçekleştirmeye bağlanmıştı. Merkez Komitesi'nin 21 Ağustos 1931'deki 13. Plenum sonuç bildirgesinde, partinin, KEYK tarafından belirlenen "çürüyen kapitalizm ve yükselen sosyalizmin dünya durumundaki temel unsur" olduğu tezini benimsediği belirtilmiş, bu kavrayıştan hareketle yeni yol haritası saptanmıştı.[1] Parti devrimci beklentilere öylesine kapılmıştı ki, önce 31 Mart-4 Nisan 1930 tarihli MYK 11. Plenumu'nda "politik kriz ile devrimci kriz"in ek ve aynı şey saptamasını yapmış, ardından da Kasım 1930'daki

1 "Tasks in the Struggle Against Hunger, Repression and War; Resolution of the 13th Plenum, Central Committee, CPUSA, on the Main Tasks in the Organization of Mass Struggle Against the Offensive of the Capitalists", *The Communist*, c. X, No. 9, Ekim 1931, s. 818.

12. Plenum'da ülkede "politik krizin çeşitli öğelerinin geliştiği" noktaya gelindiğini belirlemişti. Daha sonra, bu hayalcı tez Komintern'in eleştirisi üzerine 13. Plenum'da geri çekildi[2] ama "sol keskinlik" ve "hayalcı beklentiler yanılsaması"nda bir geri çekilme olmadı.

Foster'ın "Sovyet Amerika'ya Doğru" başlıklı kitabının kapağı.

Partinin 1932 seçimlerindeki Başkan adayı Foster'ın o yıl yayınladığı kitabının başlığı stratejik hedefi özetlemekteydi: "Sovyet Amerika'ya Doğru" (*Towards Soviet America*).[3] Kitap dönemin iyimserliğini ve beklentilerini olabildiğince keskin bir sol jargonla yansıtmaktaydı. Yazara göre, parti yükselen militan işçi hareketini kısmi talepler ve Birleşik Cephe etrafında toplayacak, onları Amerikan Emek Federasyonu ile Sosyalist Parti'nin "sosyal reformizmi"nden ve iki burjuva partisinin sultasından kurtararak devrime yönlendirecekti. Gidilecek yolun son durağına Sovyetler Birliği iyi bir örnekti. Sosyalizm aşamasından komünizme geçiş

2 *Agy.*, s. 820.

3 William Z. Foster, *Towards Soviet America*, New York, International Publishers, 1932.

sürecinde, "sosyalizmin sanayi altyapısı zaten mevcut" ABD daha elverişli nesnel koşullara sahipti, "koşullar daha olgunlaşmış" durumdaydı.[4] Kitap ayrıntılı biçimde, halk mahkemelerinden Kızıl Ordu'ya, partinin devrimci hükümetinin programını özetlemekteydi. Sovyet Amerika'da "en iyi gökdelenler", Komünist Partisi dahil, "yeni iktidarın kurumlarına" tahsis edilecekti.[5] Foster, 1932-33 arasında yazdığı ve 1937'de basılan kitabına da, 1896 başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti adayı "ilerici-solcu" William Hennings Bryan'ı desteklemekle başlayan ideolojik gelişimini ve geldiği son noktayı özetleyen bir başlık koymuştu: "Bryan'dan Stalin'e."[6] Bu aynı zamanda partinin gelmiş olduğu son nokta, ideolojik hattı. Haziran 1930'da toplanan 7. Kurultayın Onursal Başkanlık Divanı'na, (Molotov, Kuusinen, Thalmann ve Pollitt'le birlikte) Stalin seçilmişti.[7]

O dönemde Komintern'in ve partinin bunalıma yanıt ve stratejik hedef olarak önlerine koydukları yönelim, "krizden devrimci çıkış" sloganıyla özetlenebilir. Bununla birlikte daha somut olarak, Browder 6 Eylül 1930'da Moskova'da, Komintern Amerikan Komisyonu'na partinin önüne koyduğu acil görevleri ve onlara ilişkin sloganları anlattı. Browder, grevlerin artacağı öngörüsüne uygun biçimde benimsedikleri "ana slogan"ı sundu: "Örgütlen ve ücret kesintilerine ve hızlandırılmış üretime karşı grev yap." Browder ayrıca, "sosyal güvenlik" ve "işsizlik sigortası" taleplerinin yükseltileceğini anlattı.[8]

Eylül 1932'de de KEYK Plenumu partiye şu talimatı vermekteydi:

---

4 *Agy.*, s. 266-271.

5 Aktaran James Ryan, "The Final Stab at Insurrection: The American Communist Party, 1928-34", içinde Matthew Morley (Ed.), *In Search of Revolution: International Communist Parties in the Third Period*, New York, I.B.Tauris, 2004, s. 214.

6 William Z. Foster, *From Bryan to Stalin*, New York, International Publishers, 1937.

7 Fraser M. Ottanelli, *The Communist Party of the United States: From Depression to World War II*, New Brunswick, Rutgers University Press, 1991, s. 17.

8 Komintern Arşivi, 495.37.65/50.

> ABDKP kitleleri serferber etmeli ve esas olarak, 1. Sosyal sigorta için, ücret kesintilerine karşı, işsizlere acil yardım için; 2. İflas etmiş çiftçilere yardım için; 3. Zencilere eşit haklar ve Siyah Kuşak'ta self-determinasyon hakkı için; 4. Çin halkının ve Sovyetler Birliği'nin savunulması için mücadele üzerinde yoğunlaşmalıdır.[9]

Bu, ilginç bir karışımla, devrim ve sosyalizm hedefiyle burjuva demokratik taleplerin bütünleştirilmesiydi.

1. Kapitalizmin Batağında Partide Umutlar Yeşeriyor

Dönemin başlangıcında, burjuvazinin dünyası karamsarlığa ve paniğe gömülüp saldırganlığa yönelirken parti saflarında özgüven, umut, kararlılık patlaması yaşanmaktaydı. Nihayet o beklenen kriz anı gelip çatmış, ufukta devrimin şafağı parlamıştı. Bilimsel sosyalizm geleceği görmüş, gelmekte olan krizi saptamıştı. Stalin önderliğindeki Sovyet Partisi ile proletaryanın genelkurmayı Komintern'in devrimci müdahalesiyle safları temizlemiş, yığınsal mücadeleye hazırlık zeminini döşemişti. Şimdi militanca sokağa çıkmanın, fabrikalarda, kırlarda, ülkenin dört bir yanında kitlelerle buluşmanın, geleceğin toplumuna doğru yola koyulmanın zamanıydı.

Parti 8000 kadar üyesiyle küçüktü ama üyelerinin her birinin yüreği çok büyüktü.

Parti hâlâ bir göçmen örgütüydü ama Amerikan toplumuyla kaynaşmakta kararlıydı.

Parti, kökleri derinlerde ve yaygın bir anti-komünist ruhi şekillenmenin, geleneğin, kurumsal yapılanmasının pençesindeydi ama toplumun önyargılarının kurbanı "lanetlileri"nin karşılıksız hizmete koşulmuş özverili siperiydi, kalkanıydı, silahıydı.

Partinin önde gelen mensuplarından S. Mingulin, Haziran 1930'da şöyle yazıyordu:

---

9 Degras, c. III, *age.*, s. 229.

> Lovestone önderliği partiyi doğrudan yıkıma, Pepper'ın ideolojik eğitimi ise bir "sol" İşçi Partisi kulvarına götürmekteydi. ... [Troçkist Cannon'un] politikası partinin sekter dejenerasyonuyla sonuçlanacak. ... Menşevizmin kuyruğuna takacaktı... Onlar Amerikan Komünist Partisi'nin, onun büyük çoğunluğunun, Komünist Enternasyonal'in partisi olduğunu, ona, Bolşevizme, proleter devrime adanmış olduğunu anlamadılar. ... Onlar Komünist Enternasyonal'in ve onun önderliğinin, Leninist Enternasyonal'in ve Leninist önderliğin cisimleşmiş hali olduğunu anlamadılar. Nihayet, Lovestone da, Cannon da idolleri olan Amerikan "refahı" tarafından aldatılmışlardı. ... Amerika'da henüz devrimci kriz patlak vermedi ama bu krize doğru gelişmenin dönüm noktasına ulaşıldı. Dünya kapitalizminin sonu henüz gelmedi ama Amerika'daki dönüm noktası büyüyen devrimci gerilimin hızlanmış biçimde bir devrimci duruma doğru gelişmesinin başlangıç noktası değil midir?[10]

2. Meydanlarda, Sokaklarda Kitlelerle

Ezilen yoksul yığınlarla buluşmak üzere sokağa çıkan parti militanlarının ilk eylemlerinden biri 6 Mart 1930'da "Uluslararası İşsizlik Günü" vesilesiyle gerçekleştirildi. 6 Mart'ta pek çok yerde kitleler partinin çağrısına yanıt vererek gösterilere katıldı. Ülke çapında bir milyondan fazla insan parti önderliğinde sokağa çıktı. Neredeyse her yerde göstericiler polisin saldırısına uğradı; provokasyonlar, kovalamacalar, sokak çatışmaları eşliğinde bütün ülke sarsıldı. New York'ta 100.000'i aşkın emekçi Union Meydanı'nı doldurdu ve yürüyüşçüler Belediye Meclis binasına yürümek istediklerinde polisin müdahalesiyle karşılaştılar. Yürüyüşü önlemek için polis göstericilere vahşi biçimde saldırdı, kitleye karşı gaz kullanıldı; silahla, copla, tazyikli suyla müdahale edildi. Bu arada yürüyüşü sürdürerek direnen parti liderlerinden Foster, Israel Amter ve Bob Minor gözaltına alındılar, 6 ay tutuklu kaldılar.

---

10 S. Mingulin, "The Crisis in the United States and the Problems of the Party", *The Communist*, c. IX, No. 6, Haziran 1930, s. 501-502.

1930 sonunda başkent Washington DC'de, "federal işsizlik sigortası yasası" talebi çerçevesinde bir "açlık yürüyüşü" yapılmasına karar verildi. Bu çağrının hazırlıkları sırasında pek çok yerde parti binaları basıldı, gerici sendika federasyonu AEF'nin başkan yardımcısı kongre üyelerine mektup göndererek yürüyüşü devlete karşı "komünist saldırısı" olarak niteledi.[11] 1931-33 yılları arasında karavanlarla, kamyonlarla ülkeyi dolaşan ve başkente giden aktivistler her yerde polis barikatları ve şiddetiyle karşılaştılar ama yoksulların taleplerini de ülke gündemine taşıdılar. Yerel yürüyüşler 1 Nisan'da başladı. 29 Kasım 1931'de çeşitli il ve ilçelerden geçerek New York ve Washington'a giden yedi günlük bir kervan yollara çıktı. Aralık başında Washington'a gelenlerden 1675 kişilik bir delegasyon kongreye ve Beyaz Saray'a taleplerini iletmek üzere yürüdüler. Ford'un egemen olduğu otomobil fabrikaları kenti Detroit'teki yürüyüşte beş işçi polis tarafından öldürüldü. 1932 Aralık ayında bu kez 3000 yürüyüşçü Washington'a ulaştı ama polis barikatına takıldılar ve deniz kuvvetlerine mensup askerlerin de kullanıldığı bir devlet operasyonuyla iki gün sokakta bekletildiler. Sonunda toplumsal desteği de arkalarına alan yürüyüşçüler kuşatmayı yardılar, kongre binasına giderek taleplerini yetkililere ulaştırdılar. Pasifik'ten Atlantik'e "açlık yürüyüşleri" yoksulları seferber etmede büyük işlev gördüler. Yürüyüşçüler her yerde polis baskısıyla karşılaştılar ama toplumdan da büyük destek aldılar.

Birinci Dünya Savaşı gazileri, 1932 yılının 28 Temmuz'unda kendilerine söz verilmiş ek ödemelerin (*bonus*) verilmesi için aileleriyle birlikte Washington'da bir gösteri düzenlediler. Bu toplantının örgütlenmesinde Komünist Partisi de aktif bir rol aldı. Ülkenin dört bir yanından gelen 20.000'in üzerinde eski asker, eşleri ve çocukları bu etkinlikte yer aldılar. Ödenek yasa önerisi Senato tarafından reddedildikten sonra da binlercesi kentte kaldı ve sokaklarda, terk edilmiş harabe evlerde, çadırlarda, tenekeden ya da kartonlardan yaptıkları derme çatma barınaklarda protes-

11 Philip Abraham Bart (Ed.), *Highlights of a Fighting History: 60 Years of the Communist* Party, USA, New York, International Publishers, 1979, s. 64.

tolarını, bekleyişlerini sürdürdüler. On hafta kadar süren direnişin sonunda, doğrudan Başkan Hoover'ın emriyle ünlü General Douglas MacArthur komutasındaki ordu birlikleri kitlenin üzerine salındı. Sonradan başkanlığa seçilecek Dwight Eisenhower'ın da MacArthur'un yardımcılığını yaptığı büyük operasyonda gazilerle ailelerine makineli tüfeklerle, gaz bombalarıyla vahşice saldırıldı; iki gazi öldürüldü, aralarında kadın ve çocuk onlarcası kurşunlarla, kimyasal silahlarla yaralandı; çadırlar, barınaklar ateşe verildi, evler zorla boşaltıldı. Kitle, Beyaz Saray'ın bulunduğu Pensilvanya Caddesi'nden tanklarla, süngülerle, atlı süvarilerle gelen birlikler karşısında saatlerce direndi ve sonunda hareket ancak böylesi bir iç savaş çatışmasıyla bastırılabildi.

Foster, Robert Minor ve Israel Amter New York'taki
6 Mart yürüyüşünde kelepçelenerek karakola götürülürken

Bu arada, örgütsüzlerle işsizlerin haklarını savunmak ve sendikalılaşmalarının önünü açmak için başlatılan hareketliliğin sonunda, doğrudan partinin inisiyatifiyle 4 Temmuz 1930'da "Ulusal İşsiz Konseyleri" kuruldu. Komünist militanların öncülüğünde bu konseyler hızla mahalle, semt, kent bazında bir top-

lumsal paylaşma/dayanışma ağına dönüştürüldü, ülke çapında yaygınlaştırıldı. Evlerinden atılan kiracılara yardımdan aş evlerine, yakacak ve giyecek temininden hukuki yardıma, protestolarda polise karşı birlikte vuruşmaktan sağlık hizmetlerine hayatın her alanında parti militanları yoksul yığınların yanındaydılar. Bir aile, evinden atılınca militanlar hemen o adrese gidiyor ve mahallelinin de yardımlarıyla ailenin eşyalarını yeniden boş eve taşıyorlardı. Hemen evin gaz ve elektriği bağlanıyor, evdekilere polise karşı koruma sağlanıyordu. Bu konseyler pek çok yerde yoksul siyahlar, göçmenler ya da işsiz kalmış beyazlarla partinin kurduğu etkin bir dayanışma ve iletişim ağı olarak destansı mücadelelerin kurumsal çatısını oluşturdu. Bu çerçevede ülke çapında yapılan irili ufaklı gösterilere milyonlar katıldı. 1 Mayıs 1930'da 350.000; 25 Şubat 1931'de Ulusal İşsizlik Sigortası Günü'nde 400.000; 4 Şubat 1932'de 500.000 kişi meydanları doldurdu.

B. SENDİKAL ÇALIŞMALAR, DİRENİŞ, MÜCADELE, GREV

Parti bakımından asıl stratejik alan olan sendikal çalışmadaysa, artan işçi hareketliliğiyle yeni bir döneme girilmişti.

İşçilerin bütün hak arayışlarında, grevlerinde, direniş ve protestolarında partili sendikacıların özverili çabaları söz konusuydu. Bu yıllarda yapılan bütün işçi eylemliliklerinde ve grevlerde komünist işçiler örgütleyiciydiler; polisin, işyeri güvenlikçileriyle kiralık özel güvenlik-dedektiflik şirketlerinin paramiliter güçlerinin acımasız şiddetine karşı vuruşanlar olarak ön saflardaydılar. Bu dönemde işsizlerle gerici (ve meslek bazında örgütlenmiş) sendikalarda kendilerine yer verilmeyen vasıfsız işçilerin örgütlenmesi partinin temel görevlerinden biri kabul edildi. Bu, partinin baştan beri programatik hedefi olan meslek sendikacılığından işkolu sendikacılığına geçiş ve büyük sanayilerde bu bazda örgütlenme ve toplu sözleşme düzeninin yerleştirilmesi çabalarıyla kesişti, böylece ciddi bir dinamizm oluşturdu.

Bunalım ve artan işçi hareketliliği ile Üçüncü Periyot sendikal anlayışı birleşmiş oldu.

1. İkili Sendikacılık

"Üçüncü Periyot"un önemli sonuçlarından biri sendikal çalışma alanında ortaya çıkmıştı. Buna göre, artık mevcut klasik-geleneksel sendikalar dışında yeni devrimci sendikalar kurulacak ve sarı sendikalarla mücadele içinde krizden devrimci çıkışın örgütlenmesinin zemini oluşturulacaktı. Komintern ve Kızıl Sendikalar Birliği'nde giderek bağımsız sendikalar kurulması taktiğinin öne çıkmaya başlaması, bir bakıma, sosyal demokrasiye karşı yeni seferberliğin ve Birleşik Cephe taktiğinin tabandan örülmesi taktiğinin benimsenmesinin de mantıksal uzantısıydı.

Bu, parti bakımından elbette radikal bir dönüşümdü. Birinci ciltte gördüğümüz gibi, İşçi Partisi'ne gönderdiği "Komintern'e sempatizan statüsünde kabul" mektubunda KEYK, yeni ilişki döneminin belki de ilk talimatında, Birleşik Cephe taktiğine özellikle değinerek, "işçi sınıfının talihsizliği ve trajedisinin" kaynağı olarak iki olguya işaret etmekteydi. Bunlardan biri, "burjuvazinin sadık hizmetlisi ve ajanı" olarak iş gören ve işçi artistokrasisine dayanan sarı sendikacılarla sosyalist partilerdi. İkincisiyse, burjuvazinin vasıflı-vasıfsız işçiler ile çeşitli ırk ve milliyetlerden işçiler arasındaki farklılıkları sömürme yeteneğiydi. Bu durumda parti, "yığınları birleştirmeyi öğrenmeli ... işçi sınıfının temel talepleri için birlikte mücadele etmeyi önererek ... bu [bölücü] hainleri açığa çıkartmalı"ydı. Bu noktada "sendikal çalışma özellikle önemli"ydi. "Sürekli olarak hareketin birliği sloganımızı vurgulayarak" sendikalarda yer ve pozisyon elde etmek şarttı.[12]

Bu, partinin sendikal çalışma alanının şefi Foster'ın, yeni devrimci sendikalar kurmak yerine var olan reformist sendikalarda özverili ve militan öncü çalışmalarla işçilerin güvenini kazanmak

12 Bkz. *International Press Correspondence*, v. 3, no. 8 (Jan. 11, 1923), s. 60; içinde Jane Degras, c. II, *age.*, s. 3.; Davenport Arşivi.

ve üyelerin desteğiyle yönetimi işbirlikçi bürokratlardan kurtararak ele geçirmek, yani sendikaları "içten fethetmek" (*boring from within*) stratejisiyle örtüşmekte, onun onaylanması, Komintern talimatına dönüştürülmesi anlamına gelmekteydi. Komintern'in bu politikası, 1927'deki "Amerikan Sorunu Üzerine Karar"ında bütünüyle AEF içinde çalışmanın özel olarak vurgulanmadığı kısmi bir nüans eklenmesiyle "üçüncü periyot"a kadar da devam etti.

Yeni yönelime geçilme kararı verilince Uluslararası Kızıl Sendikalar Birliği Başkanı ve Foster'ın Moskova'daki müttefiki Lozovski, Amerikan Partisi'nde egemen olan ikili sendikacılık, yani yeni bağımsız "devrimci-solcu" sendikalar oluşturma karşıtlığını ve var olan sendikalarda çalışma ilkesinin katı uygulamasını eleştirdi.

Bu yeni gelişme, Amerikan Partisi'nin sendikal çalışma "patronu" konumundaki Foster'ın bu konudaki bütün temel ilkeleriyle çelişmekteydi. Birinci ciltte ayrıntılı biçimde gördüğümüz gibi, ikili sendikacılığı (*dual unionism*) kesinlikle reddederek mevcut sendikalarda çalışmak ve öncülük yapmak Foster'ın hayata bakışının ayrılmaz bir parçasıydı. Onun komünist saflara katılma kararında, ilk kez gittiği Moskova'da bu ilkenin başta Lenin, Sovyet Partisi ve Komintern yetkililerince savunulduğunu görmenin büyük etkisi olmuştu. Foster bu anlayışından dolayı kendi partisinde sık sık eleştirilmişti ama her zaman onun görüşleri Komintern'in de desteğiyle egemen olmuştu.

Bu yeni "Üçüncü Periyot" yaklaşımı gündeme geldiği sırada, Amerikan Partisi'nde hiç olmadık bir durum da ortaya çıkmıştı. Bu, iki "düşman" Lovestone ile Foster arasında sendikal alandaki taktik ittifaktı. Her iki lider de komünistlerin gerici sendikalar içinde ve onların işbirlikçi yönetimlerinin altında çalışmaya devam etmeleri konusunda hemfikirdi ama elbette çıkış noktaları farklıydı. Sendikalist gelenekten gelen Foster için öz sınıf örgütleri olarak sendikalar doğaları gereği devrimciydi ve dolayısıyla sorun onların yönetimini ele geçirmek, işbirlikçilerden kurtarıl-

malarını sağlamaktı. Gerisi kendiliğinden gelecekti. Bunun yolu, komünistlerin üye işçileri sendikal mücadele pratiği içinde ikna etmesiydi. Bağımsız sendika kurmak, işçi hareketini bölmek ve dolayısıyla ihanet etmekle aynı şeydi. Buna karşılık Lovestone, Amerikan kapitalizminin gelişiminin sürmesine ve emperyalizminin güçlenmesine ilişkin tespitlerine koşut olarak, sınıf mücadelesindeki gerilemeye işaret ediyordu. Bu yaklaşımla algıladığı sınıflar arası ilişkilerdeki denge gerçekliğinde, Birleşik Cephe taktiğiyle sendikal çalışma alanında önderliğin ilerici-reformist güçlere bırakılmasının daha gerçekçi olacağını düşünüyor, var olan sendikalarda görece etkin yer bulmakla yetinilmesini öneriyordu. İkiliyi birleştiren belki tek unsur, Amerikan işçi sınıfının vasıflı ve örgütlü kesimlerinde, emperyalist sömürüden nemalanmaları sonucu ortaya çıktığını gördükleri "burjuvalaşma" eğiliminin güçlendiği tespitiydi.

Foster hizbinin öteki üyeleri Komintern'deki gelişmeler ve görüşler ışığında biraz yalpalayarak da olsa yeni anlayışı kabullendiler. Böylece Foster bir süre kendi grubuyla ters düştü, Moskova'dan eleştirildi ve yalnız kaldı. Sonunda, her zaman olduğu gibi, komünist disiplinle Komintern'e bağlılığıyla ve esnekliğiyle yeni durumu kabullendi.

Bu siyasetin bir sonucu olarak 31 Ağustos 1929'da TUUL (*Trade Union Unity League*-Sendikal Birlik Ligi) kuruldu, daha çok vasıfsız işçilere ve örgütsüzlere yönelik bir çalışma yöntemi ve devrimci sendikaların oluşturulması benimsendi. Böylece yeni "devrimci" sendikaların çatısı da oluşmuş oldu. Parti denetiminde bu dönemde dört bağımsız sendika kurulmuştu. Bunlar, Ulusal Madenciler Sendikası (*National Miners Union*), Otomobil İşçileri Sendikası (*Auto Workers Union*), Dikiş Sanayi İşçileri Sendikası (*Needle Trade Workers Industrial Union*) ve Ulusal Tekstil İşçileri Sendikası (*National Textile Workers Union*) idi.

Böylece, Foster'ın en çok korktuğu şey, yani sendikal alanda bölünme ve egemen sendikacılık merkezi AEF ile karşı karşı-

ya gelme sürecine girildi. Nitekim KEYK'ten gelen bir talimatla çok değil bir yıl kadar sonra, partiye Moskova'dan gönderilen bir talimatta, halihazırdaki durumu "çok kötü" olarak tanımlanacak ve "örgütsel, politik, önderlik" bakımlardan da yetersiz olarak belirlenecek TUUL'un, "emperyalizmin en güvenilir desteği" konumundaki AEF içinde "onu yok etmek" için yer almaya çalışması, onun "uzlaşmaz düşmanı" olması gerektiği bildirilmekteydi.[13]

TUUL'un bir yeni merkez ve gelecekte kurulacak yeni-devrimci federasyonun ruşeymi olarak kurulmasına karşın özellikle Foster AEF içinde kısmi talepler çerçevesinde çalışmanın sürdürülmesi düşüncesini canlı tutmaya, Lozovski'nin de desteğiyle "sol sekter" pozisyonları, klasik sendikaları terk etme eğilimlerini frenlemeye çalıştı; yeni durumu bir biçimde Komintern'in "aşağıdan/tabandan Birleşik Cephe" taktiğiyle, yani sendika bürokratlarını devre dışı bırakarak farklı konumlardaki işçilerin mücadele ortaklığını inşa etme siyasetiyle bağdaştırmayı öne çıkardı.[14] Ama artık setler yıkılmış, sendikal alanda bağımsız örgütlenmeler ve sarı sendikalarla mücadele çerçevesinde sekter bir gidişin yolları açılmıştı.

Sonunda "Üçüncü Periyot" pratiğinin "ikili sendikacılığa", yani yerleşik sendikaların dışında "kızıl-devrimci" sendikalar kurmaya geçişle birlikte komünistler, ilk örgütlendikleri alanlarda aktif bir mücadeleye giriştiler. Böylece, daha önce ikili sendikacılığı sol maceracılık olarak değerlendiren Komintern'in desteğiyle Foster önderliğinde yürütülen mevcut sendikalar içinde çalışma taktiğinden de büyük oranda vazgeçilmiş olundu.

Yeni dönemin coşkusu ve hamleci anlayışıyla parti yeni mücadeleleri ve grevleri örgütlemeye girişti.

---

13 "To the Central Committee of the Communist Party of the United States of America: The TUUL and the Tasks of the Party", Komintern Arşivi, 495.72.96/102-112.

14 Edward P. Johaningsmeier, *Forging American Communism: The Life of William Z. Foster*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1994, s. 245.

2. Wilkes-Barre Grevi

Pensilvanya kömür ocakları bölgesi, daha çok göçmen işçilerin ağır sömürü koşulları altında çalıştırıldıkları ve sendikal örgütlenme bakımından bakir bir alandı. Partinin 1920'lerin ikinci yarısında madenciler arasındaki çok da başarılı olamayan çalışmalarını birinci ciltte görmüştük.

Parti, 1928 Eylül'ünde tekstil alanındaki grevler sonucu kurulan Ulusal Tekstil İşçileri Sendikası (UTİS) ile bu bölgede faaliyetlerine başladı. UTİS, AEF bünyesindeki işbirlikçi Birleşik Tekstil İşçileri Sendikası'nın bölgede etkisiz kalmasıyla oluşan boşluğu doldurma yolunda önemli mesafeler aldı.

Bölgede daha çok madenlerde çalışan erkek işçilerin eş ve kızlarının çalıştığı tekstil atölyelerinde ücretler çok düşük, çalışma saatleri uzun ve koşullar çok ağırdı. Kömür zengini Wilkes-Barre kentindeki ipek dokuma atölyesinde bir UTİS'li işten atılınca, zaten yoksulluk ve ağır çalışma koşullarından bunalmış olan 500 kadar işçi, sendika öncülüğünde greve gitti ve partinin görevlendirdiği 32 yaşındaki kadın örgütçü Clarina Michelson'ın girişimleriyle bir UTİS şubesi kurdu. Hemen ardından grevler yakındaki başka atölyelere de sıçradı ve az sayıdaki partili militan, polis terörüne ve tutuklamalara karşın özverili bir önderlik gerçekleştirdiler.

Partili örgütçüler yerel koşullara ve işçilerin bilinç düzeyine uygun olarak, aşırılığa kaçmadan, ideolojiyi çok da öne çıkarmadan bir dizi mütevazı talep açıkladılar. Bunlar, a) o zamanki standart on iki saat yerine günde sekiz, haftada kırk dört saat çalışma; b) ücretlere yüzde otuz zam; c) fazla mesaiye yüzde elli ek zaman; d) sendikalı işçilere ayrımcılık yapılmaması ve d) UTİS'in tanınmasıydı. Ne var ki her zaman olduğu gibi, yerel otoriteler, polis, yargı, işveren, basın ve işbirlikçi sendika bürokratlarının ortaklaşa saldırıları ve engelleri karşısında başarısızlık kaçınılmaz oldu.

UTİS'i başarısızlığa mahkûm etmek için tezgâhlanan "organize işler"de en kirli görev işbirlikçi Amerikan Emek Federasyonu'na bağlı Amerikan Birleşik Maden İşçileri Sendikası'na verilmişti.

Çoğunlukla bu sendikaya üye maden işçilerinin eş ve çocuklarının çalıştığı işyerlerindeki grevlerde elbette sendikadan da "moral ve mali destek" talep edilmekteydi. Buna karşılık sendikanın bölge başkanı yerel şubelere gönderdiği bir tebliğle UTİS'ten gelecek bütün yardım ve destek taleplerinin reddedilmesi talimatını verdi. Bütün mesele, UTİS'i çaresiz bırakarak asıl muhatap olarak AEF'e bağlı sarı sendikaları devreye sokmak, işçileri taleplerini onların aracılığıyla dillendirmeye mecbur etmek, UTİS'i de gözden düşürmek, giderek tasfiye etmeye yönelikti. Bu planda önemli bir rol de polise düşmekteydi. İşçilerle yapılan toplantılarda ya da eylemlerde UTİS örgütçülerin yer almasına gözaltılarla engel olunuyor, buna karşın meydan işbirlikçi sendika bürokratlarına bırakılıyordu. Elbette buna yerel basının anti-komünist propagandası da eşlik ediyordu. Sonuçta Nisan ayına gelindiğinde UTİS hareketliliği fiilen devre dışı bırakılmış, sendika alandan neredeyse silinmişti. Bu arada sendika, operasyonlarını başka yerlere aktarıyor ama her yerde aynı engellerle hırpalanıyordu.[15]

Komünistlerin bu yeni tür önderlik projesi ilk sınavlarında başarısız oldu ama bu arada gelecek için yeni bir zemin oluşturuldu, deneyim kazanıldı, kadrolar yetiştirildi, bir soylu gelenek ve miras oluşturuldu.

3. Gastonia

Partinin yeni sendikal çalışma taktiğinde tekstil işkolundaki bir başka ciddi hamlesi yine Kuzey Carolina eyaletine bağlı ve 100 kadar irili ufaklı atölyenin/fabrikanın bulunduğu Gastonia'daki Loray işyerinde başlatıldı. Otomobil lastiklerinde kullanılan lastik kord kumaşı üretilen ve işçilerin haftada 50-60 saat çok düşük ücretle (haftada 12-20 dolar) çalıştığı bu bölgede işçiler arasın-

15 Bkz. Walter T. Howard, "'Radicals Not Wanted': Communists and the 1929 Wilkes-Barre Silk Mill Strikes", *Pennsylvania History*, c. 69, No. 3, 2002, s. 342-366. UTİS'e yardım edilmemesiyle ilgili talimatın metni için ayrıca bkz. Walter T. Howard (Ed.), *Athracite Reds: A Documentary History of Communists in Northeastern Pennsylvania during the 1920's*, New York, Universe, Inc., 2004, s. 267-268.

da uzun zamandır için için gelişmekte olan huzursuzluklar artık patlama noktasına gelmişti. İdarenin yürürlüğe koyduğu çalışma koşulları, yeni üretim teknikleri, işçi sayısını düşürme ve ücretlerde indirim sonucunu doğuruyor, bu da büyük tepkilere neden oluyordu. Aradaki iş bırakmalar, protestolar, yürüyüşler ise sonuç getirmiyordu. Yine de grevler yayılma eğilimi göstermekteydi. Örneğin, 1929 Mart'ında sadece Tennessee'ye bağlı Elizabethton'da, çoğunluğunu kadınların oluşturduğu 5000 işçi iş bırakma eylemi gerçekleştirmişti.

Bu durumu bilen parti, Fred Beal adında, tekstil işçiliğinden gelme bir sendikacıyı bölgeye gönderdi ve çalışmalar onun önderliğinde başlatıldı. Birinci ciltte gördüğümüz gibi, Passaic grevinde deneyim kazanmış parti MYK üyesi ve UTİS'in sekreteri Albert Wiesbord'un denetimindeki çalışmalarda strateji, bir atölyede kıvılcımın çakılması ve ardından da bütün bölgede "grev dalgası"nın yayılması üzerine kurulmuştu.[16]

O dönemde Güney gibi gerici bir bölgede komünistlerin herhangi biçimde bir varlık gösterebilmeleri mümkün görülmemekteydi ve siyasi kimliği belirlenen bir komünistin her şeyden önce can güvenliği ciddi risk altındaydı. Şimdi parti, komünist kimliği açık bir sendika aracılığıyla "devrimci üçüncü periyot" anlayışına uygun olarak grevler örgütlemeye girişiyordu. Bu gerçekten tarihî bir aşamayı ifade etmekteydi.

Parti, Beal'e çalışmalarında yardımcı olmak üzere UTİS'in başkan yardımcısı Ellen Dawson isimli İskoç kökenli çalışanını da göndermişti. Zaman içinde, Weisbord'un sonradan evleneceği Vera Buch'un da dahil olduğu başka militanlar da bölgeye intikal ettiler ve böylece bu tarihî adımı atacak kadrolar tahkim edilmiş

16 John A. Salmond, *Gastonia 1929: The Story of the Loray Mill Strike*, Chapel Hill, NC, University of North Carolina Press, 1995, s. 18. Gastonia greviyle ilgili ayrıntılı tek kitap olan bu kaynak dışında ayrıca partili bir örgütçünün doğrudan gözlemleri ve değerlendirmeleri için bkz. Vera Buch Weisbord, "Gastonia, 1929: Strike at the Loray Mill", (Edited and with introduction by Carolyn Ashbaugh and Dan McCurry), *Southern Exposure*, c. 1, 1974; http://www.weisbord.org/Gastonia.htm

oldu. Özellikle bu iki kadın militanın bölgeye gönderilmesinin nedeni, elbette işçilerin büyük bölümünün kadın (maden işçilerinin eşlerinden) olmasıydı.

Komünistler çalışmalarını sürdürürken iki gelişme öne çıktı. Birincisi, çalışmaların işçiler nezdinde militan destek görmesi; ikincisiyse, işverenlerin, yerel yöneticilerin, sarı sendikacıların, polisin, Kilisenin ve basının "büyük tehlike"ye karşı hemen seferber olmasıydı.

Sonuçta, 1 Nisan 1929 günü işçilerin oybirliğiyle Loray'da grev kararı alındı. Ertesi gün de, yönetim işçilerin taleplerini görüşmeyi bile reddetti ve üretime devam kararı aldı. 3 Nisan'da fabrika askerlerce kuşatıldı ve tepki gösterenler tutuklanmaya başlandı.

Artık Loray'ın 3000-3500 işçisine karşı sermayenin büyük saldırısı da başlamıştı. Basının kampanyası, güvenlik güçlerinin terörü, işverenlerin grev kırıcılığı ve yerel serserilerin örgütlü kışkırtmalarıyla grevci işçiler kuşatılmışlardı. İşverenlerin örgütlediği ve yerel otoritenin yardımcı olduğu silahlı siviller, militanların kaldığı evleri, otel odalarını basıyor; sokaklarda, grevcilerin toplandıkları alanlarda terör estiriyor; grev merkezine girip etrafı yakıp yıkıyorlardı. İşverenlerin greve karşı kurduğu "100'ler komitesi" tam bir mafya/terör örgütlenmesi olmuştu.

Ne var ki, başta Vera Buch ve Amy Schechter gibi kadın militanlar olmak üzere parti de emek saflarına üst düzey kadrolarıyla yığınak yaptı ve işçiler de direnişlerini sürdürme kararlılığını göstermekten kaçınmadılar. Parti ve sendikanın hep dışlanmış ve ağır ırkçı baskılarla ezilmiş siyahları da grevcilerin saflarına çağırmaları ise, bütün sürece o zamana göre son derece radikal bir boyut katmaktaydı. Bir ara beyaz işçilerin isteği doğrultusunda siyahların araya bir ip gerilerek ayrı tutulabildiği alanlarda parti üyeleri ve sendikacılar onlarla toplantılar yapıyor, ırksal engelleri, önyargıları parçalıyor, işçilerin kardeşleşmesini sağlıyorlardı.

Bu arada, grev giderek ülke çapında da ses getirmeye başlamıştı, partinin çabalarıyla ulusal boyutta bir ilgi ve hassasiyet yaratıl-

mıştı. Buna karşılık, ana sorun ve güncel malzeme, grevin komünistlerin öncülüğünde ve onların bir sendikasınca yönetilmesine indirgeniyordu ve böylece de bütün süreç özünden kopartılarak anti-komünist bir isteri eşliğinde gelişiyordu. Weisbord kente geldiğinde *Gastonia Daily Gazette*, birinci sayfasına "Parçalanması Gereken Bir Engerek" başlığıyla, yılanla sarmalanmış Amerikan bayrağı resmini koyuyor ve altına da "Güney'de Komünizm. Öldürün Onu!" diye yazıyordu.[17] Kuşkusuz, partililerin her fırsatta mücadelenin "politik niteliği"ni öne çıkartmaları, "üçüncü periyot"un "devrimci dili/söylemi" de bu seyri pekiştirmekteydi. Sermaye güçlerinin sinsi bir taktiği olarak, grevin meşru/haklı taleplerinin geri plana atılması ve sendikanın/grevin/işçilerin tecridinin sağlanmasına bu türden tavırların da kolaylaştırıcı katkısı oluyordu.

İşyerlerinde tek tük siyah işçinin ancak çalıştığı koşullarda onların fiilî yokluğunda, önemli ölçüde o dönem Komintern siyasetinin/talimatlarının gereği olarak "beyaz şovenizmi"ne karşı "Siyah Sorunu'nun militan biçimde öne çıkartılması da, ne kadar haklı ve gerekli olsa bile, hem beyaz işçileri hem toplumu geriyor hem de egemenlere kışkırtmaları için zemin hazırlıyordu. *Gastonial Gazette*'in bir başlığı şöyle soruyordu: "Beyazların Üstünlüğünü Reddeden Bir Sendikaya Üye Olur musunuz?"[18]

Bu arada parti içindeki hizip savaşlarının sürmesi, önderlerin Moskova'da iktidar mücadelesi veriyor olmaları da saflarda olumsuz etkisini gösteriyordu. Weisbord, Lovestone hizbinin bir üyesiydi, güçlenen Foster ekibiyle gelişmekte olan acımasız kavganın anaforu içinde de kalmıştı parti ve sendika çalışanları.

Grevcilere karşı devlet destekli şiddetin giderek tırmanmasıyla ortaya çıkan zehirli ortamda, fiziki saldırılara toplu tutuklamalar da eşlik etmeye başlamıştı. İlerleyen günlerde sıra grevci işçilerin

17 John A. Salmond, *age.*, s. 35.

18 Bert Cochran, *Labor and Communism: The Conflict that Shaped American Unions*, Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1977, s. 35.

önce fabrika konutlarından, sonra da sığındıkları ve toplu yaşadıkları çadırlardan, derme çatma barakalardan zorla sokağa atılmalarına, yaşam alanlarının yakıp yıkılıp boşaltılmasına gelecekti. Linçler de artık karabasan gibi kentin sokaklarına çökmüştü. Bu arada bölgenin başka yerlerinde de irili ufaklı grevler yayılmaya başlamıştı ve partili militanlar buralarda da büyük özveriyle çalışmaktaydılar. Siyahlarla omuz omuza çalışma ve kardeşleşme ise o zamana dek bu bölgede hiç görülmemiş bir şeydi ve çoğu zaman beyaz işçilerin tepkilerine karşın buradaki ödünsüz tavırları hayranlık vericiydi.

Grevin başlamasından yaklaşık iki ay sonra grevin artık kırıldığı ve etkisiz kaldığı iyice ortaya çıkmıştı. Fabrikalar ve atölyeler, yoksulluğun çaresizliğinde kıstırılmış insanların grev kırıcılar olarak istihdam edilmeleriyle neredeyse tam kapasiteyle çalışıyor, grevcilerin gücü kırılıyor, açlık ve terör silahıyla işverenler işçileri dize getirmeyi başarıyorlardı. Bu gelişmeler karşısında da sendika ve parti çaresiz kalmaya başlıyordu.

7 Haziran gecesi iki sarhoş polisin grevcilerin kampına zorla girmeye çalışmasıyla başlayan olaylarda polis şefi Aderholt kimin silahından çıktığı bilinmeyen bir kurşunla vurularak öldü. Yıllar sonra komiserin bir başka polis tarafından vurulduğu anlaşılacaktı.[19] Bu büyük provokasyonun ardından daha o gece altmıştan fazla grevci tutuklandı. Tutuklamalar sonraki günlerde de sürdü.

Sonuçta, aralarında Beal ile Vera Buch'un da bulunduğu dördü kadın on dört grev önderi, hiçbir delil olmaksızın cinayet suçlamasıyla tutuklu olarak yargılanmaya başladılar.

14 Eylül'de de, grevciler arasında büyük etkiye sahip 29 yaşındaki işçi-şarkıcı Ella May Wiggins, bazı grevci işçilerle birlikte yargılamaya karşı düzenlenen bir gösteriye traktörle giderken yolda bir suikaste kurban gitti. Traktörün yolunu kesen gruptan kaçarken, traktörle kiralık katillerin arabalarından biri çarpıştı ve traktördekiler yola savruldular. Geriden gelen saldırganlar da

19 Bkz. John A. Salmond, *age.*, s.149-150.

yaralı yolcuları kuşattılar ve o kargaşada Ella May silahla vurularak öldürüldü. Slav kökenli Ella May Wiggins dokuz çocuklu yoksul bir kadındı ve işçi mücadelelerinde, çeşitli grevlerde yer almış, siyahlarla onların mahallelerinde yaşamış, işsiz ve aç kalmış, dört çocuğunu yoksulluktan kaybetmiş, şarkılarıyla gösterilerde, kamplarda, grev alanlarında kitleleri coşturmuş ünlü bir militandı. Yazdığı ve okuduğu baladları yoksulların acılarını, umutlarını, coşkularını yansıtır, büyük yankı uyandırırdı. Öldürülmesi planlı bir eylemin sonucuydu, işçiler arasında korku salma ve direnişi zayıflatma stratejisinin bir parçasıydı.

Wiggins'in cenaze töreninde bir kadın işçi onun "Fabrika Annelerinin Şarkısı" isimli baladını okudu:

Sabah ayrılırız evden,
Öpüp veda ederek çocuklarımıza, Biz kölelik yaparken patronlara
Evlatlarımız haykırarak ağlar.

Ve ücretimizi aldığımızda
Bakkala ödenecek fatura,
Kalmaz harcamaya bir kuruş giysiye
Tek kuruş bir kenara koymaya.

Ve daha o akşam
"Ayakkabıya ihtiyacım var
Ve kardeşim May'in de anacığım"
Der küçük oğlan.

Nasıl da yüreğini burkar bir annenin,
Hepinizin bilmelisiniz,
Ama alamayız çocuklarımıza,
Çok düşük ücretlerimiz.

Şimdi dinleyin beni işçiler
Hem kadınlar ve siz erkekler
Gelin onlar için kazanalım zafer...

Hepsi de Loray'da çalışan grev kırıcı işçilerden oluşan zanlılar ise 1930 yılının Mart ayına dek sarkan uzun bir yargılamanın sonunda beraat ettiler ve Ella May'in adı da faili meçhullere kurban verilen emekçiler listesine yazıldı. Öldürüldüğü sırada hamile olan Ella May'in karnında taşıdığı bebeğiyse, annesinin korkunç acılarla örülmüş yaşamına adım atmaya fırsat bulamadığı için şanslıydı belki de...

Sonunda sendika grevin bittiğini açıklamak zorunda kaldı ve parti dikkatini grev önderlerinin cinayet sanığı olarak yargılandığı davaya çevirdi, Uluslararası İşçi Savunma Örgütü (*International Labor Defence*-ILD) aracılığıyla onları kurtarmaya girişti.

Kışkırtıcı sarhoş komiserin öldürülmesiyle ilgili dava kentte linç girişimlerinin, sokak kabadayılarının adam kaçırmalarının, savunmanların ve destekçilerin dövülmelerinin, kaldıkları binaların basılmasının yarattığı dehşet ortamı içinde sürdü. İlk mahkeme sürecinde bütün düzmece kanıtlara ve yalancı tanıklara karşın savcılık sanıkların mahkûmiyetini sağlayacak bir tablo yaratamadı. Bu arada jüri üyesi olarak seçilmiş meczup gazete satıcısı J. G. Campbell ruhsal krizler geçirerek saldırgan tavırlar sergilemeye başladı. 9 Eylül'de de Campbell'in durumu o kadar kötüleşti ki, yetkililer onu bir hücreye kapatmak zorunda kaldılar. Bu durum karşısında da yargıç davayı "işlem ve kural hatası yüzünden geçersiz" (*mistrial*) ilan etti. Bu arada kadın sanıklar kefalet karşılığında serbest bırakılmışlardı. Erkek sanıklar ise cezaevinde kaldılar. Karardan memnun olmayan güruh ise o gece konvoylar halinde Kuzey Carolina eyaletinin pek çok yerinde ve karayollarında sokaklara döküldü, terör estirdi, etrafı yakıp yıktı, dehşet ve korku saçtı. Saldırganlar, ILD ve savunmanların bürolarını bastılar, ellerine geçirdikleri sendikacıları dövdüler. Bu arada polis de sendikacıları gözaltına almakla meşguldü. Ella May Wiggins'in öldürülmesi de işte bu bilinçli olarak yaratılan kargaşa ortamı içinde gerçekleştirildi.

Yeni dava başladığında inandırıcılığını yitirmiş iddia makamı, sanıklardan sadece yedisi hakkında görece hafifletilmiş ("ikinci dereceden cinayet") bir suçlamayla mahkemeye çıktı ve öteki sanıklarla ilgili suçlamaları düşürdü.

Hukuki komedi nihayet sanıkların mahkûmiyetiyle sonuçlandı. Beal, Carter, Miller ile Harrison 17-20 yıla; McGinnis ve McLoughlin 12-15 yıla; Hendricks de 5-7 yıla mahkûm edildiler. Yargıç her bir sanığa temyiz süresi için belirli kefalet miktarları saptadı.

1930 Ağustos'unda Kuzey Carolina Yüksek Mahkemesi temyiz başvurularını reddetti ve mahkûmiyetler kesinleşti. Bu süre içindeyse zanlılardan beşi (Beal, Miller, Hendricks, McGinnis ve Harrison) Sovyetler Birliği'ne kaçmışlardı. Carter ile McLoughlin ise ülke içinde kaçaktılar.

Parti bakımından kefaletlerin yakılması ciddi bir mali sorun olmakla birlikte Komintern, Sovyetler'e gelen beş komünistin ülkede kalmalarına izin verdi.[20] Bu arada Beal keskin bir Sovyet düşmanı oldu. Sonunda da Amerika'ya geri döndü ve cezasının bir bölümünü çektikten sonra 1942'de affedildi. 1937'de basılan anılarında Beal, "sınıfsız toplum" idealine bağlı olmayı sürdürmekle birlikte Stalin önderliğindeki Sovyet modelini reddettiğini, Güney'de bir cezaevi "misafirperverliği"ni Sovyetler'de yaşamaya tercih ettiğini yazdı.[21] 1940'ların sonlarına doğru da komünizmle bağlarını kopardı. Hendricks de geri döndü, cezasını tamamladıktan sonra parti saflarında mücadelesini sürdürdü, alkol sorunlarıyla birlikte 1940'lı yıllarda yaşamını yitirdi. Anlaşıldığı kadarıyla McGinnis de Sovyetler'de düş kırıklığına uğradı ve Amerika'ya geri döndü. Harrison'un ekmek çalmaktan Odessa'ya sürgün edildiği, Carter'la birlikte geri dönemeden

20 Bu konuda *agy*, s. 168-169.

21 Fred Irwin Beal, *Proletarian Journey: New England, Gastonia, Moscow*, New York, Hillman-Curl, 1937; https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.$b332369;view=1up;seq=11;skin=mobile s. 255.

Sovyetler'de öldüğü sanılıyor. Clarence Miller'ın ise Sovyetler'de çalıştığına, Güney Amerika'ya görevli gönderildiğine, İngilizlerin onu Hindistan'da yeraltı çalışması yaparken tespit ettiklerine ve nihayet takma isimle Kaliforniya'da emekliliğini yaşadığına dair iddialar var.[22]

4. Ulusal Maden İşçileri Birliği ve Kömür Madenlerindeki Mücadeleler

Birinci ciltte gördüğümüz gibi, "Sendikayı Kurtar" başlığıyla Birleşik Maden İşçileri Sendikası içinde Başkan John Lewis'e karşı büyük bir kampanya başlatılmış ama Lewis alt edilememişti. Daha sonra da Lewis, solculara karşı tasfiye harekâtının başını çeken sarı sendika bürokratlarının öncülerinden olmuştu. Bu arada sendika da Lewis önderliğinde çürüyor, grevlerden başarısızlıkla çıkıyor, üyelerin büyük tepkisini çekiyordu. 1928 yılının Eylül ayında bu duruma bir yanıt olarak bağımsız Ulusal Maden İşçileri Sendikası kuruldu. Sendikanın kuruluş toplantısında polis ile Lewis taraftarlarının şiddetle örülmüş ve tutuklamalarla desteklenen ortak saldırılarından başlayarak madenciler büyük baskılar altında kaldılar. Sendikanın etkili sekreteri, partili Pat Toohey oldu. İlk başlarda büyük bir enerjiyle çalışmalara başlayan sendika, TUUL bünyesi içinde özellikle Pensilvanya'da bazı grevler örgütlemeye ve militanca mücadele etmeye başladı ama koşullar henüz etkili olmak için uygun değildi. Gerici Birleşik Maden İşçileri Sendikası'nın polis, yargı ve basın desteğiyle sürdürdüğü yıkıcı rekabet, ve komünistlerin ve müttefikleri solcuların/ilericilerin karşısında en büyük engeldi.

Bu arada Lovestone'cularla mücadele bu alanlarda da sürüyordu. Örneğin, *Daily News* gazetesinin 29 Aralık nüshasındaki bir habere göre, madencilerin Wilkes-Barre'deki bir toplantısında parti adına konuşan Bedacht ile Lovestone'cular arasında

22 Bkz. *agy.*, 348-349; Salmond, *age.*, s. 169-173.

Buharin'in haklı olup olmadığı konusu tartışılmıştı. Gazete bu tür toplantıların kömür bölgesindeki "ilk komünist forumlar" olduğunu yazmaktaydı; burada komünistler bin bir türlü sorunla boğuşan madencilerin önünde Buharin'i tartışıyorlardı! Bölgeden gelen bir parti raporunda da, Lovestone'cuların "bütün parti çalışmalarını sabote ettikleri"nden söz edilmekte, parti biriminin toplantısında, Stalin'in, Buharin'in ve Komintern'in konu edilmesi nedeniyle "raporların yeterince tartışılamadığı ve somut sorunların ayrıntılı olarak ele alınamadığı", yine de yönetimin önerilerinin 20'ye karşı 11 ret, 2 çekimser oyla kabul edildiği belirtilmekteydi. Ayrıca "parti çizgisinin üyeler ve önde gelen çalışanlarca desteklendiğinin kanıtlandığı"ndan, "Lovestone'cuların iflası"ndan, Merkez Komite çizgisinin arkasında durulduğundan, "partinin Komintern'in yeni çizgisine uyarlandığı"ndan dem vuruluyordu. Bu konuların başka yerlerdeki toplantılarda da "genel biçimde de olsa" ele alınacağı bildiriliyordu. Raporda, geleceğin büyük kavgalarına hazırlanılması gereğinden söz ediliyor, sendikanın mutlaka geliştirilmesi gerektiği vurgulanıyor, özellikle genç işçilerin kazanılması zorunluluğu üzerinde duruluyordu; en somut mesele olarak da "sağ tehlikenin kalıntılarına karşı enerjik mücadele"ye işaret ediliyordu.[23]

Bu çerçeve içinde yapılan 1928 başkanlık seçimlerinde, kömür bölgesi Pensilvanya'da Foster-Gitlow ikilisi 2039 oy alırken Sosyalist Parti adayı Thomas 18.647, Demokrat Partili Smith 2.055.382, Cumhuriyetçi aday Hoover da 1.067.586 oy almışlardı. İki büyük burjuva partisinin adaylarının oy sayısı, madencilerin yoğun olduğu Lackawanna, Luzerne ve Schuylkill ilçelerinde 40.000-74.000 arasındayken, parti adaylarının oyları sırasıyla, 50, 101 ve 150'de kalıyordu.[24]

23 Walter T. Howard, *age.*, s. 274-276.

24 *Agy.*, s. 261.

Otomobil İşçileri Sendikası, partinin kurduğu bir başka bağımsız sendikaydı. 1927-29 arasında bazı iş bırakma eylemlerine ve greve önayak olmuştu ama hızla gelişmekte olan oto sanayisinin körüklediği umutlar ve yarattığı olanaklar işçilerin sendikaya çok fazla ilgi göstermesini engellemekteydi.

TUUL'un kurulmasıyla birlikte denizcilikten gıdaya, ziraattan tütün sanayisine, çelikten mobilyacılığa pek çok işkolunda yeni sendikalar kurulmaya başlandı. "Sınıfa karşı sınıf" şiarıyla militan mücadelelere; yedi saatlik işgünü ve beş günlük haftalık çalışma gibi o zamana göre radikal taleplere; özellikle vasıfsız işçiler ve siyahlar gibi sendikalaşmamış kesimlerin ve işsizlerin örgütlenmesi çabalarına; sosyal güvenlik programından kapitalizmin yıkılıp "Sovyet Amerika"nın inşası projesine uzanan yeni bir çizgi ortaya çıkmaktaydı artık.

Bu irili ufaklı grev dalgasının ve mücadele hamlelerinin sendikal talepler bağlamında başarıya ulaşamaması, onların genel işçi mücadelesi ve komünistlerin buradaki işlevleri bakımından anlamsız olduğu sonucunu doğurmadı. Aksine, parti ve kadrolar büyük deneyim kazandılar, sınıfla buluşmanın ufuk açıcı derslerini aldılar, yeni örgütsel modelleri pratikte deneme ve mücadele içinde sınama imkânı buldular, toplumsal alanda en azından bir hoş sada bıraktılar, hatta bazı kritik alanlarda toplumsal belleğe damga da vurdular. Yaşanan acılar, çekilen çileler, büyük özveriler ve hatta hatalar boşa gitmedi, akılda ve vicdanlarda yer etti. Bir yanda Büyük Bunalım, bir yanda planlı Sovyet ekonomisinin başarıları, 1930'ların başlarında partiye yeni ufuklar açtı, Amerikan toplumsal yaşamına, özellikle de sanat ve kültür alanına damgasını vurma olanağı yarattı. 1930'lu yıllarda, "sanatın sınıf mücadelesinde bir silah" olduğu şiarı yaygınlık kazanacak, pek çok ürünle birlikte "proleter sanat" şemsiyesi altında bir kültürel rönesans yaşanacaktı. Gastonia grevi de bu dönemde Marksizme ve işçi mücadelelerine gösterilmeye başlanan büyük ilginin önemli

konularından, ilham kaynaklarından biri olacaktı.[25] Bütün bu gelişmeler ve çabalar, mücadeleler, hazırlıklar sonuçta meyvelerini yeni kriz döneminde verecekti. Şimdilik bu "üçüncü periyot döneminin bağımsız devrimci sendikalar kurma" yönelimi yeni araçlar ve zemin oluşturma işlevi görmekteydi. Bir bakıma bütün bu gelişmeler ve girişimler, örgütlenmeler, ideolojik konumlanmalar, politik pozisyonlar, Komintern'in saptadığı ve yeni parti yönetiminin benimsediği, kapitalizmin "hemen kapının ardındaki büyük krizi" beklentisinin sonuçları ve bunalım dönemine hazırlık/girizgâh niteliğindeydi. Çıkış ve yükseliş fırsatı, Büyük Bunalım'la birlikte belirecekti.

5. Büyük Bunalım'ın Tetiklediği Büyük Grev Dalgası

Bunalım'ın ardından ilk şok geçtikten sonra ABD tarihinin en büyük grev dalgası ülkeyi kasıp kavurmaya başladı.

1932 Kasım'ında Otomobil İşçileri Sendikası örgütlenmeye başlamıştı; sendika, sanayide çalışan işçilerin ücretlerinde kesintiler yapılmaya başlanınca 1933 başında binlerce işçinin grevlerine ve direnişlerine öncülük etti. Bazı işletmelerde ücret kesintileri geri alındı, işçilere önemli haklar sağlandı: "Yaygın otomobil grevleri ... greve katılmayan öteki fabrikalardaki işçilerin durumlarında da iyileşme sağladı. Grev dalgası otomobil baronlarının ücret düşürme hezeyanına hemen ve tamamen son verdi."[26]

Kaliforniya'da kurulan Tarım İşçileri Sanayi Sendikası, 1933 yılındaki 47.575 işçinin katıldığı otuz yedi grevden yirmi dör-

25 Grevi konu alan ve iyi bilinen romanlara örnek olarak bkz. Mary Heaton Vorse, *Strike!*; Sherwood Anderson, *Beyond Desire*; Fielding Burke, *Call Home the Heart*; Grace Lumpkin, *To Make My Bread;* Myra Page, *Gathering Storm: A Story of the Black Belt;* William Rollins, *The Shadow Before.* Ayrıca bkz. Mari Jo Buhle, Paul Buhle, Dan Georgakas (Ed.), *Encyclopedia of the American Left*, Urbana, University of Illinois Press, 1992, *age.*, s. 256.

26 Roger Keeran, *The Communist Party and the Auto Workers Unions*'dan alıntılanan Roger Keeran, "The Communist Influence on American Labor", Michael E. Brown, Randy Martin, Frank Rosengarten, George Snedeker (Der.), *New Studies in the Politics and Culture of U.S. Communism*, New York, Monthly Review Press, 1993, s.169.

dünün öncülüğünü yaptı. Dördü hariç bunlar başarıyla sonuçlandırıldı.[27]

Sadece 1934 yılında çeşitli işkollarında bir buçuk milyon işçi greve gitti.[28] Aynı yılın 7 Mayıs'ında Pasifik kıyısında Harry Brigges önderliğinde parti tarafından örgütlenmiş liman işçileriyle AEF bünyesindeki öteki liman, dok ve depo çalışanlarının başlattığı grev sırasında biri komünist iki işçi San Francisco polisi tarafından katledildi. Bunun üzerine ilan edilen genel greve yaklaşık 130.000 işçi katıldı ve kentte büyük bir kaos başgösterdi, hayat felce uğradı. Düzen güçlerinin kiraladığı tetikçi serseriler Komünist Parti ve parti yayın organı *Western Worker* gazetesinin binalarını yağmaladılar. Devlet kente asker gönderdi; greve kendi üyeleri de katılmış olan AEF bürokrasisi geri adım attı, içeriden yıkıcılık yapmaya başladı ve işçiler geri adım atmaya mecbur bırakıldılar.[29] 1931 Mayıs'ının başında parti Pittsburgh çevresinde 6000'i siyahi olan 42.000 maden işçisinin grevini örgütledi. Bütün bu dönemde madenlerde, tekstil işyerlerinde, gıda sektöründe ve daha pek çok işkolundaki grevlerde büyük çatışmalar, tutuklamalar, ölümler pahasına komünistler işçilere öncülük ettiler.

1934-36 arasındaki grevlere, sırasıyla, 1.466.695, 1.141.363, 788.648 işçi katıldı. Sadece bu yıllar arasındaki direnişlerde 88 işçi öldürüldü.[30] 1932 yılının sonunda TUUL'a bağlı sendikaların üye sayısı 45.000'e, 1934 yılına gelindiğinde de 125.000'e ulaşmıştı.[31]

---

27 *Agy.*, s. 168

28 Howard Zinn, *A People's History of the United States: 1492-Present*, New York, Perennial Classics, 2001, s. 396.

29 Arthur Zipser, *Workingclass Giant: The Life of William Z. Foster*, New York, International Publishers, 1981, s.122-123; William Z. Foster, *History of the Communist Party of the United States*, New York, International Publishers, 1952, s. 301-303..

30 *Agy.*, s. 299.

31 William Z. Foster, *From Bryan to Stalin*, New York, International Publishers, 1937, s. 244 ve 256. (Foster 1932 yılını sehven 1933 olarak yazmış 44. sayfada. Ben 1932 olarak düzelttim. Foster Mayıs 1932'de yayınlanan *Towards Soviet America*, [New York, Coward-McCann Inc., for International Publishers, 1932] kitabının 233. sayfasında üye sayısını 40.000 olarak veriyor.)

6. Güney'e, Siyahlara Yolculuk

Parti, militan faaliyetlerini Güney bölgesine de taşıdı.[32]

Bunalım'ın getirdiği öfkeli gericiliğin yanı sıra Güney'de başka yapısal sorunlar da söz konusuydu. İç Savaş yenilgisinin ardından galip Kuzey'in dayattığı yeni yasal düzenlemelere/yönetimlere duyulan tepkiler ve köklü köleci-gerici geleneklerin geliştirdiği yaygın bozulmayla beslenen intikamcı ırkçı saldırganlık, toplumsal/politik atmosferi zaten iyice zehirlemişti. Bütün toplumsal sınıf ve katmanları derinden etkileyen/belirleyen bu boğucu gerçeklik içinde komünist kimlikle ve üstelik siyahların yanında siyaset sahnesinde yer almaya çalışmak neredeyse intihar etmekle birdi.

Parti, üyelerinin müthiş cesaret ve özverileriyle, her zaman sendikalardan dışlanmış siyah işçiler, sayıları toplumsal felaket düzeyine ulaşmış işsizler ve krizden kavrulmuş, "feodal değerler"in kıskacındaki kırsaldaki emekçiler ve marabalar arasında sendikal örgütlenme çalışmalarına girişti. Bunun yanında, ırkçılığa karşı insan hakları ve oy kullanma gibi temel yurttaşlık haklarının ödünsüz savunusuyla siyah-beyaz eşitliğinin kuvvetle vurgulandığı politik içeriği yüksek bir kampanya süreci de başlatıldı. Komünistler, ırkçı ayrımcılığa karşı siyahlarla aktif dayanışmanın ön saflarında linçler ve benzeri resmî ya da sivil terör uygulamalarıyla mücadele için özsavunma komiteleri kurdular. Güney'in korkunç baskıları karşısında en basit hak arama ya da propaganda faaliyetleri bile fiilen dayatılmış neredeyse total illegalite koşullarında ancak sürdürülebiliyordu. Polisin, toprak sahiplerinin, sivil ırkçıların kışkırtmalarına karşı silahlı savunma ihtiyacı da ortaya çıkıyor, yer yer çatışmalar da yaşanıyor, kurbanlar veriliyordu. Yargı ise legal linç kurumu

32 Partinin bu dönemde ve bunalım yılları boyunca Güney'deki mücadelesinin ayrıntılı bir dökümü için bkz. Robin D. G. Kelley, *Hammer and Hoe: Alabama Communists During the Great Depression*, Chapel Hill, The University of North Caroline Press, 1990.

olarak çalışıyordu. Komintern'in 1928 yılında ABD'de yaşayan siyahların yoğun olarak yaşadıkları Güney'de "kendi kaderini tayin hakkına sahip millet" olduğu kararı doğrultusunda, ileride ayrıca inceleyeceğimiz "Milli Mesele" de partinin gündemine girmişti ve Güney'deki yaklaşımının temel zeminini oluşturmaktaydı.

12 Ekim 1929 tarihinde Ulusal Tekstil İşçileri Sendikası'nın (Kuzey Carolina) Charlotte kentinde yeni grevlerin tartışıldığı toplantısında konuşmacılardan biri, New York'tan Afro-Amerikan Sol Harper'dı. Onun konuşmasından sonra kürsüye gelen Foster, Güney'de parti öncülüğünde başlayan yeni dönemi şöyle açıkladı katılımcılara: "Biraz önce bir zenci konuşmacıyı dinlediniz. Bir zenci konuşmacıya beyaz işçilerce verilen böylesi harika tepki Güney'deki yeni zamanların bir işaretidir. Güney'in beyaz işçileri yeni bir dersi öğrenmek zorundalar ama ben bunun tahmin edilenden daha çabuk öğrenileceğine inanıyorum. İşçileri birbirlerine karşı saflaştırmaktan kaçınmalı, beyaz ve siyah bütün işçileri tek bir büyük sendika içinde toplamalıyız." Foster ayrıca, "Ben tam politik ve sosyal eşitlikten söz ederken bu kavramların anlattığı her şeyi kastediyorum," dedi. Toplantıda Gastonia grevcilerinden birinin çocuğu ve Genç Komünist Öncüler Birliği üyesi 12 yaşındaki Elmer McDonald da konuştu. *New York Times* gazetesindeki habere göre, Sovyetler Birliği'ndeki bir turdan yeni dönmüş olan Elmer orada en hoşuna giden şeylerden birini şöyle anlatmıştı: "Şayet bir öğretmen kurallara göre davranmazsa, öğrenciler onu okuldan atıyorlar." Elmer'ın aktardığı gözlemlere de değinen Foster, onun gördüklerinin "komünistlerin Amerika'da yapmak istediklerinin son adımları" olduğunu söyledi. Foster, "Sizler şimdi Güney'deki ilk adımlara tanık olmaktasınız," diye de ekledi.[33]

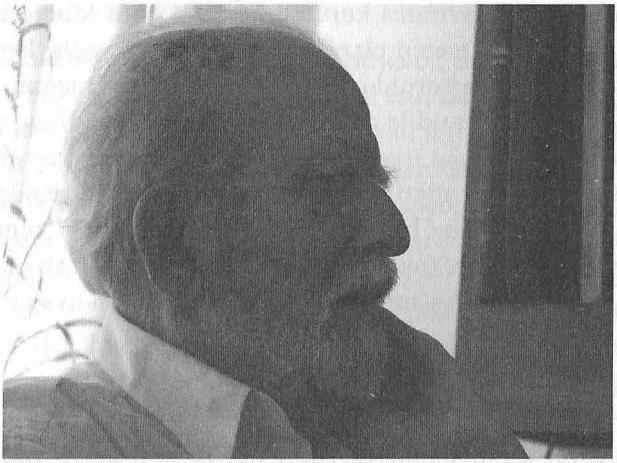
33 "Equality of Races is Urged by Foster", *New York Times*, 13 Ekim 1929.

Ku Klux Klan Posteri: "Zenciler Dikkatli Olun...Komünist Toplantılarına Katılmayın...Komünistlerin ücretli örgütleyicileri sadece zencilerin başını belaya sokmaya çabalıyorlar. Alabama iyi zenciler için yaşanacak iyi bir yerdir ama SOSYAL EŞİTLİĞE inanan zenciler için kötüdür... Ku Klux Klan Sizi İzliyor...Dikkatli Olun...Komünist liderlere gitmelerini söyleyin. Bütün komünist toplantılarını Ku Klux Klan'a bildirin."

Parti elbette bu konuda Kuzey'de de aktifti ve Güney'deki ırkçılığa karşı dayanışma kampanyalarıyla işçi mücadeleleri arasındaki bağı canlı tutmaya çalışıyordu. Kuzey'de ise öne çıkan "eşitlik" talebi, siyahların toplumsal entegrasyonu, yurttaşlık hakları ve yoksulluğa karşı ortak mücadeleydi.[34]

34 Partinin en güçlü olduğu kent olan New York'ta Afrikalı Amerikalıların yoğun olarak yaşadığı Harlem'de Üçüncü Periyot'tan İkinci Dünya Savaşı'na uzanan faaliyetler için bkz. Mark Niason, *Communists in Harlerm During the Depression*, Chicago, III., University of Illinois Press, 2005.

1936-40 arasında Mississippi Üniversitesi'nde öğrenciyken Mihri Belli de Parti bünyesinde Siyah tarım emekçileri ve yarıcılarla birlikte mücadelede yer almıştı.

7. Beyaz Şovenizmine Savaş

Partinin Güney'e yolculuğundaki ortamı iyi anlatan bir örnek 1931 yılında ortaya çıktı ve parti içinde yeni politikaya koşut olarak başlatılan beyaz şovenizmine karşı kampanyada öğretici bir gelişme yaşandı. Parti üyelerinden Fin asıllı August Yokinen, New York'ta partililerin sık gittikleri bir eğlence mekânı olan Finli İşçiler Kulübü'nde müstahdem ve gece bekçisi olarak çalışırken, bir gün özel bir dans gecesine gelen iki siyaha giriş izni vermedi. Konuyla ilgili olarak sorgulandığında İngilizcesi de yetersiz olan Yokinen, izin verseydi saunayı kullanacaklarını ve "siyahların kullandığı bir yerde yıkanmak istemediği"ni söyledi. Parti yönetimi Yokinen'in ihraç istemiyle yargılanmasına karar verdi ve 1500-2000 izleyicinin katıldığı bir parti mahkemesi yapıldı. Partinin önde gelen yayıncı ve eğitmenlerinden Alfred Wagenknecht'in başkanlığı üstlendiği ve parti önde gelen yöneticilerinden Clarence Hathaway'in iddia makamını temsil ettiği halk mahkemesinde Yokinen'i, kendisi de siyah olan partinin

Uluslararası İşçi Savunma kurumu üyesi Richard Moore savundu ve nihai karar mercii olarak da yedisi siyah, yedisi beyaz 14 kişilik bir jüri oluşturuldu. Yargılama sonunda suçunu kabul eden ve pişmanlığını dile getiren Yokinen partiden ihraç edildi. Mahkeme, Yokinen'in ırkçılığa karşı mücadele eden kurumlarda çalışarak kendisini affettirmesi durumunda partiye yeniden alınabileceğini de hükme bağladı. Ne var ki, Amerikan hükümeti de hemen devreye girip Yokinen "illegal göçmen" sayılarak sınır dışı edildi ve o dönem faşizmin egemen olduğu Finlandiya'ya "iade" edildi.[35]

8. Siyah İşsizler ve Marabalarla Yürüyüş

Bunalım koşullarının yarattığı büyük işsizlik ve yoksulluk karşında parti, faaliyetlerini daha çok örgütlenme, sendikal mücadele ve işsizlerle evsizlere yardım üzerinde yoğunlaştırmak zorunda kaldı. 1930'da çoğunluğunu siyahların oluşturduğu Alabama'da Yarıcılar ve Tarım İşçileri Sendikası kuruldu. Daha sonra Marabalar Sendikası (*Sharecroppers Union*) olarak adlandırılan bu sendikanın 70'ten fazla şubesi vardı ve daha ilk yıl içinde 2000-3000 işçi örgütlendi. Buna karşın tek bir beyaz çiftçi üye yapılamadı ve parti de her biri 30-35 üyeden oluşan beş hücre ancak oluşturabildi. Sendika, bazı plantasyonlarda marabaların borçlarının silinmesini, işçilere sadece para değil gıda ve giyecek yardımı yapılmasını, yarıcılara kendi ürettiklerini satma hakkını sağlayan başarılara imza attı. Sendikal faaliyetler nedeniyle açılan davalara militan bir siyah katılımı sağlandı, politik bilinç ve eşitlik talebinde eylemsel sıçramalar gerçekleştirildi.[36]

35 Mahkeme tutanakları için bkz. *Communist Party, USA, Race Hatred on Trial* (introduction by Jim Allen), New York, Workers Library Publishers, 1931; https://digital.lib.ecu.edu/27774.

36 Bkz. Sendika Temsilcisi'nin 1933 raporu, Philip Bart, *age.*, s. 74-76. Ayrıca, Robin Kelley, *age.*, s. 34-56.

9. Yığınlarla Buluşma

Bu dönemde parti emekçilerle buluşuyor, emekçiler de onu tanımaya başlıyordu. Bu elbette iki taraf için de zor bir süreç, sancılı bir deneyimdi. Parti militanları somut ihtiyaçlara ve gündelik taleplere keskin bir retorikle, ideolojik genellemelerle, doğrudan devrim ve sosyalizm bağlantısıyla yaklaşıyor, sekter yaklaşımla tecride düşüyor, iletişimde zorluk çekiyorlardı. Buna karşın işçiler bakımından düzeni aşan sübjektif unsur kısır ya da eksik kalıyordu. Çareyi düzen içinde arayan yığınlar daha ileri perspektiflere açılacak bilinçten yoksunken, komünistlerin hayattan kopuk söylem ve beklentileri arada uçurumlar yaratabiliyordu. Bütün bunlara işverenlerin ve devletin acımasız şiddeti, medyanın propagandası, işbirlikçi sendika bürokrasilerinin sabotajları ve yargının baskıları da eklenince ağır yenilgilerin yaşanması kaçınılmaz oluyordu. Ayrıca Güney'de ırkçı önyargıların tutsağı olan beyaz sempatizanlar ve hatta üyelerle bile sorunlar yaşanıyordu. Burada da parti ödünsüz davranıyor, ilkelerden asla geri çekilmiyor, hatalı tutumlarda ihraç mekanizmasını çalıştırmaktan kaçınmıyordu ve bunun sonucu olarak büyümesine de sekte vurulmuş oluyordu. Siyahların "ayrılma ve kendi devletlerini kurma hakkı"na yapılan özel vurgu da elbette beyazlar arasında tepki doğurmakta, partiye nesnel koşulların zorladığı yönelim potansiyelini geriletmekteydi. Sonuçta, Güney'in o çok zorlu koşullarında devrimci bir çıkışın destanını yazdı komünistler. Bir yazarın belirttiği gibi o dönemde komünistler; düşmanları, egemenler ve önyargılarına kurban bilinçsizler için "şeytanın insan kılığına girmiş hali", hem ırksal hem sınıfsal baskılar altında ezilen siyahların önemli bölümünün gözünde, yüreğinde ve bilincinde, kutsal kitaplardaki, Tanrı'nın "intikam alan meleği"ydi.[37]

Yine de bir buluşma gerçekleşmekteydi.

John Steinbeck, *Gazap Üzümleri* romanında buluşmanın ilginç bir yanını şöyle anlatmakta:

37 Robin Kelley, *Agy.*, s. 14.

Tom:

— Ben oradaydım. Kışkırtan filan yoktu. Bu kızıllar dedikleri de ne oluyor? Boyuna bir kızıl lafıdır gidiyor, bu da ne demek Allahınızı severseniz?

Timothy, hendeğin dibinde küçük bir tümseği düzeltti. Tepedeki güneş ak sakalını parlatıyordu.

— Herkes kızılların ne olduğunu anlamak istiyor...

Güldü:

— Bizim çocuklardan biri bunun cevabını buldu.

Yığılmış toprağın üstüne vurdu kürekle:

— Burada Hines isminde bir adam var. Herifin otuz bin dönüm şeftali bahçesiyle üzüm bağı olduğu gibi, bir de şaraphanesi ve konserve fabrikası var. Bu adam, boyuna, "Namussuz kızıllar!" deyip dururdu. "Bu namussuz kızıllar memleketi mahvediyorlar!" derdi. "Bu piç kızılları memleketten atacağız!" derdi. Aramızda, batıdan gelme bir genç vardı. Bir gün yine adamın sözlerini dinlerken başını kaşıdı ve "Mr. Hines," dedi. "Ben buraya yeni geldim. Bu namussuz kızıllar dediğiniz kimlerdir, bilmiyorum?" Hines de, "Kızıl dediğimiz kimseler, yirmi beş senti kabul etmeyip otuz sent isteyen orospu çocuklarıdır!" dedi. Genç çocuk, iyice düşündü, kafasını kaşıdı, sonra, "Demek öyle, Mr. Hines. Ben orospu çocuğu değilim, ama eğer kızıl dediğiniz adamlar böyle kimselerse... Eh, ben de saatine otuz sent almak istiyorum. Yalnız ben değil, herkes de istiyor. Vay anasını, Mr. Hines, demek biz hepimiz kızılız!.."[38]

İki sosyolog ise siyah yoksullarla buluşmayı şöyle betimlemekteydiler:

> Yirmili yıllar boyunca siyah metropoller zencilere tuhaf sözcüklerle seslenen yeni sesler duyuyorlardı: "proletarya", "burjuvazi", "sınıf mücadelesi", "devrim"... Zenci "yoldaşlar"ıyla köşe başlarında ... günün birinde Güney'de yükselecek Zenci Sovyet Cumhuriyeti'nin ütopik tablosunu resmeden beyaz erkek ve kadınlar görmekteydiler. Bir de sloganları vardı:

38 John Steinbeck, *Gazap Üzümleri*, çev. Rasih Güran, Remzi Kitabevi, 2005, s. 308-309.

SİYAH VE BEYAZLAR BİRLEŞİN.

> Siyah metropollerdeki zencilerin büyük bölümü lüks dolu Yirmileri yaşamakla meşgulken bu "kızıllar"a ya da "komünistler"e pek dönüp bakmıyordu. Ama otuzların başında dinlemeye başladılar. ... Komünistler ... İşsiz Konseyleri kurarak [devletten] yeterli destek talep etmeye başladılar. [Kiralarını ödeyemeyen yoksul işsizlerin] evlerinden atılmalarına karşı çıkan bu konseylerdi ve yüzlerce komünist olmayan insan da bunların peşinden gitmekteydi. Ev boşaltma ilamı geldiğinde, annenin çocuklarına, "Fırlayın ve hemen Kızılları bulun!" diye bağırması şaşırtıcı değildi. 1931'in bahar ve yaz ayları boyunca komünistlerin önderliğinde küçük zenci grupları evden çıkarmaların yaşandığı yerlerde polisle çatıştılar.[39]

Bu mücadele kararlılığı bütün bunalım dönemi boyunca hiç savsaklanmadan sürdürüldü. Örneğin 1938'de bir gazete şöyle yazmaktaydı:

> Komünist Parti merkezi, herhangi bir şikâyeti olan her zencinin anında karşılık [*prompt action*] bulacağından emin olduğu bir yer. Şayet işten atılmışsa, patronunun protesto edilmesinde komünistlere güvenilebilir. Evinden atıldıysa, komünistler mobilyalarına göz kulak olacak ve sorununu yargıya götürecektir. Havagazı kesilmişse, en yakın idareye komünistler ödenmemiş faturasını değil ama şikâyetini ileteceklerdir... Beyaz olmayanların yaşadığı mahallelerde bir işçi yürüyüşü ya da biraz anlamlı kitle toplantısı yoktur ki, komünistler kendi flamalarıyla ön saflarda ve konuşmacılarıyla kürsüde yer almasınlar.[40]

C. ROOSEVELT VE NEW DEAL (YENİ ANLAŞMA)

1932 yılındaki seçimde büyük oy farkıyla başkan seçilen Roosevelt göreve başlayacağı 4 Mart'ı beklerken, iyice yıpranmış Hoover'ın bu son döneminde ortaya çıkan yönetim boşluğunda

39 St. Clair Drake, Horace R. Cayton, Black Metropolis: *A Study of Negro Life in a Northern City,* Chicago, University of Chicago Press, 1993, s. 86-87.

40 Nakleden Mark Naison, "Remaking America: Communists and Liberals in the Popular Front", içinde Brown, Martin, Rosengarten, Snedeker, *age.*, s. 62.

bunalım iyice derinleşmişti. Art arda gelen banka iflasları, çiftçilerin fiyatları artırmak için ürün yakmaları, bir yıl içinde ikiye katlanarak 12 milyona çıkan işsizlik felaketi, "Hooverville" adı verilen gecekondulardaki yığılma, yani denetimsiz vahşi kapitalizmin çarkları milyonların hayatını karartmaya devam ediyordu.

Ekonominin durma noktasına geldiği bir momentte göreve başlayan Franklin Delano Roosevelt'in ilk yaptığı, bir banka tatili ilan ederek mevduat çıkışını durdurmak ve Amerikan halkına söz verdiği "Yeni Anlaşma"yı (New Deal) yürürlüğe koymak oldu.[41]

New Deal, Roosevelt'in bu ilk döneminde ürkek, şaşkın, tutuk adımlar silsilesiydi. Kapitalizmin böylesi büyük birikim krizi karşısında restorasyonu, üç koşulun yerine getirilmesini gerektiriyordu. Birincisi, izlenecek stratejide devlet ve hükümet ile burjuvazi arasında uyum zorunluluğuydu. Nihayet Roosevelt'in misyonu kapitalizmi kurtarmaktı ve burjuvaziye karşı bu büyük görevini yerine getirmekti. İkincisi, muazzam bir yoksulluğun, işsizliğin, sefaletin, karamsarlığın ve çaresizliğin pençesine düşmüş işçilerin, çiftçilerin ve geniş küçük burjuva kesimlerin radikalleşmesini önlemek, ekonomik durumlarının bir ölçüde iyileştirilmesinin koşullarını yaratmak, ekonomik-politik-sosyal istikrarı sağlamak ihtiyacıydı. Üçüncüsü, Amerikan kapitalizminin temel kurum, alışkanlık ve gelenekleriyle işleyiş ve birikim modelinde yapısal önlemlerle ekonominin işlemeye, çarkların dönmeye başlamasının, üretim ile tüketimin, istihdamın, birikimin, denetimin yeni bir zeminde inşasını/ıslahını gerçekleştirmek ve sermayenin çıkarları temelinde reform projesini hayata geçirmekti.

Bütün bu zorunluluklara yanıt bulmak kolay değildi. Roosevelt bakımından hem burjuvaziyi reforma, alışkanlıklarından ve spekülatif kâr marjlarından bir ölçüde feragat etmeye ikna etmek, hem kendi kişilik ve değerler sisteminde köklü revizyona yö-

41 New Deal'e ilişkin ayrıntılar için bkz. William A. Leuchtenburg, *Franklin D. Roosevelt and the New Deal*, New York Harper and Row, 1963; Robert F. Himmelberg, *The Great Depression and the New Deal*, Westport, Connecticut, Greenwood Press, 2001.

nelmek, hem de milyonların hayatında minimum ölçüde olsun iyileştirme gerçekleştirmek, hayatlarına istikrar getirmek, geleceklerine ilişkin umut vermek elbette çok zordu. İhtiyaçlar ve zorunluluklar, arayışın ebesiydi ve New Deal'in birinci dönemi istikrarsızlık ortamında el yordamıyla çıkış yolu arama süreciydi.

Bu dönem partinin de Üçüncü Periyot ruh hali ve beklentilerine denk düştüğünden ayrıca zaten Roosevelt yönetimi ve New Deal karşısında militan bir direniş tavrı benimsemesi kaçınılmazdı.

New Deal programının ilk hedefi ekonomiye istikrar ve canlılık kazandırmaktı. Bu amaçla hemen yeni yasaların çıkartılmasına ve kurumların oluşturulmasına başlanmıştı. Fiyatların üretimi özendirecek bir düzeye çıkartılması, üretimin devlet denetiminde yıkıcı rekabetin kışkırtıcı etkisiyle "fazla" yaratmasının engellenmesi, eksik tüketimin istihdam artışıyla önüne geçilmesi acil hedeflerdi. Ana yöntem ise aktif devlet müdahalesiydi. Keynesçi bir yaklaşımla tekelci devlet kapitalizminin temelleri atılmaktaydı.

Partinin özellikle karşı çıktığı Ulusal Endüstriyel Islah Yasası (*National Industrial Recovery Act*-NIRA) ve bu çerçevede oluşturulan Ulusal Islah İdaresi (*National Recovery Administration*-NRA) idi. Bu, Mussolini yaklaşımını anımsatır biçimde korporatist izler taşıdığı izlenimi veren bir düzenlemeydi. Yasaya göre, NRA uygun gördüğü sektörlerde rekabeti, sektördeki asgari ücreti düzeyini, çalışma sürelerini düzenleyebilecek kurallar (kodlar-*codes*) koyabilecekti. Böylece yasa, devlete rekabeti sınırlama imkân veriyordu ve federal anti-tröst yasalarının şirketlerin talebi doğrultusunda yumuşatılması anlamına geliyordu. Bu kodlar Başkan tarafından onaylandığında yasa gücü kazanıyordu ve mekanizmayı da elbette işverenler kontrol ediyordu. Bu arada işçilerin de ağzına "bir parmak bal" çalınıyor, onlara da "kendi temsilcileri aracılığıyla toplu sözleşme yapma hakkı" tanınıyordu. Ne var ki, bu "sendikalaşma ve toplu pazarlık hakkı" hiçbir zaman tam işlerlik kazanamadı çünkü işverenlere sendikalarla pazarlık yapma zorunluluğu getirilmemişti. Sonuç, patronların göz boyayıcı "şirket sendikaları"nın

kurulması oldu. Buna karşın, işverenler ise üretimi, ücretleri ve fiyatları ortaklaşa belirleme imkânına sahip oldular.

NRA'nın başına getirilen ve partinin faşist olarak nitelendirdiği Hugh Johnson finans kapitalin has adamlarındandı; saldırgan, otoriter bir kişiliğe sahipti. Johnson, kurumun otoritesinin simgesi olarak "Mavi Melek" diye adlandırdığı bir amblem yaptırmıştı. Onun kodlarını kabul eden işyerlerinin girişlerine yerleştirilen bu amblemin posterleri yurtseverliğin sembolü olarak dayatılıyordu. Posterlerde amblemin altında büyük harflerle "Görevimizi Yapıyoruz" ("*We Do Our Part*") sloganı yazıyordu. Browder, NRA'yı, Roosevelt yönetiminin "faşizme doğru gidişatı"nın kanıtı, NIRA'yı da "köle yasası" olarak nitelendirip mahkûm etmekteydi.[42]

Buna rağmen açgözlü işverenleri tatmin etmeyen NIRA, gerici Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi.

Birinci New Deal döneminde ayrıca, zirai üretimi ve ürün fiyatlarını düzenlemek, tarımsal ürün fiyatlarını ekili alanları sübvansiyon yoluyla sınırlayarak artırmak üzere Zirai Düzenleme İdaresi (*Agricultural Adjustment Administration*-AAA), yoksullara ve işsizlere devlet yardım programının bir parçası olarak Federal Acil Yardım İdaresi (*The Federal Emergency Relief Administration*-FERA), işsizlere, çeşitli inşaat işlerinde istihdam ve ekonomiye para girişini sağlamayı amaçlayan Bayındırlık İdaresi (*Civil Works Administration*-CWA) kuruldu. Bu dönemde barajlar yapmak ve enerji üretmekle görevlendirilen kamu iktisadi teşebbüsü ünlü *Tennessee Valley Authority* de bir istihdam yaratıcı kurum olarak çalışmalarına başladı.

Ne var ki bu yarım yamalak önlemler hastalığa çare olamadı ve ekonomik bunalım derinleşerek devam etti. Bu arada New Deal'e hem soldan hem de sağdan eleştiriler yoğunlaşmaya başlamıştı. Vahşi kapitalizmin yırtıcılığına, tekel hegemonyasına, olağanüstü sömürü ve kâr imkânlarına alışmış burjuvazinin içindeki bazı kesimler Roosevelt'e kazan kaldırmışlardı. Onun devlet müdahalesi,

42 Philip J. Jaffee, *The Rise and Fall of American Communism*, New York, Horizon Press, 1975, s. 33-34

belirli bir disiplin, çalışan kesimlerin ve çiftçilerin üretime devam edebilmeleri için ekonomik hayata yeniden sokulmaları, ekonomide canlanma ve büyümenin başlatılması yoluyla kapitalizmin kurtarılması programı, yani Keynezyen tekelci devlet kapitalizmi perspektifi ve uygulamaları dar görüşlü burjuva kesimlerinde kabul görmüyordu. Roosevelt bunu, suya düşüp de bir dostu tarafından boğulmaktan kurtarılan bir adamın, daha sonra suda kaybolan ipek şapkasının hesabını kendisini kurtaran arkadaşından sormasına benzetiyordu. Halk kesimleriyse, krizden ve getirdiği sefaletten bir nebze olsun kurtulmak bir yana, giderek derinleşen yokluk ve yoksunluk karşısında iyice bunalmışlardı. Açıktı ki Birinci New Deal, sınıflar arası dengelerde, gelir dağılımında, vergi sisteminde, sosyal adalette ve benzeri kritik alanlarda herhangi bir ciddi değişiklik yaratmamıştı.

D. PARTİ VE NEW DEAL

7-10 Temmuz 1933'te parti New York'ta bir Olağanüstü Konferans topladı. Bu toplantıda Browder, partinin New Deal'e ilişkin görüşlerini sistematik biçimde anlattı.

Browder önce New Deal'in, krizin sarsıcı etkilerine, içeride keskinleşen sınıf mücadelesine ve uluslararası planda da emperyalist savaş olasılığına karşı Amerikan burjuvazisinin aceleyle oluşturduğu bir programı olduğu tespitini aktardı dinleyicilere. Browder, New Deal için, "Salt finans kapitalin kârlarının devamını sağlamak amacıyla ülkede hayat standardının düşürülmesi, dışarıda da pazarlar için mücadele siyasetidir," dedi. Dolayısıyla, karakteri gereği New Deal'in doğal araçları, "hoyrat baskı" ile "emperyalist savaş"tı. Browder, Roosevelt'in demokratik görünümlü, liberal ve "sosyal-demogojik" maskeli yönetiminin, "demokrasi ile faşizm arasında Çin duvarının olmadığını" da gösterdiğini belirtti. Bu, partinin üçüncü periyot kaynaklı "emperyalist burjuva demokrasileriyle faşist emperyalizm arasında özde nitel bir fark olmadığı" tezinin ve bu ikilinin aynı özün –burjuva dik-

tatörlüğünün– "yönetim biçimleri"ne indirgenip kabaca özdeşleştirilmelerinin bir başka biçimde ifadesi ya da teyit edilmesiydi.

Browder, New Deal'in henüz "gelişmiş bir faşizm" olarak nitelendirilemeyeceğini, zaman içinde "kitlelerin devrimci mücadelesinin yükselmesiyle burjuvazinin giderek daha fazla faşist yöntemler"e yöneleceğini de sözlerine ekledi.

Browder, New Deal'in ana özelliklerini de şöyle sıraladı: 1) Tröstleşmenin teşvik edilmesi; 2) ekonominin canlandırılması amacıyla enflasyon yaratılması; 3) finans kapitale doğrudan sübvansiyonlarla devasa fonların aktarılması; 4) asıl yükün çalışanlara yüklenmesiyle yoksul yığınların vergilendirilmesi; 5) sömürüye ve yoksullaştırmaya dayalı ekonomik program; 6) tarım ürünlerinin fiyatlarını artırarak kent yoksullarını açlığa mahkûm eden; enflasyonla, ipoteklerle, sanayi ürünlerine zamlarla çiftçilerin gelirlerini aşağı çeken tarım programı; 7) askerî hazırlıklar; ve 8) çalışma kamplarında günde bir dolara çalıştırmayla, ücret dengesini bozarak, her devlet yardımı için angarya işlerde ucuza çalışma koşulu getirip sosyal yardım ve sigorta sistemini çürüterek, çoğu askerî olan hükümet projelerinde işsizleri ucuz işgücü olarak kullanarak, iş bulamayanları kentlerin dışına çıkartarak, askerî rezerv olarak olarak gelecekteki savaşa hazırlama yöntemini uygulayarak emeğin militarizasyonu.

Browder, sonuç olarak, özellikle çalışma hayatına ve emeğe ilişkin bölümlerinde "faşizme doğru eğilim"in en net örneklerinin görüldüğünü belirterek, işverenlere sıkıca bağlanmış devlet denetimindeki sendikal örgütlemeleriyle New Deal'i "Mussolini'nin 'korporatist devleti'nin Amerikalı kardeşi" olarak nitelendirerek bitirdi konuşmasını.[43]

Partinin bu yaklaşımının iki kaynağı vardı. Birincisi, programın karakteri, yeni bir birikim modeli ve devlet müdahalesiyle hasta düzeni kurtarma hedefinin biçimlendirdiği özü, neredeyse bütünüyle sermaye çıkarlarına odaklanmış bakış açısı ve o za-

43 Earl Earl Browder, *The Meaning of Social Fascism: Its Historical and Theoretical Background*, New York, Workers Library Publishers, Inc., s. 44-48.

manlar dillendirildiği gibi, devlet müdahalesinin bir "liberal kışla devlet" yaratma izlenimini veren niteliğiydi.

İkinci olaraksa, partinin ve genel olarak hareketin, Komintern'in Üçüncü Periyot ("kapitalizmin krizi ve burjuva çözüm") tahliliydi parti tavrını belirleyen. Buna göre, kapitalizm derin yapısal krizini faşizme müracaat etmeden çözemezdi. Dolayısıyla, ABD'de şu ya bu biçimde, şu ya da bu yolla burjuvazi mutlaka faşist rejime geçecekti, buna mecburdu, başka umarı yoktu. Buna eşlik eden bir başka yorumsa, (elbette bir sınıf diktatörlüğü olan) burjuva demokrasisiyle faşizm arasındaki farkın bulanıklaştırılarak özellikle emperyalist paylaşım saldırganlığıyla faşizme kayışın nesnel ve öznel zemininin oluştuğu ya da geçiş koşullarının olgunlaştığı yönündeydi.

O zamanlar Almanya'da sosyal demokratlar için "Bolşeviklerden kurtulmak" her şeyin üzerindeyken, Komünist Parti yönetimi içinde de, "Kriz kaçınılmaz olarak faşizmi getirdi ama onun krizi çözme imkânı yok; çok kısa sürede altında kalıp yıkılacak, sosyal demokratlar dahil bütün suç ortağı burjuva güçleri de enkaz altında kalacak ve o zaman da bizden başkası olmayacak; Hitler'den sonra sıra bizde," biçiminde, Komintern'in de benimsediği bir akıl yürütme hâkimdi. Şimdi de ABD'li komünistler, "Burjuvazi krizi olağan, alışılagelmiş klasik yollardan çözemez, zorunlu olarak faşizme müracaat edecektir; bu da düzenin tam iflası ve devrimci kriz ya da devrimci durum demektir," diyorlardı kabaca. Bir de üstelik Almanya'daki fiyasko görmezden geliniyor, "somut durumun somut analizi" dillere pelesenk olmuşken yaşanmış olan inkâr ediliyordu; diyalektiğin "olumsuzun olumsuzlanması" böyle yadsımayla tahlillerdeki yerini alıyordu!

Bununla da kalınmadı, bu mekanik akıl yürütme yoluyla, kapitalizmin genel esnekliği, ABD'nin kendine özgü karakteri ve gücü, emperyalistler arası çelişkilerin etkisi; hegonomik konumun olanakları ve hesapları, burjuvazi içi dengeler; sınıf ilişkilerinin yapısı, iki partili sisteme bağlanmış sistemik özgüven ve olanaklar, faşizmin Alman Nazizmiyle belirlenmiş saldırgan

karakterinin almış olduğu biçim ve yönelişin ABD ile onun tarihsel yakınları konumundaki İngiltere-Fransa blokuna etkileri, Sovyetler Birliği faktörünün çelişik tesirleri ve başka pek çok faktör diyalektik düşünce adına çalıştırılan düz mantığın sığlığı içinde analiz dışı bırakıldı. Böylece, Roosevelt yönetimini ve New Deal programını faşizme kaçınılmaz sürüklenişinin ya da bilinçli yönelişin basit araçları olarak gören anlayış parti söylemiyle politikalarına damgasını vurdu.

E. SOSYAL FAŞİZM

Üçüncü Periyot'ta partinin ideolojik-politik pozisyonunun temel direklerinden biri de "sosyal faşizm" teziydi. Kökleri eskiye dayanmakla birlikte Komintern 6 Dünya Kongresi'nde resmiyet kazanmaya başlayan ve KEYK'in 1929'daki 10. Plenumu'nda resmen tescil edilen "sosyal faşizm" tezi,[44] Amerikan Partisi'nde de hemen karşılık buldu ve yönetim bu konuda son derece keskin bir ajitasyonla beslenen aktif bir politika benimsedi.

1932 Eylül'ünde toplanan KEYK Plenumu'nun tezleri şöyleydi:

> Faşizmle sosyal faşizm (sosyal demokrasi) ikisi birden kapitalizmin ve burjuva diktatörlüğünün devamından ve güçlenmesinden yanadırlar ama bu pozisyondan farklı taktik görüşler benimserler. ... Sosyal faşistler, burjuva sınıf zorunun (daha) ılımlı ve (daha) "yasal" uygulamasını yeğlerler çünkü burjuva diktatörlüğünün zemininin darlaşmasını istemezler; onun "demokratik" süslemesini korurlar ve esas olarak parlamenter formunu sürdürmek için uğraşırlar çünkü bunlar olmaksızın sosyal faşistler özel işlevleri olan işçi sınıfını aldatmayı yerine getirmede zorlanırlar. Aynı zamanda sosyal faşistler işçi sınıfını kapitalist saldırıya ... karşı-devrimci eylemliliğini frenlerler ki, faşistler güçlerini örgütleyebilsin ve faşist diktatörlüğün yolunu açabilsin. ... [Komünistler] ancak asıl darbelerini sosyal demokrasi-

44 6. Kongre'de "sosyal faşizm" yaklaşımının temelini oluşturan sosyal demokrasi analizinin Türkçe metni için bkz. Du Kang Chuan, Li Jingzhi, *Dünya Sosyalist ve Komünist Akımının Tarihi*, c. 1, çev. Deniz Kızılçeç, İstanbul, Canut Yayınevi, 2015, s. 336-340.

> ye, bu burjuvazinin ana dayanağına vururlarsa, proletaryanın başlıca düşmanı burjuvaziyi darbelemek ve yenilgiye uğratmak mümkün olabilir. Ve ancak sosyal demokrat önderlerle işçiler arasındaki kesin ayrımı yaparak, komünistler, [devrimci] tabandan Birleşik Cephe yöntemiyle, çoğu zaman kendileriyle sosyal demokrat işçileri ayıran duvarları yıkabilirler.[45]

Browder, 1932 yılının Aralık ayında New York'taki parti okulunda "sosyal faşizm" konusunda bir ders verdi ve yeni siyasetin tarihsel arka planını ve teorik altyapısını anlattı. Bu ders sonra bir broşür olarak basıldı ve dağıtıldı. Browder bu broşürde Amerika'yla ilgili şöyle söylüyordu:

> Burjuvazi kesinlikle Sosyalist Parti'yi güçlendiriyor çünkü Amerika'da yaklaşmakta olan büyük sınıf mücadelelerinde Sosyalist Parti'ye ihtiyacı olacağını biliyor. Bu, zaten var olan Sosyalist partileri alıp kullanan başka ülkelerinkinden farklı bir süreç. Burada, Birleşik Devletler'de bunu yapamazlar çünkü böyle bir Sosyalist Parti mevcut değil. Sosyalist Parti'ye ilişkin kapitalist sınıfın bugünkü durumu, "Tanrı olmasaydı, onu yaratmak zorunda olurduk," diyen eski filozofun durumuna benzemektedir. Sosyalist Parti olmadığı zaman kapitalist sınıf onu yaratmak zorunda ve bugün Birleşik Devletler'de yaptığı da budur.

Ne var ki, Browder partililerin tutumundan memnun değildir çünkü "sosyal faşizm" tezi ve onunla ölümüne mücadele, sosyalist liderliğin nihai tasfiyesini gerçekleştirmek için oluşturulan "aşağından Birleşik Cephe" taktiğiyle birlikte ele alınmalıydı:

> Sosyalist Parti'ye karşı mücadelemizin en büyük zaaflarından biri de yoldaşlarımızın bu mücadelede çok özensiz olmalarıdır. Sosyalist Parti hakkında temel bilgilere sahipler, onun sosyalizme ihanet partisi olduğunu biliyorlar ve salt bu gerçeği işçilerle anlatmanın yeterli olduğuna ... inanıyorlar. Ama Sosyalist Parti'nin uzun tarihini bilmeyen, uluslararası tecrübeye vâkıf olmayan ve özellikle de devrimci partinin, Komünist Parti'nin büyüme, gelişme ve işleyişi hakkında ayrıntılı bilgi ya da deneyi-

45 Degras, c. III, *age.*, s. 225-226.

> me sahip olmayan işçiye gelince sadece sözlerimizle ikna olmayacaktır. ... Onları sadece sosyal faşist olarak nitelendirerek bu işçileri Sosyalist Parti'den kopartamayız. Sosyalist Parti'yi izleyen işçiler sosyal faşist değillerdir. Onların liderleri sosyal faşisttir ve onlarla programlarıdır partilerine faşist karakteri veren.[46]

Browder, doğru yaklaşımın, gündelik mücadeleler içinde kurulacak ittifaklar çerçevesinde işçilerle "dostça" ve "anlayacakları dilden" diyalog kurmak olduğunu, liderlerin böylece maskelerinin düşürülebileceğini anlattıktan sonra da, "Ama gerçekten inanmış bir sosyal faşiste rastladığımızda da argümanlarımız elbette dostça olmayacaktır," diye eklemekteydi.

Ne var ki, "düşman"la karşılaşınca da taktiksel ayrım yapmak kolay olmuyordu. Sosyalist Parti'ye karşı yaratılan düşmanlık o boyutlardaydı ki, Browder'ın "itidal, özen ve dikkat" çağrısından sonra 1934 Şubat'ında, yani Hitler'in iktidara gelmesinden de sonra, Robert Minor ve Clarence Hathaway gibi önemli yöneticilerin öncülüğünde binlerle ifade edilebilecek büyük bir kitle New York'un ünlü Madison Square Garden spor salonunda yapılan bir Sosyalist Parti toplantısını bastı, çatışma çıktı, yaralananlar oldu ve Minor dahil pek çok partili gözaltına alındı. Bu türden sözlü ya da fiilî şiddet içeren tavırlar asla istisna değildi.

Devrim yolunda sosyalistlerle ve öteki "ilericiler"le sosyal faşizm rüzgârını arkasına alıp karşı karşıya gelinirken Avrupa'da farklı kasırgalar gürlemekteydi.

1. Yükselen Faşizm: Sosyalizm Yerine Nazizm ve Partide Aynı Tas Aynı Hamam

Hitler 30 Ocak 1933 günü Başbakan (Şansölye) oldu.

Çok değil bir ay sonra, Amerikan Partisi'nin 1930 Şubat'ında toplanan 16. Merkez Komite Plenumu'nda, partinin zorunlu stratejik görevinin sosyal faşizme karşı savaş ve hedefin de, "sosyal faşist bürokrasinin kitlelerden tecridiyle bu yığınların kapitalist

46 Earl Browder, *The Meaning of Social-Fascism...*, *age*, s. 41.

sınıfa karşı mücadeleye yönlendirilmesi" olduğu ilan ediliyordu: "...Komünist Parti'nin stratejik zorunluluğu, ana saldırısını, sosyal faşist bürokrasiyi kitlelerden tecrit etmek ve bu yığınları kapitalist sınıfa karşı mücadeleye taşımak amacıyla sosyal faşizme karşı yönlendirmektir. ... Bu amacı gerçekleştirmenin araçları ... Komünist Parti liderliğinde ve sosyal faşist bürokrasiyi acımasızca teşhir ederek, aşağıdan Birleşik Cephe taktiğiyle işçi yığınlarını sosyal faşist partilerden ve sendikalardan kopartıp devrimci işçilerle ortak mücadeleye çekmektir." Bu arada Sosyalist Parti şubelerine, sosyal faşist liderlerini terk ederek komünistlerle ortak eyleme girişmeye davet eden bir çağrı da gönderiliyordu.[47]

2. Komintern: Aynı telden çalmaya devam

Hitler'in iktidara gelmesinden yaklaşık on ay sonra ve Dimitrov Reichstag yangınından yargılanırken toplanan KEYK 13. Plenumu'nun (Kasım 28-12 Aralık 1933) Kuusinen tarafından okunan raporunda sosyal faşizm konusundaki yaklaşım şöyle ifade edilmekteydi:

> Sosyal demokrasinin faşistleşmesi hızlanan bir tempoyla ilerliyor. ... Sosyal faşistler haklı olarak faşistlerin kendi programlarını çaldığından şikâyet ediyorlar; ama faşistler de sosyal faşistlerin kendi ideolojilerine el koymasından şikâyet etmekte aynı derecede haklı olurlar.
>
> Birleşik Devletler'de sosyalistler ve AEF, Roosevelt'in özünde faşist olan ekonomik önlemleri uygulamasına yardımcı oluyorlar. ... Sosyal demokrasinin kitlesel etkisi ne kadar güçlüyse, faşizm tehlikesi de o kadar büyüktür. Dolayısıyla, savaşa karşı olduğu gibi faşizme karşı mücadelenin başarısı için de, Komünist Enternasyonal'in bütün şubelerinin, işçileri sosyal demokrat partilerin etkisinden kurtarmaya yönelik çabalarını yoğunlaştırmaları gerekmektedir.

47 M.S. Venkataramani, "United Front Tactics of the Communist Party (USA) and Their Impact on the Socialist Party of America, 1932-6", *International Studies*, c. 1, No. 154, 1959, s. 161; ayrıca plenumla ilgili belgeler, Parti Arşivi, (makara 242), 515.3114-17.

Kuusinen'in raporunun 4. maddesi "Sosyal Demokrasiye Karşı İşçi Yığınları ile Birleşik Cephe'ye" başlığını taşımaktaydı. Bu da, "aşağıdan yukarıya cephe" anlayışının ifadesiydi.

Kuusinen şöyle devam etmekteydi:

> Tezimizde vurguluyoruz Ekim Devrimi'nin gösterdiğinin dışında ... kapitalizmin genel krizinden başka çıkış yolu yoktur. ... Bütün kapitalist ülkelerdeki kitlesel ajitasyonumuzda "Sovyet iktidarı" sloganı temel sloganımızdır. ... Ekim yolunu Alman sosyal demokrasisinin Hitler'in iktidara gelişine kadar izlediği utanç verici yoluyla karşılaştırdığımız zaman, kitelere sosyal demokratların burjuva demokrasisi aracılığıyla iktidara gelme reçetesinin sermayenin faşist diktatörlüğüne giden yolları döşemekten başka bir anlamının olmadığını inandırıcı ve reddedilemez biçimde kanıtlayabiliriz...
>
> Hem faşizm hem sosyal faşizm sadece burjuva diktatörlüğünün devamı için değil, bu diktatörlüğün faşistleşmesi için var. Sosyal faşistler sadece bu faşistleşmenin parlamenter ve "legal" biçim ve yöntemlerini savunmaktalar. Bu bakımdan faşist ayaklanma ve korsanlığın klasik bayraktarlarıyla karşılaştırıldıklarında onlar muhafazakârdırlar. ... [Faşist diktatörlükle burjuva demokrasisi aynı şeyler değildir] ama faşist diktatörlük burjuva demokrasisinden doğar ... tavukla yumurta ya da timsah yavrusu da aynı şey değildir. ... Ama sosyal demokrasi yumurtayı yeterince ısıtırsa, doğacak olan faşist timsah olacaktır.[48]

Bu plenuma sunulan raporlardan birinde faşist terörün olumlu etkilerinden bile söz edilebilmekte, aynen şöyle denmekteydi: "İnanılmaz teröre karşın şimdi Alman proletaryası içinde çalışmak daha kolaydır çünkü sosyal demokrat işçiler ve aynı zamanda reformist sendikaların üyeleri büyük oranlarda sosyal demokrasinin politikalarından düş kırıklığına uğramaktadırlar. ... Almanya'daki değişen durum ve [Almanya Komünist Partisi] KDP'nin kahramanca çalışmaları sayesinde komünistler eski-

48 *Fascism, the Danger of War and the Tasks of the Communist Parties,* Report by O. W. Kuusinen, Executive Committee Communist International, New York, Workers Library Publishers, 1934, s. 48-49, 50, 53, 63, 68, 71-71, 79, 88.

den sendika bürokratlarıyla [Almanya Sosyal Demokrat Partisi] SDP'den kaynaklanan direnişle artık karşılaşmıyorlar."[49]

Dahası da vardı: Demokrat, emek dostu maskeli eğitimli modernistler ve işçi sınıfı içinde kök salmış burjuva ajanları olarak çalışan sinsi sosyal demokratlar, her şeyi açıktan söyleyen ve yapan kaba saba haydut faşistlerden daha zararlıydılar. Alman Partisi'nin bir yayın organı, Hitler'e karşı sosyal demokratlarla kurulacak koalisyon hükümeti önerisine karşı çıkarken, "savaşkan olmayan, bölünmüş ve kafası karışık", uyuşturulmuş bir işçi sınıfı yaratacak bu seçeneğin yerine sınıf bilinci bilenmiş proletaryayı uyandıracak faşist diktatörlüğün daha yararlı olacağını yazmaktaydı.[50] Klasik bir çelişki böyle gündeme getirilmiş oluyordu: "Çelişkileri yumuşatan ve dolayısıyla sınıf bilincini çarpıtan/körleştiren sosyal demokrasi mi" yoksa, "çelişkileri keskinleştirerek proletaryayı canlandıracak faşist diktatörlük mü" daha iyidir?

Hat belirlenmişti bir kere: Üçüncü Periyot solculuğunda sosyal faşizm baş tehlikeydi. Komintern'in Orta Avrupa sorumlusu olarak, Alman Partisi'nin Hitler'in iktidara geliş sürecindeki politikalarının sorumlularından Beyaz Rus komünist Mihail Kronin, 1931'de KEYK Prezidyumu'nda yaptığı konuşmada, Stalin'in 1924 yılındaki tespitine atıfta bulunarak, sosyal demokrasiyle faşizmi "ikiz kardeşler" olarak lanetliyor, fakat bu arada Hitler'in SA'larına da şu çağrının yapılmasını öneriyordu:

> Onlara şöyle demeliyiz: "Çalışan yığınlara karşı işlediğiniz ağır suçlardan, faşist diktatörlüğü devirmek için bütün anti-faşistlerle ortak mücadelede yürüterek dönebilirsiniz. Sizi hâlâ gerçek devrimci savaşçılardan ayıran çok şey var. Ama yine de temel konuda, Hitler'e karşı mücadelede birleşebiliriz." KDP şimdi bu

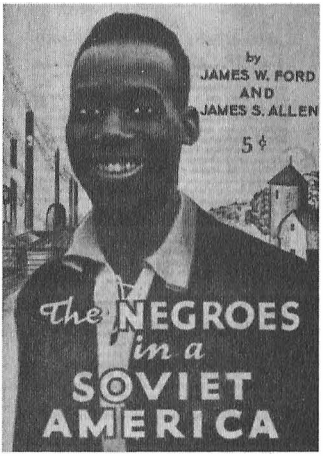
49 O. Piyatnitski, "The Communist Parties in the Fight for the Masses", *Thiteenth Plenum Reports*, Londra, 1934, s. 78'den aktaran Robin Blick, (Robert Black), *Fascism in Germany: How Hitler Destroyed the World's Most Powerful Labour Movement*, c. 2, Londra, Steyn Publishers, 1975, s. 702; https://www.marxists.org/subject/fascism/blick/germany.pdf

50 Aktaran Irving Howe, Lewis Coser, *The American Communist Party: A Critical History (1919-1957)*, Beaccon Hill, Boston, Beacon Press, 1957, s. 186.

çizgiyi benimsedi ve bize öyle geliyor ki, bu çizgi üzerinden ciddi sayıda hücum kıtaları mensubu [SA'lar] devrimci savaşçıların saflarına fiilen katılacaklardır.[51]

F. MİLLİ MESELE[52]

Birinci ciltte görmüştük; ABD'deki ırkçılık ve Siyah Sorunu konusunda Sosyalist Parti zamanından gelen "renk körü" yaklaşım, yani siyahlara yönelik etnik/ırksal kökenli baskıları kendi başına ayrı bir sorun olarak dikkate almadan salt bir "sınıfsal" dinamiğe indirgeyen, kurtuluşu da sosyalizme erteleyen tavır uzun süre partide egemen olmuştu. Birinci Bölüm'de, örneğin Lenin'in bu konudaki uyarılarının dahi dikkate alınmadığını görmüştük.

Parti'nin Başkan Yardımcısı Adayı Ford'un
Sovyet Amerika'da Zenciler kitabının kapağı

51 *Communist International*, c. 12, No. 16, s. 537-539'dan aktaların *agy.*, s. 705.

52 İç Savaş ve Marx'ın görüşlerinden başlayarak ilk Marksistlerin ve sonra da partinin "Siyah Sorunu-Milli Mesele" konusundaki tavırlarıyla ilgili ayrıntılı bir yazıyı daha önce yazdım. Bu bölümde o yazımın ilgili kısımlarından da yararlandım. Bkz. Haluk Gerger, "ABD Komünist Partisi ve Siyahların Self-Determinasyon Hakkı", içinde Barış Ünlü, Ozan Değer (Ed.), *İsmail Beşikçi*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011, s. 483-499.

Komintern "Zenci Komisyonu"nun 1928'deki oturumlarında Pepper bu konudaki eksiklik ve eleştirilere şöyle yanıt vermişti yönetim adına:

> Hepimizin bildiği gibi, partinin zenci çalışmasının pek çok eksiği var. Parti bir bütün olarak bu çalışmaya gerekli özeni göstermedi. Elbette bunun pek çok nedeni var. Her şeyden önce zenciler arasında çalışmanın doğasına ilişkin yoldaşların büyük bölümünün bilgisiz oluşu; ikincisi, parti saflarında çok az zenci yoldaşımız var; üçüncüsü, saflarımızda hâlâ beyaz şovenizminin kalıntıları mevcut; dördüncüsü, iş çok zor, çok karmaşık olduğu, çok çalışma gerektirdiği, yeni bir tür çalışma olduğu için ve gerçek bir ayrıntılı analize dayanmadığından, partinin tamamının işbirliğini sağlamak kesinlikle mümkün olamamaktadır.[53]

1. 1928: Yeni Yaklaşıma İlk Adımlar

Partinin Siyah Sorunu'nda geldiği en ileri nokta 1928 başkanlık seçimlerinde ortaya çıktı. Bu seçimde partinin adayı William Foster, Güney eyaletlerine de gitti ve konuşmalarında, tüm baskılara karşın siyahların hakları üzerinde özellikle durdu.

Partinin o dönemde herhalde siyah üye sayısı 50'nin üzerinde değildi. Seçim programının tartışıldığı kongrede 24 Afrikalı Amerikalı delege vardı. Seçim bildirgesinde şöyle denmekteydi:

> Amerikan emperyalizmi ülke toplam nüfusunun yüzde onundan daha az olamayan on milyon zenciyi en korkunç şekilde ezmektedir. ... Irksal kast sistemi ülkenin sosyal, ekonomik ve politik örgütlenmesinin temel bir özelliğidir. Komünist Parti, kendisini sadece genel olarak işçi sınıfının partisi değil, aynı zamanda, ezilen bir ırk olarak zencilerin destekçisi ve özellikle de zenci emekçilerinin örgütleyicisi olarak kabul etmektedir. Komünist Parti zenci ırkın bütün beyaz baskılarından kurtulmasının partisidir...

53 Aktaran Timothy V. "'We Are Illegal Here': The Communist Party, Self-Determination and the Alabama Share Croppers Union." *Science & Society, c.* 75, no. 4, 2011, s. 459-460.

Yeni bir gerçek zenci sanayi proletaryasının ortaya çıkması, bütün zenci ırkı için örgütleyici bir gücü yaratmakta, bütün zenci hareketlere yeni bir işçi sınıfı önderliği sağlamakta ve ırkın kurtuluşu için mücadele olanaklarını son derecede güçlendirmektedir...

Talepler:

1. Bütün ırk ayrımcılığı sisteminin ilgası. Zenci ırkı için tam ırksal, politik ve sosyal eşitlik.
2. Zencilere ayrımcılık yasalarının tamamının yürürlükten kaldırılması.
3. Zencilerin oy verme hakkını engelleyen bütün yasaların feshi.
4. Farklı ırklar arasındaki evliliği yasaklayan yasaların ilgası.
5. Zenci çocukların genel kamu okullarına ya da üniversitelere girmesini yasaklayan ya da pratikte engelleyen bütün yasaların ve kamu yönetimi önlemlerinin kaldırılması.
6. Zencilerin bütün tren istasyonları, bekleme salonları, lokantalar, oteller ve sinemalara tam ve eşit girmelerinin sağlanması.
7. Linçlere karşı bir federal yasanın çıkartılması ve zenci yığınların özsavunma hakkının tanınarak korunması.
8. Mahkemelerde zencilere uygulanan ayrımcılığın kaldırılması.
9. Cezaevlerinden tahliye sisteminin ve [mahkûmların] toplu zincirlenme pratiğinin kaldırılması.
10. Orduda, donanmada ve sivil bürokrasideki ayrımcılığın ilgası.
11. Sendikalarda zencilerin üyeliğine ilişkin bütün kısıtlamaların derhal kaldırılması.
12. İstihdam, ücretler, çalışma saatleri ve koşullarında zenci ve beyaz işçiler için imkân eşitliği. Beyaz ve zenci işçilere eşit işe eşit ücret ödenmesi.

Foster, adaylığı kabul konuşmasında şunları söyledi:

Geçmişte bu konuda çok pasif davrandık. ... Seçim kampanyamız bizi Güney eyaletlerine taşıyacaktır. (Alkışlar) Seçim bildirgemizde, Güney'deki zenci ırkı tutsak tutmak isteyen her kesimin en şiddetli tepkisini çekecek bir bölüm var. Yine de ultra gerici Güney'e gidecek ve zenciler için konuşacağız. Bildirge-

mizi savunacağız. (Alkışlar) Linçler ülkesinde linci lanetleyeceğiz. (Alkışlar) Ayrımcı yasaların memleketinde ayrımcılığa saldıracağız. (Alkışlar) Komünist İşçi Partisi'nin Güney'e girişi ve önümüzdeki seçim kampanyasında zencilerin kurtuluşu sorununu cesaretle dile getirmesi, Birleşik Devletler'de sınıf mücadelesinin gelişimindeki tarihî olaylardan biri olarak temayüz edecektir. (Alkışlar)[54]

2. Scottsboro Çocukları

Partinin siyahlara ilişkin yeni yöneliminde dönüm noktasını –ve siyahlarla buluşma köprüsünü– Güney'deki aslında vaka-i adiyeden sayılan bir olay oluşturdu.

25 Mart 1931 günü Alabama'da vagon kapılarına asılarak seyahat eden bir grup beyazla trende bulunan siyahlar arasında kavga çıktı. Siyahlardan dayak yiyen ve trenden atılan beyazlar istasyon görevlilerine şikâyette bulundular. İlerideki bir istasyonda tren durduruldu ve şerifin emriyle güvenlik görevlileri trendeki siyah gençlerin tümünü gözaltına aldılar. Bu arada şüpheli görülen iki beyaz kadın da gençlerle beraber karakola götürüldü. Tekstil atölyelerinde geçici işçi olarak çalışan, arada başıboş bir berduş hayatı yaşayan ve fuhuş da yapan iki kadın, kirli sicillerinden olacak polisle başları belaya girmesin diye ya da belki görevlilerce ikna edilerek, gençlerin kendilerine tecavüz ettiklerini iddia etti. İddiayı önce kadınlardan biri, Victoria Price yaptı, öteki de birkaç gün sonra arkadaşını doğruladı. Bu suçlama üzerine, yaşları 13 ila 20 arasında değişen, bazıları okuma yazma dahi bilmeyen, bazılarının ötekileri hiç tanımadığı dokuz siyah genç tutuklandı.

Güney'de, yakın zamanlara kadar beyaz kadına tecavüz ettiği iddia edilen bir siyah için linç edilmek neredeyse kaçınılmazdı.

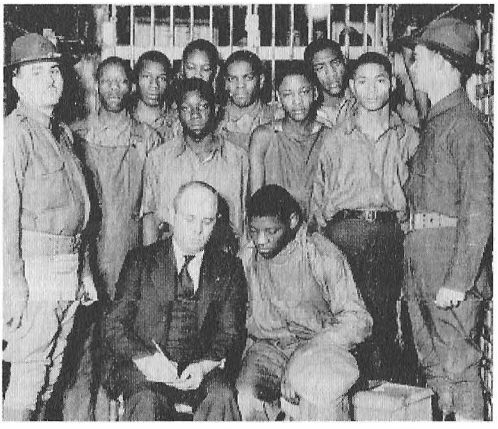
54 Philip S. Foner, James S. Allen, (Der.), *American Communism and Black Americans: A Documentary History, 1919-1929,* Temple University Press, Philadelphia, 1987, s. 144-147.

Bu sefer de, bir grup beyaz, tutuklu gençlerin kendilerine teslim edilmesi için cezaevi önünde toplandı ama şerif lince izin vermedi. Böylece hukuki süreç başladı. Bir beyaz kadının iddialarının herhangi bir siyah zanlının bütün aksine kanıtlarından daha geçerli sayıldığı, siyahların savunma hakkının son derecede sınırlı olduğu ve zaten sözlerinin geçmediği, jürilerde sadece ırkçılıkla beyinleri yıkanmış, linç kültürüyle yetişmiş yerli beyazların yer aldığı koşullarda aslında mahkemeler de linçlere hukuki kılıf uydurmanın kurumlarıydı. Nitekim öyle de oldu ve usul noksanlığı nedeniyle davası düşürülen 13 yaşındaki Roy Wright dışındakiler dörtlü gruplar halinde yargılandılar; bir skandal niteliğindeki eksiklikler, hatalar, bilinçli saptırmalarla yürütülen iki haftalık yargı süreci sonunda da suçlu bulunarak ölüm cezasına mahkûm edildiler. Oysa iki kadının suçlamaları tümüyle iftiraydı, tecavüze uğramadıkları doktor raporuyla belirlenmişti, zanlıların kötü muamele ve tehditlerle alınmış ifadelerine ve ilk başta atanan savunmanlarının önyargılı aymazlıklarına karşın suçsuz oldukları açıkça ortadaydı ama eğitimsiz, sahipsiz kurbanlar için sistem içinde çare yoktu.

Ölüm cezası üzerine parti bütün gücüyle "Scottsboro Çocukları" için davaya müdahil oldu ve politik nedenlerle yargılanan işçilere hukuki yardım için, Komintern tarafından kurulmuş olan Uluslararası İşçi Savunma örgütü temyiz safhasında savunmayı üstlendi. Dava bir anda sadece ABD'nin değil, Avrupa'nın da gündemine oturdu ve o dönemlerde görülmemiş bir kamuoyu hareketliliği ve baskısı ortaya çıktı. Sayısız komünist militan durmaksızın sürdürdüğü protestolar, gösteriler, yürüyüşler, kamuoyu yaratma uğraşlarıyla, büyük özverilerle örülmüş dayanışmayla, sosyolojik ve ideolojik-politik bakımlardan geniş, yaygın, etkin kampanyalarla ülkeyi ve deyim yerindeyse bütün dünyayı ayağa kaldırdı. Dava bütün safhalarıyla 17 yıl sürdü, suçsuz gençlerden bazıları yıllarca hapiste

kaldı ama sonunda infazlara engel olundu, idam cezaları iptal edildi.[55]

Bu olaydaki çalışmaları ve başarıları parti tarihinin şanlı sayfalarındandı gerçekten. Bu mücadeleyle partinin siyahlara açılımı da büyük ivme kazandı, siyahlara ilişkin sonraki örgütlenme ve direniş çabalarının zeminini, arka planını, komünistlerin güvenilirliğinin, politik projelerinin inanılırlığının, çağrılarının içtenliğinin sağlam zeminini oluşturdu. Parti kendi içinde ve beyaz işçilerin çoğunluğu oluşturduğu fabrikalarda, grevlerde, toplantılarda Siyah Sorunu'nu hep gündeme getirdi, beyaz şovenizmine karşı mücadele verdi. Giderek Milli Mesele ile sınıf mücadelesi arasındaki işlevsel bağlar kurulmaya başlamıştı.

Scottsboro Çocukları Avukat Samuel Lebowitz'le birlikte

55 Bu konuda yazılmış çok sayıda kitap ve makale var. En fazla bilinen iki kitap; (ilk baskısı 1969 yılında yapılan) Dan T. Carter, *Scottsboro: A Tragedy of the American South*, rev. Ed., Baton Rouge, Louisiana State University Press, 2007; (dava sürecinde de bulunmuş olan yazarın otobiyografisi) William Lorenzo Patterson, *The Man Who Cried Genocide: An Autobiography*, New York, International Publishers, s. 126-139; (partili siyahi komünistlerin gözünden mücadeleyi anlatan belgesel) Walter T. Howard, *Black Communists Speak on Scottsboro: A Documentary History*, Philadelphia, Temple University Press, 2008. Konuyla ilgili bir web sayfası da mevcut. Burada olayın ve mahkeme safahatının ayrıntılı anlatımı, zanlıların ve iki iftiracı kadının, hâkim ve savcıların biyografileri, başka pek çok yararlı bilgiler ve linkler var: http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/scottsboro/scottsb.htm

3. Milli Mesele'ye Komintern Kılıcı

Kuşkusuz örgüt içi dinamikler ve ülke koşulları bakımından partinin Siyah Sorunu'nda daha radikal ve Leninist bir evreye geçişinin bir zemini oluşmaktaydı ama asıl belirleyici ya da itici etki Moskova'dan geldi. Komintern'in 6. Dünya Kongresi öncesinde Anglo-Amerikan Komisyonu bünyesinde Siyah Sorunu'na ilişkin rapor ve önerileri hazırlamak üzere bir alt komite oluşturuldu. Burada ABD'ye ilişkin tartışmalarda stratejik önemde bir rolü, bir süre Genç Komünistler Enternasyonali temsilcisi olarak ABD'de bulunmuş Rus komünist M. Nasanov oynadı. Komitedeki Amerikan delegasyonu, siyah üyeler dahil, bu sorunu bir "kendi kaderini tayin hakkı" çerçevesinde ele almamaktaydı. Görüşmelerde sadece Nasanov, ABD'deki siyahları, "self-determinasyon hakkına sahip bir millet" olarak tanımlamaktaydı. Nasanov komite çalışmalarına katılan ABD'li siyah üyelerden sadece Harry Haywood'u ikna edebilmişti. Nasanov'un ısrarıyla ikili alt komiteye siyahların "self-determinasyon hakkı"nın tanınmasını öngören bir öneri sundular. Komitede çoğunluğu sağlayamayan önerinin yine de Anglo-Amerikan Komisyonu'na gönderilmesine onay verildi.[56]

Komintern 6. Dünya Kongresi öncesinde, kapitalizmin krizi ve ona karşı yeni bir devrimci dalganın örgütlenmesi bağlamında, siyahlara ilişkin ABD ve Güney Afrika odaklı yeni bir değerlendirme gündeme getirildi. Bu konuda bir alt komite kuruldu. Buradaki çalışmalarında iki temel yaklaşım ortaya çıktı. Bunlardan birincisi, Nasanov-Haywood önerisi doğrultusunda Güney'de yaşayan ve çoğunluğu oluşturan siyahları "ezilen bir millet" olarak ele alan ve dolayısıyla da "self-determinasyon hakkı"nı tanıyan tezdi. İkincisiyse, siyahları "ırksal azınlık" olarak ele alan ve her alanda tam eşitlik talebinin yükseltilmesini öneren pozisyondu. Sonuçta, çoğunluğun desteğini alama-

56 Harry Haywood, *Black Bolshevik: Autobiography of an Afro-American Communist*, Chicago. Illinois, Liberator Press, 1978, s. 218-219 ve 227-235.

sa da Nasanov-Haywood ikilisinin tebliğinin kongrenin "Zenci Komisyonu"na sunulmasına karar verildi.

6. Kongre'nin "Zenci Komisyonu"nda da hararetli tartışmalar yaşandı. Görüşmelerde Amerikan Partisi'nin Foster, Bittelman, Dunne gibi beyaz üyeleri çoğunlukla ikna olurken onlardan birinin (Alexander Bittelman) verdiği önergeyle deklarasyon taslağına self-determinasyon (ve dolayısıyla ayrılma) hakkı eklendi. Böylece siyahların kendi kaderini tayin hakkı olan bir ulus olduğu tezi ağırlık kazanmış oldu. Bu duruma asıl itiraz ise siyahlardan gelmeye başladı. Onlara göre bu yaklaşım, siyahlarla beyaz işçilerin birbirlerinden iyice kopmalarına, ABD'deki devrimci güçlerin birlikteliğinin zayıflamasına, hatta esas olarak eşit yurttaşlar olarak kabul edilmeyi isteyen siyahların toplumdan iyice dışlanmasına neden olabilecekti. Söz konusu anlayışın Lenin ve Stalin'in millet tanımlarına da uymadığı iddia edildi. Lovestone ve ekibi de akıllarına tam yatmasa da "kendi kaderini tayın hakkı"na karşı çıkmamayı yeğlemişlerdi. Lovestone'a göre, Güney'deki sanayileşmeyle birlikte kırsal kesimin siyah yoksulları kapitalist-emperyalist reaksiyonun "rezerv gücü"ydü ama özellikle Kuzey'e göç edenler de devrimin "rezerv gücü" olabilirlerdi, parti bunu gerçekleştirmeye çalışmalıydı. Buna karşın Haywood-Nasanov tezini destekleyen komünistlerse, siyah hareket içindeki "milliyetçiliği" farklı (ve meşru) gören bir anlayışa sahiptiler ve dolayısıyla da siyahların ezilen bir millet olduğu tezini, bunun doğal uzantısı olarak da "Siyah Kuşak"ta self-determinasyon hakkının geçerli olduğunu savunuyorlardı.

Çalışmalar sürerken bu sefer Lovestone ekibinden Pepper da bir başka öneri sundu. Pepper, her zamanki oportünizmiyle, kongredeki yeni havaya ve sertleşme eğilimine uygun, ayakları havada, fantastik ölçülerde keskin, herkesi aşan bir radikalizmle süslenmiş bir öneri sunmaktaydı. Buna göre, siyahlar sömürgeleştirilmiş bir milletti ve dolayısıyla hedef de "Zenci Sovyet Cumhuriyeti"nin savunulması biçiminde belirlenmeliydi. Tabii

siyahlar da ancak bir "Sovyet Cumhuriyeti"ne rıza gösterdikleri ölçüde "kendi yazgılarına sahip çıkma hakkı"na mazhar olacaklardı ve aradaki bütün kısmi ve gündelik acil hedeflerden de fiilen vazgeçmiş olacaklardı. Fakat Komisyon'un çalışmalarında "sömürge" tezi ile "bağımsız Zenci Sovyet Cumhuriyeti" önerisinin metinde yer alması kabul görmedi, "ırk-ulusal" kavramı kullanıldı, siyahların Siyah Kuşak'ta bir millet olma dinamikleri taşıdığı ve bunun kabulü argümanı öne çıkartıldı. Siyahlar arasında bu konuda Haywood yalnız kalmıştı. Tartışmalarda Komisyon Başkanı Petrovski'nin Haywood-Nasanov tezinin baz alınması önerisi ancak 4'e karşı 6 oyla kabul edilmişti. Ama sonuçta, partiden Foster, Bittelman gibi muhaliflerin de destekleriyle kazanan "Milli Mesele" tezi ve "self-determinasyon hakkı"nın tanınması önermesi oldu. Komisyonda Haywood-Nasanov ikilisinin tezlerini esas alan karar 10'a karşı 2 oyla kabul edildi.[57]

6. Kongre'nin kararındaki anahtar 5. madde şöyle demekteydi:

> Partimizin kitle çalışmalarında merkezî slogan olarak kalması gereken "zencilere tam sosyal ve politik eşitlik" şiarı altındaki mücadele sürdürülür ve yoğunlaştırılırken, parti, çoğunluğu oluşturdukları Güney eyaletlerinde zencilerin milli self-determinasyon hakkını açıkça ve ikirciksiz biçimde savunmalıdır.

3. maddedeyse, "Çoğunlukla 'Siyah Kuşak' diye anılan bölgede yoğunlaşmış bulunan zenci yığınların çeşitli biçimlerde ezilmesi, zenciler arasında bir ulusal devrimci hareket için gerekli koşulları yaratmaktadır," denilmekte, hemen ardından 4. maddede Komünist Partisi'nin beyaz işçilerin "bu mücadelede aktif katılımını" sağlamakla görevli olduğu belirtiliyordu. Bildirgenin 7. maddesinde de, ABD'deki "Zenci Sorunu" dünyanın öteki bölge-

57 Tartışmaların geniş özeti, *agy.*, s. 259-268 ve Draper, *age.*, s. 342-353; Mark Solomon, *The Cry was Unity: Communists and African Americans, 1917-1936*, University Press of Mississipi, Mississipi, 1998 ve Oscar Berland, "The Emergence of the Communist Perspective on the 'Negro Question' in America", *Science & Society*, c. 64, No. 2, Yaz 2000, s. 198-202; Zenci Komisyonu'nun Ağustos 1928 zabıtları için bkz. Komintern Arşivi, 495.155.56; Haywood-Nasanof tezi metni 495.155.56/57-62.

lerindeki zencilerin mücadelelerine bağlanarak bu ülkedeki güçlü zenci hareketinin önder rolüne vurgu yapılıyordu.

13. maddede "beyaz şovenizmi"ne atıfta bulunulmakta, parti eleştirilmekteydi:

> Parti, Amerikan emperyalizminin işçiler arasındaki ideolojik etkisi olan beyaz şovenizminin sadece beyaz işçilerin belirli katmanlarında görülmediğini, çeşitli biçimlerde partinin kendisine bile yansıdığını akılda tutmalıdır. ... Gary'de İşçi Partisi'nin beyaz üyeleri partinin denetimindeki bir restoranda zencilerin de yemek yemesini protesto etmişlerdir. Detroit'te baskılara boyun eğen parti üyeleri, grevdeki madencilerle bir dayanışma etkinliğinde zenci yoldaşlarını dışarı çıkartmışlardır. Her ne kadar beyaz şovenizminin bu dışavurumlarına karşı parti bazı önlemler almışsa da, bu olaylar, en enerjik biçimde karşı çıkılması gereken önyargıların parti saflarında bile varlığına işaret etmektedir.[58]

Komintern bu zor sorunda partide ortaya çıkan kafa karışıklığını ve kimi yanlış anlamaları gidermek, bu konudaki ilkelere açıklık kazandırmak için, Komintern Yönetim Kurulu imzasıyla 1930 yılında bir başka karar daha yayınladı. "ABD'deki Zenci Sorunu"na ilişkin bu kararda, Pepper'ın sömürge tezi ile Lovestone'un "rezerv güç"e ilişkin görüşlerinin yanlışlığına özel olarak vurgu yapıldı ve şu noktalar öne çıkartılarak muğlaklıkların önüne geçilmeye çalışıldı:

- Sorun bir "ezilen ulus" [*oppressed nation*] sorunu olarak görülmeli ve Güney ile Kuzey arasındaki farklılıklar da dikkate alınmalıdır. Büyük çoğunluk yoğunlaşmış biçimde Güney'de yaşamakta (12 milyon) ve bunlar köylüler ve tarım emekçileri olarak yarı-köle koşullarında çalışmaktadırlar. Buna karşılık Kuzey'dekiler ise en alt düzeydeki sanayi işçileridirler.
- "Siyahlara eşit haklar" sloganı Kuzey'deki ihtiyaçları karşılamakta ama Güney'de eksik kalmaktadır. Burada ana slogan, "Siyah Ku-

58 "C.I. Resolution on Negro Question in U.S.", *The Communist*, c. IX, No. 1, Ocak 1930, s. 48-55; *The 1928 and 1930 Comintern resolutions on the Black National Question in the United States*, with an introduction by Lowell Young, revolutionary Review Press, Washington D.C., 1975; İnternette düzenleyen David J. Romagnola; http://www.marx2mao.com/Other/Index.html#BNQ; Degras, c. II, *age.*, s. 552-554.

şak'taki zenciler İçin Kendi Kaderini Tayin Hakkı" olmalıdır. Prekapitalist ve yarı-sömürge özellikler self-determinasyon hakkı sloganını daha da uygun hale getirmektedir. Dolayısıyla, parti, Zenci Sorunu'nun bir milli mesele olduğunun gözden kaçırılmasına izin vermemelidir.

- Eşit haklar talebi, siyahların münhasıran kendilerine ait özel okullar, idari organlar gibi haklarının ve milli taleplerin kabul edilmesinin, desteklenmesinin önünde engel olmamalıdır.
- Güney'deki zenci bölgesini bir sömürge olarak kabul etmek yanlıştır. Buna karşılık, burası ekonomik ya da politik olarak öteki bölgeler gibi ABD'nin entegre bir parçası da değildir.
- Self-determinasyon hakkı sloganı, öteki iki temel taleple birlikte dile getirilmelidir. Bunlar; milli baskının maddi temelini oluşturan toprak mülkiyetiyle ilgili olarak, beyaz toprak sahipleri ve kapitalistlerin arazilerine zenci çiftçiler lehinde el konulması; ve yapay olarak ayrılmış eyaletlerin birleştirilerek bölgede idari bütünlüğün sağlanmasıdır. Self-determinasyon hakkı, siyahların bütün Siyah Kuşak içinde tam ve sınırsız yönetim erkine kavuşmasıdır. Ayrıca, başka devletler ve ABD ile ilişkilerin nasıl olacağına karar verme hakkı da buna dahildir.
- Bu yönde ABD'li komünistler ödünsüz ve ikircikiz biçimde mücadele vermelidirler. Siyahların, komünist-Sovyet formuna uygun düzen inşası bir koşul olarak ortaya konulmamalıdır. Self-determinasyon hakkı demokratik bir hak olarak tanınmalıdır. Ayrılma ya da birlikte yaşama kararı siyahlara aittir ve bu, ABD'nin kapitalist ya da sosyalist olmasından bağımsız olarak düşünülmelidir.
- Komünistler bütün ayrılıkçı hareketleri desteklemezler çünkü bir ulusal devrimci hareket vardır, bir de burjuva, küçük burjuva gerici ayrılıkçılık.[59]

1928 kararından sonra 1929 Mart'ında toplanan 6. Ulusal Kongre'de de Parti Merkez Komitesi'ne beş siyah üye seçildi ve bunlardan birinin (Cyril Briggs) başkanlığında bir "Zenci Departmanı" ihdas edildi.[60]

59 Tam metin için bkz. *The 1928 and 1930 Comintern Resolutions..., age.*, s. 22-38.

60 Mark Naison, *Communists in Harlem During the Depression*, University of Illinois Press, Chicago, 2005, s. 19.

1930'da da Zenci Hakları Mücadelesi Birliği kuruldu. Birliğin Ulusal Konseyi, önerdiği program taslağında şöyle demekteydi: "Bütün dünya önünde ilan ediyoruz ki, Amerikalı zenciler bir millettir – olgunlaşma mücadelesi veren ama gelişmesi Amerikan emperyalizmi tarafından geciktirilen ve vahşice baskılanan bir millet..." Taslakta, temel amacın, "Amerikan zencilerinin tam uluslaşmaya" geçişi ve böylece, hiçbir güç "önünde boyun eğmeden" ve "herkes karşısında hak ettiği eşit yeri" almasının sağlanması olduğu belirtiliyordu.

Kuruluş ilk iş olarak kongreye ve ABD Başkanı'na sunulmak üzere bir "Zenci Halkın Yurttaşlık Hakları" yasa tasarısı ile son derece ayrıntılı bir "acil talepler" programı oluşturdu ve bu önerilerini tartışmaya açtı. Program taslağında, Güney'de büyük toprak sahiplerinin mülklerine tazminatsız el konulması ve toprağın siyahlarla yoksul beyaz küçük çiftçiler ve yarıcılara dağıtılması talep edilmekteydi. Siyah Kuşak coğrafyasında, ayrıca, bu "topraksal/coğrafi bütünlük" üzerinde "zenci çoğunluğun hükümet erkine sahip olacağı bir politik devlet" inşası öngörülmekteydi. Siyahlar için self-determinasyon hakkı talep edilirken "beyaz emekçi azınlık için de tam hak [eşitliği]" savunuluyordu. Eyalet sınırları dikkate alınmadan bir "politik birim" olarak yeniden inşa edilecek Siyah Kuşak'ta siyah çoğunluğun hükümetini oluşturmak, kendi yargı sistemini kurmak, yasa çıkartmak, kendi temsilcilerini seçmek, vergi toplamak, mülk üzerine yetki sahibi olmak ve "bu hakları korumak üzere" kendi silahlı kuvvetlerini örgütleme yetkisi özel olarak vurgulanıyordu. Programda, ayrılma hakkı ise tartışmaya yer verilmeyecek kesinlikte bir hak olarak tanınmaktaydı.[61]

61 Söz konusu metinler ve tüzük için bkz. *Equality, Land and Freedom: A Program for Negro Liberation* (*Draft Submitted by the National Council of the League of Struggle for Negro Rights*), New York, Workers Library Publishers, 1930.

Parti Adayları, William Z. Foster ve James W. Ford

1932 seçimlerinde parti, başkan adayı Foster'ın yanında başkan yardımcısı olarak bir Afrikalı Amerikalıyı, James W. Ford'u aday gösterdi. Bu kendi başına özel bir adım, stratejik bir hamleydi. Parti ayrıca, hem Kuzey'de hem de daha önemli olmak üzere Güney eyaletlerindeki yerel seçimlerde çok sayıda siyahı aday gösterdi. Seçim kampanyasında James Ford, parti seçim platformunun temelini oluşturan "Sovyet Amerika"da siyahların konumunu anlatmaktaydı. Ford, daha sonra yayınlanan bir broşürde konuyu şöyle özetleyecekti:

> [Devrimle birlikte Güney'de] Zenci özgürlüğünün gerçek temelinin oluşturulması imkânı ortaya çıkacaktır. Zencilerin kuşaklar boyu köleleştirildikleri bu topraklar o zaman özgür bir yer olacaktır. Burası, toprağın sömürücülerden kurtarıldığı ve çoğunluğu oluşturan zenci halkın beyaz yığınlarla işbirliği içinde yönetecekleri yeni bir ülke olarak ilan edilebilecektir. Buradaki beyaz yığınlar yeni iktidarı destekleyeceklerdir çünkü bu onların da toprak hakkının tanınması anlamına gelecektir ve ilk defa onlar da parasız eğitim, sömürüden kurtulma özgürlüğü ve benzeri haklardan yararlanacaklardır.
>
> Eski Güney kalmayacak. Zenciler kendilerini bulacaklar. Siyah Kuşak'taki zenci halk için özgürlüğün gerçek sınavı self-

determinasyon haklarında yatmaktadır. Bu yeni hükümetin bir bütün olarak Birleşik Devletler ile ilişkilerinin nasıl olacağını özgürce seçemedikleri sürece zenciler özgür olamayacaklardır. ...

Güney'de toprak ve özgürlük devrimi ve ülke genelinde de proleter devrim birlikte el ele gelişecektir. Her biri ötekine güç verecek ve destekleyecektir. İşçi sınıfı, siyah ve beyaz birlikte, her iki devrime de önderlik edecektir. ...

Merkezî Sovyet hükümetinin ilk kararlarından biri, Siyah Kuşağın zenci halkının kendi kaderini tayin hakkını tanımak olacaktır. Bu, Siyah Kuşak zenci halkının federasyon ile Birleşik Devletler'in bütününden ayrılma arasında seçim yapma hakkına sahip olmaları anlamına gelecektir. Sovyet iktidarı, işçiler ve hükümetleri, bu hakkı garanti edeceklerdir. ... Zenci komünistler Birleşik Devletler Sovyet Cumhuriyeti ile federasyonu önerecek ve bunun için mücadele edeceklerdir çünkü bu yol zenci halkın ve bütün işçilerin gerçek çıkarlarına hizmet edecektir. Ama şayet tercih federasyon aleyhine olursa, Komünist Parti ve Sovyet hükümeti zenci halkın iradesine saygı gösterecektir...[62]

62 James W. Ford, James S. Allen, *Negreos in Soviet America*, New York, Workers Library Publishers, 1935, s. 26-32.

IV

Üçüncü Periyot: Sorunlar, Çıkmazlar, Tıkanma

Öncelikle Üçüncü Periyot siyasetinden beklentiler, elde edilen kazanımlardan daha fazlaydı. Beklentiler aşırı, kazanımlar sınırlıydı. İkinci olarak, krize ve faşizme karşı mücadele sokakta, işyerlerinde, kırsalda, hayatın her alanında muhalif güçleri bir araya getiriyor, gerçek ihtiyaçlardan hareket eden tabanda işbirliği, dayanışma, ortak mücadele örülüyordu. Bu durumda, sekterlik ve dogmatizmin, aşırı keskin dilin iticiliğinin yanı sıra, aşağıdan bunlardan kaçınma talepleri de yükseliyordu. Üçüncüsü, faşizmin yükseliş koşullarında Sovyetler Birliği'nin güvenlik ihtiyacı, dünya çapında müttefik ve kamuoyu oluşturma çabalarını acil bir zorunluluğa dönüştürmekteydi. Elbette bu salt Sovyetler'in güvenlik ihtiyaç ve çıkarlarına uyarlanmış bir gelişme değildi. Her yerdeki komünist partiler, faşizme karşı kendilerini, işçi hareketini ve halklarını korumak için yeni ittifak ilişkileri geliştirmek, toplumsal bağlarını genişletmek ve güçlendirmek zorunluluğunun, sorumluluğunun ayırdındaydılar. Bu noktadaki ortak ihtiyaç ve irade, Komintern aracılığıyla genel strateji ve taktikler manzumesine yansıtılacaktı zamanla.

ABD'de de sorunlar, neredeyse her çalışma alanında ortaya çıktı. Daha 1930'da Browder şu soruyu soruyordu: "[Nasıl oluyor da] işçilerin gündelik ihtiyaçlarının daha acil hale geldiği bir mo-

mentte bizim devrimci sendikalarımız gerçekten çok yavaş gelişiyor ve hatta bazıları geriliyor?" Browder, bu işte "yanlış bir şey olmalı" diye ekliyordu.[1]

Partinin üye sayısı bu dönemde bir artış gösterdi. Lovestone tasfiyelerinde 200 kadar üye ihraç edildi, 2000 kadarı da partiden ayrıldı. Partinin resmî verilerine göre, Ekim 1929'da üye sayısı 8800 idi. 1930 ortasında bu sayı 10.768'e yükseldi.[2]

Partinin 1934 Nisan'ının ilk haftasında yapılan 8. Kurultayı'na sunduğu raporda Browder'ın sadece aidat ödeyen üyelerin sayısına ilişkin verdiği bilgilere göre, üye sayısı 1931'in ilk yarısında 8339; ikinci yarısında 9219; 1932'nin ilk yarısında 12.936; ikinci yarısında 14.474; 1933'ün ilk yarısında 16.814; ikinci yarısında 19.165; 1934'ün ilk üç ayında 24.500 olarak seyretmişti.[3] Yaygın ekonomik sorunlar nedeniyle aidatlarını düzenli ödeyemeyenler de dikkate alındığında bu rakamlara yüzde 25 ilave yapılabilir.

Ne var ki, üye sayısındaki yetersiz de olsa yükseliş değildi temel sorun. Bu dönemde parti üyelerinin çoğunluğunu hâlâ göçmenler oluşturuyordu. Bu, 1930'ların ikinci yarısından başlayarak yerliler lehine değişecekti. Asıl sorun, partinin üyelerini tutmakta zorlanmasıydı. Örneğin, partinin 10 Aralık 1929-28 Şubat 1930 arasındaki yeni üye kampanyasında 6105 üye kaydedildi. 1930 ortasına gelindiğinde bu yeni üyelerin 3133'ü partiden ayrılmıştı. 1929'daki 8800 üyeden ise aynı tarihte sadece 6592'si hâlâ partideydi.[4] 1930-34 arasında 60.000 kişi partiye kaydolmuştu. Buna karşılık, bu yeni üyelerin sadece yüzde 28'i parti içinde kalmıştı. Bir parti yetkilisinin verdiği bilgiye göre, 1933'e kadar parti, kaydolan yeni üye kadar üye kaybı yaşanmıştı ve aidat ödeyenlerin sayısı 10.000'in

1 Aktaran Ottanelli, *age.*, s. 43.

2 Arthur Fred, "Report on Membership, Social and National Composition of the CPUSA", Komintern Arşivi, 495.37.81/18-19.

3 Report of the Central Committee to the Eighth Convention of the Communist Party of the USA Held in Cleveland, Ohio, April 2-8, 1934, New York, Workers Library, 19434, s. 81; http://fau.digital.flvc.org/islandora/object/fau%3A5423

4 *Agy.*

altına düşmüştü.[5] Bir parti belgesine göre, 1932 Nisan'ındaki 13. Plenum'a gelindiğinde, son iki yıl içindeki dikkate değer katılımlara karşın, aidat ödeyen üye sayısı dikkate alındığında, parti kaydettiğinden fazla üye kaybetmişti.[6]

Bu gerileme kendisini seçimlerde alınan oylarda da göstermekteydi. 1932 seçimlerinde mevcut başkan Hoover 15.761.256 oyda kalırken Roosevelt 22 milyondan fazla oyla başkan seçildi. Sol cenahta ise, Sosyalist Parti'nin adayı Norman Thomas yaklaşık 900.000 oy aldı. Buna karşılık Komünist Parti adayı Foster'a verilen oy sayısı 103.307'de, yani yüzde 0.26'da kaldı. 1932 seçimlerinde bir öncekine göre (1928) iki parti de oy kaybına uğradılar. Belliydi ki iki partiden Roosevelt'e kayan oylar vardı. Parti bütün eyaletlerde seçime katılamamıştı. Doğal seçmenleri sayılabilecek siyahların, eğitimsiz işçilerin, işsizlerin, göçmenlerin o dönemde seçmen kütüğüne yazılmaları ve oy kullanmalarının önünde pek çoğunca aşılması neredeyse olanaksız yasalardan ve yasal olmayan uygulamalardan kaynaklanan engeller vardı. Yine de, bunların partinin oy oranında ciddiye alınabilecek bir etkide bulunması söz konusu değildi. Başarısızlık açık ve kesindi. Bu belki dönemin psikolojisi ve algılamasında önemsizdi ama anlamlı bir göstergeydi de.

Benzer bir tablo 1934 seçimlerinde New York'ta ortaya çıktı. New York partinin en güçlü olduğu yerdi. Burası sadece üye potansiyeli ve seçmen desteği açısından değil, politik, ideolojik ve örgütsel bakımdan da stratejik konumdaydı; tabiri caizse, Amerikan kapitalizminin bu finans ve entelektüel merkezi, Amerikan solunun da kalbi ve beyniydi. 1934 yılında New York eyaletindeki vali ve senatör seçimlerini, Cumhuriyetçi adayların

5 J. Peters, "Problems of Party Growth", *The Communist*, c. XIII, No. 10, Ekim 1934, s. 1005; https://www.marxists.org/history/usa/pubs/communist/v13n10-oct-1934-communist.pdf

6 Thomas Sakmyster, *Red Conspirator: J. Peters and the American Communist Underground*, Urbana, Chicago, University of Illinois Press, 2011, s. 31.

her birinin 1.300.000 civarındaki oylarına karşılık 2.000.000'un biraz üzerinde oylarla Demokrat adaylar kazandı. Valilik seçiminde Komünist Parti'nin adayı Israel Amter'in aldığı oy 45.678, Sosyalist Parti adayınınkiyse 126.580 oldu. Senato seçiminde Sosyalist aday Norman Thomas 194.952 oy alırken, partinin senatör adayı Max Bedacht'ın oyu 45.396'da kaldı.

Partinin kitlesel bir parti olma hedefinin tutturulamadığı açıktı. Polis ve toplum baskısından, üyelerin kaldırılması çok güç iş yüküne, üyelerden talep edilen total angajman nedeniyle aile düzeninin bile sürdürülmesinin zorluklarından işten atılma korkusuna, komünist partilerde de görülen nedenler söz konusuydu Amerikan Partisi bakımından da. Nitekim, Üçüncü Periyot döneminin sonlarına doğru Browder şöyle bir şikâyeti dillendirecekti, üyelerin çalışma temposu ve şartlarına ilişkin: "Bir işçi partiye katılınca aile yaşamını da bitirir ve iş dışındaki bütün zamanını parti toplantılarına katılmaya ve yayın dağıtmaya hasreder, diye düşünen sekter saçmalıktan vazgeçmeliyiz."[7]

Amerikan Partisi'nde, özellikle üyeleri içeride tutmaktaki başarısızlığın bir nedeni de üye kompozisyonunda yatmaktaydı.

1934 yılında parti üyelerinin yaklaşık yüzde 60-70'i işsizdi.[8] İşi olanlar bakımından parti üyeliği riskliydi; iş bulmak zordu, ekmek aslanın ağzındaydı, işin ucunda işveren şiddeti, devlet terörü, cezaevi, hatta ölüm vardı. Her şeylerini zaten kaybetmiş işsizlerin partiye daha fazla sayılarda katılmaları doğaldı. Özellikle partinin yardımları, aşevleri, evsizlerle dayanışma kampanyaları; işsizlik sigortası, ve sosyal güvenlik talepleri; işsizlikle ilgili gösteri ve yürüyüşleri, protestoları elbette bu kesimlerin ilgisini ve desteğini çekmekteydi. Ne var ki, karnını doyurup başka bir imkân elde edince, bir ev bulup yerleşince, öteki yardım kurumlarını keşfedince ve en fazla da iş bulunca ayrılanların sayısının çokluğu da bir vakıaydı. Partililer bu durumu o zaman "döner kapı"

7 Aktaran Howe, Coster, *age.*, s. 234.

8 Browder, *Report to the Eighth Convention, age.*, s. 87.

benzetmesiyle açıklamaktaydılar; işçiler ve işsizler döner kapıdan girip içeride kalmadan dışarı çıkan ziyaretçiler gibiydiler...

A. İŞSİZLERİ ÖRGÜTLEMEDE SORUNLAR

Bu dönemde parti doğal olarak işsizler ve vasıfsız işçiler, siyahlar, göçmenler gibi sendikalarda zaten hiç yer bulamamış "kronik örgütsüzler" üzerinde yoğunlaşmıştı.

Ne var ki bu alan sorunluydu.

Her şeyden önce partinin sekter yaklaşımları, her tür dayanışmaya ihtiyaç duyan toplumun bu en alttaki kesimlerinde itici bir etki yaratıyordu. İşsizler ve örgütsüzler ayrıca birbirlerinden farklı katmanları içeriyorlar, iş ve aş peşinde, yerleşik olmayan, oturmuş ortak sınıfsal özellikler taşımayan bir özellik taşıyorlardı.

Bir bölümü zamanla durumuna boyun eğip pasifizme eğilim gösteriyor ya da farklı yollar, yöntemlere kayıyordu.[9] Geçmişi, geleneği, alışkanlıkları olan bir sınıfsal aidiyetten ve örgütsel disiplinden, ideolojik zeminden gelmeyenlerin tepkileri de, partiye ve mücadeleye yaklaşımları da kaygandı, istikrarsızdı. İşyerinde sınıf kardeşleriyle birlikte olup politik zemini ve mücadeleyi paylaşma imkânına sahip, çıkar ortaklığının güvencesini duyumsayan, her şeye karşın bir biçimde yasal/resmî haklarla donanmış işçiler yanında yalnız, moralsiz, aç ve açıktaki işsizin bütünüyle güvencesiz yaşamında dirençli bir pozisyon alması elbette kolay değildi. Pek çoğu yaşadıkları müthiş düş kırıklıkları, yokluk, yoksunluk, terk edilmişlik koşullarında ve içine itildikleri lanetli tecrit durumunda uçlara savrulmakta, şiddetli direniş tepkilerinden çaresizliğin öfke patlamalarına ya da total hareketsizliğe uzanan bir aralıkta davranış örnekleri gösterebiliyorlardı.[10] Çaresizlik her zaman istikrarlı başkaldırıyı getirmiyor, çoğu zaman boyun eğmeyi, başka arayışları, zorunluluklara teslimiyeti, kaçışı, felç halini, başka sığınmaları dayatıyordu.

9 Ottanelli, *age.*, s. 35.

10 Howe, Coser, *age.*, s. 182, 195.

Bu alanda ayrıca sağdan sola, sivil toplum örgütleri ya da resmî başka kurumlar ve odaklar da faaliyette bulunmaktaydı. Giderek bu tür yapıların parti farkı gözetmeksizin federatif bir çatı altında toplanmasına yönelik güçlü bir eğilim ortaya çıktı ve ulusal ölçekli birliktelikler örgütlendi. Parti bu alana mahsus kalıcı, istikrarlı bir örgütlenmeye de gidemedi. İleride göreceğimiz gibi, zamanla devletin de devreye girmesi ve ikinci New Deal önlemleriyle işsizler hareketinde ve partinin bu alana yönelik çalışmalarında bir sönümlenme yaşandı. Sistem de, boş evleri işgalden şiddet içeren sokak eylemliliklerine, yaygın örgütsel ağlardan zorla el koymalara, kitlesel yağma girişimlerinden polisle çatışmalara, kendiliğinden başlayan yığınsal isyanlardan resmî sosyal güvenlik kurumlarının işgaline ve yöneticilerine saldırılara uzanan bu kitlesel radikalizmi yumuşatacak, zamanla da düzen içine kanalize edecek yaklaşımları benimseyince, pek de ele avuca sığmaz, kalıcı örgütlenmeye müsait olmayan ve istikrarlı tabanı bulunmayan saman alevi türünden hareket 1933'ten başlayarak gerileme sürecine girdi.

B. İKİLİ SENDİKACILIK ÇIKMAZI

1933-1934 yılları arasındaki büyük grev dalgasında komünistler TUUL aracılığıyla çok etkin yer aldılar. Grevlerin ve katılan işçi sayısının yüksekliği, etkilenen işkolunun yaygınlığı, işverenlerin ve devletin terörü ile işçilerin militanlığı bu dönemin temel özellikleriydi. Bu dönemde sendikalaşmada da ciddi artışlar görüldü.

Komünistler hem sendikalaşma sürecinde hem genel sendikal çalışmalarda hem de grevlerde ve direnişlerde hep ön saflarda oldular, öncü görevler üstlendiler. TUUL bu hamlelerin örgütsel çatısı olarak özellikle gıda, tarım, mobilya, tekstil, deniz taşıma, dokumacılık gibi hafif sanayi dallarında ve küçük işletmelerde etkili örgütlenmelere, direnişlere ve grevlere imza attı. 1933 yılında meslek temelinde örgütlenmenin hâkim oldu-

ğu ana sanayi dallarındaki bütün işçilerin sendikal örgütlenme hakkının kabulü ve toplu sözleşme düzenine geçişle birlikte sendikalaşmada artış oldu. Ülkedeki toplam sendikalı işçi sayısı yaklaşık 3 milyondu ve bunların 2,5 milyonu AEF bünyesinde örgütlenmişti. 250 bin işçiyse öteki bağımsız sendikalara bağlıydı. AEF'in 2,5 milyon ve bağımsız sendikaların 250 bin üyesine karşılık TUUL'a bağlı sendikaların 1933 yılında 125 bin üyesi vardı. Bu, sendikalı işçi sayısının yaklaşık yüzde 5'ine tekabül etmekteydi. Buna karşılık, o yıl yapılan grevlere katılan 900 bin kadar işçinin yaklaşık yüzde 20'si, yani 200 bini TUUL üyesiydi. 1933 yılında TUUL 100 bin yeni üye kaydetmişti ki, bu da yeni sendikalaşan işçilerin yüzde 20'sine karşılık gelmekteydi.[11] Parti, bir yandan TUUL ile sendikal çalışmalarda bulunurken, aynı zamanda AEF bünyesindeki sendikalar içinde de mücadele yürütüyordu. Bu mücadeleler sonucunda da o dönemde otomobil işkolundan tekstile neredeyse her alanda önemli konumlardaki sendikacılar "ya parti üyesiydiler ya da parti ile yakın ilişki içindeydiler."[12]

Ne var ki, 1934 yılının ikinci yarısına gelindiğinde ortaya çıkan tablo TUUL açısından pek de parlak değildi. Ülke hâlâ bir yangın yeri durumundaydı ve işçi hareketi yükselmekte, her geçen gün büyüyen yeni grev dalgaları düzeni sarsmaktaydı. TUUL, hafif sanayideki örgütlenmeler ile daha çok kendiliğinden ani gelişen tepkilerle gelen eylemliliklere dayandığından ve küçük işletmelere sıkışmış yapısından dolayı istikrarlı bir tabana ve yapılanmaya geçemiyor, güçsüzlüğüyle grevlerde başarı kazanmakta zorlanıyordu. Gelişen militanlık, grevlerin yaygınlığı ve katılan

11 Bkz. Foster, *History..., age,* s. 298; biraz farklı rakamlar Ekonomik Araştırmalar Ulusal Bürosu'nun 1936 yılı yayınında var; Leo Wolman (Ed.), *The Ebb and Flow in Trade Unionism,* NBER, 1936, s. 144; http://www.nber.org/chapters/c2759.pdf; istatistik bilgiler ve genel bir değerlendirme için ayrıca, Victor G. Devinatz, "A Revaluation of the Trade Union Unity League, 1929-1934", *Science and Society,* c. 71, No. 1, 2007, s. 33-58.

12 Roger R. Keeran, "Communist Influence in the Automoblie Industry, 1920-1933: Paving the Way for an Industrial Union", *Labor History,* c. 20, No. 2, 1979, s. 209.

işçi sayısındaki devasa artış, işverenlerin büyük terörüyle de birleşince, TUUL'u aşan bir ağır yük oluşuyordu. Bazı grevlerdeki yenilgilerin getirdiği yıkım ve kimi sendikalardaki fiilî çöküş, "ikili sendikacılık" konusunda partiyi bir yeniden değerlendirme yapma ihtiyacına zorlamaktaydı. İkinci New Deal önlemleri ve reformlarıyla birlikte sendikal harekette güçleri birleştirme ihtiyacı da kendini dayatıyor, bu yöndeki bir eğilim işçi yığınlarda da ortaya çıkıyordu.

O dönemde TUUL bünyesindeki Ulusal Tekstil İşçileri Sendikası'nda lider konumda bulunmuş bir sendikacının anlattığına göre, örgütün merkezî kasası, sabit üyeleri yoktu ve sadece bir büronun kirasını ödeyecek kadar parası vardı. Grevci işçilerin yardım taleplerine, öteki fabrika kapılarında ve mahallelerde toplanan paralarla ancak yanıt verilebiliyordu. Öteki katkıları, konuşmacı sağlamak, afişleri çoğaltarak dağıtmak, dayanışma ağı örmekten ibaretti. Bunun kalıcı, istikrarlı, yerleşik bir örgütlenme zemini oluşturamadığı açıktı. Polis ve özel güvenlik güçleriyle girilen çatışmalar, gösteri ve yürüyüşler, ajitasyon, öteki toplumsal odaklarla bağlar oluşturmak, en fazla belki üç-beş yeni üye kazanmaya yarıyordu ama sendikal çalışma açısından işlevsizdi. Bu türden bağımsız (ikili) sendikacılık yerine eldeki zengin insan malzemesini AEF bünyesindeki yerleşik sendikalarda kullanma eğilimi parti içinde güçleniyordu.[13]

Tabanda da "gerçek sendikal çalışma" yapma arzusu güçlüydü elbette. Özellikle temel sanayi dallarındaki büyük fabrikaların önlerinde grev çağrıları yapmak, el ilanları dağıtmak, ajitasyon konuşmaları yapmak yerine, işçilerin asıl ihtiyaç duyduğu ve talep ettiği, çalışma koşulları ve saatleri, ücretler, izinler gibi acil konular üzerinde durmak ve bunu güven veren oturmuş yapılar içinde yürütmek daha anlamlıydı ve başarılı sonuçlar üretmekteydi. Militanlarda da bu yönde güçlü bir eğilim ve dinamik ortaya çıkıyordu. Örneğin, 1936'da partinin Chicago'daki İşçi Okulu'nda

13 Paul Buhle, *Marxism in the USA: From 1870 to the Present Day*, Londra, Verso, 1987, s. 145-146.

bir haftalık teorik derslerden sonra, öğrencilerin tamamı, teorik genellemelere göre uyarlanmış müfredat yerine, "güncel sorunların ve konuların analizine dayanan" ve militanlara "pratik çalışmalar" için donanım kazandıracak bir eğitim programı talebini yansıtmıştı okul idaresine.[14]

Bütün özverili ve zorlu çalışmalara karşın ortaya çıkan başarısızlık, tıkanma ve hayatta tam karşılık bulamayan soyut teorik-ideolojik ezber tekrarı, dar bir pratikçiliğe de zemin oluşturabiliyor, politik-teorik perspektiften kopuşa dönüşebiliyordu. Bu da elbette olumsuz bir gelişmeydi.

Komintern'de de farklı okumalar gelişmekteydi. Daha önce belirttiğimiz gibi, AEF'i "çökertilmesi gereken bir düşman" olarak ilan eden ve partiye 1930'da bu yönde talimat veren Moskova'da şimdi Piatnitski şöyle yazmaktaydı: "Birleşik Devletler'de komünistlerin, AEF'in var olan sendikalarına paralel ... devrimci sendika muhalefeti inşa etmesi söz konusu olamaz. Orada görev AEF içine derinlemesine nüfuz etmektir .... Bütün ülkelerde devrimci sendikal muhalefet kurmaya çalışmak büyük bir hataydı..."[15] KEYK'in yayın organının 20 Eylül 1934 tarihli nüshasında şöyle denmekteydi: "Mart 1934'te ... TUUL örgütlerinin, AEF'e bağlı sendikalarca geride bırakıldığı (geriye itildiği) görüldü. ... Kızıl tekstil sendikası bu dönemdeki çeşitli grevlerin önderliğine katılmadı. ... Şu anda sadece 1000-1200 üyeye sahip... Madenciler arasında devrimci sendika grevlerin sadece yüzde birine önderlik etti. ... Aynı biçimde devrimci sendika otomobil sanayiindeki grevlerin sadece yüzde ikisinde liderliği elde etme başarısını gösterebildi. Devrimci madenciler sendikasının şimdi sadece 1000 üyesi, devrimci işçiler birliğinin de sadece birkaç yüz üyesi var."[16]

TUUL'un, biraz da sekter tutumlardan kaynaklı tecrit koşulları içinde çalışmak zorunda olması; devletten, işverenlerden,

14 *Agy.*,152.

15 Aktaran, Howe, Coser, s. 269.

16 *Agy.*, s. 268-269.

reformist solculardan ve işbirlikçi sendika bürokrasilerinden gelen ağır baskılara maruz kalması; dogmatik yaklaşımlar, pek çok yerde bunları aşarak yeni ittifaklarla acil talepler için mücadele eden üyelerin çalışmalarında büyük engeller çıkartmaktaydı. İrili ufaklı neredeyse her grevde, yerli yersiz "Sovyet Amerika" çağrıları, keskin devrimci ajitasyon ve Sovyetler Birliği güzellemeleri, eğitim ve ajitasyonu aşan aşırı genel-soyut talepler, canı burnunda ve can derdindeki işçilere itici geliyor, başka kulvarlardan gelen dayanışmacıları ve sempatizanları soğutuyordu. Sosyalistlere sövmek, AEF'e saldırmak, Roosevelt'e faşist demek işlerin yürümesine, grevlerin kazanılmasına, örgütlenmenin sağlam temellerde inşasına yetmiyordu. Parti içinde ve militanlar arasında sekterliğe, dogmatizme, aşırıcılığa tepkiler de dillendirilmekteydi kuşkusuz. Bir parti yayını 1931'de sekterliği şu örnekle eleştiriyordu: "Son grevlerimiz, grevde yer alabilmek için işçilerin TUUL'a katılmaları şart koşularak en sekter biçimde yürütüldü." Bir başka grevdeyse örneğin partililerce işçilere günde 6 saat çalışma ve işçi-çiftçi hükümeti gibi gündemde olmayan uç talepler için mücadele çağrısı yapılıyor, grevin asıl konusu olan somut ihtiyaç ve talepler geri plana itilebiliyordu.[17] Daha 1932'de Uluslararası Kızıl Sendikalar Birliği'nin 8. Merkez Konseyi toplantısında, komünistlerin "yığın çalışmasını öğrenemedikleri"nden ve "kendilerini izole etmeleri"nden şikâyet ediliyordu.[18]

Üçüncü Periyot'un ikili (kızıl) sendikacılığı da çıkmaza girmişti.

Yine de şunu teslim etmek gerekmektedir: Bu dönemdeki militan sendikal mücadele birikimi ve yarattığı zemin, ABD işçi sınıfının ve sendikacılığının sonraki yıllardaki bütün kazanımlarında temel rol oynadı. Roosevelt ile başlayan toplu sözleşme ve sosyal güvenlik hakkına ilişkin reformlar ve sonraki yıllarda da

17 *Agy.*, s. 266.

18 Bkz. "A New Turn in the TUUL", *The Militant*, c. V, No. 28, 1932, s. 2; https://www.marxists.org/history/etol/writers/oehler/1932/07/tuulturn.htm

bunlar üzerinde inşa edilerek yerleşik nitelik kazanan Amerikan türü kapitalist "refah devleti" uygulamalarının kökenlerinde Amerikalı komünistlerin kanı ve canı vardır. Şayet bu türden reformlardaki etki, salt yasal düzenlemelerin teknik bakımdan oluşturulmasına, kanun yapmaya katılmak temelinde ele alınırsa elbette doğru bir sonuca ulaşılamaz. Bu türden gelişmelerin, burjuvazinin ve onun politik, bürokratik, akademik hizmetlilerinin kendi kurumlarında kendi aralarındaki müzakerelerle oluştuğu düşüncesi elbette yanlıştır. İtici gücü oluşturan toplumsal etkilerle, komünistlerin bir zamanlar başını çektiği işçi sınıfı hareketinin bu legal düzenlemelerin oluşması sürecini belirleyen politik tartışmalar ve mücadelelerdeki rolü düşünüldüğünde, partinin rolü de daha iyi anlaşılabilecektir.[19]

C. SOSYAL FAŞİZM BAĞNAZLIĞINDAN GERİ ADIM

Üçüncü Periyot'un bugün de tartışılan en önemli politikalarından biri "sosyal faşizm" kavramının belirlediği sekterlikti. Sosyal faşizm pratiğinin işçi sınıfı hareketini bölerek zayıflattığı, böylece faşizmin yükselişine dayanak oluşturduğu tezi bugün de yaygın biçimde dillendirilmekte, pek çok çevrede kabul görmektedir.

Ortak düşmana karşı sınıfın birliğinin ve ortak direnişin örülmesinin savsaklanamaz acil bir ihtiyaç olduğu bu dönemde, bu anlayışın faşizmin yükselişine ve Hitler'in Başbakan olmasına işçi sınıfını bölerek katkıda bulunduğu, faşizme karşı mücadeleyi zayıflattığı, şimdi de direnişi baltaladığı kabullenilmeye başlanmıştı uluslararası harekette.

Devrim beklentisinin bu biçimde sonuçlanması ve neredeyse her yerde ortaya çıkan çok yönlü başarısızlıklar, riskler, tehlikeler ve partilerdeki tıkanmalar elbette SBKP yönetiminde ve

19 Bu konuda, işsizler hareketini değerlendirerek işçi sınıfı hareketinin ve komünistlerin rolü konusunda sağlıklı bir perspektif sergileyen bir yazı için bkz. Steve Valocchi, "The Unemployed Workers Movement of the 1930's: A Reexamination of the Piven and Cloward Thesis", *Social Problems*, c. 37, No. 2, 1990, s. 191-205 ve özellikle 203.

Komintern'de de yankısını buluyordu. Dimitrov önderliğinde uluslararası harekette ve bünyesindeki partilerde Üçüncü Periyot'tan ayrılma dinamiği böyle başladı.

Faşizmin işçi sınıfı dışındaki toplumsal kesimleri de tehdit ettiği ve dolayısıyla onların da aktif katılımıyla mümkün olan en geniş direniş cephesini inşa etme fikri kabul edilmeye başlanmışken bunun sosyal demokratları dışlaması düşünülemezdi. Aksine, anti-faşist direniş hattının örülmesinin onlarla başlatılması, muhakemenin kaçınılmaz mantıksal uzantısı, işin doğası gereğiydi.

Hayat bu kavrayışı uluslararası harekete, Komintern'e ve tek tek ulusal partilere dayatmıştı.

Sovyetler Birliği'nin devlet çıkarları ve "tek ülkede sosyalizm"in de ölümcül tehditle karşı karşıya kalması, olası bir faşist saldırganlık ve savaş durumunda burjuva demokrat ülke rejimleriyle kamuoylarına yakınlaşma ihtiyacını doğurmuştu. Bu da elbette kritik bir etmendi her yerdeki komünistler üzerinde.

Komünistlerin sosyalistlere ilişkin eleştirilerinde haklılık payı elbette yüksekti. Sosyal demokrasinin kapitalizmin sadece yedek gücü, işçi sınıfı içindeki ajan gücü olmasından öte, belirli dönemlerde, örneğin Almanya'da devrimci durumlarda burjuvazinin doğrudan tetikçiliği görevini üstlendiği de sabitti.

Sosyal demokratlarla komünistlerin arasına kan girmişti. Komintern yaklaşımının böyle bir arka planı vardı ve bu hafife alınabilecek bir şey değildi; komünist hareketin vicdanına ve belleğine kazınmıştı.

Sosyal demokratların çoktan kapitalizmin partisi olduğu, komünizme karşı burjuva düzeni savunmak için silaha dahi sarılabilecekleri, emek eksenli düzen içi reform ve evrim dışında bir perspektife sahip olmadığı, emekçilerin bilincini körleştirip kapitalizmle sınırlamaktan başka işlevinin kalmadığı kuşkusuzdu komünist hareket bakımından.

Sosyal faşizm kavramıysa, bütün bunları aşan bir içerik taşımaktaydı. Bu büyük iddianın ispat yükü komünistlerin üzerine yıkılmış, geniş yığınların buna inandırılması gerekliliği, yükü

daha da ağırlaştırmıştı. Faşizm karşısında demokratik ittifak ihtiyacı ve somut gerçekliğin hükmünü icra etmesiyse, sosyal faşizm suçlamasının ağırlığını taşınamaz hale getirmişti.

Üstelik genel tutum tam bir mesnetsiz "kara çalma"ya dönüşmüştü ve bedelleri ağır olmaktaydı. İngiliz Genel Sekreter Palme Dutt, 7. Kongre'de şöyle eleştirecekti faşizm suçlamasının böyle rahat kullanılmasını: "Bizim faşizme karşı ajitasyon ve propagandada zayıf düşmüş olmamızın nedeni, her gerici görüngüyü, hatta komünist olmayan tüm kampı faşistlikle nitelendirmemizdendir."[20]

Sosyal demokrasinin işçi sınıfına ve Marksist harekete karşı işlediği suçların en ağırlarının yaşandığı Almanya'da gerici sosyal demokratların önce komünistlerle birlikte vahşi saldırıların hedefi olması, ardından da direniş saflarında konumlanması, sosyal demokrasinin Marksist geleneğe ihanetini değil ama sosyal faşizm suçlamasını gündemden düşürmüştü. Üstelik, hiç hak etmese de, kamuoyunun gözünde Hitler'in iktidara gelmesindeki aymazlığını hafifletmiş, komünistlerle paylaştırarak suçlarının bir bölümünden sıyrılmasını mümkün kılmıştır. Sosyal faşizm suçlaması bu koşullarda, giderek sosyal demokratları haksız saldırılara, iftiralara uğrayan mazlumlara dönüştürmüştür. Sosyal demokrasinin kirli sicilinin pek de benzer, en azından bire bir aynı olmadığı ABD'de bu suçlama iyice havada kalmaya zaten baştan mahkûmdu ve salt teorik açıklamalar, akıl yürütme ve soyut belirlemelerle yığınlar nezdinde SP aleyhine bir yargı oluşturmak kolay değildi. Bu durum elbette partiyi yıpratmaktaydı. Özde haklıyken haksız duruma düşmek tam da bu olmalıydı. Komintern'in muazzam tarihî deneyim zenginliği, kanıtları ve bilinciyle bu teze ilişkin derdini Avrupalı işçi, emekçi ve ilerici demokratlara, tarihsel belleğe ve bilim haysiyetine sahip, gerçeklere saygılı aydınlara en azından anlatması belki mümkündü ama ABD'de bunun tarihsel arka planı, bilinç altyapısı, deneyim biri-

20 Aktaran, Lewerenz, s. 160.

kimi, Marksizmin ve partinin gücü mevcut değildi. Üstelik sosyal demokrasinin geçmişi de, örgütsel-ideolojik-politik gücü de böylesi ağır bir tarihsel-teorik iddiaya temel oluşturacak ölçüde somut gerçeklik sağlamlığında değildi ve zeminsiz kalan suçlama da havada kalmaya baştan mahkûmdu.

Diyalektik adına düz mantık şöyle işliyordu: Kapitalizm derin yapısal krizini faşizme müracaat etmeden çözemez. Dolayısıyla, ABD'de de şu ya bu biçimde, şu ya da bu yolla burjuvazi mutlaka faşist rejime geçecektir, buna mecburdur, başka umarı yoktur. Buna eşlik eden bir başka yorumsa, (elbette bir sınıf diktatörlüğü olan) burjuva demokrasisiyle faşizm arasındaki farkın bulanıklaştırılarak özellikle emperyalist paylaşım saldırganlığıyla faşizme kayışın nesnel ve öznel zeminin oluştuğu ya da geçiş koşullarının olgunlaştığı yönündeydi. Kapitalizmin genel esnekliği; ABD'nin kendine özgü karakteri ve gücü; emperyalistler arası çelişkilerin etkisi; hegemonik konumun olanakları ve hesapları; burjuvazi içi dengeler; sınıf ilişkilerinin yapısı; iki partili sisteme bağlanmış sistemik özgüven ve olanaklar; faşizmin Alman Nazizmiyle belirlenmiş saldırgan karakterinin almış olduğu biçim ve yönelişin ABD ile onun tarihsel yakınları konumundaki İngiltere-Fransa blokuna etkileri; Sovyetler Birliği faktörünün çelişik tesirleri ve başka pek çok faktör yeterince dikkate alınmadı."

Sosyal demokrasiyi faşizmle eşitlemek, bir ve aynı kabul etmek, hele bunu tarihsel hiçbir kanıtı olmadan ABD'yle ilişkilendirerek iddia etmek, zamanın ruhuna, mekânın tarihsel geçmiş gerçekliğine, toplumun deneyim, bellek ve algılamasına, anın pratik göstergeleri tablosuna bütünüyle aykırıydı. Gericilik ve kapitalizm yandaşlığı, devrimci krizlerde nihai safın tetikçilikte olacağına olan kanıtlı kanaat, bütün bunların teorik-pratik-tarihsel zemininin sağlamlığı, her şeye karşın, sosyal demokrasinin vahşet ve saldırganlığının doruğundaki faşizmle özdeşleştirilmesini izaha yetmiyordu. Alman sosyal demokratlar bütün aymazlıklarına, hatta suçlarına karşın Hitler Nazizminin acımasız terör çarklarında ezilirken, her yerde sosyal demokratlar anti-faşist

mücadele içinde seferber olmuşken, üstelik Amerika gibi tarihsel bir göstergenin hiç mevcut olmadığı bir yerdeki böylesi keskin-kaba bir saldırganlık hiç ikna edici değildi, anti-faşist mücadeleye sabotaj gibi algılanmaktan öte bir sonucu yoktu. Hele bunu tabanda mücadele işbirliğinin örülmüş olduğu bir konjonktürde yapılmaya kalkışınca ortaya daha da vahim bir tablo çıkıyordu. Hayat derslerle doluydu: Genel ya da teorik haklılık ile pratikte doğruluk arasında her zaman doğrusal bir ilişki olmadığı gibi, bazen ciddi çelişki de ortaya çıkabiliyordu; kabaca haklı olan her zaman doğru iş yapmıyordu.

ABD'de durum daha da vahimdi. Sadece krizin devrimci gidişi değil, faşizmi güçlendirmesi ve Ocak 1933'te Hitler'in Başbakan (Şansölye) olmasının şoku değil, ayrıca Üçüncü Periyot politikalarının/taktiklerinin başarısızlığı ve bunun sonucu olan tıkanmayla tecride düşmek, mevcut güç dengesi koşullarında en fazla Amerikan Partisi bakımından acilen anti-faşist cephenin kurulması ihtiyacını dayatmaktaydı.

Aslında ABDKP en zayıf komünist partilerinden biriydi ve tek başına ayakta durması, aktif mücadele içinde bağımsız yer alması çok zordu. Üçüncü Periyot sürecinde de tabanda sosyalistlerle ortak mücadele ve işbirliği hiç eksik olmadı ABD'de. Kuusinen'in "oportünizm örneği" olarak eleştirmiş olduğu bu kendiliğinden fiilî işbirliği şimdi Komintern'in de kabul ettiği bir ihtiyaca ve genel amaca dönüşmüş, yükseklerden icazet almıştı. İşyerlerindeki, fabrikalardaki, sokaklardaki sosyalist ve komünist sıradan emekçiler doğrudan kendi hayatlarının ve geleceklerinin dayattığı zorunluluğu, ideoloji ve iktidar hesaplarıyla gözlerine mil çekilmiş tepedekilerden daha iyi sezmişlerdi; onlar daha sağduyulu, daha sorumlu, daha gerçekçi, girişken ve yaratıcı, hayatın gerçekleriyle daha barışık, kavga ortaklığında daha akıllı ve kararlı davranmışlardı. Ama partinin tepelerinde rüzgâr farklı esiyordu o zamanlar. Hedef ve taktikler üçüncü periyot döneminde olduğu gibi devrimci ajitasyonla iç savaşı da gündeme alan eylemliliklere dayandırılınca, sadece karşı-devrimcilerle değil, devrime karşı

olanlarla işbirliği söz konusu olamazdı ve bu unsurlarla çatışmacı ilişkiler kaçınılmazdı.

Devrim ve sosyalizm hedefini güncel gündemden düşürerek uzak bir geleceğe öteleyince ve acil demokratik görevler-ihtiyaçlar temelinde bir pozisyon alınınca kuşkusuz ittifaklar yelpazesi de genişliyordu. Önce, sosyalistlerle ve ilerici-sol sendikal güçlerle sınıfsal çıkarlar odaklı "Birleşik Cephe"; sonra, ittifak cephesini işçi sınıfı dışına doğru genişletip hedefleri gündelik talepler, anti-faşizm ve genel demokratik reformlarla sınırlayınca "Halk Cephesi"; partiyi, komünist hareketi ve işçi sınıfı eksenli yaklaşımları neredeyse bütünüyle geri çekerek esasta burjuvazinin en geniş kesimleriyle ve Roosevelt yönetimi dolayımıyla doğrudan devletle iş birliği/güç birliği inşa etme çabalarına yönelinince de "demokrasi cephesi" arayışı parti politikalarını belirledi.

Bu gidişi gerekli kılan nesnel koşullar, ABD içindeki ve dünyadaki gelişmelere, güç ilişki ve dengelerindeki değişimlere, başta Sovyetler Birliği'ne ilişkin ortaya çıkan yeni ihtiyaç ve zorunluluklara dayandırılmaktaydı parti yöneticilerince. Gidişatın sübjektif altyapısıysa, üyelerin değişen sosyal kompozisyonuyla, yeni üye kuşağından ve legal sendikal alanda partiyle tam özdeşleşmeden üst düzeylerde çalışan işçi önderlerinden yönetim kademelerine getirilen kadrolarla ve nihayet örgüt yapısındaki uyarlamalarla örülüyordu.

Partinin yeni ittifak arayışları aynı zamanda Üçüncü Periyot'un sosyal faşizm anlayışından geri dönüşü ifade etmekteydi.

Ne var ki, burada da sorunlu bir yaklaşım söz konusuydu. Marksist harekete musallat olmuş "komünistlerin akıllı ve onurlu, hasımlarının ise külliyen akılsız ve onursuz olduğu" anlayışıyla ya da aymaz bir varsayımla muhataplarına yaklaşmaktaydı parti.

Tabii komünistler akıllı ve onurlu, ötekiler ise aptal ve komünistlerdeki "devrimci onur"dan yoksun olduklarından ve işçilerin çoğunluğu partiye gelince tarihin yargısı da zaten böyle tecelli edeceğinden, resmi tarih böyle yazacağından dava kazanılmış

olacaktı. Oysa günümüze kadar gelen bu anlayış daha o zaman Amerika'da ve her yerde yenilmiş ve iflas etmişti.

Yanlış hesap, günü gelip de Bağdat'tan dönünce bedeli de ağır oluyordu. İleriki sayfalarda göreceğiz.

D. SİYAHLAR, MİLLİ MESELE, AÇMAZLAR

Üçüncü Periyot'taki Milli Mesele açılımı kuşkusuz partinin en önemli hamlelerinden biriydi. Partinin sınıf mücadelesiyle milli meseleyi birbirine bağlaması, devrimci perspektif bakımından da stratejik hedeflerle sınıfsal nitelikli kısmi reform projelerini ve gündelik talepleri birleştiren bir yol haritasını da ortaya çıkardı. Buna, siyah halkın bir bütün olarak temel insan ve yurttaşlık haklarının savunulması, ayrımcılığa, linçlere, baskılara, ırkçılığa karşı çıkılması eşlik etti. Proletarya ile siyah halkın ittifakının örülmesi perspektifi stratejik bir yönelimdi. Güney'e açılım ise, Kuzey'de Harlem gibi bölgelerdeki atılımlarla birlikte, engin bir ufuk açtı komünist harekete.

Earl Browder, Moskova'da Amerikan Komisyonu toplantısının 6 Eylül 1930 tarihli oturumundaki sunumunda şu bilgileri verdi: "Bir yıl önce partide 50-60 zenci üye ve kitleyle sınırlı temas vardı. Bugün üye kampanyamızın sonucunda üye kaydettiğimiz binlerce zenciden tutabildiklerimiz var. Bu zencilerin çoğunu kaybettik, parti yaşamına entegre edemediğimiz için onları örgütsel olarak kaybettiğimiz gerçektir. ... Bugün herhalde parti üyesi olarak gerçekten işlevsel 500-600 zenci üyemiz vardır. İşsizler Kurultayı'ndaki 1300 delegenin 173'ü zenciydi." Browder, ayrıca Deniz İşçileri Sendikası'nın Philadelphia şubesinde 700 siyah üyenin bulunduğunu belirtti.

Browder, self-determinasyon konusunda partide önce iki sapmanın ortaya çıktığını anlattı. Bunlardan birincisi, sloganın bütünüyle reddiydi. İkinci olaraksa, bu sloganı abartarak öne çıkartmak ve zencilerle beyaz işçileri birbirinden kopartmak, zencileri tecritte sürükleme eğilimiydi. Browder, bu sloganın dengeli

bir biçimde kullanılması gerektiğini söyleyerek, "bu talebi reddetmek de yanlıştır, 'acil bir eylem' programı olarak ele almak ve abartmak da doğru değildir," dedi. Browder, Güney'deki genel ortamın özelliği nedeniyle partililerin silahlanmak zorunda olduklarını ama buradaki baskılar ve illegaliteye itilme karşısında, kadrolarda gelişen, yeraltında şiddet içeren mücadele anlayışıyla da mücadele edildiğini anlattı.[21]

Gerçekleştirilen stratejik hamlenin ve altına girilen devasa yükün sorunları Browder'ın söylediklerini aşmaktaydı.

Elbette ilk tartışılması gereken, ABD'deki siyahların temel talepleri ve self-determinasyona nasıl baktıklarıydı. Kuşkusuz, kuruluşundaki yerli topraklara el konmasından siyah halka yönelik köleleştirme ve ırkçı ayrımcılığın yarattığı tepkilere, ABD'nin ontolojisi bu türden taleplere zemin hazırlamaktaydı. Bununla birlikte, siyahların temel talebinin eşitlik ve yurttaşlık hakları olduğu, buna bağlı olarak da siyah emekçilerin sınıf sorunlarının öneminin, hem sınıfsal hem ırksal baskılara karşı direnişin örülmesinin vurgulanması gerektiği hep ileri sürülmüştür. Siyah halkın "ezilen bir millet" değil de, "bastırılan ırk" olduğu tezi öne çıkartılmıştı. Siyahların özellikle Kuzey eyaletlerine göçünün kitlesel boyut kazandığı bir dönemde self-determinasyon hakkı önemini yitiriyor, aksine siyahların dışlanmasına-tecridine yol açtığı iddiasıyla eleştirisi konusu bile olabiliyordu.

Buna karşılık, partinin önemli siyah yöneticilerinden Benjamin Davis eleştirilere şöyle yanıt vermekteydi: "Bugün biri Siyah Kuşak içlerine gidip de 'self-determinasyon' isteyip istemediğini sorarsa, bir zenci çiftçi söylenenin anlamını hemen anlayamayabilir. Ama anlatırsanız, ona toprak istiyor mu diye sorarsanız, 'evet' yanıtını verecektir."[22]

21 Komintern Arşivi, 495.37.65/66-72.

22 Aktaran Gerald Horne, "The Red and Black: The Communist Party and African Americans in Historical Perspective", içinde Brown, Martin ve diğerleri, *New Studies...*, *age.*, s. 205.

Bu arada, siyahların önemli bölümüne bu yolla ulaşmada zorlanan partinin özellikle önyargıların yaygın ve güçlü olduğu Güney eyaletlerinde bu tez ile beyaz işçilere ulaşmada da büyük engeller yaşadığı ayrıca belirtilmelidir. Beyaz işçileri örgütlemede, yani onların önyargılarını kırarak partiye kazanma ya da genel işçi hareketine ve mücadeleye katma, sendikal çalışmaya ikna etme uğraşlarında siyah haklarına ve eşitliğine verilen ödünsüz-kararlı direnişin baltalayıcı rolü oldu ama yine de parti geri adım atmadı, bedeli ödedi.

Kuzey'de ise farklı sorunlar ortaya çıkmaktaydı. Örneğin, New York'un stratejik önemdeki siyah bölgesi Harlem'de parti görece varlıklı siyahlar ve siyah örgütlenmeleriyle karşı karşıya gelmekteydi. İşsiz ve kira ödeyemedikleri için evlerinden atılan siyahlarla örülen dayanışma ağında siyah ev sahipleriyle çatışmalı bir ilişki gelişiyordu. Harlem'de, "siyah kiracılar benzer gelire sahip beyazlara daha fazla kira bedeli ödüyorlardı; evler [bakımsızlıktan] hızla çürüyordu; ve Harlem'in yoksulları siyah ya da beyaz yayınlarda ilgi görmüyordu."[23] Bu durumda, eleştirel görüşe göre, Harlem'deki gayrimenkullerin üçte birinden biraz fazlasına sahip olan siyah ev sahiplerine yönelen parti, "siyah orta sınıflara savaş açmış" oluyordu: "Komünistlerin reformizmin her türlüsünü reddetmesini öngören yeni Komintern çizgisi, siyah Amerika'daki sınıf ilişkilerinin mekanik bir yeniden yorumlanmasını getirdi. Buna göre, siyah işadamları ve profesyonelleri siyah işçilerin sırtındaki 'parazitler', siyahların hak ve dayanışma örgütlenmeleri ... beyaz kapitalistlerin basit 'aletleri' oldular. 'Devrim'i tek çıkış yolu olarak gösteren komünistler siyahi topluluklar içindeki bütün faaliyetlerini, özellikle de ekonomik durumu düzeltme çabalarını, yerleşik siyah önderleri itibarsızlaştırma platformları olarak kullandılar."

O dönemde ezilen bir halkın önemli kurumlarıyla ve temsilcileriyle, ekonomik bakımdan görece iyi durumdaki "burjuvazi"sine, dükkân sahibi esnafına, kilisesine ve özellikle de komünist olmayan profesyonellerine, hukukçu, mühendis, gazeteci, muhasebeci

23 Naison, *Communists in Harlem... age.*, s. 21

gibi küçük burjuvalarına karşı alınan keskin, suçlayıcı ve dışlayıcı tavır zararlı sonuçlar doğurdu.

Siyahları partiye çekmek de bütün dönem boyunca sorunlu olmayı sürdürdü. Kuşkusuz partinin kararlı tutumu ve siyah haklarına verdiği ödünsüz, özverili destek bir karşılık buldu, direnişlerdeki öncülüğü ve üye kampanyalarıyla eğitim faaliyetleri etkili oldu. 1930-31 arasında parti okullarındaki öğrencilerin dörtte biri siyahlardan seçilmişti. 1932'deki 41 tam zamanlı öğrencinin 12'si Afrikalı Amerikalıydı. Partinin çeşitli kampanyalarında ve cephe örgütlenmeleriyle çalışmalarında siyahlara önemli görevler de verilmekteydi. 1937 başında 2649 siyah üyeye ulaşılmıştı ve bu, parti üyelerinin yüzde 7'sine tekabül ediyordu. Bir yıl sonra rakam 2890'a yükselecekti ki, bu yeni kaydolanların yüzde 17'sine karşılık gelmekteydi. Toplam Afrikalı Amerikalı üye sayısı da 5000'i bulmuştu.[24]

Bu sayılar istenen ölçüde değildi elbette ama bir başka sorun daha da önemliydi. Bu da siyah üyelerde görülen, işsizlerdeki gibi üyelikten ayrılma oranının yüksekliğiydi. Örneğin, partinin 1933 tarihli özel bir raporunda bu konuda şöyle denilmektedir: "[1930 yılında toplanan] 7. Kurultay'da yaklaşık 200 zenci üyemiz varken, bugün üyelerimizin en az yüzde 10'u zenci işçilerden oluşmaktadır ve bunların neredeyse yarısı Chicago'dadır. Dolayısıyla, zencilerin partiye kazanılmasında kesin ama bölgelerin çoğunda yetersiz bir ilerlemeyi kaydetmek mümkündür. Ama partiye gelen öteki kesimler arasında en fazla dalgalanma [eski kayıtlı üyelerin ayrılması, yenilerinin kaydolması ve üye kompozisyonunda oynamalar] zencilerde olmaktadır."[25] Browder'ın da yukarıda belirttiği gibi, 1930 kampanyasında partiye 1300 siyah üye kaydedildi ama 1931 Ekim'inde siyah üye sayısı 1000'in altına düşmüştü.[26]

Üçüncü Periyot'un sonunda bu konuda da ciddi bir geri çekilme yaşanmak zorunda kalındı. Bu dönemin radikalliği içinde 1932

24 Glazer, *age.*, 173-175.

25 Parti Arşivi, 515.1.4150

26 Glazer, *age.*, s. 173.

seçimlerinde self-determinasyon meselesi öne çıkmıştı. Daha önce belirttiğimiz gibi, başkan yardımcısı adayı Ford'un 1935 tarihli kitapçığında "Siyah Kuşağın tam bağımsızlığı"na, "ayrılma hakkı"na vurgu yapılıyordu. "Sovyet Zenci Cumhuriyeti" propaganda faaliyetlerinin ana başlıklarından biriydi. Buna karşılık, 1936 seçim platformunda ise Siyah Kuşak tezinden artık söz bile edilmeyecek, insan hakları, eşit yurttaşlık, sınıf çıkarları vurgulanacaktı.

Aslında baştan beri bu alanda ilke, gündemin önüne çıkartmamakla birlikte self-determinasyon hakkının savunulması, stratejik ilke olarak benimsenmesi, buna karşılık pratikte acil ihtiyaç ve gündelik talepler temelinde milli değil sınıfsal çıkarlar ve eşitlik hakları üzerinden ilişkileri geliştirmek, mücadeleyi yürütmekti. Yine de dönem içinde ve özellikle de Güney'de ve örneğin New York gibi merkezlerdeki propaganda faaliyetlerinde self-determinasyon vurgusu özündeki alışılmadık çarpıcılığıyla da öteki yaklaşımları gölgeleyecek ölçüde belirginleşmekte, öne çıkmaktaydı.

Daha sonralarıysa, Siyah Kuşak, "ezilen millet" ve "self-determinasyon hakkı", sadece parti yönetiminin ya da 1936 ve sonrasının seçim kampanyalarının değil, siyahların da gündeminden iyice düşecekti. Bir Üçüncü Periyot yaklaşımı da 1936'ya gelindiğinde böylece sonlanmış oldu

Nihayet Browder 1944 yılındaki bir yazısında konuya şöyle bir yorumla kendi son noktasını koymuştur:

> Zenci halkın kararı dolayısıyla zaten verilmiştir. Buna göre, zenci halk, Amerika'da bugünkü sistemde eşit yurttaşlığı gerçekleştirme fırsatını, hayalî bir beklenti ya da belirsiz bir gelecek olarak değil, güncel bir politik görev olarak görmektedir. Bu kendi başına zenci halkın self-determinasyon hakkını kullanması demektir.
>
> Bu dönemde zenci halk, tam ve koşulsuz eşitlik temelinde, ülkemizin genel demokrasisine entegre etme ve sorunu artık ertelemeksizin şimdi çözme imkânını yaratan bu tercihtir. Bugünkü Amerikan sistemi içinde, zencilerin tam eşitliğinin hemen sağ-

lanması, halkların ulusal kurtuluş savaşı niteliğindeki [İkinci Dünya] savaş sayesinde mümkün olmuştur.[27]

Self-determinasyon yaklaşımı zaman içinde bir "sol sapma" olarak tanımlanacaktı. Eşit yurttaşlar olarak yaşamak, "millet" sayılmaya ve ayrılmaya üstün gelmişti.

E. ÜÇÜNCÜ PERİYOT: DEĞERLENDİRME, BİLANÇO

Büyük Bunalım'la gelen Üçüncü Periyot siyaseti partide büyük hareketlilik yarattı, ideolojik ve örgütsel silkinme getirdi; coşkuyla seferber olan üyelerin ortaya çıkardığı dinamizm, açılan yeni kapılar, çeşitli sorunlara müdahale olanakları, bu kulvarlardan ulaşılan toplumsal kesimler, devrimci umutları, kararlılığı, eylemliliği yeşertti. Bu süreç, aynı zamanda Lovestone "sağcılığı"ndan keskin bir solculuğa geçişi getirdi; dogmatik, sekter, slogancı ruh halini besledi.

Kriz ve ona karşı geliştirilen ideolojik-örgütsel-politik araçlar yeni ufuk açmakla birlikte beklenen karşılığı üretemedi. Kazanımlar sınırlı kaldı, kalıcı özellik kazanamadı ve zamanla kısırlık ve tıkanma ortaya çıktı. Parti giderek sekterlik ve dogmatizmin kısırdöngüsü içinde ciddi bir tecrit riskiyle karşı karşıya kaldı. Faşizmin yükselmeye başlaması, uluslararası hareketin her şubesinde olduğu gibi Amerikan Partisi'nde de özeleştirel yeni bir değerlendirmeyi gündeme soktu. Komintern ve Sovyet Partisi'nde de aynı süreç yaşandı.

Bu dönemde gündelik ve kısmi reform taleplerinde bile komünistler hep "çözüm" olarak devrim ve sosyalizme işaret ediyorlardı. Bu türden talepler ile kullanılan keskin politik dil arasındaki çelişki muhataplarında, ister istemez ya her şeyi (devrime) ertelemeci bir psikoloji yaratıyor ya da caydırıcı bir etki yaparak örgüt-

27 "On the Negro and the Right of Self-Determination," *The Communist*, XXIII, 1944, s. 84-85'ten aktaran Joseph C. Mouledous, "From Browderism to Peaceful Co-Existence: An Analysis of Developments in the Communist Position on the American Negro," *Phylon*, c. 25, No. 1, 1964, s. 80-81.

lü devrim mücadelesine hazır olmayanları ürkütüyor, geri çekilmelerine neden olabiliyordu. Böylece sekterlik, tecrit, slogancılık, darlık, hayattan ve toplumdan kopuk solculuk ortaya çıkıyordu. Buna karşılık, politik özden bütünüyle soyutlanmış bir mücadele biçimi de ekonomizme, giderek reformizme, hatta popülizme, kuyrukçuluğa ve tasfiyeciliğe savrulma riskini taşıyordu. Parti içinde her iki damar da mevcuttu.

Gerçekten de salt ekonomik mücadeleler ve örgütlenmeler içinde yer alarak ve nesnel koşulların çalışmaya başlamasıyla kitlelerde devrimci bilincin oluşacağı varsayımı ne kadar yanlışsa, salt keskin ajitasyonla, politik jargonla, ideolojik söylemle, teoriyle yığınları eğitip devrimci bilinci böylece açığa çıkartma anlayışı da o denli yanlıştı. Hayatın sistemik boyutlarından, siyasetten, sınıflar ilişkisinden kopuk ekonomik/sendikal mücadele de; yaşam ihtiyaçlarından, çıkarlardan, gündelik taleplerden, sahadan, mücadele ve pratikten soyutlanmış devrimci propaganda da Marksizmden sapma sapağında buluşuyor, partiyi bir kısırdöngüye mahkûm kılıyordu. Ekonomizm, işçilerin perspektifinin işyerine sıkışıp karnıyla düşünmeye uyarlanmış biçimde, salt dar ve güncel ekonomik çıkarlarla sınırlı olduğunu varsayarken, sekter-dogmatik solculuk da, her işçiden bir allame, bir filozof, politik uzman, bir idealist misyoner olmasını beklemekteydi. Böyle olunca da, neredeyse bir işbölümü ortaya çıkmaktaydı. Bilinçsiz işçiler için sendikal mücadele yeterli görülüyor, "büyük iş", yani politik/ideolojik propaganda/eğitim de bilinçlilere, komünistlere, partililere bırakılıyor, onların dar entelektüel dünyasına ve tatmin duygusunu kaşıyan devrimci retoriğin içine hapsediliyordu.

"Sağ oportünizm"den Üçüncü Periyot "sol dogmatizm"ine geçiş ya da savruluş, şimdi yeni bir eksen kaymasına zemin oluşturmaktaydı. Kim bilir belki de, sol görünümlü ekonomist keskinlik sağ ekonomizmle aslına dönmek üzereydi.

Amerikalı Maoist yazar Mike Ely, Üçüncü Periyot'un hâkim karakterini, "sol ekonomizmin ekonomik mücadelelerden yükselen reformist siyasete gevşek biçimde monte edilmiş devrimci

propaganda" olarak tanımlamakta. Ona göre, komünistler işçilerin sendikal/ekonomik kavgalarına katılırken bu mücadeleler içinde "kayboldular."[28]

Sonuçta bu durum parti siyasetine neredeyse kendiliğinden "ya siyasetten soyutlanmış ve böylece reformistleşmiş daha çok sendikal eylemcilik ya da gerçeklikten uzak, konjonktürle ilgisiz, somuta karşılık gelmeyen, dolayısıyla boş sloganlarla makyajlanmış ve böylece devrimci bilincin oluşmasına katkıda bulunamayan militanlık" olarak yansıdı.

Kapitalizmin krizi ve politik, ekonomik, sosyal sonuçları ne denli yıkıcı olursa olsun, tek başına "devrimci durum" için yeterli olmayabiliyor. Nesnel olan öznelle şu ya da bu nedenle buluşup bütünleşemeyince, "devrimci durum" da oluşmuyor. ABD'deki durum tam da buydu. Köklü tarihsel, kültürel girdilerle oluşan ve son derecede deneyimli, örgütlü burjuvazinin çeşitli araç ve yöntemlerle uyguladığı ideolojik manipülasyonlarla denetleyebildiği öznel unsuru salt ajitasyonla devrimci mecraya akıtmak kolay değildi. Salt nesnel duruma bakarak mekanik çıkarsamalarla "devrimci kriz" saptamasında bulunmak, bununla uyumlu öznelliği varsaymak ve taktiklerle dili ona göre oluşturmak, sonunda ekonomizmle de malul bir "sol sapma"ya dönüşebiliyordu.

1. Devrimci Olmayan Durum

Büyük Bunalım yıllarında bütün nesnel devrimci koşullara karşın devrim beklentilerinin hiçbir yerde gerçekleşmemesi, üstelik bu dönemde bir de faşizmin yükselmesi, başarısızlığın sadece Amerikan Partisi'yle sınırlı olmadığını göstermekteydi. Kuşkusuz Amerikan işçi sınıfının geçmişinden gelen şiddet yüklü militan mücadele geleneğinin bu özel dönemdeki patlamasını sosyalist-devrimci yönelimle karıştırarak bilinç sıçramasının göstergesi

28 Mike Ely, "Slipping Into Darkness: The CPUSA and the Trade Unity League (1929-1935)", *Revolution*, 1980, s. 47 ve 51; Bu yazıya internetten ulaşmak mümkün: http://www.readingfromtheleft.com/PDF/Kasama/mike_ely_slipping_into_darkness_cpusa_kasama.pdf

olarak görmek parti bakımından (görüntüye bakarak belki de anlaşılabilir) ciddi bir yanılgıydı. Başka hatalar da söz konusuydu ama yine de partinin burada işaret ettiğimiz "sağ" ve "sol" hatalarının tek başına bu konuda açıklayıcı/belirleyici neden olamayacağı kesin. Sorun, ayrıca ABD ile sınırlı değildi, dünya çapında bütün hareketi kapsayan bir boyuttaydı.

Bu durum elbette uluslararası işçi hareketinde ve Üçüncü Enternasyonal dünyasında da tartışıldı, yeni arayışları gündeme getirdi. Bardağı taşıran devasa damla, devrim beklentisinin gerçekleşmemesi ya da komünist partilerin yeterince büyüyememesi değil, tektonik kırılma, büyük tsunamiydi – faşizmin iktidara gelmesiydi.

Kriz koşullarında, kitabın yazdığı neredeyse bütün objektif unsurların gelişip olgunlaştığı bir ortamda, örneğin Almanya gibi hem üretici teknik yetkinliği hem politik-ideolojik gelişkinlik hem de yüksek örgütlülük düzeyi bakımından dünyanın en gelişmiş proletaryasının bulunduğu, halkın büyük çoğunluğunun kapitalizme karşıtlığının dorukta olduğu bir ülkede yığınların dalgası üzerinden faşizmin zafer kazanmasının yeni arayışları gündeme getirmesi kaçınılmazdı. Sübjektif unsur, devrimci bilinç, yığınların davranışlarının sosyopsikolojik belirleyenleri elbette yeniden mercek altına alınacaktı. Burada "sağ" ya da "sol" hatalar diye belirlenen eleştirilerin başka bir gerçekliğin üzerini örtmemesi ve hatta sadece daha derinlerdeki yenilgi tohumlarının kaçınılmaz sonuçları olarak görülmesi dikkate alınmalıydı. Komünist partilerin, nesnel koşulları "devrimci değişimin temeli", çok boyutlu öznel dinamikleri de aynı değişimin "taşıyıcısı" olarak ele alan saptamasında eksikliğin sübjektif olanda aranması böyle gündeme geldi. Bu süreç içinde elbette sapmalar, analiz hataları, yanlış zeminlerde konumlanma, yabancı ideolojilere savrulmalar da ortaya çıktı ama bir arayış da ivme kazandı. Parti kuşkusuz devrimci sınıf bilincinin, yani sübjektif dinamiğin ete-kemiğe bürünmüş iradi ifadesiydi ama tek başına bu alanı şekillendirmesi, belirlemesi de mümkün olamamaktaydı. Tarihsel bellekten yüzyılların geleneklerine,

sınıf düşmanlarının ideolojik araçlarından öteki pek çok imkân ve manipülasyonlarına, insan doğasının gizemlerinden toplumsal/kitlesel psikolojinin kendine özgü karakterine, pek çok yeterince araştırılmamış etken, "objektif gerçeklik" ile "doğru" politikalar, taktikler ve stratejilere direnmekte ya da somutun parçaları olarak maddi güce dönüşmekte, sürece damga vurabilmekteydi.

Bu noktada, bilinç ve kitle davranışlarının sosyopolitik dinamiklerinin araştırılması, ideolojinin nasıl ve hangi sınıflar lehine hangi mekanizmalarla "maddi gerçekliğe dönüştüğü"nün belirlenmesi, işçi hareketinin bu alanda bilimsel araçlar oluşturması ihtiyacına yanıt verilmesi gibi saiklerle özellikle psikoloji biliminin öne çıkarıldığı bir araştırma eğilimi ortaya çıktı. Yığınları harekete geçiren ve politik tercihlerini belirleyen unsurlar arasında olabilecek sosyopsikolojik dinamiklerin ve sübjektif unsurların yeterince dikkate alınmamasını ciddi bir zaaf olarak gören, bilincin ya da çarpık bilincin oluşmasının kökenlerinde yatan sosyopsikolojik nedenlerin saptanmasını devrimci teoriye katkı olarak kabul edip ciddiye alan kimi araştırmacılar yeni tezler oluşturdular.

2. Sübjektif Unsur

Alman Nazizminden kaçarak Amerika'da bir süre yaşayan Marksist düşünür Karl Korsch, bu arayış sürecini ve ortaya çıkan psikolojik çözümleme eğiliminin kökenlerini, 1942'de yazdığı ve Marksizm temelinden hareketle bu konuda bilimsel ilerleme sağlanabileceğini savunduğu bir Freud eleştirisinde şöyle anlatmaktaydı:

> Eski işçi hareketinin teorisi rasyonel ve nesnelciydi ama kitleler her zaman açıkça anlaşılabilir ekonomik ihtiyaçlarına uygun davranamazlar. Yığınların kafasında, ekonomik çıkarlar değil de, ideoloji belirleyici unsurmuş gibi görünüyor. Bu gerçeği kabullenmek ve buna uygun propaganda ile örgütsel formları oluşturmak sadece gerçekçi olmak anlamına gelir. Dolayısıyla da, kontrolünü ve yönlendirilmesini sağlayacak araçları bulabilmek için yığınların gerçek davranış saiklerini araştırmak her sınıf mücadelesi teorisinin temel parçası olmalıdır.

> Marksizmin bize verdiği 'nesnel' bilgiyi tamamlamak ve kısmen de yerine geçmek için psikolojinin seçildiği görülüyor...
>
> Büyüyen etkilerine karşın, bu görüşlerin tutarlı bir teorik formülasyonu Amerikan radikal literatüründe henüz yok. Güncel faşizm deneyimi nedeniyle Avrupa'da Marksist sınıf mücadelesi teorisini "sosyal psikoloji" ile "tamamlamak" girişimlerini görüyoruz...
>
> Bunlar resmî Marksizmi, sınıf mücadelesinin gelişimini mekanik biçimde "ekonomik ihtiyaçlar"a bağlı görmekle ve tarihte sübjektif unsurun önemini yeterince dikkate almamakla eleştiriyorlar.[29]

Benzer arayışların günümüzde bile sürdüğü düşünülürse, başarısızlık sorununu sadece Amerikan Partisi ve komünistlerine bağlamanın çok da sağlıklı olmayacağı açıktır. Dolayısıyla, buradaki saptama ve eleştiriler ne denli haklı/doğru olurlarsa olsunlar, sorumluluğun araştırılmasında gereken daha derin noktaların göz ardı edilmesini haklı çıkarmaz. Bu süreçteki başarısızlık bütün komünist partileri kapsadığı için sorunu salt "doğru" siyasete indirgemek, sorumluluğu ABDKP üzerine yıkmak ya da bugünden ahkâm keserek devrime reçete yazmak doğru olmaz.

Serüvenimizin bundan sonraki bölümünde göreceğimiz gibi, eksiklik, yanlışlık ve yenilgilere afaki eleştirilerle çözümler üretmeye kalkmak, yanlış teşhislerden hareket etmenin kaçınılmaz sonucunu doğuruyor ve başka daha vahim hatalarla başka ölümcül savrulmalara dayanak olabiliyor.

Üçüncü Periyot'un içinde/özünde "reformizm" içeren "sol sapma"sı daha sonra "sol keskin söylem"le kamufle edilmiş bir "tasfiyeci sağcılık" dalgasına dönüştüğü ve bu eğilimin Üçüncü Enternasyonal'in neredeyse bütün partilerine ve merkezine değişen ölçülerde de olsa yansıdığı düşünülürse, belki de hareketin bütününün daha derinlerde yatan dinamiklerin kıskacında umarsız arayış ve çırpınışlarda öğütüldüğü gerçeği ortaya çıkar. Bunu ucuz bir "Leninizmden sapma", "Marksist bilimi yetkin

29 https://rosswolfe.files.wordpress.com/2016/06/karl-korsch-marxism-and-psychology-1938.pdf

uygulamada eksiklik" ya da "yeterince devrimci olamama" gibi "açıklamalar"la geçiştirmek ve doğal sonucu olarak da palyatif tedbirlerle, konjonktürel tepkilerle, zihnî üretimden çıkmış taktiklerle düzeltmeye, aşmaya çalışmanın derde deva olmadığı açık. Marksizmin eşsiz bilimsel değerinin bahşettiği sağlam zemin ile büyük Leninist deneyim ve saygıdeğer özverilerle bezenmiş uzun mücadele tarihinin dersleri üzerinden yapılacak değerlendirmelerle, yenilenmeler ve atılımlarla işe başlamak gerek. Bu kitapta öyküsü yazılanların talihsiz kısırdöngüler içindeki çırpınışları, kahramanlıkları, özverileri, iyi niyetleri, masum arayışları, bencillikleri, günahları ve ihanetleriyle birlikte çürüme etkilerine maruz kalışları böylece bir "ders"e dönüşebilir. Onların canavarın ağzında barbarca öğütülmeleri ve yenilgileri ancak bu yolla işçi sınıfı hareketinin geleceği bakımından bir anlam ifade edebilir. Bütün çekilenler de boşa gitmemiş olur. Trajedi de farsa dönüşmez, insani kurtuluşa giden yoldaki çetin mücadelede sınıf düşmanının acımasız çırpınışlarının günah hanesine yazılır.

V

Çıkış Arayışları – Çarka Doğru

Komintern'in 6. Dünya Kongresi ve Sovyet Partisi içindeki çatışma sürecinde, "Buharin sağcılığından, tasfiyecilikten başka bir şey çıkmaz," denmiş, yaygın tersten tasfiyelerle hareket temizlenmişti. Üçüncü Periyot'un "sınıfa karşı sınıf" şapkasındansa Hitler çıkmıştı. Buharin sağcılığının bedelini oportünist tasfiyeciler ödemişti. Ötekinin bedelini, sonraki 10 yıl içinde faşist ülkelerde ve Paylaşım Savaşı'nda canlarıyla on milyonlarca gariban yoksul ödeyecekti.

Ortaya çıkan tıkanma, hatta faşizmin yükselişiyle somutlaşan fiyasko, yeni bir değerlendirmeyi, "devrimci çıkış" yerine konacak bir başka tür çıkışın arayışını dayatmaktaydı. Bu, basit bir "değişen koşullar"a paralel "yeni taktikler" oluşturma meselesi değildi ama pişkinlik öyleydi ki, öyle anlatıldı. Hareketteki "tek adam kültü", Moskova'daki ve tek tek partiler içindeki şeflerin "bilimsellik" ve "yanılmazlık" iddiaları, kariyer ve memurluk tutkusu öyle boyutlardaydı ki, Leninist özeleştiri öylesine unutulmuş ve saptırılmıştı ki, içi boş keskin slogancılıkla devrimcilik öylesine özdeşleştirilmişti ki, esaslı tahliller yapılamadı. Böylece yeni sapmalara, savrulmalara kaygan zemin hazırlayan çelişkilerle, aymazlıklarla örülmüş bir yeni süreç başlatıldı. Sağ'dan sol'a, sol'dan yeniden sağ'a gidip gelen sarkaç hareketi, hareketin diyalektiğinin yasasına böyle dönüştürülüyordu.

A. SOSYALİSTLERE MAHCUP İLK ADIM

Yeni çare arayışlarının ilk önemli ve fakat yetersiz, mahcup adımı 1933 yılında atıldı. Aslında bu girişim hâlâ sekterliğin izlerini taşıyor, iflas etmiş "sosyal faşizm" anlayışının gölgesi altında, "aşağıdan Birleşik Cephe" taktiğinin dolaylı biçimde uygulanması anlamına geliyordu.

Bu yeni taktik dönüşüm ve arayışta ilk gündeme gelen konu sosyalistlerle ilişkiler ve Birleşik Cephe girişimiydi. Amerika'da bu, partinin üçüncü partiye, işçi-çiftçi partisine değişen bakışıyla birlikte seyretti.

Partinin ileri gelen teorisyen yöneticilerinden Bittelman, Mart 1933'ten başlayarak "Birleşik Cephe için mücadelemiz"in anlatıldığı bir parti yayınına yazdığı önsözde, bu arayışla ilgili "Neden sadece 1933 Mart'ından sonra," sorusuna basit, doğruluğu kendinden menkul ve hiçbir özeleştiri izi içermeyen şu pişkin yanıtı vermekteydi: "Neden açık olmalı. Hitler faşizminin iktidara gelmesi ve bunun ardından bütün emperyalist dünyada faşistleşmenin büyümesi..."[1]

Evet, Hitler'in iktidara gelmesinin yarattığı şok, komünist hareketin bütününde olduğu gibi ABD Komünist Partisi'nde de etkisini gösterdi. Bu yeni duruma uygun yeni bir değerlendirme ve özellikle de sosyal demokratlarla ilgili tutumda belirli bir geri dönüşün sancısı yaşanmaya başladı. Bu durumda, anti-faşist cephe kurma ihtiyacı ile "sosyal faşizm" tezi arasındaki çelişkileri aşma arayışlarına girildi. Bu elbette kolay olmayacaktı. Hem yılların getirdiği alışkanlıkları, ideolojik değerleri, davranış kalıplarını değiştirmek hem pratik esneklikleri uygun bir dil ve teorik gerekçelerle hayata geçirmek hem de ilişkilerde yılların ortaya çıkardığı zehirli havayı dağıtmak ve duygusal kopuşları aşmak çok zordu.

İlk hamle Moskova'dan geldi.

---

1 The Advance of the United Front, Central Committee, (Introduction by Alex Bittelman), Communist Party of the USA, New York, 1934, s. 3.

B. KEYK'İN İŞÇİ ÖRGÜTLERİNE VE SOSYAL DEMOKRAT PARTİLERE BİRLEŞİK CEPHE ÇAĞRISI

18 Mart 1933'te KEYK bir çağrı-manifesto yayınladı. Manifesto kapitalist dünyadaki krizin ve işçi sınıfının kazanımlarına saldırıların devam ettiğini, Almanya'daki açık faşizmle birlikte bunun tam bir teröre dönüştüğünü belirttikten sonra, "uluslararası proletaryayı sınıf düşmanının darbelerine açık hale getirme"nin sorumluluğunun sosyal demokrat partilerin geçmişte ve bugün izlediği politikalarda olduğunu iddia ediyordu. Manifestoda, "Kötünün iyisi yaklaşımıyla burjuvaziyle [girişilen] bu sınıf işbirliği politikası, pratikte, faşist reaksiyonun Almanya'da zaferine giden yolu açtı," denmekteydi.

KEYK, Uluslararası İşçi ve Sosyalist Enternasyonal Bürosu'nun 19 Şubat'ta yaptığı açıklamayla sosyal demokrat partilerin faşizme karşı mücadele için komünistlerle Birleşik Cephe kurmaya hazır olduğunu belirtmesini, eski davranışların ışığında inandırıcı bulmamakla birlikte, olumlu ve yanıta değer bulmaktaydı. Yine de KEYK, bu dönüşümün aslında işçilerin her yerde Birleşik Cephe inşasını kendi ellerine almalarının sonucu olduğunu iddia ediyordu.

Bununla birlikte KEYK, "sermayenin ve faşizmin saldırısının, işçi sınıfının sınıf mücadelesi temelindeki Birleşik Cephesi'yle püskürtülebileceğine olan inancı"yla komünist partilere, "sosyal demokrat işçilerle sosyal demokrat partiler dolayımıyla birleşik mücadele cephesi kurmak için bir girişimde daha" bulunmasını öneriyordu.

KEYK bu cephe için somut bir program da önermekteydi. Buna göre, a) her alanda, her işçi yapılanması içinde, faşizme karşı özgürlükleri savunacak birlikler kurulmalı, savunmacı eylemlilikler örgütlenmeli. "Faşist haydutların silahlı saldırılarına karşı" yığınsal protestolar, yürüyüşler, politik grevlerle mücadele edilmeli. İşyerlerinde ve işçi semtlerinde "özsavunma birlikleri" kurulmalı; b) "ücret indirimlerine, kötüleşen çalışma koşullarına, sosyal güvenliğe yapılan saldırılara, işsizlik tazminatlarının

düşürülmesine, işten atılmalara karşı" toplantılar, yürüyüşler ve grevlerle protesto eylemleri düzenlenmeli; c) bu süreçte komünist partiler sosyal demokrat örgütlere yönelik saldırılardan kaçınmalı, suçlamalar Birleşik Cephe uygulamalarıyla ilgili anlaşmaları ihlal edenlerle grev kırıcılara yöneltilmeliydi.

KEYK son olarak, "aşağıdan cephe" politikasını da tam olarak terk etmiyor, sosyal demokrat örgütlerin yönetici ve liderleri nasıl tavır alırlarsa alsınlar, "sosyal demokrat ve [komünist] partili olmayan işçiler"i, komünistlerle "sözde değil eylemde Birleşik Cephe"yi inşaya başlamaları çağrısında bulunuyordu.

KEYK, bütün partilere ve özellikle de Alman Komünist Partisi'ne, bu somut programla ilgili müzakerelerin sonucunu beklemeden sosyal demokrat işçilerle ortak komiteler oluşturarak ortak mücadeleye başlamasını öneriyordu.[2]

C. ÇAĞRIYA PARTİ UYUMU

Bu çağrıya yanıt olarak aynı gün parti Merkez Komitesi de bir bildiri yayınladı ve KEYK manifestosuyla "tam görüş birliği" içinde olduğunu bildirdi. Ayrıca "Roosevelt'in ekonomi ve enflasyon programıyla ücret kesintilerine karşı ücret artışları ve yüksek fiyatları dengeleyecek rahatlatıcı önlemlerle federal [sosyal] sigorta için"; "grevlerdeki polis terörüne karşı"; sınır dışı edilmelere ve Japonya'ya silah gönderilmesine karşı; "Alman faşizmine karşı yığınsal protestolar için"; "Hitler rejiminin [Alman Partisi Genel Sekreteri] Thelmann, Torgler ve öteki hapisteki kurbanlarının serbest bırakılması için" ve "Alman işçileriyle kitlesel dayanışma [eylemleri] için" program önerilerini derhal Sosyalist Parti ile İlerici İşçi Eylemi ve Amerikan Emek Federasyonu yetkililerine ileteceğini açıkladı.[3]

2 Bu manifesto *Daily Worker* gazetesinin 18 Mart tarihli nüshasında yayınlandı ("Communist International Calls for United Fight Against Hunger and Fascist Terror: Offers Socialst Parties, Trade Unions, et., Unityon Basis of Energetic Program of Struggle"). Metin için ayrıca bkz. Bittelman, *Advance of the United..., age.*, s. 27-31.

3 *Daily Worker*, 18 Mart 1933; Bittelman, *Advance of the..., age.*, s.31-32.

Partinin önerileri de 30 Mart tarihinde kamuoyuna açıklandı. Bu açıklamada, "kesinlikle yaşamsal", bir "ölüm kalım meselesi" olarak nitelendirilen Birleşik Cephe ihtiyacına yapılan vurguyla birlikte somut taleplerin bir listesi yer almaktaydı. Bunlar, 1) "Roosevelt'in açlık ve savaş programı"na karşı çıkmak, ücretlere zam, siyahlara ve göçmenlere ayrımcılık yapmadan işsizlik tazminatı, ücretleri etkilemeden çalışma saatlerinde kısıntı ve küçük çiftçilere yardım; 2) İşsizlik sigortası; 3) Hapisteki işçiler, sendikacılar, Scottsboro sanıkları ve politik tutsakların serbest bırakılması; 4) Almanya'daki faşist terör ve anti-semitizme karşı mücadele; Thelmann ve tüm anti-faşist tutsakların serbest bırakılması, devrimci harekete maddi yardım; 5) Japon güçlerinin derhal Çin'den çekilmesi, Japonya'ya silah ambargosu, Wall Street'in özellikle Uzakdoğu ve Güney Amerika'daki emperyalist politikalarına karşı çıkılması; 6) Sovyetler Birliği'nin ABD tarafından tanınması, Sovyetler Birliği'ne emperyalist saldırılara karşı durulması.

Bu metinde AEF ile Sosyalist Parti'nin Roosevelt'e destek vermeyi sürdürmeleri, komünistlerle tam işbirliğine yanaşmamaları, ortak işçi direnişlerinde yer almaya ayak diremeleri eleştirilmekte ve bir nokta ayrıca özellikle vurgulanmaktaydı. Bu da, komünistlerin AEF'ye ve sosyalistlere yönelik sert eleştirileri konusuydu. Partinin, "Komünist Enternasyonal'in önerileri doğrultusunda ... samimi olarak üzerinde anlaşılmış konular üzerinde birleşik mücadele anlaşmalarına katılan ve gereklerini sadık biçimde pratikte yerine getiren sosyalistlere, AEF'ye ve öteki emekçi sınıf yapılanmalarına yönelik bütün saldırıların durdurulmasına içtenlikle hazır olduğu" teminatı veriliyordu.[4]

Amerikan Partisi ürkek, hiçbir özeleştiri içermeyen ve muhataplarına güven telkin etmeyen yaklaşımlarını sürdürüyor, aşağıdan, bunalımdan ve zorlu mücadelelerinden bunalmış komünist ve sosyalist işçilerden gelen talepleri karşılamaya çalışıyordu ama Moskova'dan kulakları da çekiliyordu. Örneğin, daha önce sözü-

4 Metin *agy.*, s. 32-38.

nü ettiğimiz 1933 KEYK raporunda Kuusinen Birleşik Cephe taktiğinin uygulanmasında ortaya çıkan "sağ oportünist hatalar"a ilişkin iki örneği de ABD'den vermekteydi: "Geçenlerde New York'ta kundura işçilerinin bir grevinde, partili olmayan bazı işçiler duvara (Komünist Parti'nin merkezî yayın organı) *Daily Worker*'ın bir kopyasını astılar ama partililer greve 'kızıl' damgası konur korkusuyla onu indirdiler. Başka bir örnek: Cleveland'daki bir oto grevinde yoldaşlarımız, sendikamıza üye kazandırmak için bir toplantı düzenlediler ama bu toplantı çağrısını şu sloganla yaptılar: 'Bunalım'la mücadele etmesine yardımcı olmak için Başkan Roosevelt'in yanında örgütlen.'" Kuusinen, "Böylesi hatalar sadece sosyal demokrasiye yarar sağlayabilir... Salvolarımızı [*our fire*] partilerimiz bünyesindeki sağ oportünizmin üzerinde yoğunlaştırmalıyız," diye ekliyordu.[5] Evet, gerçekten de Üçüncü Periyot'un merkezden kaynaklanan bütün sekterliğine karşın aşağıda üyeler sosyal demokratlar ve öteki ilericiler, liberaller, demokratlar ile ortak mücadele yollarını arıyorlar ve Roosevelt'e olan sempatinin ayırdında olarak toplumsal hassasiyete uygun davranmak zorunluluğunu hissediyorlardı. Bu, Üçüncü Periyot parti politikalarının ve taktiklerinin sık yaşadığı bir ikilemdi. Anlaşılıyor ki, Üçüncü Periyot yaklaşımı, hem partili militanların gerçek ihtiyaçlarını karşılamıyordu, hem de işçi dünyasındaki hâkim duygularla örtüşmüyordu. Bu da elbette büyük çizgiyi pratikte yürütmenin önüne büyük engeller çıkartmaktaydı.

Partinin sosyalistlere cephe çağrıları ve tarafların yazışmaları bir yıldan fazla sürdü. Sosyalist Parti lideri Norman Thomas, Browder'a gönderdiği 21 Ağustos 1934 tarihli mektupla bir "kişisel" yanıt verdi. Thomas mektubunda, komünistlerin Birleşik Cephe taktiğini, "esas olarak Sosyalist Parti'yi yok etmenin bir silahı" anlayışıyla ele aldığını ve "sosyal faşizm" suçlamasından vazgeçilmediğinin örnekleri olduğunu belirterek, Birleşik Cephe'nin bu anlayışla kurulamayacağına inandığını bildirdi.

5 Kuusinen, *Fascism, the Danger of War...*, *age.*, s. 65.

Nihayet, Sosyalist Parti Ulusal Yürütme Komitesi 6 Ekim'de yaptığı bir açıklamayla Birleşik Cephe girişimlerini ertelediğini duyurdu. Bildiride, bir "organik birlik" söz konusu olmasa da, ortak mücadelenin "iyi niyet" içermesi ve "işçi hareketinde güç elde etmenin bir manevrası" olarak değil de emekçileri ezen "egemen sınıfa karşı mücadelenin bir aracı" biçiminde ele alınması gerektiği belirtilmekteydi. Bildiride, şimdiye kadar "her ülkede ve her dilde" Komünist Parti yetkililerinin, Birleşik Cephe'nin amacının Sosyalist Parti'yi yok etmek olduğunu söylediği iddia ediliyor, her türden hakarete ve suistimale muhatap edilen, sosyal faşist olarak nitelendirilen partilere ve onların önderliklerine aynı zamanda Birleşik Cephe önerilmesinin çelişkisine değiniliyordu.

Sosyalist Parti Yürütme Komitesi'nin bildirisinde şöyle denmekteydi: "Bunu kanıtlayacak pek çok alıntı yapılabilir. Örneğin: Stalin –'Sosyal demokrasi objektif olarak faşizmin ılımlı kanadıdır'; 'Sosyal demokrasi, açık faşist diktatörlüğün [egemen olduğu] ülkelerdeki de dahil, burjuvazinin ana sosyal prop[aganda] rolünü oynamayı sürdürmektedir' diyen [SBKP] 13. Plenum deklarasyonu; [Alman] Rothe Fahne (5 Temmuz 1932) editoryal yazısı – 'Bizim kızıl Birleşik Cephe mücadelemiz, Sosyal Demokrat Parti ve onun temsilcilerine karşıdır'; Earl Browder'ın *The Communist* [dergisinin] Ağustos 1933'teki makalesi –'Birleşik Cephe, sosyal faşistlere karşı yığınların ele geçirilmesi için mücadele yöntemidir'; ve [ABDKP yöneticilerinden] C. A. Hathaway'in *The Communist*'in Ekim 1932 nüshasındaki makalesi – 'Sosyalistlere karşı savaşımızda kökenlere inmeliyiz.'"

Deklarasyonda o "kökler"e de atıf vardı. Zinovyev'in, Birleşik Cephe taktiğini "hain liderlerin açığa çıkartılması ve emekçi kitlelerin onların etkisinden kurtarılması" olarak tanımladığı ve yine Zinovyev'in Komintern 5. Kongresi'nde, "Bu taktikleri stratejik manevralar olarak görüyoruz," dediği hatırlatılan bildiride, bu anlayışın değişmediği iddia edilmekte ve şöyle denilmekteydi: "Sizin resmî organınız *The Communist* dergisi Nisan 1933'te şöyle

yazmıştı: 'Komünist Enternasyonal'in manifestosu, Komintern'in Birleşik Cephe'ye ilişkin temel çizgisinin değiştiği anlamına mı geliyor? Elbette hayır. ... Bu taktikler, biçimde değişmekle birlikte, Birleşik Cephe taktiğinin ana içeriğini hiçbir biçimde değiştirmemektedir.'" Sonuçta, 1 Aralık'ta yapılacak toplantısına kadar Yürütme Komitesi'nin, görüşmelerin ertelenmesinin "birleşik eylem hareketinin nihai başarısı için" daha doğru olacağına karar verdiği açıklanıyordu.[6]

Parti Merkez Komitesi'nin Browder imzasıyla gönderilen cevabı da 15 Eylül'de geldi. Yanıtta, partinin birlik konusundaki Sosyalist Parti bildirisindeki "organik birlik" referansından hareketle, "Elbette uzun zamanlı bir perspektiften bakıldığında tam sınıf birliği sadece tek, devrimci bir parti altında mümkün olabilir ama bu bugün üzerinde durduğumuz bir sorun değildir," denerek birlik konusundaki çabaların sürdürüleceği belirtildi. Yanıtta ayrıca, "temelde yanlış ve tehlikeli" olsa da, sosyalistlerin faşizmin güçlenmesine proletarya diktatörlüğü programının ve Sovyet gücünün neden olduğu belirlemesini terk etmesini beklemediklerini ama buna karşılık onların da sosyal demokrat partilerin Almanya ve Avusturya'da faşizmin iktidara gelmesinde payı olan politikalarına işaret eden sosyal faşizm kavramından vazgeçilmesini istememeleri gerektiği belirtilerek, "Biz Sosyalist Parti üye ve yandaşlarını asla sosyal faşist olarak tanımlamadık, aksine onları sınıf kardeşlerimiz olarak gördük," denildi. Bu doğruydu. Örneğin, 1932 Aralık ayındaki bir konferansında Browder net bir biçimde, "Sosyalist Partili işçiler sosyal faşist değillerdir. Liderleri sosyal faşisttir ve partilerine sosyal faşist karakterini veren o liderler ve onların programıdır," demişti. Aynı konuşmasında Browder şimdi faşizme karşı ortak mücadele için yazıştığı SP lideri Norman Thomas'ı, "Amerika'daki sosyal faşizmin önde gelen yandaşı" diye tanımlamıştı.[7]

6 Metin için bkz., *Bittelman, Advance..., age.*, s. 50-53.

7 Earl Browder, *The Meaning of Social Fascism... age.*, s. 42 ve 34.

Merkez Komitesi, yanıtında ayrıca, "Var olan programatik farklılıklara rağmen işçi sınıfının acil gündelik sorunlarının çözümü yolunda ortak eylem için büyük imkânlar vardır," tespitini de yapmaktaydı. Partinin, ileride genel politik sorunlara ilişkin işçi sınıfının yargısının "gündelik talepler için aktif eyleme girmeleri"yle ne olacağı konusundaysa, kendinden emin olduğu belirtiliyordu. Partinin bütün amacının "kapitalist saldırılara, yükselen faşizme ve ülkedeki savaş hazırlıklarına karşı" işçi sınıfının birliğini sağlamak olduğu bir kez daha yinelenmekteydi yanıtta. Mektup, "Bütün tereddüt ve bahanelere son verin, en güncel talepler konusunda anlaşmaya varılmış bir program çerçevesinde bizimle bir araya gelin. Birlikte mücadele edin ve böylece zafere doğru yürüyün," çağrısıyla bitirilmişti.[8]

Ne var ki, hayat bu kadar kolay değildi ve geçmiş, bütün ağırlığıyla omuzlara çökmüştü, eskinin bedellerini ödetmekteydi...

Üçüncü Periyot'tan çıkışın en önemli ve fakat yetersiz, mahcup adımı 1933 yılında atılmış oldu. Aslında bu girişim hâlâ sekterliğin izlerini taşıyor, iflas etmiş "sosyal faşizm" anlayışının gölgesi altında "aşağıdan Birleşik Cephe" taktiğinin dolaylı biçimde uygulanması anlamına geliyordu.

D. MOSKOVA'DA DÖNÜŞE GEÇİŞ

Hitler'in Ocak 1933'te Başbakan olmasıyla komünist hareket içinde sosyal faşizm ve Üçüncü Periyot yaklaşımları konusunda başlayan arayışlar, özellikle Haziran 1934'te başlayan 7. Dünya Kongresi hazırlık çalışmalarında ivme kazandı, pratik deneyimlerin ışığında yeni teorik açılımlar ve oradan da yeni taktiklerin oluşturulması ihtiyacı yoğun biçimde tartışılmaya başlandı. 1934 yaz ayları ve sonbaharındaki bu hazırlıklara Dimitrov da aktif biçimde katıldı. Elbette Amerikan Partisi yöneticileri de hazırlık çalışmalarında yer aldılar, yeni gelişmeleri izlediler.

8 Bittelman, *Advance...*, *age.*, s. 53-61.

Bu hazırlık sürecindeki tartışmalarda faşizme karşı mücadelede işçi sınıfının birliğinin stratejik önemine (Birleşik Cephe), bu birliğin sağlanması ihtiyacına ve bu bağlamda sosyal demokratlarla ilişkilere özel önem verildi.

Bu konuda Dimitrov, KEYK ile Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne bir mektup gönderdi. Mektubunda üç temel soru sorarak yeni bir değerlendirmenin fitilini ateşlemeyi amaçlıyordu:

> 1. Sosyal demokrasiyi toptan sosyal faşizm olarak sınıflandırmak doğru mudur?
>
> 2. Sosyal demokrasiyi her yerde ve her koşulda burjuvazinin ana toplumsal dayanağı olarak nitelemek doğru mudur?
>
> 3. Bütün sol sosyal demokrat grupları her durumda ana tehlike olarak görmek doğru mudur?

2 Temmuz 1934 günü yapılan tartışmalarda Kuusinen, sosyal demokrat partilerin de faşizmin saldırısına uğradığına, yasaklandığına ve sosyal demokratların büyük bölümüyle anti-faşist direniş içinde yer aldıklarına dikkat çekerek toptan bir yaklaşımla sosyal demokratlar için "sosyal faşist" kavramının kullanılmasının "yanlış ve zararlı" olduğunu söyledi. Kuusinen'e göre bu yaklaşım, sosyal demokratlar arasındaki farklılıkları göz ardı ediyor ve sosyal demokrat işçileri iterek sınıfın birliğini engelliyordu.[9]

Bu hazırlık dönemiyle ilgili ayrıntılı çalışmasında Elfriede Lewerenz şöyle yazmaktadır:

> 13. Plenum'un tezleri arasında yer alan sosyal demokrasiye ilişkin yanlış değerlendirmeler bu arada düzeltildi. ... Sosyal demokratların politikası ile yükselen faşizm arasında nedensel bağ kurmamak, Komünist Enternasyonal ve diğer komünist partiler için son derece güç ve çetrefildi. ... Hazırlık komisyonunun önünde duran belgelerden de anlaşılabileceği gibi, komünist partilerin, Birleşik Cephe'nin oluşturulmasında ortaya koydukları çalışma-

9 Bkz. Elfriede Lewerenz, *Komünist Enternasyonal'de Faşizmin Tahlili*, çev. Yalçın Doğan, Ankara, Sol Yayınları, 1979, s. 110-111.

> lar, bu sorunun kongre hazırlık aşamasında çok yönlü ele alındığını tanıtlamaktadır. Çünkü faşizme karşı savaşımda Birleşik Cephe, başarılı savaşım için can alıcı noktayı oluşturur. Bu en önemli sorunun kapsamlı olarak çözülmesiyle, faşizmin somut ve keskin biçimde ortaya getirdiği tüm sorunların üstesinden gelmek için anahtar bulunmuştu. Komünist Enternasyonal, en son sınıf savaşımlarından elde ettiği dersleri, strateji ve taktiğin geliştirilmesinde kullanmış, bu gelişme kendini işçi sınıfının Birleşik Cephe sorununa yaratıcı yaklaşımda göstermiştir. Bu konunun gelişmesini önleyecek tüm sekter görüşler bir yana itilmiştir. Sonuçta, sosyal demokratlara karşı yeni bir tavır belirmeye başlamıştır. Alman faşizminin tahlili, Komünist Enternasyonal'i önemli bir noktaya getirmiştir. 7. Kongre hazırlıkları sırasında yürütülen tartışmalarda 'sosyal faşizm' kavramı, Komünist Enternasyonal tarafından sonunda kesin olarak aşılabilmiştir. Bu deyim, faşizme karşı geniş tabanlı savaşımda, özellikle Birleşik Cephe'nin kurulmasında, sosyal demokrat işçilerin kazanılması olanaklarını bir zamanlar sınırlandırmıştı[10]

Hazırlık sürecinde bir başka tartışma konusuysa, küçük burjuvazinin konumu ve ona ilişkin yaklaşım olmuştur. Burada da, kriz koşullarında bu kesimin anlık çıkar ya da hissiyatları yerine, geleceğini proletaryaya bağlama eğiliminin dikkate alınması gerektiği üzerinde durulmuş, buna bağlı olarak da anti-faşist cephe arayışlarında küçük burjuva unsurlarla ittifak örülmesi benimsenmiştir.

Buna bağlı olarak, yani küçük burjuva kesimlerin demokratik talepleri ve özellikle de Fransa'daki anti-faşist mücadelenin Halk Cephesi boyutu temelinde burjuva demokrasisine ilişkin olarak da yeni tezler tartışmaya açılmış, bu konuya yaklaşım yeni bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Böylece Halk Cephesi'nin karakterini ve bu öze dayalı olarak komünist partilerin ideolojik yönelimlerini, örgütsel iskeletini, taktiklerini, teorik revizyonlarını, devrim-sosyalizm perspektiflerini belirleyen gelişmelerin tohumları atılmıştır. Küçük burjuvazinin faşizme karşı mücadeledeki ye-

10 *Agy.*, s. 113-114.

rinin tespiti ve buradan hareketle burjuva demokrasisine bakışın yeniden değerlendirilmesi, bu dolayımla da Halk Cephesi taktiğinin benimsenmesine giden yolun açılması, Üçüncü Enternasyonal partilerinin, tabiri caizse, genleriyle oynayan (bazı görüşlere göre, bozan) bir süreci, Avro-komünizmden büyük tasfiyelere ve yıkımlara uzanacak geleceklerinin biçimlendirilmesini başlatmıştır.

Orta sınıf kesimlerinin demokrasi ile ilişkilerini Lewerenz şöyle ifade etmekte:

> Küçük burjuvazinin ekonomik konumuna, onun üretim araçlarında özel mülkiyetin sürdürülmesi gibi, küçük işletmelerin ve serbest rekabetin devamı gibi toplumsal istemlerine ilke olarak uygun düşen, politik açıdan burjuva demokratik cumhuriyettir. ... Bu gerçek, kendisini en çok Fransa'da anti-faşist eylemde doğrulamıştır. Çiftçilerin büyük bölümü ve orta katmanlar, ilke olarak cumhuriyetçi olduklarından, faşizme karşı burjuva demokrasisini savunmuşlardır. Komünist Enternasyonal, Almanya'daki 30 Haziran 1934 olaylarını da faşizme karşı küçük burjuva muhalefeti olarak değerlendirmiş ve Polonya'da, İtalya'da ve Macaristan'da rastlanan benzer eylemleri de aynı biçimde yorumlamıştır. Komünist Enternasyonal, bu eylemleri şöyle değerlendirmiştir: "Faşizme karşı yürütülen küçük burjuva muhalefet, aslında faşist "tekelci sermayeye karşı demokratik muhalefettir". ... Fransa'daki sınıf savaşımları, Komünist Enternasyonal'e, saldıran faşizme karşı demokrasi savaşımının mümkün olduğunca geniş tutulmasının ve burjuva demokratik cumhuriyetin savunulması sloganı altında da savaşılmasının zorunlu olduğu deneyimini sağlamıştır. ... Manuliski'nin dediği gibi, "proletarya diktatörlüğü" sloganı çok soyut kalmış ve somut gelişmelere uygun düşmemişti." ... [İlerici-demokrat kesimlerle işbirliğine ilişkin ilkeyi ise] D. S. Manuliski ... şöyle formüle etmiştir: Bizim somut bir savaşım programımız olmalıdır: proletarya diktatörlüğü ya da sosyalizm değil, kitleleri proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm için savaşmaya götüren bir program... Kitleleri sosyalist devrime götürmek için, savaşımın anti-faşist ve genel demokratik bir aşamadan geçmesinin kaçınılmaz olduğu görüşü böylece olgunlaştı. ... Komünist Enternasyonal, burjuva demokrasisine karşı

> yürütmekte olduğu tutumu yeniden gözden geçirme gereğine inanmıştır. Burjuva demokrasisine ilişkin herhangi bir yanılsamaya kapılmaksızın onun olumlu yanlarının faşizme karşı kullanılabileceği düşüncesine varmıştır. ... Faşizmin antidemokratik niteliği, kitlelerde ve orta katmanların belirli kesimlerindeki demokratik özlemleri güçlendirmektedir. Komünist Enternasyonal görmeye başlamıştır ki, proletarya diktatörlüğünün faşizmin mutlaka tek seçeneği olduğuna ilişkin görüşler, kitleleri anti-faşist bir savaşım yönünde yeteri derecede harekete geçirmemektedir. Yeni koşullar, genel demokratik istemler için savaşımı gündeme getirmekte ve sosyalist devrime yaklaşmada yeni biçimleri zorunlu kılmaktadır. Halk Cephesi politikasının başlamasıyla, Komünist Enternasyonal'in, işçi sınıfının kurtuluş savaşımında bir anti-faşist, genel demokratik aşamanın zorunluluğuna ilişkin tasarımları, yavaş yavaş biçimlendi.[11]

7. Kongre öncesi bu özeleştiri ve değerlendirmeler, Üçüncü Periyot'tan dönüşün ilk ürkek adımlarının atılmaya başlamasını getirdi. Üçüncü Periyot'tan nihai resmî kopuş ise 7. Kongre'yi bekleyecekti. Halk Cephesi siyasetinin başlatılmasına yönelik eğilimlerle birleşerek 7. Kongre tez ve kararlarına yansıyan bütün bu hazırlık süreci, uluslararası planda ve tek tek ülkelerde yeni cephe inşasının zeminini oluşturdu.

Bu noktada ayrıca hatırlatmak gerekir ki, Sovyetler Birliği 18 Eylül 1934'te Milletler Cemiyeti'ne üye oldu. Bir zamanlar Sovyetler Birliği için bu örgüt emperyalizmin savaş örgütüydü ve bu nedenle de üye olmamıştı. 1933 yılında Almanya ve Japonya birkaç arayla Cemiyet'ten çekildiler. Bunun üzerine, ocak başında *New York Times* muhabirine, "Almanya'nın ve Japonya'nın Milletler Cemiyeti'nden çıkmasına rağmen –ya da belki tam da bu yüzden– Milletler Cemiyeti savaş faaliyetlerine başlanmasına ket vuran ya da engelleyen belli bir faktör haline gelebilir,"[12] demiş olan Stalin'in bu düşüncesi gereğince Sovyetler Birliği 18 Eylül

11 *Agy.*, s. 134, 136-137, 138, 143.

12 J. V. Stalin, *Eserler*, c. 13, çev. Saliha N. Kaya, red. İsmail Yarkın, İstanbul, İnter Yayınları, 1992, s. 248.

1934'te cemiyete üye oldu. Bu da Sovyet hükümetinin yeni arayışlar içinde olduğuna, dış politikada dümenin artık burjuva-demokrat rejimlere doğru kırıldığına ve komünist partilerin kendi hükümetlerine yönelik yaklaşımlarının da bu doğrultu yönünde seyretmesi gerektiğine dair güçlü bir işaretti elbette.

7. Kongre'ye kadar olan geçiş sürecinde Amerikan Partisi artık belirlenmeye başlamış ve resmîleşmesinin beklendiği yeni döneme hazırlık sayılabilecek ilk adımları atmaya girişti.

E. İKİNCİ NEW DEAL

Bu arada ABD içinde Komintern'in arayışlarına temel oluşturan, bunları hızlandıran gelişmeler yaşanmaya başlamıştı. Roosevelt'in başkanlığının ilk 100 gününde uygulamaya konulan Birinci New Deal, hem tutucu içeriği hem burjuvazinin engellemeleri, hem de Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere yargının, basının, düzen kurumlarının sabotajlarıyla başarısız oldu. Amerikan kapitalizmine ve burjuvazisine hizmete koşulmuş ve çökmüş düzenden düzlüğe çıkmanın ancak ciddi yapısal reformlarla ve devletin meseleye el atmasıyla mümkün olabileceği gerçeğini görmüş olan Roosevelt, bir yıl sonra yapılacak başkanlık seçimlerini göz önüne alarak, 1935 yılında New Deal programının ikinci ve daha radikal evresini başlatmak zorunda kaldı. 1934'ten itibaren yayılmaya başlayan grev dalgası ve kitlelerdeki radikalleşme eğilimleri de Roosevelt yönetimine korkutucu uyarılar olarak geri dönmekteydi. Krizin baş sorumlusu olan büyük burjuvaziyle ortaklık temelinde yürütülmek istenen New Deal bu haliyle artık iflas etmişti. Yeni New Deal hamlesi, Anayasa Mahkemesi'nin Ulusal Endüstriyel Restorasyon Yasası'nı, kanun çıkarma yetkisini kongreden alarak yürütmeye devrettiği gerekçesiyle iptal etmesi üzerine başlatıldı.

Bu dönemde üç yasa öne çıktı. Birincisi, İş Geliştirme İdaresi'nin (*Works Progress Administration*-WPA) kurulmasıydı. Bu kamu iktisadi teşebbüsü, pek çok alanda, park ve bahçeler

yapılmasından, okul, havaalanı, hastane inşaatlarına, sinema, tiyatro, müzik alanlarındaki yatırımlardan öteki pek çok alandaki milyarlarca doları bulan irili ufaklı yatırımlarla devlet bütçesinden büyük kaynakları istihdam yaratmaya, satın alma gücünü ve dolayısıyla talebi yükseltmeye, ekonomiye canlılık kazandırmaya yönelik önlemlere aktarmaya başladı. Böylece milyonlarca insana yetersiz devlet sadakası vermek yerine, üretime katılıp alınteriyle geçinebilmek yolunu açtı.

İkinci olarak, Wagner Yasası ile toplu pazarlık ve sendikalaşmanın yolu açıldı; işçileri parçalayan, vasıfsız işçileri sendikal örgütlenme dışında tutan, sendikaların gücünü kıran gerici meslek sendikacılığı yerine büyük sanayilerde çalışan herkesi kapsayan ve tek çatı altında toplayan işyeri sendikacılığına geçiş süreci başlamış oldu.

Üçüncü olarak da, federal sosyal güvenlik sistemi oluşturuldu ve yetersiz ölçülerde de olsa, işsizlik sigortası, yaşlılık ve maluliyet aylığı, emeklilik gibi alanlarda yeni haklarla ileri kapitalizmin "sosyal refah devleti" anlayışına giden yol açıldı.

Bu yeni reformların yarattığı toplumsal destekle de Roosevelt 1936 seçimlerini kolaylıkla kazandı.

Bu dönemde, "Üçüncü Periyot" dönemini kapatmaya yönelmiş parti de, öteki ilerici-demokrat kesimler ve işçi örgütleriyle birlikte Roosevelt yönetimine daha yakın duran bir tutuma yönelmeye başladı.

F. YENİDEN ÜÇÜNCÜ PARTİ ARAYIŞLARI

Üçüncü Periyot'tan çıkış arayışı kendisini İşçi Partisi konusunda da göstermeye başladı. Üçüncü Periyot'a geçişi başlatan 1928 Komintern 6. Dünya Kongresi, partinin esas olarak sendikal çalışma ve örgütsüzlerin örgütlenmesi gibi alanlara yoğunlaşmasını ve böylece "aşağıdan Birleşik Cephe" anlayışına uygun olarak bir İşçi Partisi kuruluşunun zeminini oluşturmasını kararlaştırmıştı. 1929 Krizi patlak verince de, gördüğümüz gibi, İşçi Partisi

arayışından vazgeçildi, sosyalistler ve klasik sendika örgütleri gibi potansiyel müttefiklere karşı açılan kampanya çerçevesinde bu arayışa yönelik sloganlar reformizme hizmet ve ikili parti sisteminin bir uzantısı olarak mahkûm edilip terk edildi.

Merkez Komitesi'nin 1935 yılının Ocak ayındaki toplantısında bu konuya ilişkin değişikliğin ilk işaretini Browder verdi. Toplantıya sunduğu raporunda Browder, "durumun değişmekte olduğu"nu ve iki partili sistemden bir kopuşun yaşanmaya başladığını belirtti. Browder yeni koşullarda, Komintern'in 6. Kongresi'nde de öngörüldüğü gibi, "esas olarak sendikalara dayalı, işçilerin bütün kitlesel örgütlenmelerini içeren ve fakat [bunların] bürokrasisinin en azından büyük bölümüyle çatışan" bir İşçi Partisi modelinin mümkün olabileceğini söyledi. Browder'a göre böyle bir oluşum, "yığınsal mücadelelerle, grevlerle, işsizlik sorunuyla ve benzerleriyle yakından bağlantılı bir talepler programı" ortaya koymalı ve "komünistler dahil militan unsurların öncü rol" üstleneceği bir modele dayanmalıydı. Browder, parti tarafından İşçi Partisi projesine artık "olumlu bir yaklaşım" sergilenmesini önerdi. Bu konuda henüz kitlesel hareketler yokken oluşturulan "olumsuz pozisyonun değiştirilmesi"ni isteyen Browder, kitleyle böyle bağ kurulabileceğinin altını çizdi. MK üyelerini sekterlik konusunda da uyaran Browder, "en geniş yığınlara hitap eden gündelik talepler" etrafında buluşulmasını ama aynı zamanda partinin yığınları burjuva reformist kamptan kopartmak için içeriden çalışması ve sınıf işbirlikçi platformlara izin vermemesi gerektiğini de sözlerine ekledi. Browder yine de bu konuda partinin hemen inisiyatif üstlenmesinin de doğru olmadığını savundu. İşbirlikçilik ile sınıf mücadelesi arasındaki denge yığınsal mücadelelerin gelişmesiyle olumlu bir noktaya taşındığında partiye yeni oluşum için sağlam bir zemin ve hareket alanı ortaya çıkacak ve o zaman da komünistler örgütsel inşaya müdahil olacaklardı.[13]

13 Earl Browder, Jack Stachel, *How Do We Raise the Question of a Labor Party?*, New York, Workers Library Publishers, Şubat 1935, s. 2-8.

Aynı toplantıda konuşan Jack Stachel ise İşçi Partisi projesinin hedefinin işçi yığınlarını kapitalist partilerden kopartmak olduğunu vurguladı, reformistlerin işçi sınıfının "bağımsız politik eylemi"ne sekte vuracağını anlattı. Dolayısıyla, Stachel'e göre, Sosyalist liderler ve AEF bürokrasisinin hâkim olacağı bir İşçi Partisi'nin kabul edilemeyeceğini, ancak partinin, sosyal sigorta ve işsizlik tazminatı, siyahların hakları, grev ve toplu sözleşme hakkı, ücret artışları gibi konulardaki militan mücadelesini benimseyen geniş bir örgütlenmeye katılabileceğini karara bağlamak gerekirdi. Stachel, kısmi talepler etrafında böyle bir geniş oluşum hayata geçirilse bile, Komünist Parti'nin kapitalizmi yıkmaya yönelik bağımsız yapı ve programıyla örgütsel/ideolojik bağımsızlığını koruyacağını da özel olarak belirtti.[14]

Sonuçta Merkez Komitesi bir bildiri yayınlayarak, "yığınlardaki politik değişimler sonucu İşçi Partisi projesine ilişkin canlanan sempati"nin yeni bir değerlendirme ihtiyacını ortaya çıkardığını kabul etti. Bildiride iki burjuva partisinden başlayan kopuş sürecinin ancak Komünist Parti'nin "bağımsız devrimci güç olarak sürekli büyümesi ve güçlenmesi"yle başarıya ulaşılabileceği, bunun için de Birleşik Cephe çatısı altında kitleyle buluşmanın gerektiği belirtildi. Bildiride, sadece finans kapitalin yarı-faşist ve faşist unsurlarına karşı değil, Roosevelt ve reformistler dahil burjuvazinin bütün kesimlerinin politikalarına karşı çıkılması gerektiği vurgulandı.[15]

Üçüncü parti arayışı Üçüncü Periyot'un "krizden devrimci çıkış" perspektifinin tam tersiydi. 9. Kurultay'a sunduğu raporda Browder, çiftçi-işçi partisi ile yola devam etmeyi tercih ettiklerini belirtirken, "[biz] komünistler ... kapitalizm altında ilerleme yolu için mücadele etmeyi kabulleniyoruz," dedi ve böylece Üçüncü Periyot'un "krize karşı-devrimci seçenek" stratejisinden vazgeçildiğini bir kez daha resmen ilan etmiş oldu.[16]

14 *Agy.*, s. 21.

15 *Agy.*, s. 21-22.

16 9. Kurultay Raporu, *Democracy or Fascism*, 1936, s. 18; Browder, *The People's Front...*, *age.*, s. 32.

Sonuç olarak, partinin Üçüncü Periyot sekterliğinden vazgeçmeye yöneldiği, "aşağıdan Birleşik Cephe" anlayışını törpüleyerek, eleştirel bir tavırla sosyalistler, AEF ve öteki "ilerici-demokratik" güçlerle işbirliğine doğru adımlar atmaya yöneldiği bir döneme girilmiş oldu. Bir süre İşçi Partisi projesi bu koşullar ve anlayışla hayata geçirilmeye çalışıldı.

26 Ocak 1936'da "Lenin'i Anma Toplantısı"nda yaptığı konuşmada Browder, Amerika'da "en geniş biçimiyle Halk Cephesi" için temel sloganı, "Geniş Yığınsal Çiftçi-İşçi Partisi İçin" olarak belirliyor ve bunun "doğrudan Lenin'in öğretileri"nden kaynaklandığını yazıyordu. Bu Browder'ın kendilerine "Lenin'e dönün" diyenlere yanıtıydı. "Üçüncü parti Roosevelt'in oylarını düşürür ve gericiliğe yarar," diyenlere ise Browder, "Roosevelt aslan gibi kükrüyor, tavşan gibi davranıyor," diye sesleniyordu.[17]

Parti Merkez Komitesi de aynı yılki 1 Mayıs için "Birleşik Cephe İçin 1 Mayıs" başlığıyla bir bildiri-çağrı yayınladı. Bildiride bir çiftçi-işçi partisi kurulması çağrısı yapılıyor, "Roosevelt'e güvenmeyin," deniyordu. Roosevelt sadece "faşistlik"ten ilericilik ile gericilik arasındaki "kararsız orta yolcu"luğa terfi etmişti. Bildiri "Sosyalizm İçin, Sovyet Amerika İçin" şiarını da hâlâ içermekteydi.[18]

Bu yeni yönelişin bir adımı Sosyalist Parti'ye dönüktü. Bir başka hamleyse, eyalette ciddi bir güce dönüşmüş Minnesota çiftçi-işçi partisiyle ilişki kurma ve ortaklık girişimiydi. Ne var ki, bütün bu girişimler sonuç vermeyecekti. Sol kamuoyu Roosevelt ve New Deal yönüne kırmıştı rotasını ve anafor aslında komünistleri de, partiyi de pençesine almıştı.

17 *The Communist*, Şubat 1936, s. 124, 129..

18 "For A United Front May Day", *The Communist*, Mayıs 1936, s. 405-411.

G. TUUL'UN FESHİ, ULUSAL İŞSİZLER KONSEYİ'NİN DEVRİ

Kurumsal temelde ilk örnek, sendikal alandaki çözülmeye koşut olarak önce 1934 yılından başlayarak bazı TUUL sendikalarının AEF'ye bağlı yerel sendikalara katılması için çalışmaların başlatılması ve nihayet 1935 Mart'ında da TUUL'un feshedilmesi oldu. Bunda elbette Uluslararası Kızıl Sendikalar Birliği'nin telkinlerinin belirleyici etkisi vardı. Böylece, sadece Foster'ın klasik "içeriden fethetme" politikasına geri dönülmekle kalınmadı, işçi hareketinde AEF ve sosyal demokratlarla yeni ilişkiler örme siyasetine de bir geçiş başlatıldı.

İkinci kurumsal dönüşüm, daha önce başlayan süreç içinde oluşmuş eğilim doğrultusunda Komintern 7. Kongresi'nden kısa süre sonra Nisan 1936'da Ulusal İşsizler Konseyi'nin Sosyalist Parti'nin hâkimiyetindeki İşçi İttifakı (*Worker's Alliance*) örgütüne katılmasıyla gerçekleştirilmiş oldu.

H. KOMİNTERN 7. DÜNYA KONGRESİ: DÖNÜŞÜMDE STRATEJİK AŞAMA

Komintern'in 7. Dünya Kongresi 25 Temmuz-20 Ağustos 1935 arasında toplandı. Dimitrov'un faşizm ile anti-faşist mücadelede taktikler üzerine yaklaşım ve tezlerinin damga vurduğu bu "yeni taktik yönelim kongresi", Üçüncü Periyot'tan Halk Cephesi taktiğine geçişin dönüm noktası oldu.

KEYK üyesi Manuliski'nin yeni yönelimi, gerekçe ve taktiklerini anlatan bir kitapçığı parti tarafından hemen ABD'de de yayınlandı ve üyelerin yönetimce zaten bilinen ve kararı verilmiş yeni gelişmeye hazırlanmalarına girişildi.

Manuliski, "objektif şartlar"daki değişikliği ve temel yansımasını şöyle anlatmaktaydı: "Bugün durum değişik. Bugün pek çok kapitalist ülkede proletarya burjuva demokrasisi ile proleter demokrasi seçenekleri ile karşı karşıya değil; burjuva demokrasisi ya da faşizm seçeneği karşısındalar. Bugün, burjuva demokrasisi

sloganı faşizme göre ileri bir adımdır. Bugün, faşizme karşı mücadele sloganı, doğrudan proletarya diktatörlüğü için mücadeleye göre harekete çok daha geniş kesimleri çekmeye yardımcı olur."

Nesnel zemini böyle koyduktan sonra, Manuliski, mücadele taktik ve biçimini yeni türden bir "Birleşik Cephe" ile somutlaştırmaktaydı. Bu cephe de işçi hareketindeki nesnel duruma bağlanmaktaydı: "Kapitalist ülkelerde geniş işçi yığınların sosyal demokrat partiler ile reformist sendikalarda örgütlendiklerine ve bunların disiplinine bağlı olduklarına göre, kapitalizmin faşizm ve savaş saldırısına karşı yığınların Birleşik Cephe içinde mücadelesini yükseltmek için bu örgütlerle anlaşmak gereklidir." Bu elbette Üçüncü Periyot'un temel sloganlarından "sosyal faşizm" sloganını ve "aşağıdan Birleşik Cephe" taktiğini terk etmek anlamına gelmekteydi. Bu konuda Manuliski'nin bir uyarısı da vardı: "Birleşik Cephe'de asıl meselenin sosyal demokrasinin gerici unsurlarını açığa çıkartmak olduğunu düşünmek doğru değildir. Sermayenin çıkarlarını koruyan alçaklara karşı çıkmadan sermayeye karşı mücadele etmek imkânsız olduğu için işçi sınıfının savaşımını engelleyen bu unsurları açığa çıkartmak gereklidir. Ama bu kendi başına nihai sonuç değildir; amacı işçi yığınlarını sermayeye karşı mücadelede seferber etmek olan Birleşik Cephe'nin temel hedefine bağımlıdır."

Yeni yaklaşımdaki köklü kopuşun yaratabileceği kuşkuları dağıtmak ve yola koyulmak için tereddüde yer yoktur ve Manuliski'ye göre bunun kaynağı özgüvendir: "Oportünizmin bütün formlarına karşı mücadele ederek partilerimizi çelikleştirdik ve temel komünist çerçeveyi inşa ettik, dolayısıyla şimdi işçi sınıfının birleşik politik partisini yaratmak için cesaretle inisiyatif alabiliriz."

Manuliski, yeni yönelime karşı itirazlara karşı da gerçekçi olmayı ve özeleştiriyi önermektedir: "Genel olarak, 7. Kongre'nin taktik hattı, sınıf güçlerinin bu dönemdeki ilişkilerine, komünist partilerin şimdiki hareketlilik ve gücüne ... karşılık gelmektedir.

Bu taktikler uzun bir süre için hesaplanmıştır. ... 7. Kongre komünistlerin hareket içinde önceden göremedikleri, aldırmadıkları zaafları açığa çıkartmıştır."[19]

Mesajlar açık olmalı.

Amerikan Partisi'ne özel bir başka açık mesaj da, bizzat Dimitrov'dan gelmişti. Kongredeki 13 Ağustos tarihli konuşmasında Dimitrov'un partiye eleştirisi oldukça sert uyarıları içermekteydi:

> Şimdi bile faşizm sorununa yaklaşımda, klişe kalıntılarına rastlamaktayız. Örneğin, bazı yoldaşlar, Roosevelt'in "New Deal" programının İngiltere "Ulusal Hükümetinden" daha açık ve daha kesin bir biçimde burjuvazinin faşizme doğru gelişimini temsil ettiğini iddia etmektedirler. Böyle bir iddia faşizm sorununa klişeleşmiş bir yaklaşımın işareti değil midir? Roosevelt'e karşı çıkan Amerikan mali sermaye çevrelerinin, ABD'deki faşist hareketi teşvik eden ve örgütleyen en büyük güç olduğunu bir kimsenin görmemesi için adi [basmakalıp] şemalara bağlı olması gerekir. "Amerikan vatandaşının demokratik haklarını savunan" bu çevrelerin ikiyüzlü taşkınlıklarının arkasında Birleşik Devletler'de gerçek faşizmin gelişini görmemek, işçi sınıfını en kötü düşmanına karşı mücadelesinde yanıltmakla aynı anlama gelmektedir.[20]

Dimitrov bu eleştirilerini Amerikan delegasyonuna perde arkasında da aynı sertlikle yineledi.[21]

Sonuçta şunu söyleyebiliriz: Kongrenin işçiler ve komünistler bakımından güncel seçimin "kapitalizm karşısında devrim

19 D. Z. Manuliski, *The Work of the Seventh Congress of the Communist International,* New York, Workers Library, 1936.

20 Georgi Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe,* çev. Seçkin Cılızoğlu, Ali Özer, 7. Baskı, Ankara, Ekim Yayınları, 1989, s. 225-226; e-kitap için Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2005, Bölüm XVIII, 5/26. Bu çevirideki "adi" sözcüğü İngilizce baskıdaki "*hackneyed*" kelimesinin tercümesi olarak konmuş. Daha doğrusu "basmakalıp" (ya da "sıradan", "beylik") sözcüğünü kullanmak. Bu nedenle ayraç içinde bu sözcüğü ben ekledim.

21 Ryan, *Earl Browder, age.*, s. 83-84.

ve sosyalizm" değil, "faşizm karşısında demokrasi" olduğu tezi, sosyalizm mücadelesini bir süreliğine de olsa rafa kaldırmak anlamına gelmekteydi. Raf ömrü süresince de, komünist partilerin ideolojik, örgütsel, üye kompozisyon ve bilinci bakımlarından ne türden kırılmalara maruz kalabileceği, devrim iradesini nasıl sürdürebileceği, tabana ve tavana ne türden bir kültür ve gelenek kazınacağı, zamanı geldiğinde devrimci siyasete nasıl dönüş yapabileceği de belirsizliğe mahkûm edilmişti. Bütün bir pratik sarmalının öğütücü etkileri anaforunda salt eğitim ve "devrimci uyanıklık", hayatın katı gerçekleri karşısında zihnî-iradi önlemler yeterli sigorta olamazdı. Dengeyi tutturmak zor, savrulmak kolaydı. Bu sonuçtan Amerikan Partisi de son derecede olumsuz etkilenecekti.

I. SENDİKAL DÜZENDE DEVRİM: SANAYİ ÖRGÜTLERİ KOMİTESİ (CIO)

İkinci New Deal yasaları içinde en önemli olanı kuşkusuz toplu sözleşme ve sanayi sendikacılığını mümkün kılan Wagner Yasası'ydı.

Daha önce de belirtildiği gibi, o dönemde ABD'de sendikalar meslek esasına göre örgütlenmekteydi. Buna göre, bir işkolundaki çeşitli meslek erbabı, örneğin marangozlar, mühendisler, kaynakçılar, hemşireler kendi aralarında ayrı ayrı örgütleniyorlardı. Böylece vasıflı işçileri gözeten ve büyük temel sanayi dallarındaki işçileri dışarıda bırakan bir model işlemiş oluyordu. Parti ise başından beri işkolu sendikacılığını ve ana sanayi dallarında çalışanların ortak sendikal örgütlenmesini savunuyordu. İşçi sınıfının ihtiyaç ve çıkarlarına yanıt vermeyen bu dışlayıcı, vasıfları gözeten bölücü, zayıflatıcı model nedeniyle de sendikalar büyük kan kaybetmekteydi. AEF artık işlevsiz kalmaktaydı.

Artan işçi radikalizmi ve hareketliliğinden, her çizgiden (Komünist Partisi başta olmak üzere Troçkist, Lovestone'cu) komünistler dahil solun çeşitli kesimlerinin etkisinin artmasından

ürken liberal burjuvazi kadar AEF içinde tabanlarını kaybetme korkusunu yaşayan klasik sendika ağaları da bu durumdan rahatsızdı. Düzen güçlerinin burjuvazi-hükümet-sendikalar üçgeninde işçi hareketini bir ölçüde törpüleme ve denetim altına alma ihtiyacı ortaya çıktı. Bu da bazı taleplere, özellikle de örgütlenme baskısına yanıt verme zorunluluğuna ilişkin bir duyarlılık yarattı. Sonunda da liberal burjuvazinin hükümeti Wagner Yasası ile devreye girdi. Artık işyeri yerine işkolu bazında örgütlenme, dolayısıyla büyük ağır sanayi dallarında yığınsal sendikal örgütlenme ile işyeri düzleminde yapılan anlaşmalara karşı işkolunda toplu sözleşme düzenine geçilmiş oldu.

AEF içinde de başını Madencilik Sendikası Başkanı Lewis'in çektiği sekiz sanayi işkolu sendikası yöneticileri AEF yönetimini bu konuda bir açılıma, zanaat ve meslek sendikacılığından yığınsal büyük sanayi sendikacılığına geçişe ikna edemeyince, 9 Kasım 1935 tarihinde örgüt içinde Sanayi Örgütleri Komitesi (*Committee on Industrial Organization*) adıyla bir çekirdek oluşturdular. Böylece AEF içinde ciddi bir ikibaşlılık, örgütlü bir reform hareketi ortaya çıkmış oldu. Yaklaşık bir yıl sonra, 10 Eylül 1936'da da tutucu AEF yönetimi, bu komitenin içindeki, şimdi üye sayısı 10'a çıkmış sendikanın üyeliğini askıya aldı. 1938'de de AEF'den ayrı düşen bu sendikalar Sanayi Örgütleri Konferansı adıyla ayrılıp yeni bir sendikal birlik oluşturdular.

CIO'nun ortaya çıkışı ve sonunda AEF dışında bağımsız bir sendikal çatı olarak örgütlenmesi tarihsel önemde bir gelişmeydi. Radikalizmi ve sola kayışı denetim altında saptırmak, işçi hareketini yeni koşullara uygun bir işbirlikçilik içinde hapsetmek, soldan çalmak için gerçekleştirilen bu girişim yine de nesnel olarak ilerici, hatta devrimci bir adımdı. Ortaya çıkan eğilim, tutucu ve felç halindeki AEF sarı sendikacılığına yeni koşullarda New Deal çatısı altında yeni dinamizm kazandırmak, ölmekte olan işbirlikçi sendikacılığı canlandırmaktı. Bir yazarın isabetle belirttiği gibi, "İlk Sanayi Örgütleri Komitesi, zaten var olan ... tehlikeli 'sınıf

mücadelesi' modelinin rüşeymi yığınsal sanayi işyeri komitelerini ve yerel direnişleri ele geçirmek amacıyla kurulmuş, önemli mali imkânlara ve yüksek yerlerdeki dostlara sahip muhalif sendika bürokratlarının bir ittifakıydı."[22]

Kapitalistler alıştıkları vahşi düzenin devamı için çok direnmişlerdi. Kriz koşullarında yapabilecekleri tek şey şiddete başvurmak, terör estirmekti. Öyle de yaptılar. Kendi özel güvenlik güçlerinden, casusluk teşkilatlarından, grev kırıcıları ve serseri tetikçilerden oluşan vurucu güçlerini oluşturdular. Kimyasal silahlardan işçi önderlerine karşı doğrudan cinayetlere her türlü yöntemi denediler. Gerektiğinde, ordudan eyalet polisine devletin silahlı güçlerini kullandılar. Yargı, yasama, basın, akademi emirlerindeydi. Tutucu saldırgan burjuvazinin bütün bu yöntemlerinin işçi radikalizmini önleyemeyeceği belli olunca ve kriz derinleştikçe, liberal burjuvazi Roosevelt önderliğinde yeni çıkış yolları aramaya koyuldu. İkinci New Deal ile toplu sözleşme düzenine ve zanaat ya da meslek sendikacılığı yerine modern sanayi sendikacılığına yasal yollar açılınca, işçi taleplerine yanıt veremeyen iflastaki gerici AEF içinde çatlak sesler çıkmaya başladı. CIO'nun kuruluş süreci böyle başladı. Niyetler ne olursa olsun, komünistlerin yıllardır savunduğu bir gelişme, temel sanayilerde sendikal hareketten dışlanmış sıradan/vasıfsız milyonlarca işçinin, işçi aristokrasisinin zanaat/meslek dayanışması yerine "sınıf" dayanışmasının altyapısı oluşmaya başladı.

İkinci New Deal programının sendikal harekete açtığı kapı itici dürtüyü oluşturmuş, tabanlarını yitirip yeni ihtiyaçlara yanıt veremeyen sendika bürokrasisinin buradan müdahil olmasıyla ortaya çıkan CIO düzenin iç dinamiklerinden kaynaklanmıştı. Elbette gelişen işçi hareketinin, radikalizmin, komünistlerin etkinlik kazanmasının belirleyici etkileri vardı ama bunlar da düzenin normal işleyişinin sonuçlarıydı. Bu, sendikacılığın belirli bir

22 Mike Davis, *Prisioners of American Dream: Politics and Economy in the History of the US Working Class*, London, Verso, 1991, s. 56-57.

momentteki en demokratik, radikal, ilerici olanları dahil bütün formlarıyla özünde kapitalizme içkin olduğunun bir ifadesi, bir kanıtıydı. CIO bir düzen ve o düzenin işbirlikçi sarı sendikacılığının, yine düzenin normal kriz ve tepkilerinin de etkileriyle oluşan dinamiklerinin ürünüydü. Özünde düzen sendikacılığının yeni koşullara uygun biçimde yeniden üretilmesi ve savunulmasıydı. Elbette işçi sınıfına ve düzen dışı sola da kapılar açıyor, olanaklar yaratıyor, yararlar sağlıyordu, ama o kadar. Örgütün kendisi de sonraları bunu her durumda kanıtlayacak, düzenin sendikalizmini hep yeniden üretmenin aracı olacaktı. Başka türlü zaten olamazdı.

Sorun, düzen dışı güçleri, yani esas olarak komünistleri ne ölçüde ve hangi mekanizmalarla kendi doğal mecrasına akıtıp akıtamayacağı; o mecrada biçimlendirip biçimlendiremeyeceği; rüzgârında kuyruğuna takıp düzeni içinde eritip eritemeyeceği; ya da hatta sermaye adına günü geldiğinde –ihtiyaç halinde– onu tasfiye etmenin tetikçisi olup olmayacağıydı.

Bu çerçevede yeni bürokrasi komünistlere büyük ihtiyaç duymaktaydı. Yeni ve dinamik bir örgütlenme ve mücadele için komünistlerin özverili, militan, deneyimli, cesur, yetenekli, eğitimli kadrolarını alana sürmek onlar için acil bir zorunluluktu. Hepsi anti-komünist bu yeni sendika bürokrasisi, parti bağını öne çıkartmamak kaydıyla komünist sendikacılara büyük bir alan açtı. Elbette bu parti için işçi sınıfıyla en kritik alanda, sendikal inşada ve sahadaki mücadelelerde, direniş ve grevlerde buluşma imkânı yarattığı için yaşamsal önemdeydi. Ayrıca elbette partinin temel sendikal örgütlenme anlayışı ve hedefiyle de çakışmaktaydı bu gelişme. Gelişmeler parti öncülüğünde olmuyordu ama komünistlerin yeni oluşumun belkemiğini oluşturma fırsatı da büyük avantajdı, en azından nesnel olarak reddedilemeyecek, kaçınılması olanaksız sorumlulukları partiye yüklemekteydi. Bu biraz da, kriz koşullarında umarsızlaşan, korkan burjuvazi; ayağa kalkan ve örgütlenme ihtiyacını yakıcı biçimde hisseden işçi yığınları;

iki büyük sınıf arasında kalmış burjuva hükümeti/devleti; işlevsiz kalma riskiyle karşılaşan işbirlikçi sendika bürokrasisi arasındaki kapitalizm-düzen içi ilişki ve çatışmacı etkileşimin, hayatın bir oldubittisiydi partiye. Gelişmelerin onu içine çeken girdabı büyük riskler ve imkânlarla doluydu. Denklemin temel unsurlarından olan işçi hareketiyle organik bağları onu formülün (öncüsü ya da ana belirleyicilerinden olmasa da) dolaylı parçası yapıyor, formül ise, hem sınıf bağlarının gelişimi için stratejik araç oluyor, hem de toplumsal siyaset içinde etkin varoluşunun başlıca kanalı durumuna geliyordu. Yani kısacası, parti bu stratejik dönüşüm rüzgârına kapılmak durumundaydı. Bu rüzgârı bütünüyle denetimi altına alması söz konusu değildi. Ona iradesiz biçimde tabi olup savrulmak ise büyük riskti.

Yine de partinin durumunu ve komünistlerin belirli sendikalarda üst düzey görevlere gelmesini, bir yazarın iddia ettiği gibi, "[şişeden fışkıran basınçlı mayi ile yerinden fırlayan] mantarlar"a benzetmek, yani kendilerinden tümüyle bağımsız bir dalgaya tutunan oportünistlerin şansına indirgemek doğru değildir.[23] Buna yanıt veren iki tarihçinin dediği gibi, komünistler pasif izleyiciler, olayların dışından gelen yabancılar değil, "aktif, bilinçli erkek ve kadınlardı ve sadece bir dalga üzerinde 'kaymıyor', önemli taraflarından oldukları bir ani toplumsal patlamayı şekillendirmeye çabalıyorlardı. Bu patlama, ülke üzerindeki bu 'dalga' ... [duruma] içkin bir imkânlar alanı, olasılıklar arasında tercih yapma imkânını yaratmak dışında, olanları tek başına belirlemedi."[24] Komünistler öncü/belirleyici konumda değillerdi ama sıradan seyirci, kuyruğa takılmış misafirler, konu mankenleri ya da tümden etkisiz ve kullanışlı araçlar hiç değillerdi. Önlerindeki engebeli ve bin bir tuzakla, hileyle, terörle örülmüş zorlu yol her yöne açıktı.

23 Glazer, *age.*, s. 106-107.

24 Judith Stepan-Norris, Maurice Zeitlin, *Left-Out: Reds and America's Industrial Unions*, Cambridge/New York, Cambridge University Press, 2002, s. 53.

Karşı tarafın pozisyonu netti ve parti tarafından da bilindiği varsayılmalı. CIO'nun kuruluşunda yer alan gerici sendika önderlerinden David Dubinsky, oluşumun stratejik beyni Lewis'e, komünistlerle çalışmanın CIO yönetimi için taşıdığı risklerle ilgili kuşkularını anlattığında, Lewis ona her şeyi açıklayan ve sarı bürokrasiyi ele veren şu yanıtı vermişti: "Kuş kimin olur? Avcının mı, köpeğin mi?" Lewis'in komünistlerle çalışma gerekçesi kulağı kesik bir sendika ağasının soğukkanlı gerçekçiliğine dayanıyordu: "CIO bir ekonomik savaş veriyor ve savaş halindeki bütün örgütler ve milletlerin yaptığı gibi, bulabildiği her müttefiki kabul ediyor. Şu bir gerçek ki, Komünist Parti örgütsüzlerin CIO için örgütlenmesi konusunda büyük katkıda bulunmuştur."[25] Lewis daha sonra komünistlerin artan etkinliği üzerine Dubinsky'nin kendisine 1937'de, "Söyle bakalım, kim 'köpek', kim 'avcı' oldu?" diye sorması üzerine, o zamanlar kendinden "fazla emin" olduğunu ve komünistlerin "fesat kapasitesi"ni tam kestiremediğini söyleyecek, komünistlerin kanları ve canlarıyla elde ettiği mevzileri alıştığı üzere hileyle, fesatla, kötülükle ancak açıklayabilecekti.[26]

Ama yine de önce güncel görev yerine getirilmeli, sorumluluklar üstlenilmeliydi.

Temel Uygulama Alanı: CIO

1936-37 yılları arasında, oto sanayiinde, denizcilikte, çelik, elektrik, lastik-kauçuk, madencilik gibi büyük ağır sanayilerde milyonları kapsayan büyük hareketlilikler, her biri yüz binlerce işçiyi kapsayan binlerce grev ve Fransa örneğinden alınmış fabrikaları işgal eylemleri ülkeyi kasıp kavurmaya, terörist önlemlerine rağmen General Elektrik, General Motors, Chrysler gibi büyük şirketleri geriletmeye başlamıştı.

Örneğin komünistlerin etkin oldukları Otomobil İşçileri Sendikası, General Motors'u dize getirecekti. Yine komünistlerin

25 Bert Cochran, *Labor and Communism...*, *age.*, s. 97.

26 *Agy.*, s. 98.

büyük katkılarıyla 1936-37 Flint işgal ve direnişinde işçiler destan yazacak, Ford'un ve öteki işverenlerin özel güvenlik sistemleri parçalanacak, casusluk uygulamaları bastırılacak, kimyasal silah saldırıları, lümpen grev kırıcıları ve tetikçileri geriletilecek, komünistlerin belirleyici katkıları ve önderliğinde örgütlenmede büyük boyutlara ulaşılacak, militan mücadeleler verilecek, toplu sözleşmelerde ciddi kazanımlara imza atılacaktı.

Bu büyük dalgadan AEF de kendi payına düşeni aldı; bünyesindeki meslek erbabıyla vasıflı işçiler de radikal hareketlilik içine girdiler. 1937 yılındaki işyeri işgallerine katılanlar arasında "hastane çalışanları, çöpçüler, mezarlık görevlileri, âmâ işçiler, mühendisler, yarıcılar, öğrenciler ve beyzbol oyuncuları" gibi çalışma hayatının her alanından ve kategorisinden emekçiler vardı.[27] Komünistler hem AEF içinde etkin oldukları sendikalarda hem de CIO içinde büyük güç kazandılar. Militan özverileriyle, eğitim, deneyim ve birikimleriyle her yerde öne çıktılar ve sendikal hareketin gelişmesinin bu kritik evresinde büyük başarılara imza attılar, Amerikan işçi sınıfı tarihine damga vurdular. Sendikalar o dönemde büyük güç kazandılar ve büyüdüler. Onlar büyüdükçe komünistlerin ve partinin de saygınlığı, etkinliği arttı, üye sayısında patlama yaşanmaya başlandı. "Oturma" direnişleriyle, işyeri işgalleriyle, grev ve iş yavaşlatmalarla emekçi milyonlar ayağa kalkmıştı; onların sayıları, eylemlilikleri büyüdükçe her yerde parti de büyüyordu.

Şimdi parti, Amerikan işçi sınıfı hareketi tarihinin bu en büyük aşaması ile organik bağ kurma fırsatını kullanmak için Üçüncü Periyot sekterliği başta olmak üzere bütün varsayım ve pozisyonlarından ayrılmak durumundaydı. Yeni bir kopuş, dönüşüm ve taktiksel/stratejik yönelim ile buna bağlı ideolojik/yapısal değişimler kaçınılmazdı. Hepsi Üçüncü Periyot pozisyonla çelişen yepyeni ittifaklar, ilişkiler, perspektifler, mücadele biçimleri, yöntemler, kadrolar, ideolojik/teorik yönelimler, gerekçeler ve

27 Mike Davis, *age.*, s. 61, dn. 13.

taktikler artık gündemdeydi. Stratejik bir dönüşüm, radikal bir kopuş kendini dayatmaktaydı. Parti, bulunduğu yerden bu yeni duruma uyum gösterebilecek konumda, hazırlıkta, yetkinlikte, niyet ve kapasitede değildi. Bu müthiş rüzgâr, İkinci New Deal ve etrafında şimdi CIO'nun örmeye giriştiği büyük koalisyon girdabı, buna zaten hazır partiyi anaforuna almaya başlayacaktı.

Parti iç ve dış koşullarca ve kendi yapısal dinamikleriyle kıvama gelmeye, kalıba dökülmeye hazır durumdaydı. Browder'ın perspektiflerinden ideolojik zayıflığına ve deneyimsizliğine; ülkedeki nesnel durumun elverişsizliğinden işçi hareketinin ve halkın kısırlığına; Komintern ve SBKP'deki değişimlerden savaş ve faşizm tehlikesinin dayatmalarına; aşılamayan sorunlardan yetersizliklere, baskılara, teröre, Üçüncü Periyot sınıfa karşı sınıf devrimci seçeneği kuşatılmış ve tıkanmıştı.

Parti yönetimi CIO ile ilişkiyi karşılıklı ihtiyaç ve çıkarlara bağlamaktaydı. 1936 ortasındaki 9. Kurultay'daki sunuş konuşmasında Browder, CIO'nun, hareketin başarı için "küçük Komünist Parti"ye ihtiyaç duyduğunu; buna karşılık kendilerinin de "toplumsal yaşamdan tecrit"i aşma imkânını ve partinin "programı ile enerjisi"ni hayata geçirmek için ihtiyaç duyduğu alanı CIO'da bulduğunu anlatmıştı delegelere.[28]

Partinin CIO içindeki gücünün kaynağını, o günleri yaşamış iki anti-komünist yazar, "binlerce üyesinin örgütlenme çabalarına katılması" olarak saptıyor ve şöyle yazıyor: "Komünistler, güç ve güveni, Amerikan sendikalarında güç ve güven kazanmanın klasik yöntemleriyle elde ettiler: Örgütleyen oldular. Ayak işi yapmak gerekiyorsa, hazırdılar. Akron lastik fabrikasının önünde ya da New York metro istasyonunda soğuk kış sabahlarında bildiri dağıtmak gerekiyorsa, parti her zaman birkaç gönüllü bulabiliyordu. Şayet işyerlerinde birinin risk almak için öne çıkması gerekiyorsa, bir komünist bulunuyordu. Ve komünistler, öncesinde kulis yapan, rakiplerine karşı sabahın erken saatlerine kadar mü-

28 *Agy.*, s. 24-25.

cadeleye hazır ve hep beraber dinsel bir şevkle çalışan yorulmaz toplantı katılımcılarıydılar." Gerçekten de komünistler işin hamallığını üstleniyorlar, ayak işlerini yapıyor, polise, kiralık tetikçilere, kurşunlara, bombalara, gazlara karşı en önde yürüyor, işten ilk atılanlar oluyor ama yılmıyorlardı. Üstelik bütün bu süreçte herhangi bir karşılık beklemiyor, bürokratik üst düzey görevleri hak etmelerine karşılık talep etmiyorlardı. Hatta tam tersine partili kimlikleri, ideolojileri kara propagandaya konu olmasın, kötüye kullanılmasın, mücadeleye zarar vermesin diye hep geride durmayı yeğliyorlardı. Fabrikalarda işçilerle doğrudan ilişki kurmak için işe yerleştirilen partili küçük burjuva üyelerse, yabancı ortamda şüphe çekiyor, dışlanıyor, moral bozukluğu yaşıyor ve sonunda bürokratik bir konuma sığınıyorlardı.

Kendisine karşı mücadeleyi birinci ciltte gördüğümüz Madencilik Sendikası Başkanı ve CIO liderlerinden Lewis bile aklanmıştı komünistlerin gözünde. Browder, "Yirmili yıllarda komünistlerin intikamcı düşmanı [*nemesis*] olan Lewis, otuzlarda koruyucu azize dönüştü," diye anlatacaktı bu kurt sendikacıyla kurulan ilişkiyi. Partinin önde gelen kadrolarından Steve Nelson, partililere uygulanan tüm yasaklar ve ayrımcılığa, anti-komünist önyargılara, samimiyetsiz araç olarak kullanma niyetlerine karşın CIO çalışmalarına büyük bir coşkuyla katılınmasını, bütün haksızlıkların sineye çekilmesini, hep geride durularak nimetler yerine külfetleri üstlenerek çalışılmasını, "Âşık olduğunuz zaman sivilceleri görmezsiniz" diyerek açıklayacaktı.[29]

Elbette CIO içindeki ikinci sınıf konumu kabullenmeyi eleştirenler de vardı. Foster'ın dostlarından, Uluslarası Kızıl Sendikalar'ın başındaki Rus komünist Solomon Lozovski'nin 1936'daki bir Moskova buluşmasında, komünistlerin sendika ağalarınca "sömürüldüğü"ne ilişkin eleştirisine Browder, "Lewis bizi burada kullanıyorsa, keşke AEF'in [işbirlikçi, gerici] başkanı William Green de bizi böyle kullansa," diye cevap verecekti.

29 Ottanelli, *age.*, s. 138 ve 140.

Özgüveni ve heveskârlığı büyük Browder, İngilizcede "yüksekten atıp tutmak" anlamına gelen "yüksek ata binmek" terimini kullanarak, "At bu sendika önderlerinin değil, onu çalamazlar," diyerek Lozovski'ye endişelenecek bir durumun olmadığını anlatmaya çalıştı.[30] Kuşkusuz Browder haklıydı; gerçekten de CIO'da komünistlerin kanı, canı, emeği vardı ama işbirlikçi baronlar nezdinde bunların kıymeti yoktu. Komünistler bir bürokratik aygıta dönüşme dinamiklerini özünde barındıran CIO içinde erirken, kendilerini de yiyecek bir canavarı beslemekteydiler.

J. DÖNÜŞÜMÜN KÖŞE TAŞI: 9. KURULTAY

İkinci New Deal daha ileri reformlarla giderek toplumda daha fazla destek kazanmaya başladı. Bir yandan faşizmin yükselişi, öte yandan da işsizleri, dar gelirlileri ve işçileri daha fazla kollayan önlemlerin devreye sokulması ve burjuvazinin en gerici kesimlerinden kaynaklanan muhalefet, Roosevelt etrafında diri bir ilerici-demokrat cephe oluşturmaya başlamıştı. 1936 seçimleri yaklaştıkça Cumhuriyetçi aday Alf Landon'a karşı Roosevelt'i savunan cephe daha da güçlendi. Özellikle CIO yönetiminin ve bağlı sendikaların Roosevelt'e destek vermeleri toplumsal güç dağılımdaki dengeyi değiştirmişti.

Bu süreç partide giderek belirleyici olmaktaydı. CIO'nun kurulmasıyla birlikte TUUL feshedildi. Partinin 1936 Haziran'ında yapılan 9. Kurultayında da Üçüncü Periyot'tan ayrılma ve Halk Cephesi siyasetine yöneliş ivme kazandı. Aslında bu kurultay yeni dönemin resmîleştirilmesi anlamını da taşımaktaydı. Bu ara dönemde parti Roosevelt'e karşı tutumunu yumuşatmakta ve Birleşik Cephe taktiğini uygulamadaki ısrarını ve buna bağlı olarak üçüncü parti (işçi partisi) kurulması çabalarını sürdürmekteydi.

30 Browder Testimony, 10 Nisan 1936, Komintern Arşivi (RTsKhIDNI) 495.14.63'ten aktaran Harvey Klehr, John Earl Haynes, Kyrill M. Anderson, *The Soviet World of American Communism,* New Haven, Yale University Press, 1998, s. 56; Ryan, *Earl Browder..., age.*, s. 90.

Kurultayda Merkez Komite raporunu sunan Browder ülkedeki acil tehlike olarak faşizm tehlikesini gösterdi. Bu eğilimin kaynağı olarak finans kapitalin "en gerici kesimlerinin [yoğunlaştığı] Wall Street"i gösterdi. Browder'a göre, bu faşizm ve savaş yanlısı cephenin beş temel amacı vardı. Bunlar, 1) ücretleri düşürüp fiyatları artırarak, sendikaların gelişmesini engelleyerek; yoksul çiftçileri tarım dışına atıp mülksüz işçilere dönüştürerek kapitalist kârları yeniden yükseltmek; 2) Sosyal ve emek odaklı yasaları yürürlükten kaldırmak, işsizlik yardımını keserek bütçe dengesini sağlamak, zenginlerin vergi yükünü hafifletmek ve bütün yükü yoksullara aktarmak; 3) hükümet üzerindeki halk etkisinden kalan her şeyi kırmak, bütün nihai gücü sorumsuz yargıya, Anayasa Mahkemesi'ne vermek, demokratik hak ve özgürlükleri sınırlamak ve zamanla tümden yok etmek, gericiliğin Ku Klux Klan gibi vurucu güçlerini oluşturmak; 4) "Amerikan ve anayasal" yollarla bütün devlet cihazını ele geçirmek ve tam bir faşist rejime doğru yol almak; 5) yığınlarda şoven milliyetçi duyguları harekete geçirmek, Amerikan izolasyonizmi ve tarafsızlığı kisvesi altında savaşa yönelmek, savaşa hazırlanan Hitler ve öteki faşistleri desteklemek ve onlarla ittifak kurmaktı.

Browder, buna karşılık bir başka programın da mevcut olduğunu belirtti ve bu seçeneğin içeriğini de şöyle sıraladı: 1) Yüksek ücretler, kısaltılmış çalışma süresi, düşük fiyatlar ve sendikalaşmayı bütün sanayi dallarıyla bütün işçilere açarak kitlelerin yaşam standartlarını yükseltmek, devlet desteği ve minimum yaşam standardı garantisiyle çiftçilerin topraklarını koruyabilmesini sağlamak; 2) sosyal içerikli yasaları güçlendirmek ve yaymak, herkes için belirli bir yaşam düzeyini garanti altına almak için gelirin, mülkün ve sermayenin vergilendirilmesi, tüketimi kısıtlayan vergilerin kaldırılması, bütçenin dengelenmesinin zenginler üzerinden gerçekleştirilmesi; 3) Anayasa Mahkemesi'nin gasp ettiği yetkilerin sınırlandırılması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi, vurucu güçlerin lağvedilmesi, halk

hareketlerinin yasal mekanizmalarla baskılanmasının durdurulması, iktidar üzerindeki halk denetimini genişletmek; 4) geniş bir Halk Cephesi aracılığıyla iktidarın kontrolünün toplumsal örgütlenmelerin temsilcilerine verilmesi; 5) savaş yandaşlarını engellemek üzere bütün dünyadaki barış güçleriyle birleşmek, dünyayı savaştan koruyarak Amerika'yı savaş dışında tutmak.

1936 başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçi Parti'nin ve adayı Alf Landon'u, "özgürlüklerin, barışın ve Amerikan halkının refahının baş düşmanı" ilan eden Browder, buna karşılık Roosevelt'in de birbiriyle taban tabana zıt iki program karşısında "orta yol bulmaya" çalıştığını, giderek daha fazla finans kapitale doğru sürüklenmekte olduğunu iddia etti.

Browder, halkın büyük çoğunluğunun Komünist Parti ya da Sosyalist Parti'nin önerdiği sosyalizme yönelmeye "henüz hazır olmadığı"ndan hareketle, "kapitalizmin devrimci yıkımı"nı önermeyen bir program önerdiklerini, bunun içinde bir çiftçi-işçi partisi aracılığıyla Sosyalist Parti'yle Birleşik Cephe inşasını yeğlediklerini söyledi.

Browder "Orak-Çekiç"le...

Browder, ilericilerin, barışseverlerin, anti-faşistlerin, demokratların Roosevelt'e bel bağlamalarını benimsemediklerini de belirtti ve bir üçüncü parti adayı gösterilemeyince zorunlu olarak Komünist Parti'nin seçimlere kendi adaylarıyla katılacağını ilan etti.

Bu noktada Browder partinin asıl seçim stratejisini de açıkladı. Buna göre, Roosevelt'le ilgili ciddi kaygılarına rağmen Komünist Parti seçimlerde esas olarak Cumhuriyetçi aday Landon'un seçilmemesi için çalışacağını açıkladı. Bunun gerçekte fiilen Roosevelt'e çalışmak anlamına geldiği açıktı. Browder bu durumu, Lenin'in, "Sınıf bilincine sahip bir işçi ... demokrasiden geçen yol dışında sosyalizme giden başka bir yol olmadığını bilir," sözünden hareketle gerekçelendirmeye çalıştı. Landon ile Roosevelt arasında kesin çizgiler çizdiklerini belirtti ve partinin yaklaşımını Lenin'in ilkesine göre belirlediğini söyledi. Lenin'in söylediğini, yani demokrasi mücadelesiyle sosyalizm kavgası arasındaki bağı kurma ilkesinin seçimler öncesindeki Amerika'ya uygulanmasında bazı noktaların öne çıktığını anlattı.

Browder ilk olarak, işçiler bakımından hangi adayın demokratik hakları ve sosyal içerikli yasaları yok etmek istediğinin, hangi adayın da "kapitalizm altında belirli ölçülerde ilerici önlemleri" savunduğunun önemli olduğunu belirterek, asıl düşmanın Landon olduğuna inandıklarını, dolayısıyla da seçim kampanyasında hedeflerinin Cumhuriyetçi adayın olacağını belirtti. Roosevelt'e "kefil olmadıklarını", onunla ilgili olarak uyarılarını sürekli dillendirdiklerini söyleyen Browder, yine de Landon karşıtı kampanyalarının oyların Roosevelt'e gitmesine katkıda bulunacağını kabul etti.

Browder ikinci olarak, Roosevelt'in sol tarafından desteklendikçe gericiliğe daha fazla teslim olduğunu, buna karşılık sol tarafından eleştirildikçe ilerici politikaları uygulama zorunluluğu duyduğunu, dolayısıyla Birleşik Cephe ve üçüncü parti aracılığıy-

la Roosevelt üzerinde baskı kurulmasının daha doğru olduğuna inandıklarını söyledi.

Üçüncü olarak, gericiliğe karşı liberal burjuvazi ile demokratik hakların savunulması için ittifaka girilmesinin sağlam yolunun da emekçilerin kendi üçüncü partileri aracılığıyla ve sosyalizm için mücadele ederek bu ittifak içinde yer almaları olduğunu belirtti. Böylece iki mücadelenin birlikte geliştirilmesinin gerektiğinin altını çizdi.

Browder son olarak da, 1936 seçimlerine damga vuran konunun sosyalizm veya kapitalizm değil, demokrasi ile faşizm arasında bir karara varmak olduğu tespitini yaptı. Dolayısıyla, asıl hedefin Landon'un seçilmesinin engellenmesi olduğuna inandığını açıkladı.

Sonuçta Browder, epey dolambaçlı bir yoldan, kurultay delegelerine, bütün okların Landon'a çevrilerek fiilen Roosevelt'in seçilmesine katkıda bulunulacak olmakla Roosevelt'e doğrudan destek verilmemesi ve Parti adaylarıyla seçime girilmesi arasında bir çelişki olmadığını anlatmış oldu.[31]

K. 1936 SEÇİMİ

1936 başkanlık seçimini, Cumhuriyetçi aday Alf Landon'un 16.681.862 oyuna karşı 27.752.648 oyla Roosevelt kazandı. Soldaysa, Sosyalist Parti büyük oy kaybetti, Norman Thomas toplam oyun yüzde 0,41'e tekabül eden 187.910 oy alabildi. Zaten Roosevelt'e çalışmış olan Earl Browder'a da sandıktan 79.315 oy çıktı ki, bu da yüzde 0,17'ye karşılık gelmekteydi.

Seçim sonuçları gösterdi ki, işçiler (genel olarak sol seçmen) çok büyük oranda Roosevelt'e oy vermişti. İşçilerin CIO bünyesinde sendikal mücadele ve Roosevelt odaklı bir çözüm aradığı,

31 Konuşma metni için bkz. Demokracy or Fascism; Report of the Central Committee to the Ninth National Convention of the Communist Party of USA. and Speech in Reply to Discussion, Delivered by Earl Browder, General Secretary of the Communist Party, 24 Haziran 1936, New York, Workers Library Publishers, 1936.

New Deal programıyla krizden düzen içi çıkış stratejisini benimsediği belli olmuştu. CIO bürokrasisinin üçüncü partiyi reddeden net tavrı, New Deal koalisyonu içinde konumlanması ve Roosevelt programının kazanımlarıyla yarattığı umut belirleyici olmuştu. Bu seçimler ülkede "devrimci olmayan" duruma, güncel talepler üzerinden radikal mücadele yükselten işçi yığınlarında "sınıfsal bilinç eksikliği"ne işaret etmekteydi.

Seçimler, özellikle de 1936 seçiminin sonucu, zaten artık başka alanlardaki deneyimlerle belirlenmeye başlamış iki şeyi bir kez daha gösteriyordu. 1932'deki iki sol partinin oyları arasındaki SP lehine olan büyük fark, dogmatik-sekter söylemin zamanın nesnel değil ama sübjektif ruhuna ve gerçekliğine pek de uygun olmadığının bir işaretiydi. 1936 seçimi bunu değişik bir dolayımdan bir daha gösterdi. Birincisi, SP oylarındaki büyük düşüşün gösterdiği gibi, krizi aşmak gibi yakıcı bir ihtiyacın gerektirdiği önlemler dizisini işaret eden ara aşamaları dikkate almaksızın doğrudan bir sosyalizm önermesinin alıcısı yoktu; inanılırlığı, geçerliliği, toplumsal karşılığı bulunmayan böylesi bir seçim vaadi aksine seçmeni kaçıran bir etki yaratmaktaydı. İkincisi, hem SP hem KP oylarının çok büyük oranda Roosevelt'e kaydığını varsayarsak, görece bilinçli işçi/emekçi seçmenin de New Deal programına, yani krizden düzen çerçevesinde –emeği de gözeten– demokratik bir normale geçişe bel bağlama eğiliminde olduğu görülüyordu. Kısacası, bütün ağır kriz koşullarına karşın "devrimci durum" söz konusu değildi, gerekli sübjektif unsur oluşmamıştı, sosyalist dönüşüm çağrısının ya da devrimci ajitasyonun toplumda karşılığı yoktu, yığınlarda düzene, burjuvazinin iki partisine bağlılık sürmekteydi. Üçüncü Periyot solculuğunda ısrarın yararı bir yana, zararlı olacağı, bir tür "sol tasfiyecilik" anlamına gelecek ölçüde ters tepeceği belli olmuştu ya da parti yönetimi gelişmeleri böyle okumuştu.

Nitekim, 1936 seçimlerini değerlendiren bir yazısında Browder, bir işçi partisinin kurulması yönünde eğilimin olmadığından hareketle, "Geniş ilerici saflardaki hissiyatı ve eğilimleri soğukkan-

lılıkla değerlendirmeliyiz. Halihazırda Demokrat Parti ve ilerici Cumhuriyetçiler dışında ya da onlardan bağımsız olanlarla hâlâ eski partiler içinde olgunlaşan, henüz tam bağımsızlığa hazır olmayanları birlikte harekete katmanın yolunu bulmalıyız. Bu demektir ki, Halk Cephesi'ni, salt mevcut çiftçi-işçi partisi örgütlenmelerinden daha geniş ölçekte düşünmeliyiz. Onu, çiftçi-işçi partisi ve öteki ilerici güçler ve ... eski partilerden henüz ayrılmamışları birleştiren bir ölçekte değerlendirmeliyiz," demişti.[32] İleride Hathaway, Browder'ın bu görüşüne dayanarak demokratik cephenin "çok net biçimde tanımlanmamış ve genel olarak ilerici bir program etrafında ana ilerici güçler arasında gevşek bağı olan koalisyon" olarak ele alınmasını ve bu biçimiyle oluşturulmasını önerecekti.[33]

Faşizmin yükselişinin eşlik ettiği bu gelişme her kapitalist ülkede yerel özgünlük çerçevesinde benzer sonuçlar yaratıyor, göstergeler ortaya çıkartıyordu. Merkez, yani Moskova da, iç içe geçmiş Sovyet Partisi ve Komintern bünyesinde, bu durumun ayırdındaydı ve riskler taşıyan bu gidişe karşı yeni taktik hamleler geliştirme ihtiyacı duyuyordu.

Şimdi sıra Dimitrov'daydı ya da Stalin'in hamlesindeydi.

Amerikan Partisi de gelecek sinyalleri almaya, yeni yönü hemen içselleştirip hayata geçirmeye dünden hazırdı. Bu, görece muhalif konumdaki Sam Darcy'den Genel Sekreter Earl Browder'a kadar bütün kadrolar için geçerliydi.

Zaten ilk güçlü işaret 1935'in ikinci yarısında, Komintern 7. Kongresi'nde gelmişti Moskova'dan ve partinin 1936 seçim stratejisi buna uyarlanmıştı. Dönüşümün başka küçük adımları da atılmaya başlanmıştı.

Üçüncü Periyot çıkmazından dönüş yönü kaçınılmaz olarak sağ kulvardı.

---

32 Earl Browder, "The Elections and the People's Front", *The Communist*, Ocak 1937, s. 25.

33 Clarence Hathaway, "Building the Democratic Front", *The Communist*, Mayıs 1938, s. 405.

Sekreter Browder, Halk Cephesi programının sloganını da 1936'da belirledi ve sadece Üçüncü Periyot'tan kalıcı vazgeçişi değil, aynı zamanda partinin Amerikalılaşmasının ötesinde komünizmi de Amerikalılaştırdı:[34]

"Komünizm yirminci yüzyılın Amerikanizmidir" sloganı bir dönemin sona erişinin ABD versiyonuydu.

L. SOSYALİSTLERLE BİRLEŞİK CEPHE ISRARI

Üçüncü Periyot'tan ve Roosevelt'i faşizm ve savaş yolunun yolcusu olarak suçlamaktan, açık destek vermeden desteklemeye doğru yöneliş, bir süre partinin sosyalistlerle ve işçi hareketiyle Birleşik Cephe kurma çabalarıyla birlikte sürdürüldü. Parti Roosevelt'e tam desteğe geçmeden ara dönemde üçüncü parti (çiftçi-işçi partisi) arayışlarını sürdürüyor ve bunun temeli olması bakımından aşağıdan cephe yerine doğrudan SP yönetimine Birleşik Cephe önerilerinde ısrar ediyordu.

Bu sırada, sağ kanadın Roosevelt koalisyonuna katılıp partiden ayrılmasıyla ve yönetimin daha da sola kayıp sekter eğilimler göstermesiyle Sosyalist Parti'de ilginç gelişmeler ortaya çıkmıştı. Bu arada, örgütsel düzlemde tüm anlaşmazlıklara karşın tabanda sosyalistlerle komünistler arasında ortak mücadele pratiği sürmekteydi.

Bu çerçeve içinde, Sosyalist Parti'nin 26-29 Mart 1937 tarihinde yapılacak 19. Kurultayı öncesinde parti bir bülten yayınladı ve Birleşik Cephe kurulması çabalarında ısrarcı oldu. Bu sırada Sosyalist Parti'ye, sağ kanadın tasfiyesinin ardından, Cannon önderliğindeki Troçkistlerle kimi Lovestone'cular da katılmıştı. Partinin yeni çağrısı bir yandan sağ kanadın tasfiyesini ve sola kaymayı bir imkân olarak tanıyor, buna karşılık yeni katılımları

34 "Biz komünistler Amerikanizmin devrimci geleneklerine sahip çıkıyoruz. Bu gelenekleri bilinçli olarak sürdürüp bugünün sorunlarına uyarlayanlar yalnızca bizleriz. Biz Amerikalıyız ve komünizm yirminci yüzyılın Amerikanizmidir." Earl Browder, *What is Communism*, New York, Vanguard Press, 1936, s. 19 (vurgu Browder'ın).

tehlikeli ve yanlış bir savrulma riski olarak görüyordu. Sosyalist Parti, anti-faşizm, güncel talepler için mücadele, savaş karşıtlığı gibi "ara aşamalar"ı bir kenara bırakan ve doğrudan "devrim ve sosyalizm" programını vaaz eden yeni bir pozisyona geçmişti.

Şimdi Komünist Parti, "sosyal faşistler"i sol savrulmayla itham ediyor, solculuk karşısında onları daha sağ bir çizgiye, ara aşamalara, güncel taleplere, sınıf dışı ittifaklara; hükümet, liberal burjuvazi ve sendika bürokrasisiyle uzlaşmaya dayalı bir politikaya davet ediyordu.

Bültendeki giriş yazısına Browder "Sosyalist Yoldaşlar" diye başlıyor ve alışılmadık ölçüde yumuşak bir dil kullanıyordu. Browder, dostluk duyguları içinde, Sosyalist Parti'nin yapılacak kurultayına "yoldaşça yardım ve eleştiri ruhu"yla müdahil olmak istediklerini belirtiyor, "işçilerin Birleşik Cephe'siyle halkın cephesini güçlendirmek ve partilerimizin Amerikan işçi sınıfının kitlesel partisinde birleşeceği günü çabuklaştırmak" amacında olduklarını ilan ediyordu.

Bültendeki yazıların büyük bölümü Troçkizm eleştirisine ayrılmıştı. Bültene konmuş 9. Kurultay konuşmasında, Sosyalist Parti'nin Troçkistleri bünyesine kabulünün "zehir içmek" anlamına geldiğinden hareketle Browder şöyle seslenmekteydi sosyalistlere: "Bu Troçkist zehri kusun ve onları işçi sınıfı saflarından dışarı atmak için bizimle birleşin." Browder, böylece "sosyalizm adına" işçi hareketini korumuş oluruz, demekteydi.

"Sosyalist Parti İçindeki Kriz" başlıklı yazısında partinin en önemli yöneticilerinden Jack Stachel, Sosyalist Parti'nin Halk Cephesi kurma çabalarını "oportünist" olarak damgalamasının, sekter siyasetinin ve Komünist Parti'yle işbirliğinden kaçınmasının "sinsi karşı-devrimci Troçkistler"in etkisinden kaynaklandığını iddia ediyordu. Stachel yazısının sonunda şöyle sormaktaydı: "Sosyalist Parti bir krizdedir. Gelecek kurultay Sosyalist Parti'nin kaderini belirleyecektir. Ne olacaktır? Sosyalist Parti'nin karşı-devrimci Troçkistlerce fethedilmesi mi yoksa Sosyalist Parti'nin

komünistlerle ortaklaşa Birleşik Cephe mücadelesine, gerçekten kitlesel bir çiftçi-işçi partisinin inşasına, halkların savaş ve faşizme karşı cephesine kazanılması mı? Şayet ikincisi gerçekleşecekse, bu sadece kurultayın bütün Troçkist ve yarı-Troçkist politikalardan kesin kopuşa karar vermesiyle ve Sosyalist Parti'nin Troçkistlerden tamamen temizlenmesiyle mümkün olabilir."

Makalesinde Moissaye Olgin de, "Sovyetler Birliği'nden yanaysanız, sosyalizmden yanaysanız, ilerlemeden yanaysanız, partinizi Troçkist salgından temizleyin," diyordu.

Israel Amter'in yazısının başlığı her şeyi anlatıyordu: "Troçkizm: Sosyalist Parti'de Bir Kanser".

Abe Magil ise, Sosyalist Parti'nin 1936 seçimlerinde, ülkenin temel sorunlarının, Komünist Parti'nin belirlediği gibi "demokrasi ya da faşizm", "ilericilik ya da gericilik" olduğunu inkâr ettiğini, bunun yerine, üstelik ileriye doğru bir seçim olarak değil de seçimin "merkezî acil bir talebi" olarak "kapitalizm karşısında sosyalizm" sloganını yeğlemiş olmasını, gericilere yarayan bir hata olarak eleştiriyor, Halk Cephesi ihtiyacına karşı bunu bir ihanet olarak değerlendiriyordu.

Nihayet son yazının sahibi Harry Gannes şöyle sesleniyordu SP kurultay delegelerine: "Faşizmle birlikte halkların cephesinin baş düşmanı Troçkistlerin anti-Sovyet, anti-sosyalist, işçi sınıfı karşıtı politikalarını izlemek yerine Amerikalı sosyalistler, sadece İspanya'daki Halk Cephesi'ni desteklemekte değil, Birleşik Devletler'de Halk Cephesi –bir çiftçi-işçi partisi– kurmak için de komünistlerle işbirliği yapmalıdır."[35]

Ama artık iki parti için de ok yaydan çıkmıştı. Sosyalist Parti sekter bir solculuğa, ara aşamaları reddeden, doğrudan sosyalizme geçişi önüne koyan bir yola girmişken Komünist Parti de hızla Roosevelt-New Deal saflarına, Halk Cephesi'ne doğru geri çevrilemez bir akıntıya kapılmıştı.

35 *Appeal to Socialists, Communist Party of the United States,* New York, ty (1936 sonu-1937 başı).

VI

Üçüncü Periyot'ta Parti Yapısı: Örgüt ve Kadrolar

Üçüncü Periyot'ta Komintern talimatıyla bütün komünist partilerde "Bolşevikleşme" ve "yeraltı örgütlenmesi" ile güvenlik sorunları daha acil bir anlayışla yeniden gündeme gelmişti. Bu da doğaldı. "Bolşevikleşme", beklenen devrime hazırlanmanın temel örgütsel yöntemiydi. Kapitalizmin krizi, burjuvazinin devrim korkusu, faşizm ve savaş tehlikesi, güvenliği; yasal çalışmalar üzerindeki baskılar ve gelecekte ağırlaşması beklenen kısıtlama, yasaklama ve teröre karşı önlemleri, yeraltına çekilerek etkin varlığı sürdürme ihtiyacını acil zorunluluk haline getirmişti.

Bu durum elbette Amerikan Partisi'ne de yansıdı. Bu bağlamda yapılanlar esas olarak parti içi iletişimin gizliliğinin sağlanması, ajan sızmalarına karşı önlemler alınması, kadroların güvenliği için gözetilmesi gereken kuralların belirlenmesi gibi sıradan uygulamalardı.

Dönemin başında, 1928 yılında, daha Lovestone yönetimi sırasında üyeler için parti çalışmalarının örgütsel esasını anlatan bir kitapçık basılmıştı. Burada partinin özel olarak yerleştirmeye gayret ettiği "işyerinde hücre tipi örgütlenme"ye dayalı çalışma, parti organları arasındaki eşgüdüm, hücrelerden başlayarak fraksiyonlara, komitelere ve Merkez Komitesi'ne çeşitli düzlemlerdeki organlar arasındaki ilişkiler, sendikal çalışmanın esasları gibi konular ideolojik bir temelde inceleniyordu.[1]

1 M. Jenks, *The Communist Nucleus: What it is... How it Works,* New York, Workers Library Publishers, 1928.

A. ÖRGÜT EL KİTABI

Daha sonra, Macar asıllı Sandor Goldberger (mahlasları: Jozsef Peter, Alexander Stevens, ve nihayet J. Peters) örgüt işleri sorumlusu olarak parti yapılanmasını ayrıntılı biçimde işleyen bir kitapçık yayınladı. İleride Soğuk Savaş'ta partiye yönelik saldırıda "aleyhte delil" olarak kullanılan ve yazarının da "casusluk" faaliyetleri nedeniyle ABD'yi terk etmek zorunda kaldığı söz konusu yayın tam bir Üçüncü Periyot mantığı ve diliyle yazılmıştı.[2]

Kitapçıkta partinin "rolü ve amacı", işçi sınıfına öncülük yaparak "kapitalizmin devrimci yıkımı ve proletarya diktatörlüğünün tesis edilmesiyle ... sınıfsız komünist toplumun ilk aşaması olarak Birleşik Devletler'de Sosyalist Sovyet Cumhuriyet kurulması" biçiminde belirlenmekteydi.[3]

Kitapçıkta yöntemler ve araçlar konusunda ayrıntılar verilmemişti ama bütün dili devrimci bir kalkışmayı akla getiren askerî terimlerle örülmüştü. "Düşmanlara karşı askerî disiplinle verilecek savaşlar" teması ve keskin retorik kitabın bütününe sinmişti. Burjuva ve proleter demokrasi sorunundan sınıfın ve partinin potansiyel müttefiklerine, devrimci durumun özelliklerinden Birleşik Cephe ve sendika çalışmalarına, demokratik merkeziyetçilikten disiplin anlayışına ve özeleştiri kurumuna, pek çok teorik ve pratik konunun klasik Leninist-Stalinist anlayışa uygun biçimde işlenmesinden sonra "Parti Organizasyonunun Yapısı ve İşlevleri" başlıklı bölümde örgütlenmeye ilişkin bilgiler ve ilkeler aktarılmaktaydı.

Buna göre, partinin temel örgütsel birimi işyeri hücresiydi. Yerine göre buradaki üye sayısı üç ya da daha fazla olabilmekteydi. Bu düzeydeki ikinci birim ise yerleşim bazlıydı, sokak (mahal-

2 J. Peters, *The Communist Party: A Manuel on Organization*, New York, Workers Library Publishers, 1935. Ben sonraki tıpkı basım versiyonunu kullandım; San Fransisco, Proletarian Publishers, 1975. Peters'in ayrıntılı biyografisi; Thomas Sakmyster, *Red Conspirator: J. Peters and the American Communist Underground*, Urbana, Chicago, University of Illinois Press, 2011.

3 *Agy.*, s. 8-9.

le) ya da şehir yapılanmasıydı (ayrıca çiftlik birimleri de örgütlenmekteydi). Bu birimlerin başında birim üyelerince seçilen Birim Bürosu bulunmaktaydı.

Bir üst birim seksiyondu. Bunlar belirli bölgelerdeki fabrika ve yerleşim bazında örgütlenmiş hücrelerden oluşmaktaydı. Bölgelerin sınırı Bölge Komitesi'nce belirlenmekteydi. Seksiyonların üst kurumu Seksiyon Kurultayı'ydı. Kurultay üyeleri işyeri ve yerleşim birimlerince seçilmekteydi. Kurultaylar arasında en yüksek karar organı Seksiyon Komitesi'ydi ve kompozisyonu Bölge Komitesi tarafından onaylanmalıydı.

Seksiyonların üzerinde Bölgeler vardı. Bunlar, sanayinin yoğunluğuna ve üye sayısına göre, bir eyaletteki belirli bir bölgeyi ya da bir veya birkaç eyaleti kapsayacak biçimde oluşabilmekteydi. Bölge kurultayları üst karar organıydı. Kurultaylar ile Merkez Komitesi arasındaki eşgüdümü, seçimi Merkez Komitesi'nce onaylanmış Bölge Komiteleri sağlamaktaydı.

Bütün bunların üzerinde, Bölge Kurultaylarında seçilen delegelerin oluşturduğu Ulusal Kurultay vardı. Kurultaylar arasında yetkili organ Merkez Komitesi'ydi ve o da Genel Kurul (ulusal kurultay) ile Komünist Enternasyonal'e karşı sorumluydu.

8. Parti Kurultayı kararına göre, o sırada Ulusal Kurultay'a (Genel Kurul) alt birimler her beş üye için, Seksiyon Kurultayları her 15 üye için ve Bölge Kurultayları her 100 üye için bir delege seçme hakkına sahiptiler.

Ayrıca, Seksiyonların Bölge Komitelerinin, Bölgelerin de Merkez Komitesi'nin onayıyla, ulusal kongreler arasında, sorunları tartışma üzere konferanslar toplama hakları vardı.

Genel Kurul'da seçilen ve aralarında önemli fabrikalarda ve sendikalarda çalışan üyelerin de bulunduğu üst karar verici pozisyondaki parti Komiteleri, 3-5 üyeli Birim Bürosu; 9-11 üyeli Seksiyon Komitesi; 15-19 üyeli Bölge Komitesi ve 30-35 üyeli Merkez Komitesi'ydi. Seçilen Birim Büroları haftada bir; Seksiyon Büroları, genel olarak haftada iki, ayda en az

bir; Bölge Bürosu, Bölge Komitesi ve Politik Büro haftada bir; Merkez Komitesi de iki ayda bir kez toplanmaktaydı. Genel olarak Seksiyon Bürosu'nun 5, Bölge Bürosu'nun 7-9 ve Politik Büro'nun 7-9 üyesi vardı.

Büyük işyerlerinde ve fabrikalarda birden fazla birimin (hücrenin) oluşturulması nedeniyle koordinasyon Birim Bürolarınca sağlanmaktaydı. Güvenlik nedeniyle büroların birim temsilcileriyle toplantıları ayrı ayrı yapılmaktaydı. Fabrika hücreleri güvenlik kaygısıyla küçük tutulmakta, üye sayısı 10-12'ye ulaşınca bir hücre ikiye ayrılmaktaydı. Hücreler büyük fabrikalarda departmanlara ve vardiyalara göre oluşturulmaktaydı.

Sendikalarda ise parti üyelerinden oluşan fraksiyonlar vardı ve buradan ayrı ayrı fabrikalara birer temsilci atanmaktaydı, eşgüdüm ve iletişim böyle sağlanıyordu. Bir fabrikadaki sendika şubesi ya da çeşitli sosyal kurumlar içindeki parti üyelerince oluşan fraksiyonun üyelerinin işyeri hücresine bağlı çalışmaları öngörülmüştü.

Kitapçıkta bu birimlerin çalışma ilkeleri, görevleri, sorumlulukları ayrıntılı biçimde örneklerle açıklanmaktaydı. Ayrıca birim yayınları, finansmanı, aidatlar, merkezî yayın organı *Daily Worker* gazetesinin dağıtımı, teorik yayın *The Communist* dergisinin okunması, eğitim, kitle toplantılarına katılım, ajitasyon ve propaganda gibi konular da ele alınmıştı kitapçıkta. Parti yapılanması içinde bulunan Sendika Komisyonu, Zenci Komisyonu, Kadın Komisyonu, Örgüt (İşleri) Komisyonu, Ziraat Komisyonu, Ajitasyon ve Propaganda Komisyonu ile, gençlik örgütlenmesinin çalışmaları, yapıları, görevleri, sorumlulukları, Merkez Komitesi'yle ilişkileri de anlatılmakta, aidat tutarları belirtilmekte, izinler, transferler ve benzeri konulardaki kurallar sıralanmaktaydı.

Kitapçıkta partiye kaydolanların yemini de yer almaktaydı:

> Komünist Parti'de, işçi sınıfının partisi saflarındaki yerimi alıyorum. Bütün yeteneklerimi kendi sınıfımın hizmetine vermek

> için bu yemini ediyorum. İşçileri faşizme ve savaşa karşı militan mücadelede birleştirmek için hiçbir çabadan kaçınmayacağım. Sendikalarda, işyerlerinde, işsizler arasında ayrım gözetmeksizin çalışacağıma, yığınların gündelik ihtiyaçları için mücadeleyi yürüteceğime söz veriyorum. Zencilerin hakları için, ırkçı yasalara ve linçlere, yönetici sınıfın şovenist yalanlarına karşı mücadelenin ön saflarındaki yerimi alacağıma ant içiyorum. Muzaffer sosyalizmin yurdu Sovyetler Birliği'ni savunmak için yığınları seferber etmeye yemin ederim. Birleşik Devletler'de Sovyet iktidarının zaferini gerçekleştirecek tek çizgi olan partinin Leninist hattının uyanık ve kararlı savunucusu olacağıma ant içerim.

Partiye müracaat formunda şöyle yazmaktaydı: "Aşağıda imzası bulunan, K[omünist] E[nternasyonal] ve ABD Komünist Partisi tüzük ve programına bağlılığını beyan eder ve Parti disiplinine uymayı ve çalışmalarına aktif olarak katılmayı kabul eder."[4]

Çalışmada tam zamanlı kadroların seçimi, görevleri, sorumlulukları, disiplin konusu ve disiplin soruşturmalarının prosedürü, sızmalara, ajanlara karşı tavırlar ve işlemler de ayrıca ayrıntılı biçimde işlenmişti.

Partinin "düşman ordularına karşı" etkin biçimde mücadele edebilmesi için "askerî disiplin"e ihtiyaç olduğunu belirten yazar, hem partiye sızdırılan casuslar, hem de "yıkıcı eleştiriler" yapmakla görevlendirilen kışkırtıcılara, dedikoduculara, "karşı-devrimci Troçkistler"e karşı uyanık olunmasını salık veriyor, yapılması gerekenleri anlatıyordu.

Casuslarla ilgili öneriler de sıralanmıştı. Buna göre, ajanın fotoğrafı çekilip gazetede yayınlanmalı ve bulunduğu yerde yaygın biçimde dağıtılmalı; ajanın bulunduğu yerde sistematik ajitasyon gerçekleştirilmeli; yaşadığı yerdeki kadın ve çocukları seferber edilerek "hayatı zehir edilmeli"; karısının alışveriş yaptığı dükkânlarda gösteriler yapılmalı; çocuklar onun ve aile fertlerine hakaretler yağdırmak için organize edilmeli; evine "Burada yasa-

4 *Agy.*, s. 104-105.

yan şu şu kişi bir casustur" diye yazılmalı; çocuklarıyla yaşıtlarının arkadaşlık yapmaması sağlanması...[5]

Kitapçığın yayınlanması Üçüncü Periyot'un son dönemlerine denk gelmişti. İlk önce büyük övgüyle karşılandı ama kısa süre sonra geçiş süreci başlayınca hava değişti. Peters'in el kitabında partinin şimdi işbirliğine yöneleceği pek çok kurum ve çevre en sert ifadelerle eleştiriliyor, hatta "düşman" safında gösteriliyordu. Kitapçığın Üçüncü Periyot yaklaşımı ve dili şimdi artık sorunluydu. 1935 sonbaharında yapılan bir Politik Komite toplantısında Peters, Komintern'in yeni çizgisini öngörememekle suçlandı. Çalışmada, "hükümeti devirme ve muhaliflerle ilişkide çok açık biçimde güç ve şiddet kullanımı savunulmakta"ydı, bu da partiye zarar vermekteydi. Peters de ideolojik bakımdan "saldırgan bir dil" kullandığını kabul etti ve yeni baskıda değişiklikler yapacağı sözünü verdi.

Ne var ki, artık dönem değişmişti ve yeni baskı gün yüzü göremedi. Zaman içinde de, çalışmaya verilmiş resmî destek geri çekildi, övenler sustu, parti okullarında okutulmasına son verilen kitapçık unutulmaya terk edildi.[6]

Şimdi toplumla entegre olmaya dayalı yeni bir "Amerikalılaşma" dönemi başlamaktaydı. Artık *Daily Worker* spora yer veriyor, üyelerin aileye daha fazla zaman ayırması, parti faaliyetlerinin boş zaman hakkına göre düzenlemesi, sosyal ilişkilerinin zenginleştirilmesi, kılık kıyafete, geçerli sosyal normlara dikkat edilmesi, burjuva kodlara uyum vb. özendiriliyordu. Gündelik yaşamda, kişisel ilişkiler ve davranışlarda Amerikalılaşma, kıyafetten kültürel faaliyetlere, yaşam tarzından özel hayatın düzenlenmesine, komşuluk ilişkilerinden sosyal etiket kurallarına, her alan ve boyutta "genele uyum" kriterine göre şekillendiriliyordu artık. Deri ceket ve yüksek ökçeli derbeder "proleter kılıklı" asiler gitmiş, yerlerine şık kıyafetlerle sosyal mekânlarda boy gösteren zarif beyefendiler ve hanımefendile-

5 *Agy.*, s. 122.

6 *Agy.*, s. 51-52.

ri örnek almaya, taklit etmeye hevesli bir yeni kuşak komünist figürü konmaya başlanmıştı. Toplumun, sosyal yaşamın, yeni müttefiklerin kültürel evreninin ve davranış normlarının uyumlu bir parçası olmaya çabalamanın önerilen bir yolu da buydu. Buna hazır kadrolar ve örgütsel yapı da oluşmaktaydı.

B. ÜYELİK, SOSYAL KOMPOZİSYON

Büyük Bunalım, Üçüncü Periyot döneminde parti üyelerinin sosyal kompozisyonunda, yani üyelerin sınıfsal dağılımlarında çok önemli değişiklikler ortaya çıktı. Bu değişim zamanla partinin kaderini değiştirecek boyutlara ulaştı.

Şimdi partide dört üye türü vardı.

Birinci grup, 1920'lerden gelen göçmen işçi ağırlıklı eski üyelerdi. Bunalım döneminde bunlara yerli işçiler, işsizler ve Kuzey'den çoğu vasıfsız ve işini yitirmiş, Güney'den de kırsal kökenli siyahlar eklendi.

Parti, 1920'li yıllarda büyük oranda bir göçmen işçi örgütüydü. Bu göçmenlerin pek çoğu İngilizce dahi konuşamıyordu. Amerikan toplumundan yalıtılmış biçimde yaşayan göçmen üyeler, sosyal çevrelerini oluşturan kendi derneklerinde (dil federasyonları) geldikleri ülkenin insanlarıyla iç içe yaşamaktaydılar. Pek çoğu için bu derneklere olan aidiyet duygusu partiye sadakatten daha önemliydi. Bu durumun yarattığı sorunları ve bunları aşma çabalarını birinci ciltte incelemiştik.

Parti (ve Komintern) için her zaman en önemli hedeflerden biri partiye ABD doğumlu yerli işçileri katmaktı. Bu elbette partinin sanayi işçi tabanını geliştirmenin temel yoluydu. Böylece parti hem sendikal çalışmada hem fabrikalarda, yani büyük sanayi üretim merkezlerinde hem de Amerikan toplumu içinde güçlü bağlar kurmuş olacaktı. 1930'lu yıllarda bu hedefe iki ek yapıldı. Birincisi, parti siyahlara yöneldi. İkinci olarak da, Büyük Bunalım'ın ve faşizmin yükselişinin bir sonucu olarak partiye kü-

çük burjuvaziden de bir akış oldu. Bu arada belirtmek gerekir ki, parti kadınlara yönelik daha özenli ve kapsayıcı bir ilgi göstermeye başladı.

Parti Temmuz 1933'te yüzde 70'i ülke dışında doğmuş üyelerden oluşmaktaydı. 1935 ortasında bu oran yüzde 61'e gerilemişti. Ekim 1936'daysa, ilk kez parti üyelerinin çoğunluğu artık yerlilerden oluşmaktaydı. Göçmen üyelerin daha büyük çoğunluğu oluşturduğu ana merkez olan New York'ta bile yerlilerin oranı 1934'te yüzde 22'yken 1935'te yüzde 29,5'a çıkmıştı ve 1938 Eylül'ünde çoğunluğa ulaşacaktı.[7]

Daha önce belirttiğimiz gibi, sanayi işçilerini partiye katmak ve içeride tutmak çok zordu. Parti fabrikalarda yer edinebilmek için dışarıdan ve çoğu zaman da küçük burjuva unsurlardan parti üyelerini içeriye işçi olarak sokmaya çalışıyordu ya da işsizlerin müdahalesine başvuruyordu. Örneğin, Flint kentindeki otomobil fabrikalarında "komünist sızma"ya ilişkin yapılan bir resmî soruşturmada sorgulanan 27 komünist şüpheliden çoğunun partinin New York'tan gönderdiği üniversite eğitimi görmüş kadrolardan olduğu belirlenmişti. Bu dışarıdan müdahale, işçilerde güvensizlik oluşturuyor, patron ve polis baskısının artmasına neden olduğu gerekçesiyle eleştiri konusu oluyordu.[8]

Bu dönemde üye artışı sınırlı ölçüdeydi. Örneğin inşaat sektöründe 1928 ortalarında 986 olan üye sayısı 1935 Mayıs'ında 2423'e yükselmişti. Aynı tarih aralığında üye sayıları, dikiş-tekstilde 1.527'den 2.177'ye; gıda sektöründe 400'den 1.373'e; metal sanayiinde 851'den 1250'ye; oto sanayiinde 407'den 550'ye; denizcilikte 33'ten 406'ya; kereste-doğramacılıkta 163'ten 222'ye çıkmıştı. Madencilikte üye sayısı 1.200'den 1.073'e gerilemişti.[9]

Yine daha önce parti kaynaklarına atıfla belirttiğimiz gibi, yeni üyelerin büyük çoğunluğu işsizlerden oluşmaktaydı ve par-

7 *Agy.*, s. 99-100.

8 Bkz. Glazer, *age.*, s. 118-120.

9 *Agy.*, s. 115.

tinin fabrikalardaki işçilere ulaşmasındaki darboğazlar aşılamıyordu. Bu konuda çalışan bir araştırmacının verdiği rakamlara göre, 1930'ların başlarında bir ara yüzde 90'lara varan işsiz üye oranı, Mayıs 1935'te yüzde 53'e gerilemişti ama o dönemde katılanların yüzde 66'sını hâlâ işsizler oluşturmaktaydı. 1936 yılında bile parti üyelerinin yaklaşık yarısı işsizlerden müteşekkildi.[10]

Siyahların partiye üye olmasıysa, yeni yaklaşımla birlikte 1930 yılında başladı. 1929'da partide siyah üye sayısına ilişkin bilgiler 50 ila en fazla 150-200 arasında değişiyordu. 1930 başındaki üye kampanyasında partiye 1300 Afrikalı Amerikalı üye oldu. Ne var ki, siyah üyeler arasında ayrılma çok fazlaydı ve Ekim 1931'de partideki siyah sayısı 1000'in altına düşmüştü. Afrikalı Amerikalı üye sayısı sonraki yıllarda arttı. Bunda partinin Siyah Sorunu'na değişen yaklaşımı, direnişlerdeki öncülüğü ve üye kampanyalarıyla eğitim faaliyetleri etkili oldu. 1930-31 arasında parti okullarındaki öğrencilerin dörtte biri siyahlardan seçilmişti. 1932'deki 41 tam zamanlı öğrencinin 12'si Afrikalı Amerikalıydı. Partinin çeşitli kampanyalarında ve cephe örgütlenmeleriyle çalışmalarında siyahlara önemli görevler de verilmekteydi. 1937 başında 2649 siyah üye vardı ve bu parti üyelerinin yüzde 7'sine tekabül ediyordu. Bir yıl sonra rakam 2890'a yükselecekti ki, bu yeni kaydolanların yüzde 17'sine karşılık gelmekteydi. Toplam Afrikalı Amerikalı üye sayısı da 5000'i bulmuştu. Bu sayı sonraki yıllarda yeterli olmasa da artmaya devam etti.[11]

Bu noktada, ileride önemli sonuçlar doğuracak bir eğilime dikkat çekmekte yarar var. Süreç içinde, partideki "eskiler"in, yani göçmen işçi tabanın ve 1920'lerden bu yana yönetimde etkin görevlerde bulunan kadroların etkisi aşınıyordu. Bunun kuşkusuz ideolojik alanda ve politikaların belirlenmesinde stratejik sonuçları ve yansımaları olacaktı.

---

10 *Agy.*, 100-101.

11 *Agy.*, s. 173-175. Burada verilen bütün veriler için bkz. Nathan Glazer, *age.*, s. 90-184.

C. BUNALIM'IN GETİRDİĞİ YENİ ÜYELER

Partinin yapısını, yönünü, ideolojik konumunu, politik pozisyonuyla taktiklerini, giderek stratejik arayışlarını son çözümlemede belirleyecek dinamik ise yeni iki farklı üye kategorisiyle ortaya çıktı. Bunlar profesyoneller, avukat, doktor, mimar, öğretmen gibi meslek sahipleri, "beyaz yakalı" ya da "orta sınıf" diye de tabir edilen çalışanlar ve aydınlar, sanat ve kültür alanından gelenler, daha genel ifadeyle tanımlamak gerekirse küçük burjuva unsurlar ile ayrı bir katman olarak ele alınması gereken profesyonel sendikacılardı.

Partinin bütün boyutlardaki yaşamını biçimlendirecek ve belirleyecek bu kilit unsurları ayrıntılı incelemek gerekir, çünkü ilerideki gelişmeleri kavrayabilmek için bu zorunlu. Bu üyeler, bu üç sosyal kategori bir sınıfsal boyut, ideolojik eğilim, politik dinamik taşıdılar ve yönetici güç odağı (iktidar erki) oluşturdular, kısa sürede de partinin yazgısında söz ve yetki sahibi oldular.

Kalıcı-belirleyici etkileri, yeni katılımlar ve süreçlerle pekişip asıl Halk Cephesi'yle birlikte belirginleşti ama bu hasadın tohumları Üçüncü Periyot döneminde atıldı.

1. Aydınlar, Yazarlar, Sanatçılar

Üst üste gelen çok özel, yıkıcı, toplumda ve bireylerin yaşamlarında büyük kırılmalar, felaketler yaratan iki şok dalgası, Büyük Bunalım ve faşizm, özellikle sanat ve kültür alanında büyük etkiler yarattı ve aydınların sola, Marksizme, partiye kayışlarında itici etmen oldu.

Partiyle bir biçimde bağ kuran aydınların büyük bölümü örgütsüz konumlarını sürdürdü ama parti çeperinde de önemli işlevler üstlendi. İleride göreceğimiz gibi, partinin sanat-kültür, basın ve yayın alanındaki etkisi Halk Cephesi döneminde, bu çeper dışında konumlanmış pek çok sanatçının, yazarın, entelektüelin bir "komünist hegemonya"dan şikâyet etmesine neden olacak ölçülerde arttı.

1932 seçimlerinin hemen öncesinde, Eylül ayında, aralarında Malcolm Cowley, Edmund Wilson, Theodore Dreiser, Sidney Howard, Lungston Hughes, John Dos Passos gibi isimlerin de bulunduğu büyük çoğunluğu partili olmayan 52 ünlü sanatçı-yazar-bilim insanı bir çağrı (Açık Mektup) yayınladı.[12] "Foster ile Ford İçin Profesyonel Gruplar Birliği" isimli bir yapı içinde örgütlenen bu aydınlar "Kültür ve Kriz" başlığıyla bir broşürle destek çağrılarını kamuoyuna ulaştırdılar.

Broşürün önsözünde şöyle denmekteydi:

> Amerika'da neredeyse her düzenli, akılcı ve yararlı şey iki sınıftan Amerikalılarca üretilmişti; bizim sınıfımız, kafa işçileri ve "aşağı sınıflar", kol işçileri. Evet tamam, gerçek yoldaşlarımızla ellerimizi birleştiriyoruz. Kendimize ait olanı talep ediyoruz ve gaspçılar, reklamcılar, tüccarlar, spekülatörler, satıcılar tarafından o göklere çıkarılan, çok aptal ve sorumsuz işadamlarınca yaratılan kargaşayı, çılgınlığı reddediyoruz.
>
> Eyleme geçtik. Sorumlu kafa emekçileri olarak kendimizi açıkça Komünist Parti'yle, işçilerin partisiyle ittifaka bağladık.

Broşürde, çağın krizi kısaca "açlık" olarak tanımlanıyor ve kökenlerinin kapitalist üretim biçiminde yattığı belirtiliyordu. İki büyük partinin sert eleştirisinin ardından Sosyalist Parti de "eylemsizlik partisi" olarak nitelendiriliyor, Sovyetler Birliği'ne karşı tutumu eleştiriliyor, "kapitalizmin üçüncü partisi" olarak mahkûm ediliyor ve faşizm tehlikesine dikkat çekiliyordu. İmzacılar, "yeni bir toplum" projesi için" "lafla değil işle" hareket eden Komünist Parti'nin desteklenmesini, "gerçekten insani bir toplum için Komünist Parti önderliğindeki kapitalizme karşı devrimci mücadeleye katılınması"nı istiyorlardı.[13]

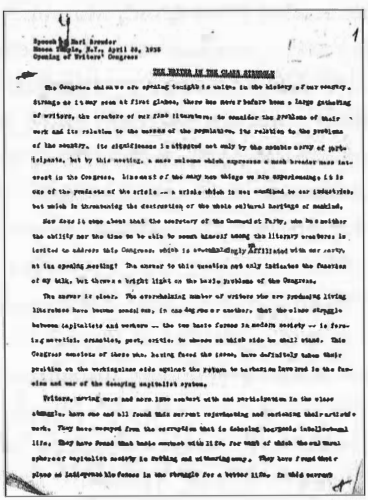
12 İmzacılar arasında öyküsünü birinci ciltte anlattığımız Amerikan Komünist Parti kurucularından Lewis Corey (Fraina) de vardı.

13 *Culture and the Crisis: An Open Letter to the Writers, Artists, Teachers, Physicians, Engineers, Scientists and Other Professional Workrs of America,* League of Proffesional Groups for Foster and Ford, New York, Workers Library Publishers, Ekim 1932.

Üçüncü Periyot sekterliğinden Halk Cephesi açılımına geçiş sürecinin ilk önemli örneklerinden biri Amerikan Yazarlar Birliği'ydi

Üçüncü Periyot döneminde partide "proleter sanat-proleter roman" anlayışı hâkimdi ve işçi kökenli yazarlar teşvik ediliyor, öne çıkartılıyordu. "Burjuva kültür ve sanat"a sert eleştirilerle ve "Sanat işçi sınıfının elinde silahtır" anlayışıyla yürütülen kültürel faaliyetlerin kurumsal çerçevesini ülke çapındaki "John Reed kulüpleri" oluşturuyordu.

Halk Cephesi'ne geçişte bu kulüpler "dar" ve açılım bakımından yetersiz görülerek 1934'ün sonlarından başlayarak tasfiye edilmeye başlandı.

Browder'ın Yazarlar Birliği toplantısındaki konuşma metni, 26 Nisan 1935.

1935 başında da doğrudan partinin girişimiyle yazarlara yönelik bir çağrı kamuoyuna açıklandı. Browder, Hathaway, Olgin gibi yöneticilerle partiye üye ya da yakın isimlerin imzacısı olduğu çağrıda, "kapitalist sistemin çökmekte olduğu"ndan hareketle, ilk olarak özellikle faşizm ve savaş tehlikesine karşı "etkin poli-

tik eylem" ihtiyacına vurgu yapılıyordu. Çağrıda ikinci olarak, yazarlara özgü sorunlar çerçevesinde ve "dünyanın bir yeniden doğuş (rönesans)" arifesinde "devrimci dava"ya hizmet etme, katkıda bulunma imkânlarının araştırılması gereğine değiniliyordu. "Yaratıcı yazarlar saflarına devrimci ruhun nüfuz ettiği" bir dönemde, birlikte hareket etme zorunluluğu karşısında bir "devrimci yazarlar kongresi"nin toplanması öneriliyordu. Kongrede bir yazarlar birliğinin, "Amerikan Yazarlar Birliği"nin kurulması da ayrıca önerilmekteydi.[14]

Amerikan Yazarlar Kongresi (American Writers' Congress) 26-28 Nisan 1935'te New York'ta toplandı. 4000-5000 izleyici eşliğinde başlayan toplantıya 400 delege katıldı. 216 delege yazar arasında Granville Hicks, Mike Gold, Malcolm Cowley, Richard Wright, John Dos Passos, Waldo Frank, Kenneth Burke de vardı. Kongreye katılan 150 yabancı konuk arasına Louis Aragon, Andre Gide, Andre Malraux gibi pek çok ünlü yazar göze çarpmaktaydı. Bu ilk kongre, henüz geçiş aşamasına denk geldiğinden belirli ölçülerde dar tutulmuştu ve devrimci retorik ortama hâkimdi. Kongrede konuşan Browder, kongrenin, faşizmin barbarlığına ve çöken kapitalizmin savaşına karşı işçi sınıfının yanında yer alanlarca oluşturulduğunu belirterek iki temel sınıf arasındaki kavganın bilincine varıp proletarya safında yer tutan sanatçılarla yazarların bir araya geldiği bir toplantıda Komünist Parti Sekreteri olarak kendisinin de konuşma yapmasının doğal olduğunu söyledi. Browder, sınıf kavgası alanına girdikçe sanatçıların geliştiğini, üretimlerinin artistik kalitesinin arttığını, burjuva entelektüel yaşamının "çürütücü" etkilerinden kurtulduklarını, kapitalist toplumun ulaşamadığı için çöküşe girdiği "hayatla temel ilişki" bağını bulduklarını anlattı. Nispeten ılımlı konuşmasında Browder, dayatmacı olmadıklarını, iyi yazar aradıklarını ve kül-

14 *New Masses*, 22 Ocak 1935, s. 20. Çağrı metnini ayrıca Birinci Kongre çalışmalarını içeren kitapta da bulmak mümkün: Henry Hart (Ed.), *American Writers' Congress*, New York, International Publishers Co. Inc., 1935, s. 10-11. Ayrıca, http://archive.li/ZF4rb; http://www.unz.org/Pub/NewMasses-1935jan22:20

türel düzeyi yükseltmeyi amaçladıklarını, sanatçılara "üniforma" giydirmeyi düşünmediklerini anlattı.[15]

Küçük burjuva orta sınıflar ve aydınlarla işbirliğini öngören Halk Cephesi kavramının kritik uygulamalarından biri olan bu cephe girişiminin özünü (partiyle yakın ilişkileri çok da uzun sürmeyecek) şair-eleştirmen Malcolm Cowley şöyle açıklamıştı: "Ben bir proleter yazar değilim. Geçmişim, ailem ve eğitimim hepsi tümüyle orta sınıftı. Yüksek sınıf bilincine sahip bir küçük burjuva eleştirmen olarak tanımlanabilirim. Ama sınıfımın çıkarlarının proletarya ile yakın ittifakta yattığına inanıyorum. Edebiyat ile devrim sadece ortak hedefleri olan insani kurtuluşta [*liberating human spirit* –insan ruhunu özgürleştirmek] değil, aynı zamanda acil çıkar bağlarında da birleşir."[16]

Kongrenin sonunda, bir cephe örgütü olarak Amerikan Yazarlar Birliği'nin kurulması da kabul edildi.

Kongrede propaganda tekniğine uygun biçimde "dışlayıcı" *işçi* sözcüğü yerine "kapsayıcı" ve Amerikan değerleriyle daha uyumlu *halk* ile *kitleler-yığınlar* kavramlarının kullanılmasını önerdiği için sert tepkiler alan Kenneth Burke,[17] ilk kongreye ilişkin daha sonra şöyle yazacaktı:

> Bu kongre kuşkusuz salt Komünist Parti'nin dinamizmi ve organizasyon yeteneği sayesinde toplanabildi. ... Bir Komünist Parti üyesi olmayan ... [ve dolayısıyla] "tarafsız" olma iddiasıyla diyebilirim ki, ülkedeki başka hiçbir örgüt bu tür bir kongreyi toplayamaz ve çalıştıramazdı. ... Bugünün sorunlarına kültürel beka açısından bakanlar komünizme hiç olmazsa bir tarihsel yön olarak sempati duymalıdırlar.[18]

---

15 Browder'ın konuşma metni için bkz.; Parti Arşivi, *The Writers in the Class Struggle*, (April 26, 1935), 515.1.3957/1-6: Ayrıca Hart, *age.*, s. 66, 69.

16 Hart, s. 65.

17 Bu konuda bkz. Ann George, Jack Selzer, "What Happened at the First American Writers' Congress?: Kenneth Burke's 'Revolutionary Symbolism in America' ", *Rhetoric Society Quarterly*, c. 33, No. 2, Bahar 2003, s. 47-66.

18 Aktaran, Sam Smiley, "Friends of the Party: The American Writers' Congress", *Southwest Review*, Yaz 1969, s. 293.

İlerleyen dönemde partinin demokratik-ilerici söyleme tam manasıyla geçmesi, özellikle İspanya İç Savaşı odaklı anti-faşist pozisyonu ve savaş tehlikesi karşısındaki kararlı tutumuyla aydınlar, yazar ve sanatçılar arasındaki popülerliği daha da arttı, bir tür değerler hegemonyası tesis edilebildi. Elbette asıl yolu açan, partinin "net bir sınıf analizine dayanmayan çarpık bir 'halk' kültürü kategorisi" uydurmasıydı.[19] Judy Kutulas'ın belirttiği gibi, her şeyden önce, "Faşizm kolay bir düşmandı; solda Hitler karşıtı hissiyatı toparlamak zor değildi. Earl Browder'ın 'Komünizm Yirminci Yüzyılın Amerikanizmidir' iddiasının da avantajları vardı. ABDKP, Lincoln ve [kuruluştaki] Devrimci Savaş gibi Amerikan sembollerine atıfta bulunarak kendisini daha az tehdit edici bir yerde konumlandırmıştı." Böylesi bir arka plan zaten varken İspanya İç Savaşı ve Sovyetler'in Cumhuriyetçilere yardımı, "Amerikan aydınlarını derinden etkiledi. ... Birincisi, faşizmle ilgili en kötü şüphelerini doğrulamıştı. İkincisiyse, tam tersine, Stalin'in Halk Cephesi retoriğini sürdürme sözünü tutacağı ve demokratik bir rejime yardım edeceği konusunda güvenlerini tazelemişti. Birdenbire Sovyet dostu ve parti yanlısı olmak için daha fazla neden ortaya çıkmıştı. İspanya, faşizm ile demokrasi arasındaki kutsal mücadelenin simgesi olmuştu."[20]

Birliğin 1937'de yapılan ikinci kongresinde İspanya ön plandaydı. Parti de yeni açılımla daha geniş bir çevreye ulaşmıştı ve birliğin üye sayısı iki katına çıkmıştı. Kongrenin daha geniş temsiliyetinin simgesi ve yıldızı ise Ernest Hemingway'di.[21] Edwin Seaver, kongreyi *Daily Worker*'da şöyle tanımlamıştı:

---

19 Lawrence H. Schwartz, *Marxism and Culture: The CPUSA and Aesthetics in the 1930's,* (Kobo e-kitap) Lincoln, NE, Authors Choice, (Kennikat Press), 2000, s. Introduction 8/11.

20 Judy Kutulas, *The Long War: The Intellectual People's Front and Anti-Stalinism, 1930-1940,* Durham, Duke University Press, 1995, e-kitap, Amazon-Kindle, s. Loc 2201/17810 ve Loc 2010/7810.

21 Bu kongrenin bilgi ve konuşma zabıtları için bkz. Henry Hart (Ed.), *The Writer in a Changing World: The Trends in Literature Shown at the Second American Writers' Congress,* New York, Equinox Cooperative Press, 1937.

> Başlangıcından sonuna kadar, neredeyse hiçbir politik eğitimi olmayan Ernest Hemingway gibi birinin, kararlı komünist Joseph Freeman ile tam işbirliği yapabildiği, [tam] bir Halk Cephesi Kongresi'ydi. Sosyalistlerin, komünistlerin, liberallerin –iyi niyetli kadın ve erkeklerin– faşizm belasına, demokratik kültürün varlığını tehdit eden siyah ve kahverengi ölüme karşı ortak tavır almanın gereğine inananların yer aldığı bir Kongre. ... [Birliğin] yolu açıktır. ... Archibald MacLeish, Ernest Hemingway, Donald Ogden Stewart ve Walter Duranty'nin [kongrenin yapıldığı mekân] Carnegie Hall'da aynı platformda yer alması Amerikan Yazarları Birliği için ... ileride ne [imkânlar] yattığının göstergesidir.[22]

Bu durum o zamana kadar ABD'de görülmemiş bir gelişmeydi; krizin derinliğini, sola kayışın ivmesini ve partinin gelişme potansiyelinin büyüklüğünü gösteren çok önemli bir işaretti.

Ekonomik krizin yanı sıra kafasını kaldırıp vahşi yüzünü göstermeye başlayan faşist barbarlık, derin karamsarlığa korku ve paniği de eklemekteydi. Bir uygarlığın batışının eşiğinde "hayat tarzı"nın şiddetle, açlıkla, gericilikle imhası korkusu salınmıştı duyarlı yüreklere.

Genel olarak Batı'da burjuva aydınlanmasının taşıyıcısı ve evrensel insani değerlerin savunucusu konumundaki aydınlar, mensubu oldukları sınıfın artık bu değerlere düşmanlaştığını ve kapitalizmin doğası gereği kriz ve barbarlık ürettiğini kendi yaşam deneyimleriyle bizzat gördüler. İnandıkları ilke ve değerlerin savunulmasının, daha üst bir düzeyde daha ileri içerik, form ve özle yeniden üretilmesinin toplumsal temsilcisi olarak proletaryayı, onun bilimi Marksizmi ve politik temsilcisi komünist partileri keşfettiler. Marksist teori, onlara içinde yaşadıkları kaosun bilimsel açıklayıcısı ve çıkışın yol göstericisi olarak cazip geldi. Proletarya, kendi öz değerlerinin yeni taşıyıcısı olarak çekiciydi. Parti ise teorinin, taşıyıcının ve radikal değişim iradesinin iktidar gücüydü. Bilim-özne-güç, komünist harekette birleşmişti.

22 Aktaran Lawrence H. Schwartz, *age.*, Bölüm 5, 2/9.

Kapitalizmin büyük bunalımı, faşizm barbarlığı ve her ikisinin karşısında yarı-feodal bir ülkeyi planlı ekonomiyle sosyal ve ekonomik mucizelere taşıyan Sovyetler Birliği örneği, bireysel/toplumsal bunalımlardan bunalmış aydınlara ve deklase olmanın uçurum kenarındaki öteki küçük burjuva unsurlara engin denizlere açılma umudu ve coşkusu aşılıyordu. Hoyrat bir dünyada geleceksizliğe mahkûm edilmiş bir toplumda ve karamsarlıkla örülmüş bireysel yaşamlarda muazzam bir ideale sıçrama, insanlıklarını yeniden keşfetme ve kazanma fırsatı, sınıfsal içgüdüleriyle uyumlu gemlenemez bir "dalgaya kapılma" dinamiği yaratmıştı. Yolunu yitirmiş geleneksel aydınların büyük altüst oluşların girdabında komünist harekete iltihak etmelerinin zemini böyle oluştu. Bu, ABD'de de kendi koşulları içinde benzer biçimde gelişti.

Böylece Marksist olmanın prestij kaynağı olduğu küçük adacıklar ortaya çıktı anti-komünist ABD ummanında. Özellikle aydınların, sanatçıların, yazarların yoğunlukla yaşadıkları kozmopolit liberal dünyalarda örneğin bir "New York Sol Sosyete"sinden söz edilebilirdi artık. Topluma tepeden bakan, kendilerini –çok da haksız olmadan– ileri insanlık değerlerinin, kültür birikiminin, ilerici-demokratik misyonların temsilcisi, savunucusu, taşıyıcısı görenlerden oluşan kültür-sanat alanının bu seçkin ve biraz da dışa kapalı –kendi özel dilleri, hayat tarzları, gelenekleri, birliktelikleri, yayınları, iletişim mekanizmaları, normları, kodları olan– cemaat üyeleri arasında Marksizmin, Sovyetler Birliği'nin ve ABDKP'nin mistik, egzotik bir cazibesi vardı.

Bu durumu bir yazar sonraları gerici bir perspektiften şöyle anlatacaktı:

> Büyük Bunalım başladığında entelektüeller Sovyet komünizmini kasvetli dünyadaki tek parlak nokta olarak görmekteydiler. ... Sovyet Gosplan [beş yıllık planlama] cesur, canlı ve bilimseldi. Liberal demokrasinin tükendiği düşünülürken, Sovyet komünizmi yeni bir cesur [*brave*] dünya[ya kapı] açıyordu.
>
> Sovyetofil komünistlik her şeye coşkuyla sahip çıkıyordu. Amerikan ve Batı kültür kurumları, demokratik siyasi sloganlar ka-

> dar boş olmakla aşağılanıyordu. Materyalist kapitalizm güya Amerikan ruhunu öldürmüştü. ... Prokofiev ile Şostakoviç'in müziği Amerikan konser salonlarında izleyicilerle buluşuyordu. ... *Potemkin* [*Zırhlısı*], *Dünyayı Sarsan On Gün* ve öteki devrimci filmler sinema uzmanlarınca derin bir hayranlıkla izleniyordu.
>
> Üniversite öğrencileri komünist çalışma gruplarına katılıyorlardı. Pek çoğu Komünist Parti'ye katılma cesareti gösteremese de, kenardan alkış tutuyordu – "yol arkadaşı" terimi bunları doğru tanımlamaktaydı. [New York'un zengin mahallesi] Greenwich Village'daki kafelerde, yeniyetme yetenekli şairler, romancılar, sanatçılar ve eğitimciler, sabahlara kadar Sovyet kültürünün Amerikan kültürüne göre üstünlüklerini vaaz ediyorlardı. ... Sovyet politik literatürü de sanatı gibi coşkuyla hatmediliyordu.[23]

Buradan üyeliğe devşirilenler, yakın çeper içinde yer alanlar, görece uzaktan da olsa yol arkadaşlığı yapanlar giderek artan ölçülerde eylemci bir dinamiğe, hareketliliğe ulaştılar Büyük Bunalım ve faşizm karşısında. Toplumla buluşma, parti dolayımıyla ezilenlere, yoksullara, işçi ve emekçilere ulaşma, iş yapma, doğrudan praksis içinde insanlığa hizmet ve daha parlak bir geleceğe özveriyle hizmete koşulmak, bu idealist aydınlara yeni bir hayat enerjisi, partiye de yeni mücadele alanları, imkânlar bahşetti. Böylece parti, belirli bir aydın çevresinde ve etkilediği kesimler nezdinde "değerler hegemonyası" mücadelesinde önemli kazanımlar, mevziler elde etti.

Bu büyük akın herhalde lanetli tecritten sistemin kılcal damarlarına girmenin hayallerini kuran Browder'ın tatlı düşlerini süslüyordu. Sanatçılar içinse, bu pembe hayallere denk gelen bir öfori kaynağıydı kurdukları ilişki. Kendini aşan ve tarihe not bırakmaya yönelişin büyük bir kişisel hamlesiydi bu sanatçının; eserlerini aşan bir kalıcılık, insanlığın geleceğine katkı, büyük bir serüvende, tarihin görkemli yürüyüşünde saygın bir yer almak ve üstelik bunu örgüt zahmetine katlanmadan yapmak çok cazipti. Aşağı yukarı,

23 Edward Walter, *The Rise and Fall of Radicalism in America*, Westport, Connecticut, Praeger, 1992, s. 20-21.

"Ben proletaryanın tırnağı bile olamam ama hizmete adanmışlığımla insani özümü yakalayabilirim" idealizmi güçlü bir itkiydi.

Bu aydınların önemli bir bölümü hiç kuşkusuz iyi niyetli, idealist, dürüst insanlardı ve yeni pozisyonlarında samimiydiler. Hareketle tanıştıklarındaki tutumları saygıdeğerdi. Örneğin bu aydınların tipik bir örneği olarak, romancı Sherwood Anderson, bir gece şık kıyafetiyle ("fiyakalı beyaz takımı içinde, panama şapkası ve bastonuyla") yolda giderken köşe başında ajitasyon yapan bir grup genç komünistle karşılaşır ve aralarından bir genç kız ona, "Bizden misiniz?" diye sorar. Anderson şöyle yazıyor: "Tanrı şahidim ki utandım. ... Benim sevgili çocuğum işsiz bir insan böyle giyinmez [dedim]. ... Hissiyatım odur ki, para uygarlığına son vermek ve yeni, sağlıklı, güçlü bir şey kurabilmek için biz sanatçı denen sınıfın yerin dibine batması gerekiyorsa, batalım. Tanrı cezamızı versin. Birazcık yoksulluk ve silkelenme bizi yaralamaz. ... Allah belamızı versin. Bizi aç işçiler kurtarmasın. Dayanırız..."[24]

New Masses dergisinin "Komünizme Nasıl Geldiniz?" anketine verdiği yanıtta ünlü romancı, editör, eleştirmen, eğitimci Granville Hicks ise şöyle diyordu: "Yanılsama içinde değilim, geçiş dönemlerinde eleştirinin önemine inanırım. ... Benim gibi orta sınıf ailede doğan, burjuva kurumlarında eğitim gören, bir ölçüde edebiyatla profesyonel olarak ilgilenen biri öncü bir rol almaya yetersizdir. Ama mücadele pek çok alanda yürütülüyor ve büyük olanlar kadar küçük muharebeler de yapılmalı ve kazanılmalı. ... Eğitimini aldığım iş özel önemde olmasa da, kendine özgü değerinden yoksun değildir."[25]

Bir ara partinin Hollywood örgütlenmesinin başında yer alan oyun yazarı ve senarist John Howard Lawson da şöyle yazmaktaydı 1934 Nisan'ında: "[Benim gibi biri için] proleter devrimi gerçekten kabullenmek zor bir iş. ... Pek çok aydının kafasının

24 *New Masses*, c. 8, No. 2, Ağustos, 1932, s. 10.

25 *New Masses*, c. 8, No. 3, Eylül 1932, s.8. Kitaplarında bu konuyu işleyen Howe ile Coser söz konusu sözleri yanlışlıkla Clifton Fadiman'a mal etmektedirler; dn. 29, s. 566.

çok karışık olduğunu biliyoruz. ... Komünizmle sosyal faşizmin çeşitli versiyonları arasında yalpalıyorlar. ... Ben bir yol arkadaşıyım çünkü yazılarımla ya da pratik faaliyetlerimle devrimci işçi sınıfına herhangi bir hizmet yeteneği gösteremedim."[26]

Bir örgütsüz geleneksel aydının mütevazı adanmışlığı büyük kazanımdı devrimci hareket için ama salt bu yeterli miydi? Bu insanların samimiyeti, temiz niyetleri ve benzer özellikler de yetmiyordu. ABD'nin gelenekleri, işçi hareketinin toplumla bağı ve değerler hegemonyasındaki tarihsel yeri, tarih, kültür vb. pek çok nedenden dolayı bu ilişkinin kökleri ve zemini sağlıklı ve sağlam değildi. Şayet varsa bir "hata", nedenin büyük payı "sınıfsal" olandaydı. Vahşi Amerikan kapitalizminin kural tanımaz yırtıcı burjuvazisi, maddiyatçı kültürsüzlüğü, insanı, emeği hiçleştiren ahlakı, gangster sendikacılığı, işçisine özel güvenlik güçleriyle kimyasal silah kullanmaktan çekinmeyen şirket ahlaksızlığı, piyasanın efendiliğinden doğmuş para uygarlığı, kültürün fukaralaşması, varlık içinde insani her alanda yokluk, "aydın vicdanı"nı rencide etmenin ötesinde örselemekteydi. Ama o vahşi yaratık kendi bunalımı içinde bir ölçüde evcilleştirilince hissiyatlar değişecekti. Zamanla bu aydınların pek çoğu saflardan ayrıldı, onların da büyük bölümü anti-komünist ve Soğuk Savaşçı oldu. Parti ise hiç geri kalmayacak, daha baştan ilk mırıldanmalarda, haklı şikâyetlerde bile onları "hain" ilan edecekti. Ne onlar, ne de komünist hareket ve partiler bu büyük buluşmaya hazırdı, hatta bunun da ötesinde nesnel ve öznel pek çok nedenden dolayı uygun da değillerdi. İki tarafın da hazır olmadığı pembe düşler birlikteliğinin senaryosu kötü yazılmış draması; devrim ve sosyalizm güzergâhının karmaşık patikalarındaki doludizgin koşuşturmaların şok sürprizleri, karşılıksız aşkların nefrete, aşk sanılan tuhaf duyguların düş kırıklıkları dolayımıyla kine dönüşmesi, kan uyuşmazlıkları, sınıfsal genetik çelişkiler ve burjuva siyasetinin acımasız hesaplarının girdabında hesap edilmemiş acı sonla bitecekti.

26 Aktaran Howe, Coser, *age.*, s. 294.

2. Orta Sınıflardan Bunalımlı İdealistler: Beyaz Yakalı Profesyoneller

Büyük Bunalım depremi etkisini bütün sınıf ve katmanlarda gösterdi. Ortaya çıkan enkazın altında kalan orta sınıflardan da partiye bir yöneliş oldu. Şu açık ki, geleceklerini yitirmiş binlerce mühendis, mimar, doktor, hukukçu, öğretmen, öğrenci, yazar, sanatçı küçük burjuvanın partiye akını bütün taraflar için yepyeni bir durumdu. Ekonomik krizin sosyal krize dönüşmesi biraz da böyle tecelli ediyordu.

1932 başında beş büyük bölgede yapılan bir çalışmaya göre üyelerin yüzde 5'inden biraz fazlası "büro çalışanı" ya da "kafa emekçisi" olarak belirlenmişti. 1935 Mayıs'ındaki bir araştırmaya göreyse bütün üyeler içinde bu "orta sınıf" unsurların oranı yüzde 10-11 olarak saptanmıştı. Daha da önemlisi, sayı ve oranlar yıllar boyu sürecek bir yükseliş eğilimindeydi.[27] Partinin ana merkez üssü New York'ta Üçüncü Periyot döneminde bütün üyelerin üçte birinden fazlası bulunmaktaydı ve burada beyaz yakalıların oranı daha da yüksekti.[28] Bu kategorinin-tabakanın, eğitimli, birikimli insanların ayrıca özgül ağırlıkları da düşünüldüğünde, partide yeni bir durumun ortaya çıkmakta olduğu görülebilir. Küçük burjuvaziden, üniversite mezunu meslek sahipleri kategorisinden bireyler partiye yükselen sayılarda üye olmaya başladıkça, buna bağlı olarak sınıfsal yapı ve iç dengeler sarsıldıkça, yeni gelenlerin geliş nedenleri ve motivasyonları örgüte damgasını vurmaya başladıkça, belirli bir ruhsal şekilleniş ortaya çıktıkça, parti de değişiyordu.

Kimdi bu Büyük Bunalım'ın ekonomik-mali yıkımı, politik belirsizliği, toplumsal çöküntüsü, kültürel şoku ve sosyopsikolojik karmaşası gibi sonuçlarının girdabında kalarak gelenler? Onları partiye iten psikolojik-sınıfsal güdüler nelerdi?

---

27 Bu oranlar, 1938'de yüzde 22'ye çıkacak, 1941'e gelindiğindeyse yüzde 44'ü bulacaktı. Glazer, *age.*, s. 114.

28 *Agy.*, s. 116-117.

Önce bu konuda iki yazarın daha 1934 yılında yaptıkları çok önemli genel tespitleri araya girmeden uzun bir alıntıyla, doğrudan kendilerinden aktarmak gerekiyor. Ardından da kimi somut bireysel örnekler üzerinden sorunun yanıtını aramayı sürdüreceğiz.

Lilian Symes ile Travers Clement şöyle yazmışlardı Büyük Bunalım-Üçüncü Periyot doruğunda:

> [Bunalım'ın doruğu olan] 1932'nin gerçek devrimi entelektüel cephede gerçekleşti ve bütün kentsel üst ve orta sınıf dünyasında yankılandı. Amerikan entelektüelleri, gördüğümüz gibi, 1840'tan beri düzenli aralıklarla sola dönmekteydiler, ancak bu Büyük Bunalım'ın üçüncü yılındaki kadar vaveylayla hiç olmamıştı.
>
> İşçi sınıfının genel olarak Devrim'in propagandasına şaşırtıcı ilgisizliğine karşın, ekonomik çöküşün etkilerinden psikolojik olarak işçilere nazaran daha fazla sarsılan kentsel orta ve profesyonel sınıflar onun hem teorisi hem de terminolojisiyle gönül eğlendirmekteydiler. Görece müreffeh zamanlarda bile sıradan bir işçi kendini güvende hissetmez. En iyi günleri genellikle işsiz kaldığı sürelerle bölünür, işi ya mevsimseldir ya da istikrarsız, "kötü bir mola"nın üstesinden gelebileceği yeterli tasarrufu nadiren yapabilir. Normal olarak sosyal uçurumun kenarında hareket halindedir ve tehlikeye alışır. Çoğunlukla görece güvenli bir ortamda yetişen ve sosyal evrende belirli bir yere alışmış olan profesyoneller ve orta sınıf üyelerine, 1920'lerin ekonomik bolluğu ve genişlemesi, saflarındaki çoğalmayı belirli ölçülerde rahatlatan yeni sınırlar açmıştı. Özgüvenleri şimdiye kadar henüz ciddi biçimde sarsılmamıştı. 1930'lu yılların başında dünyaları temellerinden sarsıldığı zaman, doğal olarak, devrimi ilk düşünen ve konuşan onlar oldular. Yoksunluğa ve belirsizliğe alışkın olmadıklarından, "yoksulların görkemli sabrı"nı fark edemediler ya da değerlendiremediler...
>
> 1932 yılının sonbaharında kapitalizmin çöküşü hakkında kötümser yorumlar yapanlar, işsiz mühendisler, mimarlar, gazeteciler ve reklamcılar, maaşlarında büyük kesintiler yapılan öğretmenler, hastası olmayan doktorlar, müvekkili olmayan avukatlar, pazar bulamayan sanatçılar, iş yükü ağırlaşmış sosyal

hizmet uzmanları ve hatta motivasyonunu yitirmiş tahvil satıcılarıydı...

Entelektüel ve sanatsal cephe[de] ... genel olarak devrim ve özel olarak da komünizm [yandaşlığı], zamana uygun şık bir gösteriş haline geldi. Sosyalizm üst orta sınıf ve akademik çevrelerde daha popülerdi ama komünizmin yıldızı edebî ve sanatsal çevrelerle toplumsal baremin üst basamaklarında parladı...

Bunalım'ın ilk üç yılının militanlığı, esas olarak [kendi sınıfsal] yok oluş[larına] karşı savaşan Amerikan orta ve profesyonel sınıflarının militanlığıydı...[29]

3. Kariyer, Bürokratizm, Gizlilik Kıskacında Sendikacılar

1930'lu yıllarda başlayan ve ikinci yarısından itibaren ivmelenen partinin toplumsal dokuya yayılma, çalışmalarını çeşitlendirme, örgütsel faaliyet ve ittifak seçeneklerini zenginleştirme çabaları hemen meyvelerini vermeye başlamıştı. Bin bir emek, özveri, sabır ve ödünlerle yürüyen zahmetli süreçte belirli ölçülerde ilerici-demokratik alanda, özellikle de CIO'nun kuruluşuyla sendikalarda komünistler için bir tür kabullenme oluşturulmuş, kurumlarda ve etkinliklerde serbestçe yer alma imkânları açılmıştı. Sendikal çalışmadan çeşitli meslek kurumlarına, spordan eğitime, sanat ve kültür sektörüne, Holywood'a, emek ağırlıklı üçüncü parti arayışlarına, özellikle de yerel inisiyatifler içinde, hatta zaman zaman bölgesel düzlemde Demokrat Parti ve benzeri "ilerici-demokrat" örgütlenmeler bünyesinde, gündelik talep ve mücadelelerde, reform kampanyalarında, toplumsal girişimlerde, protestolarda, örgütlü-örgütsüz hareketlenmelerde komünistler her zaman parti kimliğini açıkça öne çıkarmadan da olsa kendilerine yer bulabilmekteydiler. Kuşkusuz çoğu kez parti üyeleri buralarda entelektüel kapasiteleri, hesapsız ve özverili mücadeleleri sayesinde önemli öncü görevler üstlenmekte, gözü pek militanlar olarak yığınların saygısını kazanmaktaydılar.

29 Lilian Symes, *Travers Clement, Rebel America: The Story of Social Revolt in the United States*, New York, Harper & Brothers Publishers, 1934, s. 366-367 ve 370.

Ne var ki, ABD gibi anti-komünizmin toplumsal genlere ve geleneğe nakşedilmiş olduğu; devlet yapılanmasının federal ve yerelde kılcal damarlara nüfuz ettiği; yasalarda, sendika tüzüklerinde, üniversite ve basın gibi kurumların, sivil toplum örgütlerinin yazılı-yazısız kurallarında komünistleri her düzeyde yasaklayan, dışlayan hükümlerin, önyargıların, yıkıcı öfkeyle yoğrulmuş nefretin hükmünü sürdürdüğü bir ülkenin boğucu atmosferinde çalışmak kolay değildi; hele komünist ve partili kimlikle ortaya çıkmak, hem bireysel hem örgütsel ölümcül risklere zemin hazırlamak demekti. Gericilerin ve devlet kurumlarının, güvenlik ve istihbarat örgütleriyle medyanın cadı kazanlarını kaynatmaya hazır tetikçileri, kışkırtıcıları seferber etme eğilimi ve yeteneği de düşünüldüğünde, özellikle duyarlı ve dikkatli davranmak gerekmekteydi. Gericiliğin, yasaları ve önyargıları kullanarak çeşitli karalamalarla, yalanlarla, mizansenlerle komünistler üzerinden toplumsal muhalefeti parçalama, birbirine düşürme ve bu arada da komünistlerle partiyi sorumlu tutarak tecritte mahkûm etme, şantajlara açık hale getirme politikasına zemin hazırlamak büyük hata olurdu. Ayrıca böyle durumlarda yasaların da harekete geçirilmesiyle, örgüt ve bireyler bakımından çok olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmekteydi.

O dönemde eski ve yeni pek çok yasa ve tüzük, sendika gibi kurumlarda çalışanların politik bağlarını resmen beyan etme zorunluluğunu getirmekteydi. Yalan beyanın ağır cezalara neden olması, inkârı bir seçenek olmaktan çıkartmaktaydı. Açık beyanla kabul ise dışlanma ya da işten atılmayı, görevden/üyelikten ihracı -üstelik işlenmiş sicille ileriyi de ipotek altına alacak biçimde- kabullenmek demekti. Partinin Sovyet bağlantısı ve Komintern üyeliği, "dış mihraklar" gibi ek bir kara propaganda ve suçlamaya dayanak olarak kullanılıyor, "suç"u daha da ağırlaştıran bir etkide bulunuyordu.

Aslında ABD gibi her zaman legal biçimde olmasa da ağır baskı, cezalandırma ve şiddetin ilericiler, reformcular, radikal mu-

halifler ve elbette devrimciler üzerinden hiç eksik olmadığı bir ülkede, hele düzenin açık saldırıya geçtiği zamanlarda komünistler daha önce de bu yola başvurmak zorunda kalmışlardı. Bu, salt bir illegalite tercihi değildi. Parti, birinci ciltte gördüğümüz gibi, legal çalışmayı stratejik tercih düzeyine çıkarttığı zamanlarda da, antidemokratik çevre içinde örgütsel ve bireysel düzeylerde açık faaliyette bulunmakta zorlanmıştı. Partinin ya da komünist faaliyetin yasal olarak yasaklanmaması, elbette hukuki, toplumsal ve *de facto* gerici baskı ve şiddet kullanılmaması, bir başka ifadeyle devrimciler için bir demokrasi ve özgürlük alanına icazet verildiği anlamına gelmemekteydi.

Bu çelişkili durumda örgüt ve hareket bağlamında yeni bir "kurum" ortaya çıktı. Bu, toplumsal faaliyetler alanında, özellikle de çalışma yaşamında, sendikalarda önemli işlevler yerine getiren, stratejik pozisyonlarda bulunan kimi şahsiyetlerin komünist ya da partili kimliklerini gizlemek ya da en azından görünmez ölçülerde bulanıklaştırmak zorunda kalmalarıydı. Böylece "gizli etkin adamlar" denen bir kategori ortaya çıkmış oldu. Parti üyesi ama kimliğini saklayan bir üst düzey sendikacı türü parti tarihinin ayrılmaz bir parçasına, örgüt yaşamının temel unsurlarından birine, gelişmeleri belirleyen ana aktörüne dönüştü. Sonuçta parti çalışmalarının kritik-yaşamsal ve sendika ağaları dolayımıyla sermaye-devlet ikilisiyle ilmik ilmik bağlantılı alanı sendikal çalışmada, farklı bir üye kategorisi ortaya çıkmış oldu.

Tabii bu topyekûn illegalitenin ya da legal konumdan bağımsız olarak (hemen devrim öncesi değişen dengeler ve yasallık dışında) yürütülen gizli yeraltı faaliyetleri kategorisinde değil (sevk ve idare, ajitasyon-propaganda, istihbarat, iç iletişim-ulaşım, askerî, vb.), legal ya da yarı-legal çerçevede "yerüstü gizlilik" pozisyonunda olan işlevlere ilişkindi. Sadece, "devrimci olmayan bir durumda devrimcilik"; "demokratik olmayan demokraside sınıf mücadelesi" ve "hukuki karşılığı olmayan bir

illegaliteye mahkûm bırakılmak", "yasal imkânları kısıtlayan, yok eden yasa dışı toplumsal önyargılar, resmî tutumlar, kurumsal kışkırtmalara muhatap olmak" komünistleri, partiyi kuşatmaktaydı.

Komünist ya da partili kimliği saklama zorunluluğuna iyi bir örneği ünlü sendika önderi William Foster'ın partiyle ilişkisinin başlangıcında görmüştük. O zaman Foster parti üyeliğini gizli tutmuş, ancak Bridgman baskınıyla durumu açığa çıkmıştı. 1930'lu ve 40'lı yıllarda da, yani daha Soğuk Savaş saldırıları başlamadan, McCarthy cadı avına girişmeden, parti yönetiminin toplantı tutanaklarında bazı "önemli şahsiyetler"in açık isimleri yazılmamaktaydı veya takma adları ya da inisyalleri kayda geçirmekteydi stenograflar.

Bu durum parti bakımından, bireysel ve örgütsel pek çok sorunu içermekteydi.

Her şeyden önce, bu ilgili kişinin kendi yakın çevresiyle ilişkilerinde bir handikap oluşturma potansiyeli taşıyordu. "Yalancı" ve "samimiyetsiz" bir kişilikle suçlanma riski bu türden bireyler bakımından ciddi bir riskti. Böylesi ikili bir yaşamın kişisel bakımdan ne denli yıpratıcı olduğu açık olmalı. Bir "moral" yük taşımak zorunda kalmak, kişilik parçalanması gibi bir pozisyona düşmek, maskeli dolaşmak vb. kişiliği örseleyen, karakter kırılmalarına bile zemin oluşturabilecek bir konuma itilmek herhalde çok yıpratıcı olmalıydı.

Daha da önemlisi, söz konusu kişilerin özel hayatları dışında, çalıştığı alandaki açık kimlikli komünistlerle ve doğrudan parti organlarıyla ilişkilerinin düzenlenmesinde kaçınılmaz olarak ciddi problemlerin ortaya çıkmasıydı. Kuşkusuz, durumu bilenler bu tür ilişkilerde "etkin kişiler"in durumuna özenli yaklaşmaktaydılar ama arada güven, en azından diyalog sorunlarının yaşanmaması kolay değildi. Bu kişilerin hem genel olarak parti tabanıyla hem ilgili alandaki parti organlarının öteki üyeleriyle hem de doğrudan parti merkeziyle ilişkilerinde disiplin sorunu

da ortaya çıkmaktaydı. Bu disiplinin belirli ölçülerde dışında kalma "ayrıcalığı" herhalde işin örgütsel bir meseleye dönüşmesini de beraberinde getirmekteydi. Bu kişiler örneğin bulunan her yerde partiyi inşa etme zorunluluğunun dışında tutulmaktaydılar.

Sendikal yaşamlarında özel inançlarından kopuk biçimde yaşamak zorunda kalan, hatta toplumsal-sendikal mücadelelerinde devrimci değil de "demokrat, ilerici, sosyal demokrat" konumlarda pozisyon alan, belirli ilişki ve disiplinden kopuk bulunan ve iki ayrı dünyada yaşayan bu "akil-etkin adamlar"ın, çoğu kez misyonlarıyla parti politikası ya da parti liderleri arasında çelişkiler, çatışkılar tespit etmeleri de kaçınılmazdı. Doğrudan toplum içinde, hatta yığınların önünde yürüyenlerin, partinin politikalarını bazen dar, dilini itici, konumunu sekter, dolayısıyla da işlerini zorlaştırıcı bulmaları mümkün olabiliyordu. "Ünlü" olmayan parti liderlerinin geri planda kalmasıyla kendilerine alan açılanların disiplin ve karar alma mekanizmalarında "ayrıkotu" ya da "çatlak ses" olma eğilimine sürüklenmeleri de mümkün olabilmekteydi. Parti çizgisi ile kendilerini var eden görevleri/işlevleri arasında ortaya çıkan gerçek çelişkilerin kişisel ve örgütsel krizler yaratması da kaçınılmazdı. Talep etmek durumunda oldukları "özerklik" herhalde hep bir sıkıntı ve gerginlik kaynağıydı onlarla öteki partililer arasında.

Çoğu kez parti sadece yasal düzlemde değil görev ve iş bağlamında da, içinde çalışılan kurum ya da parçası olunan sivil inisiyatif veya kitlesel oluşum içinde, en fazla da sendikalarda bir "yük" olarak belirebilmekteydi. Görevleri, misyonları, davranış kalıplarını, savunulacak taktikleri, gözetilecek ilkeleri, öne çıkartılacak değerleri, hatta kullanılacak dili belirleyen "işbölümü" doğası gereği çelişkilere, çatışmalara zemin hazırlamaktaydı. Çoğu kez parti ve üyeler benzer sınırlamalar içinde hareket etmediklerinden onlara "maceracı" ya da "hayalci-iradi" gibi görünürken, herhalde onlar da militanlar ve yöneticilerce "işgal ettiği konumca

belirlenmiş" bir gevşeklikte, uzlaşmacı, hatta sapma içindeymiş gibi algılanabilmekteydiler.[30]

Zayıf sınıf bilinci ve krizin büyük baskısı altında işçiler bütün radikal eylemliliklerine karşın esas olarak "aş ve iş" derdindeydiler. Parti de CIO içindeki militan mücadelelerinde, Üçüncü Periyot-TUUL döneminin aksine, devrimci bir dil kullanmaktan, sosyalist bir program önermekten dikkatle kaçınıyor, klasik sistem içi bir sendikacılık çalışmasını militanca yürütüyor, yönetici makamlardan –tam anlamıyla hak etmelerine karşın– gönüllü olarak geri duruyorlardı. Bu elbette onu anti-komünist sendika ağalarının saldırılarından da koruyordu. Ama yeni bir tür "kuyrukçuluk", bütün militan özverileriyle "kullanışlı uysallar" olma riski de hükmünü icra ediyor, bozucu-çürütücü etkilerini kanseröz bir biçimde kadrolar arasında yayıyordu. Anti-komünist karalamalara meydan vermemek, çoğu zaman fiziki güvenlik ve tasfiye edilme-kovulma risklerine karşı bütün iyi niyetli geride durmalar, karşılıksız özveriler, üst düzey görev sorumluluğu, işçiler nezdindeki saygınlıkları, kurt sendika baronlarınca hep kötüye kullanılıyordu. Bütün iyi niyetlerine ve stratejik katkılarına karşın komünistler CIO içinde hiçbir zaman meşru ortaklar olarak kabul edilmediler.[31] Bu da etkili üst düzey "gizli komünist" sendikacıların ikili pozisyonlarını müthiş zora sokuyordu.

---

30 Bu konuda çok önemli perspektifler veren ve tespitlerde bulunan bir tarihçinin görüşlerinden yararlandım. Bkz. Joseph R. Starobin, *American Communism in Crisis, 1943-1957,* Berkeley, University of California Press, 1972, s. 39-42. Starobin benim değinmediğim iki konuyu daha vurguluyor bu bağlamda. Birincisi, bu etkin kişilerin yaptıkları iş ve bulundukları kurumun/hareketin, sendikanın doğası gereği bürokratik olmayan, emir-komuta yerine demokratik iknayı temel alan bir yaklaşımı benimsediklerini ve bunu parti işleyişine de yansıtmak istediklerini, bunun örgütsel mekanizma ile yöneticiler ve profesyonel kadrolarla yöntem gerginliğine neden olduğunu, örgütsel krize dönüştüğünü yazıyor. İkinci olaraksa, özellikle sendikal çalışma alanında bu insanlarda parti ile sendikayı eşitleyen bir anlayışın oluştuğunu, bunun ABD'deki güçlü anarko-sendikalizm köklerle beslendiğini anlatmakta Starobin. Kendi belirsiz durumlarının arada bu kişileri sert bir militanlık gösterisine de ittiğini anlatan yazar, onların bazen partinin "dikkatli davranma" uyarılarına karşı ikili yaşamlarının çelişkisini çözmek adına daha militanca davrandıklarını, bunun da sendikalist eğilimlerle örtüştüğünü belirtiyor. s. 41.

31 Bkz. Ottanelli, *age.*, s. 148-152.

Bu arada partililer sendikal çalışmalara kendilerini o denli kaptırmışlardı ki, düzen sendikacılığını sorgulamayı bile sanki unutmuşlardı. Böylece yeni bir, partili kimliğini gizleyen sendikacı tipi, salt düzene içkin sendikal mücadeleye odaklanarak politik/ideolojik özü bir yana itmiş militan türü; bunu çok da umursamayan, bulduğu kitleye ve siyaset yapma imkânına, düzen güçlerinden ittifaklar devşirmeye odaklanmış bir yönetim anlayışı ortaya çıkmıştı.

Yeni bir tür olarak profesyonel sendikacılarda sayısal artış ve yüksek mevkiler başka sorunlar da içermekteydi.

Sendikacılığın çok yönlü kariyer avantajlarıyla parti üyeliğinin risk, tehlike ve dezavantajları arasındaki çelişkiler, parti ihtiyaçları, üyeliğin zorunlulukları, sendika içindeki partililerle ilişkilerin yapısı hep çatışma dinamikleri üretmekteydi.

Parti üyeliğinin yönetime, özellikle de işkolu, işyeri ve sendikadaki sıradan üyelere hesap verme, onlar tarafından denetlenme, ihtiyaçlarına ve taleplerine karşılık verme yükümlülüğü gibi ek "yükler"in yarattığı rahatsızlık çoğu zaman ciddi boyutlara ulaşabilmekteydi. Yaşam tarzından önceliklere, bürokratik konumdan kariyer hesaplarına, hiyerarşideki pozisyondan toplumsal etkiye, oradan hayata, mücadeleye, gelişmelere bakışa, değerlendirmelere, kısa-uzun vadeli perspektiflere uzanan çelişkiler, uyuşmazlıklar hep gündemdeydi. "İki arada bir derede kalmak" gibi sıkıntılar sendikacıları zorluyor; onları kayıran-koruyan, pek çok üyelik sorumluluğundan azade tutma zorunluluğunu hisseden parti yönetimini de zaman zaman disiplin gevşekliği, toplumsal etki kayması, görünür güç dengesizliği güç durumda bırakabiliyordu. Ünlü ve her iki dünyada da itibarlı bu etkili sendika yöneticilerindeki parti politikasına kendi konumlarınca yön verme güdüsü elbette farklı pencereden bakma durumundaki yöneticiler ve görece gölgede kalmış kadrolu parti çalışanlarında tepkilere neden olabiliyordu. Sendika bürokratları da onları, stratejik önemdeki görev ve işlevlerinde anlayışsız ayak bağları olarak algılayabiliyorlardı.

Bütün bu çelişkiler, uyumsuzluklar, anlaşmazlıklar, bozucu etkiler sonunda parti bünyesinde, çalışmalarında, örgütsel-ideolojik-politik hayatında, en sonunda da kritik bunalım anlarında ve sınıf düşmanının saldırılarında çok olumsuz etkiler ortaya çıkaracaktı. Aydınlar ve orta sınıf beyaz yakalılar gibi profesyonel sendikacılar da işçi sınıfı partisiyle olan bağdaşmazlıkların bedellerini hem ödeyecekler hem ödeteceklerdi.

Orta sınıflardan gelen küçük burjuvaların komünizmle salt iyiliğe ve dürüstlüğe, heyecana ya da düzenden düş kırıklığına, krizden bunalmaya dayalı örgütsel buluşmasının olumsuz bitişi gibi, kapitalizme içkin sendikacılık ile örgütlü komünizm arasında sıkışan profesyonel sendika liderlerinin "gizlilik" kalkanı belki "koruyucu" oldu ama nihayetinde iki taraf için de "bozucu" sonuçlar doğurdu.

VII

YENİ YÖNELİME İLK İTİRAZLAR

A. FOSTER MUHALEFETİ

Browder ve ekibinin bu doludizgin stratejik yönelişine parti içinde, Foster'ın başını çektiği, Halk Cephesi taktiğine ve genel çizgiye itirazları olmamakla birlikte kuşkuyla yaklaşan bir kesim de vardı.

Foster, Haziran 1937'de yapılan Merkez Komitesi toplantısına bir rapor sundu ve dikkatli bir dille, Browder'la karşı karşıya gelmemeye özen göstererek eleştirilerini yaptı. Bu, ileride "Browderizm" diye anılacak ve parti içinde, hatta uluslararası harekette büyük sorunlara, ayrılıklara neden olacak stratejik yönelime erken eleştiri ve parti içindeki çatlağın ilk emarelerinden olması nedeniyle önemli bir gelişmeydi. Foster'ın dikkat çektiği pratik-teorik sorunlar bakımından da rapor önemliydi. İleride ayrıntılı incelenecek gelişmeleri anlamak bakımından rapor ayrıntılı bir özeti hak ediyor.

Foster, ülkedeki kriz kaynaklı objektif koşulların avantajlarına, yığınsal hareketlerin yaygınlaşmasına, işçi hareketliliğine ve partinin Halk Cephesi içindeki aktif konumuna karşın üye sayısında 40.000'li rakamlardaki tıkanmanın nedenlerini, üyeleri içeride tutmanın zaaflarını, yayın organı *Daily Worker* gazetesinin tirajını arttıramamasını ve genel olarak örgütsel gelişmedeki zayıflığın nedenlerini tartışmaya açtı sunumunda.

Foster, Fransa ve İspanya'daki Halk Cephesi inşasında ve sonrasında komünist partilerin, resmî makamların başka yapılarda olmasına karşın her alanda hep öncü konumda olduklarını belirterek, Amerika'da böyle olmamasının nedenlerinin partinin zaaflarında ve hatalarında aranması gerektiğini anlattı. Foster, "sınıf mücadelesinin yoğunlaşması ile parti büyümesinin yavaşlığı arasındaki çelişkinin çözümünün. ... Partinin önündeki en acil sorun" olduğunun altını çizdi. Foster, ayrıca, Merkez Komitesi'nin bir ay önceki plenumunda da, partinin, "ideolojik ve örgütsel olarak kitle hareketi içinde erime tehlikesine karşı kendisini korumak zorunda" olduğunun karara bağlandığını anımsattı. Foster, sınıf çelişkilerinin keskinleşip işçi bilincinin yükselmesine kadar pek fazla şey yapılamayacağına ilişkin parti içinde etkili kimi görüş ya da varsayımları da bir temeli olmayan "kaderci pasifizm" olarak nitelendirdi.

Foster, geçmiş dönemlerde partinin temel iki sapma nedeniyle "politik öncülük" sınavlarında başarısız olduğunu anlattı. Bunlardan biri, "solculuk" hastalığının getirdiği tecrit durumlarıydı. İkinci olarak da, "Sağ oportünizm ... önderlik rolünü bulanıklaştırmıştı".

Foster, partinin sınıf mücadelesi içindeki rolünün geçmişe göre değiştiğini belirtti. Komünistlerin içinde aktif olarak yer aldığı ve fakat komünist olmayanların önderliğindeki pek çok alandaki kitle hareketleri, barış mücadelesinden sendikal mücadeleye, siyah haklarından gençliğin ve kadınların sorunlarına, sosyal güvenlikten savunma hakkına, eskiden partinin "tekeli"nde olan "ilerici eylem ve sloganları" benimsemiş, kendilerine mal etmişlerdi, "tekel"i kırmışlardı. Bu sloganlar, talepler ve eylemler artık yığınlara mal olmuştu, müttefiklerin de içselleştirdiği bir döneme girilmesinin yanı sıra, ayrıca "partinin ajitasyonu" aşamasından yığınsal eylem kategorisine geçmişlerdi, yani ete kemiğe bürünmüşlerdi.

Dolayısıyla Foster'a göre sorun, şimdi bu koşullar altında partinin öncülük rolünü nasıl yerine getirebileceğinde, yığınların ve

kitle hareketlerinin benimsediği acil talepleri "politik olarak daha ileri aşamalar"a nasıl taşıyabileceğindeydi.

Foster, Merkez Komitesi'nin Haziran Plenumu kararına atıfta bulunarak, partinin "genel yığınsal hareket içinde ideolojik ve örgütsel olarak erimesi tehlikesine karşı tedbirli olması gerektiği"ni bir kez daha vurguladı.

Foster göre, parti, a) işçilerin acil taleplerine ilişkin bütün hareketlere enerji taşıyan "dinamosu", sonuna kadar takipçisi ve karşılaşılan pratik sorunların çözücüsü olmalıydı. b) Parti, dar anlamda ele alınan acil talepleri daha yüksek ve geniş anlamlara taşımalı, onları ulusal düzleme genişletirken ekonomik sorunları politik alana yükseltmeli, bir çiftçi-işçi partisi inşasına yöneltmeliydi. c) Parti bu slogan ve taleplerin ilericiler ya da gericilerce çarpıtılmasına karşı koymalıydı. d) "En yaşamsal görev olarak... daha ileri sloganlar" gündeme getirilmeli ve kitlelerin eğitimine özel önem verilmeliydi.

Bu son "yaşamsal" noktaya ilişkin Foster şöyle demekteydi:

> Parti devrimci amaçlarının kitlelere yaygınlaştırılmasına önem vermelidir. Son zamanlarda burada ciddi gevşeme vardır. Sosyalizmin Marksist-Leninist-Stalinist öğretisi salt bir parti içi iş değildir; esas olarak kitlesel ajitasyon meselesidir. ... Amerika'da sosyalizmin militanca propagandasını yapmamak partimizin öncülüğünü ... zayıflatır. ... Unutmamalıyız ki, Komünist Partisi sadece ilerici acil taleplerin değil, aynı zamanda proleter devrimin de partisidir. Devrimci sloganlarımızı ihmal etme eğilimi, demagojik sol laf ebeliği yapan Troçkistlerin ve ötekilerin tuzağına düşmek demektir. ... En üst düzeyde komünist kitle önderliğinin gelişmesi ve partinin büyümesi, elbette emekçi yığınların mücadele sloganlarıyla sıkı sıkıya bağlı biçimde, zorunlu olarak sosyalizmin aktif propagandasını gerektirir.

Foster, raporunda "iki temel düşünce"ye daha yer vermişti. Bunlardan birincisi, "Leninist Birleşik Cephe stratejisi"nin parti siyasetinin temeli olması gerektiğiydi. İkinci olaraksa, Foster pratik mücadele içindeki üyelerde yaygın görülen "komünist ya

da partili kimliğini gizleme" eğilimini ele almaktaydı. Foster bu tavrı esas olarak "sağ-sekter kalıntı" olarak nitelendiriyordu. Ona göre, bu eğilimin bir başka kaynağı da, geçmiş resmî ve sivil teröre, yaşanmış ağır baskılara karşı oluşmuş korunma güdüsüydü. Bu anti-komünizme karşı oluşmuş "ultra duyarlılık"tan mutlaka kurtulunması ve kitlelerin karşısına Komünist Partili kimlikle çıkılması gerektiğini vurguluyordu.

Sonuç olarak Foster, Stalin'e atıfta bulunarak komünistlerin "ekonomik çalışmalar içine gömülerek yaşamsal politik görevleri ihmal etmeleri"nin önüne geçilmesini, pek çoklarında görülen "sendikal ekonomizm" ile salt sendikacılık yapma eğilimiyle politik düzlemden kopulmasının önüne geçilmesini istiyordu. Foster ayrıca, cephe içindeki Roosevelt ya da CIO liderlerinden Lewis gibi müttefikleri eleştirme hakkından asla vazgeçilmemesini istiyordu. Partinin ittifak ilişkilerinde ve Halk Cephesi içindeki bağımsız rolünün ve ileri komünist programının geri plana düşürülmesinin yanlışlığına vurgu yapıyor, "rutin" peşinde "kuyruğa takılma" yerine militan inisiyatif almayı, çeşitli cephe yapılarında da resmî görev kapmayı değil ama iş yaparak hak edilmiş görevlere de talip olunmasını öneriyordu.[1]

Bütün bunların yumuşak, örtülü ve genel ifadelerle Browder ve çevresine yöneltilmiş ciddi eleştiriler ve uyarılar olduğu su götürmezdi. Partideki belirgin ideolojik kaymaya, politik yalpalamaya ve bunun üyelerle örgütsel yapıda ortaya çıkarmaya başladığı zaaflara karşı doğrudan Browder liderliğine yöneltilmiş bir karşı çıkışın kıpırdamakta olduğu ortadaydı.

Aynı toplantıda konuşan Foster müttefiklerinden Bittelman ise, Merkez Komitesi'ne ileride çok haklı çıkacak önemli bir uyarıda bulunuyordu. Bittelman'a göre, ideolojik, programatik ve örgütsel bağımsızlık içinde kitlesel bazda inşa edilemeyen bir komünist parti, ileride ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ve sal-

1 William Z. Foster, "Party Building and Political Leadership", içinde William Foster, Alexander Bittelman, James W. Ford, Charles Krumbein, *Party Building and Political Leadership*, New York, Workers Library Publishers, s. 7-77.

dırılar karşısında çaresiz kalabilirdi. Bittelman bu konuda, yani olası gerilemeler karşısında yeterli hazırlık yapılmadığı kanısındaydı. Ona göre, hâlâ pek çok "ekonomik ve politik rezerv güce sahip" gericiliğin ileride beklenmedik pek çok sorun yaratabileceğini, bu nedenle de devrimci parti inşasını ve büyütülmesi görevinin ihmal edilmesinin "hoş görülemez" olduğunu belirtiyordu. Bittelman Soğuk Savaş'la birlikte asıl büyük saldırının halihazırdaki liberal cephe müttefiklerinden geleceğini herhalde düşünmemişti ama "beklenmedik" gelişmelere karşı hazırlıklı olunması uyarısı çok yerindeydi. Ne var ki, daha sonraları demokratik cephe rüzgârının anaforunda o önerdiği sigortaların oluşturulması için kendisi de gerekli duyarlılığı göstermeyecekti. Bir başka uyarı olarak da, anti-faşist koalisyon içinde kapitalizmin güçleriyle birlikte bir yeni yola çıkmış partiye Bittelman, "bu tarihsel evrede" sosyalizm propagandasının üç temel öğesini anımsatma gereğini duyuyordu: Bunlar, "kapitalist sömürünün ve faşizmin kapitalizmin ürünü olduğu gerçeğinin sistematik biçimde açığa çıkartılması"; "insanlığın kapitalizmin felaketlerinden kurtuluşunda işçi sınıfının öncü rolü"nün sürekli vurgulanması ve "Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zaferleri"nin yığınlara anlatılmasıydı.[2]

Foster, parti yayın organı *The Communist*'in Temmuz sayısında yazdığı yazıda da, benzer görüşleri parti kamuoyuna iletti. Bu yazısında da, Foster partinin "sekter slogancılık"tan kurtulup günlük mücadelelerde işçilerin etkin önderi olarak yer alması gerektiğini belirtti. Foster, işçilerin yarı-legal bir örgüte katılmalarının beklenemeyeceğini ama aynı zamanda bağımsız parti kimliğiyle eylem içinde öncü rol oynayamayan bir örgüte de ilgi göstermeyeceklerini yazdı.[3]

Foster ayrıca, partiye akın eden proletarya dışı unsurlar, küçük burjuva profesyoneller, sanatçılar, öğrenciler gibi kesimlerin

2 Konuşmanın tamamı; Browder, "The Party and the People's Front", *age.*, s. 77-101.

3 William Foster, "Political Ledarship and Party Building", *The Communist*, Temmuz 1937, s. 631-635.

artan sayıları ve etkinliğinden de rahatsızlık duymaktaydı. Parti üyeliğinin ağırlıklı proleter karakterini yitirmesi olasılığı onun için devrimci niteliğini kaybetmekle eşanlamlıydı.[4]

Her zaman olduğu gibi, itirazlar ve çekişmeler Moskova'ya da taşındı. 1937 sonunda Browder ile Foster Moskova'ya gittiler ve aralarındaki farklılıklar tartışıldı. Foster, "kuyrukçuluk ve reformizm" suçlamalarını dile getirirken Browder cephe siyasetini Lenin'e, Stalin'e, Dimitrov ile Komintern'in 7. Kongre kararlarına dayandırdı, Foster'ı disiplinsizlikle, parti karşıtı tavırla itham etti. Browder'ın adamlarından Eugene (Gene) Dennis, sorunun Browder ile Foster arasında değil, Foster ile bütün Politik Komite arasında olduğunu ifade etti. Moskova'dan çıkan karar Browder lehineydi, genel yönelişin doğruluğuna karar verilmişti. Foster'ın tavrının "hizipçiliğin kalıntılarını taşıdığı"na hükmedilmiş, gidişe uyum göstermesi istenmişti. Dimitrov açıkça Browder'ın politikalarının aynı zamanda Komintern'in de politikaları olduğunu, onları temsil ettiğini söyledi.[5]

Browder stratejik yöneliminde salt bir muharebe değil, stratejik bir zafer kazanmıştı.

Browder daha sonraları da Foster'a karşı Moskova'nın desteğini alacaktı. O kadar ki, Moskova'da 1939 başındaki bir tartışma sonrasında Dimitron yine Browder'a hak vermekle yetinmedi, Foster'ın parti içinde etkisizleştirilmesini, önemli görevlerden alınmasını önerdi.[6]

Bütün bu dönem boyunca Browder'a Moskova'dan hep destek ve yalnızca bir küçük eleştiri geldi. Dimitrov, 1938 Ekim'inde Browder'la görüşecek bir Komintern heyetine, "Partinin kimi sloganlarında daha ilkeli bir tavrın ve netliğin gerekli" olduğunu, "özlü olmakla birlikte Marksist olmayan 'Komünizm, Yirminci

4 Örneğin bkz. Johaningsmeier, *age.*, s. 283.

5 Bkz. Ryan, *Earl Browder...*, *age.*, 129-131, Harvey Klehr, *The Heyday of American Communism: The Depression Decade*, New York, Basic Books, 1984, s. 215-216.

6 Ryan, *Earl Browder...*, *age.*, s. 157. Bu dönemdeki Foster muhalefeti için ayrıca, James R. Barrett, *William Z. Foster and the Tradegy of American Radicalism*, Urbana, University of Illinois Press, 1999, s. 204-212.

Yüzyılın Amerikanizmidir' sloganının adım adım kaldırılması gerektiğini, Browder'e açıklamak da yararlı olacaktır," diye bir talimat iletmişti.[7] Hepsi o kadar.

Bu arada ayrıca belirtmek gerekir ki, kalp krizi sonrasındaki sağlık sorunları ile onun gibi "eskiler"in yeni kadrolarca kuşatılması da Foster muhalefetini etkisizleştirmekteydi. Browder'ın karizmatik-bürokratik bir yönetim oluşturması ve Moskova'nın tam desteğini arkasına almasıyla Foster (ayrıca hep partiden ihraç edilme korkusuyla) eleştirilerini tam açıklığıyla dillendirmekten, daha aktif iç muhalefet örgütlemekten kaçındı.

Yeni çizgiye eleştiriler sadece parti içinden gelmiyordu; öteki sol odaklardan çok daha sert suçlamalar yöneltiliyordu. Kaderin garip cilvesi şimdi partinin gözünde "düpedüz faşist kol" olan Troçkistler, "faşizmin işçi sınıfı içindeki ajanı" sosyal demokratlar (SP) ve "sağcı hain" Lovestone'cular, Komünist Parti'yi soldan "sınıf işbirlikçiliği ve tasfiyecilik"le suçluyorlardı.

B. SOSYALİST PARTİ'DEN ELEŞTİRİ

Aynı dönemde Sosyalist Parti'ye katılmış Troçkistlerin etkin olduğu SP Sol Kanat çevresinden bir yazar, Komünist Parti'yi "sınıf mücadelesini gömmek", bu konuda "moratoryum" ilan etmek ve "sınıf işbirlikçiliği" ile suçlamaktaydı. Partinin Halk Cephesi yönelişi nedeniyle büyük bir kriz ile karşı karşıya olduğunu iddia eden yazar, üyelerin değişen sosyal kompozisyonuna ilişkin olarak yeni bir "birinci sınıf" üyeliğin ortaya çıkmakta olduğuna işaret ediyordu. Yazara göre, büyük işçi üye kaybına karşılık büyük sayılarda "avukat, doktor ve diş hekimi" gibi yeni unsurlar Halk Cephesi siyasetiyle artık "saygın bir örgüt" olarak gördükleri partiye üye olmaya başlamışlardı. Bu yeni üye kategorisi, "devrimci aktiviteler" yerine daha çok "müzikle, [sosyal-kültürel] kulüpler-

7 Georgi Dimitrov, *Günlük: 9 Mart 1933-31 Ağustos 1939*, c. 1, çev. Rüstem Aziz, Tüstav, İstanbul, 2005, s. 203.

le, tiyatro grupları ve spor takımları"yla ilgilenen, buna karşılık "disiplinli politik örgütlenme"den hazzetmeyen, "*Daily Worker* gazetesini dağıtarak evlere ziyaretlerde bulunmaktan ya da sosyal güvenlik kurumlarının önünde bildiri dağıtmaktan" kaçınan bir özelliğe sahipti. Halk Cephesi yönelimiyle birlikte *Daily Worker* gazetesinin alt başlığındaki "Komünist Parti Merkez Komitesi Yayın Organı" ibaresi kaldırılmış, yerine "Halkın Özgürlük, İlerleme, Barış ve Refah Savunucusu" ibaresi eklenmiş, spor sayfası genişletilmiş, gazete burjuva basınına benzetilmişti.

Yazar, partinin sosyalistlere "bir eliyle uzattığı zeytin dalı"nı da eleştiriyor ve Parti Merkez Komitesi'nin ortak 1 Mayıs kutlaması önerisi için de şunu soruyordu: "Acaba 1 Mayıs'ta sosyalist işçilerle ortak yürüyüş çağrısı yapıp 2 Mayıs'ta da onlara 'karşıdevrimci' diye saldırdığında kendi üyeleri karşısında saygınlıklarını koruyabilecekler mi?"

Yazar bir başka çelişkiye daha dikkat çekmekteydi: *Daily Worker* gazetesi bir yıldan kısa bir süre önce Radek'in 53. doğum gününde onu "büyük Bolşevik önder", "dünyanın en büyük gazetecisi" ve "uluslararası ilişkiler alanındaki en önemli otorite", "Lenin'in en yakın dostlarından biri" olarak selamlamıştı. Yazar sormaktaydı: "Peki *Daily Worker* bugün ne yazıyor Radek hakkında?" Sovyetler Birliği'ndeki yargılamalardan sonra gazete Radek için, "Hiçbir zaman Leninist olmadı," diye yazmıştı. Bu konudaki polemikte şöyle demekteydi yazar: "*Daily Worker* Radek'le ilgili ilk yazısında mı yalan söylemişti? Yoksa *Daily Worker* bugün mü yalan yazıyor? Gerçek nerede?"[8]

C. LOVESTONE ÇEVRESİNDEN KINAMA

Wolfe yazısına, "Bir komünist parti devrimci değilse hiçbir şeydir," diye başlıyor ve onu sosyal demokrat bir partiden, halkçılıktan ya da burjuva demokratlardan ayıran temel unsurların

8 Alıntılar sırasıyla; James Case, *The Crisis in the Communist Party,* New York, Three Arrow Press, 1935, s. 3-4, 15, 8, 20, 21.

"kapitalizmin yıkılması, proletarya diktatörlüğü ve proleter devrim" hedefleri olduğunu belirtiyordu. Wolfe'a göre, Browder'ın 19 Eylül'de Boston'da partisinin kurultayında yaptığı konuşma, Komünist Parti'nin uzun bir hastalık döneminden sonra, "çene ishali ve kronik düşünce kabızlığıyla seyreden burjuva demokrat yanılsamalar ve vülger reformist halüsinasyonlar"ın yarattığı komplikasyonlar sonucu öldüğünün ilanıydı. Parti kurultayı ise bir cenaze merasimiydi, Browder da tabut başındaki konuşmacıydı.

Wolfe'a göre, Komünist Parti, "iktidardaki egemen sınıf partisiyle yaptığı anlaşmalar"la ve New Deal ile bütün ayrılıkların "pratikte ortadan kalkması"yla kendi sonunu hazırlamıştı.

Wolfe, Roosevelt'in 17 Eylül'de Anayasa Günü vesilesiyle yaptığı ve hukukun üstünlüğüne olan inancını dile getirdiği konuşmasında, "şayet hükümet ekonomik hayata akıllı ve enerjik biçimde doğru yön verecek olursa, ulusun kaynakları[nın] yığınlar için daha yüksek yaşam standardı" sağlayabileceğini söylediğini aktarıyor, Browder'ın buna verdiği onayı ise kapitalizmin aklanması olarak yorumluyordu. 1937'de 19 Eylül günü Boston'daki yönetim toplantısında Browder, Roosevelt'le yakaladığı uyumu şöyle ifade etmişti: "Geçtiğimiz cuma günü, pek çok Amerikalı'yla birlikte ben de Başkanımızın olağanüstü konuşmasını derin bir ilgi ve dikkatle dinledim. En ufak bir şüphe yok ki, konuşma, Amerikan halkının Wall Street ve [gerici örgüt] Özgürlük Ligi'nden [Liberty League] gelen tehditlere karşı olan büyük bölümünü birleştiren derin duygu ve düşünceleri yansıttı. Hiç tereddüt etmeden Komünist Parti ve izleyicileri adına ilan ederim ki, Başkan Roosevelt'in konuşmasının ana hatları ve yönüyle genelde mutabıkız ve paylaşmadığımız konular da acil pratik çözümler gerektiren sorunlar değildir."[9]

Wolfe, konuşmasının devamında bu düşüncelerin neden tam olarak hükümet politikalarına yansımadığını soran Browder'ın, kendi sorusuna doğru yanıtı veremediğini, engelleyici unsurun

9 Earl Browder, "Democracy and the Constitution," *Daily Worker* (20 Eylül 1937); Earl Browder, *The People's Front,* New York, International Publishers, 1938, s. 237.

bizzat kapitalizmin olduğu gerçeğini dile getiremediğini yazıyordu. Wolfe aksine, Browder'ın, "İlerici program devrimci ya da komünizan değildir. ... Şayet ilericiler onu gerçekleştirmek için gerçek bir mücadelede halkla birleşirse, hepsi kapitalizm altında gerçekleştirilebilir," sözlerine dikkat çekerek partinin devrimcilik iddiasından vazgeçtiğini, kapitalist sistem içinde eridiğini iddia ediyordu.

Wolfe yazısında *Komünist Manifesto*'dan iki alıntıyla partinin Halk Cephesi anlayışının sınıfsal kompozisyonunu da eleştirmekteydi. Bunlardan biri, "[B]urjuvazinin bir kesimi, burjuva toplumun sürekliliğini güvence altına almak için toplumsal kusurları düzeltmek ister," cümlesiydi. Wolfe, *Manifesto*'da bunlara, "tutucu ya da burjuva sosyalizm"in yandaşları dendiğini de hatırlatıyordu. İkinci olarak, Wolfe *Manifesto*'dan şu alıntıyı yapıyor: "Bugün burjuvaziyle karşı karşıya gelen bütün sınıflar arasında yalnızca proletarya gerçekten devrimci bir sınıftır. ... Orta zümreler, ... bütün bunlar ... varlıklarını sürdürebilmek için burjuvaziye karşı mücadele ederler. Şu hâlde bunlar devrimci değil, muhafazakârdır. Dahası gericidirler. ... Eğer devrimci bir yönleri varsa sırf proleterleşmek üzere oldukları için vardır; ... kendi bakış açılarını bir yana bırakır, proletaryanın bakış açısını benimserler."[10]

Wolfe, yazısında partinin yaklaşımlarında "Sınıf mücadelesi nerede?" diye soruyor ve Browder'ın konuşmasında, "halk"tan, "ilericiler"den, 'Thomas Jefferson'dan bahsettiğini ama "sınıfların rolünden, sınıf mücadelesinden, sınıflı toplumdan, Marksizmden tek kelimeyle bile" söz edilmediğini hatırlatıyordu. Wolfe, artık Komünist Partililer için "devrimci sosyalizmin sesinin yabancı bir ses"e dönüştüğünü, partinin "işçilerin Birleşik Cephe partisinden Halk Cephesi partisine; sınıf mücadelesi partisinden sınıf işbirlikçiliği partisine, proleter devrim partisinden karşı-devrim partisi"ne dönüştüğünü iddia ediyordu.[11]

---

10 Bu iki alıntının Türkçesi, Karl Marx, Friedrich Engels, *Komünist Manifesto*, 3. baskı, çev. Nail Satlıgan, Yordam Kitap, İstanbul, s. 54.

11 Bertram D. Wolfe, "In Memorium: The Communist Party", *Workers Age*, 29 Eylül 1937, s. 1, 5, 6.

ÜÇÜNCÜ KISIM

BURJUVAZİNİN PEŞİNDE HALK CEPHESİ

Kaba bir kronolojik hesaba göre, 1928-1934 yılları Üçüncü Periyot dönemiydi; 1934-1936 arasını da Üçüncü Periyot'u aşma ve yeni bir yönelimin zemininin oluşturulmasının damga vurduğu geçiş süreci olarak tanımlayabiliriz.

1937'den başlayarak artık Halk Cephesi döneminin hazırlıkları tamamlanmıştı:

1. Uluslararası planda, her ülkedeki sol, liberal, demokrat, barışçı kesimlerde anti-faşist bir hissiyat çerçevesinde bir araya gelme dinamiği belirgin biçimde ortaya çıkmıştı;
2. Sovyetler Birliği dış politikası da faşizm ve savaş tehlikesi karşısında anti-faşist demokratik bir blok inşasına yönelmişti;
3. Emperyalistler arasındaki çelişkilerle birlikte burjuva-demokratik rejimlerin Sovyetler Birliği'ni içerecek biçimde faşizm karşıtı bir koalisyon oluşturması için uygun bir konjonktür belirmişti;
4. Moskova'da Komintern elbette SBKP ile eşgüdüm içinde kararını vermiş, Dimitrov'la Halk Cephesi hedefini göstermişti;
5. Komintern'den başlayarak yukarıdan aşağıya, bütün partilerde ideolojik zeminin hazırlanmasında kritik eşik artık geçilmişti;
6. ABD'de Roosevelt çevresinde işçi hareketini de kapsayan ilerici-demokrat, sol-liberal New Deal koalisyonu somutlaşmış ve güçlenmişti;
7. Amerikan Partisi'nde de bu iç ve dış duruma koşut olarak somut adımlar atılmaya başlanmıştı;
8. Partide yeni yönelimin kadrosal altyapısı oluşmuştu;
9. Genel Sekreter Browder ve çevresi, lider kültü ve bürokratik zincir içinde, karar alma mekanizmalarına hâkimdi ve yeni yönelimin hayata geçirilmesine hazırdı.

Şimdi uluslararası hareket ve parti yeni yol haritasıyla daha önce denenmemiş güzergâhta eskisinden çok farklı bir hedefe doğru risklerle dolu bir yolculuğa çıkmaktaydı.

En azından Komintern'in 4. Kongresi'nden başlayarak komünist hareketin temel taktiği Birleşik Cephe inşasıydı. Bu, işçi sınıfına dayanan parti ve örgütlerin ortak hareketine ve işbirliğini öngören bir taktik yaklaşım olmasına karşın ortaklar arasında çatışmayı da içermekteydi.

Komünist partilerin bu taktiği, sosyal demokratları itibarsızlaştırmak ve hatta işçi hareketinden tasfiye etmek için bir manivela olarak da ele almaları ya da tepe/yönetici kadrolarını devre dışı bırakan "aşağıdan cephe" formülasyonu bu yaklaşımın ürünleriydi.

Buna karşılık faşizm tehlikesine karşı Komintern'de Dimitrov öncülüğünde oluşturulan Halk Cephesi taktiği ise çok farklı bir anlayışla ele alınmıştı. Buna göre, faşizm salt işçi sınıfını tehdit etmemekte, başka sınıf ve tabakalar bakımından da ölümcül tehlikeler, riskler taşımaktaydı. Doğasındaki militarizm ve savaş dürtüsü her yerde geniş bir muhalefet hattını yaratmaktaydı. Dolayısıyla, faşizme karşı mücadelenin örgütlenmesinde işçi sınıfı dışında kalan toplumsal kesimleri de harekete geçirmek şarttı. Bu durumda kastedilen elbette küçük burjuvazi, belki ayrı bir sosyal kategori olarak aydınlar ve en önemlisi de büyük burjuvazinin kimi kesimleriydi. Buna bağlı olarak Halk Cephesi, sadece partileri, sendikaları ve sivil toplum örgütlerini değil, devlet ve hükümetleri de içeren bir işbirliği modelini anlatmaktaydı. Belki daha da önemlisi, işbirliğinin iç örgüsünü bozmamak için ortakları ürkütmemek, onların temel sınıf çıkarlarına karşı durmamak, hatta bunlara öncelik tanıyan bir ön kabulden hareket etmek, bu türden çelişkileri yumuşatmak ya da görmezden gelmek, çatışmalardan kaçınmak, bu amaç için de gerektiğinde geri çekilmek, ödünleri ve bedellerini üstlenmek yaklaşımı komünistler bakımından bir

görev, yükümlülük, ilke mertebesine yükseltilmişti zaman ve pratiğin kendi dinamikleri içinde.

Bütün bu gelişmelerde, faşizmin işçi sınıfı ve emek, demokrasi ve barış, halklar ve özgürlükler, kültür ve uygarlık değerleri için yaşamsal tehdit oluşturduğuna ilişkin algının yanında, pratik politik sonuçları bakımından daha baskın bir başka dinamik, bir temel kaygı daha söz konusuydu. O da, yine haklı ve doğru bir tutumla, sınıfın stratejik çıkarları bakımından yaşamsal önemdeki Sovyetler Birliği'nin behemehâl savunulması, korunması misyonunun üstlenilmesiydi. "Tek ülkede sosyalizm" zorunluluğuyla Üçüncü Periyot döneminin çakıştığı koşulları aşan ve aslında kökleri Üçüncü Enternasyonal'in kuruluşuna, Bolşevik Devrimi'nin yarattığı nesnelliklere dayanan ilkesel duruş, yeni çizginin oluşturulmasında, ilkelerinin saptanmasında, uygulanmasında ve ayrıntılarının denetlenmesi ile eşgüdümünde kuşkusuz asıl belirleyici olandı. Sovyetler Birliği'nin salt bir kavram, işçi sınıfının anavatanı, hareketin genelkurmayının beyni, Stalin'in şahsında nihai insani kurtuluşun şaşmaz önderlik abidesi olarak içselleştirilmesi değildi sadece komünist partilere bu dönemde yön veren; kaçınılmaz olarak onun yıldırım hızıyla gelişen olaylar zinciri içinde günden güne bile değişebilen devlet çıkarları, uluslararası konumu, dış politika bağlantıları, ihtiyaçları, ittifakları ve diplomatik manevraları da ilke ve uygulamaları tanımlamakta, biçimlendirmekte, gerektiğinde değiştirmekte, kısacası belirlemekteydi. Savaş riskinin yakıcılığı, göreceğimiz gibi bu ilişkiyi ayrıca tunçtan bir kalıba dökmüştü. Bu bağlamda, "Sovyet bağlantısı"nın bütün komünizm düşmanlarınca bazen en ilkel biçimlerde, bazen çok ustaca "dış mihrak" kavramının taşıdığı bütün imalarıyla şantaj ve iftiranın kara propagandasına sistematik olarak alet edildiğini ve bunun bütün partileri olduğu gibi Amerikan Partisi'ni de doğrudan etkilediğini belirtmek gerek.

Halk Cephesi kavramının ABDKP tarafından algılanışı, ülke koşullarına uyarlanarak teorik-ideolojik temeline oturtulması

ve pratiğe geçirilmesi dört aşamadan geçti. Birleşik Cephe zemini üzerinden bir çiftçi-işçi partisi inşası ilk evresiydi geçiş sürecinin. Ardından teorik olarak işçi sınıfı Birleşik Cephe'sinin anti-faşist-savaş karşıtı küçük burjuva unsurlarla genişletilmesi anlayışı ortaya çıktı. Daha sonra, Roosevelt etrafında örülen ve Demokrat Parti destekçisi liberal burjuva kesimlerini de içeren cephe siyaseti uygulamaya konuldu. Nihayet buradan da Cumhuriyetçi burjuvaziyi de kapsayan demokratik cephe siyasetine geçildi.

"Birleşik Cephe", işçi sınıfı örgütlenmelerinin ortaklığına dayanan ve çiftçi-işçi partisi yapılanması içinde, küçük toprak sahipleri, başkalık ekicileri, yarıcılar gibi çiftçilerle kır emekçilerini de içeren bir ittifak türüyken "Halk Cephesi", işçi sınıfı dışındaki sınıf ya da kesimleri kapsayan bir birlikteliği ifade etmekteydi. İlk dönemde bu tür ortaklığın temelini/zeminini, Birleşik Cephe içinde bir araya gelmiş işçi sınıfı güçlerinin oluşturacağı varsayılıyor, ortaklığın öteki bileşeni olarak da çeşitli küçük burjuva güçler düşünülüyordu. Krizin yıkıcı etkilerinin, faşizm ve savaş riskinin sadece işçi sınıfını değil küçük burjuva kesimleri de yaşamsal ölçülerde tehdit ettiği varsayımından hareketle bu türden bir mücadele cephesinin teorik gerekçesi oluşturulmuştu. Halk Cephesi'nin burjuvaziyi kapsayacak ölçüde genişletilmesi ise daha sonra oldu.

Bu yaklaşımı açıklayan bir yazısında, parti yöneticilerinden Victor Jeremy Jerome, 1936 Temmuz'unda Halk Cephesi siyasetini eleştirenlere cevaben yazdığı bir yazıda, Halk Cephesi ittifakının sınıfsal kompozisyonunun "proletarya ile burjuvazinin birliği"nden oluştuğu iddiasını reddediyor ve Fransa'daki Halk Cephesi örneğinden hareket ederek, işçi sınıfı dışındaki unsurların, arada kalmış "orta sınıflar"dan, köylülerden, esnaftan, küçük işletme sahiplerinden, memurlardan, profesyonellerden, yani küçük burjuvalardan oluştuğunu belirtiyordu. Bu kesimleri burjuvazi, "faşizmin, güvensizlik ortamının ve savaşın sosyal

temeli; [proletarya ise] özgürlük, bolluk ve güvenliğin müttefiki olarak" kendi yanlarına çekmeye çalışıyordu. Jerome, bu çerçeve içinde "işçilerle küçük burjuvazinin geniş kesimleri arasında giderek daha yakın bağlar kuran Halk Cephesi'nin ... proletaryanın hegemonyasını ve onun devrimci partisinin önderliğini getireceği"ni yazıyordu. Jerome'ye göre, sendikalar dolayımıyla ve bileşik cepheyle oluşturulan sosyalist-komünist birlikteliği, Halk Cephesi'nin "başlıca bileşeni, temeli ve ayakta tutan gücü"ydü. Öteki unsur da, tekelci kapitalizm ile proletarya arasında gidip gelen küçük burjuvaziydi.[1]

Halk Cephesi siyasetine geçişin bu ilk dar aşamasında, yani Üçüncü Periyot'tan Halk Cephesi'ne geçiş sürecinin ilk merhalesinde hemen Roosevelt destekçiliğine iltihak etmek gibi bir durum gelişmedi. İlk aşama, Roosevelt'e mesafeli ve eleştirel durmak, seçenek olarak da bir üçüncü parti inşası üzerinde ısrarcı olmaktı.

Bu yönelişin iki ayağı vardı. Birincisi, Roosevelt'e hayırhah ama Birleşik Cephe anlayışıyla yaklaşmak, çiftçi-işçi partisi için çalışmaktı. Eski "sosyal faşistler"se yeni işçi sınıfı hareketinin meşru bileşeni demokratik müttefiklerdi.

İkincisi, buna koşut olarak, işçiler arasındaki "faşizmin kalesi, düşman" AEF içinde Birleşik Cephe anlayışıyla çalışma taktiği benimsendi. CIO burada muazzam bir imkân alanı olarak ortaya çıktı.

Üçüncü olarak da, "sosyal faşist"lerle bu sefer "aşağıdan" değil, tepeden ittifak, yani Birleşik Cephe'nin resmî partisel ayağı gündeme girdi. Burada, yerel (eyaletler bazında) çiftçi-işçi oluşumlarıyla, özellikle de güçlü bir varlık gösteren Minnesota çiftçi-işçi partisi ile yeni ilişki arayışları ve daha önemlisi Sosyalist Parti yönetimine Birleşik Cephe çerçevesinde üçüncü parti kurma önerileri öne çıktı.

1 V. J. Jerome, "The People's Front Strikes From the Shoulder", *The Communist*, c. XV, No. 7, Temmuz 1936, s. 618-628, özellikle, s. 618, 623, 627-728.

Halk Cephesi'nin küçük burjuva boyutunu kazanmaksa, bu sürecin organik uzantısı olarak kendiliğinden bir sonuç olarak varsayılmaktaydı. Kriz koşullarında, onlara açık bir Birleşik Cephe yalpalaması sola kaymış bu kesimleri neredeyse otomatik olarak kendine çekecekti. Artık reformist klasmanındaki Sosyalist Parti ve öteki çiftçi-işçi oluşumları Halk Cephesi çatısı altında komünistlerle küçük burjuvazi arasındaki köprü ya da aktarma kayışı olacaklardı herhalde. Onlar önce reformistlerle ilişki kuracak, çaresizleştikçe bilinçli/devrimci proletaryaya yakınlaşacak, radikalleştikçe de komünist partisiyle buluşacaklardı.

Ava gidenin avlanıp avlanmayacağını ise zaman gösterecekti...

I

Cephe'ye Doğru: 10. Kurultay Hazırlık Çalışmaları

Halk Cephesi siyasetini resmî politika olarak kabulün forumu olacak 10. Kurultay çalışmaları aylar öncesinden başlatıldı, yeni yönelişin tezleri uzun hazırlıklarla oluşturuldu. Böylece partilileri yeni yönelime ilişkin eğitmek ve tabiri caizse "kıvama getirmek" amaçlanıyordu.

1937 yılına gelindiğinde artık bir işçi partisinin kurulamayacağı, CIO bürokrasisi başta olmak üzere ilerici-demokrat-liberal odakların Roosevelt etrafında bloklaşmayı yeğledikleri iyice ortaya çıkmıştı.

Browder da 10. Kurultay'dan altı ay kadar önce bu durumun teorik gerekçelendirmesine girişmişti. Genel Sekreter 1937 Haziran sonundaki Merkez Komite Plenumu'na bu yönde bir sunum yaptı. Ona göre eskinin iki partili sistemi çökmek üzereydi ve DP'nin metamorfozuyla ilerici emek güçlerinin partisi oluşacak, yeni iki partili sistem bu zemin üzerinde yeniden üretilmiş olacaktı. İki burjuva gericiliğinin iki partili düzeni, yerini emek odaklı ve DP fideliğinde oluşmuş ilerici bir partiyle burjuva gericiliğinin tek odağı ikinci partinin karşı karşıya konumlandığı siyasi tabloya terk edecekti. Sol güçlerin çiftçi-işçi partisi projesi de böyle inşa edilmiş olacaktı; bu artık üçüncü parti değil ikinci ana parti olarak ya DP içinde/etrafında filizlenecek ve bir çiftçi-işçi

partisine dönüşecek ya da daha baştan doğrudan çiftçi-işçi partisi olarak hayat bulacaktı doğum sürecinde. Böylece eski iki (burjuva) partili geleneğin ABD toplumunun büyük bölümünü dışlayan ve parçalı yapısını kurumlaştıran mimarisinin bu biçimde dönüşmesiyle ulusun tamamını kapsayan, tarihsel, idari, politik, ekonomik, sosyal vb. parçalı yapının bölünmüşlüğünü aşan siyasi tablo ortaya çıkmış, ulusal birlik de sağlanmış olacaktı.

Browder kendini iyimserliğine öylesine kaptırmıştı ki, yeni partinin, doğar doğmaz iktidara geleceğini ("federal hükümetin kontrolünü kazanmak") varsaymaktan geri duramıyordu.[1]

Elbette hayat böyle şeylere gelmiyordu. Çok değil, on yıl sonra Demokrat Parti Soğuk Savaş saldırısının tetikçisi, liderinin ikamet ettiği Beyaz Saray ana karargâhı, onun yönetimindeki ABD de merkez üssü olacaktı. Ama o zamanlar başta Browder, yönetimin ve partililerin başında kavak yelleri esiyor, merkez siyasette yer kapma umudu bilinçleri köreltiyordu.

Bu analizi salt Marksistlerin teorik spekülasyon ve gelecekteki beklentilerine teorik gerekçeler uydurma merakına güzel bir örnek olarak görüp geçmek büyük eksiklik olur. Yapılan, radikal bir dönüşümün, stratejik bir yönelişin, ideolojik bir başkalaşmaya sürüklenişin rüzgârını estirmekti.

Parti giderek Demokrat Parti'ye karşı bir "gerçek sol" seçeneği olmaktan onun bir "Sol Kanadı ya da uzantısı" olmaya geçişin yollarını döşemeye başlamıştı.

Gelişmeler karşısında sıkıntılı seçenekler arasında sıkışıp kalmış komünistlerin işi gerçekten zordu. Gelişen faşist saldırganlık ve savaş tehlikesi karşısında Sovyetler Birliği'nin yeni ittifaklar arama ihtiyacı ve Komintern'in talimatları bir yana, bir yazar, ülke içi koşullarda partinin karşı karşıya kaldığı zorlu tercih seçeneklerini şöyle özetliyor:

---

1 Earl Browder, *Communists in the Popular Front*, New York, Workers Library Publishers, 1937. *Report to the Plenary Meeting of the Central Committee of the Communist Party USA*, 17-20, 26 Haziran.

> Komünistler ... politik kimliklerini bir yana bırakıp Lewis'in önerdiği koşullarla CIO'nun kuruluşuna katılabilirlerdi, ya da dikkate alınmayan ilkeli muhalifler olarak dışarıda kalabilirlerdi. 1930 ortalarından başlayarak Amerikalı işçilerin çoğunun, New Deal sosyal programlarının kendileriyle sefalet arasındaki tek şey olduğuna inandığı gerçeğini kabullenebilirlerdi, ya da Roosevelt'i bir kapitalist tetikçi olarak lanetlemeyi sürdürüp kendi safları dışında bütün politik inanılırlıklarını yitirirlerdi. Anti-faşist birliği temel politik öncelikleri yapabilirlerdi; ya da uzlaşmayı reddedebilir ve 1932 ile 1933'te "Hitler'den sonra sıra bizde" demekte ısrar eden Alman yoldaşlarının kaderini paylaşma riskini üstlenebilirlerdi.[2]

Seçenekler bu kadar sınırlı mıydı ya da sonuçlar değiştirilemez miydi sorularına bugün belki farklı yanıtlar verilebilir ama o zaman parti yönetiminin bir kısırdöngü içinde sıkışmış olduğuna inandığı, çıkış aradığı açıktı. Üçüncü Periyot'un varsayım ve beklentilerinin çöktüğü, Sovyetler Birliği'nin (ve Komintern) yeni açılım dönemine girdiği, faşizm/savaş tehlikesinin ciddi boyutlar kazandığı bir ortamda yön belliydi. Sınıf bilincinin gelişmemiş olduğu toplumsal zemin ile "devrimci olmayan durum" karşısında dogmatik sekterlik yerine esnek ittifak politikalarının yeğlenmesi herhalde kaçınılmazdı. Belki sorun, bu yeni açılımın stratejik perspektifinin ve taktiklerinin ucu açık niteliğindeydi. Buna tepede Browder ile ekibinde ve pratik mücadele içinde ideolojik zayıflığı öne çıkan tabanda var olan savrulma dinamikleri de eklenmeli. Bir de yeni üyelerin nitelikleri ve örgütsel zaaflar da dikkate alınınca ne denli riskli bir dönem yaşandığı anlaşılabilir. Düzen kurtlarıyla kurulan ilişkilerde zayıf, deneyimsiz, gerekli güç ve araçlarla mücehhez olmayan zayıf tarafın çok zorlu bir yola girdiği kesindi. Belki imkânların, engin ufukların özgüvenini duyumsayan, dolayısıyla cesaretle yola çıkanlar da vardı ama herhalde en azından Browder'da, uzun zaman ötesine erte-

2 Maurice Isserman, *Which Side Were You On?: The American Communist Party during the Second World War*, Urbana, The University of Illinois Press, 1993, s. 12.

lenmiş devrim perspektifi ile fiilen vazgeçilmiş hedefler için gereksiz riskler almak yerine, günü düzen içinde kendini sürdürebilir "meşru" bir yer bularak kurtarmak düşüncesi daha hâkimdi. Ya da münhasıran Sovyet Partisi'nin tavrına uyarlanmış Üçüncü Periyot yöneliminin ardındaki oportünizm şimdi de yine aynı dinamikle bir başka oportünist kabule savrulmaktaydı.

Bir başka açıdan bakıldığında, objektif ve sübjektif koşulların bir dayatması olarak da değerlendirilebilir gelişmeler. Roosevelt-New Deal-Demokrat Parti dolayımıyla ve gerçek bir faşizm-savaş tehlikesi karşısında liberal burjuvaziyle kurulan bağlardaki kritik örgütsel odak kuşkusuz Demokrat Parti'ydi. Bir (komünist) partiyi bir başka (ve üstelik burjuva) partiye bağlayan ve ideolojik, sınıfsal, kurumsal öğeler içeren ittifak politikası, bağrında düzen için siyaset yapmanın ötesinde bir asimilasyon riskini taşımaktaydı kuşkusuz. Zayıflığını ya da karşı tarafın gücünü; işçi yığınlarının sınıf bilinci ve örgütlenme eksikliğini, ya da karşı tarafın deneyim-bilinç-örgütlülük birikimini; vahşi kapitalizmin krizini ve faşizme yönelişinin çok boyutlu yıkıcılığını, ya da karşısındaki örgütsüz çaresizliği; düzenin seçenek oluşturmaya izin vermeyen çok yönlü baskı ve manipülasyon yeteneğini, ya da seçenek oluşturamama zaaflarını aşmak için egemenlik sistemi içinde görece hayırhah (sosyal-ilerici-liberal-demokratik) odaklara ittifak/cephe programı altında sığınarak kısmi çözümler üretmeye, gelen dalgayı karşılamaya, günü en az zararla kurtarmaya, gelecek mücadeleye daha sağlam zemin oluşturmaya çalışmak yeni yönelişin özünü oluşturmaktaydı belki de. Sorun, yeni çizginin zorunluluk dayatması niteliğinin kavranması, sınırlarının belirlenmesi, pratik içindeki uygulaması, örgütsel yapı ve üye kompozisyonu üzerindeki etkileri, güncel kazımlarla nihai hedefin, taktiklerle strateji arasındaki dengenin gözetilmesi, perspektiflerin kaymamaması olarak özetlenebilir.

Halk Cephesi taktiğinin kendisi stratejiye dönüşme eğilimine girerse bunun ölümcül sapma ve sonuçları olurdu.

Partinin önündeki risk ve tehlikeler devasa boyutlardaydı. Nedenler, gerekçeler, nesnel ve öznel dinamikler nasıl ele alınırsa alınsın, bir şey açıktı ki, parti artık bir ölüm taklası atmış, bir sırat köprüsünde yazgısal yürüyüşüne (ip cambazlığına belki de) başlamıştı.

II

10. Kurultay: Browder Cephe Politikasını İlan Ediyor

27-31 Mayıs 1938 günlerinde toplanan 10. Kurultay, "Demokratik Cephe"ye geçişin sistemleştirilip bir programa dönüştürüldüğü dönemeç oldu.

28 Mayıs'ta kurultaya Merkez Komite adına sunduğu raporda Browder, "Gericiliğe karşı ilericilik, faşizme karşı demokrasi" sloganıyla ifade ettikleri mücadele sürecinde "ana düşman"ı, finans kapitalin Cumhuriyetçi Parti etrafında toplanan kesimleri olarak ilan etti. Tekelci burjuvazinin en gerici kesimlerinin Demokrat Parti içinde de Roosevelt'e ve New Deal programına karşı aktif olduğuna dikkat çeken Browder, büyük burjuvazinin başta kongre ile Anayasa Mahkemesi olmak üzere, başka pek çok alanda etkin olduğunu sözlerine ekledi.

Konuşmasında bu büyük "faşizm ve savaş" tehlikesine karşı Komünist Parti'nin "Demokratik Cephe" önerisini anlatan Browder, buradaki sınıfsal kompozisyonunu yine "işçiler, çiftçiler ve kent orta sınıfları" olarak ifade etti. Ne var ki, bütün bu sosyal kesimlerin büyük bölümünün "Demokrat Parti içinde Roosevelt önderliğinde oluşturulan New Deal kanadı"nı desteklediğini belirten Browder, bu nedenle de öncelikli sorunun Demokrat Parti içindeki gericilerin temizlenmesi olduğunun altını çizdi. Browder'a göre, Demokrat Parti aslında iki partiydi ve içindeki sağcılar Cumhuriyetçi Parti gericiliği ile ittifak halindeydi. Bütün

eksikliklerine karşın Roosevelt kanadının "tekelci kapitalizme karşı demokratik cephenin gelişmesinin" stratejik ayağını oluşturduğunu söyleyerek, ancak Demokrat Parti içindeki olumlu ayrışmayla "New Deal demokrasisinin tam gelişimine [*enter into its full development*] kavuşacağını" anlattı.

Burada sözü edilen kesimler aslında "Demokratik Cephe"nin sınıf kompozisyonuna söylenmeyen bir öğe daha eklenmesinden başka bir şey değildi. Roosevelt etrafında oluşan New Deal hareketi özünde liberal burjuvazinin krize çözüm programıydı, yani burjuvazinin bir (liberal) kanadı bu olgunun tam merkezindeydi, sahibi ve yürütücüsüydü. Böylece, Browder'ın "Demokratik Cephe"sinin, onun saydığı "işçiler, çiftçiler ve (küçük burjuva) kentli orta sınıflar" dışındaki öteki kritik ortağı/parçası büyük burjuvazinin liberal kanadıydı.

Browder, Cumhuriyetçi Parti tabanında da "Demokratik Cephe" içine katılabilecek unsurların da olduğunu belirtti, bu partinin bir bütünsel "gerici kütle" olarak düşünülmemesini istedi ve örnek olarak da New York'ta komünistlerle Cumhuriyetçilerin Amerikan İşçi Partisi'nin ilerici adayının seçilmesi için yaptığı işbirliğini örnek olarak gösterdi.

Browder ayrıca yerel bazda ortaya çıkan ve içinde "işçilerin, çiftçilerin, orta sınıfların, zencilerin, vb. yer aldığı "bağımsız politik örgütlenmeler"e de demokratik cephenin öteki bileşenleri olarak işaret etti. Browder'a göre, işçilerin yerel ittifaklarının çiftçiler, siyahlar ve küçük burjuvaziyle birleşerek örgütlü bir çoğunluk oluşturmasıyla "gericiliğin, faşizmin ve savaşın güçleri" yenilgiye uğratılabilirdi. Elbette bunların politik planda destek vereceği odak, liberal burjuvazinin krizden çıkışı havale ettiği Roosevelt yönetimi; program ise yine aynı burjuvazinin devlet destekli ekonomik-sosyal önlemleriyle liberal demokrasi inşasıydı. Yani nereden bakılırsa bakılsın, "Demokratik Cephe"nin başlıca sınıfsal unsurlarından biri, hatta asıl destek vereceği merkez, liberal burjuvaziydi, devlet kapitalizminin krizden çıkış programıydı, ideo-

lojik olarak liberal demokrasiydi ve gelişmiş kapitalizmin güvencesi olarak inşaya soyunduğu sosyal refah sistemiydi.

Browder, "devrimci durum"un oluşmadığı ve bütün radikal/yığınsal hareketliliğe karşın sınıfsal bilinç eksikliğinin kuşattığı işçi sınıfı gerçekliği karşısında ülkenin gündeminin "sosyalizm" olmadığını belirtiyor ve bu durumda faşizm ile savaş gibi acil tehlikelerle işçi ve emekçilerin acil taleplerinin öne çıkarıldığı bir yönelişin ittifakının örülmesini parti için güncel görev olarak belirliyordu: "[Demokratik Cephe'nin] programı, halkın büyük bölümünün halihazırda anladığı ve desteklediği, halk çoğunluğunu hemen şimdi arkasına alabilecek bir program olmalıdır. Bu demektir ki, bırakın çoğunluğu, henüz daha ciddi bir azınlığın bile hazır olmadığı, Amerikan toplumunun sosyalist yenilenmesi, maksimum program olamaz. Ülkemizin sosyalist yeniden düzenlenmesi, halkın çoğunluğu bakımından bir pratik politik sorun olarak henüz gündemde değildir. Dolayısıyla, gerekli olan, bugünkü kapitalist toplum [düzeninin] sınırları içinde tanımlanabilecek ve pratiğe geçirilebilecek ilerici ve demokratik karakterli sistematik önlemler dizisidir."

Browder, "çakma Marksist" (*Pseudo-Marxist*) olarak tanımladığı Sosyalist Parti lideri Norman Thomas ile "profesyonel yıkıcılar" olarak nitelediği Lovestone'cularla Troçkistlerin sosyalizmi öncelikli amaç olarak belirlemelerini, yani "maksimum program"ı hayata geçirmek için mücadele önerilerini, "halkın krizin çilelerinden kurtulma ve bedelini kapitalistlere ödetmek için ilerici ve demokratik mücadelesini reddetmek"le, kötü niyetli dogmatizm ve sekterlikle suçluyordu.

Browder konuşmasında ayrıca, "Katoliklere kardeşçe işbirliği eli uzatıyoruz," dedi. Merkez siyaset içinde meşru bir yer arayan ve bunun için de çeşitli toplum kesimleriyle demokratik talepler zemini üzerinden ittifaklara dahil olmaya çalışan parti için, özellikle yoğun anti-komünist propagandadan etkilenen Katolikler önemliydi. Browder, "aynı ekonomik ve sosyal amaçlar için omuz

omuza mücadele içinde olduğumuzu görmekten mutlu olduğumuz" bir kesim olarak sesleniyordu. Browder, komünistlerin çoğunun Katolik olmadığını belirtiyor, buna karşılık önemli sayıda Katoliğin partiye katılmakta olduğunu iddia ediyordu. Aile ve sosyal ahlak kurallarının Katoliklerle komünistler arasında bir çelişki oluşturmadığını söyleyen Browder, "Gerici politikacıların attıkları pek çok iftiranın tam aksine, komünistler ailenin kararlı savunucularıdır. Biz seksüel ahlaksızlığın, gevşekliğin ve sapkınlıkların kötü sosyal yapılanmanın zararlı sonuçları olduğunu düşünüyoruz; bunların Amerika'da gösterdiği artışın daha çok kapitalist sistemin krizinin, yüksek sınıflardaki ahlaki çöküşün yığınlara bulaşmasının ürünleri olarak görüyoruz ve bütün zararlı sosyal dışavurumlarıyla olduğu gibi bunlarla da mücadele ediyoruz," diye sürdürdü konuşmasını.

Browder konuşmasının sonunda da, Amerikalılaşma çabalarının bir parçası olarak, "Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in temel eserlerinin ... gündelik yaşamımızda soluduğumuz hava kadar gerekli" olması gibi, "Amerikan demokrasisinin kurucularının yazdıklarının" da incelenmesi gerektiğini belirterek, "Biz komünistler Thomas Jefferson, Tom Paine ve Abraham Lincoln'un Amerika'da yeniden hayat bulmasını gerçekleştirmeliyiz. Amerikan tarihinde uzmanlaşmalıyız ve onu herkesten daha iyi anlamalı ve anlatmalıyız," dedi. Browder, demokratik cephe programını da Amerikan geleneklerine uygun bir olgu olarak izah etti:

> Demokratik cephe bir sosyalist program değildir. Kapitalizm içinde demokrasiyi, geçmişte, Birleşik Devletler'in devrimci kuruluşundan beri Amerikan geleneğinin yüreği olan her şeyi korumak ve geliştirmek için gerekli önlemlerin minimumudur. Demokratik cephe programı tam olarak geleneksel Amerikanizme dayanmaktadır. ... Doğrudan Lenin'den aldığımız sloganımız: 'Demokrasiden sosyalizme; sosyalizmden demokrasinin en üst düzeyde ve bütünüyle kazanılmasıdır.' Sosyalizm programımız, politik mirasçısı olduğumuz Thomas Jefferson tarafından inşa edilen Amerikan demokrasisi ile organik olarak bağlıdır,

> onun zorunlu uzantısıdır. ... [Amerikan ulusal marşı] 'Yıldızlarla Süslenmiş Bayrak'ı ve 'Enternasyonal'i birlikte söylediğimizde, bugün sahnemizi on sekizinci yüzyıldaki demokratik devrimimizin bayrağı ve yirminci yüzyılın sosyalist devriminin kızıl bayrağı ile düzenlediğimizde, Amerikan geleneklerinin sosyalizmle füzyonunu ifade etmiş oluyoruz. Bu, 'Komünizm Yirminci Yüzyıl Amerikanizmidir' sloganımızın anlamıdır.

Browder bu arada gericilerin parti aleyhine kullandığı Sovyet ve Komintern bağlantısına da sahip çıktı ve şöyle dedi:

> Düşmanlarımız kendi aralarında bize "Stalinist" demekte anlaştılar. Derin bir gururla en sevgili öğretmen ve rehberimizin adını kabulleniyoruz. Biz gerçekten Stalinistiz. ... Bugün Stalin adı, Marx, Engels ve Lenin'in öğretilerinin toplamını ifade etmektedir, yeryüzünün altıda birinde sosyalist toplumun sarsılmaz temelinde gerçekleştirilen Marksizmin en yüksek düzeyini temsil etmektedir, barış ve sosyalizmin Sovyetler Birliği'ndeki yıkılmaz kalesinin, işçilerin ve dünyanın bütün ezilen halklarının umudunun, esin kaynağının, güvenliğinin sembolüdür. Stalinist, gerçekten onur duyulacak bir lakaptır. ... Komünistlerin ve bütün işçilerle ezilenlerin gelişen birliğinin merkezinde, Komünist Partisi ve Josef Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği'nin şanlı örneği bulunmaktadır. Bu gerçeği bütün dünyaya ilan ediyoruz. O bizim en güçlü kalkanımız ve silahımızdır.[1]

10. KURULTAY BİLDİRGESİ

Kurultayda ana tema, finans kapitalin gerici güçlerinin "Roosevelt'in ilerici önlemleri"ni baltalayarak Amerika'yı "gericiliğin, faşizmin ve savaşın yoluna" itmesiydi. Bu durumda oluşturulan parti programının çıkış noktası söz konusu tehlikeye karşı çıkmak ve bunun için de Roosevelt etrafında inşa edilmekte olan "ilerici cephe" içinde yer almaktı.

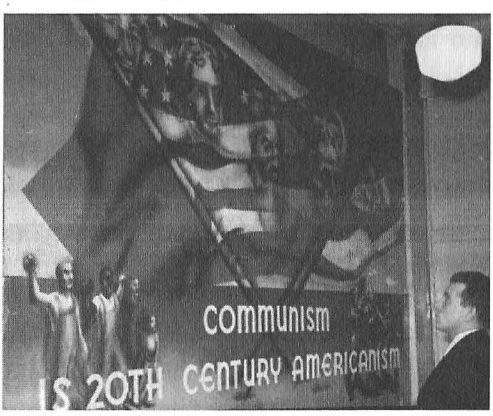
---

1 Earl Browder, *Report to the Tenth Convention of the Communist Party of the USA on Behalf of the Central Committee* (Special Edition for the Delegates to the Tenth National Convention), New York, Workers Library Publishers, 1938, s.15-16, 23-24, 32, 55, 69, 88-89, 85-86.

Parti tezlerine göre, gericiliğe karşı "demokrasi güçleri" bir ortak platformda buluşmaktaydı. Bu blokta sadece Demokrat Parti içindekiler değil, Cumhuriyetçi Parti'deki ilericiler de yer almaktaydı. Öteki güçler ise, "gelişmekte olan bağımsız örgütlenmeleri ve politik eylemlilikleriyle işçiler, çiftçiler, orta sınıflar ve zenciler"di.

Bu çerçevede partinin önüne koyduğu stratejik görev, "finans kapitalin saldırısını yenilgiye uğratmak ve sürmekte olan ekonomik kriz koşullarında faşizme giden yolu tıkamaktı. Bu hedefe ulaşmak için de bütün emek güçlerini ve ilericileri tek bir demokratik cephe içinde birleştirmek ve tahkim etmek"ti.

Bu "demokrasi bloku"nun programının "bir sosyalist program olmadığı"nı belirten tezlerde, hedefin "halkın politik, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını korumak için gerekli acil önlemlerin kapitalist toplum çerçevesi içinde" alınması olduğu özenle belirtilmekteydi. Tehlike o denli büyüktü ki, parti kendisi dahil herkesi "nihai [maksimum–*ultimate*] programları"ndan vazgeçmeye ve demokrasi için ortak mücadeleye çağırıyordu. Bu "demokratik cephe" için önerilen slogansa, "İş, Güvenlik, Demokrasi ve Barış İçin" olarak formüle edilmişti.

Browder'ın ünlü sloganı: "Komünizm Yirminci Yüzyıl Amerikanizmidir"

1938 seçimlerinde parti bu cephe programı için 17 talep belirlemişti. Bu talepler şunlardı: Büyük sermayenin engellemelerinin durdurulması; her işçi için iş ve yeterli güvence; toplu sözleşme, ücretler ve çalışma saatlerine ilişkin yasaların çıkartılması; sosyal güvenliğin işsizleri, yaşlıları, doğum yapan kadınları kapsayacak ve Amerikan yaşam standartlarına uyumlu olacak biçimde geliştirilmesi; halkın aşına göz dikmiş açgözlü tekellerin dağıtılması; çiftçilerin toprak ve hayvanlarının mülkiyetinin güvenceye alınması, fiyatların üretim masraflarına göre belirlenmesi; gençlere eğitim ve iş sağlanması; zenginlere yeni vergilerle bütçe dengesinin gözetilmesi, Amerika'nın en zengin 60 ailesinin gücünün kırılması; gerici Anayasa Mahkemesi üzerinde halkın iradesinin hâkim kılınması; Anayasanın garanti altına aldığı hakların korunması; büyük işletmelerin grev kırıcı faşist tetikçilerinin yasaklanması; zencilerin eşit haklarının güvence altına alınması ve linçlere karşı yasal önlemlerin alınması; yabancı ülke doğumlular dahil bütün milliyetler için eşit hakların sağlanması ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması, anti-semitizme, dinî ya da politik aidiyetler nedeniyle ayrımcılığa karşı çıkılması; kadınlar için eşitlik ve özel yasaların çıkartılması; savaş yandaşlarının tecridi; Çin ile İspanya'nın faşist işgalcilerine ambargo uygulanması; ABD, Fransa, İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin, savaş yandaşlarını engellemek üzere işbirliği yapması.

Parti seçimlerde, ortak mücadeleye katkı için, demokratik cepheye, en yetkin partili adayları da sunacağını, gericilerin tekel kurduğu yerlerde gerekirse kendi adaylarını da göstereceğini belirtiyor ama çok önemli bir ödünü de vereceğini açıklıyordu. Buna göre, "Komünist Parti, resmen tanınmasını ve demokratik cepheye resmen dahil edilmesini bir temel koşul yapmayacak"tı. Parti, üyelerinin "sendikalarda ve kitle örgütlerindeki etkin çalışmalarla demokratik müttefiklerinin güven ve saygısını kazanarak" cepheye resmî kabulü için çalışacaktı.

Partinin inşasına ilişkin tezler ise, "Partinin önder kadrolarının; Yoldaş Stalin'in, Sovyetler Birliği Komünist Partisi içinde ve onun sosyalist toplumu yaratmadaki dünya-tarihsel başarılarında görkemli bir biçimde somutlaşan önderliğinin derslerini içselleştirmek, daha bilinçli ve sistematik biçimde kavramak görevi"yle yükümlü olduklarının ilanıyla bitirilmekteydi.[2]

Artık açıktı ki, parti; sınıfsal bir güç olarak Roosevelt'i destekleyen büyük burjuva bloku, ideolojik bakımdan liberalizm, ve birikim modeli olarak da devlet kapitalizmi ile genişletilmiş bir cephe siyasetine dümen kırmıştı.

2 *Resolutions of the 10th Convention of the Communist Party USA: The Democratic Front, The 1938 Elections, Party Building*, New York, Workers Library Publishers Inc., 1938, s. 3, 5, 6, 9, 11-13, 14-15, 22.

III

Demokratik Cephe

Bütün bu yaklaşıma iki "korumacı" rezerv eşlik etmekteydi. Birincisi, biraz da görüntüyü kurtarmak ve üyelerin moralini, özgüvenlerini, farklılık duygularını, onları partiye bağlayan Marksist kişiliklerini, enerjilerini, talep, beklenti ve varoluş nedenlerini, bağımsız politik-ideolojik duruşlarını, dinamizmlerini ayakta tutmak için aralara sıkıştırılmış Roosevelt, New Deal, Demokrat Parti eleştirileriydi. İkincisiyse, parti üyelerinin ideolojik yetkinliğine, eğitimine bir koruma kalkanı olarak vurgu yapmaktı.

A. EUGENE DENNIS: HALK CEPHESİ'NİN AMERİKAN VERSİYONU DEMOKRATİK CEPHE

Ne var ki, keskin bir dil ve ustalardan alıntılarla süslenmiş gerçeğin üstünü örten maskeyle etrafta uzun süre dolaşmak mümkün değildi. Baklayı ağızdan çıkarmanın zamanı geldiğinde, Eugene Dennis, 1938'deki bir yazısında Demokratik Cephe'nin "bütün ilerici güçleri" kapsaması gerektiğinden hareketle, "sınıf güçleri"ni sıralarken önce "emekçi çiftçiler ve kent orta sınıflarıyla mücadele ittifakı içindeki işçi sınıfı"na işaret ediyor, hemen ardından da cephenin öteki sınıfsal unsuru olarak "üst orta sınıflarla burjuvazinin belirli liberal kesimleri"ni ekliyordu. Dennis bu yeni sınıfsal kompozisyonla oluşan modeli, yani demokratik cephe projesini, "Halk Cephesi'nin demok-

ratik kitlesel mücadelenin yükseliş koşullarındaki somut uygulaması" olarak tanımlıyordu. Ne var ki, aynı koşullar altında ve sınıfsal güç ilişkileri çerçevesinde, "üst orta sınıflarla burjuvazinin liberal kesimler"inin kitle hareketine geriden eklemlenmediğini, tam aksine işçi-emekçi kitlelerin bu güçlerin ve onların hükümetinin peşine takılmak durumunda olduğunu yazısına eklemeyi unutuyordu. Devrimci olamayan ve işçi sınıfının örgütlü öncülüğünde gelişmeyen bir ortaklığın risklerini gizlemek ancak laf kalabalığıyla mümkündü. Dennis, demokratik cephe önerisinin "başlangıç noktası ve ana içeriği"ni anlatırken genel geçer niteliğine, muğlaklığına ve gevşekliğine özel olarak değinerek aslında durumu dolaylı biçimde saptıyordu: "[Demokratik Cephe] var olan demokratik hakları ve özgürlükleri savunmak ve geliştirmek, Amerikan emekçilerinin en acil ve yaşamsal ekonomik, politik, kültürel ihtiyaçlarını korumak, Amerikan ve dünya barışını savunmak için, aşağı yukarı gevşek biçimde bir araya gelmiş çeşitli örgütsel ve eylemsel formları kapsayan bir ortak cephenin organizasyonudur."[1]

Dennis aynı yılın Kasım ayında da, artık ayrılmaz unsuru olunduğu vehmedilen demokratik cepheye, yani "liberal-New Deal kampı"na Demokrat Parti'nin belirli kesimlerinin "çekilmeleri gerektiğini" ve ancak böylelikle Roosevelt programı ve amaçları için "daha geniş bir yığınsal hareket"in oluşturulabileceğini belirtiyor, üstelik bununla da yetinmiyordu. Dennis'e göre, Cumhuriyetçi Parti içinde "demagog liberal maskeli gericiler"ce aldatılan ama "sayıları da giderek artan liberal kesimler"e de ulaşmak için "inatçı çabalara ihtiyaç" vardı. Temel hedef olan Demokrat Parti'yi "liberalleştirmek" içinse, geniş katılımlı örgütlü çalışmalar yapılmalıydı.[2]

1 Eugene Dennis, "Some Questions Concerning the Democratic Front", *The Communist*, 1938, s. 535.

2 Eugene Dennis, Preparing for the Opening of Congress: Next Steps of the Democratic Front, *The Communist*, Kasım 1938, s. 994.

Dennis, Halk Cephesi'nin mutlaka bir çiftçi-işçi partisine dayanmasını ya da ona dönüşmesini gerekli görenleri Marksizmi bir dogmaya indirgemekle suçluyor, demokratik cephenin farklı formlar alabileceğini iddia ediyordu. Demokrat Parti bünyesindeki seçim çalışmalarından yerel ittifak inisiyatiflerine uzanan gevşek örgütsel biçimler ve çeşitli anti-faşist taleplerle örülmüş demokratik cephenin, Halk Cephesi'nin Amerika'ya özgü spesifik versiyonu olabileceğini yazıyordu.[3]

Halk Cephesi Döneminde bir parti propaganda posteri:
"Özgür, Mutlu, Müreffeh Bir Amerika İçin:
Komünizm Yirminci Yüzyıl Amerikanizmidir

Bunun tipik bir burjuva reform programı, klasik bir sosyal demokrat yaklaşımı, düzen güçlerine dayalı düzen içi bir liberal-demokrat proje olduğu açıktı. Bir komünist partinin koşullar gereği bunun içinde yer almasının yaratabileceği sonuçların ucunun her yöne çok açık olduğu gerçeği ve hem sınıf, hem parti, hem de genel ülke konjonktüründe harekete geçireceği olumlu-olumsuz dinamikler karşısında alınması gereken önlemlerin ileride parti yönetiminin önündeki temel sorun olarak ortaya çıkması kaçınılmazdı. Parti, yaşamsal risklerle, tehlikelerle dolu bir vahşi

3 *Agy.*, s, 534; Ottanelli, *age.*, s. 130.

cangıla giriyor, "tepişen fillerle, gözü dönmüş ayılarla aynı yatağı paylaşma"ya soyunuyor, ve üstelik bu tuzaklarla dolu yola temelsiz bir iyimserlik ve özgüvenle çıkmış görünüyordu. En azından bu, Browder ve yakın çalışma arkadaşları için böyleydi. Belki de bu tavır, vazgeçilmiş ya da en azından uzunca bir süre sonrasına ertelenmiş "devrim ve sosyalizm" noktasına gelindikten sonraki süreçte, günü kurtarmanın, eldekini tutmanın, düzenin politik merkezinde küçük de olsa meşru bir yer kapmanın yeterli görüldüğü bir konumlanmayı kaçınılmaz yapan sapkın perspektifin trajik sonucuydu.

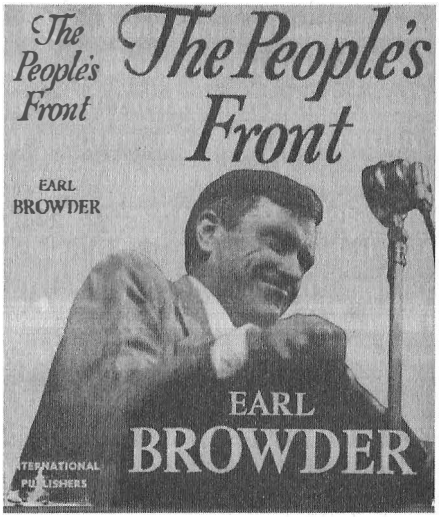
Halk Cephesi'nin Amerikan versiyonu "Demokratik Cephe"nin ayırt edici gerekçesini, komünist partilerdeki bürokrat-teorisyenlerin her duruma/taktiğe uygun teorik kılıf bulma görevini "sol kanat"tan Bittelman da üstlenmişti. Ona göre, sınıf hareketinin gelişmiş olduğu Avrupa ülkelerindeki Halk Cephesi yapılanmaları, komünist öncünün etkinliği altında oluşmaktaydı. ABD'de ise hem işçi sınıfının birleşik gücünün oluşmasında zaaf vardı hem de öncünün zayıflığı söz konusuydu. Dolayısıyla, Amerikalı komünistler, "Demokratik Cephe güçlerine, mekanik ve suni biçimde ... politikalar ve örgütsel formlar dayatmamalı"ydı. Böylesi bir tavır "sekter" anlayışa uygun olurdu ama Demokratik Cephe'nin büyümesine sekte vurur"du.[4] Öncülükten vazgeçiş ve liberal burjuvazinin kuyruğuna takılışın "nesnel" koşulları belirlenmiş olmaktaydı. Böylece, "New Deal'i yıkmak, Rossevelt'i yok etmek ... ve faşizme yol açma" peşindeki tekellere dur denebilecek, onların ekonomik iyileşmeyi sabote etmeleri önlenecekti. Zamanla da, "Roosevelt'le ittifak içindeki işçi sınıfı, çiftçiler, orta sınıflar" koalisyonu ileride bir "Halk Cephesi Hükümeti" kurabileceklerdi. Bittelman önce "ölümü gösterip sıtmaya razı ediyor", sonra da ham hayalleri süsleyen bir parlak gelecek vaat ediyordu.[5]

4 Klehr, Heyday..., *age.*, s. 210.

5 Bkz. A. Bittelman, "Break the Economic and Politcal Sabotage of the Monopolists", https://fau.digital.flvc.org/islandora/object/fau%3A5410/datastream/OBJ/view/).

B. BROWDER İNŞA EDİYOR

Browder, demokratik cephe siyasetiyle sosyalizm arasındaki bağı kurmanın, düzen güçlerinin reformlarıyla devrimi bağdaştırmanın teorisini de yapmaktaydı elbette. Browder, proletarya diktatörlüğünü Roosevelt reformlarına bağlamakta bir beis görmüyor, bu arada hem egemenlik sistemine güvence veriyor hem de uyarıda bulunuyordu: "Amerika'da proletarya diktatörlüğü, yalnızca Başkan Roosevelt'in bu sistem içinde daha yüksek yaşam standardı vaadi tutulmaz ya da yenilgiye uğratılırsa gündeme gelir. Biz Komünist Partililer olarak bu yüksek yaşam standardını elde etmeye yardımcı olacak herkesle işbirliği yapmaya hazırız." Browder, devrim ve sosyalizme ilişkin perspektifini bir başka biçimde daha reformlara bağlıyordu: "Kapitalizm altında yaşam standardının iyileştirilmesi sosyalizme devrimci geçişi geciktirebilir ama zamanı geldiğinde sosyalizme geçişi daha barışçıl, daha kolay ve daha az acılı bir biçimde mümkün kılar."[6]

Browder, *Halk Cephesi* kitabının kapağı

6 Earl Browder, *The People's Front*..., *age.*, s. 239 ve 198.

Bu sıralarda Browder'a bu yönelimin gerçek sahibi Moskova'dan destekler gelmeye devam ediyordu. Dimitrov, İngiltere ile Fransa'nın Hitler'le uyum sağlamaya yönelik Münih Antlaşması sonrasında 10 Ekim 1938'de Browder'la görüşecek olan Komintern yetkililerine (Manuliski, Kuusinen ve Moskvin) ona iletilmek üzere bazı talimatlar kaleme aldı. "Münih'teki canavarca pazarlıktan sonra ... uluslararası durumdaki önemli değişiklikler" ile "ülkedeki işçi hareketinin birliği ve demokratik cephenin güçlenmesinin" getirdiği zorluklar temelinde Amerikan Partisi'ne düşen görevleri şöyle sıralamaktaydı Dimitrov: 1) "İşçi sınıfından ve demokratik güçlerden yalıtılmasına izin vermemeli"; 2) kitlelerin mücadelelerinin "gerçekten" önderliğini yapmalı; 3) "gerici faşist güçlerin galip gelmesine izin vermemeli"; 4) Roosevelt'in faşist mihvere ve Hitler-Mussolini-Chamberlain "canavarlar komplosuna karşı" aktif dış politika izlemesini sağlamak için çalışmalı; ve 5) İspanyol Cumhuriyeti için maddi yardım sağlanması ve destek için kamuoyunu harekete geçirmeli, hükümete baskı yapılmalı.[7]

Zaten parti de tam bu çizgi üzerinde yürümekte, Moskova talimatlarının gereklerini yerine getirmekteydi.

1938 yılının sonlarına gelindiğinde artık demokratik cephe anlayışı iyice somutlaşmış, programın pratiğe uygulanması ivme kazanmıştı. Parti Ulusal Komitesi'nin Aralık başındaki New York toplantısında Browder, Roosevelt'i "ilerici halk yığınlarını birleştiren sembol" olarak ilan ediyor, bir zamanlar "komünistlerin baş düşmanı" Madenciler Sendikası Başkanı ve CIO'nun önderi Lewis'i, ilerici güçler koalisyonunun "saygın şahsiyetleri"nden biri olarak öne çıkartıyor ve cephe kompozisyonunu da şöyle sıralıyordu: "CIO ve AEF sendikaları, çiftçiler, New Deal güçleri, Cumhuriyetçi Parti'deki ilericiler ve öteki tüm bağımsız ilerici halk hareketleri." "New Deal güçleri"nin liberal burjuvazi ile uygulamada rol alan devlet bürokrasisi olduğu açıktı.

7 Georgi Dimitrov, *Günlük*, c. 1, *age.*, s. 202-203.

Browder, cephe içinde partinin büyümekte olduğunu görüyor ve meşruiyet sorununun daha da aşılacağını umuyordu. Dolayısıyla iyimser, hatta coşkuluydu ama gerçekçi olma zorunluluğunu da hissediyordu. "Partimiz henüz resmî olarak geniş demokratik yığınsal hareketin organik bir parçası olarak tanınmamış, kabullenilmemiştir," diyen Browder, bu konunun çok üzerine gidilmemesi gerektiğini, 'komünistlere ödün verilmesi" gibi bir algının yaratılmaması gerektiğini, işlerin zamanla rayına oturacağını söylüyordu.

Browder, şimdilik parti inşası için siyahlar ve ulusal topluluklar arasında daha çok çalışılmasını, yeni üye kampanyalarının örgütlenmesini, alt organların etkinleştirilmesini istiyordu. Ayrıca "öğretmenimiz" Stalin'in önderliğinde yeni yayınlanan '*Sovyetler Birliği Komünist Partisi Kısa Tarihi*'nin resmî İngilizce tercümesinin basılmasını, geniş biçimde dağıtılmasını ve üyelerce yaygın olarak okunup çalışılmasını öneriyordu.

Konuşmasının dış politika bölümünün başında Browder, toplumsal bağları "Amerikalılaşma" dolayımıyla güçlendirmenin, Sovyet ve Komintern bağlantısı üzerinden partiyi "dış mihrakların uzantısı" olarak gösterilen kara propagandaya karşı korumanın ve demokratik cephe siyasetinin temelini oluşturan bir ilkeyi de yeniden vurguluyordu: "Biz, Amerikan yurttaşlarından oluşan bir Amerikan partisiyiz. Bütün sorunlarımıza Birleşik Devletler'in ulusal çıkarları ışığında bakarız..." Browder, partinin enternasyonalizmiyle ulusal karakterinin çelişmediğini, aksine birlikte Amerikan ve dünya halklarının çakışan çıkarlarını ifade ettiğini ekliyordu sözlerine.[8]

8 Earl Browder, *Social and National Security,* New York, Workers Library Publishers, Inc., 1938.

C. ÖZEL BİR KALDIRAÇ: İSPANYA İÇ SAVAŞI

Partinin Halk Cephesi-Demokratik Cephe döneminde üzerinde en fazla durduğu dış sorun İspanya İç Savaşı'ydı. Bu konuda son derece aktif olan parti ısrarlı kampanyalarıyla bu konuda hem bir yaygın toplumsal duyarlılık yarattı hem de özellikle sanat ve kültür dünyasıyla aydınlar ve küçük burjuva kesimlerindeki anti-faşist hissiyatla savaş karşıtlığı dinamiklerini harekete geçirdi; bunların sonucu olarak saygınlık kazandı, ittifak ilişkileri ördü, etkinliğini artırdı. Anti-faşist mücadelesinde ve barış hareketindeki öncü rolünü oluşturup pekiştirmede İspanya İç Savaşı'na ilişkin kararlı tutumu belirleyici oldu. Aynı zamanda bu olgu Halk Cephesi'ne giden yolu açmada da işlev gördü.

Parti bu savaşta müdahil konumdaydı ve bu salt Cumhuriyetçilere destek veren Sovyetler Birliği ya da uluslararası komünist hareket dolayımıyla da değildi. Franco liderliğindeki faşistlere karşı demokratik Cumhuriyet'i savunan ve dünyanın dört bir yanından gelen savaşçıların oluşturduğu uluslararası tugaylar arasında Amerikalılardan müteşekkil Lincoln Tugayı da vardı. Buradaki 3000'den fazla Amerikalının üçte iki kadarı komünistlerden oluşmaktaydı. Tugayın komutanlarının da, hayatını yitiren 1000 kadar gönüllünün de büyük bölümü partili komünistlerdi. Üniversite profesörleri ve öğretmenlerden (yüze yakın sayıda) siyahlara, işçilerden yazar ve sanatçılara kadar pek çok toplumsal kesimden komünistlerin varlığı Amerikan toplumunda dikkatlerin İspanya'daki faşist saldırganlığa ve soylu direnişe çekilmesinde ve bir duyarlılık oluşmasında büyük etmen oldu.[9]

Partinin İspanya İç Savaşı'ndaki tavrı, ısrarlı kamuoyu oluşturma ve yardım toplama çabaları, onun özellikle de bu somut faşist saldırganlıktan ve daha büyük savaş tehlikesinden ürken, insani-demokratik normlara, uygarlık değerlerine yönelik barbar

9 Lincoln Tugayı'yla ilgili ayrıntılı bilgiler için bkz. Robert A. Rosenstone, *Crusade of the Left in the Spanish Civil War*, New York, Pegasus, 1969.

saldırıların ayırdına varan aydınlarda, sanat ve kültür insanlarında, küçük burjuva kesimlerde anti-faşist blokun organik bir parçası, güvenilir bir öncüsü olarak kabulünü sağladı, büyük saygınlık kaynağı oldu, meşruiyet kazanmasında önemli rol oynadı.

Genel uluslararası ilişkiler ve dış politika konularındaysa, parti barışçıl ve demokratik değerlere verdiği önemle dikkat çekmekteydi. Demokratik Cephe döneminde partinin belki de öne geçip eleştirel durduğu tek alan dış politika ve uluslararası ilişkilerdi. Savaş bulutlarının kesifleştiği bu dönemde parti içerideki ve dışarıdaki faşizm tehlikelerini birbirlerini besleyen bütünlüklü süreçler olarak görmekteydi. Dolayısıyla Amerikan yönetiminin dış politikadaki ikircikli tutumunu, hem içeride hem uluslararası düzlemde dolaylı biçimde faşist akımın güçlendirilmesi, faşist saldırganlığın cesaretlendirilmesi ve savaşa davetiye çıkartılması olarak yorumluyordu parti sözcüleri. Parti, Pasifik'te Japon militarizmine kararlı biçimde karşı duruyor, Çin'in bağımsızlığını savunuyor, Mussolini İtalya'sının Etiyopya saldırısını şiddetle kınıyor, Roosevelt'in İspanya konusundaki ikircikli, pasif tavrını eleştiriyor; ABD'nin bu konularda aktif tavır almasını, burjuva demokratik ülkelerle Sovyetler Birliği'nin içinde yer alacağı ortak güvenlik mekanizmalarının harekete geçirilmesini talep ediyordu. Browder, 10. Kurultay konuşmasında, Roosevelt yönetiminin "tarafsızlık" politikasını "sahte bir ikiyüzlülük", "faşizme teslimiyet" ve "utanç verici" olarak mahkûm ediyordu.

Parti, İngiliz ve Fransız hükümetlerinin Hitler'i Sovyetler Birliği üzerine sürme stratejisinin de elbette ayırdındaydı ve özellikle de Münih Antlaşması'ndan sonra bu konudaki tavrını daha da sertleştirmişti. İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'nın başbakanlar düzeyinde 29 Eylül 1938'de topladıkları Münih Konferansı, Chamberlain ile Daladier'nin Hitler'e Çekoslovakya'nın Südetler bölgesini peşkeş çekerek faşist saldırganlığı özendirmesinin ve ona Sovyetler'e doğru yol açma stratejisinin doruğunu oluşturdu. Parti, bu büyük ihanet projesini şiddetle kınayarak ve Amerikan

toplumundaki yaygın izolasyon hissiyatını, yani Avrupa işlerine müdahil olmamaya dayalı infiratçılık (izolasyon) politikasını da dikkate alarak, savaşı caydırmak için derhal Sovyetler Birliği ile ortak güvenlik seddi oluşturmasını önerdi, ek bir önlem olarak gerekirse silahlanma programına ivme kazandırılmasına da onay vereceğini ilan etti.

MYK'da 1938 Aralık'ında yaptığı konuşmasının dış politika bölümünde Münih Antlaşması'nın tehlikeleri üzerinde yoğunlaşan Browder, bu yeni "ihanet" karşısında faşizmin güçlendirildiğine, savaş riskinin arttığına dikkat çekiyordu. Bu durumun bütün dünya halkları gibi Amerikan halkını da büyük tehlikelere attığını anlatan Browder, partinin silahlanma karşıtı tutumunun da yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini söylüyordu. Browder, "teslimiyetçi pasifist dejenerasyonun en şeytani formu" olarak nitelediği Münih Anlaşması'yla birlikte artık "silahlanma konusunu eski yanıtlarla" düşünemeyiz, "silahlanmaya karşı artık olumsuz bir pozisyon alamayız" diyordu. "Silahlanmaya karşı mıyız yoksa onu destekliyor muyuz?" sorusunu soran Browder, yanıtını şöyle veriyordu: "Şayet kendimizin ve öteki halkların özgürlüğü ve bağımsızlığı içinse, evet, kesinlikle evet!" Bu arada Browder, demokratik cephe siyasetine uygun bir retorikle Hitler'in Yahudi sermayesine yaptıklarını hatırlatarak, "Rockefeller, Morgan ve hatta Ford" gibi "gevşek ve iradesiz Amerikalı milyonerler"i de, iş işten geçmeden "Hitler'in kulağı kesik gangsterleri"ne karşı uyarmak ihtiyacı duyduğunu ekliyordu sözlerine.[10]

D. CEPHE AÇILIMLARI

Halk Cephesi politikalarının somut sonuçlarından biri de partinin dışarıya açılması, çeşitli yığınsal örgüt ve hareketlerle, dönemin sivil toplum kuruluşları ve meslek birlikleriyle yakın

10 Browder, *Social and National Security...*, *age.*, s. 40-41.

ilişkiler kurmaya yönelmesiydi. Parti, Hollywood'dan yazarlara, hukukçulardan öğretmenlere, sanatçılardan bilim insanlarına hayatın her alanında, özellikle de kültür ve sanat sektöründe "cepheler" oluşturmaya ya da benzer birlikteliklerin içinde yer almaya başladı.

Çeşitli alan, konu, işlev ve toplumsal kesimleri kapsayan cepheler Halk Cephesi kavramına içkindi. Bir diğer ifadeyle, HC-DC, alt cephelerin nihai çerçevesi ya da çatısıydı. Elbette "bütün", politik karakteriyle daha çok kültürel, mesleki ya da sorun odaklı/kapsamlı parçalardan farklıydı, stratejik doruk noktasıydı, son tahlilde üst belirleyendi.

Giderek izlediği demokratik-liberal politikalar ve acil ihtiyaçlarla talepler temelinde gündeme soktuğu sloganlarla partinin aydınlar üzerinde büyük bir etkisi ortaya çıktı. Görülmemiş ölçülerde yakın bir komünist-liberal işbirliği sayesinde parti toplumsal bağlarını güçlendirecek meşru bir zemin bulma imkânı yakaladı. Partinin aydınlar üzerindeki etkisi öylesine güçlendi ki, düşün, kültür, yayıncılık sektörlerinde "komünist hegemonya ve kontrol"den şikâyet eden bir cephe bile oluştu. Parti böylece işçi sınıfı ve siyahların yanı sıra krizde büyük sarsıntı yaşayan eğitimli orta sınıf profesyoneller ve aydınlarla, reform, demokratizm, anti-faşizm ve haklar temelinde ittifaklar örme noktasına ulaştı.

Özellikle İspanya İç Savaşı karşısında oluşan duyarlılıklar partiye ittifaklarını genişletmede ciddi olanaklar sağlıyordu.

İspanya İç Savaşı'na ilgiyi artırma, bir dayanışma cephesi kurma ve bu arada ittifak ilişkilerini, aydınlarla diyaloğu geliştirme çabalarının tipik bir örneği Yazarlar Birliği şemsiyesi altında gerçekleştirildi. 1 Şubat 1938'de Birlik Başkanı Oscar ödüllü (1940) senarist Donald Ogden Stewart, ülke çapında yazarlara 418 imzalı bir mektup gönderdi:

AMERİKA'NIN YAZARLARINA:

Faşizm, Batı Yerküresi'nde ortaya çıktı, alarmist peygamberlerin sansasyonel hayal gücünde değil, gerçek ve açıkça kabullenilen bir olayda ortaya çıktı. Mütareke Günü'nde gazetelerde, Brezilya'da diktatörlük altında korporatif bir devlet kurulması ve halk tarafından seçilen meclis organlarının kaldırılması haberi yayınlandı.

Alman faşizminin nasıl katlettiğini ve yok ettiğini, İtalyan faşizminin Etiyopya güneşindeki yerini nasıl fethettiğini, Japon militarizminin Çin'deki ilan edilmemiş savaşlarını nasıl yürüttüğünü biliyoruz. Her taraftaki faşist ülkelerin kendi sınırları içinde özgürlükleri nasıl yok ettiklerini, sınırları ötesinde de uluslararası hukuku göz ardı ettiklerini biliyoruz. Bugün doğumuzda ve batımızda mücadele kızışıyor. Yarın içimizde olabilir. Sürekli yaklaşıyor.

Ancak, Durango ve Guernica'nın şahadetine, Madrid'in, Bilbao'nun süreklileşmiş acısına, Almeria ve Lerida'nın, Barcelona ve Valencia'nın bombalanmasına karşın bazıları hâlâ kuşku içindedir ya da faşizmin, iddia ettiği uygarlığın kurtarıcısı olabileceğini beyan eden birileri var.

Sizi bu kuşkunun en silik gölgesini dahi dağıtmaya çağırıyoruz. Yanıtlamanızı istediğimiz soru şu: "Franco'ya ve faşizme karşı mısınız, değil misiniz? Yasal hükümetten ve Cumhuriyetçi İspanya halkından yana mısınız, değil misiniz?" Yanıtlarınızı basmayı istiyoruz. Bütün ülkenin, ulusal yaşamın en hassas araçlarının, siz Amerikan yazarlarının ne hissettiğini öğrenmesini diliyoruz. Kararınız dünya çapında önem taşıyor.

Daha sonra çağrı metni 418 yazarın bir bölümünün yanıtlarıyla yayınlandı. Yanıtların yüzde 98'ini oluşturan büyük çoğunluk Cumhuriyetçilerden yana ve Franco'ya karşı olduklarını bildirmişti. Yanıt verenlerin yüzde 1,75'i (7 yazar) "tarafsız" kalmışlardı.[11] Tek bir yazar, Gertrude Atherton ise, Franco'ya özel sempati beslememekle birlikte iki totaliter ideolojiye, faşizme ve

11 *The League of American Writers, Writers Take Sides: Letters About the War in Spain from 418 American Writers*, Concord, New Hampshire, Rumford Press, 1938.

komünizme de karşı olduğunu yazmış, komünistlerin temizlenmesinden yana olduğunu belirtmişti. Franco'nun da daha sonra kötü kaderine terk edileceğini yazan Altherton, "Bu yanıtı elbette yayınlamayacaksınız," diye bitirmişti mesajını.[12]

Halk Cephesi'ne geçiş sürecinin başlangıcında kurulan Amerikan Yazarlar Birliği, partinin bu dönemde cephe örgütlenmesinin hızlı gelişimine iyi bir örnekti.

1938 yılına gelindiğinde Yazarlar Birliği'nin üye sayısı önce 220'den 610'a, yıl sonunda da 750'ye çıkmıştı. Haziran 1939'da toplanması planlanan 3. Kongre çağrıcısı ise 72 kişi olmuştu. Birliğin saygınlığı ve etkisi o denli artmıştı ki, Roosevelt'e bile üyelik önerisinde bulunulabilmiş, o da "içten teşekkürler"iyle karşılık vermişti.[13] Sanatçı ve aydınlar bakımından partiye yakın durmak "saygın" bir konumdu ve Robert Warshaw'ın belirttiği gibi, "Bu ülkede bir zamanlar neredeyse bütün entelektüel canlılık şu ya da bu biçimde Komünist Parti'den kaynaklanıyordu" ve "Partinin yörüngesinin bir yerlerinde" yer tutmayan aydınların işi çok zordu.[14]

Bu alanda da her şey parti için aydınlık görünmekteydi...

Ne var ki, cehenneme giden yollar da döşenmekteydi. Unutmamak gerekir ki, sol sekterlik-keskinlik, pratik işsizlik rehaveti içinde tecrit ve politikasızlık dolayımıyla tasfiye anlamına gelirken, kuyrukçuluk da, başkalarının politikalarının üstlenilip onların peşinde, yarattığı aldatıcı politik faaliyet canlılığı algısıyla yine ölümcül politikasızlık üretir ve tasfiyecilikle sonuçlanır. Halk Cephesi, bu ikinci tür tasfiyeciliğe uygun nesnel/öznel zemin (tuzak) oluşturma riskini barındırmakta, yakın hedefler ve politik aktivitenin cerbezesinde başkalaşma yoluyla ayırdında olmadan yitişi getirme tehlikesini taşımaktaydı.

---

12 *Agy.*, s. 75.

13 Klehr, Heyday..., *age.*, s. 356.

14 Kathleen Farrell, *Literary Integrity and Political Action: The Public Argument of James T. Farrell*, Boulder, Co., Westview Press, 2000, s. 46.

IV

Örgüt Yapısı

Örgütsel yapıda değişiklikler 1935 yılında Üçüncü Periyot'tan Halk Cephesi yönelimine geçilmesiyle ivme kazanmaya başladı.

Bu dönemde, geçmiş dönemdeki Bolşevikleşme çabalarının ayrılmaz uzantısı olarak geliştirilmeye çalışılan fabrika hücreleri bazındaki örgütlenme modeli değiştirildi. Giderek, işyeri ve sokak hücre modelinden eskiden reformizmin kaynağı olarak görülen mahalle-semt bazında örgütlenmeye geçildi. Küçük birimler yerine daha çok üyeyi içeren şubeler öne çıktı. Seçim bölge ve çalışmalarını öne alan bir örgütlenme anlayışı hâkim olmaya başladı. Coğrafi temeldeki örgütlenme, semt ve bölgelere göre oluşturulmaya başlandı, dar bölge yerine eyaletleri kapsayan ve kesen geniş bölge kavramı ortaya çıktı.

Bu arada, sendikalardaki parti fraksiyonları tasfiye edildi, yerlerine bölge ya da işkolu temelinde örgütlenen ve salt sendikal alanla sınırlı olmayan genel konuların sorumluluğunu üstlenen sanayi birimleri kuruldu. Parti, örgütsel bazda hem uğraş, hem üye sayısı, hem de işçi odaklı "dar" işyeri hücrelerinden işçi dışı kesimleri de kapsayacak ölçüde geniş alan örgütlenmesine doğru açıldı. Kısacası, esas olarak seçim ve seçmen, demokratik-sosyal, sivil toplum-cephe örgütleri ve işçi sınıfı dışı kesimlerle ilişki odaklı örgütlenme inşa edilmeye başlandı.

Fraksiyonlar, işyeri hücrelerine ek olarak, partinin sendikalarda ve öteki yığın örgütlerindeki kritik örgütlenmeleriydi ve

bunlar işkolu, sendikalar, eyalet, bölge ve ülke bazında yaşamsal eşgüdüm araçları, demokratik işleyişin, üyelerle işlevsel bağların odakları durumundaydılar. Bunların lağvedilmesinin çok önemli sonuçları oldu. "Partili olmayan işçilerle ayrımcılık olmasın"; "birlik bozulmasın"; "öteki işçilerle ve özellikle de tepe bürokrasisiyle uyum sağlansın" gibi gerekçelerle klasik bürokratik sendikal yapı içinde erimenin ve sendika ağalarını ürkütmemenin, müttefiklerin güvenini kazanmak uğruna kuyrukçuluk yapmanın altyapısı hazırlanmış oldu.

Böylece sendikalarda önemli görevlere gelmiş ya da stratejik işlevler üstlenmiş partili kimlikleri gizli komünistler, fabrika hücrelerinin ve fraksiyonların baskısından kurtuldular; demokratik denetim dışında kalıp ilgili parti tabanını atlayarak doğrudan parti bürokrasisi ve sendikal bürokrasisi arasındaki diyaloğu, politik koordinasyonu yürüten aparatçıklara dönüştüler. Bunlar hem partili hem sendikacı kimlikleriyle çok geniş bir özerklik kazandılar; böylece parti içinde yeni bir ayrıcalıklı, parti üyeliğinden bağımsız farklı bir tabana da dayanan bir kesim ortaya çıkmış oldu.[1] Yönetimin, üye tabanı yerine kendi profesyonel sendikacılarıyla ve onların aracılığıyla da klasik sendika ağalarıyla eşgüdüm/işbirliği geliştirmesi; sendikal hareketin zaten doğasında var olan bürokratikleşmeye, kayırmacılığa, ağalığa, devlet ilgilileri ve işverenler gibi dış güçlerle tepeden/gizli pazarlıklar geleneğinin güçlenmesine katkı sağladı.

Üretim noktasındaki örgütlenmede ortaya çıkan geri çekilmenin olumsuz sonuçlar doğurması kaçınılmazdı. En önemlisi de, dönemin sivil toplum örgütlerindeki ya da sendikalardaki çalışmalar parti görevlerinin, hatta aidiyetinin önüne geçmeye başladı. Bir yetkili bu konuda şöyle şikâyet etmekteydi: "Partimize katılan kimi harika sendikacılar ... partiyi kendilerine sendikal örgütlenmede yardımcı olması dışında dikkate almıyorlar." Alanda

1 Glazer, *age.*, s. 124-125; Cochran, *age.*, s. 136-137.

egemen görüş, "aşama teorisi"ydi. Buna göre, öncelikle grevin başarısı için çalışılacak, ancak ondan sonra sıra partiye, onun ihtiyaç ve görevlerine gelecekti. 1937 yılında yapılan bir toplantıda parti sendika uzmanı sorunu özlü biçimde ortaya koymaktaydı: "Bazı yoldaşlar bazı düşünceleri şöyle ifade etmekteler: CIO örgütsüzleri örgütlüyor; hatta ... yüksek kiralara karşı mücadeleye bile önderlik ediyor; sendikalar ve CIO ... [giderek] daha fazla politik konuyu da üstleniyor; bu durumda partimize, işçilerin bugün henüz inanmadıkları devrimin propagandasını yapmak dışında, başka ne iş kalıyor ki? Ve onlar, 'devrim henüz popüler değil, dolayısıyla propagandasını yapamayız, bu nedenle de işçileri partiye katılmaya ikna etmek için söyleyecek fazla sözümüz yok,' diye düşünebilirler."[2]

Browder 1932 yılında yaptığı "Sosyal Faşizmin Anlamı" konulu konuşmasında çok önemli bir tahminde bulundu partinin gelecekteki üye sayısına ilişkin. Browder, konuşmasında, "Görülebilir bir gelecekte Amerikan Komünist Partisi'nin 100.000 üye ve bize oy veren, işçilerin gündelik ihtiyaçları için bizimle birlikte örgütlenen yüz binlerle gerçek bir kitlesel parti olacağını tahmin etmek fazla bir beklenti değildir," dedi. Gerçekten de Browder'ın bu öngörüsü gerçekleşti ama önemli bir farkla; Üçüncü Periyot dönemindeki bu öngörü, Halk Cephesi siyasetine geçildikten sonra gerçekleşti.

1938'teki 10. Kurultay'da Browder şu bilgiyi verdi delegelere:

> 1929'da, 7500 kadar üyemiz vardı; Genç Komünistler Birliği 2500 kadar; yani birlikte 10.000 kadarlık bir üye gücü.
>
> 1934'deki 8. Kurultay'da 25.000 kadar üyemiz vardı; Genç Komünistler Birliği 5000 kadar; yani birlikte 30.000 üyelik bir güç. 1936 9. Kurultay'da 40.000 civarında üyemiz vardı; Genç Komünistler Birliği 10.000'in biraz üzerinde; yani birlikte 50.000

2 Bkz. Malcolm Sylvers, "American Communists in the Popular Front Period: Reorganization or Disorganization?", *Journal of American Studies*, c. 23, No. 3, Aralık 1989, s. 381.

> üyelik bir güç. Bugün, 10. Kurultay'da, 75.000 kadar üyemiz var; Genç Komünistler Birliği 20.000'in biraz üzerinde; yani ikisi beraber 95.000'den fazla bir üye gücü.[3]

Yıl sonunda Parti Ulusal Komitesi'ne Browder üye sayısının (gençlik örgütü hariç) 82.000'e yükseldiğini açıklayacaktı.[4] Bunlar abartılı ama gerçekten de çok uzakta olmayan rakamlardı.

1944'teki toplam 100.000 üye sayısı partinin tarihi boyunca ulaşabildiği en yüksek sayı olacaktı.

Üyelikte artış vardı. Gelen yeni üyeler partide çok az süre kalıyor ve neredeyse gelen kadarı da gidiyordu. Bu dönemde insanlar esas olarak ideolojik değil politik temelde partiye katılıyorlardı ve isteyen herkese açıktı üyelik. Partinin örgütsel işler sorumlusu John Williamson'ın dediği gibi, yeni üye olanların katılımının kökeninde ideoloji, partiyi ve hedeflerini anlama, Marksizmi kavrayış gibi itkilerden ziyade, "ekmek mücadelesi" sürecindeki "heyecan"lar ön plandaydı. Böyle olunca da, "her türden yabancı ideolojiye açık" bir yapılanma ortaya çıkıyordu.[5]

Öyle bir dönemdi ki, Büyük Bunalım'ın şokunun sersemletici etkileri ve faşizm ile savaş korkusunun altında üye olanlar bakımından da, üye kaydeden parti bakımından da, salt anti-faşist ya da ırkçılığa karşı olmak, genel protesto akımı içinde yer almak ABDKP'ye girmek için yeterliydi. İleride bunun komünist olmak ve üye ile örgüt arasında yazgısal bağlar ve uyum için yeterli olmadığı, hatta şiddetli çelişkilere ve çatışmalara, iki taraf için de yıkıcı sonuçlar doğurmaya zemin oluşturduğu sarsıcı örneklerle ortaya çıkacaktı.

Partinin kültür-sanat organı *New Masses* dergisinin 30. yıldönümünde konuşan Browder, Amerika'nın "devrimci geleneği"nin ... [güncel temsilcileri olarak] Washington, Jefferson, Paine, Lincoln'u ... Amerikan demokrasi geleneğini ... kültürü ... estetik arayışını ... yığınların yaratıcı gücünü temsil ettiklerini" be-

3 *Tenth Convention, age.*, s.. 62.

4 Earl Browder, *Social and National Security*, s. 28.

5 Slyvester, *age.*, s. 385, 388.

lirterek, "İnsanların bize gelmesi için artık komünist olmalarına gerek yok; sadece dürüst ve ahlaklı olmaları, gidecek yerlerinin bulunmaması [yeterlidir]" diyordu.[6]

Bu dönemde parti sekterlik ile dogmatizmin darlığını ve bunun getirdiği tecrit durumunu aşmıştı ama bu sefer de hem üye zaafları, hem örgütsel gevşeme, hem de ideolojik savrulmayla – büyümesine karşın– yeni bir tasfiye sürecine girmişti.

Partideki örgütsel gevşeme, geleneksel bürokratik yapıyı, yönetimle taban arasındaki kopukluğu başka bir düzlemde yeniden üretmişti.

Kuruluşundan başlayarak ve 30'ların başındaki Üçüncü Periyot döneminde binlerce komünist için, "Komünist olmak, yıllarca *Daily Worker* [gazetesini] satmak, teksir basmak, köşe başlarında konuşma yapmak, yerel ve ulusal seçimlerde kapı kapı propaganda faaliyetlerinde bulunmak, kiracı, işsizler ya da sosyal güvenlik hakları için mahallelerde örgütlenmek, parti, savunma ya da [serbest bırakılmaları için] teminatlar ve sendikal çalışmalar için para toplamaktı. Daha fazlası değil, sadece bu kadar. Komünist Parti merkezine hiç girmediler, hiçbir Merkez Komite üyesini görmediler, önemli bir parti toplantısı ya da kurultayına katılmadılar. ... [Onları ayakta tutan] Marksist ideal, yoldaşlık bağları ve 'hemen yarın gelecek devrim'di."

Bir militan söyle anlatacaktı duygularını yıllar sonra:

> Tanrım! *The Worker** [gazetesini] satmaktan nasıl da nefret ediyordum. Cumartesi geceleri yüreğimde ... sıkıntı, mahalledeki sinemanın önünde dururdum; başını öteye çeviren, beni iten ya da hatta suratıma tüküren insanlara gazeteyi uzatırdım. Nefret ederdim. Yıllar boyu her hafta cumartesi akşamlarından nefret ettim. Ve seçim çalışmaları! Bir başka dehşet. Daha ağzımdan üç kelime çıkmadan bir bayan kapıyı kapatırdı; şayet sosyalistse kapıyı suratıma çarpardı. Ve ben orada çok kötü hisseder, öyle kalırdım. Kendime binlerce kez telkin ederdim ... kapattığı senin

6 Earl Browder, "The Great Traidition", *New Masses*, c. XXXVIII, No. 10, Şubat 25, 1941, s. 6; https://www.unz.org/Pub/NewMasses-1941feb25-00005

> suratın değil diye. Tanrım, kendimi mahvolmuş hissederdim. Ama yine de yaptım, yaptım, yaptım; çünkü yapmasaydım ertesi gün yoldaşlarımın yüzüne bakamazdım. Hepimiz aynı nedenle yapardık.[7]

Parti merkezinin dokuzuncu katındaki odasında Browder neredeyse erişilemez konumdaydı. MK üyeleri dahi onunla kolayca görüşme imkânı bulamazlardı. Merkezî bürokratik yapı sadece sıradan üyelerden uzak değildi, üst düzey yöneticiler hem Genel Sekreter'e hem de hizipçi yapılanma nedeniyle birbirlerine uzak konumdaydılar. Otoriter konumuyla Browder'ın belirlediği, adamlarının da gereğini yaptıkları siyaset, kurultaylarda kararlara dönüştürülüp üyelere iletilirdi. Parti gazetelerine gönderilen yazılar, hazırlanan kitaplar, kitapçıklar, broşürler, üst düzey yöneticilerce de hazırlanmış olsalar, merkezî süzgeçten geçmeden gün ışığını göremez olabiliyordu. Bu parti politikalarının bütünlüğünü, istikrarını, tutarlılığını bozmama kaygısından öte, zaman zaman Browder'a, lidere, yönetime su geçirmez uyumun sağlanmasının, muhalefetin susturulmasının, eleştirel tartışmanın engellenmesinin aracına, yöntemine dönüşmekteydi. Demokrasiyi dilinden düşürmeyenlerin kendilerinin demokrat olmamasının çelişkisi Browder yönetiminin alametifarikası olabiliyordu.

Halk Cephesi dönüşümüyle merkezî bürokrasi ile üyeler arasındaki mesafe değişmedi ama yeni üyelerin özellikleri, yığın örgütleriyle sendikalarda çalışmanın gerekleri ve genel ideolojik gevşemeyle birlikte iş yükü önemli ölçülerde azaldı, üyelerin "özel yaşam hakkı" kavramı öne çıkarıldı. Parti görevleri yerine sendikalarda, sivil toplum örgütlerinde, cephe yapıları ve hareketleri içindeki çalışmalar daha önemli sayılmaya başlandı. Partiye âdeta akın eden beyaz yakalılar, küçük burjuva unsurlar zaten "ayak işleri"ne yabancı, gönülsüz ve hatta düşmandılar. Bütün bunlar

---

* *Daily Worker* gazetesinin Pazar eki.

7 Vivian Gornick, *The Romance of AmericanCommunism*, Basic Books Inc. Publichers, New York, 1977.

da kuşkusuz ideolojik duruş, partinin ileri hedefleri, politik bilinç konularında tehlikeli boşluklar yarattı.

Bu noktada örgütsel gevşeme ve üyelik zaaflarıyla ilgili olarak L. J. Braverman'ın partinin örgütsel işlerle ilgili yayın organı *Party Organizer*'da 1937 Ekim'inde kaleme aldığı uyarısına değinmek gerekmektedir. Braverman, kadroların giderek, "Artık aktif olduğumuza, yığınsal çalışmalar yaptığımıza ve geniş işçi kitleleriyle temasa geçtiğimize göre, düzenli parti toplantıları yapılmasına, işimizi planlamasına, vb. gerek yok," diye düşünmeye başladıklarını ve bunun parti yapılanmasının göz ardı edilmesini, bir kenara bırakılmasını getirdiğini yazmakta ve yaşamsal bir olumsuzluğa dikkat çekmekteydi:

> Komünistlerin yığın örgütlerindeki, her zaman için partinin inşasını ve örgütsel yapısının geliştirilmesini dikkate almaksızın yürüttükleri çalışmaları, uzun vadede, şayet bize karşı saldırılara kalkışılması durumunda, etkin biçimde direnmek için yeterli örgütsel destek ve politik güce sahip olamayacağımız anlamına gelmekte.[8]

Gerçekten tam da böyle oldu...

8 Aktaran, Sylvester, *age.*, s. 391.

V

Üye Bileşimi

Partinin en güçlü olduğu bölge olan New York eyaletindeki üye bileşimi ve yıllara göre dağılımı çok önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir. 20-23 Mayıs 1938'de yapılan eyalet kurultayında Delege Komitesi (*Credentials Committee*) adına sunulan rapora göre, 766 delegenin yüzde 74'ü erkek, yüzde 26'sı kadındı. Parti üyelerinin yüzde 39'unun kadın olduğu dikkate alındığında delege oranında kadınlar aleyhine bir durumun olduğu görülebilir. Delegelerin yüzde 11'e tekabül eden 79'u siyahtı ve kadınların oranı yüzde 26'ydı. Bir önceki kurultayda sadece siyah delege sayısı daha fazla değildi, aidat ödeyenlerin oranı da daha yüksekti.

Delegelerin yüzde 58'inin parti üyeliklerinin süresi beş yılın altındaydı, yani bunlar yeni üyeler sayılabilirdi.

Delegelerin yüzde 64'ü sendika üyesiydi. Bunların yüzde 68'i CIO, yüzde 31'i AEF, geri kalanı da bağımsız sendikalar bünyesinde örgütlenmişlerdi. Sendika üyesi olmayanların önemli bölümü profesyonel parti kadrolarıydı.[1]

Partinin bu yıllarda da en büyük sorunu üye istikrarı, daha doğrusu istikrarsızlığı, yani yeni üyelere oranla ayrılan üye sayısının yüksekliğiydi. Parti, üyelerini tutmakta zorlanmaya devam ediyordu.

Örgütsel dönüşüm, ideolojik yönelim, taktikler ve giderek stratejik hedef konularında belirleyici etmenlerden biri partiye

1 Tim Holmes, "Credentials Report", içinde *New York State Committee, Proceedings 10th Convention*, New York, 1938, s. 300-301.

yönelen küçük burjuva akınıydı. Bu, partinin sınıfsal kompozisyonunun değişmesi anlamına geliyordu.

Bu süreç, daha önce de değindiğimiz gibi, Büyük Bunalım'la birlikte başlamıştı. Halk Cephesi politikasıyla birlikte orta sınıfların yönelimi ivme kazandı.

Bu yıllarda parti giderek bir işçi sınıfı partisi olmaktan çıkmaya başlıyor, ağırlık küçük burjuvaziye kayıyordu. Hemşireler, öğretmenler, doktorlar, büro çalışanları, sosyal hizmet uzmanları, mühendisler, teknisyenler, avukatlar gibi meslek gruplarından üyeler 1938 yılında partinin üye sayısında belirleyici yeri olan New York örgütünün neredeyse yarısını, yani yüzde 47'sini oluşturmaktaydılar. Partinin genelinde de oran yüzde 40 civarındaydı ve artma eğilimi gösteriyordu. Bu yıl partiye yeni üye olanların sayısı 17.000'di ve bunların yüzde 22'si "orta sınıf"lardandı.[2]

Küçük burjuvazinin parti içindeki rolünü değerlendirirken sorulması gereken sorular ve saptanması gereken gerçekler var. Partinin Üçüncü Periyot solculuğundan Halk Cephesi sağcılığına, oradan da Browderizm tasfiyeciliğine ve nihayet Sovyetik sol sekterlikten yıkıma giden serüveninde bu unsurun rolü mutlaka tartışılmalı.

Isaac Deutscher'ın 1958 yılında *Les Temps Modernes* dergisinde yayınlanan bir söyleşisinde aktardığı, Polonya Partisi'ne Halk Cephesi döneminde üye olan küçük burjuva unsurlarla ilgili gözlemleri Amerikan Partisi bakımından da çok öğreticidir. Deutscher, Halk Cephesi yöneliminin ve onun yeni kadrolarının partiyi canlandırdığını kabul ederek şöyle diyordu:

> Öte yandan, bütünüyle "tepeden" gelen bu dönüşün mekanik özelliği, daha önce tek bir emirle bir politik davranış kalıbı yerine bir başkasını yerleştirmeye ve bütün politik nosyonlarla düsturları içi boş sıradan laflar gibi ele almaya alışkın eski militan kadroları daha da dumura uğrattı. Sinizm ve ideolojik kayıtsızlık ciddi ilerlemeler kaydetti. Politik yaşamlarına Halk Cephesi

2 Glazer, *age.*, s. 114-116.

> bayrağı altında başlayan gençler yeni sloganları çok daha ciddiye aldılar ve kendilerini anti-faşist faaliyetin yoğunluğuna coşkuyla kaptırdılar. Bununla birlikte, bu dönem, gençlerde Marksist bilinç oluşumu için elverişli değildi; partinin özel komünist geleneğinin çok azını içselleştirdiler. En soyut "demokratik" ve anti-faşist sloganları ve en yavan "haydi hep birlik olalım" çağrılarını yayan parti propagandası, proleter çıkar ve sınıf mücadelesinin tüm ölçütlerini boşluyordu [*jettisoning all criteria*]. Bu sağcı sosyalistlerin rutin propagandasından pek farklı değildi ama bir farkla; hiçbir sahicilik içermiyordu. Bir zamanlar ilhamını Rosa Luxemburg'un ateşli düşüncelerinden alan partiyi artık ideolojik sığlık ve yurtsever-demokratik vülgerlik belirliyordu.[3]

Şimdi bu tartışmayı Amerikan Partisi'nden iki somut örnek üzerinden sürdürmek yararlı olabilir.

A. GEORGE CHARNEY'İN SERÜVENİ

George Charney, Wharton Maliye Okulu'nu bitirdi. Harvard Üniversitesi'nde lisansüstü eğitiminden sonra New York Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden de mezun oldu ve 1931 yılında Baro sınavlarını vererek avukatlık yapmaya başladı.

Büyük Bunalım'ın yarattığı toplumsal ve bireysel kaos sürecinde de 1933 yılında Komünist Parti'ye üye oldu.

Charney, parti üyeliğini üç gelişmeden etkilenmesine bağlıyor anılarında.[4]

Bunların başında elbette kriz ve sonuçları geliyor. Kuşağının bu dönemde "sosyal düzenimizin bütün olumsuz özellikleri"yle karşılaştığını yazan Charney, söz konusu olumsuzlukları şöyle sıralıyor: "refah ile yoksulluk arasındaki belirgin tezat, kaynakların korkunç israfı, bolluk içinde akıl almaz yoksunluk, hükümetlerin etkisizliği."

---

3 Issac Deutscher, "The Tragedy of the Polish Communist Party", *Marxism in Our Time*, Berkeley, The Ramparts Press, 1971; Scanned and prepared for the MIA by Paul Flewers, MIA; https://www.marxists.org/archive/deutscher/1958/polish-tragedy.htm

4 George Charney, *A Long Journey*, Chicago, Quadrangle Books, 1968.

Charney, ikinci etmen olarak, Hitler'in iktidara gelişine ve faşizmin yükselişine duyduğu tepkiyi gösteriyor.

Üçüncü olarak da, partinin Scottsboro Yargılaması üzerine gösterdiği direngen çabalar sonucu ülkedeki ırk ayrımının iyice ayırdına varmasını sayıyor.

Charney, gençlik idealizmiyle yaşamında ve çevresindeki büyük acıların, düş kırıklıklarının, arayışların sonucunda Marksizmle daha yakından tanışmaya başlıyor. Kriz ve büyük işsizlik, yoksulluk, sefalet girdabında Marksist teorinin kendisine gelişmeleri ve nedenlerini kavrama olanağı verdiğini, Sovyet düzenindeki ekonomik, sosyal başarıların da "geleceği temsil eden" bir örnek olarak etkilediğini belirtiyor anılarında. Charney, teori ile Sovyet örneğinin "hülya ile gerçeklik" arasındaki köprüyü kurduğunu, "Marksizmin [teorik] gücü" ile "güç sahibi [iktidardaki] Marksizmin" birliği algılamasının kendisini parti üyeliğine götürdüğünü anlatıyor.

Şöyle diyor Charney: "Partiye katılma kararı verdiğimde, pek çokları gibi, yeni bir ruhani [*spritual*] merkez, çöken Yehova'nın yerini dolduracak bir yeni Tanrı, yeni bir mutlak, yeni bir inanç peşinde koşturmaktaydım. [Marksizm-parti] geçmiştekilerin her biri kadar büyüleyiciydi, hatta daha fazla; çünkü geleneksel kilisede uyuşmaz bulunan inanç ve bilim, şimdi Marksist dünya görüşü çerçevesinde ayrılmaz ölçüde birleşmişlerdi."

Charney, partiye sözünü ettiği özel koşul ve deneyimler ışığında katılan yeni küçük burjuva (ya da belki vasıflı işçi) "bunalım dönemi üye kuşağı"nın tipik bir temsilcisi olarak, bütün idealizmi ve coşkusuyla "daha iyi bir dünya" arayışında örgütlü, özverili, coşkulu çalışmalara başlıyor. Bu tipoloji, hem Halk (ya da Demokrasi) Cephesi kavrayışı, ittifak politikası, çalışma yöntemleri hem de Browder yönetiminin teorik açılımları, örgütlenme modeli ve partiye yeni kadrolarla yeni ideolojik-politik yön verme çabalarıyla tam uyum içindeydi.

Parti Halk Cephesi içinde yer almaya başlayınca, Charney için dar, içine kapanık, sekter, dogmatik ve toplumdan kopuk "anti-Amerikan" Sovyetik yapı yeni açılımlarla olumlu yönde değişmeye başlıyor: "Sanki Amerikan hareketi üzerinde yeni bir günün şafağı doğmuştu. [Artık] sadece komünist değildik, yeniden Amerikalı'ydık da. Ama henüz, önce Amerikalı sonra komünisttik, demek erken olurdu. Asıl bağ hâlâ ideolojiydi. Ana görüşse, enternasyonalist. Ama şimdi buna Amerikalı olma bilinci de eklenmişti ve bu ikisinin sadece uyumlu değil, aynı zamanda birbirinden ayrılamaz olduğunu hemen kavramıştık. Bir Amerikan ruhu harekete sinmekteydi."[5]

Yeni siyaset ve kadrolarla ortaya çıkan büyük değişikliğin, kendi deyimiyle "Amerikalılaşmanın Bolşevikleşme kadar önemli" olmaya başlamasının biçime nasıl yansıdığını da anlatıyor Charney: "Kadroların yeğlediği proleter kılık kıyafetin yerini takım elbise aldı; profesyonel devrimcilerimiz [şirket] ofislerinin yöneticilerinden kolayca ayırt edilemez oldular; pulman koltuklu tren, otobüsle seyahatin yerine geçti; teşvik edilmese de artık çocuk sahibi olmaya kötü gözle bakılmıyordu; ve Earl Browder'ın bir restoranda, giyerken karısının paltosunu tutması yeni bir davranış kalıbı başlattı."[6] Küçük burjuvaziye, burjuva yaşam özentilerine gün doğmuştu.

Yeni stratejik yönelim ile yeni kadroların sınıf kimlikleri ve bagajlarında taşıyıp getirdikleri dünya görüşü kalıntıları arasındaki uyum açıktı. Ve her ikisi birbirini etkiliyor, biçimlendiriyor, besliyordu.

İşin özündeyse, Lenin'in "çocukluk hastalığı" belirlemelerinin kötüye kullanılması, özünden saptırılması, reformizmin, sağcılığın bahanesine indirgenmesi vardı. Charney, Lenin'in kitabına atıfla, o dönemde "rehber Sol-Kanat Komünizm"di diye yazıyor. Charney, parti içi tartışmalarda rakiplerine karşı büyük koz ola-

5 *Agy.*, s. 61-62.

6 *Agy.*, s. 74.

rak Lenin'in kitabındaki liberallerle işbirliğini "asılan adama urganın destek olması" ifadesiyle anlattığı cümleyi kullandıklarını da anlatıyor.[7]

Teorinin, ideolojinin, taktiğin altı böyle oyuluyordu.

Birinci ciltte ayrıntılı biçimde gördüğümüz süreçteki ve bu kitapta işlediğimiz Üçüncü Periyot dönemindeki parti, "içi boş keskin solculuk"tan, "çocukluk hastalığı"ndan çok zarar görmüştü. Sonra, çoğu zaman olduğu gibi Lovestone'la "soldan sağa savrulma" yaşandı çocukluktan ergenliğe geçişte. Şimdi ergenlikten olgunlaşmaya yürüyüş böyle tuzaklanıyor, doğrularla yanlışlar iç içe geçiriliyordu.

B. JUNIUS SCALES'İN TRAJEDİSİ

1920 doğumlu Junius Scales, zamanında köle sahibi Güneyli (Greensboro, Kuzey Carolina) zengin bir ailenin çocuğuydu. Çocukluğu aşçılar, dadılar, bahçıvanlar, hizmetçilerle dolu 36 odalı bir malikânede geçti. Büyük Bunalım döneminde babasının mali durumu bozuldu, aile 1934'te ipotek edilen malikâneden taşındı. Junius 1939 yılında üniversitede öğrenciyken, on dokuzuncu doğum gününde partiye katıldı.

Soğuk Savaş saldırısı döneminde 1951'de parti tarafından yeraltında görevlendirildi. İleride inceleyeceğimiz 1940 tarihli "Smith Yasası" uyarınca 1954'te yakalandı, altı yıl hapisle cezalandırıldı ve mahkûmiyeti Anayasa Mahkemesince onaylanan tek komünist oldu. Bütün bu süreç içinde, hem illegalitede, hem mahkemede hem de cezaevi günlerinde direngen bir tavır sergiledi. Vakur duruşunu bozmadan, partiden ve komünizmden daha önceleri başlamış olan kopuşunu, SBKP 20. Kongresi ve Macaristan olayları sonunda kesinleştirdi. Temyiz başvuruları sonuç vermeyince Ekim 1961'de cezaevine girdi, 1962 yılı sonunda da Kennedy tarafından affedildi.

7 *Agy.*, s. 75-76.

Avukatı Telford Taylor, biyografisine yazdığı önsözde onu neredeyse "kötü yola düşmüş ve sonradan pişman olmuş" bir idealist olarak tanımlıyor. Avukata göre, Scales'in temel özelliği "içtenliği" ve amaçlarının, niyetlerinin temizliğiydi. Başka bir yol bulamayınca, "dava sahibi bir asi" olarak, sonunda "tiksindirici" bulduğu yollara giden bir aracı olarak Komünist Parti'yi seçmişti. Avukatı, Scales'in parti üyeliğine "idealizm"i dışında bir başka gerekçe göstermiyor önsözünde. Ama herhalde partili bir komünist olmak için "idealizm"in de gerekli ama yetersiz olduğunu biliyor.[8]

Scales anılarında, "insanlığın kardeşliği" uğruna kendisine anlatılan "Hristiyan-Komünist ilkeler" çerçevesinde partiye ilgi duymaya başladığını, üyeliğinin ilk dönemlerinde kendisine "şehitlik imkânları" verecek harekete adanmada zorlandığını anlatıyor.[9]

Scales, parti Halk Cephesi döneminde prestijinin doruğundayken üye yazıldı ve sonunda partinin önemli yöneticilerinden biri oldu. Ayrılana kadar da dürüst ve sadık bir tavırla hizmet etti partisine. Scales, büyük saygı duyduğu Browder'ın tasfiyesine karşın partide kaldı. Fakat zaman içinde "idealizm"i yetmemeye başladı. Yine de zor günlerde partiden ve Marksizmden kopuşunu hemen açıklamadı, bir ihanet ve döneklik tavrını reddetti.

1957 Macaristan olaylarında bir partili arkadaşına, "Yakında eski komünist olacağım. ... Şu anda dünyada 'yoldaş' diyebileceğim tek kişi Imre Nagy, ve Sovyetler büyük olasılıkla onu öldürecek," diyecekti.[10] Yine de resmî bir açıklama yapmadı dava sürecinde.

Bunlar Scales'in iyi, mert, dürüst bir insan olduğunun pek çok kanıtlarından...

Ne yazık ki, "iyi insan" olmak komünistlik için gerekli ama yetersiz bir haslet...

---

8 Junius Irving Scales ve Richard Nickson, *Cause at Heart: A Former Communist Remembers,* Athens, The University of Georgia Press, 1987, s. xxvi-xxvii.

9 *age.*, s. 62, 67.

10 *Agy.*, s. 313.

Scales faşizmin, işçilerin yoksulluk ve yoksunluğunun gençlik dönemi arayışında itici rol oynadığını belirtiyor. Faşizm, işçilerin durumu, savaş tehlikesi gibi sorunlarla "demokratik sosyalist" bir pozisyondan mücadele edilebileceğini gören Scales, ırkçılık ve siyahlar konusunda Komünist Parti'den daha uygun bir yapı olmadığını belirterek son kertede, kendisine çok acı veren yol ve aracı seçmesindeki belirleyici unsurun ırkçılığa duyduğu nefret, siyahların durumuna karşı isyan duyguları olduğunu anlatıyor. Scales, aslında "demokratik sosyalizm"i yeğlediğini ve partiye girmeseydi belki de bir "liberal tarih profesörü" olacağını anlatıyor anılarında.[11]

Köle sahibi bir aileden gelen bir gencin vicdani muhasebesi ve insancıl saiklerle ırkçılığa karşı bir duyarlılığa sahip olması anlaşılabilir bir vakıa. Scales'in soylu duygularla, bu konuda ülkenin belki tek, en azından kesinlikle en önlerde fiilen vuruşan, o zamanki ifadeyle "Zencilerin Partisi"ne ilgi duyması da doğal. Ama bu, örgütlü komünist, Marksist-Leninist olmak için yeterli mi?

Junius Scales'in karısı Gladys de benzer dramı yaşayanlardan. O da, yoksulluk ve yoksunluğun sosyal bir felakete dönüştüğü koşullarda kocasıyla birlikte, içindeki "iyilik yapma" güdüsünü tatmin edecek ve onu Komünist Parti üyeliğine götürecek arayışını şöyle anlatacaktı sonradan: "Herhangi bir örgüt olamazdı. Cumhuriyetçi Parti olamazdı. Dinî bir örgüt olamazdı. İnsanlar hakkında, insanlık konusunda, çizginin altında kalmış adamla ilgili tam bizim gibi düşünen bir grup olmalıydı. Sosyalist Parti olabilirdi ya da belki Troçkistler olabilirdi, bilemiyorum. ... Belki Junius için tam böyle değildi, onun partiye yaklaşımı benimkinden daha çok akılla ilgiliydi. Ben, bilirsin, bir biçimde oraya çekildim. Ama eyleme dönük, insanlara yardım için bir şeyler yapmaya çalışan bir örgüt olmalıydı. Ve bizim zamanımızdaki bütün örgütler içinde gerçekten de Komünist Parti en büyük ve etkili

11 *Agy.*, s. 320

olandı, yoksul insanlarımıza pek çok yoldan en fazla yardımı yapandı."[12]

Ama "iyilik yapma" duygusu, niyeti, azmi ne yazık ki onun için de komünist olmaya yetmeyecekti.

C. PARTİLİ KOMÜNİST OLMAK

İyilik yapmak için, ırkçılığa karşı mücadele vermek için, yoksullarla, işçilerle dayanışmak için bin bir yol bulmak mümkünken, bu yollarda bir sosyal demokrat, demokratik sosyalist ya da "liberal tarih profesörü" olmak varken devrimciliğin çetrefil ve zorlu yolu gerekli miydi? Şayet öyleyse ve hayat hükmünü bu şekilde icra ettiyse bu, tarihin, hayatın, dönemin Amerika'sının ve bunalım koşullarının bir garip cilvesiydi sadece. Bu gariplığın seyrinde Scales'in yaşam öyküsüyle o günün partisinin stratejik yöneliminin kesişmesinin de elbette belirleyici rolü vardı. Öyküde garip olmayan tek şey, aradaki kaçınılmaz kan uyuşmazlığının bir biçimde, karmaşık yollardan da olsa, hükmünü icra etmesiydi. O günün Amerikan Partisi'nin ideolojik çizgisi, örgütsel yapılanması, yönetimi bir yanda, Scales gibileri yaratan tarihsel-ekonomik-kültürel-coğrafi ortam öte yanda ve arka planda da Büyük Bunalım diye adlandırılan bireysel/toplumsal deprem ile düzene sinmiş ırkçılık tablosu dışında anlamlar yüklemek fazla olur.

Neydi bu özel koşullar? Faşizmin barbarlığı ve yıkıcı bir savaş korkusu... Amerikan düşünün ve onunla birlikte toplumsal/bireysel evrenin yıkıldığı bir momentte, karşı taraftaki planlı ekonomi, feodal geri bir ülkenin sanayileşmesi, işsizliğin olmadığı bir toplum... Muazzam Stalin kültünün çaresizlik karşısında yarattığı müthiş güven duygusu, şefkatli sığınak... Şoklarla idealin, özlem ve beklentilerin birbirlerine karıştığı bir ortam... Normal zamanlarda komünist, üstelik partili komünist olmaya asla yet-

12 Mickey Friedman, *A Red Family: Junius, Gladys and Barbara Scales*, Urbana, University of Illinois Press, 2009, s. 130.

meyecek pek çok şeyin bir araya gelip iç içe girmesi anormal bir durum yarattı. Komünist olmadan, hele sınıfsal etmenler belirleyici değilse, bir komünist partiye üye olmak ancak çok özel, toplumsal/bireysel koşullarda, anormal momentlerde insanların yapacağı bir şey olmalı. Özel reaksiyonla girilen sonu belirsiz bir yol...

Kuşkusuz, hareketi kasıp kavuran Stalin kültü, Kruşçev'in 20. Kongre konuşması, Macaristan olayları ve benzeri ideolojik-politik gelişmeler tarihî önemde sonuçlar, tartışmalar, kırılma ve kopmalar yarattı komünist harekette; ama bunlar döneme özgü özel Amerikan koşullarındaki somut olaylarda vesile, bahane, "bardağı taşıran damla" ya da dekor, kolay analiz aracıydılar esas olarak. Bunlar olsa olsa çok önceden başlamış kopuşları su yüzüne çıkartan kaldıraçlar, çoktan iltihaplanmış yaraları kanatan kamalar olarak görülmeli. Dolayısıyla, "kan ya da genetik uyuşmazlık" olgusunun belirleyiciliği gözden kaçırılmamalı. Hele kısır bir "haklılık-haksızlık" ya da "doğru-yanlış" tartışmasına hiç girilmemeli, tarihsel materyalizmle izah edilebilecek olgular dar analizlerin konusu yapılmamalı, amatör psikoloji çözümlemelerine veya "ihanet", "sapma" gibi politik yargılara itibar edilmemeli. Scales ya da Charney'lerle Komünist Parti arasındaki simbiyoz ancak taraflardan birinin başkalaşmasıyla, özünden kopmasıyla ya da genetik dönüşümüyle mümkün olabilirdi. O dönemde her iki taraf da (bireyler hayatın-tarihin anaforu içinde, parti de ideolojik-örgütsel seçimleri sonucu) böylesi bir geçici dönüşüm yaşadılar ve buluştular. Birinden biri başkalaşmasını içselleştirip sürdürseydi, ilişki de sürerdi. Ama öyle olmadı, taraflar birbirlerini kalıcı biçimde dönüştüremediler. Hatta simbiyoz besleyici değil karşılıklı zehirleyici olmaya başladı, ya da zaten başından beri aslında yaşatmaya değil, nesnel olarak taraflara başkalaşma üretmeye programlıydı. Sonunda farklı "öz"ler belirleyici oldu ve ayrıldılar. Bu "determinizm"in yabana atılmaması, en azından yumuşatılmış bir biçimde analize dahil edilmesi sorunun anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Charney ve Scales gibi kadrolar o zamana kadar çeşitli parti içi krizlerde, özellikle de Soğuk Savaş saldırısının kasvetli dönemlerinde, legalde ve illegalde, mahkemelerde büyük özverilerle yerlerini korudular parti saflarında. Büyük bölümü görev aldıkları yeraltındaki zorlu koşullarda devlet teröristlerince izleri sürülürken ya da yargılanırken radikal-idealist küçük burjuva aydınlara özgü onur ve mertlik anlayışından ödün vermediler, kopuş süreçlerinin başlamış olmasına karşın direndiler. Dolayısıyla onları sıradan hainler olarak görmek hem haksızlık hem yanıltıcı olur. Önemli olan, bir küçük burjuva aydınının çok özel kriz koşullarındaki düş kırıklıkları, gençlik idealizmi ve zihnî saiklerle örgütlü komünist mücadeleye katılmasının, yaşanması kaçınılmaz "kan uyuşmazlığı", çelişkiler ve uyumsuzluğunu anlamaya çalışmak olmalı. Hayattaki sınıfsal konum ve deneyimleri; ailesel/çevresel/tarihsel mirastan farklı sınıfsal genetikten gelmenin zorluklarını anlamak gerek. İşçi hareketi/komünist hareket/örgütsel gelenek ve bellek bakımından yabancı sayılabilecek bir aydının komünist partilerdeki trajedisi de örnekleri çok olan incelenmeye değer bir konu sayılmalı. Bütün bunlar ayrıca hareketin ve örgütlerin vahim hatalarını, aymazlıklarını, hatta yer yer ihanetlerini gölgelememeli elbette. Her zaman eski komünistlerin de, yöneticilerin de, işçi ve emekçilerin de bu zorlu sınavdan geçemediklerini hiç unutmamak gerek, küçük burjuvaları, aydınları, öteki sınıf dışından gelen insanları yargılamadan ve mahkûm etmeden önce.

Ama elbette şu da unutulmamalı: Küçük burjuvalar partinin en keskin sol sekter döneminde üye yazıldılar ama sağ Halk Cephesi'nin taşıyıcıları, Browderizm tasfiyeciliğinin suç ortağı oldular; sağ savrulmanın insani, örgütsel, ideolojik zeminini döşediler ve sonunda da partiden de, hareketten de koptular. Onlar Büyük Bunalım'ın ve Üçüncü Periyot solculuğunun partiye armağanıydılar.

Ardından da yeni yönelimin taşıyıcısı oldular. Dış dinamik/koşullar kadar parti içi dinamikler, Browder ve çevresinden oluşan yönetim ile işçi boşluğunu dolduran küçük burjuva/aydın

kadroların sınıfsal güdüleri, özlem/talep/baskısı da partiyi yeni yöne itmekteydi.

İşsiz kaldığında komünistlerin aşevlerinde çorba içen; kira ödeyemeyince atıldığı eve partili militanların yardımıyla geri dönen; ücretini patronla vuruşan devrimci sayesinde tam alabilen; atıldığı işine yine komünist sendikacılar sayesinde geri dönen, devletten sigortasını kapan vb. konumlardaki işçiler, işsizler, yoksullar da işleri görülünce ve her şey yoluna girince partiden ayrıldılar; öyle binlerle, on binlerle değil, Büyük Bunalım'ın başlangıcından itibaren on-on beş yılda böyle yüz binlercesi, belki milyonlarcası geçti parti yolundan...

Komünist Parti üyeliği ABD'deki o özel koşullarda gerçekten ayağa düşmüştü. Ekonomizmin de, küçük burjuva idealizminin de partiye hayrı dokunmamıştı. Çuvaldızı olmasa da iğneyi işçilere, emekçilere, küçük burjuva unsurlara, hepsine birden batırmak gerek.

Thomas Hobbes üç buçuk asır önce, "İnsan insanın kurdudur," demişti. Evet, sınıf bilincinden yoksun işçinin de, kendi sınıfının kurdu bir gerici olduğu söylenebilir. Peki ya işçi sınıfının partisine kendi bilinci ve ideolojisiyle intikal eden bir küçük burjuvaya ne demeli? Onun da partinin kurdu olabileceği gerçeği hiç tartışılamaz. Nitekim genellikle de öyle oldu.

Bütün bunları serüvenimizin sonraki bölümlerinde işleyeceğiz.

VI

Sonsöz

Nesnel ve öznel koşullar kuşkusuz elverişsizdi. Bir işçi partisi kurulamıyordu; Komünist Parti küçük ve zayıftı. Komünistlerin, hatta sosyalistlerin bir koalisyon hükümetinde yer almaları hayal bile edilemezdi. Kriz koşullarında yükselen zayıf sınıf bilinçli bir yığınsal işçi mücadelesi vardı ve bu zaman içinde doğru yöntemler bulunabilirse büyümeye yönelik umutları besliyordu; bu açıdan bakılınca Komünist Parti'nin büyüme zemini az da olsa vardı ama toplumda yaygın anti-komünizm, muazzam (resmî-özel) baskı-şiddet mekanizmaları işliyordu. Güney'de yarı-legal koşullarda, öteki yerlerde ise büyük baskılar altında sıkıştırılmış komünistlerin örgütlü varlık göstermeleri en ileri sendikalarda bile mümkün değildi. Burjuvazinin reformcu-liberal kesimleri Roosevelt başkanlığında ve New Deal programıyla geniş emekçi kesimlerin desteğini almış, krizden faşizme başvurmadan sosyal demokratik önlemlerle çıkma seçeneğini hayata geçirme imkânını bulmuş, ülkeyi yönetmekteydiler.

Aslında yaşanan, tipik bir kriz koşullarında "devrimci olmayan durum"du. Böyle bir durumu en kaba haliyle iki faktöre indirgeyebiliriz. Birincisi, işçilerdeki eksik-yetersiz-çarpıtılmış sınıf bilincidir. İkincisiyse, rezerv imkânlara sahip burjuvazinin esneklik gösterebilme ve siyasi iktidar/devlet müdahalesiyle reform-manipülasyon-zor araçlarını dengeli kullanabilme yeteneklerini pratiğe geçirebilmesidir. Roosevelt iktidarında özellikle ikinci New Deal dönemi bu iki unsurun düzen lehine çalışmasının-çalıştırılmasının tipik ve başarılı örneğiydi.

Bütün bu toplumsal çerçeve Sovyet ve Komintern bağlantısı dolayımıyla partiyi "yabancı" konumuna, bir dış gücün uzantısı durumuna düşürüyordu. Burjuvazi kara propagandayla bunu çok iyi kullanıyor, yığınlar da ciddi ve yaygın biçimde etkileniyorlardı. Meşruiyet sorunu Demokles'in kılıcı gibi tepede asılı duruyordu.

Parti Toplantısı: "Açlığa, Faşizme, Savaşa Karşı"

Ayrıca, Amerikan ideolojik gen ve geleneklerinin, etkili etnosentrik "doğuştancılık/yerlilik-nativizm"inin dayattığı, özellikle göçmenleri hor, komünizmi "yabancı" gören sosyokültürel şekillenişin dayanılmaz dayatmasının "yerli ve milli" olma, yani "Amerikalılaşma" baskısı çok ağırdı; toplumsal tecritle baskıyı aşmanın stratejik gereği olarak partiyi, tek tek komünistleri zorluyordu. Buna verilen yanıt ise ideolojik kırılmanın bir başka zeminini oluşturuyordu. Kısırdöngüleri kırmak, canavarın ağzında gerçekten çok zordu.

Buna ek olarak bir başka dinamik daha ortaya çıkmıştı. Elbette savaş ve faşizm tehlikesi karşısında Almanya yandaşlarına ve faşistlere karşı sınıf ayrımı yapmaksızın toplumun bütün "yurtsever" kesimlerinin bir araya gelmesi yönündeki çağrı da cephe siyasetinin ayrılmaz bir parçası, organik bir uzantısıydı. Şimdi komünistler "milli birlik ve beraberlik" projesinin öncüleri, Amerikan bayrağını yükseklerde tutan sahipleri, "demokratik" anayasa ve "devrimci" kurucu geleneğin gerçek savunucuları, yurtseverlik şiarının militan temsilcileri konumundaydılar.

İdeolojik zemin bir de böyle kayıyor, kırılıyordu...

Parti yönetiminin bulabildiği çare, "Amerikalılık" imajını topluma taşımaktı. Bunun bir sonucu olarak Browder önceki bölümlerde de aktardığımız o ilginç sloganı üretmişti: "Biz Amerikalıyız ve Komünizm Yirminci Yüzyılın Amerikanizmidir."[1] Ne var ki, sorunun sloganlarla giderilmesinin mümkün olmadığının o da ayırdındaydı. Amerikalılaşma, en sonunda devrimci konumlanış dibe vurdukça –partinin Louisiana şubesinin 1939 Mart'ında "Amerikanizm Haftası" vesilesiyle yaptığı açıklamada görülebileceği gibi– doruğa çıktı: "Louisiana Komünist Partisi, ülkemizin içinden ya da dışından herhangi bir klik, grup veya azınlığın, demokratik kurumlarımızı yıkacak veya zayıflatacak 'izm'ine karşı söz ve eylemle savaşmaya kendimizi bağlayarak, milletimizin demokratik geleneklerine olan sarsılmaz sadakatini ilan eder."[2]

Parti yönetiminin "çözüm"ü, yeni politik tabloda meşru bir yer bulmaktı. Kriz, faşizm ve savaş tehlikesine karşı egemenlik sisteminin "liberal-ilerici" çözümü bir ittifak bloku oluşturmuştu. Liberal burjuvazinin siyasi iktidarının kanatları ve Başkan Roosevelt'in liderliği altındaki bu odak, profesyonel bürokratlar yönetimindeki sendikal çatı altında örgütlenmiş işçilerden, siyahlardan, Amerikan literatüründe orta sınıflar-profesyoneller olarak tasnif edilen küçük burjuvaziden ve bir biçimde devşirilen Güneyli çiftçilerden oluşmaktaydı. (Bu arada belirtmek gerekir ki, Güney'in Demokrat Parti aygıtı ve Washington'daki temsilcileri, Kuzey holdinglerinin New Deal programının bir ölçüde "plantasyon kapitalistlerinin ve büyük tarım [sektörünün] çıkarları"na uygun hale getirilmesini ve bu odakların da Roosevelt koalisyonununa dahil edilmesini sağladılar.)[3]

Bu holding liberalizmiyle karışık bir tür Amerikan sosyal demokrasisiydi. Avrupa'dakinin aksine Marksist geçmişi olmayan,

1 Earl Browder, *What is Communism*, New York, Vanguard Press, 1936, s. 19.

2 Aktaran, Howe, Coser, *age.*, s. 340.

3 G. William Domhoff, Michael J. Webber, *Class and Power in the New Deal: Corporate Moderates, Southern Democrats, and the Liberal-Labor Coalition*, Stanford, Ca., Stanford University Press, 2011, s. 3.

gücünü işçi sınıfının sol-muhalif özerk, bağımsız politik örgütlülüğünden değil, işbirlikçi sarı sendikacılıktan ve burjuvazinin demokrat-liberal hükümetinden alan; ekonomik-sosyal ödünlerle ekonomiyi canlandırmayı, yükselen radikal işçi hareketini sisteme bağlayarak ehlileştirmeyi öngören bir kriz yönetimiydi. İdeolojik ufku, en gericileşmiş Avrupa sosyal demokrasisinden bile geriydi; "sınıf" ve "sol" kavramlarına bütünüyle yabancıydı, düşmandı.

Bu blok içinde tutunmak iki biçimde mümkün olabilirdi. Birincisi, güçle ve öncü olmasa da belirli kritik momentlerde belirleyici veya etkin bir odak olarak kendini dayatmakla gerçekleştirilebilirdi. Bu mümkün değildi. Bunun dışında bu blokun bir parçası haline gelebilmek ancak düzenin işçi sınıfı içindeki bir uzantısı, sistemin has parçası olmakla mümkündü. Demokratik cephe siyaseti bu ikinci yolun seçilmesiydi. İleride görüleceği gibi, düzen buna bile imkân tanımadı ve komünistler sadece bu koalisyonu örmeye kalkışan kullanışlı araçlar olmakla kaldılar. Bir yazarın dediği gibi, ittifak siyaseti kendi başına bir strateji düzeyine çıkartılmıştı. Bu kendini en fazla CIO bünyesindeki sendikal çalışmalarda gösterdi. "Sendikacılığa siyaset karıştırılmamalı" gibi bürokrat yaklaşımla sendikal çalışma temel iş ve alan oldu, parti ve siyaset geriye atıldı.[4]

Seçilen yolun bedeli daha baştan çok ağırdı. Aslında sistemin bütün aygıtları insan yapımı bir makinenin olabildiği kadar, neredeyse otomatik eşgüdümle çalışmaktaydı. Kriz onu sadece daha duyarlı, daha dakik ve titiz çalıştırmaktaydı, o kadar. Burjuva canavarın ağzındaki kıvrak manevraların, keskin azı dişlerince öğütülmeyi önleyebileceğini düşünmek aymazlıktı. Belki sivri dişlerin harekete geçmesinden önce lokmanın kolay yutulup sindirilmesi için salgılanan salyanın kıvama getirme süreci zaman alacak, ama sonunda etkisini gösterecekti. Ve o zaman da cana-

4 Bu konuda bkz. Ben Rose, "The Communist Party and the CIO", *Theoretical Review*, No. 22, Mayıs-Haziran 1981; https://www.marxists.org/history/erol/ncm-7/rose-cio.htm

varın midesindeki tuz asidi gibi salgılar hazmı kolaylaştıracak, mideye inen lokma sindirim sisteminden sistem tuvaletinin sifonuna havale edilmeye çalışılacaktı. Paramparça olup lapalaşmış lokmanın mideye oturup canavarı tıknefes yapması için artık çok geç olacaktı. Bunun için canavarın sinsi karanlık planlar yapmasına gerek yoktu. Sistem kendi doğallığında insiyaki olarak böyle çalışıyordu. Tek ihtiyacı kurbanının bir anlık aymazlığı, basiretsizliğiydi. Aymazlık, zemini oluşturuyordu. Vurulacak öldürücü darbenin zamanı, yeri, biçimi ve yöntemi karşı tarafa tabiydi, yani inisiyatif sınıf düşmanındaydı.

Bu anlayışın sonucunda her alanda geri çekilme, militan mücadeleden hükümetle CIO bürokrasisi dolayımıyla uyum arayışı, sorunları uzlaşmayla ve New Deal çerçevesinde yumuşatma, talepleri sendikal bürokrasi-hükümet-yasama-ilericiler ilişkisiyle düzen içi mekanizmalar çerçevesinde kabul ettirme yaklaşımı ve elbette büyük koalisyonda çatlak çıkmasın diye ılımlı tavır, uzlaşmacılık, sosyal demokrat konumlanış partiye hâkim oldu. Demokrasiyle sosyalizm önce birbirine geçti, özdeşleştirildi; salt anti-faşist mücadele tek başına devrimcilik sayılır oldu; işçi haklarından yurttaş ve insan haklarına ilişkin her demokratik talep komünist ufku karartan işlev edindi, sonunda sosyalizm bu burjuva-demokratik liberal-ilerici zemine gömüldü.

Sosyal güvenliği ve işsizlik sigortasını, siyahların ve göçmenlerin haklarını, toplu sözleşme ve grev hakkını, barışçıl, anti-emperyalist dış politikayı savunmak; Güney'de bir ölçüde yasal statü kazanmış linçlere, grevci işçilere ve sendikacılara, genel olarak demokratik muhalefete şiddet kullanımına karşı çıkmak gibi demokratik görevleri örgütlü olarak neredeyse tek başına üstlenmek elbette demokratları, ilericileri, barışseverleri partiye çekiyordu; ama bu arada onun varlık nedeni olan sosyalizme ilişkin sınıfsal özü silikleşiyor, gerilerde kalıyor, hatta yok olmaya yüz tutuyordu. Buna ek olarak, temel karakteriyle yeni üye tabanının önemli bölümü arasında çelişkiler, uyuşmazlıklar örülmeye başlıyordu. Bir başka ifadeyle, parti demokratik görevlerinin altında eziliyordu,

eriyordu; kişiliğini, iradesini yitiriyordu. Yeni üyelerin çoğunluğunun sınıfsal karakteri, politik/ideolojik formasyonu, dünya görüşleri ve onları partiye çeken amaçları ile gelecek tasavvurları arasındaki uyumsuzluk büyümeyi sağlıksız, hatta partinin geleceği bakımından yıkıcı yapıyordu. Bu, ayırdına tam varılabilse bile, salt ideolojik eğitimle ya da mücadele pratiği içinde çözülemeyecek gerçekten özel, tuhaf ama gerçek ve o ölçüde yaman bir çelişkiydi. Yeni cephe döneminde Amerikan Partisi'nin örneğinde görüleceği gibi, bir Marksist devrimci parti, Mevlana çağrısı türü "kim olursan ol yeter ki gel" anlayışıyla ancak kendi başkalaşmasına, özünü yitirmeye, yıkımına savruluyordu. Sekterlik tefritinin tecridi, ideolojik/örgütsel gevşekliğin, çözülmenin ifratıyla dengelenemiyordu.

Bir kere zemin kayıp başkalaşma başlayınca gidişat dur durak dinlememeye başladı, kontrolden çıktı. Parti, Demokrat Parti ile öylesine bir kuyrukçuluk ilişkisi kurmaya başladı ki, onun kurultaylarına, içindeki kanat çatışmalarına müdahil olmayı siyasetinin parçası yapmaya, hatta sanki bir mensubu, bir parçasıymış gibi Demokrat Parti'nin "Sol Kanadı" olmaya yöneldi.

Clarence Hathaway, Halk Cephesi'yle Demokrat Parti'yi neredeyse özdeşleştiren bir yaklaşımla daha 1937'de şöyle yazmıştı: "Şimdi görebiliyoruz ki, Halk Cephesi hemen ve saf bir çiftçi-işçi partisi formunda oluşmayacaktır. Demokrat Parti içinde ve etrafındaki ilerici hareketlerden oluşan bir formda ve aynı zamanda Cumhuriyetçi Parti'deki ilerici kesimleri de etkileyerek gelişecek, böylece ülke çapında ilerici güçlerin tam somutlaşmasını [*crystallization*] sağlayacaktır."[5]

Browder, DP içindeki muhalefetin 1940 seçimleri öncesinde yapılacak kongrede kazanması halinde, seçimlerin yitirilebileceğini savunuyor ve 1939 Mayıs'ında yapılan Parti Ulusal Komitesi toplantısında DP kurultayına Roosevelt adına canhıraş biçimde şöyle müdahil oluyordu:

5 Clarence Hathaway, "The People vs. the Supreme Court", *The Communist*, Nisan 1937, s. 311.

> İlerici ve demokratik çoğunluk, Demokrat Parti ile seçmenlerin bağımsız radikal üçte biri arasındaki bir koalisyondur. Başkan bu koalisyonu kendinde cisimleştirdi ve liderliğiyle onu pekiştirdi ve güçlendirdi. Şayet koalisyon 1940 seçimleriyle zafere kadar sürecekse, bu ancak aynı türden bir liderlik ve politikayla mümkün olabilir. Gelecek yılki Demokrat Parti Kurultayı'nden çıkacak aday ve [seçim] platformu bu koşulu karşılamalıdır.[6]

DP'yi bir Amerikan sosyal demokrat partisine dönüştürme rüyası, kuyrukçuluğun ötesinde, partinin bir sol-sosyal demokrat kanada dönüşmesi sonucunu doğurdu. DP bir merkez burjuva sol liberal parti olurken sanki parti de onun sol-sosyal demokrat kanadı işlevini görmeye başladı. Benzer bir durum liberallerle olan ilişkide de ortaya çıktı. Parti faşizme karşı liberallerle işbirliği yapıyor, bu da ona belli bir meşruiyet zemini oluşturuyordu ama "bazen de liberaller ... politik işbirliğinin karşılığı olarak, komünistlerin güçlerinden ve hatta kimliklerinden feragat etmelerini" dayatıyorlardı.[7]

Zamanla, bir yazarın isabetle belirttiği gibi, parti bir yandan Roosevelt-New Deal koalisyonunun bir "baskı grubu"na dönüşme riskiyle karşılaşmış, bir yandan da bir kısırdöngü içine kıstırılmıştı; çünkü siyaset adına yaptığı şeyler, "CIO'nun ve (hiçbir zaman tam olarak gerçekleştirilmeyen) içerideki kimi New Deal hedeflerinin ve ortak güvenliğe; Sovyetler Birliği ile işbirliğine dayalı anti-faşist dış politika talebinin savunulmasına indirgenmişti."[8] Siyasetin "lobicilik" faaliyetleri haline gelmesi elbette başkalaşmaya yol açan dinamikleri harekete geçiriyor, çürütücü iklim yaratıyor, ideolojik fay hatlarını zorluyordu.

---

6 Bu konuşmanın tam metni için bkz. Earl Browder, *The 1940 Elections: How the People Can Win*, New York, Workers Library Publishers, 1939; Alıntıyı aktardığımız bölüm için, Earl Browder, "Perspectives of the 1940 Election", *The Communist*, Haziran 1939, s. 499. s. 500-501.

7 Mark Naison, "Remaking America: Communists and Liberals in the Popular Front," içinde M.E. Brown, vd., (eds.) *New Studies in the Politics and Culture of U.S. Communism* (New York, 1993), s. 46.

8 Sylvester, *age.*, s. 392.

Time dergisi kapağı, 30 Mayıs 1938

Browder bu arada pek meraklı olduğu düzenin güç ilişkileri içinde yer almak ve popülerlik ihtirasını da karşılamaktaydı. Roosevelt'in eşi ya da bir dostu dolayımıyla görüşlerini izlediğini vehmediyordu; bunun aslı astarı yoktu ama en azından *Time* dergisine kapak olmak gibi büyük bir "başarı"yı yakalamıştı. Derginin Mayıs 1938 nüshasında kapaktaki Browder portresinin altındaki yazı da manidardı: "Stalin için, Roosevelt için; iş, demokrasi, barış için." Stalin vardı ama "sosyalizm", "devrim" ya da "komünizm" yoktu. Daha sonraları, 1939 ve 1942'de dergiye Stalin de iki kez kapak oldu. ABD'de belirli dönemlerde, özellikle de savaştaki müttefiklik döneminde, dış politikaya ilişkin nedenlerle, Stalin Rusya'da devrimci kaostan ekonomik ve sosyal gelişme politikalarına dönüşün simgesi, "muteber ve sağduyulu/makul devlet adamı" örneği sayılıp çok övülmüştür. İleride göreceğiz...

Kuşkusuz parti yönetiminin Roosevelt'e, New Deal'e ve ittifak blokuna verdiği destek, günü kurtaran ve mahcubiyeti örten eleştirilerle harmanlanıyordu.

Gerçekten de Roosevelt politikalarına yöneltilen "orta yolculuk, yalpalama, kararsızlık, gericilerle uzlaşma eğilimi" gibi eleştiriler bile sonunda, kontrol etmek ve sapmasını önlemek bahanesiyle "daha çok işbirliği ve daha sıkı bağlar kurmak" gibi politikalara kapı açmak, meşruiyet kazandırmak içindi. Hem eleştiri yapılıyor hem solcu lafazanlıkla görüntü kurtarılıyor hem de bu arada "işi sıkı tutalım ki karşı tarafa gitmesin ve onları etkileyebilelim" mazeretine zemin oluşturuluyordu. "Elinden daha fazla tutalım ki, kurda kuşa yem olmasın" politikasını kabullendirmenin gerekçelerindendi eleştiriler. Bir yandan dışarıda hazır bekleyen düşman, öte yanda kararsız müttefiki sıkı bağlarla tutma ihtiyacı arasında yaman bir tercihe zorlanıyordu parti tabanı. Bir başka açıdansa, eleştiriler biraz da ayıbı örten incir yaprağı işlevi görmekteydi.

Bütün bu aymazlık sürecinde devrim ve sosyalizm perspektifine ilişkin pek çok şey yeni ittifak siyasetine uyarlanıp gündemden, dilden, davranış kalıplarından, duruştan, kısacası yaşamdan silinir ya da belirsiz bir geleceğe havale edilirken, Sovyetler Birliği'ni ve Stalin'i yüceltmek komünist kimlik ve diskurun neredeyse tek göstergesi olarak kalıyordu. Bunun da acısı ileride çıkacaktı.

Demokratik cephe stratejisi, "ölümü görüp sıtmaya razı olmak" gibi bir şeydi. Seçenekler nesnel olarak ya da öznel okumayla böyle belirlenince tercih de kaçınılmaz oluyordu. İdeolojik ve örgütsel yıkımı önleyecek önlemlerle birlikte aynı tercih yapılabilir miydi, yoksa bu tahribat tercihin kaçınılmaz sonucu muydu? Ülke koşullarında başka gerçekçi çıkış yolu olmadığına inanan Browder ve ekibi, biraz oluruna bırakarak, biraz önemsemeyerek, biraz da olumlayarak, zihinde oluşmuş iyimserliğe kapılarak ya da aşırı güvenle bir yanda yer alıyor; karşılarında da Foster muhalefeti nesnel koşullara ilişkin benzer teşhislerle aynı tercihi paylaşıyor, fakat aynı zamanda yıkıcı sorunlarını görüyor, büyük rahatsızlık duyuyor ve dizginsiz sürüklenişe karşı uyarılarda bulunuyordu.

Foster ekibinin bu akıntıya genel olarak kapıldıkları, stratejik doğrultuya itiraz etmedikleri kesindi. Buna karşılık, nesnel koşulların yanında, Browder ve çevresindeki kriz sonrası yükselen yeni kadroların öznel tercihleri de mutlaka dikkate alınmalı. Browder, Üçüncü Periyot sekterliğini ve dogmatizmini içine tam olarak hiç sindiremedi, hep rahatsız oldu ve dengelemeye, en azından kışkırtmamaya, hatta törpülemeye çalıştı. Elbette bir oportünist olarak sürece katıldı. Uyum göstermesinin ve keskin dilini kullanmasının üç nedeni vardı. Birincisi, göreve SBKP tarafından getirildiğinin bilincindeydi. İkincisi, Moskova'dan esen rüzgârlara uyumla iktidarı arasındaki bağı iyi biliyor, havayı iyi kokluyordu. Üçüncüsü, liderliğinin üzerinde partinin Foster ekibi gibi 20'lerde pişmiş, kendisinden hazzetmeyen kadrolarının baskılarını hissediyordu ve kendini sağlama almayı hesaplıyordu. Nihayet, kendinden önceki sekreter Lovestone gibi, Stalin'e olan hayranlığı çizgiye karşı çıkmasını engelliyordu. Yaşam öyküsünün yazarı James G. Ryan, Browder'a "gizli New Deal'ci" diyor, ki bu doğru bir teşhis.[9]

Sonuçta, iki taraf da parti yönetimini ele geçirdiklerinde kendi politikalarını hayata geçirme olanağı buldular ve her ikisi de yenildiler.

Resmî uluslararası hareketin Browder siyasetine ilişkin yargısı kesin bir oydaşmayla onu "ihanet ve tasfiyecilik" olarak mahkûm etmekti. Dışarıda kalan muhalifler bakımındansa, iki görüş ortaya çıktı. Birincisi, onun sonunu, olumsuz koşullar altındaki doğru tepki ve direnişin, belirli bir tarihsel momentteki çok boyutlu engeller, yetersizlikler ve saldırgan düşmanın büyük gücü karşısında kaçınılmaz yenilgisi olarak yorumlanmasıydı. İkinci görüşse, muhalefetin de rakipleri gibi özünde "sağ" bir çizginin temsilcisi olduğu, dolayısıyla devrimci bir kopuş gerçekleştirememenin kaçınılmaz yenilgisine uğradığı yönündeydi. Elbette burada eklemek gerekir ki, "devrimci kopuş ve çizgi"nin hiçbir tem-

9 Ryan, *Earl Browder...*, *age.*,s. 107.

silcisi dönemin badiresinden ayakta kalarak çıkamadı. Bir başka hatırlatma da şu olmalı: Lovestone ya da Browder cephesinden de, "Şans verilseydi makûs talihin üstesinden gelirdik," iddiasını sürdüren bir kalıntı bile hiç olmadı. Bu likidasyon cephesinin kendisi de tasfiye oldu ya da hayat tarafından tasfiye edildi.

Browder, inceleyeceğimiz gibi Lovestone takımının "Amerika'nın özel, istisnai koşulları" siyasetinin onlardan daha radikal bir yeni versiyonu, "Amerikan biricikliği"nin yeniden üretilmesinin mimarıydı. Trajedi daha üst düzeyde tekrarlanmıştı. Serüvenimizin bu bölümü trajedinin yinelenmesi, farsa doludizgin kayışın başlangıcıydı. İleride Lovestone "sağcılığı"nı çok aşan bir Lovestone'a dönüş dönemi başlayacak, Browderizm tasfiyeciliği ile başını yine Moskova'daki çıkmaz sokak duvarına çarpacaktı hareket ve örgüt. Anlattıklarımız trajik serüvenimizin bu yeni bölümünün fragmanıydı bir bakıma. Lovestone'un yerine doğrudan Moskova tarafından atanan Browder olgusu bu durumda "fars" olarak mı nitelendirilmeli? Ve acaba kimin "fars"ı sayılmalı? Sakın atayanların, kabullenenlerin, benimseyenlerin, işbirliği yapanların, hatta hareketin kendisinin olmasın?

Bu konuyu, "Browderizm"i ileride uzun uzun tartışacağız...

Yine de vurgulamak gerek: Bu çalışmayı bıraktığımız noktada, yani 1938'in ilk yarısında tablo parlaktı: Partinin sadece üye sayısı artmıyordu; cepheler ve hayatın her alanındaki sivil toplum örgütlenmeleriyle çeperinde yüz binleri kapsayan bir küçük burjuva destek havuzu; sendikalardaki öncü rolü ve etkin konumuyla milyonları harekete geçirebilen bir işçi-emekçi taban; hükümete, Beyaz Saray'a uzanan bir meşruiyet zemini oluşuyordu.

Parti gerçekten makûs talihini yenmekte miydi? Başkalaşarak da olsa toplum hayatında anlamlı bir yer bulmuş sayılamaz mıydı? Gelişmiş kapitalizmin olduğu Avrupa'daki gibi meşru, etkin bir politik odak olma yolunda yapısal, konjonktürel tuzaklar aşılmıyor muydu?

Parti, çalışmamızın birinci cildinde incelediğimiz çocukluk hastalığını geride bırakmıştı. Lovestone ile ergenlik aşaması san-

cılı geçmiş, o da aşılmıştı. 1938 yılında Komintern 7. Kongresi vesilesiyle Dimitrov'un konuşma ve yazılarını incelediği bir makalesinde Browder, düşmanlarının panik içinde partinin artık "bütünüyle kendi ayakları üzerinde duran ve Amerikan kitleleri içinde kök salan" bir örgüte dönüştüğünü gözlediklerini belirtiyor, "bir Amerikan Partisi olarak olgunlaştığını" ilan ediyordu.[10]

Bu tarihte, 1938'de parti 19 yaşında bir erişkindi ama olgun muydu? Olgunluk çağında gerçekten hastalıklar, sancılar, krizler, savrulmalar geride mi kalmıştı?

Browder'a göre, evet, parti altın çağını yaşamaktaydı.

Browder böyle düşünüyordu ama Moskova farklıydı. Dimitrov onu İngilizce konuşan dünyanın "önde gelen Marksisti" diye onurlandırmıştı ama Browder uzun yıllar sonra bir dostuna, Moskova'da kendini hep "bir çocuk" gibi hissettiğini itiraf edecekti.[11] Şimdi acaba Moskova ailenin erişkin üyesine kendi yaşamını kurmada özerklik tanıyacak mıydı, hele olgunlaşma iddiasını kabul edecek miydi?

Bu arada dünya dönmeye devam ediyor, faşist vahşetle birlikte insanlığın üzerine kara bulutlar çöküyor, ufukta savaşın uğursuz gölgesi belirginleşiyordu.

Parti, 1929'da Büyük Bunalım'la başlayan zorlu yılların 1939 kavşağında karmaşık ufuklara yelken açmaktaydı.

Işıltılı umutlar, kara bulutlar ve zorlu sınavlarla...

Üçüncü ciltte incelenecek bütün bunlar...

10 Earl Browder, "Three Years' Application of the Program of the Seventh World Congress: Historical Speeches and Articler of Georgi Dimitrovf", *The Communist*, Ağustos 1938, s. 699; Ottanelli, s. 130.

11 Jaffee, *age.*, s. 17 ve 52.

Dizin

6. Dünya Kurultayı (Komintern) 46, 47, 49, 51, 53-55, 57, 59-61, 63, 65, 67, 69, 74, 76, 84, 85, 96, 98, 104, 111, 115, 118, 119, 126, 130, 140, 150, 157, 189, 191, 248, 284, 299
9. Kurultay (Komintern) 301, 312, 315, 323, 402

Amerikan Partisi (ABDKP) 14, 45, 96, 103, 116, 191, 199, 282, 290, 339, 341, 371, 403
Amerikan Emek Federasyonu (AEF) 168, 201, 205-209, 221, 239, 262-265, 288, 300-302, 306, 307, 311, 314, 373, 392, 407
Afrikalı Amerikalı 99, 224, 243, 275, 333
Almeria 398
Amerikalılaşma 22, 24, 27, 28, 34, 330, 382, 393, 420, 421
Amerikan biricikliği 25, 28, 33, 34, 39, 42, 82, 110, 117, 124, 153, 156, 429
Amerikan Devrimi 25, 26, 27, 28
Amerikan İşçi (Komünist) Partisi 78
Amerikan İşçi Partisi 380
Amerikanizm 321, 339, 361, 421
Amerikan Partisi 14, 17, 30, 32, 34, 42, 46, 48, 49, 54, 55, 57, 61, 62, 68, 75, 80, 82, 83, 85, 96, 98, 102, 108, 110, 112, 113, 119, 123, 125, 131, 134, 139, 140, 152-154, 157, 161, 166, 171, 178, 182, 205, 236, 238, 249, 259, 270, 277, 279, 282, 288, 293, 297, 304, 305, 321, 325, 369, 371, 392, 408, 409, 415, 424, 430
Amerikan Yazarlar Kongresi 337
Amter, Israel 200, 202, 259, 323
Atherton, Gertrude 398

Bedacht, Max 16, 94-96, 99, 121, 127, 137, 141, 145, 148, 149, 187, 188, 217, 259
Belli, Mihri 225
Birleşik Cephe 38, 42, 43, 48, 59, 197, 204, 206, 207, 237, 239, 240, 271, 285-294, 299, 300, 301, 303, 305, 315, 316, 318, 322, 323, 326, 357, 365, 370, 372-374
Birleşik Devletler 38, 40, 63, 64, 75, 78, 105, 109, 124, 126, 133, 135, 145, 146, 237, 239, 245, 255, 264, 304, 324, 326, 329, 382, 393
Bittelman, Alexander 16, 20, 21, 62, 69, 75, 87, 89-91, 93, 94, 98, 103, 115, 117, 120, 121, 125, 132, 158, 249, 250, 285, 287, 288, 291, 292, 358, 359, 390
Bolşevik(ler) 19, 20, 48, 49, 55, 70, 74, 96, 122, 137, 138, 152, 165-167, 176, 233, 362, 371
Braun, A 15, 17
Braverman, L. J. 406
Browder, Earl 89, 90, 96, 143, 158-160, 187-189, 198, 232-234, 237, 238, 256, 257, 259, 272, 273, 275, 276, 289-292, 299-301, 305, 312-323, 336-339, 342, 355, 358-361, 363, 364, 369, 375-385, 390-393, 395, 396, 402-405, 410, 411, 413, 417, 421, 424-430
Browderizm 189, 355, 408, 417, 429

Buch, Vera 210, 211, 213
Buharin, Nikolay 13, 14, 15, 23, 39-42, 48-62, 64, 71-77, 80, 93, 95, 96, 100-103, 107, 110, 111, 115, 118-120, 143, 150, 153-155, 157, 161-163, 167, 174, 175, 191, 218, 284
Büyük Bunalım 37, 187, 188-193, 195, 219, 220, 277, 279, 331, 334, 341, 342, 345, 346, 403, 408, 409, 412, 415, 417, 418, 430

Cannon, James 13, 14, 15, 16, 19-21, 62, 80, 96, 97, 103, 121, 200, 322
Charney, George 409, 410, 411, 416, 417
çiftçi-işçi partisi 301, 316, 320, 322, 324, 357, 372, 373, 375, 424
Çin 44, 55, 171, 188, 189, 199, 233, 288, 385, 395, 398

Daily News 217
Daily Worker 16, 17, 27, 32, 38, 40, 68, 69, 85, 122, 144, 147, 152, 287-289, 328, 330, 339, 355, 362, 364, 404, 405
Dekabrist 26
Demokratik Cephe 379, 380, 381, 387-391, 393-395, 397, 399
Demokrat Parti 198, 290, 320, 347, 372, 376, 378-380, 384, 387-389, 421, 424, 425
Dennis, Eugene 360, 387-389
Deutscher, Isaac 408, 409
Devrim Çağı 166
Dimitrov, Georgi 239, 267, 293, 302, 304, 305, 321, 360, 361, 369, 370, 392, 430
Domhoff, G. William 421
Dunne, W. F. 27, 28, 62, 249

Engels, Friedrich 25, 178, 364, 382, 383
Ewert, Arthur 15, 17, 18, 95, 100, 108

Foster, Willam Z. 13-17, 20, 21, 29, 45, 62, 69, 83, 87-90, 93-96, 98, 100-103, 109, 111, 114-117, 121, 132-134, 137, 141, 152, 153, 171, 187-189, 191, 197, 198, 200, 202, 204-207, 212, 218, 221, 223, 243, 244, 249, 250, 254, 258, 262, 302, 314, 335, 350, 355, 356-361, 427, 428
Franco, Francisco 394, 398, 399

Gastonial Gazette 212
Gitlow, Benjamin 13, 15, 20, 21, 38, 45, 54, 90, 92-96, 99, 100, 119, 120, 125, 127, 131, 135, 138-140, 142-145, 157, 158, 170, 171, 218
Glazer, Nathan 24, 275, 309, 332, 333, 345, 401, 408
Gomez, M. 62
Gusev, Nikita 17, 98, 108, 122

Halk Cephesi 41, 179, 271, 294-296, 301, 303, 315, 316, 320-324, 334, 336, 338-340, 355, 356, 358, 361, 362, 364, 365, 369, 370-375, 378, 387, 389-391, 394, 396, 397, 399, 400, 402, 405, 408, 411, 413, 417, 424
Hathaway, Clarence 225, 238, 290, 320, 336, 424
Hitler, Adolf 235, 238-241, 266, 268-270, 284, 285, 287, 292, 315, 339, 377, 392, 395, 396, 410
Hobbes, Thomas 418
Holmes, Tim 407
Hoover, Herbert 39, 42, 45, 46, 54, 170, 190, 202, 218, 229, 258
Hristiyan 413
Huiswood, Otto 99, 127, 135, 145, 150

İspanya İç Savaşı 339, 394, 397

Jefferson, Thomas 365, 382, 403
Johnstone, J. J. 62, 101, 102

Kalinin, Mihail 53, 54
Kamenev, Lev 13, 49, 73, 167, 174, 175
Kautsky, Karl 44
Komintern (Komünist Enternasyonal) 13-18, 23, 24, 30, 35, 39, 41-44, 46-49, 51, 52-59, 61-75, 77, 78, 81, 82, 84-106, 108-113, 115-121, 123, 125-132, 137-158, 160-163, 165-167, 170, 171, 174-176, 178, 179, 183, 187-191, 197-199, 204-207, 212, 216, 218, 220, 223, 235, 236, 239, 241, 243, 246, 248, 250, 251, 256, 257, 264, 267, 268, 270, 273, 274, 277, 284, 290, 291, 297, 299, 302, 312, 314, 321, 325, 330, 331, 348, 360, 361, 369, 370, 376, 377, 383, 392, 393, 420, 430
Komünist Enternasyonal Yönetim Kurulu (KEYK) 13, 24, 63, 77, 93, 94, 95, 97, 104, 125, 127-130, 152, 157, 161, 200, 239, 288, 291, 293, 294, 295, 296, 327
Komünist Manifesto 364
Koridor Kongresi 52, 54, 158
Kruşçev, Nikita 416
Ku Klux Klan 224, 315

LaFollette 48
Lenin, V.İ. 22, 24, 26, 27, 45, 99, 148, 151, 152, 166, 167, 170, 171, 205, 242, 249, 301, 317, 360, 362, 382, 383, 411, 412
Les Temps Modernes 408
Lewis, John 130, 217, 241, 306, 310, 313, 314, 335, 358, 376, 392
Lincoln. Abraham 25, 339, 382, 394, 403
Lovestone, Jay 13-21, 23-29, 33-45, 48, 53-55, 61-63, 65, 67, 68, 69, 71-73, 75-78, 82, 83, 85-93, 95, 96, 99-112, 115-120, 122-125, 127-131, 133, 135, 136, 138-140, 142-150, 152-160, 162, 163, 165-171, 174, 175, 178, 187, 188, 191, 200, 205, 206, 212, 217, 218, 249, 251, 257, 277, 306, 322, 325, 361, 381, 412, 428, 429
Lozovski, Solomon 17, 89, 98, 99, 103, 109, 121, 205, 207, 314
Luxemburg, Rosa 409

Macaristan 98, 171, 295, 412, 413, 416
Madrid 398
Magil, Abe 323
Marksizm 166, 171, 281, 410
Marx, Karl 25, 32, 45, 105, 169, 172, 178, 242, 364, 382, 383
McDonald, Elmer 223
Miller, William 99, 127, 133, 216, 217
Minor, Robert 91, 141-144, 147, 149, 150, 187, 188, 200, 202, 238
Molotov, Vyaçeslav 17, 53, 54, 74, 89, 98, 113, 122, 174, 198
Mussolini, Benito 231, 234, 392, 395
Myerscough, Thomas 54, 99, 127, 134

Nagy, Imre 413
Naison 229, 252, 274, 425
NEP (Yeni Ekonomi Politikası) 47, 49, 50, 176
New Deal, Yeni Anlaşma 196, 230-234, 236, 261, 263, 297, 298, 302, 304, 305, 307, 308, 312, 314, 319, 320, 324, 363, 369, 376, 378-380, 387, 388, 390, 392, 419, 421, 423, 425, 426, 428
New Masses 337, 343, 403, 404
New York Times 223, 297
Noral, Alex 99, 127, 133, 139, 145

Paine, Tom 382, 403
Party Organizer 406
Pepper, John 13, 15, 29, 38, 40-42, 44, 55, 62, 72, 73, 87, 91, 110, 116, 117, 120, 124, 125, 145, 146, 152-164, 170, 173, 200, 243, 249, 251
Politbüro 50, 51, 54, 73, 74, 143, 148, 155, 174
Polkom 15, 99

Polonya Partisi 408
proletarya diktatörlüğü 45, 177, 291, 295, 296, 303, 363, 391

Reed, John 20, 336
Rikov, Alexei 49, 53, 74, 174
Roosevelt, Franklin Delano 196, 229-233, 236, 239, 258, 265, 271, 287-289, 297, 298, 301, 302, 304, 307, 314-322, 324, 358, 363, 369, 372, 373, 375, 377-380, 383, 386-392, 395, 399, 419, 421, 424-427
Rudzutak, Y. 53, 54, 148
Rus Partisi 13, 23, 49, 51, 53, 54, 60, 63, 73, 80, 86, 98, 104, 110, 118, 119, 120, 153, 154
Ruthenberg 13, 14, 16, 17, 19, 21, 32, 33
Ryan, James G. 189, 198, 305, 314, 360, 428

Sanayi Örgütleri Komitesi (CIO) 305
Scales, Junius 412-417
Scales, Gladys 414, 415
Schechter, Amy 211
Scottsboro Çocukları 245, 246, 247
Shachtman, Max 21
Siskind, G. 62
Siyah Sorunu 212, 242, 243, 247, 248, 333
Smith, Al 46
sosyal faşizm 59, 60, 196, 236-241, 266, 268, 271, 285, 290-294, 303
Sovyetler Birliği 37, 42, 44-48, 54, 59-61, 71, 74, 80, 82, 93, 119, 145, 163, 166, 167, 174, 176, 177, 179, 190, 197, 199, 216, 223, 236, 256, 265, 267, 269, 271, 288, 293, 296, 297, 323, 329, 335, 341, 359, 362, 369, 371, 376, 377, 383, 385, 386, 393, 394, 395, 396, 425, 427
Sovyet Partisi (SBKP) 13, 35, 41, 42, 46-48, 52, 54, 56, 57, 61, 62, 72, 73, 75, 77, 90, 95, 96 112-115, 119, 120, 123, 128, 130, 148, 157, 161, 166, 167, 191, 199, 205, 277, 284, 290, 312, 321, 369, 377, 412, 428
Stalin, Josef 13, 14, 17, 48, 50-54, 57, 58, 60-63, 72, 73, 74, 80, 89, 93, 96, 98, 101-104, 110, 111, 113-120, 127-131, 134-137, 139, 144, 145, 153, 154, 162, 164, 167, 170, 171, 174, 175, 178, 188, 189, 191, 198, 199, 216, 218, 221, 241, 249, 290, 297, 321, 339, 358, 360, 371, 382, 383, 386, 393, 415, 416, 426-428
Stalinist 17, 19, 120, 153, 165, 177, 326, 357, 383

Taylor, Telford 413
tek ülkede sosyalizm 48, 60, 166, 267
The Communist 24, 36, 38-40, 56, 75, 177, 196, 198, 200, 220, 241, 243, 251, 258, 273, 277, 290, 291, 301, 302, 320, 325, 326, 328, 359, 365, 373, 388, 422, 424, 425, 430
The Workers Monthly 26, 27
Thomas, Norman 41, 46, 99, 218, 258, 259, 289, 292, 319, 326, 365, 381, 382, 418
Time 409, 426
Tomski 49, 53, 74
Troçki, Lev 13, 14, 35, 36, 49, 52, 53, 97, 128, 170
Troçkist, Troçkizm 21, 33, 52, 73, 77, 80, 84, 96, 97, 100, 104, 123, 137, 148, 167, 174, 200, 306, 323
TUUL (Trade Union Unity League-Sendikal Birlik Ligi) 206, 207, 217, 219, 221, 261, 262, 263, 264, 265, 302, 315, 352

üçüncü dönem 42, 55, 57, 64

Varga, Eugen Jenö 39, 41, 42
Voroşilov, Kliment 53

Wagenknecht, Alfred 225

Wall Street Journal 39
Webber, Michael J. 421
Weinstone, William 14-16, 96, 132, 141, 143, 150, 187, 188
Welsh, Fred 54, 99, 127, 134
Western Worker 221
Wheeler, Margaret 27
White, William J. 54, 99, 127, 134
Wicks, Harry Moore (Herbert) 43, 44, 151
Wilkes-Barre Grevi 208
Williamson John 403
Wolfe, Bertram 13, 25-28, 38, 45, 54, 73, 78, 8[illegible]5, 92, 127, 136, 140, 142, 143, 145[illegible]8, 148-150, 162, 170, 171, 174-177[illegible]363, 364, 365

Yaşlılar (Bilgeler [illegible]) Heyeti 53, 54
Yokinen, Augus[illegible]5[illegible] 225, 226

Zenci Komisyonu [illegible] 153, 243, 249, 250, 328
Zinovyev, Grigori[illegible]5, 13, 14, 49, 52, 53, 128, 151-153, 16[illegible]3 5, 167, 174, 290

Emperyalizmin lider ülkesinin topraklarında, yani canavarın ağzında bir Komünist Parti hangi politikaları geliştirerek halka hitap edebilir, nasıl bir politik yol izleyerek komünist düşünceyi toplumda yaygınlaştırabilir?

Haluk Gerger'in ABD Komünist Partisi'nin tarihini derinlemesine araştırdığı, neredeyse tüm belgeleri, Komintern arşivini, süreli yayınları ve konuyla ilgili çalışmaları ayrıntılı ve titiz bir şekilde inceleyerek oluşturduğu *Canavarın Ağzında* adlı kapsamlı yapıtı, bu kritik sorunun peşinde şimdi ikinci cildiyle buluşuyor okurlarla.

Detaylı araştırmasını partinin çeşitli dönemlerinde yaşadığı serüvenlerle iç içe geliştiren Gerger'in kitabında, sadece sendikal çalışmalar, 1929 bunalımının yarattığı olanaklar, Komintern'in belirlediği yeni politikalara uygun dümen kırmalar vb. değil, entrikaları, saflaşmaları, hesaplaşma ve ihraçlarıyla bütün bir tarih var.

Haluk Gerger, partinin "kuruluş ve çocukluk dönemi"ni anlattığı ilk cildin ardından, "çocukluk hastalığından ergenlik krizlerine" yaşadığı gelişime odaklandığı ikinci cildin ilk kısmında, Buharin'le Stalin arasındaki gerilimin ABD'ye yansımalarına ve "sağ sapma" tartışmalarına bakıyor, Amerikan kapitalizminin biricik özellikleri var mıdır diye araştırıyor.

İkinci kısmı, 1929 büyük bunalımına, sendikal çalışmalara, Stalin'in "sınıfa karşı sınıf" siyasetinin yansımalarına, "sosyal faşizm" tartışmalarına, parti kadrolarının siyah hareketiyle buluşmasına, kitleselleşme çabalarına, tıkanma ve sorunlara ayıran Gerger, üçüncü kısımda da "Halk Cephesi"nin Amerikan versiyonu olarak Demokratik Cephe'ye odaklanıyor.

Amerikan Komünist Partisi'nin serüven dolu tarihini anlatan *Canavarın Ağzında*, sadece ABD'nin değil tüm dünya komünist partilerinin yaşadığı deneyimlere ve karşılaştığı açmazlara dair eşsiz bir kaynak!

24 TL. KDV DAHİL
ISBN 978-605-172-216-0
Yordam Kitap
YordamKitap YordamKitap